ANALELE
ACADEMIEI ROMANE

SERIA II. — TOMULU II.

SEDINTELE ORDINARE DIN 1879—80

ŞI

SESIUNEA GENERALĂ A ANULUI 1880.

SECŢIUNEA I

PARTEA ADMINISTRATIVA ŞI DESBATERILE.



BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE
(LABORATORII ROMANI)
19. — STRADA ACADEMIEI. — 19.
1881.

PARTEA I

PROCESELE VERBALE ALE ȘEDINȚELORU ORDINARE

DE LA

6 IULIU 1879 PÊNE LA 14 MARTIE, 1880.

ACADEMIA ROMANA

ȘEDINȚELE ORDINARE DIN ANULŬ 1879—1880

PROCESŬ-VERBALŬ No. 1

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 6 IULIU

Membrii presenți: domnii *Aurelianu P. S.*, *Brândză Dim.*, *Barițiu George*, *Chițu George*, *Felix Iacobŭ*, *Ghica Ion*, *Hasdeŭ Bog. P.*, *Laurianŭ Aug. Tr.*, *Odobescu Alexandru*, *Papadopolŭ-Calimahŭ Alex.*, *Romanŭ Alex.*, *Sion George*, *Stefanescu Grigorie.*

Președinte: d. *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 9 ore diminéța, conformŭ votului datŭ in ultima ședință a Sesiunii generale, din 5 Iulie 1879.

Se citesce procesulŭ-verbalŭ alŭ acestei ședințe și se aprobă.

Rădicându-se cestiunea asupra modului cum și cândŭ aŭ să fie publicate Analele Sesiunii extra-ordinare de estimpŭ, D. președinte emite ideea că ar fi bine ca Academia să aibă o publicațiune periodică, in care s'arŭ tipări diverse comunicațiuni ale membrilorŭ și

chiarŭ ale unorŭ persóne străine. Acéstă publicaţiune ar puté fi cu totulŭ independentă de *Anale* in cari se tipărescŭ desbaterile şi lucrările şedinţelorŭ.

Făcêndu-se óre-care discuţiune asupra acestui subiectŭ, care se mai cercetase in sînulŭ Societăţii Academice şi acum câţi-va ani mai inainte, remâne a se studia mai cu de a măruntulŭ cestiunea, cu scopŭ de a se combina câtŭ se póte mai bine apariţiunea periodică a Analelorŭ Academiei, cu intrunirea in coprinsulŭ lorŭ a unui materialŭ mai variatŭ care, sub privigherea immediată a Academiei, să presinte publicului unŭ interesŭ instructivŭ.

Se observă că decisiunea asupra acestei materie nu póte fi luată de câtŭ in Sesiunea plenară a Academiei; până la cea viitóre ânse, membrii se vorŭ ocupa a elabora projectulŭ unei asemenea publicaţiuni periodice.

In sînulŭ Comisiunii de revisiune a Dicţionarului, adunată în completulŭ ei, se pune in discuţiune modulŭ după care se va tipări *Psaltirea lui Coressi*, spre a fi acela conformŭ cu votulŭ datŭ de Academiă in şedinţa sa plenară din 4 Iuliŭ anulŭ curentŭ. Se amintesce conţinutulŭ procesului-verbalŭ alŭ Comisiunii de revisiune din 22 Septembre 1877, care sună într'ast-fel :

«D-lŭ B. P. Hasdeu va face retipărirea *Psaltirii lui Coressi* cu textulŭ «românescŭ reprodusŭ in cirilice, cu transcripţiunea in litere latine, cu «notele filologice care vorŭ fi necesarie, cu unŭ studiŭ preliminarŭ «asupra acestei cărţi şi cu unŭ glosarŭ alŭ limbei lui Coressi.»

D-lŭ *Hasdeu* propune că, spre a nu se perde cele 64 clişeuri zincografice deja executate de stabilimentulŭ D-lui Socec, Sander şi Teclu, după totŭ atâtea din primele pagine ale *Psaltirii lui Coressi* din 1577, D-lui să le tipărescă pe acestea după norma propusă de D-sa; iarŭ de acolo inainte să facă a se tipări textulŭ cirilicŭ cu caractere cirilice ordinare.

D-lŭ *Ghica* arată că intru ce privesce costulŭ acelorŭ clişeuri, D-sa êlŭ va solda din diferite oferte particulare ce s'aŭ făcutŭ cu acestŭ

scopŭ, ele nu vorŭ cădé dar in sarcina Academiei și cu tóte acestea vorŭ puté fi folosite in edițiunea lui Coressi.

D-lŭ *Odobescu* opinézǎ că ar fi mai bine ca acelea clișeuri să fie anexate la edițiunea ce se va face, ca specimene de artă tipografică și tot-d'o-dată spre a da o idee mai precisă de contextura acestei curióse publicațiuni. De altmintrelea reproducerea tipografică după modulŭ ordinarŭ să se incépă de la capĕtulŭ cărții și să dea cărții unŭ formatŭ mai micŭ și maĭ comodŭ de câtŭ alŭ incunabulului de la 1577.

D-lŭ *Hasdeu* primesce acéstă idee; ânse D-lui crede că este indispensabilŭ a se reproduce chiarŭ și prin tiparŭ textulŭ slavonŭ in confruntare cu celŭ tradusŭ românesce; precum incă doresce a păstra și in noua edițiune acea comparațiune perpetuă cu alte cinci vechi Psaltiri românesci (a lui Racotzi, din Belgradŭ de la anulŭ 1651, a mitropolitului Dositheiu in prosă; acea din Biblia lui Șerbanŭ Cantacuzino din 1688; a dascălului Alexandru, dintr'un manuscriptŭ; și a dascălului Arsenie, dintr'unŭ altŭ manuscriptŭ). D-sa arată că tóte aceste adause vorŭ presenta elemente fórte bogate pentru unŭ studiŭ comparativŭ alŭ limbei românesci in decursulŭ secolilorŭ alŭ XVI și XVII; o ast-felŭ de edițiune va corespunde mai bine la scopulŭ retipăririlorŭ de texturi vechi ce Academia face cu intențiune de a aduna mai cu sémă materialŭ lexicograficŭ și tot-d'o-dată va satisface cerințele unei critice raționale, astfelŭ cum o ințelegŭ erudiții din străinĕtate și mai osebitŭ cei din Germania.

D-lŭ *Aurelianu* vede că propunerile D-lui *Hasdeu* tindŭ cu totulŭ a da edițiunii lui Coressi aceleași inconveniente de întindere ca volumŭ și de prelungire de timpŭ pe care nu le-a pututŭ accepta Academia.

D-lŭ *Odobescu* emite opiniunea că textulŭ slavonŭ este, dacă nu pretutindeni, dară in fórte dese locuri, cu totulŭ indispensabilŭ pentru ințelegerea curióselorŭ versiuni românesci ale lui Coressi; asemenea și comparațiunea permanentă a expresiunilorŭ intrebuințate de Coressi cu acele ale altorŭ traducĕtori vechi ai aceluia'și textŭ adică

alŭ Psalmilorŭ, i se pare a fi unŭ studiŭ de utilitate capitală. D-lui susţine dar modulŭ de publicaţiune propusŭ de D. Hasdeŭ, remânêndŭ in laturi numai clişeurile cari se vorŭ anexa ca specimene.

D-lŭ *Barţiu* află că o profusiune pré mare de elemente eterogene in retipărirea unei cărţi vechi românesci, póte să aibă mai multŭ interesŭ pentru eruditii din străinătate, de câtŭ folosŭ immediatŭ aplicabilŭ dicţionarului limbeĭ românesci, de care ne preocupămŭ noi mai cu sémă acuma. Ar dori dar să se inlăture totŭ ce nu e strictŭ indispensabilŭ spre a se da câtŭ mai curândŭ publicului românescŭ o ediţiune exactă a vechei cărţi a lui Coressi, in care filologii nostri să pótă studia cu inlesnire formele lexicografice şi sintactice ce se presintă in acelŭ opŭ rarŭ şi curiosŭ. Aşa dar D-sa nu este nici pentru reproducerea textului slavonŭ, nici pentru adaosulŭ permanentŭ alŭ textului celor-l-alte şépte Psaltiri.

După aceste discuţiuni, membrii se rânduescŭ mai cu preferinţă la acea idee ca ediţiunea cea nouă a *Psaltirii lui Coressi* să se facă intr'unŭ formatŭ mai mare de câtŭ ediţiunea princeps şi intr'însa să se conţină: 1. Textulŭ românescŭ cu cirilice, reprodusŭ cu tótă exactitatea posibilă după celŭ vechiŭ; 2. Transcripţiunea cu litere latine a aceluia'şi textŭ; 3. O seriă de note filologice relative la textulŭ românescŭ, atingêndŭ cestiunile mai importante de ortografiă, de lexicografiă, de sintaxă, şi folosindŭ, unde va fi neapěratŭ indispensabilŭ, atâtŭ textulŭ slavonŭ câtŭ şi comparaţiunea cu alte traducţiuni românesci ulteriori ale Psaltirii; 4. O notiţă asupra cărţii; 5. Unŭ glosarŭ alŭ limbei lui Coresi; 6. Clişeurile deja executate se vorŭ anexa ca specimene de tipografiă, de câtŭ inse costulŭ lorŭ nu va fi in sarcina Academiei.

Şedinţa s'a rădicatŭ la órele 12.

Preşedinte: *Ion Ghica*

Secretarŭ generalŭ: *Odobescu.*

PROCESŬ-VERBALU No. 2

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 13 IULIU.

Membri presinți: domnii *Chițu George. Hasdeu B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Maniu V.*, *Odobescu A.*, *Aurelianu P. S.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*

Sub președința D-lui *Ion Ghica*.

Ședința se deschide la ora 1 după amédi.

Se citesce procesulŭ-verbalŭ alŭ ședinței precedinți și se aprobă.

D-lŭ președinte comunică cum că D. Davidoglu, președinte la tribunalulŭ din Babadag, a trămisŭ Academiei o colecțiune de monete antice aflate in Dobrogea, și cere ca in schimbŭ să i se dea unele din publicațiunile Academiei.

D-lŭ *Laurianŭ* se insărcinéză cu cercetarea acelorŭ monete, despre care D-lui va refere; iar Delegațiunea este autorisată a da d-lui Davidoglu, dreptŭ mulțumire și incuragiare, câte unŭ exemplarŭ din operele publicate de Academia, cari se află in numerŭ mai mare la depositŭ.

D-lŭ *Odobescu* aduce la cunoscința adunării că diarulŭ *Românulŭ* din 6 Iuliŭ curentŭ a vorbitŭ despre concursulŭ ce a propusŭ *Societatea studielorŭ istorice* din Paris pentru anulŭ 1882, sub titlu de: «l'Histoire des provinces danubiennes depuis l'invasion de Turcs jusqu'au traité de Unkiar-Skelesi», și cu acéstă ocasiune a provocatŭ pe Academia Română a se asocia la premiarea memoriilorŭ ce va produce concursulŭ.

Se pune intrebarea dacă nu s'arŭ cuveni să luămŭ óre-cari infor-

mațiuni mai precise asupra acestui concursŭ, pentru ca să putemŭ propune Academiei nóstre, in viitórea Sesiune generală din primăvéra anului 1880, ca să afecteze unŭ premiŭ — póte chiarŭ și premiulŭ Heliade-Rădulescu — acestui concursŭ, de óră-ce nu este fără importanță pentru noi de a posede o bună istoriă a țĕrei, scrisă in limba francesă.

D-lŭ *Aurelianu* observă că subiectulŭ concursului nu privesce numai țéra Românilorŭ, ci tóte provinciele Dunărene, și adică și țĕrile slavone de a drépta Dunării. De aceea D-lui, recunoscêndŭ insemnătatea operei pe care o doresce D. Odobescu, ar crede că ar puté să propună Academia d'a dreptulŭ unŭ premiŭ considerabilŭ pentru o asemenea lucrare.

D-lŭ *Hasdeu* declară că nici statutele, nici menirea Academiei Române nu ne permitŭ a premia cărți in limba francesă, și că, chiarŭ daca amŭ pune subiectulŭ la concursŭ, nu putemŭ să ceremŭ de câtŭ pertractarea lui in limba română.

D-lŭ *Chițu* este de aceeași părere; D-lui ânse se pronunță in favórea punerii la concursŭ a unei istorie a țerei, saŭ mai bine ḑisŭ a unui *Compendiŭ de istoria națională,* la care ar lucra Români in limba românéscă, și care apoi, după ce-lŭ va aproba Academia, se va puté traduce și in alte limbi; cere darŭ ca cu prima ocasiune să inființămŭ unŭ mare premiŭ istoricŭ.

D-lŭ *Aurelianu* vede unŭ fórte mare avantagiŭ in scrierile ce s'arŭ face asupra țerei nóstre in limbi străine și de către scriitori cu numi mai bine cunoscute in străinătate, de câtŭ cum ar fi ale scriitorilorŭ noștri naționali. De aceia D-lui susține ideea că la unŭ asemenea concursŭ să se pótă presenta și opere in limbi străine mai respândite, precum cea francesă saŭ cea germană. Darŭ stăruesce in părerea că nu ne putemŭ asocia la premiarea concursului propusŭ de Societatea studiilorŭ istorice din Paris, căci n'amŭ avé acolo nici controlŭ și s'arŭ puté emite in opera premiată idei false și prejudicióse națiunii române, pe cari noi am veni să le aprobâmŭ prin premiulŭ nostru.

D-lŭ *Odobescu* arată că nu trebue să avemŭ o temere de felulŭ a-

cesteia, de óră-ce, daca amŭ decide, după prealabile informaţiuni, a ne asocia cu o sumă considerabilă la unŭ premiŭ de 1,000 lei, propusŭ de Societatea din Paris, negreşitŭ noi nu amŭ face acésta fără a ne reserva o bună parte in controlulŭ operelorŭ venite la concursŭ, ori cu membrii onorari şi corespondenţi ai noştri cari locuescŭ in Paris, ori chiarŭ cu unulŭ din membrii Academiei, care ar merge la faţa locului şi ar constitui o comisiune mixtă pentru examinarea operatelorŭ.

D-lŭ *Sion* spune că nu simte nici posibilitatea nici folosulŭ de a se realisa acéstă propunere.

Mai intâiŭ Academia nóstră nu póte să dispună de fondurile sale de premiare alt-felŭ de câtŭ după regulele fixate de donatorii lorŭ, şi nicăeri nu este prevědutŭ casulŭ de a se premia lucrări in limbi străine, apoi iarŭ nu vede intru ce unŭ memoriŭ ca celŭ despre care se vorbesce ar atrage mai multŭ asupra nóstră atenţiunea publicului europénŭ.

D-lŭ *Maniu* susţine din contra că Academia Română nu póte sta indiferinte in casulŭ de faţă Este ca şi o datorie a nóstră de a profita de ori-ce semnŭ de distincţiune ni se acordă, mai alesŭ de către Francia, spre a ne face solidari cu dînsa, mai alesŭ pe tărîmulŭ sciinţificŭ, deci D-lui crede că trebue să luâmŭ tóte mesurile spre a ne asocia la premiulŭ propusŭ de Societatea studielorŭ istorice din Paris.

D-lŭ *Hasdeu* declară că, pentru liniştea şi soliditatea lucrărilorŭ Academiei nóstre, ea trebue să inlăture cu ingrijire ori-ce preocupaţiuni politice. Câtŭ despre cestiunea ce este in desbatere, D-lui vede că sunt doě opiniuni: una ca să ne asociâmŭ la premiulŭ propusŭ de societatea din Paris, cea altă ca să creâmŭ noi unŭ premiŭ românescŭ pentru celŭ mai bunŭ compendiŭ de istoria naţională. D-lui se pronunţă in favórea celei din urmă.

D-lŭ *Laurianŭ* crede că mai inainte de tóte se cuvine să se ia informaţiuni precise, daca şi in ce modŭ ne amŭ puté asocia la premiulŭ propusŭ in Paris; de altmintrelea n'arŭ fi fără de folosŭ ca să fie publicatŭ in limba francesă unŭ bunŭ tractatŭ de istoria ro-

mânéscă, și mai alesŭ ca acela să apară și sub auspiciile unei Societăți sciințifice, care ar cuprinde in sînulŭ ei celebrități din străinătate. Pe de altă parte, propunerea D-lui *Chițu* de a se propune de către Academia nóstră unŭ premiŭ pentru unŭ compendiŭ românescŭ alŭ istoriei naționale este asemenea o idee ce póte da bune resultate; darŭ pentru aceia s'arŭ cădé să acordâmŭ și unŭ termenŭ mai indelungatŭ. Ast-felŭ ambele propuneri potŭ fi adoptate fără ca ele să se contradică.

D-lŭ *Odobescu* nu este de opiniune ca Academia să propună, dreptŭ concursŭ, unŭ intregŭ compendiŭ alŭ istoriei naționale. Acésta o pote face mai bine Ministerulŭ instrucțiunii publice, pentru usulŭ scólelorŭ secundare; dar scopurile și insărcinările Academiei sunt de altă natură. Academia trebue mai cu sémă să propună ca subiectŭ de concursuri, in ramulŭ istoriei, cestiuni speciale și mai restrinse, asupra cărora concurenții să fie siliți a face studie amănunte, spre a se implini cu noue descoperiri și elucidări numerósele lacune ce se observă in istoria nóstră. Acésta este, pare-i-se, direcțiunea ce are să dea Academia studielorŭ istorice in țéră; dar totŭ ea, in posițiunea in care națiunea nóstră se află acumŭ, mai are și o datoriă de propagandă națională in sensulŭ sciințificŭ, și de aceia D-lui crede că nu este nici afară din competința, nici mai presusŭ de datoriele Academiei Române de a provoca prin mărirea premiului ce s'a propusŭ in Francia, lucrarea și publicarea unei opere istorice de natură mai generală, care ar respândi in tótă lumea o cunoscință mai intinsă a ultimelorŭ resultate ale sciinței istorice in România. Cartile istorice publicate până acumŭ asupra nóstră in limbi străine sunt fórte invechite. Este timpŭ de a presenta străinului o istoriă mai completă a Românilorŭ, ocasiunea se pare a fi fórte bună, și apoi niminea nu opresce pe scriitorii români de a lua și ei parte la concursulŭ deschisŭ.

D-lŭ *I. Ghica* recunósce că pre câtŭ va fi premiulŭ mai considerabilŭ cu atâta vorŭ fi mai mulți sorți in favórea unei lucrări mai intinse și mai seriose asupra istoriei românesci, de care este incontestabilŭ că avemŭ trebuință, atâtŭ pentru noi inșine, câtŭ și

pentru edificarea străinilorŭ intru ceea ce privesce trecutulŭ nostrŭ. Este dar bine ca nu numai Românilorŭ, dar și străinilorŭ, să oferimŭ inlesniri spre a executa acea lucrare dorită; dar este de observatŭ că documentele cele mai numeróse, și póte și cele mai doveditóre, se află in țéră la noi și nu in străinătate; așa dar scriitorii, cari nu vorŭ fi puși in posițiune de a le explora și de a le consulta, nu vorŭ aduce in operele lorŭ de câtŭ elementele deja cunoscute. Acesta, se teme D-lui, va fi resultatulŭ ori-cărui concursŭ. Se intrébă dar daca n'arŭ fi mai practicŭ ca noi să insărcinâmŭ anume unŭ scriitorŭ, cunoscutŭ prin capacitatea sa, a face o scriere istorică, precum o dorimŭ, si să'i oferimŭ, pentru acésta, tóte inlesnirile materiale și sciințifice de cari putemŭ dispune.

Ca conclusiune la aceste desbateri se decide, că D. Secretarŭ generalŭ va lua informațiuni pe câtŭ se póte mai precise asupra concursului propusŭ in Paris, pe basa cărora Academia va avisa la ulteriόre disposițiuni.

Cu ocasiunea desvoltărilorŭ date propunerii de a se pune in lucrare prin Academiă o istoriă a țerei, d-lŭ *Aurelianu* arată că nu numai de istoria națională se simte necesitate, dar incă și de noțiuni precise asupra țerei, in tóte ramurile sciințifice. In adevĕrŭ, ne lipsesce cu totulŭ o descripțiune completă a solului nostru, a populațiunilorŭ ce 'lŭ ocupă și a tuturorŭ ramurilorŭ de activitate ale lorŭ. Tóte popórele culte posedŭ asemeni enciclopedie naționale, in cari ori-cine, fie pămêntén ŭ saŭ străinŭ, póte lua la ori-ce ocasiune informațiuni precise despre starea lucrurilorŭ intr'o țéră. Acesta este modulŭ celŭ mai practicŭ de a deschide ochi tuturorŭ asupra unei țeri și de a inlesni progresulŭ in ori-ce ramură. Nouĕ ne lipsesce o lucrare de felulŭ acésta; abia există câte-va mărunte incercări datorite inițiativei unorŭ bărbați cu bună-voință, dar cari nici aŭ fostŭ destulŭ de bine susținuți de publicŭ, nici aŭ pututŭ să coprindă intregulŭ complexŭ alŭ unei opere de felulŭ acesta. D-lui crede că Academia, prin secțiunile ei, ar trebui să interprindă acéstă lucrare așa de necesară.

D-lŭ *Laurianŭ* constată ca lucrarea cerută de d-lŭ *Aurelianu* este chiarŭ realisarea scopului pentru care s'a infiinţatŭ Academia Română, şi că acésta lucrândŭ nu face alta de câtŭ a explora şi vulgarisa cunoscinţele despre solulŭ şi naţiunea Românilorŭ.

D-lŭ *Odobescu*, recunoscêndŭ că in tesă generală d-lŭ *Laurianŭ* are dreptate, este inse de părere că s'arŭ puté accentua mai bine lucrările Academiei, in sensulŭ recerutŭ de d-lŭ *Aurelianŭ* printr'unŭ proiectŭ specialŭ de lucrări sistematice la cari s'arŭ aplica diversele Secţiuni; acéstă cestiune merită inse a fi studiată mai cu deamăruntulŭ; ceea-ce póte inse de indată să se aplice, ar fi ca Secretarii de Secţiune, aleşi acuma pentru 7 ani, să ia insărcinarea de a presenta pe fie-care anŭ, la Sesiunea generală a Academiei, câte unŭ raportŭ detaliatŭ despre tótă mişcarea ce in cursulŭ anului s'a făcutŭ printre Români, in ramulŭ de care se ocupă Secţiunea respectivă. Aceste raporturi publicate pe fie-care anŭ in *Anale* vorŭ fi documente preţióse pentru completarea marii lucrări enciclopedice, ce tare amŭ fi doritŭ ca Academia Română s'o incépă câtŭ mai curândŭ.

D-lŭ *Hasdeŭ*, secretarŭ alŭ Secţiunii Literare, primesce acéstă propunere cu mulţumire şi D-sa ia indatorirea a presinta pe fie-care anŭ la Sesiunea generală unŭ asemenea raportŭ privitorŭ la tótă activitatea filologică şi literară ce se va fi desvoltatŭ printre Români in cursulŭ anului.

D-lŭ *Maniu*, care pórtă numai provisoriŭ sarcina de secretarŭ alŭ Secţiunii Istorice, declară că şi D-sa ia acéstă obligaţiune.

Declaraţiunea d-lui *Stefănescu*, Secretarŭ alŭ Secţiunii Sciinţifice, va fi cerută in viitórea şedinţă, la care D-sa va lua parte.

Şedinţa se rădică la 4 ore după amiaḍi, rĕmânêndŭ că cea viitóre se va ţine, ca şedinţă ordinară, in urma vacanţelorŭ stabilite prin art. 38, al. 3 din Regulamentŭ şi adică in ḍiua de Vineri, 17 Augustŭ viitorŭ.

Preşedinte: *Ion Ghica.*

Secretarŭ generalŭ: *Odobescu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 3

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 17 AUGUSTŬ 1879.

Membri presenți: domnii *Hasdeu Bogdanŭ P.*, *Laurianu Augustŭ Treb.*, *Maniu Vasile*, *Odobescu Alexandru*, *Sturdza Dimitrie A.*, *Aurelianu Petre S.*, *Bacaloglu Emanoilŭ*, *Ghica Ion.*

Șub președinția d-lui *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la ora 1 după amiadi.
Se citesce procesulŭ-verbalŭ alŭ ultimei ședințe și se aprobă.

D-lŭ Președinte comunică cum că președintele comitetului biletelorŭ ipotecare a trămisŭ cu adresă, pentru colecțiunea Academiei, șése bilete ipotecare modele, și anume: unŭ biletŭ de 5 lei, unulŭ de 10 lei, unulŭ de 20 lei, unulŭ de 50 lei, unulŭ de 100 lei și unulŭ de 500 lei.

Acéstă ofertă se primesce cu mulțumire și biletele sunt date in păstrarea d-lui *Sturdza* ca conservatorŭ alŭ colecțiunii numismatice.

D-lŭ Președinte face cunoscutŭ că, prin intermediarulŭ d-lui Alexie N. Spasici, insărcinatu cu afacerile legațiunii serbe din Bucuresci, Academia a primitŭ 33 volume publicațiuni ale Societății Literare din Belgrad, care totŭ de o dată a manifestatŭ dorința de a se pune in comunicațiune de idei cu Institutulŭ nostru.

Acéstă colecțiune de volume in limba serbă se compune:

1. Гласник српског ученог друштва, 1868—1878.— У Београду 1868—1878, 24 vol. in 8°.
2. Протокол шабачког магистрата од 1808 до 1812 године. — У Београду 1868. — 1 vol.in 8°.

3. Споменици о Штјепану Малом Исписао из млетачког архива Проф. Сима Љубитј — У Београду, 1870, 1 vol. in 8°.

4. Доматји извори за српску историју уредио Иван Павловитј Део први: Житија краљ србьскынхъ. — У Београду, 1877. — 1 vol. in 8°.

5. Крмчија морачка — Опис рукописа — Фотијеви предговори. — Градски закон, — описао и издао архимандрит Н Дучитј. — У Београду, 1877. — 1 vol. in 8°.

6. Приповетка о Александру Великом у старој српској кньижевности. Критички текст и расправа од Стојана Новаковитја. — У Београду, 1878. — 1 vol in 8°.

7 Споменици из Будимског и Пештанског архива — прикупио, исписао и приредио Проф. Гаврило Витковитј. — У Београду. 1873-75. — 4 vol. in 8°.

Acéstă donațiune se primesce cu mulțumire.

De altă parte, d-lŭ Generalŭ Adrianŭ a oferitŭ și estimpŭ o interesantă colecțiune de 25 volume in limbele francesă și italiană, după următórea listă:

1. *Guicciardini* (Francesco). — Storia d'Italia, alla miglior lezione ridotta dal professor Giovanni Rosini; con una prefazione da Carlo Botta. — Parigi (presso Baudry) 1832. — 6 vol. in 8°.

2. *Botta* (Carlo). — Storia d'Italia continuata da quella del Guicciardini, sino al 1789. — Parigi (presso Baudry) 1837. — 10 in vol. 8°.

3. *Botta* (Carlo). — Storia d'Italia dal 1789 al 1814. — Parigi (presso Baudry) 1832. — 4 vol. in 8°

4. *Lacroix* (Paul). — Les arts au moyen âge et à l'époque de la Renaissance.— Ouvrage illustré de dix-neuf planches chromolithographiques exécutées par F. Kellerhoven et de quatre cents gravures sur bois — Troisième édition. — Paris (Librairie de F. Didot frères) 1871. — 1 vol. in 4°.

5. *Lacroix* (Paul) — Vie militaire et religieuse au moyen âge et à l'époque de la Renaissance. — Ouvrage illustré de 14 chromolithographies et de 410 figures sur bois. — Deuxième édition. — Paris (librairie de F. Didot frères) 1873. — 1 vol. in 4°

6. *Lacroix* (Paul). — XVIII-me siècle; institutions, usages et coutumes. — France 1700—1789. — Ouvrage illustré de 12 chromolithographies et de 350 gravures sur bois. — Deuxième édition. — Paris (librairie de F. Didot frères) 1875. — 1 vol. 4°.

7. *Lacroix* (Paul). — XVIII-me siècle ; lettres, sciences et arts. — France 1700—1789. — Ouvrage illustré de 16 chromolithographies et de 250 gra-

vure sur bois. — Deuxième édition. — Paris (librairie de F. Didot) 1878 — 1 vol. in 4⁰;

8. *Reclus* (Élisée). — Nouvelle géographie universelle : la terre et les hommes. — IV. l'Europe du nord-ouest (Belgique, Hollande, îles Britaniques) contenant 6 cartes en couleur tirées à part, 250 cartes dans le texte et 81 vues et types gravés sur bois. — Paris (librairie Hachette) 1879. — 1 vol. in 4⁰.

Academia îi exprimă ale sale mulţumiri.

Unŭ altŭ membru corespondentŭ, d-lŭ Dr. Cuciurénu din Iaşi, a oferitŭ şi d-sa următórele douĕ volume:

1. *Cuciuran* (Geoghie). — Descrierea celorŭ mai insemnate spitaluri din Germania, Englitera şi Francia, spre introducerea planului pentru urzirea unui spitalŭ centralŭ in Iaşi. — Iaşii (la Institutulŭ Albina) 1842. — 1 vol in 4⁰.

2. *Germain de Saint-Pierre* (E). — Nouveau dictionnaire de botanique, avec 1600 gravures. — Paris, 1870. — 1 vol. gr. in 8⁰;

Pentru cari i se aduce mulţumiri.

D-lŭ Preşedinte, anunciă că d-nii S. Halfon et fils aŭ oferitŭ 200 lei pentru cumpărători numismatice, cari bani se vorŭ intrebuinţa spre a uşura cu acéstă sumă alocaţiunea din budgetulŭ de estimpŭ referitóre la cumpărarea monetelorŭ românesci din cabinetulŭ Montenuovo.

Cu acéstă ocasiune, d-lŭ Şturdza arată că Principele Gr. Ipsilanti a oferitŭ pentru colecţiunea Academiei următórele 5 monede:

Unŭ banŭ de aurŭ de 5 galbeni alŭ lui Gabrielŭ Bathori;

O monedă de aurŭ de la Alexandru celŭ Mare;

O monedă de aurŭ de la unŭ rege alŭ Pontului, nedescifrabilă;

O monedă de aurŭ de la Cossea;

O monedă de argintŭ de la Filipŭ rege alŭ Macedoniei;

Iarŭ d-lŭ Ormosz din Timişóra, membru alŭ Academiei Unguresci, a binevoitŭ a adauge colecţiunea nóstră cu unŭ dinarŭ din cei mici de ai lui Mircea I, diferitŭ inse de cei ce posedâmŭ.

Academia primesce aceste daruri cu mulţumiri.

D-lŭ *Odobescu* depune o decopiare in mărime originală (darŭ nu decalcare) după inscripţiunea ce stă pe d'asupra uşei de la mănastirea Bradu din judeţulŭ Buzeu. Acésta i'a fostŭ comunicată prin intermediarulŭ d-luĭ Dr. Dimitrescu-Severénu.

Totŭ de o dată se aducŭ la cunoscința Academiei douĕ raporturi ale d-lui bibliotecarŭ-archivistŭ Ion Bianu, prin cari d-lui relatéză despre decalcările de pe vechi înscripțiuni, ce a făcutŭ in diferite localități, și anume: mai intâiŭ la 28 și 29 Martiŭ, după insărcinarea Delegațiunii, in comuna Herescí din județulŭ Ilfovŭ, unde a aflatŭ: scutulŭ cu armele familiei Năsturelŭ săpate in pétră pe unulŭ din păreții unei camere din casele de pétră clădite acolo de Udriște Năsturelŭ. Armele se compunŭ dintr'unŭ leu stândŭ și ținêndŭ cu piciorulŭ dreptŭ o cruce rădicată, cu care amenință să lovéscă unŭ șérpe ce sare asupra lui, d'asupra acestora se vede o cetate, iarŭ de a drépta și de a stânga sunt inițialele latine V N;

inscripțiunea săpată in pétră d'asupra ușei din tinda bisericei, decălcată cu grafitŭ;

inscripțiunea mormîntală pe o pétră pe jumătate rósă care este așeḍată ca tréptă la ușa bisericei cu data 162.. (?);

inscripțiunea ce există d'asupra ușei la biserica din monastirea Negoesci, in apropiare de Heresci.

Despre alte douĕ petre mormîntale ce se aflaŭ in biserica de la Heresci, d-lŭ Bianu a adusŭ sciința cum că ele sunt acumŭ transportate in biserica Sf Vineri din Bucuresci; pe cari apoi d-lui le a și decalcatŭ, completându-se astŭ-felŭ numĕrulŭ de șése inscripțiuni decalcate relative la familia Năsturelŭ.

In orașulŭ Tîrgoviștea, d-lŭ Bianu a decalcatŭ:

1, inscripțiunea de asupra ușei de la biserica Stelea, impreună cu unŭ mormîntŭ fórte stricatŭ de rosĕtură din curtea bisericei;

2, șése inscripțiuni mormîntale de la biserica Sf. Vineri;

3, douĕ inscripțiuni mormîntale precum și inscripțiunea unui clopotŭ din 1669 la biserica curții domnesci;

4, in fine șépte inscripțiuni mormîntale din biserica Mitropoliei.

La monăstirea Délului a decalcatŭ tóte inscripțiunile in numĕrŭ de 7.

Timpul nu i'a permisŭ a decalca alte nouĕ morminte din Mitropoliă, nici altele din biserica Stelei și din alte vechi biserici; totuși colecțiunea formată de d-sa la Tîrgovisce se compune din 25 calcuri fórte interesante.

Academia nu póte de fătŭ a incuragia asemenea folositóre lucrări.

D-lŭ Preşedinte arată că a primitŭ de la d-lŭ Cauer sculptorŭ germanŭ stabilitŭ in Kreutznach, care a statŭ in iérna trecută la Bucuresci, unŭ micŭ modelŭ in gipsŭ ca proiectŭ pentru monumentulŭ comemorativŭ ce este a se rădica reposatului nostru colegŭ A. Papiu Ilarianŭ; acestŭ modelŭ, care stă de faţă, este compusŭ la basă de unŭ blocŭ patratŭ din centrulŭ căruia se inălţa o columnă de stilŭ corintianŭ, pe d'asupra căria stă aşeḑatŭ bustulŭ defunctului. Bustulŭ in mărime naturală, şi cele-alte părţi ale monumentului lucrate in proporţiune, vorŭ fi tóte de marmură de Carara; iarŭ costulŭ totalŭ se va urca la 5000 lei.

D-lŭ *Laurianŭ*, fără de a critica formele estetice ale mausoleului, crede că in genere monumentele de felulŭ acestora trebue să aibă unŭ caracterŭ mai durabilŭ, mai puţinŭ expusŭ la stricăciunile ce'i potu aduce atâtŭ timpurile câtŭ şi evenimentele; D-lui arŭ vré ca monumentulŭ lui Papiu, spre a fi mai asicuratŭ in contra dărăpănării, să fie mai masivŭ, mai solidŭ; in locŭ de columnă şi de bustŭ arŭ preferi unŭ blocŭ mai grosŭ saŭ unŭ cipŭ cu unŭ medalionŭ in reliefŭ. Pentru o operă elegantă, darŭ mai fragilă, cumŭ este modelulŭ presentatŭ, s'arŭ cuveni o capelă care să 'lŭ ferésca de intemplări, şi acésta va fi mai pre susŭ de mijlócele nóstre.

D-lŭ *Sturdza* speră că timpurile cari aduceaŭ stricăciunile acelea de cari pare a se teme d-lŭ *Laurianŭ* mai multŭ incă de câtŭ de intemperiele cerului, vorŭ fi acumŭ trecute pentru noi, şi că monumentulŭ comemorativŭ alŭ meritosului nostru fostŭ colegŭ şi alŭ bunului patriotŭ A. Papiu Ilarianŭ nu are a se teme de violenţe cari de altmintrelea n'arŭ cruţa mai multŭ ori-ce altă lucrare mai puţinŭ artistică.

Pe aceste temeiurĭ d-lŭ Preşedinte, consultândŭ pe membrii presenţi, resumă discuţiunea intru admiterea proiectului presentatŭ de d-lŭ Cauer, remănêndŭ insĕ ca Delegaţiunea să ia inţelegeri pentru ca transportarea monumentului şi aşeḑarea lui pe mormîntulŭ de-

functului in préjma bisericei române de la Sibiiu, să nu provóce o depășire a speselorŭ fixate in budgetŭ.

Fiindŭ totŭ de o dată necesitate a se inscrie pe bloculŭ de marmoră de la basa monumentului unŭ epitafŭ cuprindêndŭ noțiuni asupra vieței, activității și meritelorŭ lui A. Papiu Ilarianŭ, se decide in principiu că redacțiunea se va face in limba română.

D-lŭ *Laurianŭ* a bine voitŭ a se insărcina cu adunarea notițelorŭ necesare din cari d-sea va compune și unŭ proiectŭ de epitafŭ, ce 'lŭ va supune la cunoscința Academiei.

D-lŭ *Odobescu* aduce aminte că in ultima ședință s'a născutŭ ideea unei lucrări colective ce arŭ fi intreprinsă de Academiă pentru a da publicului, prin tipăriri diverse și succesive, noțiuni exacte mai cu sémă despre țéra nóstră și despre diferitele ei ramure de cultură. Acéstă idee i se pare d-sale că merită a fi meditată și pusă in execuțiune; ea arŭ avé in sine unŭ indoitŭ folosŭ; acela de a vulgarisa cunoscințele despre cari este vorba, și apoi incă acela de a procura Academiei, prin modŭ de subscripțiuni anuale la o publicațiune permanentă, fonduri de cari simțimŭ totŭ mereŭ că Academia este lipsită, de câte ori ea voesce să intreprindă din propria sa inițiativă vre o lucrare de natură sciințifică. S'arŭ puté dar insemna o programă a unei opere enciclopedice, la care Academia arŭ lucra treptatŭ indatorându-se a da pe fie-care anŭ publicului care arŭ subscrie la dînsa unŭ numĕrŭ determinatŭ de volume. Acéstă lucrare arŭ rĕmâné negreșitŭ independentă de tóte cele-l-alte sarcine și lucrări benevole ale membrilorŭ Academiei.

D-lŭ *Sturdza,* pe câtŭ înțelege acéstă propunere, o aprobă intru acea că d-sale i se pare că Academia Română, intreprindêndŭ o astfelŭ de lucrare, arŭ puté face in limba română și pentru usulŭ Românilorŭ o bună și frumósă colecțiune de cărți solide, in care să se cuprindă noțiunile cele mai precise, cele mai folositóre și cele mai noue asupra tuturorŭ ramurilorŭ activității omenesci. O astfelŭ de enciclopediă, chiarŭ și sub formă de dicționarŭ, arŭ avé imensulŭ avantagiŭ de a rĕspândi in țéra nóstră o mulțime de cunoscințe

practice cari lipsescŭ cu totulŭ și pe cari cititorulŭ românŭ nu scie și nici nu are de o cam dată de unde să și le procure; acésta arŭ fi o adevărată binefacere pentru respândirea culturei intre Români.

D-lŭ *Aurelianŭ* amintesce că d-sa, cândŭ a emisŭ idea unei lucrări colective despre care a rememoratŭ d-lŭ *Odobescu* nu a ințelesŭ de locŭ a se intreprinde de cătră Academia Română unŭ felŭ de Dicționarŭ enciclopedicŭ, cuprindêndŭ noțiuni generale; din contra, d-sa a ințelesŭ ca să intreprindemŭ in colaborațiune, fie-care in ramura de care se ocupă mai bucurosŭ, lucrări de constatare și de descripțiune specială a patriei nóstre; astfelŭ in câtŭ colectivitatea acestorŭ operate să compună unŭ tabelŭ completŭ și consciințiosŭ alŭ solului românescŭ, alŭ producțiunilorŭ lui naturale, alŭ popórelorŭ ce 'lŭ ocupă și alŭ mișcărilorŭ acestora in tóte direcțiunile activității omenesci. Iată opera pe care d-lui crede că Academia Română arŭ puté-o intreprinde, atâtŭ spre propria ei onóre, câtŭ și spre a corespunde pe deplinŭ scopului pentru care este inființată și necesităţii ce se simte printre noi Românii și in străinătate de cunoscințe exacte asupra patriei nóstre.

Acestŭ proiectŭ meritândŭ in adevĕrŭ o specială atențiune, membrii presenți rógă pe d-nii *Aurelianu* din Secțiunea Sciințifică, *Odobescu* din Secțiunea Istorică, și *Hasdeu* in Secțiunea Literară, ca d-lorŭ, intruniți in comisiune sĕ dea ideiloru dintr'insulŭ, o formă mai practică și să intocméscă o programă precisă pentru lucrările de acéstă natură, ce s'arŭ puté propune Academiei in viitórea ei Sesiune generală.

D-lŭ *Sturdza* aduce aminte că incă de mai mulți ani Ministeriulŭ Instrucțiunii publice a intocmitŭ o comisiune pentru publicarea documentelorŭ istorice adunate de reposatulŭ nostru colegŭ Eudoxiu Hurmuzaki. Toți membrii acelei comisiuni (osebire de unulŭ singurŭ D. Teodoru Rosetti) sunt membri ai Academiei. Statulŭ determină pe totŭ anulŭ in budgetu o sumă pentru publicarea acestorŭ documente, din cari s'aŭ și tipăritŭ pînă acumŭ 2 vol. in 4° și 2 vol. 8°; darŭ lucrarea arŭ merge póte și mai repede și mai regulatŭ sub

auspiciele directe ale Academiei. Arŭ fi póte bine ca noi să adresâmŭ Ministeriului cererea de a preda Academiei Române atâtŭ executarea lucrării câtŭ și fondurile budgetare ce 'i sunt și 'i vorŭ fi alocate pe viitorŭ.

Orele fiindŭ pré inaintate, s'a luatŭ decisiunea că acéstă cestiune va fi pusă in deliberare intr'una din viitórele ședințe ale Academiei.

Ședința se rădică la 4 ore.

Președinte: *Ion Ghica.*

Secretarŭ generalŭ: *Odobescu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 4

ȘEDINȚA ORDINARĂ — VINERI 24 AUGUSTŬ 1879.

Membrii presenți: domnii *Chițu G.*, *Hasdeu B. P.*, *Maniu V.*, *Urechia V. A.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*

Sub președința d-lui *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la ora 1 după amiadi.

D-lŭ secretarŭ generalŭ *Odobescu* fiindŭ bolnavŭ, nu s'a pututŭ da cetire procesului-verbalŭ din ședința trecută.

La ordinea dilei este pusŭ proiectulŭ asupra publicațiunilorŭ Academiei, dar nefiind presentatŭ, s'a mărginitŭ in simple desbateri asupra acelui subiectŭ.

Pentru ședința publică viitóre, de la 7 Septembre, d-lŭ *Hasdeu* va vorbi despre «Visulŭ Maicei Domnului» in legătură cu «Visulŭ lui Tudorŭ Vladimirescu».

Nefiindŭ nimica la ordinea ḑilei, ședința se rădică la 3 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *V. Maniu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 5.

ȘEDINȚA ORDINARĂ — VINERI 31 AUGUSTŬ 1879

Membrii presenți: domnii *Hasdeu B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maniu Vasile*, *Aurelianŭ P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*

Sub președința d-lui *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la óra 1 după amiaḑi.
Se citesce și se apróbă procesulŭ-verbalŭ alŭ ședinței trecute.

Se citesce o cerere din partea directiunii scólei No. 2 de băeți din Ocna-Bacăŭ, rugându-se să se dea pentru biblioteca acelei scóle câte unŭ exemplarŭ din publicațiunile Academiei.
După observațiunile făcute de D-nii *Aurelianu, Laurianu* și *Ion Ghica*, cererea se pune la votŭ și se respinge.

Se comunică mai multe cărți donate de d-lŭ academicŭ *E. Bacaloglu*, și donațiunea se primesce cu gratitudine.

D-lŭ *Maniu* propune ca ședințele ordinare publice să se suspende

pe vr'o douĕ sĕptĕmâni, din causă că tótă ţéra este acum fórte pre-ocupată cu revisuirea Constituţiunii.

D-lŭ *Hasdeu* combate acéstă propunere, arătândŭ că Academia este şi trebue să fie pusă cu totulŭ in afară de mişcarea politică.

D-lŭ *Ion Ghica* propune ca şedinţele publice, pînă la altă decisiune, să se ţină séra de la 8 ore, pentru ca să se pótă intruni mai mulţi membri, dacă acéstă schimbare de óră se permite de regulamentŭ.

După óre-care desbatere, rĕmâne ca şedinţele să se ţină la orele regulamentare.

Punêndu-se in discuţiune inscripţiunea pentru monumentulŭ lui Papiu, d-lŭ *Laurianu* comunică datele cronologice relative la viéţa repausatului şi óre-cari idei despre modulŭ cum să se facă inscripţiunea.

Se decide ca d-lŭ *Laurianŭ* să redacteze definitivamente inscripţiunea in inţelegere cu d-lŭ *Odobescu*, care o va şi trămite sculptorului insarcinatŭ cu lucrarea.

Şedinţa s'a rădictŭ la 4 ore.

Preşedinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *B. P. Hasdeu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 6

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ PUBLICĂ—VINERI 7 SEPTEMBRE 1879.

Membrii presenți : domnii *Alexandri Vasile*, *Hasdeu Bogdanŭ P.*, *Sion George*, *Maniu Vasile*, *Melchisedecŭ P. S. S. Episcopulŭ*, *Odobescu Alexandru*, *Urechia Vasile A.*, *Aurelianu Petre S.*, *Bacaloglu Emanoilŭ*, *Brândză Dimitre*, *Felix Iacobŭ*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Grigorie.*

Sub președința d-lui *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 2 ore.
Procesulŭ-verbalŭ alŭ ședinței precedinți se aprobă.

D-lŭ Secretarŭ generalŭ comunică o epistolă de la d-lŭ Cauer, sculptorŭ din Kreutznach, prin care d-sa arată că facerea monumentului funerarŭ alŭ lui A. Papiu Ilarianŭ, după modelulŭ trămisŭ, va costa 5000 lei, socotindu-se in acéstă sumă și transportulŭ și așeḍarea monumentului la Sibiiu.

D-lŭ *G. Sion* ofere Academiei următórele opere:

1. Poesii, alcătuiri și tălmăciri de Logofătulŭ C. Conachi. — Iași, 1856. — 1. vol. in 8⁰.
2. Vollstandige Grammatik der Spanischen Sprache von Eduard Brinckmeier. — Braunschweig, 1844. — 1 vol. in 8⁰.
3. Grammatik der Rumanischen Sprache für Mittelschulen. — Wien, 1874. — 1 vol. in 8⁰.
4. Illustrirtes Taschenwörterbuch der Mythologie aller Volker von Iohann Minckwitz. — Leipzig, 1856. — 1 vol. in 18⁰.
5. Gedichte von Emanuel Geibel. — Stuttgart, 1860 — 1 vol. in 18⁰.
6. Alphabetisch-statistisches Ortschafts-Verzeichniss des Herzogthums Bukowina. — Czernovitz, 1879. — 1 vol. in 4⁰.
7. Chartă a Moldovei lucrată sub ocupațiunea ruséscă de la 1828, manuscrisŭ in limba rusă.

Se priimescŭ cu mulțumire.

D-lŭ *G. Sion* arată că intr'o călĕtoriă ce d sa a făcutŭ in Bucovina, s'a pusŭ in relațiune cu Societatea literară română din Bucovina, și cere ca să se acorde acelei Societăți publicațiunile Academiei Române.

Acéstă propunere se aprobă.

D-lŭ Secretarŭ generalŭ dă cetire unei părți din epistola ce d-lui a primitu de la d lŭ N. Densușianu cu data din Alba-Iulia 1 Septembre:

«In biblioteca museului transilvanŭ din Clujŭ am găsitŭ tomulŭ primŭ din Chronica lui Șincai de la anulŭ 86—1183 tradusă totŭ de dînsulŭ in limba latină. Manuscrisulŭ este autografŭ și pórtă titlulŭ: *Chronicon Daco-Romanorum sive Valachorum et plurium aliarum nationum .. per Georgium Sinkay de Eadem* etc. Acesta a fostŭ exemplarulŭ pe care 'lŭ inaintase bietulŭ Șincai Guvernului transilvanŭ pentru censură, darŭ elŭ murise făr'de a'lŭ mai căpăta inapoi.

«Incă din Oradea îmi câștigasemŭ convicțiunea că neobositulŭ scriitorŭ își tradusese *Chronica* celŭ puținŭ pînă la anulŭ 1448, fiindcă in biblioteca de acolo aflasem partea din urmă a traducțiunii de la 1440-1448, dar lipsiau anii precedinți. Acumŭ îmi succese să aflu in biblioteca museului din Clujŭ traducțiunea latină a celei mai interesante părți din *Chronică* de la 86—1183, unde autorulŭ vorbesce despre cestiunile ce sfărâmă așa de multŭ capulŭ străinilorŭ: retragerea legiunilorŭ prin Aurelianŭ și controversele cu Pacinații, Cumanii și venirea Ungurilorŭ.

«Totŭ aci amŭ găsitŭ și *Chronica* română, trei tomuri manuscrise autografe. Ele aŭ fostŭ intru asemenea inaintate guvernului pentru censură, dar Șincai murise și guvernulŭ mai tărdiŭ le donâ bibliotecei museului din Clujŭ.

«Din asemenarea textului tipăritŭ la Iași cu manuscrisele din Clujŭ m'am convinsŭ că tomulu primu, atâtŭ din manuscrisulŭ latinŭ câtŭ și din celu românescŭ, conține multe adausuri și rectificări esențiale ce lipsescŭ in *Chronica* de la Iași. Totŭ in manuscrisele din Clujŭ spune Șincai că familia sa este originară din Moldova

«Afară de acestea amŭ mai aflatŭ acolo incă următórele manuscrise

«1 O Chronică a României ce pórtă titlulŭ: *Istoria Țerii Românesci;* incepe cu Radu-Negru și merge pînă la anulŭ 1719. Pe manuscrisŭ stă insemnatŭ că l'a cumpĕratŭ log Moldovei Ursache la anulŭ 1777

«2. O Chronică veche a Făgărașului de la 1[illegible]—1707. Manuscrisŭ importantŭ, fiindŭ că conține nisce relatări despre starea Făgărașului sub impărații Augustŭ, Traianŭ, Claudiu, ba chiarŭ și sub Huni.

3. Altŭ manuscrisŭ intitulatŭ: *Brevis descriptio fatalis casus Principis Vala-*

chiae Constantini Bassarabae de Brankovan Anno 1 1 die vero quarta mensis Aprilis Bukurestini executa.

«4 Unŭ manuscrisŭ ce conţine critica ce o făcuse censorulŭ ungurescŭ Martonfi la *Chronica* lui Şincai şi o inaintase guvernului cu propunerea să nu se concédă tipărirea operei. Titlulŭ acestui manuscrisŭ curiosŭ este : *Reflexiones in Chronicon domini Georgii Sinkay.*

«5. Altŭ manuscrisŭ intitulatŭ : *Historia Episcoporum Valachicorum in Sclavonia*

«In biblioteca Contelui Teleki din Vaşarheiŭ am aflatŭ unŭ actŭ de procesŭ cu *Ladislau Voivodulu Românilorŭ de lângă Clujŭ la anulu 1370.*

«O broşură a fericitului Georgiŭ Lazărŭ ce are titlulŭ . *Versury de laude in limba Daco-Românéske la logodirea prea enaltzatuluy nostru milostiv imperat, stepen schi Tayke Frantzi. Viena, 1808.*

«In biblioteca Batyani din Alba-Julia incă am găsitŭ o diplomă prin care *Ladislaus Vayvoda transalpinus, banus de Zerino et dux novae plantationis terre Fugaras*, la anulŭ 1372, donéză maisterului Ladislaŭ de Dobeta tîrgulŭ Şercaia şi satele Vineţia şi Cuciulata din districtulŭ Făgăraşului, pentru serviciile militare făcute principelui in resbelulŭ cu Turcii şi Impĕratulu din Zyrna E de insemnatŭ că in textulŭ latinŭ alŭ acestei diplome, in locŭ de numirea indatinată «literæ», se folosesce cuvîntulŭ românescŭ «karte», şi in locŭ de «magister» se ḑice «mayster.»

«Afară de locurile memorate pînă aici, am mai făcutŭ douĕ excursiuni : una către Ţaga, ca să mergŭ la conţii Vas, dar ajungêndŭ in Gheilă, am aflatŭ că numiţii conţi eraŭ duşi la satulŭ Agârbiciŭ pe mai multe ḑile pentru o serbătóre familiară, şi aşa a trebuitŭ să reintorcŭ iară la Clujŭ A doua excursiune am făcutu-o la Reghinŭ Scopulŭ meŭ era să-mi procurezŭ óre-cari informaţiuni in privinţa documentelorŭ şi manuscriselorŭ familiei Greceanu din România, ce le-a amanetatŭ in anulŭ 1822 la maiorulŭ Dillmont din Braşovŭ, dar sosindŭ in Reghinŭ, m'am convinsŭ că diplomele şi manuscrisele familiei Greceanu sunt impărţite intre eredii lui Dillmont ce locuescŭ acum in diferite părţi ale Transilvaniei şi, afară de actele de imprumutare, acolo nu am pututŭ afla nimica.

«Mâne plecŭ de aici la Deva ca să cercetezŭ archiva primăriei şi a comitatului de acolo, şi unde pe lângă aceea sunt invitatŭ anume de preşedintele tribunalului de acolo, care mi-a spusŭ că dînsulŭ incă posede mai multe diplome *vechi* românesci; din Deva voiŭ merge in Zarandŭ, pe la Mesteacănŭ-Curechiu-Bradu-Ribiţa-Michălcni-Blăşieni ; voiŭ trece apoi peste muntele Buceciu la Abrudŭ-Carpenişŭ-Câmpeni şi Albac, fiindŭ că, după ce cu adunarea documentelorŭ am incungiuratŭ teatrulŭ pe care s'aŭ desvoltatŭ evenimentele din 1784, cercetările mele nu arŭ fi complete, déca nu aşŭ ve-

dé cu ochii și nu așŭ studia terenulŭ pe care s'aŭ intâmplatŭ cele mai memorabile lupte din 1784.

«In Transilvania am intâmpinatŭ la străini aceeași bună primire ca și in Ungaria. Contele Teleki din Vașarheiŭ, episcopulŭ catolicŭ Fogorasi și generalulŭ Dobler din Alba-Julia, pe lângă amabilitatea indatinată, aŭ arĕtatŭ multŭ zelŭ ca să mĕ mulțuméscă in tóte privințele.»

D-lŭ Membru onorarŭ Gr. Silași din Clujŭ comunică că d-lŭ Dr. Augustŭ Kanitz, profesorŭ la Universitatea din Clujŭ, se ocupă de mai mulți ani cu Flora ținuturilorŭ române, in specialŭ a României, și voesce a'și publica scrierea sa in limba română, sub auspiciele și cu ajutorulŭ Academiei Române.

Propunerea se recomandă de urgență in cercetarea Secțiunii Sciințifice.

Se dă citire unei epistole prin care d-lŭ Profesorŭ B. Iorgulescu din Buzâu anunță descoperirea unui animalŭ fosilŭ in acelŭ județŭ.—Se recomandă asemenea Secțiunii Sciințifice.

Cu acéstă ocasiune d-lŭ *V. A. Urechiă* arată că are sciință cum că d-lŭ Vicolŭ de la Pétra este și D-sa in posesiunea unorŭ fragmente de óse fosile, descoperite de curênd pe malulŭ Siretului, pe care d-lŭ Vicolŭ se va grăbi a le oferi Academiei.

Apoi totŭ d-lŭ *Urechiă* oferă, pentru colecțiunea de documente a Academiei, originalulŭ unei epistole adresată la 1825 de către Domnitorulŭ Moldovei Ioniță Vodă Sturdza către Dómna soția sa, privitóre la cumpĕrătórea unorŭ giuvele pentru măritișulŭ fiicei lorŭ; acestŭ documentŭ este mai cu sémă curiosŭ intru aceea că dă o idee despre lipsa de bani și scumpetea ce se simția pe atunci in țéră, chiarŭ și in visteria privată a Domnitorului Moldovei.

Se comunică asemenea că revisorele scolarŭ din județulŭ Pétra, D-lŭ Dogaru, a trămisŭ Academiei prin d-lŭ *Urechia*, doi pinteni de ferŭ,

aflați sub pămîntŭ in câmpia de la Răsboeni, cari negreșitŭ sunt rĕmășița din vestita bătăliă ce s'a petrecutŭ acolo.

Academia mulțumesce d-lui *Urechia* pentru aceste varie oferte.

D-lŭ *Sion*, luândŭ președința, dă cuvîntulŭ d-lui *Ion Ghica*, care dă lectura unei părți a memoriului seŭ *Despre rasele umane*, care este o urmare a lucrării sale *Inceputulŭ omului*, cilită in Sessiunea din 1878.

Academia mulțumesce d-lui Ghica pentru interesanta sa lectură. D-lŭ *Urechia* observă asupra unui singurŭ punctŭ alŭ acestei lucrări, că nu fără óre-care pericolŭ pentru adevĕrŭ și pentru sciință se potŭ atribui date precise faptelorŭ narate in prima carte a Bibliei, adecă in Genesă, și de aceea D-sa ar invita pe autorulŭ memoriului să eludă ori-ce afirmațiune chronologică asupra actelorŭ dealtmintrelea nicăiri datate in textulŭ biblicŭ, ce aŭ raportŭ la creațiunea lumii.

D-lŭ *Ghica* respunde că D-sa n'a afirmatŭ ca positive, nici n'a presentatŭ ca existente in textulŭ Bibliei datele Creațiunii, ci, referindu-se la scrieri cunoscute, și mai cu sémă la lucrările protestanțilorŭ in genere și ale reverendului doctorŭ Buckland mai in specie, cari voescŭ să impace faptele din Bibliă cu descoperirile moderne ale Geologiei, D-sa a menționatŭ chiarŭ și datele ce s'aŭ atribuitŭ aceleiași fapte.

Inchiḑêndu-se discuțiunea, d-lŭ *Hasdeŭ* a luatŭ cuvîntulŭ spre a da lectură unui fragmentŭ din opera ce D-sa are acum sub tiparŭ, relativă la cărțile poporane ale Românilorŭ. Acestŭ interesantŭ extractŭ intitulatŭ *Visulŭ Maicei Domnului in legătură cu visulŭ lui Tudorŭ Vladimirescu* dă o expunere și o bibliografiă câtŭ se póte de completă atâtŭ in țéra și limba română, câtŭ și in alte ținuturi și dialecte europene, a legendei ieratice și a superstițiunii populare atingĕtóre de unŭ presupusŭ visŭ alŭ Maicei Domnului.

Academia mulțumesce d-lui *Hasdeŭ* pentru acéstă impărtășire.

Ședința se ridică la 4 ore.

Președinte : *Ion Ghica*.

Secretarŭ-generalŭ : *Odobescu*.

4

PROCESŬ-VERBALŬ No. 7.

ŞEDINŢĂ ORDINARĂ — VINERI 14 SEPTEMBRE 1879

Membrii presinţi : domnii *Alexandri V.*, *Hasdeu B. P.*, *Sion G.*, *Melchisedecŭ P. S. S. Episcopŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*, *Ghica Ion*.

Sub Preşedinţa d-lui *Ion Ghica*.

Şedinţa se deschide la ora 1.

Lipsindŭ d-lŭ Secretarŭ generalŭ, procesulŭ-verbalŭ alŭ şedinţei precedinţi se decide a se ceti in şedinţa viitóre.

Se citescŭ comunicări de la d-lŭ A. Aman din Craiova, de la d-na Veronica Massimu şi de la părintele Bălăşescu.

Nefiindŭ nimicŭ la ordinea ḍilei, se face intre d-nii *Aurelianŭ*, *Ion Ghica*, *episcopulŭ Melchisedecŭ*, *Hasdeŭ* şi *Alexandri* o desbatere asupra pericolului de filoxeră ce ameninţă viile României, şi asupra mijlócelorŭ de a extermina acéstă insectă, despre care s'a rĕspânditŭ svonŭ că s'a ivitŭ in Dobrogea

Se decide ca Academia să delege pe d-lŭ *Dr. Brândză* a merge in Dobrogea, pentru a studia acéstă cestiune. Delegaţiunea fiindŭ autorisată a cere ajutóre de la Ministeriulŭ respectivŭ.

D-lŭ *Gr. Stefănescu* citesce darea de sémă din partea Secţiunii Sciinţifice despre mĕsurile ce s'aŭ luatŭ pentru conservarea osemintelorŭ fosile, descoperite in districtulŭ Buzâu, şi despre imposibilitatea de a se primi propunerea d-lui Kanitz din Clujŭ de a se tipări cu spesele Academiei intr'unu volumŭ separatŭ *Flora română*,

prelucrată de către d-sa, ceea ce s'arŭ puté face insă in corpulŭ Analelorŭ, daca manuscriptulŭ s'arŭ comunica mai intâiŭ Academiei spre aprobare.

Se decide a se publica acestŭ raportŭ in Analele Academiei.

D-lŭ *Papadopolŭ-Calimachŭ* cetesce notiţa despre Atanasie Comnenŭ-Ipsilantŭ, de pe la jumătatea secolului XVIII, carele a lăsatŭ unŭ manuscriptŭ plinŭ de noţiuni necunoscute de prin cronice turcesci, relative la istoria Românilorŭ.

Se decide a se trămite acéstă lucrare la Secţiunea istorică.

p. Preşedinte: *G. Sion.*

p. Secretarŭ generalŭ: *B. P. Hasdeu.*

SECŢIUNEA SCIINŢIFICĂ

PROCESŬ-VERBALŬ No. 1

ŞEDINŢA DIN 7 SEPTEMBRE 1879.

Astădi in 7 Septembre Secţiunea Sciinţifică, intrunindu-se in numĕrŭ de 5 membri şi anume: *Aurelianŭ*, *Bacaloglu*, *Brândză*, *Ghica* şi subsemnatulŭ, sub preşedinţa d-lui *Em. Bacaloglu* vice-preşedinte, a intratŭ in cercetarea cestiunilorŭ inaintate ei de către biuroulŭ Academiei şi anume: Epistola d-lui B. Iorgulescu, profesorŭ la Gimnasiulŭ din Buzâu, prin care anunţă Academiei descoperirea unorŭ óse fosile in acelŭ judeţŭ, pentru ca ea să iea mĕsurile ce va crede pentru conservarea acelorŭ remăşiţe.

Asupra acestei cestiuni, după incredinţarea dată de subsemnatulŭ că a mijlocitŭ la onor. Ministerŭ alŭ Instrucţiunii publice in acéstă privinţă şi că acesta a şi luatŭ mĕsurile necesare, trece la a doua

cestiune, care este epistola On. d-lui Dr. Grigore Silași, membru onorarŭ alŭ Academiei, prin care face cunoscutŭ Academiei propunerea d-lui Dr. Augustŭ Kanitz, profesorŭ de Botanică la Universitatea din Clujŭ. D-lŭ Kanitz, avêndŭ lucratŭ unŭ studiŭ asupra florei române, in mărime de 8—10 cóle de tiparŭ, propune Academiei că. décă ea ar consimți ca. pînă la 15 Novembre viitorŭ, să 'lŭ publice cu spesele sale, sub condițiuni fórte favorabile din partea sa, dînsulŭ arŭ consimți a publica acéstă lucrare in limba română; la din contra o va publica intr'o altă limbă.

Secțiunea. avêndŭ in vedere că Statutele și Regulamentulŭ nostru nu permitŭ publicațiuni cu spesele Academiei de câtŭ ale operelorŭ puse la concursŭ și premiate de dînsa, saŭ pre acele cari găsindu-le meritorie le publică in corpulŭ *Analelorŭ* sale, este de părere că nu póte recomanda plenului propunerea d-lui Kanitz, de câtŭ numai décă d-sa arŭ consimți să trimită manuscrisulŭ, pentru ca Academia să iea cunoscință de conținutulŭ seŭ și aprobândulŭ să'lŭ publice in *Analele* sale.

Secretarulŭ Secțiunii : *Gr. Stefănescu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 8.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 21 SEPTEMBRE 1879

Membrii presinți : domnii *Alexandri V.*, *Hasdeu B. P*. *Sion G.*, *Maniu V.*, *Melchisedecu P. S. S. episcopulŭ*, *Urechiă V. A.*. *Aurelianŭ P. S.*, *Pacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-lui *G. Sion.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesului-verbalŭ alŭ ședinței trecute, d-lŭ *Aurelianŭ* cere de la Delagațiune de a comunica fără intârdiare

d-lui Kanitz de la Clujŭ decisiunea luată in ședința precedinte in privința operei sale.

D-lŭ *Dr. Felix* face comunicarea că in apropiarea orașului Brăila se află unŭ lacŭ săratŭ a cărui apă și nomolŭ se intrebuințéză pentru scopuri terapeutice in același modŭ ca și acelea de la Balta-albă. In anulŭ curentŭ acestŭ lacŭ a fostŭ pentru prima óră frecuentatŭ de unŭ numĕrŭ mai mare de bolnavi, aducêndŭ resultate satisfăcĕtóre, ast-felŭ că se póte spera că localitatea va căpĕta din ce in ce mai multŭ unŭ rangŭ inaltŭ intre apele minerale ale României. O analisă calitativă făcută apei acelui lacŭ de către d-lŭ Dr. A. Bernath, constată presința iodului, ceea ce 'i dă o valóre insemnată. D-lŭ Bernath se ocupă in momentulŭ de față cu analisa cantitativă a apei in cestiune.

D-lŭ *Aurelianŭ* comunică că, in urma celoru publicate de *Stéua Dobrogei* despre uscarea a trei vii de lângă Tulcea din causa filoxerei, d-sa a făcutŭ unŭ experimentŭ stropindŭ mai multe vițe cu apă sărată și a doua ḑi tóte frunḑele lorŭ eraŭ uscate. Afară de acésta, d-lŭ *Aurelianu* a primitŭ din Tulcea o cutióră cu rădăcini de viță și, cercetându-le cu microscopulŭ, n'a aflatŭ nici o urmă de filoxeră. De aci d-sa conchide că uscarea vielorŭ de la Tulcea s'arŭ puté atribui altorŭ cause, insistândŭ totu-și asupra utilităţii. in ori-ce cas, de a se studia faptulŭ la fața locului.

D-lŭ Președinte citesce o adresă din partea Ministeriului Instrucțiunii publice, prin care rógă Academia de a institui din sînulŭ ei o comisiune, care să examineze sub raportulŭ literarŭ și pedagogicŭ cărțile religióse aprobate de către S-tulŭ Sinodŭ, după recomandarea a două comisiuni speciale teologice, una din Bucuresci și ceea-l-altă din Iași. Pe lângă adresă se alătureză in copiă asupra acestei cestiuni raportulŭ comisiunii sinodale către I. P. S. Mitropolitulŭ Primatŭ, unde se specifică cărțile cele aprobate.

D-lŭ *Urechia* arată că este de ajunsŭ unŭ singurŭ membru din

sînulŭ Academiei pentru a satisface dorința Ministerului și propune anume pe *P. S. S. episcopulu Melchisedecu,* carele este totŭ-de-o-dată celŭ mai competinte in materiă teologică.

P. S. S. Episcopulŭ Melchisedecu declină acéstă onóre, de vreme ce a luatŭ deja parte la examinarea cărțilorŭ in cestiune. ca membru in comisiunea sinodală, și prin urmare n'arŭ mai puté aduce nici unŭ contingentŭ noŭ. Totŭ ce a doritŭ și doresce P. S. S. este ca limba cărțilorŭ religióse să fie destulŭ de pură, darŭ in același timpŭ pe câtŭ se póte mai simplă, mai înțelésă.

D-lŭ *Alexandri* constată delicateța cestiunii revisuirii cărților religióse, in cari limba trebue să se purifice treptatŭ pasŭ la pasŭ, fórte cu incetulŭ, pentru a nu ingreuia ințelegerea prin termeni echivoci saŭ insoliți.

D-lŭ *Urechia* insistă de a insărcina cu acéstă examinare pe *P. S. S. episcopulŭ Melchisedecŭ*, propunêndŭ tot-d'o-dată și pe d-lŭ *Hasdeu.*

P. S. episcopulŭ Melchisedecŭ arată dificultatea și ingratitudinea sarcinei: trebue citite multe, fórte multe cărți, dintre cari unele suntŭ atâtŭ de rele in câtŭ ar trebui de totŭ refăcute.

D-lŭ *Hasdeu*, constatândŭ că multele ocupațiuni de altă natură nepermițêndu'i a lua parte intr'o asemenea comisiune, propune in loculŭ seŭ insuși pe d-lŭ *Urechia* in calitate de specialŭ anume in pedagogiă.

Discuțiunea se curmă prin suspendarea decisiunii, pînă ce Ministerulŭ va comunica mai intâiŭ Academiei raporturile comisiunilorŭ respective din Bucuresci și din Iași.

D-lu Președinte cetesce o scrisóre a d-lui sculptoru Kauer, relativă la monumentulŭ rapausatului Papiu Ilarianŭ.

D-lŭ *Dr. Felix* donéză bibliotecei Academiei celŭ mai vechiŭ diarŭ medicalŭ din Europa, primindu-se cu recunoscință.

D-lŭ *Gr. Stefanescu* dă lămuriri despre excursiunea sa la Buzău, pentru a lua mĕsuri in privința fosilelorŭ celorŭ descoperite acolo,

pe cari le-a și strînsŭ și adusŭ in 5 lađi. D-sa este ocupatŭ actualmente cu studiulŭ acelorŭ osemînte și nu va intârḑia de a impărtăși Academiei resultatulŭ cercetărilorŭ sale.

D-lŭ *Urechia* anunță viitórea comunicare a unei inscripțiuni inedite de la Stefanŭ celŭ Mare, pe care a descoperit'o la Pétra.

Ne mai fiindŭ nimica la ordinea ḑilei, ședința se ridică la 4 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *B. P. Hasdeu.*

ANEXA A.

ELEFANTULŬ FOSILŬ DE LA VADULŬ SOREȘTILORŬ

(Județulŭ Buzăŭ valea Câlnăului)

Mai multe ḑiare politice vorbindŭ, de descoperirea unorŭ óse fosile și eŭ insu'mi fiindŭ incunosciințatŭ despre descoperirea lorŭ, la 8 Septembre am plecatŭ la loculŭ unde s'aŭ găsitŭ rĕmășițele fosile din județulŭ Buzăŭ, pentru a lua cunoscință de imprejurări și de disposițiunea stratelorŭ, precumŭ și a lua ósele, deja scóse, de la d-lŭ Ionŭ Marghilomanŭ și de la d-lŭ Radu Serianŭ, cari, in urma rugăciunii mele oficiale, făcută incă de la 5 Septembre, aŭ și bine-voitŭ a le oferi Museului.

Pînă ce voiŭ da lista anume de diferitele óse ce s'aŭ putulŭ culege și pre cari le-amŭ pornitŭ din Buzăŭ in cinci lăḑi, la 12 Septembre, am onóre a vĕ da următórea relațiune despre modulŭ descoperirii acestui animalŭ monstru.

Localitatea unde s'a găsitŭ rĕmășițele acestui animalu, nu este co-

muna *Ghizdița*, cum s'a disŭ prin diare, ci comuna *Vadu Soreștilorŭ*, la o distanță numai de vre-o 700—800 de metre la N. E. de locuința d-lui Radu Serianŭ, și animalulŭ găsitŭ nu este nici Mamutulŭ, nici Mastodontele, nici Rinocerulŭ, cum s'a publicatŭ de diferiții informatori, ci unŭ *Elefantŭ* dispărutŭ, *Elephas Meridionalis*, a cărui aparițiune pe suprafața pămêntului a fostŭ pe la finele periódei terțiare. Stratulŭ in care s'a găsitŭ este unŭ depositŭ de *nisipŭ cenușiŭ măruntŭ*, alternândŭ cu strate de argilŭ margosŭ vînětŭ și cari formezŭ finele *těrêmului Pliocenŭ*.

Iacă și impreujurările in cari s'a făcutŭ descoperirea sa : Veniturile cele mari de apă de astă primă-vară aŭ rosŭ și tîrîtŭ depositulŭ de petrișŭ de o formațiune mai nouă, care acoperia acele strate, cu mai bine de douĕ metre. Pe la finele lui Iuniŭ țěranii vedeaŭ pe matca Câlnăului o movilă de nisipŭ cu pămêntŭ și petrișŭ — acésta era capulŭ cu colții elefantului — pre care se suiaŭ cu piciórele și, fiindŭ că pe ici pe colea eșiaŭ colții animalului, aŭ luat'o dreptŭ o buturugă de arbore adusă de apa Câlnăului in venitura de primă-vară.

Pre la inceputulŭ lui Iuliŭ unŭ țěranŭ zăresce măséua, spălatŭ fiindŭ pămêntulŭ ce o acoperia de ploile următóre; acésta 'i atrage atențiunea, scóte măséua cu jumătatea dréptă a fălcii inferióre și o duce primarului. O dată faima respândită despre găsirea măselei de *uriașŭ*(!) copiii daŭ năvală la loculŭ indicatŭ, incepŭ a da cu bolovani, spargŭ in mii de bucăți cranulŭ, și fragmentele lui le asvîrlŭ in tóte sensurile pe matca Câlnăului. Primarulŭ arată falca ce i s'a adusŭ d-lui Radu Serianŭ proprietarulŭ vecinŭ și domnia-sa, ințelegêndŭ importanța descoperirii, pune de sapă cu tóte precauțiunile posibile și numai grație d-sale aŭ scăpatŭ de devastare numai câte-va din părțile insemnate ale acelui scheletŭ. De atunci și pînă la inceputulŭ lunei curente, cândŭ acéstă descoperire a venitŭ la cunoscința subsemnatului, prin epistola d-lui Iorgulescu, și a publicului, prin diare, a trecutŭ douĕ luni; in acestŭ timpŭ mai mulți curioși aŭ visitatŭ localitatea și probabilŭ fie-care a luatŭ câte vre-unŭ fragmentŭ, saŭ scormonindŭ pămêntulŭ, saŭ culegêndu-le de pre albia Câlnăului unde fusesera sparte și asvîrlite de copii; intre acestea eraŭ și fragmente de cóste. Multe

din aceste fragmente strînse o dată in o grămadă de d-lŭ Mihalache Serianŭ, fiulŭ mai mare alŭ d-luĭ Radu Serianŭ, aŭ fostŭ din no i împrăștiate de copii, numai pînă ce d-lŭ Serianŭ s'a repeḑitŭ pînă acasă ca să aducă argațĭ să le rădice.

Acésta era starea lucrurilorŭ la 8 Septembre, cândŭ subsemnatulŭ a plecatŭ la acea localitate; in trecerea mea m'am opritŭ la moșia Fundenii, pentru a lua dela d-lŭ Ión Marghilomanŭ, proprietarulŭ acelei moșii, jumătatea de falcă, ajunsă in posesiunea d-sale, și pe care d-sa mi'o promisese, in urma rugăciunii ce'i făcusemŭ, după cum am arătatŭ mai susŭ. Cele-l-alte óse le-amŭ găsitŭ păstrate intr'o magasie din curtea proprietății d-lui Radu Serianŭ.

Ajunsŭ aci, cu ajutorulŭ d-lui Mihalache, fiulŭ d-lui R. Serianŭ, care lipsea la Buzăŭ, și alŭ ómenilorŭ ce mi'a datŭ primarulŭ, am mersŭ la fața locului, și cea d'intâiŭ lucrare a fostŭ de a abate apa Câlnăuluĭ la vre-o ḑece metre, căci curgea abia la unŭ metru de loculŭ unde s'a găsitŭ capulŭ cu colții. După aceea am pusŭ de a rădicatŭ depositulŭ de petrișŭ ca de o palmă de grosŭ, pînă a datŭ de stratulŭ de nisipŭ; aci, mergêndŭ cu tóte precauțiunile necesare, am mai găsitŭ unŭ colțŭ intregŭ care era alŭ treilea găsitŭ acolo, prin urmare restŭ alŭ unui alŭ duoilea individŭ, colțŭ pre care pentru a'lŭ desvăli intregŭ a trebuitŭ să sapŭ la profunḑime de unŭ metru și, din nenorocire, încă de la o jumătate de metru a inceputŭ a isvorî apă din trei părți, ceea ce a făcutŭ că, de și intregŭ nu s'a pututŭ scóte, cu tóte precauțiunile minuțióse, de câtŭ in trei patru fragmente, precum și unŭ osŭ de la piciorŭ pe care lăsându'lŭ cu multŭ nisipŭ pe dênsulŭ nu l'amŭ pututŭ determina pe locŭ.

Unŭ faptŭ merită atențiune : pre câtŭ am vĕḑutŭ din aruncătura de ochiŭ asupra óselorŭ de la d-lŭ Serianŭ și din negăsirea a nici unui fragmentŭ de vertebră in săpătura ce am făcutŭ resultă că colóna vertebrală, saŭ nu a existatŭ in acelŭ locŭ, saŭ că ea a fostŭ luată și tîrîtă de apele Câlnăului in viitura de astă primă-vară, saŭ chiarŭ după mórtea animalului.

S'arŭ mai fi pututŭ póte face săpături in matca propriă a Câlnăului, dară cum trebuia să așteptŭ mai multe ḑile pentru a se

sbici, am impachetatŭ ósele, atâtŭ cele scóse de subsemnatulŭ câtŭ și cele scóse și dăruite de d-lŭ Radu Serianŭ, precum și jumătatea de falcă dăruită de d-lŭ Marghilomanŭ și le-am pornitŭ la Bucuresci, făcêndŭ atentŭ pe d-lŭ primarŭ a intreține abaterea Câlnăului, și rugândŭ pe d-lŭ Serianŭ a observa ca să nu se negligeze acéstă recomandațiune pentru a se sbici câtŭ maĭ multŭ vechia matcă a rîului.

În privința săpăturilorŭ ce s'arŭ mai puté face, sunt de părere că s'arŭ puté ruga d-lŭ Radu Serianŭ, ca unulŭ ce șéde acolo, și este destulŭ de inteligentŭ și are mare bună-voință, ca să le facă, scriindu-se prefecturii a indatora pe primarulŭ localŭ să-i dea totŭ concursulŭ necesarŭ, și acésta mai inainte de a incepe ploile de tómnă.

Mai inainte de a termina acéstă scurtă dare de sémă trebue să mai adaogŭ, că la vre-o 50 de metre la N. de prima localitate am găsitŭ, in vechiulŭ vadŭ de trecere prin rîulŭ Câlnăŭ, alți duoi colți ce-va mai mici și mai subțiri, dară intr'o stare de putredire extremă, in câtŭ nu am pututŭ de câtŭ să le iaŭ lungimea (de peste 7 palme) și câte-va sfărămături, ca constatare a faptului.

Gr. Stefănescu.

PROCESŬ-VERBALŬ No. 9.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 28 SEPTEMBRE 1879.

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Alexandri V., Hasdeu B. P., Maniu V., Melchisedecŭ P. S. S. Episcopulŭ, Urechia V. A., Aurelianu P. S., Bacaloglu E., Brândză D., Felix I., Ghica Ion.*

Președinte : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la ora 1 și jumătate.

După citirea și verificarea procesuluĭ verbalŭ alŭ ședințeĭ prece-

dinte, ne fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, d-lŭ *Ion Gicha* citesce prima parte a memoriuluĭ săŭ despre Iónŭ Câmpinénu, remănêndŭ a se citi restulŭ într'una din ședințele următóre.

Ședința se rădică la 3 ore și jumătate.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeu.*

PROCESŬ-VERBALU No. 10.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ PUBLICĂ — VINERI 5 OCTOMBRE 1879.

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Alexandri V., Hasdeu B. P.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*

Președinte : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la ora 1.

După citirea și aprobarea procesuluĭ-verbalŭ, nefiindŭ alte comunicațiunĭ la ordinea ḑileĭ, s'aŭ făcutŭ următórele lecturĭ :

D-lŭ *Alexandri* citesce două scrisorĭ ale d-luĭ *Ion Ghica*, relative la România în prima jumătate a seculuĭ nostru: una privitóre la procedura sumariă cu care guvernele de pe atuncĭ făceaŭ anchete și pedepsiaŭ pe ceĭ ce li se păreaŭ a fi vinovațĭ; a doua privitóre la frumosulŭ rolŭ pe care 'lŭ avuseseră Româniĭ și maĭ alesŭ Olteniĭ, în resbóele ruso-turce din trecutŭ.

Se decide a se publica în *Analele Academieĭ*,

D-lŭ *Hasdeu* citesce prima parte a studiuluĭ săŭ despre variantuele, filiaţiunile externe şi originea baladeĭ poporane *Cuculŭ şi Turturica*. Propunêndu-se a se publica în *Anale*, d-lŭ *Hasdeu* dă lămurirea că are intenţiunea de a publica studiulŭ săŭ a parte.

Şedinţa se rădică la 4 ore p. m.

Preşedinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeu.*

PROCESU-VERBALŬ No. 11

ŞEDINŢĂ ORDINARĂ — VINERĬ 12 OCTOMBRE 1879

Membriĭ presinţĭ : domniĭ *Alexandri Vasile, Hasdeu B. P., Aurelianu P. S., Bacaloglu E., Brândză D., Felix I., Ghica Ion.*

Preşedinte : *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la 1 oră.

După citirea şi aprobarea procesuluĭ-verbalŭ alŭ şedinţeĭ trecute, d-lŭ Preşedinte face următórele comunicaţiunĭ :

1. D-lŭ S. Haretu mulţămesce pentru onórea ce i s'a făcutŭ de a fi alesŭ membru corespondentŭ alŭ Academieĭ;

2. D-lŭ *A. Odobescu* cere concediŭ pe 3 lunĭ, din causa bóleĭ, rĕmâindŭ a fi suplinitŭ de către d-lŭ *B. P. Hasdeu*, căruia 'ĭ incumbă acésta, ca secretarŭ alŭ Secţiuniĭ literare.

Academia ia actŭ de prima comunicare, iarŭ asupra celeĭ-l-alte se decidŭ următórele :

1. Se încuviinţéză d-luĭ *Odobescu* concediulŭ cerutŭ.

2. Ĭ se acordă diurna pe tóte ḑilele pînă la plecare, în care fusese suplinitŭ de d-lŭ *Hasdeu*.

3. După plecarea d-luĭ *Odobescu* și pînă la întórcere-ĭ, dreptulŭ asupra diurneĭ va trece la d-lŭ *Hasdeu*.

Nefiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, d-lŭ *Ion Ghica* termină lectura memoriuluĭ săŭ asupra luĭ Ion Câmpinénu.

Ședința se rădică la 4 ore p. m.

p. Președinte: *P. S. Aurelianu.*

p. Secretarŭ generalŭ: *B. P. Hasdeu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 12

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 19 OCTOMBRE 1879

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Alexandri Vasile*, *Hasdeŭ Bogdanŭ P.*, *Aurelianu Petre S.*, *Bacaloglu Emanoilŭ*, *Brândza D.*, *Felix Iacobŭ*, *Stefănescu Grigore.*

Sub președința d-luĭ. *P. S. Aurelianu*

Ședința se deschide la 1 oră.
Se citesce și se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

D-lŭ Președinte anunță, că d-lŭ profesorŭ Conta a depusŭ numĕrulŭ regulamentarŭ de 12 exemplare din opera sa: *Încercărĭ de metafisică materialistă,* pentru a concurge la premiele anuale Năsturelŭ și Heliade.

Se decide a se transmite la timpŭ Comisiunii respective.

D-lŭ *Hasdeu* dă lectură primeĭ părțĭ din memoriulŭ săŭ întitulatŭ : *Originea și filiațiunile așa numiteĭ Epistolie a Domnuluĭ Hristosŭ căḑută din cerŭ.*

Ședința se ridică la 3½ ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 13

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 26 OCTOMBRE 1879.

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Alexandri Vasile*, *Hasdeu Bogdanŭ P.*, *Ionescu Nicolae*, *Urechia Vasile A.*, *Aurelianu Petre S.*, *Brândză Dimitrie*, *Felix Iacobŭ*, *Stefănescu Grigore.*

Sub președința d-luĭ : *P. S. Aurelianu.*

Ședința se deschide la 1 oră.
Se citesce și se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

D-lŭ *Ion Ghica* comunică, că d-lŭ membru corespondentŭ Tocilescu a trimisŭ din Paris câte unŭ exemplarŭ din cele 24 stampe litografice, pe carĭ a fostŭ autorisatŭ a le comanda pentru a fi intercalate în memoriulŭ săŭ celŭ premiatŭ de Academiă.

D-lŭ *Hasdeŭ* termină lectura memoriuluĭ săŭ: *Originea și filiațiunile așa numiteĭ Epistolie a Domnuluĭ Hristosŭ căḑută din cerŭ.*

Propunêndu-se a se publica în *Anale*, d-lŭ Hasdeŭ declară, că lucrarea sa a intratŭ deja într'o operă, pe care o are sub presă.

Ședința se rădică la 3 și jumătate ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 14

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ PUBLICĂ. — VINERI 2 NOVEMBRE 1879.

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Alexandri Vasile*, *Hasdeu Bogdanŭ P.*; *Papadopolŭ-Calimachŭ Alexandru*, *Urechia Vasile A.*, *Aurelianu Petre S.*, *Bacaloglu Emanoilŭ*, *Brândza Dimitrie*, *Felix Iacobŭ*, *Stefanescu Grigore*.

Sub președința d-luĭ : *P. S. Aurelianu.*

Ședința se deschide la 1 oră.
Se citesce și se aprobă procesulŭ verbalŭ alŭ ședinţeĭ precedințĭ.

D-lŭ Președinte depune ca darŭ din partea d-luĭ I. Bianu 5 volume manuscripte, compilate în proză și versurĭ, în bucățĭ originale și traduse de către unŭ preutŭ românŭ din Transilvania din secolulŭ trecutŭ.
Se decide a se mulțumi d-luĭ Bianu, iarŭ manuscriptulŭ a se pune în vederea Secțiuniĭ literare.

Ședința se rădică la 2 ore, trecêndu-se în Secțiune sciințifică.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 15

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERĬ 9 NOEMBRE 1879.

Membriĭ presinţĭ: domniĭ *Hasdeu B. P., Urechia V. A., Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brandză D., Maniu V., Stefănescu Gr., Sion G.*

Sub președința d-luĭ : *P. S. Aurelianu.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Nicĭ o comunicaţiune străină nefiindŭ a se trata, membriĭ presinţĭ, constituiţĭ în ședinţă, aŭ primitŭ din partea d-luĭ membru *Urechia* următórele :

1. Măsea de Elephas primigenius, găsită în malulŭ Siretuluĭ, promiţêndŭ a da informaţiunĭ maĭ lămurite asupra loculuĭ unde a fostŭ descoperită. D-lŭ *Urechia* o ofere Academiciĭ.

2. D-lŭ *Urechia* depune, pentru archiva istorică, planulŭ interiorŭ alŭ monastiriĭ Putna cu inscripţiunile mormintelorŭ domnescĭ, rădicatŭ la 1843 Maiŭ de către Sebastianŭ Georgescu, Eclesiarchulŭ Putneĭ.

3. Totŭ d-lŭ *Urechia* întreţine Academia despre frumosulŭ mosaicŭ de la Constanţa și'ĭ ofere unŭ facsimile coloratŭ și două fotografiĭ după acelŭ mosaicŭ. D-sa propune intervenirea Academieĭ pe lângă Guvernŭ, spre a transporta mosaiculŭ într'unŭ edificiŭ publicŭ pentru maĭ buna luĭ conservare.

4. În fine d-lŭ *Urechia* ofere Academieĭ inscripţiunea lapidară, rădicată după mormêntulŭ logofătuluĭ *Racovicea*, aflătorŭ în Biserica Budeștiĭ-Precista. Inscripţiunea pórtă data anuluĭ 1651 (7159) și se vede că a fostŭ așeḑată de Vasile Vodă.

La acéstă ocasiune d-lŭ *Urechia* cere să se reproducă în reducţiune în *Analele* Academieĭ, atâtŭ inscripţiunile oferite acumŭ, câtŭ și cele ce a depusŭ după escursiunea sa in Dobrogea, cu atâtŭ maĭ multŭ cu câtŭ lectura propusă de d-lŭ Opranŭ, actualulŭ prefectŭ la Constanţa, difere de acea susţinută în sînulŭ Academieĭ de D-sa.

Academia primesce cu mulțumire ofertele și propunerile d-luĭ membru *Urechia* și decide a se primi obiectele în păstrare, iar propunerea la Secțiunea istorică.

Ne maĭ fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, ședința se rădică la 3 și jumĕtate ore.

Preșadinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *V. Maniu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 16

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 16 NOEMBRE 1879

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Hasdeu B. P.*, *Sion G.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Aurelinu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândza D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-luĭ: *G. Sion*

Ședința se deschide la 1 ora.

Ne fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ,

D-lŭ Haretu comunică că între Ianca și Făureĭ, pe linia drumuluĭ de ferŭ, s'a descoperitŭ prin săparea unuĭ tumulus o boltă de cărămiḑĭ cu oseminte.

D-lŭ *Aurelianu* observă că bolțile de cărămiḑĭ în tumulusurĭ, sunt fórte rare, generalmente fiindŭ de piatră

D-lŭ Haretu întîmpină că localitatea nu posedă în apropiere piatră.

Se decide ca Delegațiunea să comunice faptulŭ Ministeriuluĭ de Instrucțiune publică pentru a interveni la Ministeriulŭ de Interne, ca să se ia informațiunĭ maĭ esacte și mĕsurĭ de trebuință.

6

D-lŭ *Sion* face o comunicaţiune despre interesulŭ geologicŭ ce arŭ oferi têrêmurile din satulŭ Topalo pe malulŭ Dunăriĭ în Dobrogea, unde a constatatŭ douĕ isvóre termale aprópe de 20⁰ şi maĭ multe peşterĭ micĭ cu stalactite, în una dintre carĭ a găsitŭ o fosilă, pe care a oferit'o M. S. R. Domnitoruluĭ.

D-lŭ *Hasdeŭ* dă citire câtorŭ-va scene din drama sa istorică «Domniţa Roxandra».

Şedinţa se rădică la 4 ore p. m.

Vice-preşedinte: *G. Sion.*

p. Secretarŭ-generalŭ: *B. P. Hasdeu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 17

ŞEDINŢĂ ORDINARĂ — VINERI 23 NOEMBRE 1879.

Membriĭ presinţĭ: domniĭ *Hasdeu B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Ghica I.*, *Stefanescu Gr.*

Sub preşedinţa d-luĭ: *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la 1 oră.
Se citesce şi se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ şedinţeĭ precedinţĭ.

D-lŭ *Sion* comunică că d-lŭ Comandantŭ alŭ regimentuluĭ 6 rógă pe Academiă să se ofere publicaţiunile sale pentru biblioteca regimentuluĭ, şi susţine propunerea acésta.

D-niĭ *Aurelianu* şi *Stefănescu* combatŭ propunerea sub cuvêntŭ că,

de s'arŭ acorda asemenea cerere, atuncĭ arŭ trebui să se dea tuturorŭ celorŭ-l-alte bibliotecĭ de regimente și din țéră.

Propunerea, puinduse la votŭ, se respinge.

D-lŭ *Ion Ghica* explică causa întârḑieriĭ în aparițiunea la lumină a *Analelorŭ Academieĭ*.

După propunerea d-luĭ Președinte se alegŭ d-niĭ *Stefănescu* și *Bacaloglu* pentru ca, împreună cu Delegațiunea, să chibzuiéscă asupra mijlócelorŭ de a remedia la o scăpare din vedere a budgetuluĭ curentŭ, pînă la întrunirea în Sesiune generală.

Ne fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, ședința se rădică la 4 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *B. P. Hasdeu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 18

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 30 NOEMBRE 1879

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Hasdeu B. P., Laurianu A. Treb., Sion G., Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ, Urechia V. A., Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Ghica Ion, Stefănescu Gr.*

Sub președința d-luĭ: *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citesce procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ trecute și se aprobă cu unele modificărĭ cerute de d-lŭ *G. Sion.*

D-lŭ Preşedinte comunică o adresă din partea d-luĭ A. Catargi, care împărtăşesce Academieĭ că la Facultatea de litere de la Montpellier s'a fundatŭ o catedră pentru limba română, şi că profesorulŭ numitŭ la acea catedră ar solicita să i se pună la disposiţiune publicaţiunile Academieĭ; cererea se aprobă.

Se depune cartea oferită de E. S. mitropolitulŭ Mironŭ Romanulŭ din Sibiiu, întitulată: *Protocolulŭ congresuluĭ ordinarŭ naţionalŭ bisericescŭ de la Sibiiu din 1878,* şi se primesce cu mulţumire.

Se comunică o adresă din partea d-luĭ A. S. Sutzu, prin care însciinţéză că va concura la premiile Academice cu traducerea cărţiĭ a IV^a din Herodotŭ, dar nu va puté să fie gata cu tiparulŭ pînă la 31 Decembre, şi deci solicită pentru D-sa o amânare a terminuluĭ fixatŭ pentru presintarea operatelorŭ celorŭ tipărite.

D-lŭ *Sion* propune a se rĕspunde d-luĭ Sutzu, prin Secretariatŭ, că asupra cereriĭ D-sale va puté avisa numaĭ Adunarea generală.

D-lŭ *Ion Ghica* observă, că operatulŭ d-luĭ Sutzu nu este din cele cu terminŭ fixatŭ pînă la 31 Decembre, ci se refere la unŭ premiŭ specialŭ, alŭ căruia terminŭ este deja perimatŭ, cu tóte acestea casulŭ se va pune în vederea Adunăriĭ generale.

D-lŭ *Gr. Stefănescu* citesce raportulŭ Comisiuniĭ, care fusese însărcinată de a se pronunţa asupra mijlócelorŭ de a echilibra exerciţiulŭ budgetuluĭ; conclusiunea raportuluĭ arătândŭ că economiile ocurse şi care vorŭ maĭ ocurge în privinţa unorŭ paragrafurĭ budgetare, vorŭ acoperi deficitulŭ de care era temere.

Ne maĭ fiindŭ nimicŭ la ordinea dileĭ, şedinţa se rădică la 4 ore p. m.

Preşedinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ. generalŭ: *B. P. Hasdeu.*

ANEXA B.

RAPORTULU

COMISIUNIĬ ÎNSĂRCINATE CU REGULAREA BUDGETULUĬ PE ANULŬ 1879—1880.

Domnilorŭ Colegĭ,

Subsemnaţiĭ, numiţĭ de Domnia vóstră ca să cercetămŭ causele deficituluĭ ivitŭ în budgetulŭ anuluĭ curentŭ, deficitŭ arătatŭ Delegaţiuniĭ de d-lŭ Casierŭ-comptabilŭ alŭ Academieĭ ca provenindŭ dintr'o eróre budgetară, ne-amŭ întrunitŭ în ḑiua de 26 ale curenteĭ, fiindŭ faţă şi Onor. nostru Preşedinte, şi după ce amŭ cercetatŭ cu tótă atenţiunea cerută actele comptabilităţiĭ, ne-amŭ convinsŭ că în adevĕrŭ există o eróre, eróre provenită, trebue s'o mărturisimŭ, din graba cu care amŭ fostŭ siliţĭ să facemŭ budgetulŭ numaĭ în ultimele ḑile ale Sesiuniĭ extraordinare din Maiŭ-Iuniŭ anulŭ curentŭ.

Acéstă eróre resultă pe de o parte prin trecerea de doue orĭ ca venitŭ, la alcătuirea acestuĭ budgetŭ, a sumeĭ de 24,340 leĭ banĭ 15, provenindŭ din valórea de încasatŭ a cupónelorŭ pe semestrulŭ Iuliŭ a diferitelorŭ bonurĭ şi valorĭ publice, din arenda moşieĭ Năsturelŭ, pe timpulŭ de la 23 Aprilie pînă la 26 Octombre şi din vênḑare de cărţĭ. Acéstă sumă este în adevĕrŭ coprinsă : 1º în suma de 32,751 leĭ banĭ 4, trecută în budgetulŭ anuluĭ curentŭ, ca excedentŭ din budgetulŭ anuluĭ trecutŭ ; 2º ea este trecută şi parţialŭ ca veniturĭ din cupónele de încasatŭ pe semestrulŭ luĭ Iuliŭ, de cândŭ începea să lucreze budgetulŭ anuluĭ curentŭ, din arenda moşieĭ Năsturelŭ pe periodulŭ susŭ enunţatŭ şi din vênḑare de cărţĭ.

Din acésta resultă evidentŭ că, la întocmirea budgetuluĭ anuluĭ curentŭ, s'a scăpatŭ din vedere că veniturile anuluĭ trecutŭ fuseseră

calculate pînă la 15 Augustŭ, epoca ordinară de pînă acum a întrunirilorŭ Academiei, și că prin urmare în ele intraŭ și veniturile cupónelorŭ pe semestrulŭ de Iuliŭ și suma din vêndarea cărților precum și aceea a arendeĭ moșieĭ Năsturelŭ, astŭ-felŭ că ele, fiindŭ coprinse in excedentulŭ de 32,751 leĭ banĭ 4, nu maĭ trebuiaŭ trecute și parțialŭ ca venituri.

Pe de altă parte, totŭ din erore, s'a scăpatŭ din vedere a se trece ca venitŭ în budgetulŭ anuluĭ curentŭ suma de 2745 leĭ, dată ca avansŭ tipografuluĭ Academieĭ, în comptulŭ tipăririlorŭ anuluĭ curentŭ.

După ce ne-amŭ încredințatŭ, din compararea budgetelorŭ anuluĭ trecutŭ și alŭ celuĭ de estŭ-timpŭ și din scriptele comptabilitățiĭ, despre acéstă eróre, amŭ comparatŭ budgetulŭ de cheltuelĭ alŭ anuluĭ curentŭ lucrătorŭ pînă la Martie 1880, care este de 65,435 leĭ banĭ 41, cu suma reală a veniturilorŭ pentru aceeașĭ periódă care este în sumă de 55,455 leĭ banĭ 7, și amŭ constatatŭ că există în adevĕrŭ unŭ deficitŭ de 9980 leĭ și banĭ 34.

Acestŭ deficitŭ înse nu trebue să ne îngrijéscă, căcĭ, după calculele și comparațiunile făcute între sumele prevĕḑute în budgetŭ pentru diferite lucrărĭ și trebuințe ale Academieĭ și acelea ce s'aŭ cheltuitŭ, saŭ sunt angagiate pînă astă-ḑĭ, resultă că vorŭ rĕmâné de sigurŭ neîntrebuințate, după trecerea celorŭ treĭ lunĭ de ḑile ce aŭ maĭ rĕmasŭ pînă la Sesiunea generală din Martie, îndestule sume ca economiă, pentru a se acoperi deficitulŭ de care este vorba.

Economiile cu carĭ se va puté acoperi deficitulŭ existentŭ în budgetulŭ nostru, provinŭ din §§-iĭ ce vomŭ arăta maĭ josŭ.

Departe de a vĕ propune, Domnilorŭ Colegĭ, să dațĭ unŭ votŭ pentru efectuarea acestorŭ economiĭ, ceea ce nicĭ nu amŭ fi în dreptŭ s'o facemŭ, Statutele dândŭ acestŭ dreptŭ numaĭ Sesiuniĭ generale, venimŭ numaĭ să vĕ punemŭ și pe Domnia vóstră în posițiune să apreciațĭ sumele cu carĭ s'arŭ puté acoperi acestŭ deficitŭ, sume carĭ prin natura lucrurilorŭ vorŭ rĕmâné neîntrebuințate.

Iacă carĭ sunt §§-iĭ cu alocațiunile prevĕḑute, cu sumele cheltuite pînă astă-ḑĭ și cu sumele carĭ credemŭ că nu se vorŭ întrebuința.

Litera	ALOCAȚIUNĬ Leĭ	B.		Cheltuițĭ pînă astă-dĭ Leĭ	B	Sumele probabile ce vor rĕmâné ca economiă Leĭ	B.
a)	2409	75	Înapoiarea membrilorŭ	2408	7	1	00
b)	3000	00	Diurna pe 6 ḑile de la finele Sesiuniĭ extraordin.	2120	00	880	00
c)	7000	00	Diurna pe Sesiunea ordinară.	1800	00	2000	00
j)	1200	00	Mobilierŭ.	476	00	600	00
l)	300	00	Spese de procese	6	10	200	00
o)	2000	00	Cumpĕrarea Dicționaruluĭ și a Glosaruluĭ de la D-na Maximŭ	1000	00	1000	00
s)	7000	00	Tipărirea operelorŭ Cantemiriane.	1604	55	3000	00
x)	1000	00	Tipărirea cataloguluĭ Museuluĭ de antichitățĭ . .	0000	00	1000	00
y)	4500	00	Publicările Comisiuniĭ lexicografice	874	50	2000	00
			Totalŭ.			10,681	00

Aceste economiĭ, în sumă de 10,681 leĭ, pre carĭ subsemnațiĭ le credemŭ posibile, ne-aŭ făcutŭ, D-lorŭ Colegĭ să vĕ ḑicemŭ la începutŭ că nu avemŭ să ne îngrijimŭ de deficitulŭ budgetarŭ de care v'amŭ vorbitŭ maĭ susŭ, și să avemŭ speranța, pre care credemŭ că o împărtășițĭ și Domnia-vóstră, că vomŭ ajunge la finele exercițiuluĭ săŭ cu budgetulŭ echilibratŭ.

Gr. Stefănescu. *Bacaloglu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 19

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ PUBLICĂ — VINERI 7 DECEMBRE 1879

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Hasdeu B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopŭ*, *Urechia V. A.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-luĭ: *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Citindu-se și aprobându-se procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ trecute, și nefiindŭ nicĭ o comunicațiune de făcutŭ,

D-lŭ *Hasdeŭ* citesce o notiță despre cântecululŭ poporanŭ românŭ *Sârmana turturică* urmărindŭ istoria luĭ pînă în secolulŭ alŭ XVI[lea] și comparându-le cu paralelurile spaniole și maĭ alesŭ italiane, care se începŭ iarășĭ din secolulŭ XVI.

D-lŭ *Urechia* citesce o notiță despre chărțile geografice ale Românieĭ, manuscripte și tipărite începêndŭ din evulŭ mediu, pe care D-sa le-a reprodusŭ prin fotografie maĭ cu sémă în Biblioteca națională din Paris, și din care una o va oferi Academieĭ împreună cu o fotografie de pe arculŭ de triumfŭ alŭ luĭ Traianŭ de la Ancona. Totodată D-sa depune unŭ manuscriptŭ grecescŭ cu viețele împărațilorŭ romanĭ din 1796 de Const. Ioan.

D-lŭ *Hasdeŭ*, regretândŭ că manuscriptulŭ tractatelorŭ luĭ Neagoe Basarabŭ, scrisŭ la 1654 și care fusese dăruitŭ Biblioteceĭ centrale de către spătarulŭ Antochie Sion, nu se maĭ găsesce de vr'o cățĭ-va anĭ în acea bibliotecă, d-lŭ *V. A. Urechia* propune a se lua informațiunĭ în acéstă privință de la fostulŭ bibliotecarŭ d-lŭ I. Gârlénu, care ar

fi avutŭ óre-cândŭ intențiunea de a publica manuscriptulŭ în cestiune. Propunerea se aprobă.

Ne maĭ fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, ședința publică se rădică la 4 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *B. P. Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 20.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERĬ 4 DECEMBRE 1879.

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Chițu G.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Sturdza D. A.*, *Urechia V. A.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica I.*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-luĭ: *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesuluĭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ trecute, d-lŭ Președinte comunică din partea d-luĭ colonelŭ E. Pencovicĭ, ca donațiune, unŭ numĕrŭ de facsimile de pe iscăliturile maĭ multorŭ Românĭ însemnațĭ din prima jumătate a seculuĭ.

Se primesce cu mulțumire.

D-lŭ Președinte comunică totŭ-d'o-dată că Excelența Sa Soliman-bey, ministrulŭ-plenipotențiarŭ alŭ Turcieĭ, a bine-voitŭ a se însărcina cu copiarea și explicarea cuvintelorŭ turcescĭ, coprinse în manuscriptele luĭ Cantemirŭ. Se decide a se mulțumi Ex. Sale din partea Academieĭ Române.

D-lŭ *Sion*, amintindŭ donațiunea de maĭ multe chărțĭ geografice de către d-lŭ Sturdza Scheianu, exprimă dorința ca ele să se descrie într'unŭ modŭ sistematicŭ.

După o discuțiune la care iaŭ parte d-niĭ *Ion Ghica* și *Hasdeŭ*, se decide a se transmite acele chărțĭ geografice la Secțiunea istorică, care să ia mĕsurĭ pentru catalogarea lorŭ rațională.

Iscânduse o desbatere asupra loculuĭ care să se alégă pentru a se face unŭ edificiŭ alŭ Academieĭ în conformitate cu legea sa constitutivă, se decide, în urma propuneriĭ făcute de d-lŭ *D. Sturdza*, susținutŭ de d-niĭ *Urechia* și *Felix* de a se însărcina treĭ membri aĭ Academieĭ, însoțițĭ de unŭ architectŭ, a visita loculŭ ocupatŭ actualmente de Hanulŭ-Grecilorŭ în totalitatea sa, și a comunica apoĭ resultatele inspecțiuniĭ

D-lŭ *Dim. Sturdza* depune, din partea D-luĭ Emile Picot, unŭ prețiosŭ exemplarŭ din catechismulŭ luĭ Vito Pilluzio, o raritate bibliografică extremă. Se primesce cu mulțumire.

D-lŭ *D. Sturdza* ofere o medalie comemorativă a Banatuluĭ și 30 monete de la Mircea celŭ Mare și de la fiulŭ săŭ Michailŭ I, anunțândŭ totŭ-d'o-dată, că d-lŭ Despinicz, Sêrbŭ bănățénŭ stabilitŭ în Pesta, se oferă, din simțiminte filo-române, a completa treptatŭ colecțiunea numismatică română a Academieĭ. Se exprimă mulțumirĭ pentru donațiunea d-luĭ *Sturdza* și propunerea d-luĭ Despinicz.

D-lŭ *Laurianŭ*, constatândŭ că manuscriptulŭ grecescŭ donatŭ în ședința precedentă de d-lŭ *V. A. Urechia*, este o copiă după istoria romană a luĭ Herodianŭ, se ia cunoscință.

Născêndu-se discuțiunea despre prețiosulŭ pomelnicŭ manuscriptŭ alŭ monastiriĭ Bistrița din Moldova, descoperitŭ de d-lŭ *Sturdza* și comunicatŭ Academieĭ prin grațiósa intervenire a M. S. R. Domnitoruluĭ, d-lŭ *Hasdeŭ* declară, că a luatŭ mĕsurĭ pentru a se face două copiĭ

esacte, una pentru archivele Statuluĭ și cea-l-altă pentru Academiă. Luându apoĭ parte la desbaterea cestiuniĭ d-niĭ: *Sturdza*, *Chițu*. *Laurianŭ*, *Hasdeŭ*, *Urechia* și *Ionescu*, se primesce propunerea d-luĭ *Chițu* de a se mijloci pe lângă Ministeriulŭ Instrucțiuniĭ publice, pentru ca manuscriptulŭ originalŭ să rămâe în Academiă, iar monastiriĭ Bistrița să i se dea o copiă caligrafică esactă.

Ne maĭ fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, ședința se rădică la 4 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *B. P. Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 21.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERĬ 21 DECEMBRE 1879.

Membriĭ presințĭ : domniĭ *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maniu V.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză Dr. D. Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-luĭ: *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.
Se citesce și se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

Primindu-se dela d-lŭ *Quintescu* probele de traducțiune din Plinius junior, se decide a se trămite spre examinare d-luĭ *G. Barițŭ*, membru în Comisiunea respectivă.

Nefiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, d-lŭ *Hasdeŭ* termină lectura

studiuluĭ săŭ comparativŭ despre balada poporană *Cuculŭ şi Turturica.*

Şedinţa se rădică la 3 ore p. m.

Preşedinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *B. P. Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 22

ŞEDINŢA ORDINARĂ — VINERI 11 IANUARIU 1880.

Membriĭ presinţĭ: domniĭ *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Maniu V.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*

Sub preşedinţa d-luĭ: *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la 1 oră.

Procesulŭ-verbalŭ alŭ şedinţeĭ precedinţĭ rĕmânêndŭ a se citi în şedinţa viitóre, d-lŭ Secretarŭ generalŭ dă în cunoscinţa Academieĭ lucrările trămise spre a concura la premiele anuale *Năsturelŭ*, *Heliade* şi *Lazarŭ*, şi anume de domniĭ: I. N. Şoimescu, G. Creţénu, A. Densuşanu, I. Çirca, G. Mihăilescu, B. Conta, B. Ionescu, A. T. Puiu, A. D. Xenopolu, Săndulescu-Nanoveanu, B. P. Hasdeu, Rusănescu, A. Macedonski, I. Tuducescu, A. Gr. Sutzu, C. Leonardescu, D. Brândză, Dr. Istrati, C. Ressu, B. Pisone, I. Puşcariu, A. Penescu.

Se decide a se trămite de urgenţă în examinarea Comisiuniĭ respective.

D-lŭ Preşedinte comunică scrisórea d-luĭ de Linas, membru ono-

rarŭ alŭ Academieĭ, care mulţumesce pentru trămiterea secţiunil a II-a din volumulŭ XI alŭ *Analelorŭ*. Se ia cunoscinţă.

D-lŭ *Preşedinte* anunţă trămiterea discursuluĭ de recepţiune din partea d-luĭ membru *Teclu*. Se decide a se transmite d-luĭ *Babeşŭ* pentru elaborarea rĕspunsuluĭ.

D-lŭ *Ion Ghica* anunţă de asemenea depunerea discursuluĭ săŭ de recepţiune. D-lŭ *B. P. Hasdeŭ* se însărcinéză cu rĕspunsulŭ.

Se citesce raportulŭ D-luĭ Nic. Densuşanu despre resultatele cercetărilorŭ sale de la Iunie 1879 şi pînă la întórcere. Se decide a se trămite la Secţiunea istorică.

Şedinţa se rădică la 4 ore p. m.

Preşedinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeŭ.*

ANEXA C.

RAPORTULU D-LUI NIC. DENSUŞANU ASUPRA CERCETARILORŬ FACUTE IN BIBLIOTECELE ŞI ARCHIVELE DIN UNGARIA ŞI TRANSILVANIA DE LA IUNIU PÎNA LA DECEMBRE 1879.

Domnule Preşedinte,

Academia Română, în Sesiunea anuluĭ 1879, prelungindŭ pentru a doua óră misiunea mea istorică în Ungaria şi Transilvania, m'a adusŭ în plăcuta posiţiune să vĕ potŭ înainta astă-ḑĭ, Domnule Preşedinte, o relaţiune detaliată despre monumentele istorice şi literare aflate de atuncĭ încóce.

Am cercetatŭ şi exploratŭ în timpulŭ acesta 13 *archive* oficiale şi 10 *bibliotece*, am studiatŭ peste totŭ loculŭ colecţiunile e-

terogene și inedite ce potŭ vĕrsa o lumină în trecutulŭ nostru istoricŭ și literarŭ, am visitatŭ și studiatŭ localitățile ce aŭ fostŭ teatrulŭ faptelorŭ maĭ însemnate în secolulŭ precedentŭ, și în fine am culesŭ, în câtŭ mĭ-a fostŭ posibilŭ, resturile evenimentelorŭ trecute ce se maĭ păstréză și astă-ḑĭ ca tradițiunĭ în memoria generațiuniĭ presente.

Epoca *revoluțiuniĭ horiane* am aflat'o representată aprópe în tóte archivele și bibliotecele. Ea jucase unŭ rolŭ cu multŭ maĭ însemnatŭ în evenimentele seculuĭ trecutŭ, de câtŭ ca urmele eĭ să lipséscă din archive, și istoriciĭ să o fie pututŭ lăsa afară din sfera cercetărilorŭ și studiilorŭ sale.

Totŭ asemenea am aflatŭ, în colecțiunile bibliotecelorŭ de peste Carpațĭ, o mulțime de *manuscrise* fórte interesante cu privire la istoria Românieĭ, începêndŭ de la ceĭ maĭ vechĭ locuitorĭ aĭ Dacieĭ pînă la reconstruirea statelorŭ romane, de la Radulŭ și Dragoșŭ pînă la începutulŭ seculuĭ presentŭ. Chiarŭ și operele cronicarilorŭ nostri din Moldova și Muntenia aŭ fostŭ căutate și colectate cu multă diligență, traduse în limba latină saŭ germană pentru a servi de fântânĭ la istoria unguréscă, căcĭ atâtŭ Filstich, în seculŭ trecutŭ, câtŭ și Engel, la începutulŭ seculuĭ presentŭ, aŭ susținutŭ una și aceeașĭ idee : că istoria țĕrilorŭ românescĭ este în multe puncte magistra analelorŭ transcarpatine.

Cu acéstă ocasiune voiŭ memora aci câte-va din manuscrisele aflate în bibliotecele de peste Carpațĭ, pentru că a le înșira pe tóte arŭ trece peste cadrele menite ale acestuĭ raportŭ.

Anume, am găsitŭ în bibliotecele din Orade și Transilvania 156 manuscrise prețióse parte românescĭ, parte străine, carĭ tóte se raportă în specialŭ la istoria și literatura română. Între aceste 156 volume, 12 sunt *cronice* de ale Munteniеĭ și Moldoveĭ, carĭ sunt următórele :

1. *Historia Prinçilor Țării Romanesci* de la 1629—1724 Manuscrisŭ în limba română cu litere latine copiatŭ de cronicarulŭ George Șincai în Viena la anulŭ 1780, folio 95 pagine. Biblioteca Episcopieĭ române de la Orade.

2 *Cronica Țăreĭ Moldoveĭ de Constantinŭ Mironŭ* (Constantis Miron Logothe-

æ Principatus Moldaviæ Chronica) de la descălecatulu țĕre Moldovei pînă la Despot-Vodă 1561, colecțiunea Șincai (Ibid.) fol. 105 pag.

3. *Istoria și chronica țării Moldovei* culese și scrise maĭ întâiŭ de Constantin Miron logofătul, acum scrisă iarăși de *Samoil Clain* în Vienna Austrieĭ, anulŭ crăciunuluĭ 1781. Acesta este manuscrisulŭ despre care ne spune Șincai, în colecțiunea sa, că l'a copiatŭ Samoilŭ Clain de la o dómnă din ilustra familiă Bălăcénu care se afla în Viena pe la anulŭ 1770. (Ibid.) 4⁰ 215 pagine.

4 *Litopisețul țării rumânesci din descălecatul de unde aŭ venit rumanii* de s'aŭ așezat în țara rumânéscă. Manuscrisulŭ începe cu despărțirea Românilorŭ de Romanĭ și merge pînă cândŭ Turciĭ ducŭ pe Constantinŭ Brâncoveanu la Constantinopole, 1714. Colecțiunea părinteluĭ Samoilŭ Clain (Ibid.). 4⁰ 112 foĭ nepag

5. *Inceperea stricăciunei reformei* de la 1741—1768; d'impreună cu o *chronologia a Domnilorŭ țĕrei Româneseĭ* de la Radulŭ Negru pînă la Grigorie Vodă Ghica, 1768. (Ibid) 4⁰ 56 foĭ nepaginate.

6. *Istoria țĕreĭ Românescĭ de cândŭ aŭ descălecatŭ Româniĭ* de la 1290 — 1692 (Ibid.) 8⁰ 232 foĭ nepaginate.

7 *O cronică a Moldoveĭ* fără titlu care se începe cu *Domnia luĭ Petru Vodă celuĭ poreklit șchiopul* cap. 55, conținêndŭ epoca de la 1584—1594. La finea manuscrisuluĭ se dice că s'a copiatŭ de pe exemplarulŭ Ieromonachuluĭ Sava Moldovanulŭ din monastirea Săculŭ ce aŭ fostŭ la Mitropolie. Colecțiunea Șincai (Ibid.) 4⁰ 22 foĭ.

8. *Inceperea istorieĭ românescĭ cu ajutorul luĭ D-ḑlŭ de la anul Domnuluĭ nostru Is. Chrs. 1595* Manuscrisulŭ merge pînă la a doua Domniă a luĭ Nicolae Mavrocordatŭ în 1719 și este copiatŭ de George Constantinoviciŭ din Caransebeșŭ la anulŭ 1779 (Ibid.) 4⁰ 203 pag.

9. *Istoriile țăriĭ rumânești*, de la Domnia luĭ Radulŭ Vodă Negrulŭ pînă la a doua domnie a luĭ Nicolae Mavrocordatŭ în 1724. Pe manuscrisulŭ acesta scrie Ursache logofătulŭ Moldoveĭ, la anulŭ 1777, că l'a cumpĕratŭ de la dascălulŭ Ionŭ. (Biblioteca Museuluĭ transilvanŭ din Clujŭ). 4⁰ 193 foĭ nepaginate.

10. *Cronica țĕreĭ Moldoveĭ de Nicolae Costinŭ*, de la facerea lumiĭ pînă la isgonirea luĭ Aronŭ Vodă din scaunŭ 1595. 4⁰ 147 foĭ nepaginate. Biblioteca I. Navrea din Brașovŭ.

11. *Anfang des Lebens und der Historie des durchlauchtigsten all-christlichen Herrn von dem waluchischen Lande Io Constandins Brancovan Bassarab Vayvod* seit Gott ihn mit dem Fürstenthum gekronet oder beehrt. 4⁰ 259 pag. Bibl luterană Brașovŭ. Manuscrisulŭ acesta forméză o traducțiune în limba germană a istorieĭ Brancovenescĭ de Radu Greceanu, conține 80 capitole și merge pînă la alŭ 19-lea anŭ alŭ Domnieĭ luĭ Constantinŭ Brâncoveanulŭ 1707, pe

cândŭ manuscrisele românescĭ descoperite și publicate pînă astăḑĭ conţinŭ numaĭ 48 capitole și nu mergŭ maĭ departe de câtŭ pînă la anulŭ 1700.

Totŭ la o laltă cu manuscrisulŭ acesta se află și o prefaţă de Radu Greceanu prin care dênsulŭ dedică opera sa Principeluĭ Constantinŭ Brâncoveanu.

12. *Historie von der ersten Hereinkunft der Romer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten walachischen Reiche*, welche Ao 1727 d. 5 September aus eines Anonymi Manuscripto walachico zur Nachricht von uns in die deutsche Sprache ubersetzet angefangen worden. Manuscrisulŭ, corectatŭ de mâna istoriculuĭ transilvanŭ Ionŭ Filstich, începe cu descălecatulŭ Românilorŭ si merge pînă la alŭ 8-lea anŭ alŭ Domnieĭ luĭ Constantinŭ Brâncoveanulŭ 1696, 4⁰ 242 pag. (Ibid.)

Tóte aceste douĕ-spre-ḑece manuscrise constitue totŭ atâtea variante deosebite din cronicele ţĕreĭ nóstre. Ele diferŭ de cele publicate pînă acum prin aceea că de regulă sunt maĭ lungĭ și maĭ complete, ba încă unele manuscrise sunt din prima jumătate a seculuĭ trecutŭ.

Afară de cronicele menţionate pînă aci, ce formézā productele literare ale ţĕreĭ nóstre, am aflatŭ în bibliotecele Transilvanieĭ o mulţime de alte scrierĭ lucrate în diferite epoce de diferiţĭ autorĭ cu privire la istoria ţĕrilorŭ române, și anume :

13. *Brevis Descriptio Fatalis casus Principis Valachiæ Constantini Bassarabae de Brancovan* Anno 1714 die vero quarta mens. Aprilis Bucurestini Executa (Ibid.) folio, 2 foĭ nepag.

14. *HistoriaRegum Valachorum Imperii Rudolphi nigri Principis.* Acestŭ manuscrisŭ din secululŭ trecutŭ începe istoria ţĕreĭ românescĭ cu Radulŭ Negru și merge pînă la Alexandru Vodă 1568 4⁰ 68 pagine (Biblioteca luterană din Brașovŭ).

15. *Tentamen Historiæ Vallachiæ* in Dei cuncta creantis et conservantis gloriam pro virium mensura et subsidiorum penuria a me elaborandæ susceptum. 4⁰ 314 pagine+19 foĭ. Autorulŭ acestuĭ manuscrisŭ, Ionŭ Filstich, tractézā statulŭ geograficŭ, istoricŭ, politicŭ și bisericescŭ alŭ Munteniei pînă în epoca luĭ Constantinŭ Brâncoveanulŭ. (Ibid.)

16. *Dissertatio Historica-Genealogica De Dragoscho Vajvoda Marmorosiensi Moldaviæ Fundatore* ad Clarissimum Christianum Engl scripsit Innocentius Simonchicz e S. P. Gymnasii Regii Szigeth Marmorosiensis Director Localis 1805. Manuscrisulŭ conţine Genealogia istorică și diplomatică a luĭ Dragoșŭ precum și genealogia «familieĭ Sasu.» 4⁰ 6 foĭ nepaginate (Ibid).

17. *Georgii Soterii Pastoris quondam Crucensis Meritissimi Vigilantissimi Commentariolus de Ducibus Valachiae.* Acestŭ manuscrisŭ, atâtŭ de căutatŭ de cătră istoriografiĭ seculuĭ trecutŭ, începe cu «Bassarab» celŭ d'întêiŭ Domnŭ

alŭ Românieĭ și merge pînă la Domnia luĭ Nicolae Mavrocordatŭ. 4° 33 foĭ nepaginate (Ibid).

18. *Moldaviæ Historia.* Autorulŭ Ionŭ Filstich. 4° 10 foĭ nepaginate (Ibid.)

19. *Oratio de Historia Valachorum* Annalibus Transilvaniensibus arctissimum ob nexum haud inutiliter jungenda, Festo Galli A. 1742 d. 16 Oct. in Gymnasio Coronensi ex legum præscripto publice recitata. (Biblioteca S. Brukenthal în Sibiŭ).

20. *Oratio panegirica Celsissimo principi Domino Domino Nicolao Alexandro Maurocordato* per Tractatum Pacis E Germanorum Detentione Liberato In monumentum gratitudinis. Anno Liberationis humanæ 1718. 4° 7 foĭ nepaginate (Bibl. luterană Brașovŭ).

21. *Historica Transilvaniae, Hungariae, Valachiae, et Moldaviae Descriptio.* Auctore Iohanne Filstich Gymnasii Coronensis Rect.

Manuscrisulŭ conține o descriere geografică și istorică a Munteniei și Moldoveĭ pînă la anulŭ 1561. folio 9 foĭ nepaginate (Bibl. Brukenthal în Sibiŭ).

22. *Iosephi Francisci Trausch Diplomatarium Transsilvanico-Valachicum* ab anno 1234—1862, addita Mantissa aliquot Notationum et Observationum de Valachis. 4° 280 foĭ nepaginate + 183 pagine. Biblioteca luterană din Brașovŭ.

23. *Unmassgebliche Gedanken,* wie von Seiten der sachsischen Nation diejenige Bittschrift beantwortet werden könnte, welche unter dem Nahmen der gesammten wallachischen Nation in Siebenburgen wegen Wiederaufnehmung in die Concivilitat der drey anderen Nationen Sr. KK. Majestät eingereicht. folio, 13 foĭ nepaginate. (Ibid).

24. *Ausfuhrliche Widerlegung* der im Namen der wallachischen Nation in Siebenburgen unter dem Landtag 1791 Sr. KK. Majestat unterlegten — Klag und Bittschrift. folio 121 pag (Ibid).

25. *Wiederlegung der zu Klausenburg* 1791 uber die Vorstellung der wallachischen Nation herausgekommenen Noten.

Acestŭ manuscrisŭ interesantŭ, care se rapórtă la critica luĭ Josifŭ Carolŭ Eder in *Supplex libellus Valachorum* se afla la o laltă cu maĭ multe documente privitóre la epoca acésta în biblioteca Episcopieĭ românescĭ de la Orade. folio 243 foĭ nepaginate.

26. *Tractatŭ de alianță* între Michailŭ Radu Domnulŭ Românieĭ și Georgiŭ Racoți Principele Transilvanieĭ 1659. Archiva statuluĭ din Buda.

27. *Tractatŭ de alianță* între Constantinŭ Basarabŭ Domnulŭ Românieĭ și Georgiŭ Racoți Principele Transilvanieĭ. Ibid.

28 *Historia Episcoporum Valachicorum in Sclavonia* fine sæculi 1600 usque 1670. 4° 28 pagine. Biblioteca museuluĭ transilvanŭ din Clujŭ.

Pe lângă aceste documente și manuscrise, carĭ formézá totŭ atâtea

isvóre prețióse ale istoriei nóstre naționale, cercetările mele, Domnule Președinte, s'aŭ estinsŭ și la *operile inedite ale literaților români*, cari pe la finitulŭ secolului trecutŭ și începutulŭ secolului presentŭ aŭ desvoltatŭ o activitate extraordinară pentru luminarea și înălțarea némului românescŭ. Cele mai multe din scrierile lorŭ aŭ rĕmasŭ, din causa împrejurărilorŭ de atunci, pînă astă-dĭ netipărite, ba nicĭ nu aveamŭ cunoscințe esacte despre totŭ ce aŭ scrisŭ acestĭ eruditĭ și dacă manuscrisele mai există și unde.

Astŭ-felŭ mi-a succesŭ să aflu din manuscrisele neobositului cronicarŭ *Georgiŭ Șincai* peste totŭ 41 volume, parte în biblioteca de la Orade, parte în biblioteca museuluĭ transilvanŭ din Clujŭ.

Intre aceste 41 volume, 27 tomurĭ constitue:

29. *Colecțiunea de Documente la Cronica Românilorŭ*, începêndŭ de la primele neînțelegerĭ a le Romanilorŭ cu Daciĭ pînă la anulŭ 1803. Materialulŭ acesta, colectatŭ pentru unŭ planŭ cu multŭ maĭ mare de cum a pututŭ Șincai în dilele sale din urmă să scrie Chronica Românilorŭ, va aduce totŭd'a-una servițiĭ importante istoriografilorŭ românĭ.

30. Altŭ manuscrisŭ alŭ luĭ Georgiŭ Șincai de o însemnată valóre este *Cronica sa latină* de la anulŭ 86 pînă la 1183, care am aflat'o în biblioteca museuluĭ transilvanŭ din Clujŭ, și *continuarea Cronicei acesteia* de la a. 1440-1448 găsită în biblioteca de la Orade. Opera acésta este cu atâtŭ maĭ prețiósă, fiindŭ că tractéză în limba latină cele maĭ principale cestiunĭ din trecutulŭ nostru istoricŭ și anume retragerea legiunilorŭ romane prin împĕratulŭ Aurelianŭ și starea Românilorŭ în Dacia pînă în seculuĭŭ alŭ XII-lea.

31. Totŭ în biblioteca museuluĭ transilvanŭ din Clujŭ am aflatŭ și critica ce o făcuse censorulŭ Martonfi la Cronica luĭ Șincai, despre alŭ căreĭ conținutŭ pînă astă-dĭ aveamŭ numaĭ tradițiunĭ. Recensiunea luĭ Martonfi pórtă titlulŭ : *Reflexiones in Chronicon Domini Georgii Sinkai*, și a fostŭ înaintată guvernuluĭ transilvanŭ d'impreună cu manuscrisulŭ luĭ Șincai în 5 Martie 1814, iar după mórtea cronicaruluĭ nostru guvernulŭ transilvanŭ a donatŭ opera bibliotecei museuluĭ din Clujŭ.

32. E de lipsă a face mențiune aicĭ și de *Cronica românéscă a luĭ Georgiŭ Șincai*. Manuscrisele autografe se află totŭ în biblioteca museuluĭ transilvanŭ din Clujŭ. Ele se deosebescŭ de textulŭ croniceĭ publicate la Iașĭ, că sunt maĭ complete și conținŭ rectificările unorŭ erorĭ ce se strecurase la prima redacțiune a Croniceĭ.

Totŭ în biblioteca de la Orade am aflatŭ încă următórele manuscrise necunoscute ale luĭ Georgiŭ Şincai :

33. *Responsum ad Crisim Iosephi Caroli Eder in supplicem Libellum Valachorum Transilvaniæ.* folio, 12 foĭ nepaginate.

34. *Vocabularium pertinens ad tria Regna Naturæ.* Manuscrisulŭ conţine unŭ vocabularŭ latino-româno-magiaro-germanŭ despre numirile planteloru, mineralelorŭ şi animalelorŭ, şi altulŭ romano-latino-magiaro-germanŭ. 4° 31 pagine.

35. *Scara I saŭ arătarea numelor şi a lucrurilor,* care se afla în cronica Romanilor ce începe de la a. 86 şi merge pînă la anulŭ 1439. 8° 56 foĭ nepaginate.

36. *Index in Tomum I chronici Daco-Romani seu Valachici.* 8° 80 foĭ nepaginate. Manuscrisulŭ acesta formézǎ indicele la Cronica latină.

37. *Istoria Natureĭ saŭ a Fireĭ.* 4° 93 pagine.

38. *Scrisorile luĭ Şincai către guvernulŭ transilvanŭ şi inspectorulŭ Martonfi* în interesulŭ scólelorŭ românescĭ şi resoluţiunile guvernuluĭ. folio 19 bucăţĭ.

39. *O scrisóre a luĭ Georgiŭ Şincai* către : «Inclytum Regiæ Typographiæ Officium» din Buda prin care se apěră în contra acusărilorŭ făcute de Grigorie Obradovicĭ din Banatŭ, că nu ar traduce bine cărţile românescĭ.

40. *O scrisóre a luĭ Şincai către episcopulŭ Vulcanŭ* în care ĭĭ mulţumesce pentru ajutorulŭ materialŭ ce i l'a promisŭ pînă va trăi şi'ĭ descopere că Boerulŭ Stefanŭ Marcella din Moldova l'a asiguratŭ că'ĭ tipăresce Cronica cu spesele sale.

Din scrierile laboriosuluĭ şi erudituluĭ *Samoilŭ Clain* am aflatŭ peste totŭ 76 volume, dintre carĭ voiŭ aminti aicĭ următórele ;

41. *Istoria Românilorŭ din Transilvania şi Ungaria* pînă în dilele împěratuluĭ Franciscŭ II, d'impreună cu istoria romanilorŭ din Dacia aureliană. 4° 130 +291+182 pagine. Biblioteca Episcopieĭ românescĭ din Orade.

42. *Istoria Domnilor Ţăreĭ românescĭ* din mulţĭ vechĭ şi noĭ scriitorĭ culésă şi scrisă de P. Samoil Clain de Sad Ieromonachul din monastirea SSS Troiţa din Blajŭ». 4° 538 pag Ibid.

43. *Istoria Domnilorŭ Ţăriĭ Moldoveĭ.* 4° 481 pagine. Ibid.

44. *Istoria bisericéscă a Episcopieĭ românescĭ din Ardélŭ.* 4° 235+158 +286 pag. Ibid.

45. *Istoria Imparechiăriĭ între Biserica Răsărituluĭ şi Apusuluĭ,* care s'aŭ făcut pe vremea luĭ Michail Chelularie patriarchul Ţarigraduluĭ. 4° 419 pag. Ibid.

46. *Dictionarium Valachico-Latinum,* folio 590 pag. + 2 foĭ nenumerotate.

47. *Dreptulŭ firiĭ saŭ legile firescĭ, ethica şi politica* în patru părţĭ împăr-

ţită şi întêiŭ făcută şi întru acestŭ chipŭ aşedată pe limba românescă de Ieromonachul Samoil Clain de la Sad — scrisă în Blajŭ 1787 în mănăstirea Sfinteĭ Troiţă. Tom. I, 4° 173 pagine + 103 foĭ nepaginate, tom. II 4° 186 foĭ nepaginate. Biblioteca archidiecesană din Blajŭ.

Afară de operele acestorŭ autorĭ maĭ există în biblioteca românéscă de la Orade încă alte 38 manuscrise diferite, parte din seculului trecutŭ, parte de la începutuluĭ secoluluĭ presentŭ, carĭ tóte sunt o probă viuă despre zelulŭ şi însufleţirea cu care se începuse mişcarea literară în epoca aceea.

Anume am aflatŭ în biblioteca românéscă de la Orade douĕ manuscrise fórte preţióse ce conţinŭ *Disputa ortografică* între filologiĭ Petru Maiorŭ şi Ionŭ Cornelli în privinţa ortografieĭ Dicţionaruluĭ de Buda. Aceste sunt :

48. *Reflexiones* circa nonnulla puncta orthographiæ in Describendo Dictionario Valachico adhibendæ, in quibus cum Reverendissimo Domino Major non convenio. Autorŭ Ionŭ Cornelli, 1815

49. *Animadversiones* in orthographiam Latino-Valachicam Reverendissimi Domini Corneli. Autorŭ Petru Maioru, 1815.

50. *Unŭ Dicţionarŭ* în treĭ limbĭ. germană, latină şi daco-română, scrisŭ de *Aureliŭ Antoninŭ Prædetis* la a. U. C. 2546 (1792). Despre autorulŭ acestuĭ dicţionarŭ scrie Engel în «Geschichte der Moldau und Walachey» pag. 105, că trăia pe timpulŭ săŭ în Iaşĭ şi se apucase a scrie Istoria Moldoveĭ. Dicţionarulŭ luĭ Prædetis conţine treĭ tomurĭ. Tom. I, folio 986 pag., tom II, folio 778 pag., tom. III folio 624 pag.

51. *A luĭ Marco Antonin Filosofuluĭ Commentarii*. 4° 104 foĭ nepaginate. Autorulŭ neînsemnatŭ.

52. *A luĭ Ovidie Naso despre Iubire* Cartea I, II, III, traduse de poetulŭ poporalŭ Demetriŭ Meciu care a trăitŭ pe la a 1816, folio 79 foĭ nepaginate.

53. *Scisio Gregorii in Moldavia Vodæ.* Dramă în limba romană scrisă de fostulŭ Episcopŭ Samoilŭ Vulcanŭ în epoca de la 1777—1780. 4° 12 foĭ nepaginate.

54 *Istorie cum aŭ luat Turcii Ţeligradul*, şi cum aŭ picat şi s'aŭ risipit Greciĭ din împĕrăţia lor, scrisă înainte de acésta la anul de la mântuirea lumeĭ 1620 iară acum întórsă în limba românéscă. 4° 52 pagine. Autorulŭ necunoscutŭ.

55. Este de interesŭ să amintimŭ aicĭ şi *Corespondinţa* neuitatuluĭ Episcopŭ *Samoilŭ Vulcanŭ* cu fabulistulŭ *Dimitrie Cichindealŭ, (Samoilŭ Clainŭ)*, *Şincai*,

episcopii Ionŭ Bobu şi *Vasile Moga* în afacerĭ literare şi naţionale. 26 bucăţĭ de la a. 1787—1828.

56. Manuscrisele inedite ale renumituluĭ poetŭ poporalŭ Ionŭ Baracŭ şi anume · *Rĕtăcirile luĭ Ulise, Cartigam, Constantinŭ, Atala, Leonora Bunătatea şi înalta milostivire a craiuluĭ Cir, La megiulŭ nopţiĭ* s a. carĭ le-am aflatŭ în biblioteca d-luĭ Iosifŭ Baracŭ din Braşovŭ.

Din cărţile tipărite pînă acum dar necunoscute, mi-a succesŭ a descoperi în biblioteca colegiuluĭ reformatŭ din Têrgulŭ-Mureşuluĭ unŭ *Catechismŭ românescŭ* tipăritŭ cu litere latine în Alba-Iulia la anulŭ 1648. Acésta este cea maĭ vechiă carte românéscă cunoscută pînă astă-ḑĭ în acestŭ genŭ şi este memorabilă din punctulŭ de vedere alŭ ortografieĭ.

Totŭ asemenea am aflatŭ unŭ productŭ literarŭ alŭ nemuritoruluĭ Georgiŭ Lazărŭ tipăritŭ la Viena cu litere latine, în a. 1808. Broşura se află în biblioteca conteluĭ Samuilŭ Teleki şi pórtă titlulŭ : *Versury d' laude in limba Daco-Romaneaske la Logodirea prea Eneltzatuluy nostru milostiv imperat, stepen schi Tayke Frantzi.* 8⁰ 7 pagine.

In fine am aflatŭ, în posesiunea d-luĭ maiorŭ Nicolae Corcheşŭ din Câmpenĭ, o carte fórte rară şi fórte multŭ căutată, anume: unŭ *Acathist* tipăritŭ de învĕţatulŭ Samoilŭ Clain la a. 1801 cu litere latine în Sibiiŭ, şi care conţine la începutŭ şi unŭ tractatŭ de ortografiă română. D-lŭ maiorŭ Nicolae Corcheşŭ avù amabilitatea să'lŭ doneze Academieĭ Române. Totŭ D-sa mi-a oferitŭ câte-va documente fórte importante pentru istoria anilorŭ 1848/49, între carĭ este şi *Descrierea străluciteĭ victorie de la Fântânele* ce aŭ secerat'o Româniĭ în 5 Iuliŭ 1849. Iară Sânţia sa Paulŭ Vela canonicŭ în Orade, ca semnŭ de viulŭ interesŭ ce pórtă pentru Academia, romană m'a rugatŭ să înaintezŭ în numele Domnieĭ sale opera luĭ Laurenţiŭ Toppeltin : *Origines et occasus Transylvanorum.* Viennæ Austriæ 1762.

Totŭ asemenea şi d-lŭ Stefanŭ Cacovénu, magistratŭ în Blajŭ, oferesce pentru biblioteca Academieĭ opulŭ : *Supplex Libellus Valachorum.*

Acestea sunt în scurtŭ, Domnule Președinte, de o parte lucrările, de altă parte resultatele misiuniĭ cu care ațĭ bine-voitŭ a mĕ onora în Sesiunea anuluĭ 1879.

Pe lângă cele 28 volume manuscrise expediate din Pesta, am onóre a depune cu acéstă ocasiune încă alte 12 caete, ca productŭ alŭ cercetărilorŭ și studielorŭ mele făcute în lunile din urmă. Iar despre succesele misiuniĭ în completŭ nu voiŭ întârḑia, Domnule Președinte, a vĕ înainta la timpulŭ săŭ unŭ raportŭ generalŭ.

Exprimândŭ onorabileĭ Academie profunda mea gratitudine pentru bună-voința cu care mi-a înlesnitŭ terminarea acestorŭ cercetărĭ, vĕ rogŭ, Domnule Președinte, a primi asicurarea pré deosebiteĭ mele stime și devoțiunĭ.

Nic. Densușanu

PROCESŬ-VERBALŬ No. 23

ȘEDINȚA ORDINARĂ — VINERI 18 IANUARIU 1880

Membriĭ presințĭ : domniĭ *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Urechia V. A.*, *Aurelianu P.S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândza D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citesce și se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

Nefiindŭ nicĭ o comunicațiune la ordinea ḑileĭ, d. *Hasdeŭ* citesce o notiță despre cuvintele *fămeiă = familia* și *gint = gens* în vechile texturĭ române.

Ședința se rădică la 2 ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 24

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERÏ 27 IANUARIU 1879

Membriĭ presințĭ : domniĭ *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Maniu V.*, *Urechia V. A.*, *Aurel anu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După ce s'aŭ verificatŭ procesele-verbale ale ședințelorŭ de la 21 Decembre și 11 Ianuariŭ, s'a comunicatŭ Academieĭ de către d-lŭ Președinte discursulŭ de recepțiune alŭ d-luĭ *Dr. Vasici* și s'a decisŭ a se trămite d-luĭ *Dr. Felix,* însărcinatŭ de a rĕspunde.

Ne fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, ședința se rĕdică la 2 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 25.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ PUBLICĂ — VINERÏ 1 FEBRUARIU 1880.

Membriĭ presențĭ : domniĭ *Hasdeŭ B. P.*. *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Maniu V.*, *Urechia V. A.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ trecute rĕmânêndŭ a se citi în șe-

ḑința viitóre, d-lŭ Președinte comunică o petițiune a d-luĭ Móckesch, însoțită de unŭ specimenŭ manuscriptŭ, coprinḑĕtorŭ de ceva ca unŭ felŭ de dicționarŭ etimologicŭ germano-românŭ, pe basa căruia autorulŭ solicită unŭ ajutorŭ periodicŭ din partea Academieĭ,

Se decide a se trămite la Secțiunea filologică.

D-lŭ *V. A. Urechia* aduce la cunoscința Academieĭ o epistolă din partea d-luĭ Hans Hildebrand, din Stockholm, care ca directorŭ alŭ museuluĭ archeologicŭ și alŭ cabinetuluĭ numismaticŭ de acolo și ca secretarŭ perpetuŭ alŭ Academieĭ regale de bele-litere, propune stabilirea unuĭ schimbŭ de publicațiunĭ între acele Institute și Academia Română.

Propunerea se primesce cu plăcere.

D-lŭ *Dr. Brândză* comunică douĕ plante necunoscute, pe carĭ le-a descoperitŭ în România : una, crescêndŭ maĭ alesŭ în pădurea de la Comana și pe care a numit'o *Pæonia romanica*, este o specie de bujorŭ, distinsă prin frumsețea florilorŭ și polimorfismulŭ frunḑelorŭ. Acéstă specie cresce și în regiunea Galațilorŭ și a Tecuciuluĭ, unde aŭ cules'o Guébhard, Edel, Czihak și Szabo, carĭ înse aŭ confundat'o din eróre cu *P. officinalis Retz*. Specimene din aceste din urmă localitățĭ, aflătóre în erbariulŭ Candollean din Geneva, și în erbariulŭ museuluĭ din Iașĭ, aŭ permisŭ d-luĭ *Brândză* a constata că este anume *P. romanica*, iar nicĭ de cum *P. officinalis Retz*.

A doua plantă, crescêndŭ prin munțiĭ Vâlceĭ, este o specie nouă de *Galium*, pe care d-lŭ *Brândză* a numit'o *G. Baillonii* în onórea ilustruluĭ botanistŭ de la Paris. Ea este remarcabilă prin marea'ĭ asemănare cu *G. latifolium Michx*, specie americană din munțiĭ Carolineĭ, faptŭ importantŭ din punctulŭ de vedere alŭ geografieĭ botanice.

D-lŭ *Gr. Stefănescu* aduce la cunoscința Academieĭ descoperirea unorŭ oseminte fosile în cariera de petrișŭ de la Bălănóia lângă Giurgiŭ. Nu este înse unŭ scheletŭ întregŭ, după cum exageraseră unele ḑiare. D-lŭ *Stefănescu* a făcutŭ o excursiune și a constatatŭ la fața loculuĭ,

că completŭ este numaĭ capulŭ, care totușĭ s'a scosŭ și acela în fragmente.

Este importantŭ că osemintele descoperite nu aparținŭ unuĭ singurŭ individŭ, ci la treĭ. Capulŭ este alŭ unuĭ *Elephas meridionalis*, dintr'o epocă înse maĭ nouă de câtŭ celŭ descoperitŭ anŭ pe valea Câlnăuluĭ din Buzâŭ, de vreme ce depositulŭ de la Bălănóia e quaternarŭ. Deosebitŭ de óse de elefantŭ, d-lŭ *Stefănescu* a constatatŭ fragmente de córne de cérbŭ. S'aŭ luatŭ disposițiunĭ pentru a se depune acele fosile la museŭ.

D-lŭ *V. A. Urechia* aduce la cunoscința Academieĭ decisiunea ce s'a luatŭ de către comitetulŭ Macedonianŭ de a înzestra pe Româniĭ din Macedonia, Tesalia și Epirŭ cu cărțĭ bisericescĭ, carĭ de o cam-dată le lipsescŭ cu desăvârșire, fără ca eĭ să se pótă servi cu ale nóstre proprie, din causa dificultăților lingvistice. D-lŭ *Urechia* a credutŭ de cuviință a supune acéstă cestiune Academieĭ și a o consulta asupra modalitățiĭ celeĭ maĭ nimerite pentru a întîmpina o necesitate națională atâtŭ de simțită.

In urma uneĭ discuțiunĭ, la care iaŭ parte d-niĭ *Ion Ghica*, *Laurianŭ* și *Hasdeŭ* se decide ca acelea cărțĭ să fie în dialectulŭ macedo-românŭ, curățitŭ înse după putință de grecisme și turcisme. În privința fonetică se admite înlocuirea sunetelorŭ derivate *hi, ghi, ki*, prin primitivele *fi, bi, pi*, de vreme ce și la noĭ poporulŭ pronunță în multe locurĭ *hie*, *ghine*, *kiciorŭ* etc. fără ca totușĭ să fie îngreuiatŭ de a înțelege în cărțĭ scrierea cea organică : *fie bine*, *piciorŭ*. Morfologia și sintaxa urméză a rĕmâné cele specifice macedo-române. Sub raportulŭ lexicŭ, se crede oportunŭ a însemna josŭ în note sinonimele daco-române la acele cuvinte carĭ nu exista și la noĭ. ceea ce s'ar puté întinde pînă la unŭ punctŭ și asupra unorŭ particularitățĭ morfologice pré divergințĭ de ale nóstre.

D-lŭ *V. A. Urechia* citesce apoĭ o notiță onomastică topică macedo-română, pe care ĭ'a comunicat'o d-lŭ Apostolŭ Mărgăritŭ și care se alătură pe lângă procesulŭ-verbalŭ de față.

Cu acéstă ocasiune d-lŭ *Hasdeŭ* enumeră pe maĭ mulțĭ scriitorĭ neo-grecĭ renumițĭ, carĭ aŭ fostŭ de origine macedo-română.

D-lŭ S. Haretu depune tesa de doctoratŭ în sciințele matematice de la facultatea din Parıs a d-luĭ Emanuelŭ David, întitulată *Studiulŭ integralelorŭ abeliane de alŭ treilea felŭ.* D-lŭ David a reușitŭ a completa în acéstă privință memoriulŭ anteriorŭ alŭ luĭ Briot, astfelŭ ca ambele lucrărĭ împreună resolvă, în casulŭ celŭ maĭ generalŭ, problema propusă de Iacobi și de care s'a preocupatŭ de asemenea D-niĭ Clebsch și Gordan. D-lŭ Haretu comunică apoĭ din partea D-luĭ St. Hepites, inginerŭ și doctorŭ în sciințe, tabloulŭ completŭ pe anulŭ 1879, alŭ observațiunilorŭ meteorologice făcute de D-sa în Brăila, care conține temperatura medıă, maximă și minimă, înălțimea barometrică, umiditatea aerului, tensiunea vaporilorŭ, directiunea vêntuluĭ, cuantitatea de plóiă, etc., avêndŭ tot-o-dată mediele lunare și media anuală pentru fie-care colónă.

Pe lângă acésta, d-lŭ Hepites alătură și unŭ diagramŭ, menitŭ a representa în modŭ graficŭ media diurnă a observațiunilorŭ sale. D-lŭ Haretu crede că lucrarea d-luĭ Hepites merită atențiune și încuragiare, pe care D-sa le-a și primitŭ deja din partea maĭ multorŭ meteorologistĭ din Europa, maĭ alesŭ d-lŭ Mascart de la Pars, și d-lŭ Wild de la Petersburg.

Se decide a se trămite lucrarea d-luĭ Hepites la Secțiunea sciințifică.

D-lŭ Haretu pune în vederea Academieĭ o lucrare a sa propiă, anume despre treĭ seriĭ cu câte doue dimensiunĭ și de unŭ numĕrŭ infinitŭ de terminĭ, carĭ, deși terminulŭ lorŭ generalŭ este de o formă fórte complicată, sunt totușĭ convergințĭ, aŭ aceeașĭ sumă, și acéstă sumă se esprimă cu ajutorulŭ uneĭ funcțiunĭ trigonometrice și a uneĭ integrale eliptice. D-lŭ Haretu a calculatŭ totŭ-o-dată limita superióră și inferióră a restuluĭ lorŭ, în casulŭ cândŭ nu s'arŭ considera decâtŭ unŭ numĕrŭ finitŭ de terminĭ. Cu aceeașĭ ocasiune d-lŭ Haretu a datŭ peste o altă seriă, alŭ căreĭ terminŭ generalŭ este funcțiunea de unŭ parametru, *n*. Numĕrulŭ termenilorŭ săĭ este

finitŭ și funcțiunea de n, fiindŭ înse de observatŭ că suma serieĭ este totŭ-d'a-una egală cu 1 orĭ-care ar fi n. Dacă $n=\infty$ numĕrulŭ terminilorŭ serieĭ devine infinitŭ, și totușĭ suma sa rĕmâne totŭ egală cu 1.

Se decide a se trămite la Secțiunea sciințifică.

Ședința se rădică la 4 și jumĕtate ore post-meridiane.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalu: *B. P. Hasdeu*

ANEXA D.

NOTIȚA ONOMASTICA TOPICĂ MACEDO ROMANĂ COMUNICATĂ DE D-LŬ APOSTOLŬ MĂRGĂRITŬ.

Pe pólele orientale ale munteluĭ Pindŭ, coprinse în Thesalia, sunt situate următórele sate și orășele *romănescĭ:*

1. Orașulŭ *Tricala*, capitala districtuluĭ *Tricala* în partea apusană a Thesalieĭ, este locuitŭ de Turcĭ, de Românĭ și de Grecĭ. Româniĭ din acestŭ orașŭ sunt și maĭ numeroșĭ și maĭ însemnațĭ sub tóte raporturile, materiale și morale. Toțĭ locuitoriĭ acestuĭ orașŭ sunt în numerŭ de 12,000, din carĭ a treia parte sunt Românĭ.

2. *Halichi*, are 200 familiĭ tote românescĭ, și este situatŭ la patru ore distanță de orășelulŭ romănescŭ Minciŭ (Mețovo) la sud-estŭ, și 14 ore departe de Tricala sud-vestŭ.

3. *Schneasa* cu 150 familiĭ tote românescĭ, 5 ore departe de Minciŭ sud-estŭ și 14 ore de Tricala

4 *Coturĭ* cu 100 familiĭ tóte românescĭ 6 ore departe de Minciŭ și 8 ore de Tricala.

5 *Libența* cu 200 familiĭ tote românescĭ, 5 ore departe de Minciŭ și 10 de Tricala.

6. *Vilicianĭ* cu 100 familiĭ românescĭ, și în aceeașĭ distanță ca și Libența de Minciŭ și de Tricala.

7. *Doliani* cu 100 familiĭ, 6 ore departe de Minciŭ și 12 de Tricala, 2 ore la rĕsăritŭ de Vilicianĭ.

8. *Cornu* (Cragnia) cu 800 familiĭ tóte românescĭ, 2 ore la sudŭ de Dolianĭ.

9. *Dragovişta* cu 150 familiĭ românescĭ, 2 ore la sudŭ de Cornu.

10. *Ameru* (Palio-melia) cu 100 familiĭ, 1 oră departe la sudŭ de Dragovişta.

11. *Giurgia* cu 80 familiĭ, $1^1/_2$ oră departe de Amerŭ spre sudŭ.

12. *Gardichĭ* cu 200 familiĭ, 1 oră departe de Giurgia spre rĕsăritŭ.

13. *Muccara* cu 80 familiĭ, 1 oră departe de Gardichĭ la sud-estŭ.

In Cantonulŭ Pórta, dependinte de *Tricala:*

14. *Orghilĭ* (Tiflo-selĭ) cu 80 familiĭ, 3 ore departe de Muceara la rĕsăritŭ.

15 *Camnianĭ* cu 100 familiĭ, 1 oră departe de Orghilĭ la nordŭ.

16. *Deşĭ* cu 100 familiĭ, 1 oră departe de Camnianĭ la nordŭ.

17. *Pira* cu 100 familiĭ, 1 oră departe de Deşĭ la estŭ.

18. *Vitrinico* cu 90 familiĭ, 2 ore departe de Pira la rĕsăritŭ.

19. *Petrulĭ* cu 180 familiĭ, 1 oră departe de Vitrinico, la rĕsăritŭ.

20. *Coteana* cu 70 familiĭ, 1 oră departe de Petrulĭ la rĕsăritŭ.

21. *Perniaco* cu 60 familiĭ, 1 oră departe de Coteana la rĕsăritŭ.

22. *Apano-Perniaco* cu 70 familiĭ, $^1/_2$ oră departe de Perniaco, la sudŭ.

23. *Aivan* cu 95 familiĭ $1^1/_2$ oră departe de Apano-Perniaco la rĕsăritŭ.

24. *Palio-hori* cu 65 familiĭ $1\ ^1/_2$ oră departe de Aivan la sud-vestŭ.

25. *Drauşte* cu 110 familiĭ, 2 ore departe de Cornu la rĕsăritŭ.

26. *Calogrianĭ* cu 70 familiĭ, 2 ore departe de Palio-horĭ şi Cornu.

27. *Clinovo* cu 210 familiĭ, $1^1/_2$ oră departe de Coclĭ la nordŭ.

28. *Nevoda (Ventişta)* cu 250 familiĭ, $2\ ^1/_2$ ore departe de Clinovo la vestŭ.

29. *Godovaşdĭ* 85 familiĭ, 2 ore departe de Costeana la vestŭ.

30. *Costeana* cu 350 familiĭ, $3\ ^1/_2$ ore departe de Nevoda.

31. *Buronicu* cu 100 familiĭ, 1 oră departe de Gudovaşdĭ la nordŭ.

32. *Coclĭ* cu 60 familiĭ. $1\ ^1/_2$ oră departe de Buronicŭ la rĕsăritŭ.

33. *Lujeştĭ* cu 50 familiĭ, lângă Sclineasa la rĕsăritŭ de Coclĭ.

Sate şi orăşele totŭ românescĭ situate pe pólele occidentale ale munteluĭ Pindŭ : *coprinse în Epirŭ*

34 *Calariti* (Calaritis în limba grécă) cu 300 familiĭ, situatŭ 12 ore departe de Ianina la sud-estŭ.

35. *Siracŭ* cu 700 familiĭ, 1 oră departe de Calaritĭ, spre nordŭ.

36 *Palio-hori* cu 110 familiĭ 1 oră departe de Siracŭ spre nordŭ.

37. *Matuchĭ* cu 300 familiĭ, lângă Siracŭ spre vestŭ.

In districtulŭ de Minciŭ (Meţovo):

38. Orăşelulŭ *Minciŭ* pe deplinŭ românescŭ cu 1200 familii, situatŭ pre muntele Pindŭ, 12 ore (40 kilometre) departe de Oraşulŭ Ianina spre estŭ-nordŭ-estŭ.

39. *Malacaşi* cu 250 familiĭ, pe polele orientale ale Pindului, 3 ½ ore departe de Minciŭ la rĕsăritŭ.

40. *Amerŭ* (Melia), 3 ½ departe de Minciŭ la nordŭ-estŭ cu 100 familiĭ.

41. *Chiare* cu 150 familiĭ, ½ oră departe de Minciŭ spre rĕsăritŭ.

42. *Vutunosŭ* cu 50 familiĭ, 2 ore departe de Chiare spre apusŭ.

43. *Cuţufléni* cu 200 familiĭ, 2 ½ ore departe de Amerŭ spre sudŭ.

Oraşulŭ *Minciŭ* (Meţovo) cu susŭ ḑisele cincĭ sate, Malacaşĭ, Amerŭ, Chiare, Vultunosŭ şi Cuţufléni formézã exarhia bisericéscă, ḑise de Meţovo, care nu depinde de archiereulŭ localŭ, ci d'adreptŭ de patriarchiă care recunósce numaĭ Exarchulŭ alesŭ de Românii locuitorĭ aĭ oraşuluĭ *Minciŭ (Meţovo)*.

In Cantonulŭ de Haşa, între Thesalia, Epirŭ şi Macedonia, şi dependinte din Tricala, parte din Grebena:

44. *Paltenŭ* cu 50 familiĭ, 5 ore departe de Minciŭ spre rĕsăritŭ.

45. *Generazilĭ* cu 40 familiĭ, 1 ½ oră departe de Paltenŭ la sudŭ.

46. *Sturgea* cu 45 familiĭ, 1 oră departe de Generazilĭ la sudŭ.

47. *Harziazli* cu 50 familiĭ, 1 oră departe de Sturgea la sudŭ.

48. *Ciorani* cu 60 familiĭ, 2 ore departe de Harziazli la sudŭ.

In Cantonulŭ Zagorĭ pe pólele occidentale ale Pinduluĭ şi spre nordŭ de oraşulŭ Ianina, sunt situate următórele sate românescĭ:

49. *Dragailĭ*, cu 150 familiĭ, 6 ore departe de Ianina, spre nord-estŭ.

50. *Trestenicŭ* cu 160 familiĭ, 1 oră departe de Dragailĭ la nordŭ.

51. *Grebeniţile* cu 450 familiĭ, 2 ore departe de Trestenicŭ.

52. *Florulu* cu 150 familiĭ, 1 ½ oră departe de Grebeniţi spre nordŭ.

53. *Cernesi* cu 200 familiĭ, 1 ½ oră departe de Florulu la nord-vestŭ.

54. *Macrinili* cu 150 familiĭ, ½ oră departe de Corneştĭ spre apusŭ.

55. *Lacra* (Laişta în Greceşte) cu 600 familiĭ, 4 ore departe de Macrinili spre nordŭ.

56. *Dubrinova* cu 450 familiĭ, 1 ½ oră departe de Lacra spre nord-vestŭ.

57. *Leşniţa* cu 150 familiĭ 1. oră departe de Dubrinova spre apusŭ.

58. *Palio-hori* cu 120 familiĭ, 1 oră departe de Lacra spre nordŭ-estŭ.

59. *Băeasa* (Vuvusa în Greceşte) 170 familiĭ, 4 ore departe de Lacra spre rĕsăritŭ.

In Districtulŭ de Grebene situată pe pólele orientale ale Pinduluĭ se află următórele sate și orășele românescĭ :

60. *Perivolĭ* cu 750 familiĭ, 2 ore departe de Băeasa spre rĕsăritŭ; 6 ore departe de Minciu (Meţovo) spre nordŭ.

61. *Turia* (Crania în Grecește) cu 350 de familiĭ, 5 ore departe de Perivolĭ la sudŭ-estŭ.

62. *Abela* cu 400 familiĭ, 1 oră departe de Perivolĭ la nordŭ

63. *Smixi* cu 120 de familiĭ, 2 1/2 ore departe de Abela la nordŭ

64. *Samarina* cu 1500 familiĭ, 2 ore departe de Smixi la nord-vest

In Districtulŭ de Colniţa pe pólele occidentale ale Pinduluĭ se află următórele sate românescĭ :

65. *Furca* cu 250 familiĭ 1 1/2 oră departe de Samarina la nordŭ vestŭ

66. *Armata* cu 70 familiĭ 2 ore departe de Samarina spre sudŭ-vestŭ

67. *Breaza* cu 120 familiĭ, 1 1/2 oră departe de Samarina la sudŭ.

68. *Pădi* cu 100 familiĭ, 3 ore departe de Samarina la apusŭ.

69. *Palio-seli* cu 150 familiĭ, 2 ore departe de Padi spre apusŭ.

Pe lângă susŭ arătatele sate și orășele, locuite numaĭ de Românĭ, în carĭ nu există nicĭ o familiă grecéscă, turcéscă, bulgăréscă, jidănéscă, săŭ de altă origină, maĭ sunt o mulţime de alte sate și orașe în Thesalia și Epirŭ, a cărorŭ populaţiune este mixtă, adică compusă de Românĭ, Grecĭ, Turcĭ, Albanezĭ și Jidanĭ, precum spre exemplu sunt Orașele Ianina, Preveza, Arta, (în Epirŭ); Larisa, Turnavu, Ceariceani, Domoco, Cardiţa, Veleștinu, Armiro, Volo, Macriniţa, Portarea etc. (în Thesalia). Și în genere maĭ în tóte satele și têrgurile Epiruluĭ și Thesalieĭ, și maĭ alesŭ în timpŭ de iarnă, exista unŭ numĕrŭ óre-care de Românĭ, carĭ sunt acolo comersanţĭ, meșterĭ și industriașĭ, iară prin sate se ocupă cu crescerea și înmulţirea vitelorŭ.

PROCESŬ-VERBALŬ No. 26.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERĬ 8 FEBRUARIU 1880

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. Episcopŭ*, *Urechia V. A.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-luĭ *G. Sion.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După cetirea și aprobarea procesuluĭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ trecute, se comunică o adresă din partea d-luĭ de Hofler, membru alŭ Academieĭ din Viena, prin care trămite Academieĭ Române o disertațiune în limba germană despre românismulŭ celuĭ de alŭ duoilea imperiŭ bulgarŭ sub dinastia Asanilorŭ.

Se primesce cu recunoscință, recomandându-se Secțiuniĭ istorice.

Se citesce o adresă din partea Bibliotecei centrale din Iașĭ, prin care constată că ea nu posedă niciĭ una din publicațiunile Academieĭ Române.

Se decide a se trămite tóte publicațiunile în câte două exemplare cerêndu-se totŭ deodată de acolo 10 exemplare din Letopisițe, prima edițiune.

D-lŭ *Gr. Stefănescu* presintă procesulŭ-verbalŭ alŭ Secțiuniĭ sciințifice, prin care, după însărcinarea ce i s'a datŭ în ședința precedinte, se pronunță asupra valoriĭ observațiunilorŭ meteorologice făcute la 1879 în Brăila de către d-lŭ dr. St. Hepites. Secțiunea crede oportunŭ a se publica aceste observațiunĭ în *Analele* Academieĭ, d'impreună cu diagrama ce le însoțesce.

Opiniunea Secțiuniĭ se aprobă.

D-lŭ *Laurianŭ* desvoltă următórea propunere ·

«1. Să se cumpere immediatŭ pentru Academiă :

«*a*, Unŭ orologiŭ cu pendulă,

«*b*, Unŭ barometru,

«*c*, Unŭ termometru,

«*d*, O busolă,

«2. Aceste instrumente să se așeze în sala Academieĭ. Scriitoriĭ «Academieĭ, sub direcțiunea a treĭ membriĭ din Secțiunea sciințelorŭ «esacte, să facă observațiunĭ pe fie-care ḑi de treĭ orĭ: diminéța, la «méḑă-ḑi și séra, și să le însemne.

«3. Să se însărcineze unulŭ saŭ duoĭ membri din Secțiunea sciin-«țelorŭ esacte a face observațiunĭ astronomice pentru determinarea «meridianuluĭ, după care să se pótă așeḑa unŭ cadranŭ în grădina «botanică dindĕrătulŭ statueĭ luĭ Michaiŭ.

«Observațiunile se potŭ face de o cam dată cu teodolitulŭ. care «se află în cabinetulŭ de fisicalie.

«4. Duoĭ saŭ treĭ membriĭ din Secțiunea sciințelorŭ esacte să se «însărcineze a merge la Scóla militară, a intra în relațiune cu ma-«iorulŭ Căpitănénu, a lua cunoscință despre instrumentele meteorolo-«gice și astronomice ce se află acolo și a raporta la Academiă.

«Dacă este acolo unŭ maĭ bunŭ teodolitŭ, să se céră de la d-lŭ «maiorŭ cu împrumutŭ pentru observarea meridianuluĭ. Să se in-«formeze dacă este acolo unŭ bunŭ cercŭ meridianŭ, dacă e așe-«ḑatŭ și se potŭ face observațiunĭ cu dînsulŭ și să raporteze la «Academiă despre acestea pînă la Vinerea viitóre, 15 Februariŭ 1880.

«5. Aceĭ membri din Secțiunea sciințelorŭ esacte să se informeze «dacă să află în Bucurescĭ de vênḑare vre-unŭ cadranŭ calculatŭ «pentru latitudinea geografică 44°26′0″. In casŭ cândŭ s'arŭ afla, să «se cumpere, în casŭ contrariŭ să se comande la Paris saŭ la «Viena.»

D-lŭ *Gr. Stefănescu* observă că nu se póte dispune de fondurĭ înainte de întrunirea Sesiuniĭ generale.

D-lŭ *Laurianŭ*, rĕspunḑêndŭ la acéstă obiecțiune, amintesce precedentulŭ cumpĕrăriĭ uneĭ colecțiunĭ numismatice după propunerea

d-luĭ *Sturdza*, pentru care Sesiunea generală a datŭ maĭ în urmă unŭ bilŭ de indemnitate. D-sa nu se îndoesce că Sesiunea generală va aproba uă cheltuială atâtŭ de utilă și chiarŭ necesară.

D-lŭ Haretu face maĭ multe obiecțiunĭ asupra elementuluĭ practicŭ alŭ propunerii d-luĭ *Laurianŭ*, și anume : termometrulŭ serve bine afară, iar nu în cameră; o pendulă bună este prea scumpă; observațiunile, pentru a fi adevĕratŭ sciințifice, trebuescŭ făcute celŭ puținŭ din oră în oră; meridianulŭ este deja determinatŭ la Scóla militară, dar nu póte servi pentru Bulevard, unde se cere o determinare a parte; fiindŭ necesitate de a se determina numaĭ direcțiunea meridianuluĭ, acésta se póte face lesne și cu teodolitulŭ d-luĭ membru *Bacaloglu*, fără a se aduce acela de la Scóla militară, a căruĭ așeḑare arŭ fi pré anevoiósă; apoĭ însă'șĭ așeḑarea cadranuluĭ ca și acea busoleĭ este scumpă. D-lŭ Haretu crede că Academia arŭ face maĭ bine de a cumpĕra instrumente și de a le trămite prin districte, de unde să se comunice apoĭ observațiunile făcute acolo, care ne lipsescŭ de o camdată maĭ cu desĕvêrșire.

D-lŭ *Sion* cere a se trămite propunerea d-luĭ *Laurianŭ* la Secțiunea sciințifică.

D-lŭ *Gr. Stefănescu* manține opiniunea sa de a se aștepta până la întrunirea Sesiuniĭ generale

D-lŭ *Laurianŭ* insistă de a nu se amâna mesurile de luatŭ, cu atâtŭ maĭ multŭ că Sesiunea genarală este tot-dé-una împovărată de pré multe lucrărĭ. Câtŭ privesce obiecțiunile d-luĭ Haretu, d-lŭ *Laurianŭ* respinge din principiŭ teoria de a nu se face nimicŭ atuncĭ cândŭ nu putemŭ face ceva perfectŭ. Dacă nu avemŭ instrumente excelente, să ne mulțumimŭ de o cam dată cu altele maĭ puținŭ bune, dar totușĭ să facemŭ ceva. Perfecțiunea în tóte este relativă și gradată. Cheltuiala pe care o arŭ necesita propunerea D-sale, n'arŭ trece multŭ peste 1000 leĭ, și D-sa susține din noŭ cu încrederea că Sesiunea generală o va aproba cu satisfacțiune.

Ne maĭ fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, ședința se rădică la 4 ore p.m.

p. Președinte : *Sion*.

p. Secretarŭ-generalŭ : *B. P. Hasdeŭ*.

SECȚIUNEA SCIINȚIFICĂ

PROCESŬ-VERBALU No. 2.

ȘEDINȚA DIN 7 FEBRUARIŬ 1880.

Membriĭ presințĭ : domniĭ *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*

Sub președenția d-luĭ : *Em. Bacaloglu*, vice-președinte.

Ședința se deschide la 1 oră d. am.

Secțiunea sciințifică, în numĕrŭ de cincĭ membri, întrunindu-se astă-dĭ pentru a'șĭ da părerea dacă tablourile de observațiunĭ meteorologice făcute în anulŭ 1879 de d-lŭ Dr. Stefan C. Hepites la Brăila, observațiunĭ presentate de d-lŭ Spiru Haretu, membru corespondentŭ, în ședința Academieĭ de la 1 Februariŭ curentŭ, și trămise de către acésta în cercetarea acesteĭ Secțiunĭ, a examinatŭ cu atențiune aceste tablourĭ și, avêndŭ în vedere că, după arătările autoruluĭ, instrumentele cu carĭ observéză sunt procurate de la constructorĭ cu autoritate în acéstă materiă, avêndŭ asemenea în vedere și cunoscințele observatoruluĭ, este de părere că aceste observațiunĭ, împreună cu diagrama ce le însoțesce, merită să fie publicate în *Analele* Academieĭ.

Gr. Stefănescu. Em. Bacaloglu. Dr. I. Felix.

P. S. Aurelianu. Dr. Brândză.

PROCESŬ-VERBALŬ No. 27.

ŞEDINŢĂ ORDINARĂ — VINERĬ, 15 FEBRUARIŬ 1880.

Membriĭ presinţĭ : domniĭ *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Sion G.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopŭ*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*, *Ghica Ion.*

Sub preşedinţa d-luĭ : *Ion Ghica.*

Sedinţa se deschide la 1 oră p. m.

După cetirea şi aprobarea procesuluĭ-verbalŭ alŭ şedinţeĭ precedinţĭ, d-lŭ Preşedinte comunică o adresă din partea Ministeriuluĭ de Finance, prin care se trămite Academieĭ române unŭ vechiŭ sigilŭ comunalŭ.

Se primesce cu recunoscinţă şi se decide a se depune în colecţiunea de medaliĭ.

D-lŭ Preşedinte face cunoscutŭ, că prin d-lŭ *A. I. Odobescu* a comandatŭ sigiliele Academieĭ la d-lŭ Stern din Paris.

D-lŭ *E. Bacaloglu*, anunţândŭ discursulŭ săŭ de recepţiune despre *Calendarŭ*, cu rĕspunsulŭ se însărcinéză d-lŭ *Ion Ghica.*

D-lŭ *Sion,* propunêndŭ a sê da unŭ ajutorŭ d-luĭ G. Popescu, care a publicatŭ unŭ catalogŭ alŭ cărţilorŭ române eşite în ultimiĭ 6 anĭ, cestiunea se amână pînă la Sesiunea generală.

Ne maĭ fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, şedinţa se rădică la 2 şi jumătate ôre p. m.

Preşedinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ-generalŭ : *B. P. Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 28.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERĬ, 22 FEBRUARIŬ 1880.

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ B. Treb.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesuluĭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ trecute, d-lŭ Președinte comunică din partea d-luĭ profesorŭ Kanitz de la Clujŭ. împreună cu o adresă scrisă românesce într'unŭ modŭ care produce cea maĭ plăcută impresiune asupra Academieĭ, lucrarea întitulată: *Plantæ Romaniæ hucusque cognitæ.*

Să trămite la Secțiunea scientifică, din sînulŭ căreĭ d-lŭ *Dr. Brândză* se însărcinéză a face despre acésta operă o dare de sémă.

D-lŭ *Dr. Felix* comunică programa congresuluĭ alŭ treilea internaționalŭ de igienă, care urméză a se ține la Torino în cursulŭ anuluĭ, punêndŭ totŭ-o-dată cestiunea, dacă n'arŭ fi bine a se trămite acolo unŭ delegatŭ și din partea Academieĭ.

După o discuțiune la care iaŭ parte d-niĭ *Aurelianu* și *Ion Ghica*, d-lŭ *Felix* se ofere a pleca cu propriele sale spese pentru a represinta Academia la acelŭ congresŭ.

Propunerea se primesce cu mulțumire.

Ne maĭ fiindŭ nimicŭ la ordinea dileĭ. ședința se ridică la orele 3 și jumĕtate p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *B. P. Hasdeu.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 29.

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERĬ, 29 FEBRUARIŬ 1880.

Membriĭ presințĭ: domniĭ *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A: Treb.*, *Sion G.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopŭ*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix. I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*

Sub președința d-luĭ: *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După cetirea și aprobarea procesuluĭ-verbalŭ alŭ ședinţeĭ precedinţĭ, se comunică două cererĭ din partea d-luĭ G. Popescu : una însoţită de unŭ manualŭ manuscriptŭ de geografia ţĕrilorŭ române; alta anunţândŭ că a completatŭ notiţiele sale asupra bibliografieĭ române din ultimiĭ anĭ; ambele cerêndŭ unŭ ajutórŭ din partea Academieĭ. Se decide a se trasmite prima petiţiune la Secţiunea istorică, iar cea-l-altă la Secţiunea filologică.

Se succedŭ apoĭ următórele comunicaţiunĭ:

1. Din partea d-luĭ *A. Odobescu,* din Paris, cum că Institutulŭ Franciеĭ și alte societăţĭ de acolo aŭ primitŭ schimbulŭ publicaţiunilorŭ lorŭ pe publicaţiunile Academieĭ Române.

2. Declaraţiunea d-luĭ advocatŭ G. I. Perieţeanu, cum că se însărcinéză cu plăcere de a pleda într'unŭ modŭ gratuitŭ în procesulŭ intentatŭ de către Academia Română d-luĭ Constantinŭ Zappa, oferirea primindu-se cu recunoscinţă.

3. D-lŭ Barack, bibliotecarŭ universitarŭ de la Strasburg, mulţumesce pentru trămiterea publicaţiunilorŭ Academieĭ Române.

4. D-lŭ sculptorŭ C. Cauer, anunţă că monumentulŭ funerarŭ alŭ repausatuluĭ academicŭ A. Papiŭ Ilarianŭ este aprópe gata, cerêndŭ a se trămite înscripţiunile ce vorŭ avé a figura pe piedestalŭ. Se decide a se comunica acéstă cerere d-luĭ *Odobescu,* care fusese însăr-

cinatŭ împreună cu d-lŭ *A. T. Laurianŭ*, cu elaborarea acelorŭ înscripţiunĭ.

5. Bibliotecarulŭ univarsitarŭ din Iaşĭ rĕspunde Academieĭ Române, că din prima ediţiune a Letopisiţelorŭ Moldoveĭ nu posedă nicĭ unŭ depositŭ.

6. D-lŭ Puşcariŭ trămite unŭ modelŭ perfecţionatŭ alŭ instrumentuluĭ *stereometru* pentru a înlocui pe celŭ provisoriŭ, pe care îlŭ depusese pentru a concura la premiulŭ Lazarŭ.

7. D-niĭ *Dr. Felix* şi *Dr. Brândză* depunŭ discursurile lorŭ de recepţiune.

Ne maĭ fiindŭ nimicŭ la ordinea ḑileĭ, şedinţa se rădică la 4 ore p.m,

Preşedinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 30.

ŞEDINŢĂ ORDINARĂ PUBLICĂ — VINERI 7 MARTIE 1880.

Membriĭ presinţĭ : domniĭ *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopŭ*, *Aurelianu P. S.*, *Brândză D.*, *Bacaloglu Em.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*

Sub preşedinţa d-luĭ : *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la 1 oră.

După lectura şi aprobarea procesuluĭ-verbalŭ alŭ şedinţeĭ precedente, se procede la lectura următórelorŭ memoriĭ şi notiţe :

1. D-lŭ *V. A. Urechia* face o comunicaţiune despre călătoria luĭ La Motraye la Tighina, în timpul petreceriĭ acolo a luĭ Carol alŭ XII-lea, arătândŭ cu acéstă ocasiune, în conformitate cu maĭ multe alte scrierĭ

sincronice persistenţa elementuluĭ românescŭ în aşa numitulŭ Budgiacŭ şi chiarŭ în Dobrogea Notiţa întrégă se adaugă în anexă

2. Cu ocasiunea notiţeĭ d-luĭ *Urechia*, d-lŭ *Hasdeŭ* comunică óre-carĭ detaliĭ asupra moduluĭ cum s'a întrodusŭ treptatŭ elementulŭ bulgarŭ în Besarabia în urma anexăriĭ eĭ la Rusia. şi insistă asupra punctuluĭ, că în epoca aceleĭ anexărĭ nu era nicĭ o diferinţă etnică între Besarabia de susŭ şi acea de josŭ, ambele fiindŭ considerate ca egalmente române în aşedământulŭ datŭ Besarabieĭ de către împĕratulŭ Alexandru I la 1818.

D-lŭ *Dr. Brândză* face o dare de sémă despre partea I a publicaţiuniĭ d-luĭ A. Kanitz : *Plantæ Romaniæ hucusque cognitæ,* care coprinde dintre plantele thalamiflore şi calyciflore 1076 speciĭ, arătate ca crescêndŭ în România după indicaţiunile luĭ Czihak, Szabo, Edel, Guébhard, Léveillé, A. Schott şi ale D-ruluĭ Brândză.

Pe lângă acestea, opuscululŭ d-luĭ Kanitz, maĭ cuprinde câte-va speciĭ, arătate după indicările luĭ Schur, Ianka, etc., ca crescêndu pe fruntariele despre Transilvania şi Banatŭ, precum şi câte-va date botanice despre Dobrogea. D-lŭ *Brândză* arată că, de şi publicaţiunea d-luĭ Kanitz nu coprinde observaţiunĭ personale şi nu este completă, nefăcêndŭ nicĭ o menţiune de observaţiunile luĭ Hoffmann şi alţiĭ, ba nu este nicĭ cu totulŭ nouă, fiindŭ analogă cu *întroducţiunea Prodromuluĭ Floreĭ Române* de *Dr. Brândză*, cu tóte astea este o compilaţiune laboriósă şi interesantă.

Terminândŭ, *Dr. Brândză* nu se îndoesce că Academia se va grăbi de a mulţumi d-luĭ Kanitz pentru că o ţine în curentŭ de lucrările sale botanice.

D-lŭ *Hasdeŭ* comunică o notiţă făcută la 1871, de către *P. S. S. episcopulŭ Melhisedecŭ*, despre manuscriptele române ce se aflaŭ atuncĭ în biblioteca reposatuluĭ episcopŭ Dionisie de la Buzăŭ; mai nuscripte fórte importante, nu numaĭ cronice şi cărţĭ bisericescĭ, dar şi aşa numitele cărţĭ poporane în redacţiune veche : *Alexandria, Scrisórea luĭ Christosŭ, Trepetnicŭ, Gromovnicŭ etc.*

Cu ocasiunea comunicațiunii d-luĭ *Hasdeŭ*, d-lŭ *Ion Ghica* dă amĕnunte asupra origineĭ biblioteceĭ reposatuluĭ episcopŭ Dionisie și asupra fasei în care se află ea actualmente.

D-lŭ *Baraloglu* citesce o notiță despre materia radiantă, a patra stare de agregațiune a materieĭ, ipotesă emisă pentru prima óră în trécătŭ de către Faraday. Recentele experimente ale luĭ Crookes, prin carĭ se încércă a da acea ipotesă ca ceva demonstrabilŭ, sunt interesante ca fapte, ca fapte înse carĭ maĭ tóte se explică prin curenturĭ electrice în golŭ și nu ne oblígă de a admite existența materieĭ radiante. Mișcările radiometruluĭ sunt și ele puținŭ decisive, de óre-ce ele nu probéză altŭ-ceva de câtŭ numaĭ că mișcările undulatore carĭ propagă lumină, căldură etc., și arŭ puté prin ciocnirĭ să producă și repulsiunĭ, se esecută maĭ lesne în spațiurĭ cu aerŭ rărítŭ. În fine, influența magnețilorŭ asupra lumineĭ electrice, efectele calorice a fluxuluĭ electricŭ în tuburĭ Geissler și alte asemenĭ fenomene, sunt cunoscute ca fapte, rĕmâne înse fórte problematicŭ dacă ele necesitéză și maĭ alesŭ dacă ele demonstréză existența materieĭ radiante.

Ședința se rădică la 4 ore p. m

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeŭ.*

ANEXA E.

Domnilorŭ,

Asertiunile cele maĭ surprindĕtóre s'aŭ făcutŭ de diplomaţĭ, adesea-orĭ, în interesulŭ causeĭ lorŭ. Nicĭ conclusiunile sciinţeĭ, nicĭ evidenţa cea maĭ strălucită n'aŭ opritŭ diplomaţia pe acéstă cale, din momentŭ maĭ alesŭ ce a sciutŭ că îndărătulŭ seŭ stă gata să'ĭ susţină asertiunile, orĭ câtŭ de neîntemeiate, o numerósă şi putinte oştire.

Una din acele asertiunĭ surprindĕtóre a fostŭ maĭ aniĭ trecuţĭ aceea că *Budgeaculŭ* Basarabieĭ fusese o ţéră cu totulŭ desertată de Românĭ şi ocupată numaĭ de Tătarĭ încă de maĭ multe secule.

Negreşitŭ că la asemenea asertiunĭ s'aŭ rĕspunsŭ victoriosŭ, totuşĭ am credutŭ utilŭ a însera în *Analele* Academieĭ unele date propriĭ a lumina cu lumină adevĕrată acéstă cestiune rădicată de o diplomaţie interesată.

Unulŭ din scriitoriĭ puţinŭ cunoscuţĭ între noĭ, necunoscutŭ luĭ Şincai înse, este *La Mottraye*. Elŭ ne ofere câte-va pasage fórte preţióse asupra întrebăriĭ: *Era sau nu Basarabia sudică ţéră locuită de Românĭ orĭ numaĭ de Tătarĭ?* Vomŭ aduce îndată aceste pasage, după ce vomŭ fi amintitŭ ceea ce credemŭ utilŭ a se sci despre La Mottraye şi despre operele luĭ.

La Mottraye, marturŭ ocularŭ a petreceriĭ regeluĭ Carolŭ XII la Tighina, este, după mine, o fântână istorică cu multŭ maĭ preţiósă de câtŭ tóte cele de ordinarŭ consultate. Voltaire nu era de părerea acésta pentru că avu de a definde în contra atacurilorŭ luĭ La Mottraye opera sa *Histoire de Charles XII*. Se scie că marele enciclopedistŭ francezŭ a imprimatŭ opera acésta pentru prima dată la 1731 adică câţĭ-va anĭ maĭ în urma publicăriĭ operelorŭ luĭ La Mottraye. Acesta atăcă immediatŭ scrierea luĭ Voltaire în opulŭ ce publică cu titlulŭ «*Remarques historiques et critiques sur l'histoire de Charles XII*» imprimată în 1732.

Asemenea cértă susținu Voltaire și în contra luĭ Nortberg, capelanulŭ regeluĭ Carolŭ, care publică la Stockholm în 1740 două volume în folio în limba suedesă cu titlulŭ «*Istoria luĭ Carolŭ alŭ XII-lea, regele Suedieĭ*». Voltaire a putută citi lucrarea luĭ Nortberg în traducerea franceză a luĭ Warmholtz, tipărită la Haga (1742), treĭ volume în quarto. La Mottraye și Nortberg atacaseră pre Voltaire, convenindŭ ambiĭ că acesta e maĭ multŭ unŭ scriitorŭ fantasticŭ iar nu unŭ istoricŭ. Voltaire, care a rĕspunsŭ în o edițiune ulterióră a opereĭ sale la criticele ce i-se făcuseră (1), e departe de a fi rădicatŭ în asemenea rĕspunsurĭ tóte obiecțiunile și de a fi întîmpinatŭ tóte criticele provocate. Cu totŭ respectulŭ ce cată să întâlnéscă numele mareluĭ scriitorŭ francezŭ, nu putemŭ să nu ne amintimŭ propria luĭ declarațiune către doctorulŭ Poissonnier care, întorsŭ din Rusia, mersese să visiteze pe Patriarchŭ la Ferney și cutezase să'ĭ arate numerósele erorĭ ale ultimeĭ sale cărțĭ : «*Histoire de l'empire de Russie sous Pierre le grand.*» Voltaire arŭ fi rĕspunsŭ luĭ Poissonnier : «*mon ami, les Russes m'ont donné de si bonnes pelisses et* «*je suis très frileux.*» Într'adevĕrŭ «*Charles XII*» alŭ luĭ Volaire, ca și «*Histoire de l'empire Russe*», trebuescŭ a fi citite numaĭ în confruntare cu opere, póte maĭ puținŭ bine scrise, dar maĭ puținŭ părtinitóre Rușilorŭ.

Vomŭ observa aci că Voltaire, dacă părtinesce luĭ Petru, nu se declară maĭ puținŭ scriitorŭ de lucrurĭ drepte. În edițiunea de la 1748 face o lungă digresiune prin care își rîde de scriitoriĭ carĭ se depărtéză de adevĕrŭ. La acéstă ocasiune Voltaire plătesce unŭ tributŭ de laudă unuĭ istoricŭ românŭ prin vorbele următóre (p. 127) :

Un moine grec, un moine latin écrivent que Mohamet II a livré toute la «ville de Constantinople au pillage; qu'il a brisé lui même les images de Jesus-Christ et qu'il a changé toutes les églises en mosquées. Ils ajoutent, pour rendre ce conquérant plus odieux, qu'il a coupé la tête à sa maitresse pour plaire à ses janissaires, qu'il a fait éventrer quatorze de ses pages pour sa-

(1) Vedĭ *Notes sur les remarques de La Mottraye*

Vedĭ declarațiunea luĭ în privința luĭ Nortberg din edițiunea de la 1748 și scrisórea luĭ către Nortberg din 1744 în 8°, 16 paginĭ după citirea traduceriĭ luĭ Warmholtz.

«voir qui d'eux avait mangé un melon. Cent historiens copient ces misérables «fables; les dictionnaires de l'Europe les répètent. Consultez les véritables annales «turques recueillies par le *Prince Canténuir*, vous verrez combien tous ces men«songes sont ridicules.»

Voltaire, care lăuda pre Cantemirŭ ca istoricŭ, a greşitŭ şi elŭ ca atâţĭ istoricĭ pre carĭ i-a criticatŭ. Marele scriitorŭ n'a consultatŭ tóte fântânile de carĭ puté dispune scriindŭ «*Histoire de Charles XII.*» Se citămŭ aci câte-va din aceste fântânĭ :

1. «*Les campagnes de Charles XII roi de Suède par Grimacet*, 1707, 2 vol. in 18°.

2. *Mémoires pour servir a l'histoire de Charles XII imprimés par le secrétaire hollandais Theyls. Leyde, 1722, in 12°.*

3. (?) Charles XII de Limaret 1709 (?) Paris.

4. Carol XII de Schmans, Hale 1719-1720.

5. Remarques historiques et critiques sur l'histoire de Charles XII, par Mr. de La Mottraye, 1732, in 12°.

6. Remarques sur l'histoire de Charles XII de Voltaire, par N M. (Nemetz), Francfort 1738, in 8°.

7. Histoire de Suède sour le règne de Charles XII, par Limiers, 6 vol. in 12°. La Haye 1740. Prima ediţiune e din 1720.

8. Histoire militaire de Charles XII roi de Suède depuis l'an 1700 jusqu'à la bataille de Pultava, écrite par ordre expres de Sa majesté, par M. Gustave Adlerfelt chambellan du Roi. On y a joint une relation exacte de la bataille de Pultava, avec un journal de la retraite du roi a Bender. Amsterdam, 1740, 4 vol. in 12°.

9. Hist. de Charles XII roi de Suède, par I. A. Nordberg. Stokholm, 1740, 2 vol., in fol. (in limba suedeză).

10. Histoire d'un seigneur polonais (Poniatowski) sur l'hist. de Suède par M. de Voltaire 8°, 1741.

11. Hist. de Ch. XII, de M Nordberg, traduite du Suédois par Warmholz. La Haye, 1742, 30, in 4°.

12. Anecdotes du séjour du roi de Suède à Bender, ou lettres de M. le Baron de Fabrice pour servir d'éclaircicement à l'hist. de Charles XII. Hamburg, Chez Chrêtien Herold, 1760.

13. Réflexion sur les talents militaires et sur le caractère de Charles XII, par le roi Frédéric II. 12 exemplaires Berlin, 1760, (Nu citéză pre Voltaire).

14. Voyage de deux français en Allemagne, Danemark, Suède, Russie et Pologne, fait en 1790-92, par M. Fortia de Piles, 5 vol. in 8°, Paris, Desemne 1796

15. Mémoires concernant l'histoire de Charles XII, publiés par Gust. Floderus,

in 8⁰. I-IV volum, Stockholm, 1819-26, (note forte numeróse și forte minuțióse reculese după valetulŭ seŭ Hultmann) Originalulŭ e la bibl de Upsal.

16. Histoire moderne des etats Européens par Scholl., 46 vol., 8⁰, Paris, 1830-1834.

17. Histoire de la Suède par Geyer, 1 vol, grand in 8⁰, Paris 1843.

18. Carl. XII 's brefvexling.. Correspondance de Charles XII, principalement avec sa soeur la princesse Ulrique Eléonore, de 1698-1709, par P. A Waltmark, 1830, in 8⁰ (suedeze).

19. Quæ a Carolo XII post pugnam Pultavensem de pace acta sint et quæ fuerint consilia Gœrzii. Dissertatio academica.—auctore F F. Carlson. Upsaliæ, 1848, in 8⁰.

20. Récits de l'histoire de Suède par Fryxel, (în suedeza).

21. Lettres inédites du roi Charles XII, texte suédois, traduction française, avec introduction, notes et fac-simile, publiées par M. A. Geffroy. Paris, imprimerie impériale, 1853, in 8⁰.

22. M. Kogălniceanu, fragments tirés des chroniques Moldaves et Valaques, pour servir a l'histoire de Pierre le Grand, Charles XII.

Este straniŭ ca Voltaire, care-șĭ imprimă opulŭ la 1731, să nu fie cunoscutŭ orĭ să nu fie voitŭ a cita din acestĭ scriitorĭ, uniĭ multŭ anteriorĭ luĭ. Nicĭ opera anonimă a cavaleruluĭ R., publicată în Francia încă fiindŭ în viéță Carolŭ alŭ XII-lea, după cererea Duceseĭ de Burgonia, nicĭ opera luĭ Limiers, cu atâtŭ maĭ puținŭ a luĭ Schmaus, publicată la Hal în 2 volume în 8⁰ (1719 la 1720), și încă cu atâtŭ maĭ puținŭ opera atâtŭ de remarcată a luĭ *La Mottraye* n'aŭ fostŭ puse la îndemâna luĭ Voltaire? Ce-ĭ maĭ multŭ, acesta confundă și maĭ apoĭ o scriere în loculŭ celeĭ-l-alte. Așa în prefața de la 1748 confundă critica luĭ *La Mottraye* cu cartea intitulată «*Remarques d'un seigneur polonais sur l'histoire de Charles XII*» care este opera *Comiteluĭ Poniatowski tipărită la 1741!*

Dar ce vomŭ ḑice încă de aserțiunea luĭ Voltaire din următórele edițiunĭ, în carĭ scrie că *La Mottraye* a fostŭ servitorulŭ, domesticulŭ luĭ Fabriciŭ, amiculŭ favoritŭ alŭ luĭ Carolŭ XII?

La Mottraye, n'a fostŭ domesticulŭ luĭ Carolŭ XII ci unŭ învĕțatŭ călĕtorŭ, care, cum o putemŭ vedé în chiarŭ opera luĭ, tipărită la 1727, (pagina 12, tom. II) a fostŭ cu distincțiune primitŭ de Carolŭ XII și de Fabriciŭ. la Bender.

*

Dar, lăsându de a ne ocupa de erorile voluntare și nevoluntare ale lui Voltaire, să facemŭ cunoscință cu însăși opera lui La Mottraye, de la care ne amŭ propusŭ de a aduce informațiunĭ despre populațiunea românéscă a Basarabieĭ sudice.

Cartea luĭ La Mottraye se întituléză : «*Voyages du Sr. A. de La Mottraye, en Europe, Asie et Afrique, où l'on trouve une grande variété de recherches géografiques, historiques et politiques, sur l'Italie, la Grèce, la Turquie, la Tartarie Crimée, et Nogaye, la Circassie, la Suède, la Laponie, &c. comme aussi des relations fidelles des événemens considérables arrivés pendant plus de XXVI années que l'auteur a employées dans ses voyages; comme de la Révolution en Turquie et du dethronement du dernier Sultan : De la guerre entre les Turcs et les Russiens, et de la paix concluë sur le Pruth, ou l'auteur était présent : des affaires et de la conduite du feu Roi de Suède à Bender, et pendant les quatre années qu'il a été en Turquie : de son retour en Suède, de ses campagnes en Norwêgue, de sa mort, et des changemens arrivés la dessus. Ouvrage enrichi d'un grand nombre de Cartes, plans, et figures en Taille-douce, représentant des choses rares et curieuses de l'antiquité, comme des Medailles, Inscriptions, Idoles, Lampes et autres restes des anciennes Villes, Colonies et Peuples, ou des productions de l'art &c. de la Nature &c.* Două volume in folio tipărite la Haga, la Johnson et J. van-Duren, la anulŭ 1727.

In tomulŭ alŭ 2-lea alŭ acesteĭ opere, de la capitolulŭ I pînă la pag. 210, aflămŭ numeróse locurĭ unde La Mottraye se ocupă de ómenĭ și de lucrurĭ carĭ intereséză propria nóstră istorie.

La pagina 10 La Mottraye, narândŭ călĕtoria sa prin Tulcea spre Ismailŭ, trece o insulă, apoĭ:

«Après en avoir traversé une autre plus petite, nous prîmes un bâteau pour «*Ismaeli*. C'est une ville assez spatieuse, avec une belle mosquée, bâtie par feu «Ismael, Kislar-Aga du dernier Sultan, à qui ce Prince l'avait donnée pour son «apanage.

«**La plupart de ses habitants sont Valaques ou Moldaves.** Ils payent leur «haratche directement à la Porte et semblent préférer la domination immédiate

«à celle des Voivodes qu'elle donne *a leur* pays. Nous traversâmes ensuite un «désert de vingtcinq à trente lieues, où commence la Tartarie *d'Akerman*. Je «l'appelle désert, à cause que nous n'y rencontrâmes que deux ou trois hutes, «faites par des gardeurs de chevaux, dont nous vîmes divers grands troupeaux, «qui paissaient l'herbe ça et là. Nous gagnâmes le 9 de Juin d'assez bonne «heure **Canchani**, petite ville ouverte, et qui est comme la capitale de cette «Tartarie : elle obéit au Han : **Ses principaux habitants sont Valaques et Mol-«daves, comme à Ismaeli.**»

Așa dara din primulŭ pasŭ alŭ luĭ La Mottraye in *Budgeacŭ*, află a-bia două treĭ colibe de tătarĭ păzindŭ herghelii de caĭ în stepele Basarabene, iar la *Ismailŭ* și *Cauceni* ca **principalĭ** locuitorĭ pre Românĭ.

Darŭ ce'ĭ pasă diplomațieĭ de asemene adevĕrurĭ?

Totușĭ, Domnilorŭ, noĭ să continuămŭ a le urmări în paginele ur-mătóre ale opereĭ luĭ La Mottraye.

La pagina 31 (tom. II) autorulŭ visită tabera luĭ Carolŭ XII la *Var-nitza*. Elŭ dă planulŭ acesteĭ localitățĭ și ne spune : «c'est un petit «village de Moldaves et *de Valaques.*»

Maĭ departe, mergêndŭ tocmaĭ la *Akerman*, La Mottraye spune : «Nous traversâmes divers villages d'Akerman, qui etaient habités «par des Moldaves et des Valaques.» (pag. 38)

Despre *Tătarĭ* dice La Mottraye, că eĭ nu iubeaŭ să stee în una anume localitate «ils n'aiment pas à rester longtemps dans un même «endroit, surtout lorsqu'il n'y a rien à piller.» (pag. 125)

Antagonismulŭ dintré Tătariĭ veneticĭ în Basarabia și dintre Ro-mâniĭ adevĕrațĭ stăpânĭ aĭ loculuĭ se póte vedé și din îmbrățișarea ce cestĭ din urmă, Româniĭ, daŭ causeĭ luĭ Carolŭ XII. Pe cândŭ Tăta-riĭ sunt pușĭ de Turcĭ să înconjóre tabĕra de la Varnitza, ca să o-blige pre Carolŭ XII a se supune ordinilorŭ din Constantinopole, țĕraniĭ moldovenĭ cu felurite stratageme întroducŭ în Varnitza, la Carolŭ XII, care cu proviziunĭ.

Faptele aceste, relatate la pag. 133, tom. II, cum eraŭ posibile dacă arŭ fi fostŭ adevĕratŭ că Budgeaculŭ nu era locuitŭ de moldovenĭ ci numaĭ de orde barbare, tătarĭ, turcĭ? (1)

(1) A se consulta : Histoire philosophique et politique du Commerce, de la navigation et des colonies des anciens dans la mer Noire par Formaleoni. Venise 1789.

Să terminămŭ amintindŭ ceea ce dice și Peyssonel (1) în privința locuitorilorŭ unorŭ localităţĭ din Basarabia :

«La Bessarabie, aujourd'hui le Budgeac, est une grande Province des états du Khan. Les principales places de commerce qu'elle renferme sont Bender, Kawschani, Akkerman, Kily, Ismail et Kichela. Bender est la plus importante. Elle est grande, très forte et très-peuplée. Il y a dans cette ville *des rayas Moldaves*... Leur nombre égale et peut être surpasse celui des musulmans... *Kawschani* est une ville située a six lieues au sud de Bender: elle est habitée par des Tartares, des **Moldaves**.....

«On trouve dans le Budjac plusieurs bourgs et villages le long du Niester, depuis Akkerman jusqu'à Bender; on les appelle *Jali-Keuiler* ou les villages du rivage; **ils sont presque tous habités par des Moldaves**

Moldovenĭ pretutindene, chiarŭ și alăturea cu Tătariĭ invadaţĭ, dar nu numaĭ Tătarĭ! D'aceea cartea «*Nouveau théatre du monde*», tipărită la Paris în MDCLXI, la pagina 881 dice că Basarabia este ţêră a Moldoveĭ : «Le turc possède encore en Bessarabie, qu'on «tient *pour une des provinces de la Moldavie*, les villes de Kihn, Ber- «men ou Moncastre. Ces villes furent prises par le Turc avec le pays «en 1485.»

*

Permiteţi-mĭ, spre a termina, să revinŭ la La Mottraye, lăsându-lŭ să vĕ spună că elŭ nu este de părerea că actuala nóstră *Constanța* saŭ Kiustendge, cum persistă guvernulŭ a o numi, este vechiulŭ *Tomi* alŭ luĭ Ovidŭ. La Mottraye descinde maĭ la vale, dóră la Mangalia, pre care dice că Moldoveniĭ (carĭ o locuescŭ ?) o numiaŭ Tomisovara, iar Turciĭ *Pangala* și acolo se grăbesce a întreba pre unŭ popă creștinŭ de nu scie ceva despre Ovidŭ?

— Cum nu, respunde sântulŭ părinte; a fostŭ «unŭ sântŭ cato- «licŭ romanŭ care a suferitŭ martirulŭ pentru religiune!»

Gândiţĭ, Domnilorŭ : autorulŭ luĭ «*Ars Amandi*» trecutŭ în calendarulŭ mucenicilorŭ catolicĭ!

Asemene : Viaggio in Valachia e Moldavia Milano. MDCCCXXII. — Id. Beitrage zur Europaischen Landerkunde von F. Grafen v. Karaczan, Wien, 1818.

(1) Vedĭ : Traité sur le commerce de la mer Noire de Peyssonel, Paris, 1787.

Fie, noĭ vomŭ ierta cu plăcere pre bietulŭ popă *moldavŭ* orĭ grecŭ de lege, care nu sciu cine era Ovidŭ, darŭ nu vomŭ ierta totŭ atâtŭ de lesne *diplomația* falsificatóre istorieĭ etnice a țĕrilorŭ române!

Am ḑisŭ *V. A Urechia*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 31

ȘEDINȚĂ ORDINARĂ — VINERI 14 MARTIE 1880.

Membriĭ presințĭ domniĭ: *Alexandri V.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maniu V.*, *Melhisedecŭ P. S. S. episcopulŭ*, *Urechia V. A.*, *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*

Sub președința d-luĭ *Ion Ghica.*
Se citesce și se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

Se comunică o adresă din partea d-luĭ Codru Drăgușanu, în numele societățiĭ *România jună* din Viena, care solicită de a i se oferi unele publicațiunĭ ale Academieĭ. Acéstă cerere se aprobă cu plăcere.

Se comunică o nouĕ diagramă de observațiunĭ meteorologice, făcute la Brăila de d-lŭ inginerŭ Hepites. Se recomandă Secțiuniĭ scientifice.

D-lŭ *Alexandri* rădică cestiunea bibliotecei d-luĭ Mitică Sturdza de la Scheia, care după informațiunile d-sale arŭ fi dispusŭ a o desface; o bibliotecă fórte importantă pentru istoria română maĭ în specie și care, pe lângă cărțĭ, coprinde unŭ numĕrŭ însemnatŭ de chrisóve, monete, portrete, arme istorice etc.

Urmândŭ o discuțiune, la care iaŭ parte d-niĭ *Ion Ghica* și *Hasdeŭ*, se decide a se lua informațiunĭ particulare despre modalitatea în care s'ar puté face achisițiunea aceleĭ bibliotece

Ședința se rădică la 3 ore p. m.
Președinte : *Ion Ghica.*
p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeŭ.*

PARTEA II

SESIUNEA GENERALA DIN ANULU 1880.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANULŬ 1880

PROCESŬ-VERBALŬ No. 1

ȘEDINȚA DIN 18 MARTIE.

Membriĭ presențĭ:

Din Secțiunea literară d-niĭ: *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescŭ T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ: *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. Episcopulŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ: *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Teclu N.*, *Vasici P.*

Sub președința d-luĭ: *Ion Ghica*

Ședința se deschide la 1 oră.

Facêndu-se apelulŭ nominalŭ, se constată numĕrulŭ suficientŭ alŭ membrilorŭ pentru deschiderea Sesiuniĭ generale.

Se citesce și se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ ședinței precedințĭ.

D-lŭ Președinte comunicândŭ că, *A. S. R. Domnitorulŭ* a bine-voitŭ a declara că va președe în persónă la deschiderea solemnă a acesteĭ Sesiunĭ, se decide ca acea deschidere să se facă joĭ la 20 ale luneĭ.

12

Se comunică adresele d-lorŭ membri *N. Creţulescu*, *Fĕtu*, *Sturdza* ş *Sbiera*, carĭ anunţă că nu vorŭ lua parte la lucrările acesteĭ Sesiunĭ.

D-lŭ *Babesiu* face o declaraţiune analógă din partea d-luĭ membru *A. Mocioni*, care e împedicatŭ de a puté veni din causa morbuluĭ.

Se decide ca în ḑiua următóre, marţĭ în 19 ale luneĭ. să se ţină şedinţă în Secţiunĭ.

Şedinţa se rădică la 3 ore p. m.

Presedinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeŭ.*

PROESŬ-VERBALŬ No. 2

ŞEDINŢA SOLEMNĂ DIN 20 MARTIE

Membriĭ presenţĭ :

Din Secţiunea literară d-niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secţiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. Episcoplŭ*, *Urechia V. A.*

Din Secţiunea sciinţifică d-niĭ : *Aurelianŭ P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasici P.*

Sub preşedinţia **A. S. R. Domnitoruluĭ.**

Şedinţa se deschide la 1 oră.

După citirea apeluluĭ nominalŭ *A. S. R.* face următórea alocuţiune :

«Domnilorŭ! Sunt mândru a deschide prima sesiune ordinară a «Academieĭ Române. Dorescŭ din inimă că lucrările Academieĭ să fie «folositóre limbeĭ şi literatureĭ nóstre naţionale Numĕrulŭ membri-«lorŭ fiindŭ suficientŭ, declarŭ deschisă sesiunea Academieĭ pentru «anulŭ 1880.»

După invitaţiunea *A. S. R.*, d-lŭ *Hasdeu* citesce raportulŭ generalŭ, alăturatŭ aci în anexă, despre activitatea morală şi starea materială a Academiei în intervalulŭ după Sesiunea extra-ordinară.

Trecêndu-se la ordinea ḍilei, d-lŭ *Bacaloglu* citesce discursulu sĕŭ de recepţiune despre *Calendaru*, urmândŭ apoĭ rĕspunsulŭ din partea d-luĭ *Ion Ghica*, ambele avêndŭ a se publica în *Anale*.

La orele 3 şi jumĕtate p. m. *A. S. R.* rădică şedinţa.

Preşedinte : **Carol.**

p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeŭ.*

ANEXA A.

RAPORTU GENERALŬ

ASUPRA

LUCRĂRILORŬ EXECUTATE IN CURSULŬ ANULUI DE LA SESIUNEA 1879 PÎNĔ LA SESIUNEA GENERALĂ DIN MARTIE 1880.

Alteţa Vóstră Regală,

Domniloru colegi,

Morbulŭ colegului nostru d-lu *A. Odobescu*, a căruia lipsă din ţéră a lăsatŭ o lacună momentană, dar fórte resimţită, în sinulŭ Academiei, m'a chiămatŭ a-lŭ înlocui în calitate de Secretarŭ generalŭ, tocmaĭ atuncĭ când acéstă sarcină a devenitŭ maĭ anevoiósă.

Incepŭ dar prin a cere indulgenţa D-lorŭ Vóstre daca nu voiŭ fi în stare a'mĭ îndeplini misiunea cu acelŭ deliciosŭ talentŭ de expunere, cu acea stăruitóre îngrijire, cu acea râvnă neobosită carĭ caracterisă într'unŭ gradŭ atâtŭ de înaltŭ pe eminentulŭ nostru Secretarŭ generalŭ.

Lucrările executate de către Academiă în intervalulŭ de la Sesiunea extraordinară şi pînă astăḍĭ, deşi destulŭ de însemnate, aŭ fostŭ

totuşĭ maĭ puţine de cum ne-amŭ fi pututŭ aştepta. Acésta provine din diferite cause, dintre carĭ una póte cea maĭ esenţială este transformaţiunea radicală luată de către Academiă, avêndŭ dreptŭ consecinţă necesitatea de a ne adapta treptatŭ la condiţiunile nouluĭ organismŭ.

Lucrările asupra cărora credŭ de cuviinţă a atrage maĭ în specià atenţiuuea D-lorŭ Vóstre sunt :

1. Prelungirea misiuniĭ d-luĭ N. Densusianu, încuviinţată în Sesiunea trecută, ne a procuratŭ unŭ noŭ avutŭ materialŭ, din spicuirea bibliotecelorŭ Ungarieĭ şi ale Transilvanieĭ. Raporturile D-sale şi întréga colecţiune a copiilorŭ şi extractelorŭ pe carĭ le a adusŭ se vorŭ pune în vederea D-lorŭ Vóstre, pentru a fi cercetate şi apreţiate, ceea ce ne va convinge şi maĭ multŭ, sperŭ, despre extrema utilitate şi chiarŭ necesitate a unorŭ asemenĭ misiunĭ.

2. Colecţiunea nóstră numismatica s'a maĭ înavuţitu prin cumpărarea unorŭ preţióse exemplare din museulŭ principeluĭ pe Montenuovo, pentru carĭ Academia a cheltuitŭ numaĭ 5000 leĭ, restulŭ pînă la 7500 fiindŭ acoperitŭ, cu intervenirea d-luĭ *Dimitrie Sturdza*, prin o generósă colectă privată. Pe lângă acésta, prin aceeaşĭ intervenire, Academia a primitŭ maĭ multe exemplare importante în darŭ de la principele Ipsilantŭ şi de la d-lŭ Ormosz.

3. Prin graţiositatea Augustuluĭ nostru Suveranu, Protectorŭ şi Preşedinte onorarŭ alŭ acestuĭ corpŭ, s'a pusŭ pe unŭ timpŭ indeterminatŭ la disposiţiunea Academieĭ Dipticulu Monastiriĭ Bistriţa din Moldova în limba paleoslavică, începutŭ a se scrie pe la începutulŭ seculuĭ alŭ XV-lea sub Vodă Alexandru celŭ Bunŭ, urmândŭ apoĭ pînă la Stefanŭ celŭ Mare şi maĭ josŭ : unŭ monumentŭ de o mare valóre istorică prin amĕruntele ce ne dă asupra originilorŭ Moldoveĭ şi maĭ alesŭ prin mulţimea numelorŭ propriĭ personale. O copiă după acestŭ dipticŭ s'a executatŭ sub direcţiunea subscrisuluĭ de către ser-

vițiulŭ centralŭ alŭ Archivelorŭ Statului, și — după ce se va termina colaționarea luĭ — se va depune în biblioteca Academieĭ.

4. Monumentulŭ funerarŭ alŭ neuitatuluĭ nostru colegŭ A. Papiŭ Ilarianŭ, cu care s'a însărcinatŭ Academia, a fostŭ executatŭ de către renumitulŭ sculptorŭ Cauer, lipsindu-ĭ de o cam dată numaĭ inscripțiunea. Modelulŭ póte fi pusŭ în vederea D-lorŭ vóstre. Așezarea definitivă a monumentuluĭ pe mormêntulŭ reposatuluĭ va avé locŭ celŭ multŭ într'unŭ intervalŭ de două lunĭ.

5. Biblioteca Academieĭ s'a înavuțitŭ multŭ în cursulŭ anuluĭ, parte prin cumpărărĭ parte prin donațiunĭ. după cum vĕ va încredința unŭ raportŭ specialŭ alŭ Comisiuniĭ respective.

Cată să constatămŭ cu o viă mulțumire că donațiunile maĭ cu sémă, carĭ promitŭ a deveni din ce în ce maĭ dese și maĭ însemnate, probéză interesulŭ ce aŭ începutŭ să'lŭ pórte particulariĭ pentru progresulŭ Academieĭ. Dintre donatoriĭ actualĭ, d-lŭ generalŭ Adrianu merită o deosebită gratitudine. Cată se adaugemŭ. cu acéstă ocasiune, că Academia a stabilitŭ deja schimbulŭ de publicațiunĭ cu maĭ multe Societățĭ învĕțate străine, și anume cu Societatea literară serbă, Societatea limbelorŭ romanice de la Montpellier, Academia regală de la Stockholm, și acum de curêndŭ — după energica inițiativă luată de d-lŭ *A. Odobescu* — cu Institutulŭ Franciei. Sperămŭ că în cursulŭ acestuĭ anŭ cerculŭ schimbuluĭ de publicațiunĭ se va întinde și asupra maĭ multorŭ alte societățĭ savante din Europa.

6. Cărțile tiparite, depuse pentru premiile anuale ale Academieĭ în conformitate cu art. 58 din Regulamentŭ, care fixéza termenulŭ depuneriĭ lorŭ pînă la 31 decembre a anuluĭ ce precede, aŭ fostŭ de astă dată numeróse, maĭ alesŭ în ramura literară. La timpulŭ cuvenitŭ, câte unŭ exemplarŭ s'a trămisŭ la fie-care membru alŭ Comisiuniĭ respective, care va avé a vĕ pune în curentŭ despre resultatulŭ aprețierilorŭ sale.

7. La premiulŭ Năsturelŭ despre: *Epoca literară a luĭ Mateiŭ Basarabŭ și Vasile Lupu*, alŭ căruia termenŭ s'a prelungitŭ pînă la 1 septembre espiratŭ, nu s'a înfățișatŭ nicĭ unŭ memoriŭ, ceea ce se póte explica pînă la unŭ punctŭ prin natura materieĭ pre atâtŭ de grea, pe câtŭ și de interesantă.

8. La premiele de traducerĭ din limbele clasice au concursŭ 4 încercărĭ din Herodotŭ, una din Plutarchŭ, 4 din Pliniu celŭ tênĕru. carĭ tóte s'aŭ comunicatŭ pe rândŭ membrilorŭ din Comisiunile respective.

9. Trecêndŭ la publicațiunile Academieĭ constatămŭ că:

a) Tomulŭ XI Secțiunea II din Anale, coprindêndŭ memoriile și notițele citite în Sesiunea generală din 1878, s'a terminatŭ și s'a împărțitŭ membrilorŭ Academieĭ.

b) Tomulŭ XII din Anale, îmbrățișândŭ Sesiunea extraordinară din anulŭ trecutŭ, va fi terminatŭ chiarŭ în cursulŭ acesteĭ sĕptămânĭ.

c) Memoriulŭ premiatŭ alŭ d-luĭ Gr. Tocilescu despre Dacia, care face parte din Tomulŭ X Secțiunea II din Anale, n'a eșitŭ încă la lumină, atâtŭ din causa dificultățilorŭ tipografice, cum și din a lipseĭ autoruluĭ din țéră, ceea ce aduce întârḑierĭ la corecturĭ și la revisiunĭ; s'aŭ tipăritŭ totușĭ pînă acum 17 cóle. afară de carĭ s'au litografiatŭ la Paris maĭ multe stampe archeologice.

d) Dintre publicațiunile Comisiuniĭ lexicografice, s'a terminatŭ reproducerea Catechismuluĭ de la 1656, făcută de d-lŭ *G. Barițiu*, care a însoțit'o de unŭ studiŭ asupra reformeĭ în Transilvania și de unŭ glosarŭ. Reproducerea Psaltiriĭ luĭ Coresi, cu care s'a însărcinatŭ d-lŭ *Hasdeŭ*, s'a începutŭ deja în conformitate cu decisiunea luată în Sesiunea anuluĭ trecutŭ; publicarea înse a întârḑiatŭ din maĭ multe cause, pentru carĭ însușĭ d-lŭ *Hasdeŭ* urméză a'șĭ da séma. In acela'șĭ modŭ a întârḑiatŭ reproducerea manuscriptuluĭ *Varlaam și Ioasaf* de Udriște Nasturelŭ, cu care este însărcinatŭ d-lŭ A. Odobescu. Una din dificultățile întimpinate de ambele aceste publicațiunĭ este lipsa tipografică a caracterelorŭ cirilice. Trebue să

maĭ adăugămŭ. că nu s'a publicatŭ încă de asemenea Glosarulŭ prin care are să se încheiă reproducerea *Pravileĭ de la Govora* sub îngrijirea d-luĭ *A. Odobescu.*

e) Din publicaţiunile Cantemiriane, volumulŭ care coprinde *Istoria Ieroglifica* si lucrărĭ inedite maĭ merunte ale luĭ Cantemirŭ, este aprópe terminatŭ de cotre d-lŭ *A. Odobescu*, maĭ lipsindŭ numaĭ glosarulŭ şi introducerea. Tractatulŭ *despre viaţa luĭ Constantinŭ Cantemirŭ* şi *Collectanea orientalia* sunt de asemenea aprópe gata.

10. In conformitate cu art. 25 din Statute d-niĭ *Ion Ghica*, *Bacaloglu, Felix, Teclu*, *Brândza* şi *Vassici* şi-aŭ trămisŭ discursurile lorŭ de recepţiune, carĭ se vorŭ citi în cursulŭ acesteĭ Sesiunĭ şi la carĭ s'aŭ însărcinatŭ a respunde d-niĭ *Hasdeŭ. Ion Ghica. Aurelianu*, *Babesiu* şi *Felix.*

11. În cursulŭ anuluĭ maĭ multe cestiunĭ importante s'aŭ desbătutŭ şi maĭ multe memoriĭ şi notiţe s'aŭ cititŭ în şedinţele ordinare septemănale, de carĭ veţĭ bine-voi a lua cunoscinţă din procesele verbale, publicate deja şi pe cale de a se maĭ publica în *Monitorulŭ oficialŭ*, de unde s'aŭ reprodusŭ şi în extracte separate ce vi se vorŭ pune la disposiţiune.

12. Credŭ de cuviinţă a aduce la cunoscinţa D-lorŭ vóstre neplăcuta posiţiune în care s'a aflatŭ Delegaţiunea, de a intenta unŭ procesŭ d-luĭ C. Zappa pentru a'lŭ sili de a se conforma pe deplinŭ, în calitate de executorŭ testamentarŭ alŭ fericituluĭ nostru donatorŭ Evanghelie Zappa. cu disposiţiunile relative la Academiă.

Procesulŭ pendinte contra Epitropieĭ bisericeĭ S-ta Vinerĭ pentru venitulŭ moşieĭ Satulŭ noŭ, căştigatŭ la prima înstanţă, a ajunsŭ dinaintea Curţiĭ de Apelŭ, unde s'a însărcinatŭ a'lŭ susţine d-lŭ C. Bosianu. In aceiaşĭ fasă se află procesulŭ contra d-luĭ Constantinescu pentru donaţiunea reposatuluĭ Mateescu.

13. După o întrebare ce i s'a făcutŭ din partea Ministeruluĭ Instrucţiuniĭ Publice, Academia ĭ-a indicatŭ calea cea maĭ prop-

priă pentru strîngerea și conservarea antichitățilorŭ carĭ s'aŭ descoperitŭ și se vorŭ maĭ descoperi în Dobrogea. Din nefericire lipsa mijlócelorŭ nu ne-a permisŭ, prin trimiterea uneĭ misiunĭ speciale, de a lua o parte directă la studiulŭ archeologicŭ, etnograficŭ și topograficŭ alŭ acesteĭ regiunĭ atâtŭ de interesante.

14. Fără a vorbi despre Dobrogea în speciă, Romania întrégă ascunde încă multe tesaure pentru istoricŭ și maĭ cu sémă pentru naturalistŭ și linguistŭ. Spre a le puté scormoni, de o cam dată măcarŭ în parte, înlesnindŭ membrilorŭ sĕi mijlócele de a face excursiunĭ, Academia a solicitatŭ pentru eĭ câte unu biletŭ permanentŭ de circulațiune pe căile ferate ale țĕriĭ. Constatămŭ înse cu regretŭ că acéstă dorință, atâtŭ de legitimă, nu s'a pututŭ satisface.

15. Trecêndŭ acum la cestiunea comptabilitățiĭ caseĭ Academieĭ, am onóre a chiăma atențiunea D-vóstre asupra budgetuluĭ votatŭ la 4 iulie 1879.

I. Maĭ înainte de tóte 'mĭ permitŭ a indica o eróre la facerea aceluĭ budgetŭ despre a căreĭ existență s'a convinsŭ și comisiunea însărcinată cu acéstă cercetare

Erórea în cestiune este următórea:

§ I. Veniturĭ.

a. Saldulŭ excedentuluĭ cu care a începutŭ anulŭ 1878—1879 a fostŭ	L.	32,751.04
b. Excedentŭ de cupóne la Renta română de 1 aprilie 1879 la fondulŭ economiilorŭ, lucrărĭ istorice	L.	250 —
c. Adausŭ de subvențiunea de la Statŭ neprevĕḍutŭ în budgetulŭ 1878 — 1879.	L.	5,000 —
d. Cheltuelĭ făcute maĭ puținŭ în 1878 — 1879 de câtŭ prevederile budgetare	L	16,446 17
Totalulŭ creditulŭ Compluluĭ Excedentŭ	L.	54,447.21
e. Venitulŭ anuluĭ de la 1 iuliŭ 1879 pînă la 29 februarie 1880, astŭ-felŭ precum este prevĕḍutu în budgetŭ. .	L.	24 573 —
Totalulŭ venituluĭ	L.	79,020.21

§ II. *Cheltuelĭ.*

a. Cheltuelile făcute în 1878—1879 peste prevederile budgetare sunt de leĭ 7,054.89 din carĭ se scade suma avansată tipografuluĭ de leĭ 2795, alŭ căruĭ comptŭ s'a saldatŭ debitorŭ . . . . remâne L. 4,259.89

b. Spese extrabudgetare pentru Sesiunea extraordinară pînă la 1 iuliŭ 1879. . . . . . . » 19,305.25

Totalulŭ sumelorŭ cheltuite peste budgetulŭ 1878—1879 înainte de Sesiunea extraordinară a anuluĭ 1879—1880 . . . . L. 23,565.14

c. Cheltuelĭ prevĕḍute în budgetulŭ pentru eserciţiulŭ 1 iuliŭ 1879—29 febr 1880 . . . . » 65,435.41

Totalulŭ cheltuelilorŭ. . . . . L. 89.000.55

Resultă excedentŭ în minus . . . . L 9 980 34,

Astŭ-felŭ dar anulŭ 1 iuliŭ 1879—29 februarie 1880 se încheiă cu o lipsă din eróre de leĭ 9,980.34 iar nu cu unŭ excedentŭ în plus de leĭ 11,414.81 banĭ precum se arată în budgetulŭ votatŭ în Sesiunea extraordinară.

Cartea mare a comptabilităţiĭ arată că excedentulŭ de veniturĭ ce resultă din 1878—1879 de leĭ 30,882.07 banĭ corespunde întocmaĭ cu ţifrele nóstre de maĭ susŭ şi adică :

Saldurĭ

Excedentŭ	Leĭ	6,541.92	
Fondulŭ Zappa	»	10,132.55	
» Cuza.	»	951 55	
» Economiilorŭ, sciinţe, naturale . .	»	560 —	
» » Lucrări istorice . .	»	1,954.55	
» Năsturelŭ Herescu	»	10,741.50	
Suma			Leĭ 30,882 07

Sumele comptuluĭ de maĭ susŭ . Leĭ 30,882.07

Excedentulŭ cu care a începutŭ anulŭ 1879—1880 Leĭ 32,751.04

Excedentulŭ de veniturĭ pe 1878—1879 . . » 21,696 17

Suma » 54,447.21

Se scade :

Totalulŭ sumelorŭ cheltuite în maĭ multŭ peste prevederile budgetuluĭ 1878—1879. . . Leĭ 23,565.14

Totalulŭ ca maĭ susŭ. . . . . Leĭ 30,882 07

Comisiunea, convingêndu-se de erórea de maĭ susŭ, a chibsuitŭ reducerĭ la paragrafele cheltuelilorŭ astŭ-felŭ ca să nu se producă unŭ deficitu de Lei 9,980.34.

Reducerile pînă la 29 februariŭ 1880 sunt după cum urméză.

		A fostŭ prevĕḑutŭ a se plăti la paragr.	S'a plătitŭ.	A remasŭ restŭ
Litera	a	Leĭ 2,409.75 b.	Leĭ 2,408 75 b.	Leĭ 1 — banĭ
»	b	» 3,000 — »	» 2,120 — »	» 880 — »
»	c	» 7,000 — »	» 3,380 — »	» 3,620 — »
»	d	» 666.66 »	» 499.99 »	» 166.67 »
»	e	» 705 — »	» 235 — »	» 470 — »
»	f	» 1,600 — »	» 1,600 — »	» — — »
»	g	» 2,400 — »	» 2,400 — »	» — — »
»	h	» 5,440 — »	» 5,440 — »	» — — »
»	i	» 964 — »	» 918.30 »	» 45 70 »
»	j	» 1,200 — »	» 476 — »	» 724 — »
»	k	» 650 — »	» 647.58 »	» 2.42 »
»	l	» 300 — »	» 78 70 »	» 221.30 »
»	m	» 300 — »	» 300 — »	» — — »
»	n	» 5,800 — »	» 2,070.30 »	» 3,729.70 »
»	o	» 2,000 — »	» 1,000 — »	» 1,000 — »
»	p	» 6,100 — »	» 5,993 — »	» 107 — »
»	q	» 1,000 — »	» 1,000 — »	» — — »
»	r	» 2,000 — »	» 1,985 86 »	» 14.14 »
»	s	» 7,000 — »	» 5,031 80 »	» 1,968.20 »
»	t	» 400 — »	» 400 — »	» — — »
»	u	» 1,000 — »	» — — »	» 1,000 — »
»	v	» 4,000 — »	» 4,000 — »	» — — »
»	w	» 4,000 — »	» 2,822 20 »	» 1,177.80 »
»	x	» 1,000 — »	» — — »	» 1,000 — »
»	y	» 4,500 — »	» 1,285.34 »	» 3.214 66 »
Suma		Leĭ 65,435 41 b.	Leĭ 46,092 82 b.	Leĭ 19.342.59 b.

prin urmare în locŭ de susŭ menţionaţiĭ Leĭ 9,980 34 b s'a economisitŭ suma de Leĭ 19,342.59 b.

II. La 1 iuliŭ 1879, eşindŭ la sorţĭ 10 acţiĭ domeniale cu Seria 4271 şi N-riĭ de la 42,701 pînă inclusivŭ 42,710 a Leĭ 1000 — Leĭ 10,000, s'a încasatŭ în 28 augustŭ 1879 şi cu acestŭ produsŭ s'a cumpĕratŭ în loŭ culŭ lorŭ la 1 septembre 1879 unŭ bonŭ de tesaurŭ No 5214 de Leĭ 10,000, platnicŭ la 21 augustŭ 1880. Acestŭ bonŭ de tesaurŭ aparţine fondulŭ Zappa.

III. Fondurile Academieĭ constaŭ din efecte române şi sunt depuse la Casa de depunerĭ şi consemnaţiunĭ cu 7 recepise No. 82,343/74, 8411/77, 14/681,77 14,740/77, 25,061/78, 33,750/79 şi 34,072/79.

Urméză specificarea fie căruĭ fondŭ :

1. Fondulŭ Cuza.

22 Acțiĭ Domeniale. . .	a Leĭ 1,000 —			Leĭ 22,000

2. Fondulŭ Zappa.

225 Acțiĭ Domeniale. . .	a Leĭ 1,000 —	Leĭ	225,000	
1 Bonŭ de tesaurŭ . .	a » 10,000 —	»	10,000	
4 Oblig. Renta română.	a » 2,000 —	»	8,000	
14 » » »	a » 500 —	»	7,000	— Leĭ 250,000

3. Fondulŭ Economiilorŭ.

35 Acțiĭ Domeniale. . .	a Leĭ 1000 —	Leĭ	35,000	
21 Oblig. Municipale. . .	a » 1000 —	»	21,000	
8 Scrisurĭ fonciare rurale	a » 100 —	»	800	— » 56,800

4. Fondulŭ Nasturelu Herescu.

5 Oblig. Renta română a Leĭ.	2000	— L.	10,000
In totalŭ Suma		—	L. 338.800

In totalŭ are Academia efecte :

282 Acțiĭ Domeniale a Leĭ	1000. —	L.	282000.
21 Oblig. Municipale a Leĭ. . . .	1000. —	»	21000.
1 Bonŭ de tesaurŭ a Leĭ . . .	10000. —	»	10000.
9 Oblig. Renta română a Leĭ . .	2000. —	»	18000.
14 » » » » . .	500. —	»	7000.
8. Scrisurĭ fonciare rurale a Leĭ .	100. —	»	800.
Suma de susŭ.			338,800

IV. Pe lângă aceste fondurĭ s'a maĭ adausŭ în acestŭ anŭ fondulŭ Societățiĭ Craiovene pentru înaintarea învĕțământuluĭ publicŭ, care are astădĭ capitalulŭ de Leĭ 6600 în efectele de la Casa de depunerĭ și consemnațiunĭ cu recepisele No. 34,456/79 și 38,590/80

Formarea acestuĭ fondŭ se făcu după cum urméză :

In 17 Septembre 1879 primi Academia :

4 Acțiĭ Domeniale a leĭ.	1,000. — L.	4,000	
1 Scrisŭ fonciarŭ ruralŭ a leĭ.	1,000. — »	1,000	
1 » » » »	500. — »	500	
6 » » » »	100. — »	600	L. 6,100

și 9 cupóne diverse în valóre de leĭ 223 ; încasându-se aceste cupóne s'aŭ cumpĕratŭ ;

2 Scrisurĭ fonciare rurale a leĭ. . . 100.75 = Leĭ 201,50 nom. Leĭ 200

Cu restulŭ resultândŭ de aicĭ de . . .		Leĭ 21.50 banĭ
s'a încasatŭ în 18 ianuariŭ 1880		
4 Cupóne domeniale a lei.	40. —	Leĭ 160.
1 » fonciarŭ ruralŭ a lei	35. —	» 35.
1 » » »	17. 50	» 17. 50
8 » » » ›	3. 50	» 28. —
plus datŭ din Casa Academiei spre implinire leĭ		33. 50
S'a cumpĕratŭ douĕ scrisuri fonciare rurale		
1 a 200 și 1 a 100 a lei	98.50	Leĭ 295.50=nom. Leĭ 300
In totalŭ avere ca maĭ susŭ de		Leĭ 6,600

V. Ca incasărĭ extraordinare se notéză următórele:

1 Donându-se de la maĭ mulțĭ pentru acuisițiunĭ numismatice suma de leĭ 1,700, s'a și trămisŭ în 4 septembre 1879 pe lângă alțĭ leĭ 5.905, cu ordonanțele de plata No. 178 și 179 d-luĭ A. Hess la Francfort.

2. In 31 ianuariŭ 1880 a intratŭ din vindere de cărțĭ maĭ multŭ peste prevedere leĭ. . . . , ... 65.02

3. In 16 februariŭ 1880 amŭ primitŭ ca subvențiune de la Statŭ, conformŭ credituluĭ suplementarŭ alŭ Statuluĭ pe 3 lunĭ, pînă la votarea budgetuluĭ noŭ, suma de leĭ 7,500, a patra parte din Leĭ 30.000 anualŭ.

VI. La fondulŭ Zappa a remasŭ neincasatŭ unŭ saldŭ de leĭ 825, carĭ L. 800 deriva de la dobênda de 8% neîncasată ce produce bonulŭ de tesaurŭ de L. 10,000 și L. 25 din vîndare de cărțĭ prevĕdută din aniĭ trecuțĭ, înse pînă în momentŭ neincasată.

VII. Avansulŭ tipografuluĭ, d-lŭ P. Ispirescu, care la 4 iuliŭ 1879 fu leĭ 2,795, în 29 februariŭ 1880, prin scădere din diferite tipăriturĭ, a rĕmasŭ numaĭ la leĭ 1447.50.

VIII. Cum se vede în acestŭ raportŭ parte din articolele budgetuluĭ s'aŭ egalisatŭ, parte a remasŭ pêne la unŭ minimum, numaĭ la articolulŭ *v*, tipărirea Analelorŭ Academieĭ, cu ordonanța de plată No. 238 în 31 Ianuariŭ 1880 s'a trecutŭ peste prevederea budgetară cu leĭ 96.36 banĭ.

IX. In 29 februariŭ 1880 în Casa Academieĭ s'a aflatŭ leĭ 9,324.91 iar cupóne de încasatŭ maĭ eraŭ 130 domeniale a leĭ 40. — Leĭ 5,200.

Pentru regularea comptabilitățiĭ, Delegațiunea crede de cuviință a propune inscrierea budgetuluĭ anuluĭ trecutŭ ast-felŭ după cum s'a lămuritŭ maĭ susŭ.

Terminândŭ, sunt fericitŭ de a'mĭ manifesta profunda convicțiune,

care nu mĕ îndoescŭ că o împărtăşescŭ toţĭ colegiĭ, că devenindŭ Institutŭ naţionalŭ şi pusă sub patronagiulŭ directŭ alŭ Augustuluĭ nostru Suveranŭ, Academia Română va justifica din ce în ce maĭ multŭ încrederea şi va satisface aşteptările naţiuniĭ.

p. Secretarŭ generalŭ *B. P. Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 3.

ŞEDINŢA DIN 21 MARTIE.

Membriĭ presenţĭ :

Din Secţiunea literară d-niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*. *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secţiunea istorică d-niĭ : *Babesiŭ V.*, *Bariţiŭ G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. Episcopulŭ*, *Urechia V. A.*

Din Secţiunea sciinţifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu E.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.* *Vasici P.*

Sub preşedinţa d-luĭ : *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la 1 oră.

După cetirea şi aprobarea procesuluĭ-verbalŭ alŭ şedinţeĭ precedinţĭ, se facŭ următórele comunicaţiunĭ :

1. D-lŭ canonicŭ *T. Cipariu* anunţă că va veni în cursulŭ acesteĭ Sesiunĭ, ceea ce se primesce de către Academiă cu o vie plăcere.

2. D-lŭ I. Vulcanu mulţumesce printr'o adresă pentru onórea de a fi alesŭ membru corespondentŭ alŭ Academieĭ.

3. D-lŭ I. Puşcariu trămite Academieĭ o gramatică manuscriptă anonimă a limbeĭ macedo-române, o mare chartă în 6 foĭ a ţĕrilorŭ

dunărene, și 4 lucrărĭ propriĭ ale D-sale: unŭ memoriŭ istoricŭ despre Seliște și Tâlmaciŭ (Omlașŭ) unguresce; o gramatică română pentru usulŭ oficialŭ, nemțesce; apoĭ : disertațiune despre împărțirea politică a Ardealuluĭ, și opusculului intitulatŭ «Orele libere». Darulŭ se primesce cu gratitudine și se transmite la bibliotecă.

4. D-lŭ Cotovŭ, din Hîrșova, anunță trămiterea continuațiuniĭ traduceriĭ sale din Titu-Liviŭ.

5. Societatea studenților în medicină din Bucurescĭ, comunică modulŭ constituiriĭ sale, pe basă de a se trece fondulŭ sĕŭ și biblioteca în posesiunea Academieĭ Române, la casŭ de a se disolva acea societate și solicită totŭ o dată publicațiunile academice.

Se iea cunoscință de acéstă comunicare și se acórdă cererea.

6. Se depune raportulŭ generalŭ alŭ d-luĭ N. Densușanu, despre resultatele misiuniĭ sale și se recomandă spre cercetare Secțiuniĭ istorice.

7. D-lŭ *N. Crețulescu* anunță din Roma despre imposibilitatea în care se află de a veni să iea parte la lucrările din acéstă sesiune.

8. O comunicațiune analogă din partea d-luĭ *I. Sbiera* din Cernăuțĭ, cu alăturarea unuĭ certificatŭ medicalŭ.

9. De asemenea din partea d-luĭ *Fĕtu* din Iașĭ.

In urma acestorŭ comunicațiunĭ, d-lŭ *Hasdeŭ* depune în darŭ din partea archidiaconuluĭ Timușŭ, studentŭ la facultatea de litere, unŭ prețiosŭ chrisovŭ de la Iancu Vv. Sasulŭ din 1580, relativŭ la ilustra familiă Moțocŭ și contrasemnatŭ de marele logofĕtŭ Stroicĭ cu litere latine.

Se primesce cu recunoscință și se trămite spre examinare la Secțiunea istorică.

D-lŭ *Barițiŭ* aduce la cunoscință, că Secțiunea istorică, care nu s'a pututŭ completa în sesiunea trecută, s'a constituitŭ în următorulŭ modŭ : d-lŭ *Barițiŭ*, președinte. d-lŭ *V. A. Urechiă*, vice-președinte, d-lŭ *V. Maniu*, secretarŭ pe termenŭ regulamentarŭ.

Procedêndu-se la alegerea comisiunii de rĕspunsŭ la raportulŭ generalŭ, se alegŭ *P. S. S. Episcopulŭ Melchisedecŭ*, d-lŭ *Babeșiŭ* și d-lŭ *N. Ionescu*.

Procedêndu-se la alegerea comisiuniĭ budgetare se alegŭ d-niĭ *Babeșiŭ*, *Bacaloglu* și *Gr. Stefănescu*.

Se comunică ordinea de ḍi a lucrărilorŭ celorŭ maĭ importante, cu carĭ Academia va avé a se ocupa în cursulŭ sesiuniĭ.

Ședința se rădică la 4 p. m.
Președinte : *Ion Ghica*.

p. Secretarŭ generalŭ : *B. P. Hasdeŭ*.

ANEXA B.

RAPORTULŬ D-LUĬ NIC. DENSUȘANU DESPRE MISIUNEA SEA ISTORICĂ ÎN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA.

Domnule Președinte,

Reîntorcêndu-mĕ din misiunea istorică, întreprinsă în Ungaria și Transilvania, ce ațĭ bine-voitŭ a mi-o încredința în sesiunea anuluĭ 1878, am onóre a vĕ presenta aicĭ uă dare de sémă generală despre cercetările și descoperirile făcute în bibliotecele și archivele de peste Carpațĭ.

In timpŭ de 15 lunĭ, câtŭ a ținutŭ misiunea acésta, am cercetatŭ peste totŭ 12 bibliotecĭ și 16 archive. Am studiatŭ peste totŭ loculŭ diferite colecțiunĭ de manuscrise și documente, ce potŭ să reverse o lumină nouă saŭ să deschidă perspective maĭ vaste în domeniulŭ istorieĭ nóstre naționale.

I.

In câtŭ privesce *Revoluţiunea luĭ Horia* din anulŭ 1874, am fostŭ fericitŭ a găsi în Biblioteca Academieĭ şi a Museuluĭ naţionalŭ din Pesta, precum şi în bibliotecele din Clujŭ, Alba-Iulia şi Braşovŭ unŭ numĕrŭ însemnatŭ de relaţiunĭ contemporane, ce pînă astădĭ remăsese necunoscute istoricilorŭ străinĭ.

Dar celŭ maĭ preţiosŭ materialŭ istoricŭ cu privire la epoca acésta l'am aflatŭ în *archiva cancelarieĭ aulice* şi în *archiva comisiuniĭ Iancoviciane.* Actele descoperite aicĭ ne desvelescŭ înaintea ochilorŭ o lume cu totulŭ necunoscută din suferinţele şi faptele părinţilorŭ noştri; ele restórnă în modŭ decisivŭ rĕtăcirile scriitorilorŭ străinĭ, ce apucase în literatura modernă se îmbrace costumulŭ adevĕruluĭ istoricŭ.

Din aceste sunt maĭ ca sémă memorabile:

Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits luĭ Nicolae Ursu saŭ Horia capulŭ revoluţiuniĭ din 1784, care conţine 118 întrebărĭ şi rĕspunsurĭ; interogatoriulŭ făcutŭ totŭ de contele Jancovits căpitanuluĭ Ionŭ Cloşcă în 104 întrebărĭ şi respunsurĭ; interogatoriulŭ căpitanuluĭ George Crişanu, 47 întrebărĭ şi rĕspunsurĭ; interogatoriulŭ căpitanuluĭ Uibarŭ Ursŭ; interogatoriulŭ luĭ Alexandru Chendi, secretariulŭ luĭ Horia; testamentulŭ luĭ Horia şi Cloşca, scrisŭ de preotulŭ Nicolae Raţŭ din Alba Iulia; sentinţa originală pronunţată de contele Jankovits în contra luĭ Horia şi Cloşca; sentinţa pronunţată asupra luĭ Crişanŭ după mórtea acestuia; ordinele Imperatuluĭ Iosifŭ către contele Jankovits, către guvernulŭ transilvanŭ, Cancelaria aulică, comandanţiĭ militarĭ din Buda şi Sibiiŭ, tóte în cestiunea revoluţiuniĭ horiane; rapórtele conteluĭ Jankovits, ale guvernuluĭ transilvanŭ şi ale Cancelarieĭ aulice către monarculŭ Iosifŭ II, totŭ în acéstă materiă; plânsorile Românilorŭ şi ale claseĭ feudale adresate imperatoruluĭ Iosifŭ şi conteluĭ Jankovits; investigaţiunea făcută de consilierulŭ Michaiŭ Bruckenthal cu privire la causele acesteĭ revoluţiunĭ; listele Românilorŭ, carĭ în urma acestorŭ evenimente, aŭ fostŭ scoşĭ din Transilvania şi colonisaţĭ în ţinutulŭ Pancioveĭ; relaţiunile Episcopuluĭ românŭ

Gedeonŭ Nichiticĭ despre activitatea sa întru liniscirea Românilorŭ; circulările și scrisorile luĭ Horia adresate către poporŭ și alte persóne diferite.

Valóre importantă istorică posedŭ și actele ce le am aflatŭ ui archiva Consiliuluĭ de Locotenență din Buda; în archivele comitatelorŭ Orade, Clujŭ și Devà; în archivele primăriei și ale comandeĭ militare din Alba-Julia; în archiva primărieĭ și Universitățiĭ săsescĭ din Sibiiŭ; în archivele bisericelorŭ românescĭ din Abrudŭ și Câmpenĭ — carĭ tóte pînă în ḑiua de astă-ḑĭ nu aŭ fostŭ de locŭ scrutate în direcțiunea acésta.

Am colectatŭ, cu raportŭ la revoluțiunea luĭ Horia, peste șépte sute documente diferite, ce puse fată în fată ne presintă o icónă cu multŭ maĭ clară și maĭ vastă despre fasele și ideile acesteĭ mișcărĭ, ba totŭ o dată, ele ne oferă, cu privire la țĕranulŭ românŭ, unŭ materialŭ etnologicŭ fórte prețiosŭ.

In fine, pentru a nu lăsa nimicŭ ce póte revĕrsa o lumină în relațiunile timpilorŭ de atuncĭ, am cercetatŭ și studiatŭ localitățile ce aŭ fostŭ teatrulŭ evenimentelorŭ maĭ însemnate, cum sunt: Slatna, Abrudulŭ, Cărpenișulŭ, Câmpeniĭ, Albaculŭ, Buceșulŭ, Michălenii, Cristiorulŭ, Bradulŭ, Mestécănulŭ și Valea Căianuluĭ. Am culesŭ, în câtŭ mĭ-a fostŭ posibilŭ, tradițiunile ce se păstréză și astăḑĭ la poporŭ despre întêmplările de atuncĭ, și în modulŭ acesta mĭ-a succesŭ a termina misiunea cu resultate ce aŭ întrecutŭ tóte așteptările mele.

II.

Pe lângă cercetările făcute cu privire la epoca luĭ Horia, am avutŭ deosebită atențiune și la manuscrisele ce se raportă la istoria generală a Românieĭ. Așa am aflatŭ, în bibliotecele din Pesta, Orade, Clujŭ și Brașovŭ, 20 manuscrise ce conținŭ diferite *cronice de ale Țĕreĭ românescĭ și Moldoveĭ*, din carĭ unele sunt în limba română, iar altele traduse în limba latină și germană.

Cronicele acestea fusese colectate încă în secolulŭ trecutŭ de istoricĭĭ Filstich, Engel, Marienburg. Șincai, Samuilŭ Clainŭ și de pa-

tronulŭ literaţilorŭ românĭ de atuncĭ, fericitulŭ episcopŭ Samuilŭ Vulcanŭ.

Ele sunt urmĕtórele :

1. *Historia Prinçilor Tiarii Romanesci*, de la 1629—1724. Manuscrisŭ românescŭ cu litere latine din a. 1780 Colecţiunea Şincai. Biblioteca episcopieĭ româneseĭ din Orade. 2° 95 pagine.

2 *Istoria si chronica ţăriĭ Moldoveĭ* culese şi scrise maĭ întâiŭ de Constantin Miron logofătul, acum scrisă iarăşĭ de Samoil Clain în Viena Austrieĭ, anul crăciunuluĭ 1781. Cap. 16—48, 4° 215 pag. Ibid.

3. *Letopiseţul ţăreĭ rumânescĭ* din descălecatulŭ de unde aŭ venit rumâniĭ de saŭ aşezat în ţara rumânéscă. Ms. din sec. XVIII şi merge pînă la a. 1874. Colecţiunea S Clainŭ, 4° 98 pagine+63 foĭ nepaginate. Ibid.

4. *Constantis Miron Logothetae Principatus Moldaviae Chronica. Descalecatul a tierraei Moldovaei la ce valleat de la zidhire sau templat.* Cap. 16—48, şi merge pînă la a. 1561. Ms românescŭ din sec XVIII maĭ multŭ de jumĕtate cu caractere latine, restulŭ cu cirile Colecţiunea Şincai, 2° 105 pagine. Ibid.

5. Unŭ codice în limba română cu titululŭ ilegibilŭ care conţine : *Istoria ţĕreĭ românescĭ* de cândŭ aŭ descălecatŭ româniĭ pînă la a. 1692. M-s sec. XVIII, 8° 232 foĭ nepaginate. Ibid.

6. *Inceperea istoricĭ românescĭ cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ de la anul Domnuluĭ nostru Is. Chr. 1595*, — şi merge pînă la a. 1779. 4° 203 pagine. Colecţiunea Episcopuluĭ Sam. Vulcanŭ. Ibid.

7. *Inceperea stricăciuneĭ reformeĭ Cap. 26*; de la a 1741—1768 dimpreună cu *Chronologia Domnilorŭ ţĕreĭ Românescĭ* 1215—1768. Ms. sec. XVIII, 4° 56 foĭ nepaginate. Colecţiunea Sam. Clainŭ Ibid.

8. Unŭ fragmentŭ care începe cu *Domnia luĭ Petru Voda celui porclit Schiopul Cap 55;* de la 1574—1594. Ms. cu litere latine din Sec XVIII, 4° 22 foĭ. Colecţiunea Şincai Ibid.

9. *Istoriile ţăreĭ românescĭ* de la 1290 — 1724. Ms. sec. XVIII, 4° 193 foĭ nepaginate. Biblioteca museuluĭ transilvanŭ din Clujŭ.

10. Unŭ codice românescŭ fără titulŭ care conţine : *Cronica ţăreĭ Moldoveĭ* de la facerea lumiĭ pînă la isgonirea luĭ Aronŭ Vodă din scaunulŭ domnieĭ, 1595. Ms sec. XVIII, 4° 147 foĭ nepaginate Biblioteca I. Navrea din Braşovŭ.

11. *Historia Moldaviae auctore Costin Miron Cancellario Moldaviae* Cap. 16—48. Traducţiune în limba latină. Ms. sec. XVIII, 4° 41 foĭ nepaginate Colecţiunea I. C Engel, biblioteca museuluĭ naţionalŭ din Pesta.

12. *Chronik, oder Geschichte der Valachey von Radul Gretschan* von 1290 bis zum Anfang der Regierung des Costantin Brancovan so wie sie Filtsch ins

Deutsche aus dem Walachischen ubersetzen lies. Ms. sec. XVIII. 4° 68 pagine. Colecțiunea I. C. Engel Ibid.

13. *Constantin Brankovan des h. Romischen Reichs und der Wallachey Fürst* oder Begebenheiten desselben in den neunzehn ersten Iahren seiner Regierung, aus der Handschrift seines Kanzlers Radul Gretschan erzehlt von Lucas Ioseph Marienburg Rector des ev. Gymn. zu Kronstadt in Siebenburgen. Ms. sec. XVIII, 8° 64 pagine. Ibid

14. *Historie von der ersten Herenkunft der Romer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten walachischen Reiche* welche Ao 1727 d. 5 September, aus eines Anonymi manuscripto walachico zur Nachricht von uns in die deutsche Sprache ubersetzet angefangen worden. Traducțiune în limba germană făcută de I. Filstich. Ms. sec. XVIII, 4° 242 pagine. Biblioteca gimnasiuluĭ luteranŭ din Brașovŭ.

15. *Anfang des Lebens und der Historie des Durclauchtigsten all christlichen Herrn von dem walachischen Lande Io Constandins Brakovans Bassarab Vaywod* scil. Gott ihn mit dem Furstenthum gekronnt oder beehrt. 1689 —1707. Traducțiune germana făcută de I. Filstich la a 1727. Două esemplare, unulŭ 4° 259 pagine, altulŭ 4° 313 pagine+25 foĭ nepaginate. Codicele din urmă conține și o prefață în care Radulŭ Grecianu dedică opera să domnuluĭ Constantinŭ Brâncovénu. Ibid

16. *Historia Regum Valachorum Imperii Rudolphi Nigri Principis.* A. 6798; de la 1290—1568. Traducțiune în limba latină Ms. sec. XVIII. 4° 68 pagine. Ibid.

17. *Walachische Historie von der Hereinkunft oder Niederlassung* als sich erhobeu din rechtschafene Christen. Ms. sec. XVIII, fragmentŭ 4° 8 foĭ nepaginate. Ibid.

18. *Conspectus Historiæ Valachiæ ab anno reparatæ salutis 1595.* Traducțiune în limba latină. Ms. sec. XVIII, fragmentŭ 4° 4 foĭ. Colecțiunea I. C. Engel. Biblioteca museuluĭ naționalŭ din Pesta.

19. *Continuatio Historiæ Valachiæ ab anno 1595.* Ms. sec. XVIII, 4° 8 foĭ. Colecțiunea I. C. Engel Ibid.

20. *Fragmenta ex chronico Balatschaniano.* Ms. sec. XVIII, care începe cu domnia luĭ Mateiŭ Basarabŭ, 4° 2 foĭ. Colecțiunea I. C. Engel. Ibid.

Manuscrisele menționate de la 1—17, afară de vechimea lorŭ maĭ aŭ și acea calitate caracteristică, că de regulă conținutulŭ lorŭ istoricŭ este maĭ lungŭ și maĭ completŭ de câtŭ în cronicele românescĭ carĭ s'aŭ publicatŭ pînă astădĭ, și așa ele vorŭ contribui fórte multŭ la stabilirea textuluĭ criticŭ alŭ analelorŭ nóstre.

Afară de cronicele amintite pînă aci, am găsitŭ în bibliotecele de peste Carpațĭ unŭ numĕrŭ însemnatŭ de alte *manuscrise istorice, opere de ale autorilorŭ străinĭ*, totŭ cu raportŭ la țĕrile române.

Unele din manuscrisele acestea tractéză istoria vechiă a țĕrilorŭ românescĭ, începêndŭ chiarŭ de pe timpulŭ Babilonenilorŭ și succesivŭ pînă la divisiunea imperiuluĭ luĭ Carolŭ celŭ mare; altele se ocupă cu primele începuturĭ ale statelorŭ române și în specialŭ cu istoria «*domnilorŭ anonimĭ*» de la 1000—1300; altele în fine descriŭ faptele și evenimentele urmate de la Radulŭ Negru și Dragoșŭ încóce.

Tóte manuscrisele aceste, remase pînă astădĭ încă nepublicate, sunt interesante din punctulŭ de vedere alŭ fântânilorŭ și alŭ criticeĭ de care s'aŭ folositŭ autoriĭ lorŭ. Ele forméză astŭ-felŭ unŭ prețiosŭ materialŭ pentru istoriografia română.

Din conspectulŭ ce am onóre a'lŭ anexa acestuĭ raportŭ vețĭ binevoi a vedé, Domnule Președinte, că literatura istorică a Românieĭ, chiarŭ în secolulŭ trecutŭ, era cu multŭ maĭ vastă, de cum o credeaŭ învĕțațiĭ de atuncĭ și în specialŭ de cum ni-o înfățișéză Ion Christianŭ Engel în opera sa *Geschichte der Moldau und Walachey.*

III

Paralelu cu cercetările făcute în privința cronicelorŭ românescĭ, activitatea mea s'a estinsŭ și la *manuscrisele nepublicate ale literaților români.*

Explorațiunile făcute în direcțiunea acésta m'aŭ condusŭ la acelŭ resultatŭ, că mișcarea literară, atâtŭ în seculul trecutŭ câtŭ și la începutulŭ seculuiĭ presentŭ, a fostŭ cu multŭ maĭ viă de cum puteamŭ sĕ o judecâmŭ din fântânile cunoscute pînă astădĭ.

De și timpurile de atuncĭ eraŭ maĭ puținŭ favorabile literatureĭ, totușĭ aflămŭ în epoca acésta o mulțime de bărbațĭ, uniĭ ocupându-se cu jurisprudența, filosofia, istoria; alțiĭ cu limbistica, poetică, didactica și teologia.

Probă este mulțiméa de manuscrise nepublicate ce le am aflatŭ salvate în bibliotecele de peste Carpațĭ.

Așa încă la 1722 aflâmŭ ocupându-se cu jurisprudența pe românulŭ *Petru Dobra* care traduse în limba latină codulŭ mitropolitului Stefanŭ de la Têrgoviște (1). Manuscrisulŭ lui Dobra porta titululŭ:

Regula Legis voluntati divinae accommodata, continens jura canonica et imperatoria pro causis status ecclesiastici et secularis. Biblioteca Universităţiĭ din Pesta, 2⁰ 390 pagine (2).

Pe la anulŭ 1741—42 aflămŭ celŭ d'întêiŭ dicţionarŭ românescŭ cu litere latine intitulatŭ: *Dictionarium Valachico-latinum*, care se conservă astădĭ în biblioteca Universităţiĭ din Pesta 8⁰, 166 pagine.

La anulŭ 1792 găsimŭ pe românulŭ *Aureliŭ Antoninŭ Praedetis*, lucrândŭ la unŭ dicţionarŭ în treĭ limbĭ: română, latină și germană.

In entusiasmulŭ săŭ naţionalŭ, Praedetis substitue era creștină cu anulŭ corespundĕtorŭ de la zidirea Romeĭ 2545, și pune pe manuscrisŭ devisa:

Non tamen immemores penitus virtutis avitae
Nec piget antiquas rursus adire vias (3).

In fine afară de Georgiu Fărcașŭ, Ionŭ Corneli si Vasile Colosi (4) maĭ aflămŭ ca scriitorĭ în epoca acésta pe Ionŭ Tocaciŭ, Ionŭ Mihuţŭ, Grigorie Obradovicĭ, Iosifŭ Pasca, Demetriu Meciŭ, Simeonŭ Branŭ, Sora Noacŭ și alţĭ mulţĭ ale cărorŭ nume, nefiindŭ însemnate pe manuscrise, nu l'am pututŭ încă constata cu acéstă ocasiune.

1) Ӑдерептарѣ леџїи кꙋ Дꙋмнезеꙋ. карѣ аре тоатꙗ жꙋдеката Ӑрхїерѣскꙗ де тоате винилє ꙟрешцещи ши мїренещи. Tipărită la Têrgoviște în a. 1652.

(2) Din însemnarea pusă la câlcâiulŭ acestuĭ manuscrisŭ se vede că Petru Dobra, de origine transilvanŭ, a fostŭ funcţionarŭ de finanţe în Austria. După ocuparea Olteniеĭ de către Habsburgi în 1718 dênsulŭ fu numitŭ vameșŭ la Râmnicŭ, iar pe la 1751 ocupă postulŭ de directorŭ fiscalŭ în Transilvania. Vedĭ manuscrisele: «Regula Legis» din Biblioteca Batyani în Alba Iulia și «De utri puncta contra nationem saxonicam» în biblioteca gimn. ev. din Brașovŭ.

(3) Din titlulŭ acestuĭ Dicţionarŭ, care se păstréză în biblioteca Episcopieĭ de la Orade, se constată că Aureliŭ Antoninŭ Praedetis fusese locotenentŭ auditorŭ în armata austriacă. Despre dênsulŭ ne relatéză Engel că pe la începutulŭ secoluluĭ presentŭ trăia în Iașĭ unde se apucase a scrie *Istoria Moldoveĭ* Vedĭ Geschichte der Moldau und Walachey I f. 150

(4) Din Dicţionarulŭ acestuĭ literatŭ am aflatŭ în biblioteca din Orade númaĭ unŭ extrasŭ cu titlulŭ: Paucula quaedam Excerpta e Dictionario Valachico-Latino-Ungarico-Germanico Basilii Kolosy Parochi Graeco-catholici Nagyagensis et V Archidiaconi Babolnensis 1805. 8 foĭ nepaginate,

Dacă mare parte din scrierile acestorŭ autorĭ nu maĭ corespundŭ epoceĭ de desvoltare în care amŭ ajunsŭ astă-ḑĭ, operele lorŭ vorŭ rĕmâné înse totŭ-dé-una monumente de activitatea literară a Românilorŭ, documente de limba și ideile timpilorŭ de atuncĭ.

Deosebită mențiune merită aicĭ *manuscrisele neobosituluĭ cronicarŭ George Șincai și ale erudituluĭ Samuilŭ Clainŭ.*

Din 41 tomurĭ manuscrise ale luĭ George Șincai, ce le am aflatŭ în bibliotecele din Orade și Clujŭ, 30 tomurĭ formézā *Colecțiunea de documente* la Cronica Românilorŭ. Din aceste, treĭ volumurĭ gróse legate în table cu piele pórtă titluluĭ :

«Rerum spectantium ad universam gentem Daco-romanam seu Va-«lachicam Summaria Collectio facta a Georgio Sinkay secundum ordi-«nem chronologicum.»

Aceste treĭ tomurĭ constitue *Scrisorile sale cele marĭ* saŭ *Analele Românilorŭ* dupe cum le numesce dênsulŭ adese orĭ în decursulŭ Croniceĭ sale (5).

Istoriculŭ Ionŭ Cristianŭ Engel ne spune, că pe la anulŭ 1800 vĕḑuse în Têrgulŭ-Mureșuluĭ numaĭ treĭ tomurĭ din colecțiunile luĭ Șincai — probabilŭ scrisorile cele marĭ — și dênsulŭ le aprețiéză fórte justŭ, cândŭ ḑice că materialulŭ acesta va aduce serviciĭ folositóre pentru unŭ istoriografŭ. Intr'adevĕrŭ colecțiunea luĭ Șincai se vede făcută pentru unŭ planŭ cu multŭ maĭ mare de cum i'a fostŭ dênsuluĭ posibilŭ să scrie Cronica Românilorŭ, în mijloculŭ lipselorŭ și persecuțiunilorŭ cu carĭ se luptase de la 1790 încóce. (6)

Unŭ manuscrisŭ fórte prețiosŭ alŭ luĭ Șincai l'am aflatŭ în biblioteca Museuluĭ transilvanŭ din Clujŭ. Acesta este *Chronica latină* de la anulŭ 86—1183, avêndŭ titlulŭ : *Chronicon Daco-romanorum et plurium aliorum nationum* și devisa :

Si fuerat Molis Romanam condere gentem!
Nos documenta Damus, qua simus origine nati.
Virgilius applicatus. (7)

(5) Veḑĭ aniĭ Croniceĭ 1467, 1599, 1600 și 1711.

(6) Intrégă colecțiunea de documente se află în Biblioteca Episcopieĭ din Orade.

(7) Altă parte din Cronica latină am aflat'o în biblioteca Episcopieĭ române din Orade cu titlulŭ : *Continuatio Chronici Daco-romanorum* și conține epoca de la 1440—1448.

Totŭ ce sciamŭ pînă astădĭ cu siguranță în privința cronicei latine, era numaĭ dorința ce o exprimase dênsulŭ în manuscrisele românescĭ, că voesce a'șĭ întórçe «munca» pe «latinie» (8) Ne lipsea înse orĭ ce lumină dacă acéstă intențiune a dênsuluĭ s'a realisatŭ și întru câtŭ ? (9)

Din însemnările oficiale, carĭ se vĕdŭ puse pe fața primă a manușcrisuluĭ se constată că Șincai, la anulŭ 1814, presentase Cronica latină censoruluĭ Martonfi din Clujŭ, pentru ca să o admită la tiparŭ. Martonfi, din motive maĭ multŭ politice, combatu publicarea opereĭ și înaintă manuscrisulŭ, d'impreună cu observațiunile sale, guvernuluĭ transilvanŭ. Dar Șincai muri și Cronica latină rĕmase în Archiva guvernuluĭ pînă după anulŭ 1848, cândŭ apoĭ fu donată biblioteceĭ museuluĭ transilvanŭ. (10)

Totŭ aicĭ am găsitŭ și critica ce o făcuse Martonfi la opera luĭ Șincaĭ, despre care pînă astădĭ aveamŭ numaĭ simple tradițiunĭ. Recensiunea pórtă titlulŭ :

Reflexiones in Chronicon Domini Georgii Sinkay, — și se termină cu caracteristicele cuvinte : «An de aliquid brevibus Gyaris et carcere «dignum! Juvenalis et Sinkay.» (11)

Este loculŭ aicĭ, ca pe lîngă cronica latină să facemŭ mențiune și de cronica românéscă a luĭ George Șincai. Manuscrisele autografe ale acesteĭ opere se află asemenea în biblioteca museuluĭ din Clujŭ. Ele aŭ fostŭ transpuse aicĭ totŭ de guvernulŭ transilvanŭ unde le înaintase Șincaĭ pentru censură la anulŭ 1813. Am colaționatŭ textulŭ acestorŭ manuscrise cu celŭ care s'a publicatŭ la Iașĭ în 1853 după exemplarulŭ din Orade. Din comparațiunea făcută m'am convinsŭ, că manuscrisele din Clujŭ conținŭ maĭ multe

(8) Cron. a. 1595.

(9) *A. P. Ilarianŭ*, în discursulŭ sĕŭ de recepțiune. se exprimă ast-felŭ cu privire la manuscrisele luĭ Șincai : «Unde este acéstă culegere de maĭ multe decĭ de volumurĭ, aceste *scrisorĭ marĭ* «cum le numesce dînsulŭ, acești adevĕrațĭ analĭ aĭ Românilorŭ? Nimenea nu scie unde póte «să zacă ascunșĭ . . Apoĭ chronica latină la care lucra Șincai pe la 1810, unde sunt tóte a«cestea ?» Vedĭ : Viața, operile și ideile luĭ G. Șincai. Bucurescĭ 1869, pag 60.

(10) Informațiunile primite de la Directorulŭ biblioteceĭ, d-lŭ Carolŭ Szabo.

(11) Adecă : Este ceva demnŭ de exilŭ și de închisóre!

rectificărĭ și adause, ce lipsescŭ cu totulŭ în cronica de la Iașĭ. Maĭ întîmpinămŭ în manuscrisele de la Clujŭ o mulțime de alte observațiunĭ scrise de Șincai înse șterse maĭ târḑiŭ cu condeiulŭ, între carĭ este și descoperirea, că familia dînsuluĭ este originară din Moldova și numele sĕŭ celŭ adevĕratŭ este *Perșŭ.* (12)

Afară de manuscrisele amintite pînă aci mi-a succesŭ, în decursulŭ misiuniĭ, să descoperŭ și alte lucrărĭ de ale acestuĭ autorŭ, ce pînă astăḑĭ rĕmăsese cu totulŭ necunoscute. Anume am aflatŭ în biblioteca Episcopieĭ dela Orade:

Unŭ manuscrisŭ autografŭ întitulatŭ: *Responsum ad Crisim Iosephi Caroli Eder in supplicem Libellum Valachorum*; (13)

Unŭ vocabularŭ în limba română, latină, maghiară și germană despre numirile animalelorŭ, plantelorŭ și mineralelorŭ intitulatŭ: *Vocabularium pertinens ad tria Regna Naturae:*

Unŭ manuscrisŭ cu inscripțiunea: *Istoria Natureĭ saŭ a Fireĭ,*

Două Indice la chronica Românilorŭ unulŭ în limba latină, altulŭ în limba română;

O scrisóre către Episcopulŭ Samuilŭ Vulcanŭ, în care 'ĭ mulțumesce pentru pensiunea viageră ce 'ĭ-o promite pînă va trăi, și totŭ o dată 'ĭ descopere că boerulŭ Stefanŭ Marcela din Moldova l'a asicuratŭ că 'ĭ va tipări cronica cu spesele sale;

In fine maĭ multe scrisorĭ către guvernulŭ transilvanŭ și inspectorulŭ Martonfi în interesulŭ scólelorŭ românescĭ din Transilvania, de la anulŭ 1782—1793.

Din *manuscrisele eruditului Samuilŭ Clainŭ* am aflatŭ peste totŭ 76 volumurĭ, scrierĭ istorice, filosofice, limbistice, juridice și teologice. Ne lipsea pînă astăḑĭ o cunoscință esactă despre titlulŭ și conținutulŭ operelorŭ acestuĭ laboriosŭ ieromonachŭ. De aceea am creḑutŭ necesarŭ a face unŭ repertoriŭ câtŭ se póte maĭ fidelŭ și maĭ

(12) «Căcĭ familia mea încă este moldoveană și numele celŭ adevĕratŭ îmĭ este Perș de «Șinca, nu cum mĕ poroclescŭ acuma după ungurie,» — ḑice dînsulŭ la anulŭ Cronicel 1566.

(13) Despre scrierea acésta amintesce Șincai la anulŭ Cronicel 1291, ḑicêndŭ că nu a put'o tipări pentru «telégă.»

completŭ despre tóte manuscrisele sale, pe care Onorabila Academia îlŭ va afla în caetele ce am onóre a le presinta aci. (14)

Cea maĭ interesantă lucrare a dînsuluĭ este *Istoria Românilor din Dacia*, după cum o întituléză însușĭ autorulŭ, începută la anulŭ 1801. Manuscrisulŭ conține patru tomurĭ. In tomulŭ primŭ Samuilŭ Clainŭ tractéză: *Inceputulŭ Românilorŭ, istoria regatuluĭ romano-bulgarŭ și istoria Transilvanicĭ* pînă la începutulŭ secoluluĭ presentŭ. Tomulŭ alŭ doilea pórtă titlulŭ: *Istoria Domnilorŭ Țĕrcĭ Românescĭ* și merge pînă la anulŭ 1724; tomulŭ alŭ treilea se ocupă cu *Istoria Domnilorŭ țĕrcĭ Moldoveĭ* pînă la anulŭ 1795. In fine tomulŭ alŭ patrulea se rapórtă la *Istoria episcopieĭ românescĭ din Ardealŭ*.

Asemenea am aflatŭ în bibloteca episcopieĭ din Orade și *Dicționarulŭ româno-latinŭ* alŭ luĭ Samuilŭ Clainŭ din 1801, operă care a datŭ primulŭ impulsŭ la compunerea și editarea dicționaruluĭ de Buda din 1825.

Douĕ manuscrise interesante din punctulŭ de vedere filologicŭ le-am aflatŭ totŭ în biblioteca dela Orade. Ele conținŭ discuțiunea ce a urmatŭ la anulŭ 1815 între literațiĭ Iónŭ Corneli și Petru Maiorŭ cu privire la ortografia română cu litere latine.

Manuscrisulŭ luĭ Iónŭ Corneli pórtă titlulŭ: *Reflexiones circa illa Orthographiae, in conscribendo Dictionario Daco-romano adhibendae puncta, in quibus non convenimus.*

Iar manuscrisulŭ luĭ Petru Maiorŭ e întitulatŭ:

Animadversiones in orthographiam Latino-Valachicam R-mi D. Cornelli.

Manuscrisele acestea, pe lîngă valórea lorŭ sciințifică, ne facŭ totŭ o dată a cunósce principiele filologice ale unuĭ însemnatŭ literatŭ românŭ, Iónŭ Corneli, despre care pînă astădĭ sciamŭ numaĭ că colaborase și dînsulŭ la dicționarulŭ de Buda. (15)

Unŭ mare interesŭ istoricŭ ne presintă *corespondența episcopuluĭ*

(14). Singura lucrare meritoriă asupra activitățiĭ literare a luĭ Sam. Clainu este, pînă astădĭ, importanta scriere a d-luĭ *I. C Bianu*, în care se află o mulțime de date pline de interesŭ, atâtŭ cu privire la viéța câtŭ și la operele acestuĭ literatŭ. Vedĭ *I. C. Bianu*, Viéța și activitatea luĭ Maniu Samuilŭ Miculŭ alias Clain de Sadu, Bucurescĭ 1876. (*Analele Societățiĭ Academice* T IX pag 79- 109).

(15) Ionŭ Corneli s'a născutŭ la 20 Maiŭ 1757, dînsulŭ fu canonicŭ și maĭ târdiŭ prepositŭ alŭ capitululuĭ din Orade, și reposă în 3 Septembre 1848 în etate de 91 anĭ.

15

Vulcanŭ cu fabulistulŭ Dimitrie Cichindealŭ, în epoca de la 1812-1816.

Scrisorile acestea, în numĕrŭ de 15 bucăţĭ, ne arată cum aceştĭ doĭ bărbaţĭ marĭ, încă la începutulŭ seculuĭ presentŭ, lucraŭ neobosiţĭ, pentru a scóte pe Româniĭ ortodoxĭ din Ungaria de sub potestatea ierarchieĭ sêrbescĭ. În altă scrisóre din 1816, episcopulŭ Vulcanŭ comunică luĭ Cichindealŭ, că a intervenitŭ la guvernulŭ din Viena pentru a se rădica interdictulŭ decretatŭ asupra fabulelorŭ sale, pe carĭ episcopulŭ sêrbescŭ din Temişóra le denunţase de contrare constituţiuniĭ imperiuluĭ.

IV

In decursulŭ misiuniĭ mele în Ungaria şi Transilvania mi-a succesŭ să aflu şi câte-va *tractate originale* din secolulŭ alŭ XVII-lea încheiate între Domniĭ Românieĭ şi aĭ Moldoveĭ cu principiĭ Transilvanieĭ. Aşa am găsitŭ în biblioteca universităţiĭ din Pesta unŭ tractatŭ de alianţă între Radulŭ Mihnea şi principele Transilvanieĭ Gavrilŭ Bethlen din anulŭ 1617; în archivele Statuluĭ din Buda unŭ tractatŭ de alianţă între Ionŭ Michaiŭ Radu şi Georgiŭ Racoţi din anulŭ 1659, şi altŭ tractatŭ între Constantinŭ Basarabŭ cu principele G. Racoţi, fără anŭ.

Unŭ documentŭ importantŭ pentru istoria Românilorŭ de peste Carpaţĭ l'am aflatŭ în biblioteca universităţiĭ din Pesta. Acesta este *Manifestulŭ de unire alŭ Mitropolieĭ din Alba-Iulia*, datŭ şi subsemnatŭ în sinodulŭ din 7 Octombre 1698, la olaltă cu *condiţiunile uniriĭ*.

Conţinutulŭ acestuĭ actŭ, de o gravitate atâtŭ de însemnată, remăsese pînă astădĭ cu totulŭ necunoscutŭ. Nicĭ succesoriĭ episcopuluĭ Atanasie, care făcuse unirea, şi nicĭ istoriciĭ nu ne spunŭ, că arŭ fi vĕdutŭ vre odată originalulŭ acestuĭ manifestŭ. Totŭ ce póseda istoria pînă astădĭ, era numaĭ o traducţiune latină, în care, pe lângă multe neesactităţĭ şi pe lângă omisiunea condiţiunilorŭ de unire, iesuiţiĭ intercalaseră memorabilulŭ articlu de credinţă :

Omnia admittentes, profitentes ac credentes, quae illa admittit, profitetur ac credit praesertim vero illa quatuor puncta, in quibus hactenus dis-

sentire videbamur (16)—despre care în textulŭ originalŭ românescŭ nu se face nicĭ o mențiune.

Analisândŭ conținutulŭ acestuĭ documentŭ, se constată unŭ adevĕrŭ istoricŭ fórte momentosŭ și anume : că în sinodulŭ din 7 octombre 1698, metropolia română din Alba-Iulia *nu acceptase nicĭ o dogmă catolică.* Mențiune despre punctele dogmatice se face numaĭ în traducțiunea latină, care înse nu e provĕḑută nicĭ cu subsemnăturile clerului, nicĭ cu sigilulŭ metropoliei.

Acésta este starea de lucrurĭ ce ne-o presintă manifestulŭ originalŭ din 1698 (17).

Nu maĭ puținŭ sunt memorabile pentru epoca acésta :

Scrisórea luĭ Teodosie mitropolitulŭ Bucurescilorŭ către Atanasie Episcopulŭ Transilvanieĭ, prin care îlŭ rógă a se întórce iarășĭ în sînulŭ bisericeĭ orientale, 1702;

Sentința patriarchuluĭ Calinicu din Constantinopole, adresată în formă de păstorală către clericiĭ, preoțiĭ, boeriĭ, neguțătoriĭ și ceĭ-lalțĭ creștinĭ ortodoxĭ din Ardélŭ, prin care afurisesce pe Atanasie pentru trecerea dênsuluĭ la unire și 'lŭ destitue din scaunulŭ archierescŭ, 1702;

Jurămêntulŭ episcopuluĭ Atanasie depusŭ în Viena după acceptarea uniriĭ (16 puncte), 1701;

Memoriele românuluĭ Gavrilu Nagyszegi, scrise în prinsórea sa din Sibiiŭ, în carĭ protestéză în contra presiuniĭ ce se face asupra consciințeĭ poporuluĭ românŭ, 1701.

(16) Adecă Admițêndŭ profesândŭ și credêndŭ tóte câte dênsa (biserica catolica) le admite, profesează și crede, maĭ cu sémă înse acele patru puncte, în carĭ pînă acum se vedea, că nu ne înțelegemŭ. Veḑĭ *Ciparıu* · Acte și Fragmente. p. 77.

17) Documentulŭ acesta l'am aflatŭ în colecțiunea iesuituluĭ G. Hevenesi, care, la olalta cu colegulŭ săŭ L Baranyi și cardinalulŭ Collonits, înduplecară pe episcopulŭ Atanasie să priméscă unirea cu biserica Romeĭ. Dar cum a ajunsŭ și cum a rĕmasŭ actulŭ acesta în posesiunea luĭ Hevenesi? O lumină în privința acestuĭ misterŭ aflămŭ în Șincai. La anulŭ Croniceĭ 1711 dînsulŭ, vorbindŭ despre unŭ documentŭ alŭ boiarilorŭ din țéra Făgărașuluĭ, ne spune următórele: «scrisórea acésta, care trebuia să remână în originalŭ în archivulŭ vlădicescŭ din Blajŭ, «după rĕŭ obiceiulŭ lorŭ o aŭ furatŭ Iesuițiĭ și o aŭ trimesŭ provincialuluĭ lorŭ luĭ Hevenesi, «carele o a legatŭ între scrisorile sale cele multe, carĭ totŭ cu răpirea și cu furtișagulŭ le aŭ «adunatŭ spre marea pagubă multora, dar maĭ vîrtosŭ a Ardelenilorŭ.» Hevenesi a reposatŭ la a 1715, așa dar sustragerea se întîmplase în aniĭ ceĭ d'întâiŭ aĭ uniriĭ.

V

Din cartile vechi tipărite, înse necunoscute pînă astădi, am descoperitŭ în biblioteca colegiului reformatŭ din Têrgulŭ-Mureșului unŭ catechismŭ românescŭ tipăritŭ cu litere latine în Alba-Iulia la a. 1648 de preotulŭ calvinescŭ Stefanŭ Fogarasi. Catechismulŭ are treĭ titule : ungurescŭ, românescŭ, și latinŭ, din carĭ celŭ românescŭ este în coprinderea următóre :

Catechismus Atsaja ej Atsaja Summa szau Meduha à uluitej si a Kredinciej Christinaszkae kuprinsze en Entreberj , si Reszpunszurj szkurtae; si ku adeveratury den szkriptura szventae entei ite. 8' 48 pag.

Asemenea am aflatŭ în biblioteca conteluĭ Samuilŭ Teleki din Têrgulŭ-Mureșiuluĭ o broșură tipărită în Viena cu litere latine de nemuritorulŭ George Lazărŭ la a. 1808, avêndŭ titlulŭ : *Versury de laude in limbi Daco-Romaneaske* la logodirea Prea Eneltzatuluy nostru milostiv imperat Stepen schi Tayke Frantzi. 4º 7 pagine.

Cu acéstă ocasiune împlinescŭ o plăcută datoriă, Domnule Președinte, amintindŭ aicĭ numele maĭ multorŭ onorabile persóne din Ungaria și Transilvania, carĭ, în semnŭ de stima ce pórtă pentru Academia română, mi-aŭ oferitŭ maĭ multe documente și cârțĭ vechĭ, rugându-mĕ să le înaintezŭ la biroulŭ societățiĭ. Anume :

D-lŭ Coloman Thály, membrulŭ Academieĭ din Pesta, transpune 9 acte diplomatice, scrisorĭ de ale principilorŭ românĭ din secolulŭ alŭ XVIII-lea, copiate de D sa din archivele statuluĭ și din archiva familieĭ conte Karolyi.

Prea Sânția Sa d-lŭ canonicŭ Paulŭ Vela din Orade donéză Academieĭ opera luĭ Laurențiŭ Toppeltin : Origines et occasus Transilvanorum, 1762.

D-lŭ Nicolae Corcheșŭ, maiorŭ în Câmpenĭ, oferc unŭ «Acathist» românescŭ tipăritŭ de învĕțatulŭ Samuilŭ Clainŭ cu litere latine în Sibiiŭ la a. 1801. Carte fórte rară și multŭ căutată, care conține la începutŭ și unŭ tractatŭ de ortografiă română.

Totŭ d-lŭ Corcheșŭ avu bunătatea a'mĭ preda treĭ documente interesante pentru istoria anilorŭ 1848 și 1849, intre carĭ este

și *Descrierea strălucitei victorie de la Fântânele* ce aŭ raportat o Românii în 5 iuliŭ 1849 sub conducerea D-sale

In fine d-lŭ Stefanŭ Cacoveanŭ din Blajŭ donéză unŭ exemplarŭ din Supplex libellus Valachorum Transilvaniae. 1791.

Aceste sunt pe scurtŭ, Domnule Președinte, de o parte lucrările de altă parte resultatele misiunii cu care ați bine voitŭ a mĕ onora în sesiunea anuluĭ 1878.

VI

Nu potŭ încheia acéstă dare de sémă fără de a mĕ arăta fórte simțitorŭ Pré Sânției Sale ilustruluĭ episcopŭ Mihaiŭ Pavelŭ din Orade, care cu deosebită amabilitate a întîmpinatŭ misiunea Academieĭ, punêndu-mĭ la disposițiune tóte manuscrisele și documentele bibliotecei de acolo.

Asemenea sunt profundŭ recunoscĕtorŭ d-luĭ directorŭ alŭ Archivelorŭ Statuluĭ Dr. Iuliŭ Pauler, d-luĭ Dr. W. Fraknoi, directoruluĭ bibliotecei museuluĭ naționalŭ, d-luĭ Baronŭ Dóry, d-luĭ Conte alŭ națiunii săsescĭ Fr. Wächter, precum și domnilorŭ Alexandru Szilágyi, Paulŭ Hunfalvi, Carolŭ Szabo, I. Csontosi, Dr. Thaloczy, Iakab Elek și I. Horvát, — pentru bună voință cu care 'mĭ aŭ înlesnitŭ scrutarea archivelorŭ și bibliotecelorŭ de peste Carpațĭ.

Exprimândŭ onorabileĭ Academie în genere și Domnieĭ Vóstre, Domnule Președinte, în particularŭ sentimentele mele de gratitudine pentru mijlócele votate în interesulŭ acesteĭ misiunĭ, am onóre a înainta aicĭ întrégă colecțiunea făcută în timpulŭ acesta în numĕrŭ de 38 volumurĭ manuscrise, unulŭ fotografiatŭ, două tablourĭ vechĭ în oleiŭ, maĭ multe portrete, desemne și facsimile împreună cu treĭ copie de pe medalia luĭ Horia.

Bine-voițĭ vĕ rogŭ, Domnule Președinte, a primi asicurările respectóseĭ mele stime și devoțiunĭ.

Nic. Densușianu.

Bucurescĭ 16 Martie 18*0

DOCUMENTE

La istoria Revoluțiunii luĭ Horia din a. 1784, colectate de d-lŭ Nic. Densusianu.

I Din Archiva Cancelariei aulice ungaro-transilvane. (1)

1 Raportulŭ Cancelarieĭ aulice către împĕratulŭ Iosifŭ II, pentru remunerarea protopopuluĭ Iosifŭ Adamovicĭ din Abrudŭ și a locuitorilorŭ din Lupșa, carĭ aŭ prinsŭ pe capitanulŭ resculaților Urbarŭ Ursŭ. Viena 3 ianuarie 1785.

2. Ordinulŭ Cancelarieĭ aulice către guvernulŭ transilvanŭ pentru remunerarea protopopuluĭ I. Adamovicĭ. Viena 17 ianuarie 1785.

3. Consiliulŭ de resbelŭ din Viena scrie cancelaruluĭ Eszterhazy că-ĭ va comunica actele soțilorŭ luĭ Horia, îndată ce vorŭ sosi din Transilvania. Viena 20 ianuarie 1785.

4. Raportulŭ Locotenentuluĭ-colonelŭ Kray către comanda militară din Alba-Iulia despre prinderea luĭ Horia și Cloșca. Abrudŭ 31 decembre 1784.

5. Raportulŭ comunŭ alŭ guvernatoruluĭ Sam. Bruckenthal și alŭ comandantuluĭ Fabris către imp. Iosifŭ II cu privire la mĕsurile luate pentru liniștirea revoluțiuniĭ. Sibiiŭ 21 decembre 1784.

6. Raportulŭ comunŭ alŭ guvernatoruluĭ Sam. Bruckenthal și alŭ comandantuluĭ Fabris către imp. Iosifŭ II, despre prinderea luĭ Horia și Cloșca. Sibiiŭ 4 ianuarie 1785.

7. Biletulŭ Imp. Iosifŭ II către vice-cancelarulŭ Pálffy pentru remunerarea celorŭ ce aŭ prinsŭ pe Horia și Cloșca. Viena 14 ianuarie 1785.

8. Raportulŭ loc. col. Kray cu detaliurile asupra prinderiĭ luĭ Horia și Cloșca. Abrudŭ 1 ianuarie 1785.

9. Michaiŭ Bruckenthal, administratorulŭ comitatuluĭ Hunedóra raportéză Cancelarieĭ despre româniĭ ce aŭ fostŭ condamnațĭ în comitatulŭ Hunedóreĭ, precum și despre nobiliĭ uciși acolo. Deva 24 martie 1785.

10. Conspectulŭ prisonerilorŭ carĭ se aflaŭ în închisorile comitatuluĭ Hunedora pînă în 14 martie 1785.

(1) *Cancelaria aulică transilvană*, înființată la a. 1695. a fostŭ împreunată cu cancelaria aulică *ungurească*, în urma decretuluĭ împ Iosif II, din 14 augustŭ 1782, purtândŭ de aci înainte numirea comună de Cancelaria regia hungarico-transilvana aulica Dar uniica acésta nu ținu multŭ, căcĭ la a. 1791 cancelaria Transilvanieĭ fu iarășĭ separată de către cea unguréscă. După închiarea pactuluĭ dualisticŭ din 1867 archivele ambelorŭ cancelariĭ aŭ fostŭ aduse din Viena la Buda, unde la olaltă cu archiva Guvernuluĭ din Transilvania, cu archiva Locotenenţeĭ din Buda și cu archiva Camereĭ aulice din Viena, sĕ află astădĭ tóte concentrate sub numirea generală de *Archiva Statuluĭ*.

11. Lista individilorŭ ucişĭ de către resculaţiĭ românĭ din comitatulŭ Hunedórei şi alŭ Zaranduluĭ în luna luĭ novembre 1784.

12. Raportulŭ comunŭ alŭ guvernatoruluĭ Sam. Bruckenthal şi alŭ generaluluĭ Fabris către Impĕratulŭ Iosifŭ II, despre disolvarea taberelorŭ române. Sibiiŭ 24 decembre 1784.

13. Relaţiunea vice-comiteluĭ Beoty din comitatulŭ Bihoruluĭ cu privire la fuga luĭ Horia. Orade 26 decembre 1784.

14. Raportulŭ conteluĭ Antoniu Jankovits către Imp. Iosifŭ II despre mĕsurile luate în comitatulŭ Araduluĭ pentru liniştirea românilorŭ. Deva 23 decembre 1784.

15. Raportulŭ Conteluĭ A Jankovits către Imp. Iosifŭ II despre prinderea luĭ Horia, Cloşca şi Crişanŭ, şi despre plângerile românilorŭ în contra exceselorŭ nobilimiĭ. Alba-Iulia 2 februarie 1785.

16. Raportulŭ maioruluĭ Pukler despre prinderea căpitanuluĭ George Crişanŭ. Abrudŭ 30 ianuarie 1785.

17. Biletulŭ Imp. Iosifŭ II, către vice-cancelarulŭ Pálffy cu privire la procesulŭ luĭ Horia şi alŭ soţilorŭ săĭ. Viena 12 februarie 1785.

18. Cancelaria aulică către Imp. Iosifŭ II totŭ cu privire la procesulŭ luĭ Horia şi resoluţiunea monarchuluĭ. Viena 14 februarie 1785.

19. Impĕratulŭ Iosifŭ către vice-cancelarulŭ Pálffy despre mortalitatea ce a eruptŭ în sînulŭ comisiuniĭ Jankoviciane. Viena 28 februarie 1785.

20. Ordinulŭ Cancelarieĭ aulice către guvernulŭ transilvanŭ pentru publicarea urbariuluĭ Viena 7 martie 1785.

21. Raportulŭ guvernatoruluĭ Sam. Bruckenthal către Impĕratulŭ Iosifŭ II, despre luptele armateĭ cu resculaţiĭ în timpulŭ de la 29 pînă la 31 novembre 1784. Sibiiŭ 16 decembre 1784.

22. Raportulŭ comisaruluĭ Michaiŭ Bruckenthal către cancelaria aulică despre continuarea investigaţiuniĭ Jankoviciane. Deva 24 martie 1785

23. Extrasŭ din biletulŭ Împĕratuluĭ Iosifŭ către contele A. Jankovits, ca sĕ încredinţeze luĭ Michaiŭ Bruckenthal continuarea investigaţiuniĭ.

24. Ordinulŭ Consiliuluĭ de resbelŭ în privinţa colectelorŭ de banĭ ce s'ar fi făcutŭ în favorulŭ luĭ Horia în comitatulŭ Cetăţiĭ-de-baltă şi alŭ Făgăraşuluĭ. Viena 20 ianuarie 1785.

25. Cestiunea pădurilorŭ devastate în decursulŭ revoluţiuniĭ.

26. Cancelarulŭ Eszterházy către Imp. Iosifŭ II despre fuga luĭ Horia şi resoluţiunea monarchuluĭ. Viena 2 ianuarie 1785.

27. Comisarulŭ Michaiŭ Bruckenthal către cancelarulŭ Eszterházy cu privire

la despăgubirea nobililorŭ ce aŭ suferitu din causa revoluţiunii Deva 24 martie 1785

28. Ordinulŭ comisaruluĭ Michaiŭ Bruckenthal către funcţionariĭ comitatelorŭ, ca să nu facă excese cu adunarea obiectelorŭ ce le-aŭ luatŭ resculaţiĭ de la nobilĭ.

29. Impĕratulŭ Iosifŭ comunică vice-cancelaruluĭ Pálffy ordinele ce le-a adresatŭ guvernatoruluĭ Bruckenthal şi comisaruluĭ A. Jankovits în 7 februarie 1785.

30. Ordinulŭ împĕratuluĭ Iosifŭ către contele Jankovits cu privire la procesulŭ luĭ Horia şi la regularea urbarială din comitatulŭ Hunedóreĭ şi alŭ Zaranduluĭ. Viena 7 februarie 1785.

31. Ordinulŭ Imp. Iosifŭ către guvernatorulŭ Sam. Bruckenthal cu privire la remunerarea luĭ Popa Moise şi a ţĕranilorŭ carĭ aŭ prinsŭ pe George Crişanŭ. Viena 7 februarie 1785.

32. Raportulŭ Conteluĭ A. Jankovits către cancelaria aulică despre instrucţiunile date succesoruluĭ săŭ Michaiŭ Bruckenthal. Pesta 2 maiŭ 1785.

33. Instrucţiunile date luĭ Michaiŭ Bruckenthal de către contele A. Jankovits, 31 martie 1785.

34. Descrierea solemnităţiĭ arangiate în Slatna la 5 februarie 1785, pentru premiarea celorŭ ce aŭ prinsŭ pe Horia, Cloşca şi Uibarŭ Ursŭ. Anexă la raportulŭ menţionatŭ maĭ în josŭ.

35. Raportulŭ comisaruluĭ Michaiŭ Bruckenthal către guvernulŭ transilvanŭ cu privire la solemnitatea din Slatna. Alba Julia 7 februarie 1785.

36. Raportulŭ guvernuluĭ transilvanŭ către împĕratulŭ Iosifŭ II despre împărţirea premielorŭ. Sibiiŭ 10 februarie 1785.

37. Cancelaria aulică către Imp. Iosifŭ II pentru premiarea celorŭ ce au prinsŭ pe căpitanulŭ Uibarŭ Ursŭ, şi resoluţiunea monarchuluĭ. 4 decembre 1784.

38. Impĕratulŭ Iosifŭ comunică cancelaruluĭ Eszterházy ordinele adresate către contele Nitzky, preşedintele locotenenţeĭ din Buda, şi către guvernatorulŭ Sam. Bruckenthal din Sibiiŭ. Viena 15 novembre 1784

39. Imp. Iosifŭ II ordonă guvernatoruluĭ Bruckenthal să aplice procedura sumară (jus statarium) în contra agitatorilorŭ şi pune unŭ premiŭ de 300 galbenĭ pentru ceĭ carĭ vorŭ prinde pe căpitaniĭ resculaţilorŭ. Viena 15 noembre 1784.

40. Ordinulŭ Impĕratuluĭ Iosifŭ II către comandantulŭ Preiss, ca sa procédă în contra resculaţilorŭ cu tótă seriositatea. Viena 15 novembre 1784.

41. Ordinulŭ Imp. Iosif II către comandantulŭ din Buda baronulŭ Schakmin,

pentru a trimite în contra resculaţilorŭ armată ce va fi necesară. Viena 15 novembre 1785.

42. Consiliulŭ de resbelŭ scrie comandantulŭ Preiss, că împeratulŭ desaprobă conduita sa cu privire la conscripţiunea militară şi la întârḑiarea ce a pus'o în executarea mĕsurilorŭ militare Viena 19 novembre 1784.

43. Comisarulŭ Michaiŭ Bruchenthal raportéză cancelarieĭ aulice că contele A, Jankovits a luatŭ cu sine tóte actele comisiuniĭ şi 'ĭ este imposibilŭ de a continua investigaţiunea. Deva 24 aprilie 1785

44. Relaţiunea vice-conteluĭ din Aiudŭ Alexiu Szentpáli despre sórta unuĭ detaşamentŭ militarŭ la Remeţĭ. 25 novembre 1784.

45. Subprefectulŭ Efraimŭ Enyedi relatéză că românĭĭ resculaţĭ voescŭ să atace Abrudulŭ a doua óră, şi că în comunele Lupşa şi După-piétră se lucră incontinuŭ la lăncĭ. Slatna 25 novembre 1784

46. Scrisórea luĭ Franciscŭ Domokos către unŭ prelatŭ (numele lipsesce) cu privire la unele evenimente din Zarandŭ, Deva şi Haţegŭ. Deva 18 novembre 1784.

47. Subprefectulŭ Ionŭ Boros raportéză despre o întâlnire cu resculaţiĭ la comuna Salciua de josŭ. Turda 21 novembre 1784.

48. Vice-comitele Ladislau Ballo raportéză că dênsulŭ, la o laltă cu vre o 150 nobilĭ înarmaţĭ, a avutŭ intenţiune să mérgă asupra românilorŭ în munţĭ, dar armata imperială nu a voitŭ sĕ 'ĭ însoţéscă. Ighiŭ 21 novembre 1784.

49. Ordinulŭ guvernuluĭ transilvanŭ către comitate cum să procéda cu rebeliĭ prisonierĭ. Sibiiŭ 15 novembre 1784.

50. Subprefectulŭ Efraimŭ Enyedi scrie vice-comiteluĭ din Aiudŭ cum sunt organisate şi împărţite taberele române. Slatna 17 novembre 1784.

51. Alexandru Szánto scrie prefectuluĭ din Clujŭ, că unŭ locuitorŭ din comuna Rodna a călătoritŭ de curêndŭ în taberile resculaţilorŭ. Ludoşŭ 9 novembre 1784.

52. Petiţiunea Tableĭ regescĭ şi a Magnaţilorŭ refugiaţĭ în Tîrgulŭ-Mureşuluĭ către guvernulŭ transilvanŭ pentru apĕrarea nobilimiĭ şi stirpirea resculaţilorŭ. Tîrgulŭ-Mureşuluĭ 24 novembre 1784

53. Petiţiunea Scaunuluĭ (districtuluĭ) Mureşŭ şi a Comitatuluĭ Cetăţiĭ-de-baltă către cancelaria aulică, ca Impĕratulŭ să dea ordine energice pentru apĕrarea nobilimiĭ. Tîrgulŭ-Mureşuluĭ 1 decembre 1784.

54. Comitatulŭ Hunedóreĭ cere de la contele A. Jankovits să-ĭ trămiţă procesele investigate de dênsulŭ. Deva 26 februarie 1785.

55. Contele A. Jankovits rĕspunde comitatuluĭ Hunedóra că i-a comunicatŭ în extrasŭ totŭ ce a credutŭ necesarŭ Temişóra 16 martie 1785.

16

56. Petițiunea Tablei regesci din Tirgulŭ-Mureșului catre cancelarulŭ Eszterházy, ca dènsulŭ, în numele patriei și alŭ națiunii unguresci, să róge pe Impĕratulŭ Iosifŭ a le acorda patronare și ajutorŭ. Tirgulŭ-Mureșului 19 novembre 1785.

57. Petițiunea Tablei regesci și a magnațilorŭ refugiați în Tirgulŭ-Mureșului pentru a se permite nobilimii unguresci, ca la o laltă cu armata se suféce revoluțiunea. Tirgulŭ-Mureșului 19 novembre 1784

58. Impĕratulŭ Iosifŭ invită pe cancelarulŭ Eszterhazy a trămite contelui Jankovits plânsorile românilorŭ din domeniulŭ Slatnei d'impreună cu proiectele pentru regularea urbarială a Transilvaniei Viena 27 novembre 1784.

59. Biletulŭ Impĕratului Iosifŭ II către contele A. Jankovits prin care lŭ informéză despre causele revoluțiunii române. Viena 27 novembre 1784.

60. Propunerile cancelariei aulice pentru liniștirea definitivă a românilorŭ și decisiunea monarchului: 12 puncte. Viena 28 novembre 1784.

61. Cancelarulŭ Eszterházy scrie contelui Jankovits, că plânsorile din domeniulŭ Slatnei, la cari se provócă biletulŭ Impĕratului, i se vorŭ trămite câtŭ mai curêndŭ. Viena 27 novembre 1784

62. Raportulŭ contelui A. Jankovits către cancelarulŭ Eszterházy despre activitatea sa în Ungaria pînă în ḑiua de 2 decembre 1784.

63 Sublocotenentulŭ Teleky raportéză căpitanului săŭ despre resculații din comuna Ilia și cere ajutorŭ în contra lorŭ. Dobra 29 novembre 1784.

64. Căpitanulŭ Mocsáry raportéză, că pandurii din comitatulŭ Aradului maltratéză pe românii din Covasdia. Radna 29 novemvre 1784.

65. Căpitanulŭ Baronŭ Verner raportéză, că primarulŭ și preotulŭ din comuna Zamŭ aŭ publicatŭ poporului nisce ordine sosite de la Horia. Radna 1 decembre 1784

66. Mĕsurile ordonate de Contele A Jankovits în urma raportului despre maltratările românilorŭ din Covasdia. Aradŭ 29 novembre 1784.

67. Generalulŭ Koppenzoller scrie Contelui A. Jankovits, cu privire la ajutorulŭ trimisŭ sublocotenentului Teleky în Dobra. Temișóra 2 decembre 1784

68. Guvernatorulŭ Sam Bruckenthal raportéză monarchului Iosifŭ II despre prisonierii români decapitați la Deva Sibiiŭ 30 novembre 1784

69. Guvernatorulŭ Sam. Bruckenthal raportéză Impĕratului Iosifŭ II, că a suspendatŭ procedura sumară în contra prisonierilorŭ români. Sibiiŭ 29 novembre 1784.

70. Baronulŭ Ionŭ Bornemisza scrie guvernatorului Sam. Bruckenthal că resculații i-aŭ devastatŭ tóte domeniele din comunele Ilia, Rapoltŭ, Geoagiŭ, Sântă-Maria și Simeria. Deva 1 decembre 1784.

71. Vice-cancelarulŭ Palffy către Impĕratulŭ Iosifŭ II cu privire la regularea urbarială din munţiĭ Abruduluĭ. Viena 8 augustŭ 1785.

72 Ordinulŭ Impĕratuluĭ Iosifŭ II către Cancelaria aulică în cestiunea regulăriĭ urbariale din munţiĭ Abruduluĭ şi a funcţionarilorŭ ce jăfuescŭ poporulŭ. Viena 8 augustŭ 1785

73. Sergentulŭ Hirsch raportéză că dênsulŭ a cercetatŭ acasă pe Petru Nicula, Simionŭ Trifŭ şi pe Nicula Todea dar fără resultatŭ. Câmpenĭ 26 iulie 1785.

74. Diploma prin care se declară de ţĕranĭ liberĭ, iobagiĭ carĭ aŭ prinsŭ pe Horia şi Cloşca. Slatna 5 februarie 1785.

75. Cancelarulŭ Eszterházy consiliéză pe Impĕratulŭ Iosifŭ II a procede în contra resculaţilorŭ cu mĕsurĭ militare dar nu cu amnestiă. Viena 4 decembre 1784.

76. Raportulŭ comisaruluĭ Michaiŭ Bruckenthal către Cancelaria aulică despre asuprirea locuitorilorŭ din munţiĭ Abruduluĭ. Sibiiu 17 augustŭ 1785.

77. Cancelaria aulică transpune camereĭ aulice montanistice raportulŭ luĭ Michaiŭ Bruckenthal, cerêndŭ totŭ o dată şi opiniunea sa. Viena 1 septembre 1785.

78. Vice-cancelarulŭ Pálffy raportéză monarchuluĭ, că 5 locuitorĭ din Albacŭ, plecândŭ la Viena, aŭ rostitŭ în Beiuşŭ nisce cuvêntărĭ suspecte, şi resoluţiunea monarchuluĭ. Viena 2 augustŭ 1785.

79. Relaţiunea luĭ Alexiu Incze despre cuvintele ce le-aŭ rostitŭ locuitoriĭ din Albacŭ, carĭ aŭ plecatŭ la Viena, anume Petru Nicula, Simion Trifŭ şi Nichita Todea Câmpenĭ 21 iulie 1785

80. Comisarulŭ Michaiŭ Bruckenthal raportéză Vice-cancelaruluĭ, că a scrisŭ comitatuluĭ Bihorŭ să prindă pe deputaţiĭ din Albacŭ. Slatna 23 iulie 1785.

81. Contele Antoniŭ Jankovits înaintéză monarchuluĭ Iosifŭ II câte-va acte ce se raportă la plânsorile românilorŭ resculaţĭ. Viena 16 maiŭ 1785.

82. Funcţionariĭ cancelarieĭ aulice Fabianŭ şi Csudor raportéză, că dînşiĭ aŭ frântŭ sigilele de pe lada în care se aflaŭ actele conteluĭ Jankovits, dar nu aŭ aflatŭ între ele nicĭ unŭ dosarŭ cu privire la plânsorile românilorŭ din munţiĭ Abruduluĭ. Viena 19 aprilie 1786.

83. Cancelaria aulică scrie guvernuluĭ transilvanŭ cu privire la despăgubirea arêndaşilorŭ armenĭ în urma tumultuluĭ din 1782. Viena 31 iulie 1786.

84. Guvernulŭ transilvanŭ înaintéză monarchuluĭ Iosifŭ II noua cercetare făcută cu privire la pagubele ce le-aŭ suferitŭ arêndaşiĭ armenĭ prin tumultulŭ din 1782 Sibiiŭ 11 iulie 1786

85 Contele Pálffy raportéză împĕratuluĭ despre cercetarea făcută asupra

plânsorilorŭ ce le-aŭ înaintatŭ româniĭ la tronŭ· înainte de revoluţiune şi decisiunea monarchuluĭ. Viena 23 februarie 1786.

86. Cancelaria aulică raportéză monarchuluĭ, cŭ a cerutŭ de la guvernulŭ Transilvanieĭ să'ĭ trămită scrisorile luĭ Horia carĭ s'aŭ aflatŭ la Nicula Cristea. Viena 24 maiŭ 1785

87. Raportulŭ guvernuluĭ transilvanŭ către Impĕratulŭ Iosifŭ totŭ în cestiunea acestorŭ scrisorĭ. Sibiŭ 2 augustŭ 1785.

88. Cancelarulŭ Eszterházy descopere împĕratuluĭ temerea, că revoluţiunea română nu se va linisci. Viena 10 decembre 1784.

89. Prefectulŭ Hunedóreĭ, baronulŭ Bornemisza, înscüinţeză că în comitatulŭ Zaranduluĭ revoluţiunea a eruptŭ din noŭ Deva 1 decembre 1784.

90. Locotenentulŭ Siményi relatéză că armata imperială, în urma uneĭ lupte ce a avut'o cu resculaţiĭ aprópe de comuna Bradŭ, a trebuitŭ să se retragă la Halmagiŭ Bradŭ 29 novembre 1784

91. Cancelaria aulică ordonă guvernuluĭ transilvanŭ, că pînă se vorŭ decide plânsorile, ce le aŭ înaintatŭ româniĭ din domeniulŭ Slatneĭ la impĕratulŭ, să nu se execute nicĭ o sentinţă de mórte asupra lorŭ. Viena 21 maiŭ 1783.

92. Referatulŭ luĭ I. Mehesi către cancelaria aulică despre petiţiunea românilorŭ la împĕratulŭ din a. 1783. No 638.

93. Petiţiunea românilorŭ din domeniulŭ Slatneĭ înaintată împĕratuluĭ Iosifŭ cu privire la abusurile funcţionarilorŭ. Viena 18 martie 1784.

94. Ordinulŭ cancelarieĭ aulice către guvernulŭ transilvanŭ în urma petiţiuniĭ din 18 martie 1784. Viena 13 aprilie 1784.

95. Raportulŭ cancelarieĭ aulice către Impĕratulŭ Iosifŭ II asupra petiţiuniĭ românilorŭ din a. 1782. Viena 19 aprilie 1782.

96. Ordinulŭ cancelarieĭ aulice către guvernulŭ transilvanŭ în urma petiţiuniĭ din a. 1782. Viena 24 aprilie 1782.

97. Petiţiunea românilorŭ din domeniulŭ Slatneĭ către Imp. Iosifŭ II cu privire la asupririle şi stórcerile funcţionarilorŭ. 16 aprilie 1782.

98. Consiliulŭ de resbelŭ propune împĕratuluĭ Iosifŭ unŭ premiŭ de 100 galbenĭ pentru acela, care va prinde pe Salis, şi resoluţiunea împĕratuluĭ. Viena 10 septembre 1784.

99. Cancelaria aulică scrie guvernuluĭ transilvanŭ, că primariĭ din munţiĭ Abruduluĭ carĭ vorŭ încasa impositele la timpŭ să fiă scutiţĭ de contribuţiunĭ. Viena 26 iunie 1782.

100. Preoţiĭ românĭ din munţiĭ Abruduluĭ se plângŭ la împĕratulŭ, că deşi sunt necesitaţĭ a se hrăni cu cultura pămêntuluĭ totuşĭ funcţionariĭ cerŭ şi de la eĭ,

ca dé la alțĭ iobagĭ, se facă robote și să plătéscă taxe. Referatŭ. Viena 24 aprilie 1782.

101. Contele A. Jankovits raporteză Impĕratuluĭ Iosifŭ, că revoluțiunea română s'a liniștitŭ și numaĭ comuna Gura-Arădiĭ, unde se ḑice că s'a retrasŭ Horia, nu s'a supusŭ încă. Deva 26 decembre 1784.

102. Canceleria aulică comunică conteluĭ A. Jankovits resoluțiunea Impĕratuluĭ cu privire la interpretulŭ comisiunĭĭ pentru limba română. Viena 9 ianuarie 1785.

103. Cancelarulŭ Eszterházy propune monarchuluĭ că postulŭ luĭ Jankovits din Banatŭ să remână neocupatŭ, de óre-ce după asigurările venite de la dênsulŭ, activitatea sa în Transilvania se va termina în curêndŭ. Viena 30 decembre, 1784.

104. Consiliulŭ de resbelŭ comunică cancelarieĭ că în 17, 18 și 19 fevruarie 1786 aŭ fostŭ transferațĭ în Banatŭ 122 românĭ, iar guvernulŭ transilvanŭ le va trămite acolo familiele și averea. Viena 15 martie 1786.

105. Lista unorŭ țĕranĭ din comitatulŭ Albeĭ-de-josŭ și alŭ Hunedóreĭ carĭ aŭ fostŭ transferațĭ în Banatŭ. F. d.

106. Consiliulŭ de resbelŭ comunică cancelarieĭ aulice lista de susŭ. Viena 29 martie 1786.

107. Consiliulŭ de resbelŭ comunică cancelarieĭ, că dintre țĕraniĭ osândițĭ la transferare aŭ sositŭ în Banatŭ 137 familiĭ. Viena 29 aprilie 1786.

108. Cancelaria aulică ordonă guvernuluĭ transilvanŭ să trămită în Banatŭ câtŭ maĭ curêndŭ averea celorŭ 137 familiĭ. Viena 8 maiŭ 1786.

109. Consiliulŭ de resbelŭ scrie cancelarieĭ că la rugarea guvernuluĭ transilvanŭ s'aŭ trămisŭ în Banatŭ și uniĭ țĕranĭ, ce nu eraŭ osândițĭ la transferare. Viena 3 maiŭ 1786.

110. Cancelaria aulică repróbă conduita guvernuluĭ transilvanŭ, fiindŭ că a trămisŭ în Banatŭ și individĭ ce nu eraŭ condamnațĭ la transferare. Viena 15 maiŭ 1786.

111. Lista țĕranilorŭ transferațĭ în Banatŭ în contra ordinuluĭ împĕrătescŭ între carĭ este și Ionŭ fiulŭ luĭ Horia cu soția sa

112. Impĕratulŭ Iosifŭ II arată cancelaruluĭ Pálffy adânca sa mahnire, că în contra ordinuluĭ datŭ s'aŭ transferatŭ în Banatŭ peste 160 familiĭ române și transferarea curge mereŭ. Seghedinŭ 10 iuliŭ 1786.

113. Guvernulŭ transilvanŭ raportéză monarchuluĭ, că a suspendatŭ transferarea românilorŭ în Banatŭ. Sibiiŭ 1 augustŭ 1786.

114. Ordinulŭ consiliuluĭ de resbelŭ către comandele militare din Transilvania şi Banatŭ cu privire la transferarea românilorŭ. Viena 30 octobre 1785.

115. Impĕratulŭ Iosifŭ II ordonă că resculaţiĭ osândiţĭ pentru acte de violenţă să fie transferaţĭ în Banatŭ cu tótă averea lorŭ. Viena 12 octobre 1785

116. Impĕratulŭ Iosifŭ amintesce cancelarieĭ să nu se facă abusŭ cu ordinulŭ de transferare. F. d.

117. Locotenenţa din Buda raportéză monarchuluĭ că în comitatulŭ Bihoruluĭ aŭ fostŭ arestaţĭ treĭ preoţĭ români, din causă că publicase poporuluĭ, că în viitorŭ fie care va fi soldatŭ. Buda 2 decembre 1784

118. Impĕratulŭ Iosifŭ ordonă a se pune în libertate ceĭ treĭ preoţĭ arestaţĭ F. d. 1784.

119. (Inquisitio Zalathnensis). Investigaţiunea făcută la anulŭ 1783 asupra plânsorilorŭ ce le înaintase româniĭ din munţiĭ Abruduluĭ în anulŭ 1780, 1781, 1782 şi 1783. Extrasŭ făcutŭ de cancelaria aulică, 115 pagine Viena 3 aprilie 1784

120. Impĕratulŭ Iosifŭ scrie conteluĭ Eszterházy, că unŭ individŭ cu numele Michaiŭ Poperski călĕtoresce prin Ungaria cu scopulŭ de a angaja ómenĭ pentru serviciŭ militarŭ străinŭ, şi 'ĭ ordonă, că la întêmplare dacă Michaiŭ Poperski ar încerca aşa ceva să se aresteze immediatŭ Viena 23 octobre 1784

121. Descrierea persóneĭ luĭ Michaiŭ Poperski comunicată de Impĕratulŭ Iosifŭ cancelaruluĭ Eszterházy.

122. Guvernatorulŭ Sam. Bruckenthal raportéză Impĕratuluĭ Iosifŭ că Michaiŭ Poperski a sositŭ în Tranilvania şi a declaratŭ, că dênsulŭ voesce a se întórce în patria sa în România. Sibiiŭ 27 novembre 1784

123. Contele Sig. Kornis prefectulŭ Solnoculuĭ-de-mijlocŭ scrie guvernuluĭ transilvanŭ că Michaiŭ Poperski saŭ Popeskoul are paspórte de locotenentŭ de la Catarina Impĕrătésa Rusieĭ şi a declaratŭ că dênsulŭ voesce a se intorce la Bucurescĭ. Sz. Csech 12 novembre 1784.

124. Impĕratulŭ Iosifŭ scrie cancelaruluĭ Pálffy, că Poperski este unŭ omŭ fórte periculosŭ şi dacă se va întórce iarăşĭ în Transilvania să'lŭ aresteze şi trămită la Viena. Viena 14 ianuariŭ 1785

125. Consiliulŭ de resbelŭ ordonă comandeĭ din Sibiiŭ sa prindă pe Poperski saŭ Poperskul, dacă se va întórce în Transilvania Viena 14 ianuariŭ 1785.

126. Contele Adamŭ Teleki raportéză guvernuluĭ, că Poperski este de naţionalitate românŭ din Iaşĭ cu numele Popeskul, că dênsulŭ vorbesce fluentŭ maĭ multe limbĭ, că a călĕtoritŭ prin maĭ multe ţĕrĭ. şi neaflându-lŭ intru nimicŭ suspectŭ, l'a trămisŭ pênĕ la Macodŭ ca să trécă în Moldova. Dejŭ 7 februarie 1785.

127. Decisiunea Imperatului Iosifŭ II cu privire la arenda carcĭmăritului din domeniulŭ Slatneĭ. Viena 29 septembre 1785

128. Decisiunea Impĕratuluĭ Iosifŭ în cestiunea asupririĭ ţeranilorŭ din munţiĭ Abruduluĭ. Viena 10 noembre 1785

129. Cancelaria aulică invită pe guvernulŭ transilvanŭ să resolve unele plânsorĭ încă nedecise ale românilorŭ. Viena 22 iuniŭ 1786

130. Cancelarulŭ Pálffy cere autorisarea monarchuluĭ, ca să deschidă lădile în carĭ se aflà actele conteluĭ Jankovits, şi resoluţiunea monarchuluĭ. Viena 23 martie 1786.

131. Cancelaria aulică ordonă guvernuluĭ transilvanŭ să trămită conteluĭ A. Jankovits raportulŭ oculistuluĭ Molnarŭ, care conţine cele maĭ însemnate plângerĭ a le naţiuniĭ române. Viena 9 decembre 1784.

132. Petiţiunea ce aŭ înaintat'o prefectuluĭ Bornemisza nobiliĭ refugiaţĭ în Haţegŭ. Haţegŭ 21 novembre 1784.

133. Raportulŭ guvernuluĭ transilvanŭ către Impĕratulŭ despre cursulŭ revoluţiuniĭ române. Sibiŭ 25 novembre 1784.

134. Rescriptulŭ Impĕratuluĭ Iosifŭ II, în care recunósce de fundate plânsorile românilorŭ din munţiĭ Abruduluĭ. Viena 11 maiŭ 1786.

135. Raportulŭ oculistuluĭ Molnarŭ despre misiunea sa la româniĭ revoltaţĭ în Zarandŭ. Bradu 17 novembre 1784.

136. Lista comunelorŭ din comitatulŭ Hunedóreĭ în carĭ s'aŭ confiscatŭ şi arsŭ averile nobililorŭ, 1784.

137. Danielŭ Fabianŭ petiţionéză la guvernulŭ transilvanŭ să ia mĕsurĭ ca sora sa, care se află în captivitate la româniĭ din Zarandŭ, să fiă pusă în libertate Sebeşŭ 22 novembre 1784.

138. Impĕratulu Iosifŭ II invită pe cancelarulŭ Esztérházy, ca să trămită conteluĭ A. Jankovits raportulŭ oculistuluĭ Molnarŭ despre misiunea sa în Zarandŭ. Viena 8 decembre 1784

II. Din Archiva Comisiuniĭ Jancoviciane. (1)

139. Subprefectulŭ G. Polgar scrie că, după cum i'a relatatŭ Carolŭ Bisztrai din Ilia, româniĭ din Zarandŭ s'aŭ revoltatŭ sub conducerea luĭ Horia şi a unuĭ tênĕrŭ îmbrăcatŭ în veştminte nemţescĭ Lugojŭ 8 novembre 1784.

(1) Contele Antoniŭ Jankovits, însărcinatŭ de Impĕratulŭ Iosifŭ II, cu cercetarea causelorŭ revoluţiuniĭ române, după liniştirea Transilvanieĭ se întorse la Viena. Cu acéstă ocasiune dênsulŭ depuse actele comisiuniĭ în Archiva cancelarieĭ aulice închise în doue lădĭ sigilate. In a 1786 cancelarulŭ Pálffy, ceru de la Imp. Iosifŭ permisiunea să deschidă lădile conteluĭ

140. Antonŭ Iosifŭ Bartes, administratorulŭ postelorŭ din Sibiiŭ, comunică declaraţiunea ce aŭ făcut'o nisce românĭ din Banatŭ către conductorulŭ posteĭ Antoniŭ Schmidt. Sibiiŭ 9 novembre 1784

141. Oficiulŭ cameralŭ din Lipova înscinţéză, că resculaţiĭ din Transilvania aŭ pătrunsŭ în Ungaria şi aŭ arsŭ tóte satele pînă la Totvaradia. Lipova 8 novembre 1784.

142. Contele A. Jankovits raportéză Cancelarieĭ, că a scrisŭ comitatuluĭ Caraşŭ să ia mĕsurĭ, că revoluţiunea să nu pătrundă şi acolo. Timişóra 9 novembre 1784.

143. Administratorulŭ vicecomiteluĭ Andreiŭ Forrai relatéză că resculaţiĭ aŭ arsŭ satete Zamŭ şi Petrişŭ.

144. Iosifŭ Szalay însciinţéză, că resculaţiĭ aŭ arsŭ satele Petrişŭ, Ilteu, Tocŭ şi Soborşinu. Capalnas 7 novembre 1781.

145. Contele A. Jankovits raportéză cancelarieĭ, că revoluţiunea română a pătrunsŭ şi în comitatulŭ Araduluĭ, şi că dênsulŭ a scrisŭ comandantuluĭ militarŭ din Aradŭ să ia mĕsurĭ în contra resculaţilorŭ. F. l. 10 novembre 1784.

146. Subprefectulŭ Adamŭ Deseö relatéză, că resculaţiĭ aŭ arsŭ satulŭ Căpruţa şi arŭ fi declaratŭ, că în Banatŭ nu vorŭ încerca nimicŭ. Neudorf 9 novembre 1784.

147. Contele A. Jankovits scrie luĭ Ign. Madarász, vicecomiteluĭ din Lugojŭ, că a făcutŭ disposiţiunĭ ca resculaţiĭ să nu trécă în Banatulŭ temişanŭ. Temişóra 11 novembre 1784.

148. Episcopulŭ Popovicĭ din Verşeţŭ scrie conteluĭ A. Jankovits, că a ordonatŭ preoţilorŭ din Banatŭ să stărue ca poporulŭ de acolo să rĕmână liniştitŭ. Verşeţŭ 10 novembre 1784

149. Oficiulŭ cameralŭ din Lipova înscinţéză, că resculaţiĭ aŭ arsŭ tóte curţile nobilitare pînă la comuna Peşova, că astădĭ în 9 novembre dupe 12 ore s'a vĕdutŭ fumŭ şi la comuna Otvoşŭ, iar pe când scrie rîndurile aceste clopotele din Radna daŭ signalulŭ de alarmŭ. Lipova 9 novembre 1784

150. Oficiulŭ cameralŭ din Lipova însciinţéză că resculaţiĭ aŭ pătrunsŭ în comitatulŭ Araduluĭ pînă lîngă Şoimuşŭ, şi comuna Radna s'a pusŭ în stare de apĕrare. Lipova 10 novembre 1784.

151 Vicecomitele din Aradŭ, Andreiŭ Forrai, relatéză că resculaţiĭ aŭ arsŭ

Jankovits, sub motivulŭ că ar avé să caute între chârtiile comisiunil nişte acte privitóre la românil din munţil Abruduluĭ. De atuncĭ şi pînă astădĭ actele comisiunil Jankoviciane aŭ remasŭ totŭ în archiva cancelarieĭ aulice scóse din lădĭ şi legate în maĭ multe fascicule ce pórtă de aupra inscripţiunea : *Hora & Kloska*.

curţile nobilitare din Zamŭ, Petrişŭ, Tocŭ şi castelulŭ săŭ din comuna Soborşinŭ. Aradŭ 9 novembre 1784.

152 Contele Jankovits scrie cancelaruluĭ, că s'aŭ trămisŭ la Cosova şi Lipova doue companiĭ din garnisóna Temişóreĭ ca să păzéscă ţĕrmurulŭ stângŭ alŭ Mureşuluĭ. Temişóra 11 novembre 1784.

153. Sigismundŭ Lovasz scrie conteluĭ A. Jankovits, că nobiliĭ şi cetăţeniĭ din Aradŭ, consternaţĭ de revoluţiunea română, s'aŭ retrasŭ în castelulŭ de acolo. Aradulŭ-noŭ 11 novembre 1784.

154. Episcopulŭ Popovicĭ din Verşeţŭ însciinţéză pe contele Jankovits, că a ordonatŭ protopopilorŭ din ţinutulŭ Caransebeşuluĭ şi alŭ Lugojuluĭ să îngrijéscă ca poporulŭ de acolo să rĕmână liniştitŭ. Verşeţŭ 11 novembre 1784.

155. Tabloulŭ satelorŭ din comitatulŭ Araduluĭ şi din frontiera Transilvanieĭ în carĭ resculaţiĭ aŭ arsŭ curţile şi castelele nobilitare.

156. Contele Cristoforŭ Nitzky, preşedintele Locotenenţeĭ din Buda, scrie conteluĭ Jankovits, că generalulŭ Koppenzoller a primitŭ ordinŭ să ia mĕsurĭ ca turburările să nu se estindă şi în Ungaria. Buda 12 novembre 1784.

157. Căpitanulŭ armateĭ imperiale Festenberg relatéză, că conducĕtoriĭ resculaţilorŭ românĭ arŭ fi Salis, Sofroniă şi Horia din preună cu treĭ feciorĭ aĭ săĭ. Radna 13 novembre 1784.

158. O relaţiune despre faptele revoluţionarilorŭ în Câmpenĭ, Tătărescĭ şi Zamŭ.

159. Contele A. Jankovits scrie cancelaruluĭ, că resculaţiĭ aŭ atacatŭ şi satele Galsa şi Pancota din comitatulŭ Araduluĭ Temişóra 19 novembre 1784.

160. Contele A. Jankovits trămite comitatuluĭ Aradŭ punctele asupra cărora să se facă interogatorŭ cu prisonieriĭ românĭ. Temişóra 18 novembre 1784.

161. Subprefectulŭ Adamŭ Deseo relatéză, că Forrai celŭ tĕnĕrŭ percurge satele cu panduriĭ comitatuluĭ şi maltratéză pe ţĕraniĭ românĭ în modulŭ celŭ maĭ crudelŭ. Lipova 17 novembre 1784.

162. Contele A. Jankovits provócă pe vicecomitele Andreiŭ Forrai să dea ordinŭ ca notarulŭ Forrai să se abţină de la astŭ-felŭ de acte violente. Temişora 19 novembre 1784.

163. Contele A. Jankovits scrie episcopuluĭ Petrovicĭ din Aradŭ, că doĭ preoţĭ românĭ arŭ fi încercatŭ să convertéscă la religiunea ortodoxă pe reformaţiĭ din comuna Sebeşŭ. Temişóra 30 novembre.

164. Lista edificielorŭ incendiate în comitatulŭ Araduluĭ.

165. Căpitanulŭ Werner din armata imperială, raportéză că i-a succesŭ a

prinde pe căpitanulŭ resculaţilorŭ Ribiţă, după ce a fostŭ maĭ întêiŭ rănitŭ. Radna 20 novembre 1784.

166. Căpitanulŭ Werner înscíinţéză, că între comitatulŭ Aradului şi alŭ Bihoruluĭ s'a trasŭ unŭ cordonŭ militarŭ.

167. Căpitanulŭ Schirnding din armata imperială, raportéză că soldaţiĭ aŭ prinsŭ 16 resculaţĭ şi că baniĭ din casieriele publice s'aŭ trămisŭ la casieria centrală din Temişóra. Valea mare 16 novembre 1784.

168. Contele A. Jankovits scrie locotenenţeĭ din Buda, că s'aŭ arestatŭ duoĭ preoţĭ din ţinutulŭ Butinuluĭ, carĭ voiaŭ să convertéscă pe reformaţiĭ din Sebeşŭ la religiunea ortodoxă Temişóra 22 novembre 1784.

169. Contele A. Jankovits înscíinţéză pe cancelarulŭ Eszterházi, că a scrisŭ comitatuluĭ Aradŭ să nu execute sentinţele de mórte asupra prisonierilorŭ românĭ pînă va sosi dênsulŭ acolo. Temişóra 26 novembre 1784.

170. Decretulŭ Impĕratuluĭ Iosifŭ II prin care numesce pe contele A. Jankovits de comisarŭ regescŭ pentru cercetarea causelorŭ revoluţiuniĭ române. Viena 19 novembre 1784.

171. Cancelarulŭ aulicŭ comunică guvernuluĭ transilvanŭ că monarchulŭ a ordonatŭ suspendarea procedureĭ sumare faţă cu prisonieriĭ românĭ. Viena 20 novembre 1784.

172. Andreiŭ Forrai vice-comitele Araduluĭ respunde conteluĭ A. Jankovits, că a datŭ ordinŭ fiuluĭ săŭ să fie maĭ moderatŭ cu resculaţiĭ Aradŭ 21 novembre 1784.

173. Căpitanulŭ Werner din armata imperială relatéză, că Ribiţa căpitanulŭ resculaţilorŭ a fostŭ prinsŭ în satulŭ Zarvin prin trădarea unorŭ ţĕranĭ de acolo. Radna 22 novembre 1784

174 Comitatulŭ Araduluĭ scrie conteluĭ A. Jankovits, că doresce să vină acolo, de óre ce crede că dênsulŭ va face o justiţiă vindicativă şi nu va patrona pe criminalĭ Aradŭ 25 novembre 1784.

175. Andreiŭ Forrai vice-comitele Araduluĭ scrie conteluĭ A. Jankovits, că prisonieriĭ de acolo fiindŭ toţĭ corifeiĭ, dênsulŭ, în conformitate cu decretulŭ monarchuluĭ, trebue săĭ osîndescă pe toţĭ la morte şi din acéstă causă nu póte satisface ordinelorŭ sale. Aradŭ 25 novembre 1784.

176. Contele Jankovits «In Numele Regeluĭ» provócă pe Andreiŭ Forrai să nu execute vre-o pedépsă de mórte asupra captivilorŭ pînă va sosi dênsulŭ acolo. Temişóra 26 novembre 1789.

177. Căpitanulŭ Schirnding, din armata imperială raportéză, că duoĭ nobilĭ, a-

nume Forrai și Edelsbacher, aŭ sositŭ la Soborșinŭ cu 12 țĕranĭ legațĭ, între carĭ se afla și căpitanulŭ Ribița. Valea mare 22 novembre 1784.

178. Sub-prefectulŭ Adam Deseö comunică faima ce s'a răspânditŭ, că Iuliŭ Salis ar fi prinsŭ în Transilvania. Lipova 26 novembre 1784.

179. Căpitanulŭ Schirnding raportéză, că țĕraniĭ din satulŭ Allgierst aŭ alungatŭ de acolo pe nobilulŭ Edelsbacher. Soborșinŭ 25 novembre 1784.

180 Alexiu Nopcia, vice-comitele Hunedóreĭ. comunică locotenentelui Eperiesy scințele ce le are comitatulŭ despre adunarea românilorŭ de la Mestécănŭ. Deva 23 novembre 1784.

181. Contele A. Jankovits scrie cancelaruluĭ, că în Banatulŭ temeșanŭ domnesce liniște neturburată. Temișóra 29 novembre 1784.

182. Comitatulŭ Hunedóreĭ cere de la contele A. Jankovits să mijlocéscă a se trămite acolo maĭ multă armată, ca nu cum-va la primă-véră să năvălĕscă pentru pradă și locuitoriĭ din țéra românéscă. Deva 26 novembre 1784.

183. Nobiliĭ din Zarandŭ petiționéză la prefectulŭ Bornemisza să întrevină la guvernŭ, ca soțiele și copiiĭ lorŭ să se libereze din captivitatea românilorŭ F. l. 25. novembre 1784.

184. Comitatulŭ Temișóreĭ scrie guvernuluĭ transilvanŭ, că a luatŭ mĕsurĭ ca revoluțiunea să nu trécă și la dênșiĭ. Temișóra 16 novembre 1784.

185. Comitatulŭ Temișóreĭ scrie conteluĭ A. Jankovits, că a interdisŭ orĭ-ce adunărĭ țĕranilorŭ de acolo. Temișóra 16 novembre 1784.

186. Generalulŭ Papilla scrie conteluĭ A. Jankovits, că în 28 novembre va sosi la Temișóra pentru a pleca de aci la olaltă în Transilvania. Biserica-albă 27 novembre 1784.

187. Episcopulŭ P. Petrovicĭ din Aradŭ contestă că protopopulŭ Atanasie Roșu și preotulŭ Nicolae Popovicĭ s'ar fi încercatŭ să converéscă la ortodoxiă pe reformațiĭ din Sebeșŭ și cere eliberarea lorŭ din închisóre. Aradŭ 23 novembre 1784.

188. Contele A. Jankovits scrie vice-comiteluĭ din Carașŭ, că din relatările primite se vede că poporulŭ din ținutulŭ Oravițeĭ și alŭ Sasceĭ ar începe a se mișca. Temișóra 30 novembre 1784.

189. Contele A. Jankovits scrie locotenențeĭ din Buda, că a sositŭ în Aradŭ la olaltă cu generalulŭ Papilla și după ce va termina investigațiunea de aci va pleca apoĭ la Deva. Aradulŭ vechiŭ 2 decembre 1784.

190. Armeanulŭ Ionŭ Biro se plânge la contele A. Jankovits, că venindŭ cu marfă dela Viena aŭ confiscat'o resculațiĭ din Zarnŭ, făcêndu'ĭ o pagubă de 13,000 fl. Aradulŭ vechiŭ 2 decembre 1784.

191. Contele A. Jankovits cere de la comitatulŭ Aradului să desemneze unŭ funcționarŭ, care la olaltă cu protopopulŭ Aradului și cu unŭ oficiărŭ din armata imperială, să îndemne poporulŭ a se întórce acasă. Aradulŭ vechiŭ 2 decembre 1784.

192. Armeanulŭ Alexandru Cristof se plânge la contele Jankovits, că pe cândŭ ardea Soborșinulŭ dînsulŭ trecea pe acolo cu carulŭ cu caii proprii și cu 12 măjĭ de pesce săratŭ, dar l'aŭ prinsŭ resculații și i-aŭ luatŭ carulŭ cu pesce. Aradŭ 5 decembre 1784.

193. Lista edificielorŭ prădate și incendiate în comitatulŭ Aradului, în dilele de 6, 7, 8, 9 și 10 novembre 1784.

194. Căpitanulŭ din armata imperială Mocsári raportéză, că în 5 decembre sergentulŭ Bubna a prinsŭ pe căpitanulŭ resculațilorŭ Ionŭ Lucaciŭ, încredutulŭ lui Horia. Soborșinŭ 6 decembre 1784.

195. Raportulŭ comisiunii mixte din comitatulŭ Aradului despre activitatea sa pentru liniștirea românilorŭ. Aradŭ 8 decembre 1784.

196. Lista edificielorŭ devastate în comitatulŭ Aradului pe timpulŭ revoluțiunii.

197. Unŭ raportŭ comunicatŭ de generalulŭ Koppenzoller despre o împăcĭuire încheiată între armata imperială cu resculații din Zarandŭ în 29 novembre 1784.

198. Sentința tablei (1) din Aradŭ, prin care condamnă pe 42 prisonieri la diferite pedepse de mórte, pe toți ceĭ-l'alți locuitori resculați la pedépsa de bastóne, iar pe prunci la pedépsa de vergi. Aradŭ 25 novembre 1784.

199. Lista celorŭ maĭ însemnați rebeli din comitatulŭ Aradului, compusă de comisiunea mixtă și presentată adunării comitatului în 21 novembre 1784.

200. Ionŭ Aronŭ de Bistra, fostŭ căpitanŭ în armata imperială, cere de la contele A. Jankovits să denuméscă o comisiune pentru investigarea causelorŭ tumultului din 1782. F. d

201. Cancelarulŭ Eszterházy scrie contelui A. Jankovits, că dorința Impèratului este ca dînsulŭ să plece imediatŭ la Deva, Hunedóra și Aiudŭ, unde sunt închiși maĭ mulți prisonieri români, de aci apoi să trécă la Slatna pentru a investiga plânsorile românilorŭ din munții Abrudului Viena 29 novembre 1784.

202. Conspectulŭ actelorŭ privitóre la românii din munții Abrudulŭ, pe cari le-a transpusŭ cancelaria contelui Antoniŭ Jankovits. F. d.

203. Contele A. Jankovits scrie locotenenței din Buda, că a înaintatŭ Impèratului Iosifŭ sentințele de mórte ale celorŭ 42 prisonieri din Aradŭ. Deva 20 decembre 1784

(1) *Tabula judiciaria* era tribunalulŭ de prima instanță, după constituțiunea feudală a Ungariei și Transilvaniei.

204. Contele A. Jankovits înaintéză Impĕratuluĭ Iosifŭ II sentințele de mórte ale celorŭ 42 prisonierĭ d'impreună cu opiniunea sa, că investigațiunea făcută de comitatulŭ Araduluĭ fiindŭ defectuósă, după ce se va întregi să se pedepsescă cu mórte numaĭ unulŭ saŭ duoĭ prisonierĭ. F. l. 13 decembre 1784.

205. Interogatoriulŭ făcutŭ de căpitanulŭ Schirnding cu Popa Constantinŭ din Zamŭ despre publicarea unuĭ circularŭ alŭ luĭ Horia. Valea mare 30 novembre 1784.

206. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu Popa Constantinŭ din Zamŭ. Aradulŭ vechiŭ 4 decembre 1784.

207 Interogatoriulŭ făcutŭ de căpitanulŭ Schirnding cu primarulŭ George Vulpe din Zamŭ despre publicarea ordinelorŭ luĭ Horia. Valea mare 30 novembre 1784.

208. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu primarulŭ George Vulpe din Zamŭ despre modulŭ cum a trecutŭ revoluțiunea română în Ungaria. Aradŭ 4 decembre 1784.

209. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu teologulŭ Ionŭ Simonŭ despre începutulŭ revoluțiuniĭ în comuna Petrișŭ Aradŭ 7 decembre 1784.

210 Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu Ionŭ Lupenciŭ despre ataculŭ Ardelenilorŭ asupra comuneĭ Petrișŭ din comitatulŭ Araduluĭ și despre causele revoluțiuniĭ transilvane. Aradŭ 6 decembre 1784.

211. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu Toma Micula despre publicarea ordinelorŭ lui Horia în comuna Selisce din comitatulŭ Zaranduluĭ. Aradŭ 3 decembre 1784.

212. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu Popa George din comuna Selisce-Petrișŭ (comitatulŭ Araduluĭ) pentru causele participăriĭ sale la revoluțiune. Aradŭ 7 decembre 1784

213. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu primarulŭ Ionŭ Iancu din comuna Temeșescĭ despre începutulŭ revoluțiuniĭ în Ungaria. F. d.

214. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu Ionŭ Cirțiŭ din comuna Temeșescĭ despre revoluțiunea din comitatulŭ Araduluĭ. Aradŭ 8 decembre 1784.

215. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu George Branișcanŭ primarulŭ comuneĭ Soborșinŭ cu privire la revoluțiunea din comuna acésta. Aradŭ 8 decembre 1784.

216. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu prisonierulŭ George Ocheșŭ. Aradŭ 9 decembre 1784.

217. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu Dumitru Despotŭ din comuna Bătuța pentru participarea dênsuluĭ la revoluțiune. Aradŭ 9 decembre 1784.

218. Locotenentulŭ-colonelŭ Schultz de Leichtenthal raportéză comuneĭ de-

spre întrevederea ce a avut'o cu Cloșca și Ionŭ Horia la comuna Tibru din Transilvania și despre înțelegerile ce aŭ urmatŭ între dênșiĭ acolo. Sibiiŭ 14 novembre 1784.

219. O resoluțiune românéscă dată luĭ Horia de către cancelaria aulică. (Traducțiune făcută în limba germană de comanda militară din Sibiiŭ). Viena 13 aprilie f a.

220. Locotenentulŭ primarŭ Probst raportéză despre intâlnirea dênsuluĭ cu Cloșca și cu resculațiĭ la Părĕulŭ-Turculuĭ. Tibru 11 novembre 1784.

221. Convențiunea ce aŭ încheiat'o cincĭ sate resculate cu funcționariĭ din Ofenbaia. Ofenbaia 29 novembre 1784.

222 Oficiulŭ montanŭ din Slatna petiționéză la Tesaurariatŭ, să aprobe convențiunea încheiată cu resculațiĭ la Ofenbaia, căcĭ la din contră viéța funcționarilorŭ va fi în pericolŭ. Slatna 1 decembre 1784.

223. Lista prisonierilorŭ românĭ adușĭ la Câmpenĭ în timpulŭ dela 21—23 decembre 1734. Câmpenĭ 23 decembre 1784.

224. Contele Nitzky, președintele Locotenențeĭ din Buda. scrie conteluĭ A. Jankovits, că în comitatulŭ Bihoruluĭ aŭ fostŭ arestațĭ treĭ preoțĭ românĭ pentru că aŭ ținutŭ cuvêntărĭ instigatore. Buda 29 novembre 1784.

225. Contele A. Jankovits cere de la comandantulŭ Transilvanieĭ să-ĭ comunice mĕsurile ce le-a luatŭ în contra resculațilorŭ și totŭ odată să-ĭ facă cunoscutŭ numĕrulŭ lorŭ, precum și locurile pe unde se susținŭ Deva 17 decembre 1784.

226. Administratorulŭ conteluĭ Franciscŭ Gyulai arată cum s'a întîmplatŭ devastarea domeniuluĭ din comuna Trestia.

227. Treĭ-spre-ḑece ţĕranĭ și unŭ preotŭ din închisorile de la Deva se plângŭ la contele Jankovits că dênșiĭ zacŭ în arestŭ de doĭ și de treĭ anĭ, fără a fi judecațĭ pînă acumŭ. Deva 18 decembre 1784.

228. Comitatulŭ Hunedóreĭ respunde conteluĭ A. Jankovits că instrucțiunea proceselorŭ cu prisonieriĭ românĭ încă nu e terminată. Deva 25 decembre 1784.

229. Declarațiunea ce aŭ trebuitŭ să o facă comunele liniștite din comitatulŭ Hunedóreĭ, și anume că se lapedă de Horia, că vorŭ fi credincióse monarchuluĭ, guvernuluĭ, autorităților comitatuluĭ și domnilorŭ pămêntescĭ Maĭ multe exemplare cu deosebite date.

230. Vĕduva nobiluluĭ Csiszár din Michălenĭ descrie cum aŭ ucisŭ resculațiĭ pe bărbatulŭ sĕŭ, cum aŭ prins'o pe dênsa și aŭ botezat'o, cum aŭ osîndit'o la mórte și în fine aŭ grațiat'o. Deva 25 decembre 1784.

231. Prefectulŭ Simeonŭ Kemény cere de la contele A. Jankovits, ca intero-

gatoriulŭ şi judecarea luĭ Horia şi Cloşca să se facă de autoritatea comitatuluĭ Alba-de-josŭ, şi resoluţiunea conteluĭ Jankovits. Alba-Julia 8 ianuarie 1784.

232. Contele A. Jankovits comunică comandantuluĭ militarŭ că soldaţiĭ armateĭ imperiale despóĭă pe ţĕranĭ de haine, slănină şi banĭ.

233. Prefectulŭ Andreiŭ Rosenfeld raportéză conteluĭ A. Jankovits, că în comitatulŭ Sibiiuluĭ revoluţiunea a pătrunsŭ numaĭ în treĭ sate. Sibiŭ 24 decembre 1784.

234. O scrisóre a luĭ Horia către Episcopulŭ Gedeonŭ Nichiticĭ. Traducţiune făcută în limba latină. Albacŭ 12 novembre 1784.

235. Locotenentulŭ-colonelŭ Karp raportéză comandeĭ din Sibiiŭ despre excesele nobilimiĭ din ţéra Haţeguluĭ pe timpulŭ revoluţiuniĭ. Haţegŭ 21 decembre 1784.

236. Contele A. Jankovits admoniéză comitatulŭ Hunedóreĭ, că prisonieriĭ de acolo ḑile întregĭ sunt lipsiţĭ de pâne, iar păzitoriĭ îĭ despóĭă de banĭ şi de haine. Deva 28 decembre 1784.

237. Protopopulŭ Josifŭ Sânziana din comuna Trestia se plânge la episcopulŭ Nichiticĭ, că resculaţiĭ îlŭ persecută şi n'are «unde să-şĭ plece capulŭ» Trestia 6 novembre 1784.

238. Protopopulŭ Ionŭ Popovicĭ din Hondolŭ se plânge la episcopulŭ Nichiticĭ, că abia 'şĭ maĭ póte salva viéţa dinaintea resculaţilorŭ. Hondolŭ 13 novembre 1784.

239. Episcopulŭ Nichiticĭ comunică guvernuluĭ transilvanŭ unele informaţiunĭ cu privire la căpitaniĭ Bibarţŭ, Horia şi Cloşca. Abrudŭ 11 decembre 1784.

240. Episcopulŭ Nichiticĭ relatéză guvernuluĭ transilvanŭ despre lupta întîmplată la Michălenĭ între armata imperială şi între resculaţĭ. Michălenĭ 8 decembre 1784.

241. Episcopulŭ Nichiticĭ raportéză guvernuluĭ transilvanŭ despre publicarea amnestieĭ la locuitoriĭ din munţiĭ Abruduluĭ. Abrudŭ 13 decembre 1784.

242. Popa Ionŭ şi Popa Iafetŭ din Deva atestă, că tabla de acolo (1) a decapitatŭ 58 prisonierĭ, iar 12 inşĭ aŭ muritŭ în închisorĭ, — toţĭ fără de a fi împărtăşiţĭ cu sântele taine. F. l. 26'15 decembre 1784

243. Episcopulŭ Nichiticĭ raportéză conteluĭ Jankovits despre activitatea sa pentru liniştirea românilorŭ resculaţĭ. Deva 28 decembre 1784.

244. Investigaţiunea făcută în Vinţulŭ-de-josŭ cu privire la unele cuvinte rostite de românĭ în decursulŭ revoluţiuniĭ. Vinţu-de-josŭ 30 novembre 1784.

(1) Veḑĭ nota de la N-rulŭ 198.

245. Generalulŭ comandantŭ Fabris scrie conteluĭ A. Jankovits, că în închisorile de la Alba-Julia se află peste 300 prisonierĭ, carĭ toţĭ vorŭ trebui să péră din causa releĭ subsistenţe. Sibiiŭ 28 decembre 1784.

246. Contele A. Jankovits scrie comitatuluĭ Hunedóra, că după informaţiunile primite nobiliĭ de acolo silescŭ pe ţĕranĭ să le facă robote şi în ḑile de duminecĭ şi sĕrbătorĭ, şi cere deslușirĭ. Deva 29 decembre 1784.

247. Episcopulŭ Nichiticĭ trămite conteluĭ Jankovits textulŭ originalŭ românescŭ în care a fostŭ scrisŭ raportulŭ oculistuluĭ Molnarŭ. Deva 31 decembre 1784.

248. Comitatulŭ Hunedóreĭ raportéză conteluĭ A. Jankovits, că nu póte termina procesele celorŭ 10 indiviḑĭ arestaţĭ, din causă că resculaţiĭ aŭ risipitŭ archiva Zaranduluĭ.

249. Nobilimea unguréscă din ţéra Haţeguluĭ se plânge la contele A. Jankovits, că locotenentulŭ colonelŭ Karp a fostŭ presentŭ la devastările din Bretea-ungurésca şi nu le-a opritŭ, ba încă a ḑisŭ resculaţilorŭ, că curtea baronuluĭ Iosifŭ Bornemisza să nu o ardă «fiindŭ că e bună pentru casarmă.»

250 Lista comunelorŭ din comitatulŭ Hunedóreĭ în carĭ s'aŭ devastatŭ averile şi edificiele nobilitare.

251. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatuluĭ Hunedóra, că a propusŭ comandeĭ militare a se numi o comisiune mixtă, care să cerceteze cine sunt autoriĭ turburărilorŭ causate prin conscripţiune Sibiiŭ 26 augustŭ 1784.

252. Guvernatorulŭ S. Bruckenthal ordonă comitatuluĭ Hunedóra să facă investigaţiune, dacă este adevĕratŭ că nobiliĭ George Váradi şi Adamŭ Szabo forţéză, pe ţĕranĭ să facă câte 6 ḑile robote pe sĕptămână, respective câte 4 ḑile fiăcare părinte de familiă. Sibiiŭ 18 augustŭ 1784.

253. Ultimatulŭ luĭ Horia după textulŭ comunicatŭ conteluĭ A. Jankovits de către comitatulŭ Hunedóreĭ. 13 novembre 1784.

254. Prefectulŭ din Deva raportéză guvernuluĭ transilvanŭ, că locuitoriĭ din comuna Cigmăŭ, aŭ strigatŭ în tîrgulŭ de la Oraştiă, că nu maĭ credŭ în publicaţiunile funcţionarilorŭ administrativĭ. Deva 27 octobre 1784.

255. Guvernatorulŭ S. Bruckenthal scrie comitatuluĭ Hunedóră, că din raportulŭ secretaruluĭ Stefanŭ Costa resultă, că turburările de acolo s'aŭ liniştitŭ, de aceea comitatulŭ să pună în libertate pe ţĕraniĭ închişĭ după ce vorŭ suferi maĭ întêiŭ unŭ arestŭ de câte 8 ḑile. Sibiiŭ 19 octobre 1784.

256. Ana Maurer veduva luĭ Stefanŭ Szabo declară a fi auḑitŭ de la primulŭ funcţionarŭ alŭ salinelorŭ, că între resculaţiĭ din Zarandŭ se aflaŭ doĭ că-

pitanĭ, din carĭ unulŭ avea în mână o cruce aurită și o stea artificială cusută pe peptŭ. 21 decembre 1784.

257. Nobilulŭ Valentinŭ Szilvási declară a fi audițŭ de la căpitanulŭ armateĭ imperiale Henoi, că cu ocasiunea devastăriĭ întêmplate în comuna Bretea-unguréscă a fostŭ acolo presentŭ și unŭ străinŭ ce vorbia limba latină, germană și francesă și că dênsulŭ a credutŭ că acela era amăgitorulŭ Salis. Deva 23 decembre 1784.

258. Prisonierulŭ Lăpĕdatŭ Crișanŭ declară în decursulŭ instrucțiuniĭ, că țĕraniĭ resculațĭ eraŭ astŭ-felŭ informațĭ, că românii din armata imperială încă vorŭ ține cu dînșiĭ. Deva 20 decembre 1784.

259. Statulŭ personalŭ alŭ comisiuniĭ Jankoviciane Deva 1 ianuarie 1785.

260. Țĕraniĭ din comuna Leșnicú se plângŭ la contele A. Jankovits, că domniĭ pământescĭ ĭĭ silescŭ la robote escesive, anume pe bărbațĭ să facă câte 4 dile de lucru pe sĕptămână și pe soțiele lorŭ alte patru. Pres. 28 decembre 1784.

261 Preotulŭ Stefanŭ Lazarŭ din Abrudŭ-satŭ se plânge la Episcopulŭ Nichiticĭ, că li s'a furatŭ potirulŭ din biserică și dênșiĭ aŭ suspițiune pe unguriĭ din Abrudŭ. Abrudŭ-satŭ 25|14 decembre 1784.

262. Popa Ionŭ din Deva adeveresce că 22 prisonierĭ condemnațĭ la decapitare aŭ fostŭ dușĭ la supliciŭ numaĭ cu «Tatălŭ nostru» fără de a fi împărtășițĭ cu sântele taine. Deva 22 decembre 1784

263. Andreiŭ Iancso, preotulŭ reformatŭ din Criștiorŭ, declară a fi audițŭ de la feciorulŭ popeĭ românescŭ de acolo, că dacă nu prindeaŭ pe Horia în Curechiŭ, revoluțiunea nu erumpea pînă la Apă-botéză din 1785 și atuncĭ fiă-care iobagiŭ omora pe domnulŭ sĕŭ.

264. Contele A Jankovits face reprobărĭ comitatuluĭ Hunedóra, că prisonieriĭ de acolo suntŭ silițĭ să cumpere apa cu banĭ de la directorulŭ închisorilorŭ Deva 4 ianuarie 1785.

265. Magnațiĭ și nobiliĭ din comitatulŭ Hunedóreĭ cerŭ de la contele A. Jankovits, că locuitoriĭ din comunele maĭ turbulente să fiă transferațĭ în Bucovina. Deva 3 ianuarie 1785.

266. Corporalulŭ Andreiŭ Konert naréză cum aŭ atacatŭ resculațiĭ detașamentulŭ locotenentuluĭ Mesterházy. Ofenbaia 13 decembre 1784.

267. Unŭ referatŭ despre silințele locotenentuluĭ colonelŭ Kray de a pune mâna pe scrisorile luĭ Horia.

268. Lista căpitanilorŭ și corporalilorŭ revolutiuniĭ din comunele Albacŭ, Sĕcătura. Scărișóra și Ponorŭ F. d.

269. Memorandulŭ nobilimiĭ din comitatulŭ Albeĭ-de-josŭ votatŭ în adunarea de la Șardŭ. 30 decembre 1784

270. Michaiŭ Hajdu spune că nobilulŭ Biro Miklos s'a dusŭ în tabăra română să se rescumpere cu banĭ, însă resculaţiĭ l'aŭ ucisŭ. Ighiiŭ 31 decembre 1784.

271. Interogatoriulŭ făcutŭ cu preotulŭ Gavrilă Sulară şi cu locuitorulŭ Ionŭ Sulară din comuna Mogoşŭ, despre corifeiĭ revoluţiuniĭ din comuna Mogoşŭ şi despre intenţiunile politice ale luĭ Horia. Abrudŭ 26 decembre 1784

272. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Adamŭ Mirciŭ din comuna Ampoiţia despre revoluţiunea întêmplată acolo.

273. Investigaţiunea făcută cu privire la unele cuvinte ce le-a rostitŭ ţĕranulŭ Titu Suciŭ din comitatulŭ Clujuluĭ. F. d.

274. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Vasile Sgârciŭ din Sălisce lângă Abrudŭ, despre cele din urmă ordine ale luĭ Horia. Bucęşŭ 19 decembre 1784.

275. Interogatoriulŭ făcutŭ cu ţiganulŭ Avi Buto din Abrudŭ, în care acesta declară că româniĭ ocupândŭ Abrudulŭ aŭ eliberatŭ din închisorĭ pe toţĭ ceĭ arestaţĭ, între carĭ se afla şi dênsulŭ. Abrudŭ 6 decembre 1784.

276. Locotenentulŭ Grau raportéză despre cuvintele ce le-a rostitŭ preotulŭ Hagi Crişănuţiŭ cu ocasiunea arestăriĭ sale. Abrudŭ 31 decembre 1784.

277. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Crăciunŭ Bota, despre căpitaniĭ ce i-a numitŭ Horia după expirarea armistiţiuluĭ, şi despre faurulŭ, care fabrica lăncile resculaţilorŭ. Câmpenĭ 12 decembre 1784.

278. Investigaţiuuea făcută cu privire la cuvintele ce le-a rostitŭ ţĕranulŭ Onu Surdu cu ocasiunea lupteĭ de la Remeţĭ. Abrudŭ 17 decembre 1784.

279. Subprefectulŭ Georgiŭ Borsai raportéză cum s'a întêmplatŭ prinderea căpitanuluĭ Uibarŭ Ursŭ, şi spune că dênsulŭ pórtă o jachetă roşiă cu florĭ de aurŭ. Abrudŭ 26, 27 şi 29 novembre 1784.

280. Nobilulŭ Paulŭ Lörincz din Abrudŭ declară, că sub-căpitanulŭ resculaţilorŭ Ionŭ Biro venindŭ la dênsulŭ i-a comunicatŭ că: «D-nulŭ Horia şi Ionŭ Cloşca 'ĭ daŭ graţiă.» F. d.

281. Comisarulŭ Bruckenthal scrie prefectuluĭ S. Kemény, că dênsulŭ este aprópe sigurŭ, că între resculaţiĭ românĭ se afla şi persóne străine. Sebeşŭ 23 novembre 1784.

282. Subprefectulŭ George Antos raportéză, că Popa din «ţĕrmure» a respânditŭ faima, că Horia nu ar zacé în închisóre, ci din contră elŭ ar fi tractatŭ în Alba-Julia cu multă onóre. Mihalţŭ 15 ianuarie 1785.

283. Judele Iosifŭ Gedó din Abrudŭ constată, că din investigaţiunea făcută cu ţĕranulŭ Ionŭ Vĕrtanŭ resultă, că Horia, cândŭ l'a denumitŭ pe acesta de căpitanŭ alŭ resculaţilorŭ, i-a datŭ şi o diplomă şi i-a făcutŭ óre-cari cesiunĭ.

284. Contele A. Jankovits scrie comitatuluĭ Alba-de-josŭ, că plutaşiĭ şi io-

bagiĭ din comuna Vinţu-de-josŭ se plângŭ că nobiliĭ şi funcţionariĭ le jăfuescŭ casele, bisericele şi averile. No. 323.

285. Ţĕraniĭ românĭ din comuna Cetea şi Şerelŭ informéză pe contele A. Jankovits despre enunciările anti-dinastice ale unorŭ nobilĭ. N-riĭ 329, 330.

286. Ţĕranulŭ Ionŭ Suciŭ din comuna St. Iacobŭ în comitatulŭ Turḑiĭ se plânge la Impĕratulŭ Iosifŭ II, că baronulŭ George Korda l'a despoiatŭ de avere. l'a pedepsitŭ cu 100 bastóne şi l'a aruncatŭ în închisóre. 1781.

287. Funcţionariĭ Iosifŭ Veress şi Stefanŭ Bessenyei declară a fi auḑitŭ, că românii de aceea aŭ cerutŭ arme fiindŭ că ţéra nu este a ungurilorŭ ci a românilorŭ. Bucerdia-vinósa 13 septembre 1784.

288. Investigaţiunea făcută în satulŭ Gĕrbăŭ. Martorulŭ Stefanŭ Szentpáli relatéză cuvintele ce le-a rostitŭ ţĕranulŭ Florea Cosma cu raportŭ la drepturile românilorŭ din Transilvania. 8 ianuarie 1785.

289. Interogatoriulŭ făcutŭ cu soldatulŭ Ladislaŭ Josi, despre cuvintele ce le-aŭ rostitŭ nisce ţĕranĭ din comuna Remeţi, cândŭ a sositŭ armata imperială acolo. Slatna 8 ianuarie 1785.

290 Subprefectulŭ George Antos raportéză prefectuluĭ S. Kemény, despre faima ce s'a respânditŭ, că Horia ar fi tractatŭ în Alba-Julia cu multă onóre. Mihalţiŭ 9 ianuarie 1785.

291. Evreulŭ Iosifŭ Samuel din Alba-Julia se plânge la contele Jankovits, că dênsulŭ, împreună cu soţia sa şi cu unŭ altŭ companionŭ, s'a dusŭ în Zarandŭ să vêndă bĕuturĭ şi alte mărfurĭ, dar i-aŭ prinsŭ resculaţiĭ din Bradŭ, le-aŭ tăiatŭ bărbile, i-aŭ desbrăcatŭ de haine, apoĭ le-aŭ turnatŭ apă peste capŭ ḑicêndŭ că vreaŭ să'ĭ boteze şi să-ĭ facă românĭ. Alba-Julia 15 ianuarie 1785.

292. Locotenentulŭ-colonelŭ Kray comunică informaţiunile primite despre adunările românilorŭ de la Mestécănŭ şi de la Crişciorŭ. Alba-Julia 16 ianuarie 1785.

293. Prefectulŭ Ionŭ Csáky raportéză conteluĭ A. Jankovits despre comunele revoltate în comitatulŭ Clujuluĭ. Clujŭ 16 ianuarie 1785.

294. Guvernatorulŭ S. Bruckenthal scrie conteluĭ Jankovits, că a înaintatŭ Impĕratuluĭ o adresă cu privire la dificultăţile ce se potŭ nasce dacă se vorŭ denumi funcţionarĭ saşĭ în comitate. Sibiiŭ 5 ianuarie 1785.

295. Interogatoriulŭ făcutŭ de Dumitru Eustatievicĭ secretarulŭ Episcopuluĭ Nichiticĭ cu Popa Costanŭ din Crişciorŭ, despre cartea împĕrătéscă ce a ḑisŭ că o are la dênsulŭ, şi despre cununarea ţĕranuluĭ Ionŭ Sêrbu cu fica unuĭ subprefectŭ ungurŭ. Abrudŭ 14/3 decembre 1784

296. Interogatoriulŭ făcutŭ de Dumitru Eustatievicĭ cu Popa Avramŭ din Uibărescĭ despre revoluţiunea din comuna Ribiţa. Abrudŭ 14/3 decembre 1784.

297. Raportulŭ comitatuluĭ Alba-de-josŭ despre participarea luĭ Horia la tumultulŭ din 1782 Alba-Julia 20 ianuarie 1785.

298. Pădurarulŭ Antonŭ Meltzer raportéză inspectoruluĭ silvicŭ Andreiŭ Zelinka despre prinderea luĭ Horia și Cloșca. Abrudŭ 1 ianuarie 1785.

299. Cuvintele rostite de țĕranulŭ Michaiŭ Bretianu în tîrgulŭ de la Santa-Maria (20 septembre 1784). Comuna Ostrovŭ petiționéză pentru eliberarea dênsuluĭ din închisórea de la Deva. 28 decembre 1784

300. Comisarulŭ Mich. Bruckenthal protestéză la contele A. Jankovits în contra transportăriĭ luĭ Horia prin comitatulŭ Hunedóreĭ. Alba-Julia 2 februarie 1785.

301. Contele A. Jankovits rĕspunde luĭ Mich. Bruckenthal, ca nu pote să accepte consiliele sale. Alba-Julia 3 februarie 1785.

302. Contele A. Jankovits rĕspunde comisaruluĭ Mich. Bruckenthal, că nu-lŭ pote admite să fiă presentŭ la interogatorulŭ luĭ Horia, Cloșca și Crișanŭ.

303. Impĕratulŭ Iosifŭ II reforméză sentința comitatuluĭ Aradŭ relativă la prisonieriĭ românĭ, schimbândŭ pedépsa de mórte în muncă silnică de la 1-3 anĭ. Viena 10 ianuarie 1785.

304. Comandantuluĭ Fabris scrie conteluĭ A. Jankovits, că după relatările primite de la comanda din Buda soția luĭ Horia încă nu s'a putută prinde. Sibiiŭ 11 februarie 1785.

305. Comandantulŭ generalŭ Fabris scrie conteluĭ A. Jankovits, că Popa Niculae, care după cum se spune a trecutŭ în România, ca să formeze acolo unŭ corpŭ de 600 voluntarĭ, a fostŭ arestatŭ în urma intervenţiuniĭ agenţieĭ din Bucurescĭ, și că principele Românieĭ a promisŭ a'lŭ extrada, rogându-se numaĭ ca menţionatulŭ preotŭ să nu fiă pedepsitŭ cu mórte. Sibiiŭ 8 februarie 1785.

306. Comandantulŭ militarŭ din Orăștiă raportéză, că funcţionariĭ civilĭ aĭ comitatuluĭ Hunedóra teroriséză pe ţĕraniĭ din comunele Peștișulŭ-de-susŭ și Lăpușnicŭ pentru ca să restituéscă lucrurile luate. Orăștiă, 2 februarie 1785.

307. Locotenentulŭ-colonelŭ Kray raportéză, că numele adevĕratŭ alŭ căpitanuluĭ revoluţionarŭ Franzilla este Ionŭ Fêrţială saŭ Stefŭ. Slatna 16 februarie 1785.

308. Descrierea personală a luĭ Ionŭ Fêrţială. Slatna 19 februarie 1785.

309. Martorulŭ Stefanŭ Albert relatéză ameninţările românilorŭ, că la primăvară vorŭ începe de noŭ revoluţiunea. Alba-Julia 17 ianuarie 1785.

310. Nobiliĭ Stefanŭ Boér și Ladislaŭ Andrási certifică a fi auḑitŭ, că unŭ soldatŭ grănicerŭ a declaratŭ, că în douĕ sĕptămânĭ româniĭ vorŭ fi domnĭ peste tótă Transilvania. Alba-Julia 20 ianuarie 1785.

311 Administratoriĭ domenielorŭ Székelly și Teleki atestă, că locotenentulŭ

Probst le-a declaratŭ, că în conformitate cu scrisórea ce o are la sine, orĭ-ce altă naţiune şi religiune din Transilvania, afară de cea română şi catolică, trebue exterminată. Cricăŭ 17 ianuarie 1785.

312. Protopopiĭ Coţiŭ şi Popovicĭ se plângŭ la Episcopulŭ Nichiticĭ, că nobiliĭ nu le maĭ permitŭ a umbla cu crucea pe la poporénii săĭ. F. l. 15 ianuarie 1785.

313. Comandantulŭ Fabris cere de la contele Jankovits să-ĭ comunice actul'i instrucţiuniĭ luĭ Horia. Sibiiŭ 21 februarie 1785.

314. Contele A. Jankovits respunde comandantuluĭ Fabris că i-a comunicatŭ totŭ ce a credutŭ necesarŭ. Alba-Julia 24 februarie 1785.

315. Contele A. Jankovits scrie comitatelorŭ Hunédora, Alba-de-josŭ, Sibiiŭ şi Clujŭ, că pe ḑiua de 28 februarie 1785 să trămită la Alba-Julia câte 6 locuitorĭ din fiă-care comună (1). Alba-Julia 23 februare 1785.

316. Locotenentulŭ-colonelŭ Kray raportéză, că în casa luĭ Nicula Criste din Albacŭ s'aŭ aflatŭ 12 scrisorĭ de a luĭ Horia şi o carte tipărită în treĭ limbĭ, cu care arŭ fi amăgitŭ dênsulŭ poporulŭ. Slatna 23 februarie 1785.

317. Iosifŭ Podivinski din Slatna relatéză cum i'a succesŭ dênsuluĭ să pună mâna pe chârtiele luĭ Horia. Slatna 1 martie 1785.

318. Subprefecţu Stefanŭ Kristsori şi Bela Kristsori comunică unele enunciărĭ ale românilorŭ din Zarandŭ. Criştiorŭ 17 februarie 1785.

319. Contele A. Jankovits scrie prefectuluĭ S. Kemenyi să'ĭ trămiţă câtŭ maĭ în grabă interogatoriulŭ făcutŭ cu Popa Niculae, pe care după cum se ḑice, l'a trimisŭ Horia în Moldova. Temişóra 18 martie 1785.

320. Interogatoriulŭ PopeĭMateiŭ din St Andreaşĭ cu privire la intenţiunile luĭ Ionŭ Fêrţială de a începe din noŭ revoluţiunea, cu maĭ multe puterĭ şi cu unŭ planŭ maĭ bunŭ de câtŭ Horia. Alba-Julia 9 martie 1785.

321. Interogatoriulŭ luĭ Ionŭ Fêrţială din Sĕcărêmbŭ cu privire la scopulŭ dênsuluĭ de a începe o nouă revoluţiune. Alba-Julia 11 martie 1785.

322. Interogatoriulŭ PopeĭNicolae saŭ Nicolae Chêrstea din Oraştiă, despre călĕtoria dênsuluĭ în ţéra românéscă. Alba-Julia 11 martie 1785.

323. Interogatoriulŭ căpitanuluĭ Uibarŭ Ursŭ, despre participarea dênsuluĭ la revoluţiune şi despre ordinele luĭ Horia. Alba-Julia 22 novembre 1784.

324. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Toma Bugnarŭ, despre prinderea luĭ Horia în comuna Buciumŭ. Alba-Julia 1 februarie 1785.

325. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Toma Bugnarŭ înaintea comisiuniĭ regescĭ. Alba-Julia 3 februarie 1785.

(1) Contele Jankovits nu descopere motivulŭ: pentru a fi presenţĭ la esecutarea luĭ H. şi C.

326. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Onu Costinașŭ, despre prinderea luĭ Horia în comuna Bucіumŭ. Alba-Julia 3 februarie 1785.

327. Corporalulŭ I Szerencsés descrie captivitatea sa la româniĭ din Zarandŭ. Alba-Julia 11 decembre 1784

328. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Chiforŭ Bota din comuna Mușca, despre ordinele luĭ Horia de a se fabrica lăncĭ.

329. Interogatoriulŭ făcutŭ cu preotulŭ Gavrilă Sularŭ din Mogoșŭ, despre modulŭ cum aŭ sositŭ resculațiĭ acolo. Abrudŭ 26 decembre 1784

330. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Ignatŭ Ursŭ primarulŭ comuneĭ Mușca despre venirea luĭ Horia la dênșiĭ.

331. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Toma Pĕtruță din Mușca, cum l a numitŭ Horia pe dênsulŭ căpitanŭ și ce ordine i-a datŭ. Abrudŭ 11 februarie 1785.

332. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Toma Pĕtruță înaintea comisiuniĭ regescĭ.

333. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Vasile Macaveĭŭ d'n comuna Mușca, despre venirea luĭ Horia în casa dênsuluĭ. Alba-Julia 29 ianuarie 1785.

334. Interogatoriulŭ făcutŭ cu preotulŭ Petru Iancu din Lupșa, despre actele esecutate de Cloșca acolo. Alba-Julia 3 decembre 1784.

335. Corporalulŭ Franciscŭ Missics descrie captivitatea sa la româniĭ din Zarandŭ. Alba-Julia 5 februarie 1785.

336. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Petru Tsaki din comuna Poiana, despre adunarea din Curechiŭ. Deva 12 februarie 1785.

337. Corporalulŭ I. Szerentsés descrie întrevederea oculistuluĭ Molnarŭ cu căpitanulŭ George Crișanu, la care a fostŭ și dênsulŭ presentŭ. Slatna 21 novembre 1784.

338. Crângulŭ-Sohodoluluĭ declară subprefectuluĭ George Bisztrai că se supune ordinelorŭ împĕrătescĭ. Sohodolŭ 3 decembre 1784.

339. Horia scrie subprefectuluĭ G. Bisztrai să trămită la dênsulŭ pe românulŭ Chendi, ca să-ĭ lucre de pe cărțile cele împĕrătescĭ. F. l, 11 novembre 1784

340. O scrisóre subsemnată Nicula Petru către subprefectulŭ G. Bisztrai ca să vină la dênsulŭ în Aradŭ. F. d.

341. Circularulŭ luĭ Horia pentru adunarea din Geoagiŭ F. d

342. O listă despre diferite raporturĭ militare, ce le-aŭ înaintatŭ comandanțiĭ corpurilorŭ de operațiune la comanda din Alba-Julia.

343. Scrisórea funcționaruluĭ Carolŭ Brünek, prin care comunică comitatuluĭ Hunedóra ultimatulŭ luĭ Horia. Șoimușŭ 11 novembre 1784.

344. Locotenentulŭ-colonelŭ Schultz raportéză despre întrevederea ce a avut-o cu Horia și Cloșca la Câmpenĭ. Sebeșŭ 24 novembre 1784.

345. Funcționarulŭ Franciscŭ Prunetter scrie oficiuluĭ montanŭ, că Horia se află în Gura-Albaculuĭ și s'ar puté prinde cu câțĭ-va ómenĭ incredụțĭ. Ofenbaia 12 novembre 1784.

346. Locotenentulŭ-colonelŭ Kray scrie comandeĭ din Alba Julia. că va aduce armele luĭ Horia și Cloșca cândŭ va trece dênsulŭ pe acolo, precum și traista și sigilulŭ luĭ Horia. Abrudŭ 5 ianuarie 1785.

347. Interogatoriulŭ țĕranuluĭ Nistorŭ Soca cu privire la persóna și intențiunile luĭ Horia. F. d.

348. Raportulŭ sergentuluĭ Martinŭ Wolf, despre cuvintele ce le-a rostitŭ Horia către subcorporalulŭ Alexandru Bota Alba-Julia 5 ianuarie 1785.

349. Testamentulŭ luĭ Horia și Cloșca scrisŭ de preotulŭ Nicolae Rațŭ din Maeriĭ Albeĭ-Juliе. Pres 2 martie 1785.

350. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele A Jankovits cu Horia saŭ Ursŭ Nicola, 118 întrebărĭ și respunsurĭ, începutŭ în 28 ianuarie și terminatŭ în 24 februarie 1785.

351. Interogatoriulŭ făcutŭ de contele Jankovits cu căpitanulŭ Cloșca, 134 întrebărĭ și respunsurĭ, începutŭ în 26 ianuarie și terminatŭ în 24 februarie 1785

352 Interogatoriulŭ făcutŭ de contele A Jankovits cu căpitanulu George Crișanŭ, începutŭ la 2 februarie și încheiatŭ la 14 februarie 1785; 47 întrebărĭ și respunsurĭ.

353 Interogatoriulŭ luĭ Alexandru Chendi din Câmpenĭ cu privire la corespondența ce a scris'o dênsulŭ din ordinulŭ luĭ Horia. Alba-Julia 28 ianuarie 1784.

354. Interogatoriulŭ preliminarŭ făcutŭ cu George Crișanŭ în Abrudŭ 30 ianuarie 1785.

355. Declarațiunea ce a făcut'o Alexandru Chendi înaintea locotenentuluĭ-colonelŭ Kray, cu privire la intențiunile și actele luĭ Horia Abrudŭ 5 ianuarie 1785.

356. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Vasile Avramŭ din comuna Lupșa. despre cuvintele ce le-a rostitŭ locotenentulŭ-colonelŭ Schultz cu ocasiunea întrevederiĭ de la Tibru Turda 29 novembre 1784.

357. Interogatoriulŭ făcutŭ cu George Marcu din Criștiorŭ, despre adunarea de la Mestécănŭ Alba-Julia 1 februarie 1785

358. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Adamŭ Giurgiŭ în comuna Criștiorŭ, totŭ cu privire la adunarea din Mestécănŭ etc. Alba-Julia 1 februarie 1785.

359. Sentința pronunțată de contele A. Jankovits în contra luĭ Horia și Cloșca. Textulŭ originalŭ în limba germană. Alba-Julia 26 februarie 1785.

360. Sentința pronunțată de contele A Jankovits în contra luĭ G. Crișanŭ după mórtea acestuia. (Orig. germ.) Alba-Julia 14 februarie 1785.

III. Din Archiva guvernului transilvanŭ

361. Rescriptulŭ Impĕratuluĭ Iosifŭ II către guvernulŭ transilvanŭ prin care șĭ-arată adânca măhnire. că nobiliĭ în douĕ locurĭ, fără de a avé dreptulŭ, aŭ condamnatŭ la mórte și aŭ executatŭ 100 prisonierĭ. Viena 22 novembre 1784.

362. Patenta guvernuluĭ transilvanŭ prin care se publică amnestia generală. Sibiiŭ 30 novembre 1784.

363. Episcopulŭ G. Nichiticĭ raportéză guvernuluĭ transilvanŭ despre activitatea sa pentru liniștirea poporuluĭ. Deva 2 decembre 1784.

364. Scrisórea Popeĭ George din comuna Bâcia și a Popeĭ Solomonŭ din Visca, către Episcopulŭ Nichiticĭ prin care îĭ arată că satele lorŭ s'aŭ liniștitŭ. Bacia 13 novembre st v. 1784.

365. Protopopulŭ Iosifŭ Sânziana relatéză Episcopuluĭ Nichiticĭ despre satele din Zarandŭ carĭ aŭ promisŭ a se supune și carĭ maĭ persistă în revoluțiune. Deva 21 novembre 1784

366. Guvernulŭ transilvanŭ scrie Episcopuluĭ Nichiticĭ să declare poporuluĭ, că maĭ întâiŭ să depună armele și apoĭ să céră a i se face dreptate. Sibiiŭ, exp. 6 decembre 1784.

367. Comisarulŭ Michaiŭ Bruckenthal raportéză guvernuluĭ transilvanŭ despre înfrângerea loc.-col. Schultz la comuna Remeti. Sebeșŭ 2 decembre 1784

368. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comisaruluĭ Mich. Brukenthal cu privire la intertenția prisonierilorŭ românĭ.

369. Episcopulŭ Nichiticĭ relatéză guvernuluĭ transilvanŭ despre silințele sale pentru liniștirea poporuluĭ. Sibiiŭ 6 septembre 1784.

370. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Josifŭ alŭ Popeĭ din comuna Sulighetŭ, despre ataculŭ resculațilorŭ asupra Deveĭ și despre cuvintele luĭ Horia către împĕratulŭ Iosifŭ: la olaltă cu

371. Interogatoriulŭ luĭ Adamŭ Părăŭ din Sulighetŭ cu privire la autorulŭ revoluțiuniĭ române. Deva 8 novembre 1784.

372 Vice-comitele Ionŭ Zejk raportéză guvernuluĭ transilvanŭ despre ataculŭ resculațilorŭ asupra Deveĭ și despre executarea prisonierilorŭ. Deva 8 novembre 1784

373. Guvernulŭ transilvanŭ dojenesce pe Zejk pentru executarea prisonierilorŭ românĭ. Sibiiŭ 11 novembre 1784.

374. Iosifŭ Leithner, administratorulŭ domeniuluĭ fiscalŭ din Hunedóra, relatéză, că nobiliĭ refugiațĭ în castelulŭ de acolo aŭ condamnatŭ la mórte pe 115 prisonierĭ, dar, temêndu-se a executa sentința, aŭ rugatŭ pe autoritatea din Deva să'ĭ

decapiteze acolo, maĭ înainte înse de a sosi rėspunsulŭ a venitŭ locotenentulŭ Kaliani cu armata imperială și a eliberatŭ pe toțĭ prisonieriĭ. Hunedóra 14 novembre 1784.

375. Josifŭ Leithner trămite tesaurariatuluĭ ultimatulŭ luĭ Horia după cum î l'aŭ comunicatŭ funcționariĭ comitatuluĭ Hunedóra. F. d.

376. Ultimatulŭ luĭ Horia după textulŭ comunicatŭ luĭ Leithner.

377. Guvernulŭ transilvanŭ protestéză la comandantulŭ Preiss, fiindŭ că a pusŭ în libertate pe prisonieriĭ din castelulŭ Hunedóreĭ. Sibiiŭ 19 novembre 1784.

378. Generalulŭ Preiss întrébă pe guvernulŭ transilvanŭ, dacă este și acum de părere să procédă cu forța în contra resculațilorŭ. Sibiiŭ 28 novembre 1784.

379. Baronulŭ Antoniŭ Orbanŭ, contele Grigorie Kuun, baronulŭ Josifŭ Györffi și Ionŭ Balog se plângŭ la guvernulŭ transilvanŭ, că resculațiĭ le-aŭ prefăcutŭ în cenușă edificiele și dênșiĭ aŭ scăpatŭ numaĭ cu viéța în Sibiiŭ. Pres. 27 novembre 1784.

380. Guvernulŭ transilvanŭ comunică celorŭ patru comitate ordinulŭ Impĕratuluĭ Iosifŭ prin care suspendă procedura sumară în contra prisonierilorŭ. Sibiiŭ 30 novembre 1784.

381. Comisarulŭ Mich. Bruckenthal înaintéză guvernuluĭ transilvanŭ listele prisonierilorŭ, carĭ aŭ fostŭ condamnațĭ la mórte după plecarea conteluĭ A. Jankovits din Alba-Julia. Sibiiŭ 8 augustŭ 1785.

382. Lista prisonierilorŭ condamnațĭ la mórte in comitatulŭ Clujuluĭ și alŭ Turḑiĭ.

383. Lista prisonierilorŭ condamnațĭ la mórte în comitatulŭ Albeĭ-de-josŭ.

384. Interogatoriulŭ făcutŭ cu prisonieriĭ Nicula Sêrbu, Petru Petrescu, Lăpĕdatŭ Verĕŭ, Tănasie Rĕu, Ionŭ Solnocŭ, Ioja Hegedüs, Nicula Petru și Filimonŭ Grozur, despre ataculŭ resculațilorŭ asupra Deveĭ, și despre autorulŭ revoluțiuniĭ. Deva 8 novembre 1784.

385. Vice-comitele Hunedóreĭ Ionŭ Zejk raportéză guvernuluĭ transilvanŭ, că a decapitatŭ 34 prisonierĭ. Deva 10 novembre 1784.

386. Moise Váradi cere autorisarea vice-comiteluĭ Zejk ca să încépă și dênsulŭ procedura sumară cu captiviĭ din castelulŭ Hunedóreĭ. Hunedóra 9 novembre 1784.

387. Guvernulŭ transilvanŭ desaprobă din nuoŭ executarea captivilorŭ din Deva. Sibiiŭ 12 novembre 1784.

388. Comisarulŭ Michaiŭ Bruckenthal însciințéză pe guvernulŭ transilvanŭ, că locotenentulŭ-colonelŭ Schultz a avutŭ o nouă întrevedere cu resculațiĭ la Câmpenĭ. Sebeșŭ 24 novembre 1784.

389. Maiorulŭ Stoianich din armata imperială raportéză comandeĭ despre luptele de la Deva, și arată că nobilimea de acolo a executatŭ pe toțĭ prisonieriĭ. Deva 10 novembre 1784.

390. Comanda generală protestéză la guvernŭ în contra executăriĭ prisonierilorŭ. Sibiiŭ 12 novembre 1784.

391. Prefectulŭ S Kemények protestéză la guvernŭ în contra convențiuniĭ ce aŭ încheiat-o resculațiĭ cu funcționariĭ din Ofenbaia, în înțelesulŭ căreia pe viitorŭ nicĭ unŭ ungurŭ să nu maĭ pótă avé domiciliulŭ săŭ acolo. Alba-Julia 4 decembre 1784.

392. Patenta guvernuluĭ transilvanŭ către româniĭ resculațĭ. prin care 'ĭ provócă a se întórce iarășĭ la ascultare și supunere. Sibiiŭ 11 decembre 1784.

393. Nota guvernuluĭ transilvanŭ către comitatele vecine din Ungaria prin care le însciințéză, că în Transilvania a eruptŭ revoluțiunea și le rógă a lua mĕsurĭ ca resculațiĭ să nu pótă scăpa acolo. Sibiiŭ 11 novembre 1784.

394. Comanda generală comunică guvernuluĭ transilvanŭ mĕsurile militare ordonate în contra resculațilorŭ. Sibiiŭ 6 novembre 1784.

395. Generalulŭ Preiss scrie tesaurariatuluĭ, că nu e consultŭ a se aproba convențiunea, ce aŭ încheiat'o cele cincĭ sate resculate cu funcționariĭ din Ofenbaia, de órece armata imperială ca să pótă supune și pe ceĭ-alalțĭ resculațĭ, trebue să trécă peste teritoriulŭ acestorŭ comune, pe cândŭ textulŭ convențiuniĭ nu permite trecerea, de aceea dênsulŭ este de părere a se respinge convențiunea. Sibiiŭ 4 decembre 1784.

396. Tesaurariatulŭ comunică guvernuluĭ, că se unesce cu părerea comandeĭ militare să nu se aprobe convențiunea de la Ofenbaia. Sibiiŭ 5 decembre 1784.

397. Comandantulŭ Preiss scrie guvernuluĭ transilvanŭ, că dacă voesce, dênsulŭ este gata să trămită în contra resculațilorŭ și cele două divisiunĭ carĭ se află în comunele Rupea și Nocrigŭ. Sibiiŭ 7 novembre 1784.

398. Guvernulŭ transilvanŭ comunică comandantuluĭ Preiss, că a făcutŭ disposițiunĭ pentru aprovisionarea armateĭ Sibiiŭ 7 novembre 1784.

399. Guvernulŭ transilvanŭ învită pe episcopulŭ Nichiticĭ să plece la olaltă cu armata, pentru ca se liniștéscă poporulŭ resculatŭ. Sibiiŭ 7 novembre 1784.

400. Guvernulŭ transilvanŭ dojenesce pe baronulŭ Bornemisza prefectulŭ Hunedóreĭ că și-a părăsitŭ postulŭ și a fugitŭ la Sibiiŭ, în consecință 'ĭ ordonă să plece imediatŭ în comitatulŭ sĕŭ. Sibiiŭ 7 novembre 1784.

401. Guvernulŭ transilvanŭ numesce duoĭ comisarĭ civilĭ pentru aprovisionarea armateĭ. Sibiiŭ 7 novembre 1784.

402. Guvernulŭ transilvanŭ învită pe comisarulŭ M. Bruckenthal să caute în

tre țĕranĭ unŭ omŭ incredutŭ, care să mérgă la Horia spre a'lŭ spiona despre causele revoluțiuniĭ. Sibiŭ 11 novembre 1784

403. Guvernulŭ transilvanŭ protestéză la comandantulŭ militarŭ, că locotenentulŭ-colonelŭ Schultz a avutŭ o nouă întrevedere cu resculații. Sibiŭ 25 novembre 1784.

404. Tesaurariatulŭ scrie guvernuluĭ, că resculațiĭ aŭ tăiatŭ pădurile și aŭ înclisŭ drumurile de comunicațiune. Sibiŭ 2 decembre 1784.

405. Guvernulŭ transilvanŭ raportéză Impĕratuluĭ Iosifŭ II despre mișcările și actele executate de resculațiĭ românĭ pînă la 13 novembre 1784. Sibiiŭ 13 novembre 1784.

406. Impĕratulŭ Iosifŭ II învită pe guvernulŭ transilvanŭ a'șĭ da opiniunea: cum să se pedepséscă arendașiĭ armenĭ, carĭ pórtă cea maĭ mare culpă pentru tumultulŭ din 1782. Viena 1786.

407. Comisarulŭ Michaiŭ Bruckenthal raportéză guvernuluĭ transilvanŭ despre causele tumultuluĭ din 1782. Slatna 23 iuliŭ 1785.

408. Lista țĕranilorŭ arestațĭ pentru tumultulŭ din 1782. Slatna 18 iuliŭ 1785.

409. Lista cheltuelilorŭ la carĭ aŭ fostŭ condamnațĭ țĕraniĭ ceĭ osîndițĭ pentru tumultulŭ din 1782.

410. Sentința Foruluĭ domenialŭ în contra luĭ Simoca Cotoșelu, George Buzgărŭ, Toma Petru, Ionŭ Dinișiŭ, Avramŭ Napu, Ilie Garșa, Petru Leba. Petru Coroiŭ. Gavrilă Helarŭ, și Lupu Coroiŭ, pentru tumultulŭ din 1782.

411. Sentința Foruluĭ domenialŭ din Slatna în contra luĭ Simeonŭ Bostanŭ, Andrieșiŭ Pascu Dumitru Todea, Ursŭ Gombоșŭ și Petru Manciu. Slatna 11 augustŭ 1778.

412. Relațiunea luĭ George Devai asupra tumultuluĭ din 1782. Slatna 25 maiŭ 1772.

413. Lista părinților de familă, carĭ aŭ fostŭ condamnațĭ la transferare în Banatŭ 1786.

414. Lista țĕranilorŭ necăsătorițĭ osîndițĭ la transferare. 1786.

415. Raportulŭ comisaruluĭ Michaiŭ Bruckenthal, prin care înainteză guvernuluĭ transilvanŭ listele menționate maĭ susŭ. Sibiiŭ 19 ianuarie 1786.

416. Guvernulŭ transilvanŭ ordonă prefectuluĭ din Clujŭ să trămită comisaruluĭ Bruckenthal lista țĕranilorŭ condamnațĭ la transferare. Referatŭ, 1786.

417. Decisiunea guvernuluĭ transilvanŭ asupra petițiuniĭ comuneĭ Slatna, ce o înaintase la Impĕratulŭ Iosifŭ în anulŭ 1783, cu privire la asupririle funcționarilorŭ. Sibiiŭ 9 maiŭ 1786.

418. Contele A. Jankovits cere de la guvernulŭ transilvanŭ săĭ comunice tóte

ordinele adresate comitatelorŭ în cestiunea revoluţiuniĭ române. Deva 17 decembre 1784.

419. Lista ţĕranilorŭ transferaţĭ, între carĭ s'a împărţitŭ suma de 98 fl. 38 cr. ce a resultatŭ din vêndarea averiĭ lorŭ. Sibiiŭ 31 augustŭ 1790.

420. Lista ţĕranilorŭ transferaţĭ, între carĭ s'a împărţitŭ suma de 459 fl. 5 ½ cr. preţulŭ averiĭ lorŭ vêndute. Sibiiŭ 31 augustŭ 1790.

421. Lista ţĕranilorŭ transferaţĭ, carĭ din averea vêndută aŭ primitŭ toţĭ la olaltă suma de 23 fl. 12 cr. 1790.

422. Lista ţĕranilorŭ transferaţĭ, între carĭ s'a împărţitŭ suma de 140 fl. 25 cr. ecuivalentulŭ averiĭ lorŭ vêndute. 1790.

423. Lista ţĕranilorŭ transferaţĭ, a cărorŭ avere se vênduse, dar pînă la anulŭ 1790 încă nu primise nimicŭ din preţulŭ ce le competea. Sibiiŭ 31 augustŭ 1790.

424. Raportulŭ generaluluĭ Pfefferkorn despre o convorbire avută cu ţĕraniĭ din Boianŭ, carĭ mergeaŭ la Alba-Julia să se înscrie ca militarĭ. Mediaşŭ 26 augustŭ 1784.

425. Comandantulŭ Preiss respunde guvernatoruluĭ Bruckenthal, că nu póte numi nicĭ unŭ oficierŭ în comisiunea ordonată spre a cerceta causele turburărilorŭ provenite din conscripţiune. Sibiiŭ 28 augustŭ 1784.

426. Locotenentulŭ-colonelŭ Karp raportézǎ comandeĭ despre abusurile şi asupririle unorŭ nobilĭ din ţéra Haţeguluĭ. Haţegŭ 23 augustŭ 1784.

427. Locotenentulŭ-colonelŭ Karp comunică comandeĭ faima respăndită: că ţĕraniĭ din ţéra Haţeguluĭ vorŭ începe violenţele cu ocasiunea têrguluĭ celuĭ mare, dacă nu li se vorŭ da arme. Haţegŭ 24 augustŭ 1784.

428. Primăria din Orăştiă scrie guvernuluĭ, că resculaţiĭ voescŭ să facă unŭ noŭ atacŭ asupra Deveĭ. Orăştiă 21 novembre 1784.

429. Colonelulŭ Sburlati raportézǎ comandeĭ, că între ţĕraniĭ de pe Streiŭ şi Mureşŭ maĭ domnesce încă mare nemulţumire. Orlatŭ 8 septembre 1784.

430. Primăria din Abrudŭ raportézǎ guvernuluĭ, că furórea resculaţilorŭ a ţinutŭ acolo 3 ḑile şi 2 nopţĭ. Abrudŭ 15 novembre 1784.

431. Comisarulŭ M. Bruckentha propune guvernuluĭ a transfera în Banatŭ şi pe ungurulŭ Ionŭ Jári din Trăscăŭ, care a participatŭ la revoluţiune d'impreună cu româniĭ. Sibiiŭ 20 ianuarie 1786.

432. Curtea de compturĭ raportézǎ guvernuluĭ, că suma de 320 fl. 49 cr. nu s'a pututŭ distribui ţĕranilorŭ transferaţĭ, din causă că nu se scie din a cuĭ avere s'a încasatŭ. Sibiiŭ 31 augustŭ 1790.

433. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comandeĭ, că dênsulŭ este de părere, că ceĭ osîndiţĭ la transferare să călĕtorésca pe spesele proprie dacă aŭ avere. Sibiiŭ 3 ianuarie 1786.

434. Comanda militară întrébă pe guvernŭ, cum să transporteze familiele şi averea celorŭ osîndiţĭ la expatriare. Sibiiŭ 11 ianuarie 1786.

IV. Din Archiva Consiliuluĭ de Locotenenţă în Buda.

435. Locotenenţa din Buda scrie cancelaruluĭ aulicŭ, că spiritulŭ de revoluţiune începe a pătrunde şi în comitatulŭ Beregŭ şi în oraşele Haiducilorŭ. Buda (17) decembre 1784

436. Impĕratulŭ Iosifŭ II, informatŭ că esistă periculŭ de a se revolta şi lucrătoriĭ din salinele Maramurĕşuluĭ, numesce pe Iosifŭ Majlath de comisarŭ peste ţinutulŭ de acolo. Viena 25 decembre 1784.

437. Ordinulŭ împĕratuluĭ Iosifŭ către Locotenenţa din Buda, prin care numesce pe Iosifŭ Majlath de comisarŭ peste comitatele Beregŭ, Maramurĕşŭ şi cetăţile Haiducilorŭ. Viena 28 decembre 1784.

438. Superiorulŭ Piariştilorŭ din Bistriţa scrie, că în revoluţiunea română a participatŭ şi Salis, Ladislaŭ Popŭ şi Samuilŭ Marţi. Bistriţa 13 ianuarie 1785.

439. Mĕsurile de apĕrare votate de comitatulŭ Maramurĕşuluĭ în adunarea de la Sighetŭ, 20 decembre 1784.

440 Mĕsurile de apĕrare ale comitatuluĭ Maramurĕşŭ votate în adunarea de la Sighetŭ, 13 decembre 1784.

441. Sigismundŭ Komjáthi raportéză Locotenenţeĭ, că Maramurĕşulŭ este liniştitŭ. Sighetŭ 19 ianuarie, 1785.

442. Vice-comitele Bessenyei din comitatulŭ Bereg trămite Locotenenţeĭ unŭ desemnŭ de pe medalia lui Horia. Muncaciŭ 23 ianuarie 1785.

443. Ladislaŭ Szuhányi vice-comitele Satmaruluĭ relatéză despre Horia, medalia sa, precum şi despre căplanulŭ de curte Orha. Caroiulŭ-mare 16 ianuarie 1785.

444. Generalulŭ Splényi scrie Comitatuluĭ Bereg, că pentru siguranţa liniştiĭ a trămisŭ douĕ companie, una la Muncaciŭ şi alta la Beregsasŭ.

V. Din Archiva Comitatuluĭ Bihorŭ.

445. Locotenenţa din Buda trămite comitatuluĭ descrierea personală a luĭ Ignaţiŭ Salis de Salfeld. Buda 8 octobre 1784.

446. Descrierea personeĭ luĭ Jgn. Salis de Salfeld Viena 23 septembre 1784.

447. Locotenenţa din Buda însciinţéză pe comitatulŭ Bihoruluĭ, că M. S. Impĕratutŭ a hotărîtŭ unŭ premiŭ de 100 galbenĭ pentru acela, care va prinde pe Salis, saŭ pe vre unulŭ din emisariĭ luĭ. Buda 25 octobre 1784.

448 Comisarulŭ Mihaiŭ Bruckental scrie guvernuluĭ transilvanŭ, că socia

luĭ Horia, încă de la începutulŭ revoluţiuniĭ, a trecutŭ la Calota în ţinutulŭ Beiuşuluĭ. Sebeşŭ 4 novembre. 1784.

449. Vice-comitele Bihoruluĭ comunică adunăriĭ comitatuluĭ, că socia luĭ Horia, după cum se spune, nu trăesce de şépte anĭ cu dênsulŭ, că a căutat'o şi nu a putut'o afla în ţinutulŭ Beiuşuluĭ. Orade 3 ianuarie 1785.

450. Comitatulŭ Araduluĭ rógă pe comitatulŭ Bihoruluĭ se prindă pe revoluţionarulŭ Petru Buciŭ, care a scăpatŭ cu fuga. Registrulŭ comitatuluĭ din anulŭ 1785.

451. Impĕratulŭ Iosifŭ II graţiéză şi ordonă să rĕmână nepedepsiţĭ românïĭ, carĭ aŭ prinsŭ pe vice-comitele Forrai şi l'aŭ dusŭ cu sine în pădure. Viena 3 augustŭ 1784

452 Sentinţele comitatuluĭ Bihorŭ cu privire la falsificatorulŭ de monete Jonŭ Diculŭ şi prisonierulŭ Todorŭ Cioncă. Orade 29 novembre 1784.

453. Comitatulŭ Bihoruluĭ osândesce pe prisonierulŭ Ionŭ Sorca la 80 de bastóne. Orade 24 ianuarie. 1785.

454. O relaţiune despre începutulŭ revoluţiuniĭ române. F. d.

455. Subprefectulŭ Ladislaŭ Popŭ relatéză despre adunarea românilorŭ dela Mestécănŭ. Bradŭ 1 novembre 1784.

456. Popa Dumitru din comuna Aciua spune, că între resculaţiĭ din Zarandŭ se află şi unŭ omŭ blondŭ, frumosŭ la faţă şi care se vedea a sci carte. Investigaţiunea făcută în comuna Vascăŭ la 16 novembre 1784.

457. Subprefectulŭ Michaiŭ Popŭ relatéză, că a prinsŭ pe pop'a din Leheceni care a strigatŭ în publicŭ : Lasă să ardă că eĭ aŭ adunatŭ! Vascăŭ 20 novembre 1784.

458. Vice-comitele Araduluĭ A. Forrai scrie vice-comiteluĭ din Bihorŭ: că a pierdutŭ tótă averea adunată din tinereţele sale şi dumneḑeŭ să-ĭ apere şi pe dênşiĭ de furia românilorŭ. Aradŭ 26 novembre. 1784.

459. Generalulŭ Sturm scrie vice-comiteluĭ din Bihorŭ, că nu póte retrage armata dela pasulŭ Laculuĭ-negru. Orade 12 decembre 1784.

460. Martorulŭ Todorŭ Balaşiŭ spune, că preotulŭ din Leheceni a strigatŭ în publicŭ : dé arŭ aduce dumneḑeŭ pe resculaţĭ aicĭ, că de n'a fi maĭ bine, maĭ rĕŭ nu pote fi, şi dacă aŭ arsŭ grâulŭ, lasă sĕ-lŭ arḑă, că alŭ lorŭ a fostŭ etc. Investigaţiunea făcută în comuna Vascăŭ, 2 decembre 1784.

461. Generalulŭ Sturm scrie vice-comiteluĭ din Bihorŭ despre fetele nobile carĭ aŭ căḑutŭ în captivitatea românilorŭ. Scrisóre confidenţială. Hălmagiŭ 29 decembre 1784.

462. Locotenentulŭ Rausch scrie unuĭ căpitanŭ, că Principiĭ românilorŭ Horia şi Cloşca sunt prinşĭ. Slatna 1 ianuarie 1785

463 Comerciantulŭ Demetriu Costa descrie intrarea resculaţilorŭ în comuna Câmpenĭ. Investigaţiunea făcută în comuna Vascăŭ, 17 novembre 1784.

464. Ajtai Eva din Beiuşŭ declară a fi scăpatŭ din captivitatea resculaţilorŭ dicêndu-le «Tatălŭ nostru» românesce. Beiuşŭ 16 novembre 1784.

465. Comitatulŭ Hunedóreĭ scrie subprefecţilorŭ, că românii arŭ avé intenţiune să se revolteze de noŭ, în consecinţă 'ĭ învită a informa pe nobilĭ, ca să 'şĭ procure arme. Deva 6 aprilie 1790.

466. Locotenenţa din Buda scrie vice-comiteluĭ din Bihorŭ, că după cum a înţelesŭ, româniĭ arŭ voi să se revólte de noŭ, de aceea să publice poporuluĭ, că va scădé preţulŭ săriĭ, că recuisiţiunile militare se vorŭ computa în contribuţiune, etc. Buda 14 aprilie 1790.

467. Comitatulŭ Bihoruluĭ interdice locuitorilorŭ săĭ de a vindé bucate românilorŭ revoltaţĭ. Novembre 1784.

468. Numĕrulŭ ţĕranilorŭ arestaţĭ în comitatulŭ Bihoruluĭ în aniĭ 1786 şi 1787.

VI. Din Archiva Episcopieĭ românescĭ în Oradc.

469. Oficieriĭ românĭ din regimentele de frontieră cerŭ de la Impĕratulŭ Leopoldŭ II, ca româniĭ din Transilvania să fiă declaraţĭ de a 4-a naţiune politica. Subsemnaţi: *Abrahamus Kallyani* Capitaneus ex 1-a wall. pedestri Legione, *Petrus Lupp* prim. locumt.; *Nicolaus Remetej* prim. locumt.; *Ladislaus Moldovan* locumt.; *Simon Vitéz* vexilifer; *Ioannes Ignat* capellanus campestris; *Ioannes Sinkay* capitaneus ex 2-a valachica pedestri legione; *Basilius Popp* prim. locumt., *Athanasius Androny* locumt., *Nicephorus Scharda* locumt. *Daniel Gallan* vexilifer, *Tyron Dragosy* distr. A. Carolinensis Archidiaconus et II Legionis R. capell. graeci Ritus unitor. (1790).

VII. Din Archiva Comitatuluĭ Clujŭ

470. Estrase din registrele comitatuluĭ Clujŭ de pe a. 1785 cu privire la revoluţiunea română. (1)

VIII. Din Archiva Primărieĭ in Alba-Julia

471. Insemnarea efectelorŭ, ce le aŭ secuestrarŭ resculaţiĭ de la contele Kun în decursulŭ revoluţiuniĭ. Listă comunicată de guvernulŭ transilvanŭ în 6 decembre 1784.

472. Guvernulŭ transilvanŭ, aflândŭ că maĭ mulţĭ jidovĭ aŭ plecatŭ în Za-

(1) Acte oficiale din seculuŭ trecutŭ nu esistă. Singurŭ numaĭ din registrele comitatuluĭ, carĭ saŭ maĭ păstratŭ pînă astădĭ, am culesŭ câte-va date noue, ce nu le aflasemŭ în alte archive.

randŭ pentru ca să cumpere efectele secuestrate de la nobilĭ, scrie primăriei din Alba-Julia, să interḑică jidovilorŭ cercetarea ţinuturilorŭ revoltate.

473. Guvernulŭ transilvanŭ învită pe ţĕranĭ să asculte de domniĭ pămêntescĭ şi să împlinéscă robotele. Sibiiŭ 22 novembre 1784.

474. Guvernulŭ transilvanŭ scrie autorităţilorŭ că M S. Impĕratulŭ a numitŭ pe Gedeonŭ Nichiticĭ episcopŭ gr. or. în Transilvania, care se va instala în Sibiiŭ la 12 iulie 1784. Sibiiŭ 24 iuniŭ 1784.

475. Impĕratulŭ Iosifŭ declară limba germană de limba oficială a imperiuluĭ, începêndŭ cu ḑiua de 1 novembre 1784. Viena 11 maiŭ 1784.

476. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatelorŭ, că M. S. Impĕratulŭ a ordonatŭ, că pînă se vorŭ decide investigaţiunile cu privire la robotele excesive, pînă atuncĭ obligaţiunile iobagilorŭ să se reducă la mĕsura fixată prin legile urbariale. Sibiiŭ 20 aprilie 1784.

477. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatelorŭ, că M. S. Impĕratulŭ a obse-vatŭ, că funcţionariĭ pórtă corespondenţă cu părţile şi le promitŭ protecţiune, de aceea le interḑice unŭ astŭ-felŭ de abusŭ sub pedépsa destituiriĭ. Sibiiŭ 8 ianuarie 1784.

478. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatelorŭ, că M. S. Impĕratulŭ Iosifŭ a hotărîtŭ să visiteze Transilvania şi va trece prin Deva, Orăştiă, Alba-Julia, Sebeşŭ, Miercurea şi Sibiiŭ. Sibiiŭ 23 maiŭ 1783.

479. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatelorŭ, că M. S. Impĕratulu Iosifŭ, în urma petiţiunilorŭ primite de la iobagĭ, a ordonatŭ, că nicĭ unŭ domnŭ pămêntescŭ să nu scótă din moşiă pe vre unŭ ţĕranŭ fără causă legală constatată pe calea judecăţiĭ, şi nicĭ să-ĭ strămute în alte comitate. Sibiiŭ 9 septembre 1783.

480. Diploma Impĕratuluĭ Iosifŭ II, prin care şterge pentru totŭ d'auna «legarea de gliă» a iobagiuluĭ, şi-ĭ restitue libertatea personală «ce iĭ compete fiăcăruĭ omŭ de la natură». Viena 22 augustŭ 1785.

481. Impĕratulŭ Leopoldŭ II anunţă naţiunilorŭ din Transilvania mórtea Impĕratuluĭ şi frateluĭ sĕŭ Iosifŭ II întêmplată la 20 februarie 1790. Viena 24 martie 1790.

482. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatelorŭ, că M. S. Impĕratulŭ Iosifŭ va visita Transilvania pentru a treia óră şi drumulŭ s'a fixatŭ prin Orade, Huiedinŭ, Clujŭ, Alba-Julia, Sibiiŭ, Têrgulŭ-Mureşuluĭ, Băргăŭ şi Dorna. Sibiiŭ 13 iuniŭ 1786.

483. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatelorŭ, că M. S. impĕratulŭ Iosifŭ a ordonatŭ de rigóre, ca pe viitorŭ iobagiĭ să nu se maĭ pedepséscă cu bastóne. Sibiiŭ 12 septembre 1786.

484. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatelorŭ, că M. S. Impĕrătésa Maria

Teresia a ordonatŭ ca încă maĭ înainte de a sosi Impĕratulŭ Iosifŭ în Transilvania, să astupe fără întârdiere cadavrele delincuenților omorîțĭ cu ștréngulŭ, cu róta și cu țépa, ce nu fără de oróre staŭ expuse călătorilorŭ pe drumurile publice. Sibiiŭ 11 maiŭ 1773.

485. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatuluĭ Alba-de-josŭ să prindă pe Popa Ionŭ, care a începutŭ să publice, că dênsulŭ are împuternicire de la Impĕrătésa Maria Teresia, să schimbe în fiă care comună pe preotulŭ unitŭ cu celŭ neunitŭ. Sibiiŭ 14 augustŭ 1758.

IX. Din Archiva militară în Alba Julia.

486. Extrase din actele privitóre la conscripțiunea militară.

487 Extrase din actele privitóre la decursulŭ revolutiunii

488 Extrase din actele privitóre la mórtea luĭ G. Crișanŭ.

489. Extrase din actele privitóre la transferarea resculaților în Banatŭ.

X. Din Archiva Biserice greco-orientale în Câmpenĭ

490. «Instrucție pentru preoțiĭ care vorŭ sluji spre pădirea comandelorŭ militărescĭ, cele ce mergŭ în potriva turburătorilorŭ adecă rebelisilorŭ» Semnatŭ: Episcopulŭ Gedeonŭ Nichiticĭ. Abrudŭ 1 decembre 1783.

491. Circularulŭ episcopuluĭ Nichiticĭ către poporŭ, că «nicĭ unŭ românŭ să nu îndrăsnéscă a asculta minciunile luĭ Horia, nicĭ să mérgă la elŭ.» Sebeșŭ, 5 novembre 1784.

492. Ordinulŭ episcopuluĭ Nichiticĭ către protopopulŭ Iosifŭ Adamovicĭ, din Abrudŭ, ca să afle cine sunt începătoriĭ «vrăjbiĭ și rescóleĭ acesteia,» și să aibă grijă ca eĭ să nu fugă. Sebeșŭ 13 novembre 1784.

493. Pastorala episc. Nichiticĭ către protopopulŭ Iosifŭ Adamovicĭ, ca poporulŭ să întórcă lucrurile luate de la nobilĭ, căcĭ «altŭ cum va rĕmâné sub afurisenia sufletuluĭ și pedepsitŭ în lumea acésta.» F. d.

XI Din Archiva biserice greco-orientale în Abrudŭ.

494. Episcopulŭ G. Nichiticĭ invită pe protopopulŭ Iosifŭ Adamovicĭ din Abrudŭ să lucreze pentru liniștirea poporuluĭ revoltatŭ. Sibiiŭ 27 octobre 1784.

495. Episcopulŭ Sofronie Chirilovŭ scrie protopopuluĭ din Abrudŭ, că Impĕratulŭ Iosifŭ va veni în Ardélŭ pe la Muncaciŭ, Gherla, Clujŭ, Năsăudŭ. Bistrița, Reghinŭ, Kézdi-Vașarheiŭ, Brașovŭ, Făgărașŭ, Sibiiŭ, Alba-Julia, Slatna, Deva și Hațegŭ, de unde va trece în Banatŭ. Balomirŭ 7 aprilie 1772.

XII. Din Archiva comitatuluĭ Hunedóra în Deva.

496. Nobilimea din ţéra Haţeguluĭ scrie guvernuluĭ transilvanŭ, că ţĕraniĭ de acolo aŭ declaratŭ, că de nu vorŭ căpĕta arme, se facŭ toţĭ curuţĭ (cruciaţĭ), iar în ḍilele de 7, 8 şi 9 novembre 1784 aŭ devastatŭ şi aprinsŭ tóte curţile nobilitare. Sibiiŭ 10 decembre 1784.

497. Carolŭ Brunek, funcţionarŭ de saline în Şoimuşŭ, arată că în atacurile făcute asupra Deveĭ din 6 şi 7 novembre aŭ fostŭ ucişĭ, aruncaţĭ în Mureşŭ şi prinşĭ peste 200 rebelĭ. Deva 1784.

498. Comitatulŭ Hunedóreĭ scrie guvernuluĭ, că ţĕraniĭ din Hălmagiŭ aŭ mersŭ în numĕrŭ însemnatŭ la vice-comitele din Zarandŭ, cerêndŭ să le dea chărtiile ce le-aŭ venitŭ de la guvernŭ. Deva 28 septembre 1784.

499. Lista devastărilorŭ întîmplate în comitatulŭ Zaranduluĭ.

500. Comitatulŭ Hunedóreĭ scrie conteluĭ A. Jankovits, că preotulŭ din Mestécănŭ, cu ocasiunea adunăriĭ de acolo, încă a asiguratŭ poporulŭ, că crucea de aurŭ şi diploma a primit'o Horia de la Impĕratulŭ, şi că dênsulŭ a făcutŭ rugăciunĭ pentru succesulŭ fericitŭ alŭ expediţiuniĭ în contra ungurilorŭ. Deva 25 novembre 1784.

501. Nobiliĭ refugiaţĭ în castelulŭ Hunedóreĭ se plângŭ la guvernatorulŭ S. Bruckenthal, că locotenentulŭ Kallyani a pusŭ în libertate pe toţĭ prisonieriĭ de acolo, de şi uniĭ dintre eĭ eraŭ osîndiţĭ. Hunedóra 15 novembre 1784

502 Ionŭ Mártonosi din Ilia relatéză cuvintele, ce le-a rostitŭ ţĕranulŭ Iosifŭ Buda: acum vi se iaŭ domeniele şi ni le daŭ nouĕ etc. F. d.

503 Nobilulŭ Ludovicŭ Szilágyi relateză cuvintele ce le-a rostitŭ ţĕranulŭ Iosifŭ Trifanŭ din Certeşŭ : că dacă Dumneḍeŭ nu va împedica lucrurile aceste, atuncĭ bine nu maĭ e de speratŭ. Ilia 1 septembre 1784.

504. Ludovicŭ Nopcĭa, judecătorŭ în Deva, scrie vice-comiteluĭ Moise Váradi, că în 10 novembre a trămisŭ unŭ detaşamentŭ de soldaţĭ peste Mureşŭ, care a împuşcatŭ 5 ómenĭ, şi pe 6 ĭ-a făcutŭ prisonierĭ Deva 11 novembre 1784.

505 Administratorulŭ Iosifŭ Leithner scrie Tableĭ din Deva, că în castelulŭ Hunedóreĭ se află peste 100 prisonierĭ românĭ, dintre carĭ 48 nu sunt rebelĭ, dar pe toţĭ acestia i-aŭ osîndítŭ la mórte nobiliĭ refugiaţĭ acolo, de aceea dênsulŭ se rógă să-ĭ ducă şi execute la Deva, iar nu în Hunedóra, fiindcă s'arŭ revolta poporulŭ la aspectulŭ acesteĭ vărsărĭ de sânge. Hunedóra 11 novembre 1784.

506. Comitatulŭ Hunedóreĭ scrie vice-comiteluĭ din Zarandŭ, că faţă cu renitenţa ce o arată ţĕraniĭ de aci, — a petiţionatŭ la guvernŭ, ca armata să rĕmână în Zarandŭ pînă va trece iarna. Deva 20 septembre 1784.

507. Prisonierii osîndiţi la mórte în castelulŭ Hunedóreĭ şi eliberaţĭ de locotenentulŭ Kallıani.

508. Unŭ ordinŭ tipăritŭ în limba română, prin care se interdice domnilorŭ pămêntescĭ să maĭ siléscă pe iobagĭ a le cumpăra carnea din vitele lorŭ cele bolnave. F. d.

509. Lista femeilorŭ şi a altorŭ persóne nobile, carĭ aŭ cădutŭ în captivitatea resculaţitorŭ din Zarandŭ.

510. Lista prisonierilorŭ românĭ decapitaţĭ la Deva.

511. Tabla din Deva respunde administratoruluĭ Leithner, că pe captivĭ să-ĭ execute în Hunedóra, pentru care scopŭ le trămite pe gâdele din Deva. Deva 12 novembre 1784.

512. Comitatulŭ Albeĭ-de-josŭ scrie prefectuluĭ Bornemisza din Deva, că dênşiĭ încă şĭ-aŭ făcutŭ datoria: în Trăscăŭ aŭ prinsŭ 140 rebelĭ şi aŭ ucişŭ 6, în Ighiŭ aŭ prinsŭ 13 şi aŭ ucisŭ 9, în Cetea şi Geoagiu-de-josŭ aŭ prinsŭ 12 şi aŭ ucisŭ 4 Aiudŭ 19 novembre 1784.

513. Locuitoriĭ din comunele românescĭ Rapoltulŭ şi Bobâlna respundŭ Primărieĭ din Oraştia, că dênşiĭ n'aŭ intenţiune să mérgă asupra oraşuluĭ, cerŭ înse să libereze pe prisonieriĭ din Turdaşŭ ca să nu fiă inimiciţiă F. d.

514 Guvernatorulŭ Bruckenthal scrie vice-comiteluĭ din Deva să îngrijéscŭ de subsistenţa nobilimiĭ de acolo şi în casŭ de lipsă să iea banĭ chiarŭ din casieria comitatuluĭ. Sibiiŭ 7 novembre 1784.

515. Sub-prefectulŭ Stefanŭ Kenderesi scrie prefectuluĭ Bornemisza, că în ţéra Haţeguluĭ nobiliĭ numaĭ în 9 comune aŭ scăpatŭ de jăfuirile resculaţilorŭ, şi cea maĭ mare pagubă a suferit'o familia Kendeffi Sălaşiu-de-susŭ 26 novembre 1784.

516. Comitatulŭ Hunedoreĭ raportéză guvernuluĭ despre atacurile resculaţilorŭ asupra oraşuluĭ şi a fortăreţeĭ Deva, întêmplate în 6 şi 7 novembre 1784. Referatŭ.

517. Comuna românescă Mărtinescĭ se plange la Impĕratulŭ Iosifu II, că locuitoriĭ de acolo sunt siliţĭ să lucre domnilorŭ câte treĭ sĕptămânı într'o lună, iar în sĕptămâna a 4-a sunt constrînşĭ la alte serviciĭ pentru comitatŭ saŭ fiscŭ. 1783.

518. Sub-prefectulŭ Nicolae Puy scrie prefectuluĭ Bornemisza, că vice-colonelulŭ Karp i-a declaratŭ, că dênsulŭ are instrucţiunĭ pentru a face conscripţiunea militară, înse nu i le póte comunica. Totescĭ 16 augustŭ 1784

519. Comitatulŭ Hunedóreĭ scrie conteluĭ Jankovits, că numĕrulŭ prisonierilorŭ de acolo a crescutŭ la 168, şi findŭ că acestia, atâtŭ din causa salubrităţiĭ câtŭ şi a siguranţeĭ publice, nu maĭ potŭ fi deţinuţĭ, de aceea

se rógă să ordóne a se pedepsi, dar maĭ cu sémă corifeiĭ să se osîndéscă la mórte Deva 13 decembre.

520 Comitatulŭ Hunedóreĭ întrebă pe guvernatorulŭ Bruckenthal: ce să facă cu ceĭ 80 prisonierĭ, carĭ nu se maĭ potŭ deţiné în închisorĭ, fără de a peri clita siguranţa publică Deva 14 novembre 1784.

521 Contele A. Jankovits scrie Tableĭ din Deva, că informaţiunile ce i s'aŭ trămisŭ cu privire la captiviĭ românĭ nu-lŭ potŭ satisface, de óre-ce nu i s'a arătatŭ nicĭ timpulŭ de când suntŭ închişĭ, nicĭ nu s'aŭ specificatŭ delictele pentru carĭ sunt acusaţĭ. Deva 30 decembre 1784.

522. Mihaiŭ Sutoris şi Jonŭ Carolŭ Gomb din Hondolŭ scriŭ Tableĭ din Deva, că sâmbătă în 6 novembre Angelŭ Mârza a publicatŭ în satŭ, că pe diua următóriă să mérgă din fie-care casă unŭ omŭ armatŭ la ţĕrmurile Mureşiuluĭ, ca să facă ataculŭ asupra Deveĭ. Hondolŭ 5 decembre 1784.

523 Comisarulŭ Mihaiŭ Bruckenthal scrie Tableĭ din Deva, că i s'a relatatŭ, că numita Tabla într'o singură di a decapitatŭ 20 prisonierĭ, din care causă i recomandă moderaţiune; totŭ odată cere informaţiune esactă, dacă este adevĕratŭ că Horia a fostŭ prinsŭ în valea Haţeguluĭ Sebeşŭ 12 novembre 1784.

524. Michaiŭ Bruckenthal scrie comitatuluĭ Hunedóra, că de óre-ce din relaţiunea luĭ Carolŭ Brünek se vede că resculaţiĭ voescŭ să pacteze sub anumite condiţiunĭ, ast-felŭ pentru a afla voinţa lorŭ a trămisŭ la dênşiĭ pe oculistulŭ Molnar, de naţionalitate totŭ românŭ. Sebeşŭ 14 novembre 1784

525. Consistoriulŭ episcopescŭ din Blajŭ se plânge la guvernulŭ transilvanŭ, că în comuna «Berkes» din comitatulŭ Turdiĭ s'aŭ pusŭ furcile chiarŭ în pórta cimitiruluĭ, în câtŭ ómeniĭ sunt siliţĭ să trécă pe sub ele. Blajŭ 10 decembre 1784.

526. Locotenentulŭ-colonelŭ Karp raportéză comandeĭ, că în castelulŭ Hunedóreĭ se aflaŭ 96 prisonierĭ nevinovaţĭ, nobiliĭ înse aŭ hotărîtŭ să-ĭ decapiteze pe toţĭ, şi în lipsa de sabiă aŭ voitŭ să le taiă capulŭ cu securea, dênsulŭ înse i-a pusŭ pe toţĭ în libertate. Haţegŭ 26 novembre 1784.

527. Comitatulŭ Hunedóreĭ scrie guvernuluĭ transilvanŭ, că numĕrulŭ prisonierilorŭ a crescutŭ aşa de mare, în câtŭ a fostŭ necesitatŭ să transferéze o parte din eĭ în fortăréţa Deveĭ, dar închisorile de acolo încă nu sunt suficiente. Deva 9 decembre 1784.

528. Comitatulŭ Hunedóreĭ scrie guvernuluĭ transilvanŭ, că sub-prefectulŭ Hertza, mergêndŭ în ţinutulŭ Jiuluĭ, a fostŭ impuşcatŭ nóptea în capŭ, pe cândŭ dormia Deva 17 septembre 1784.

529 Gâdele comitatuluĭ Hunedora se plânge, că în revoluţiunea română a executatŭ 56 prisonierĭ şi a îngropatŭ 97 revoluţionarĭ, parte căduţĭ în ata-

culŭ dela Deva, parte morțĭ în închisorĭ, și cu tóte acestea dênsulŭ a primitŭ numaĭ 70 fl. — Prot Incl Com. Hunyad. a 1785.

530. Vice-comitele din Zarandŭ Stefanŭ Hollaki scrie comitatuluĭ Hunedóreĭ, că la comuna Mestécănu s'a adunatŭ o mare mulțime de românĭ, unde sub conducerea luĭ Horia s'aŭ conjuratŭ pentru stîrpirea ginteĭ unguresci. Prot. Incl Com. Hunyad, 1784. T. II.

531. Patru locuitorĭ românĭ din comuna Boiŭ se plângŭ la comitatŭ, că întorcêndu-se de la Alba-Julia, unde aŭ fostŭ închișĭ ca prisonierĭ, domniĭ pămêntescĭ ĭ-aŭ pedepsitŭ cu câte 50 bastóne, ḑicêndu-le : mergețĭ la împĕratulŭ vostru să vĕ iea bastónele. Prot. Incl. Com. Hunyad 1785.

XIII. Din Archiva Metropolieĭ române în Blajŭ.

532. Tironŭ Dragoșŭ protopopŭ în Alba-Julia raportéza Episcopuluĭ Ionu Bobŭ, că conscripțiunea militară a publicat'o comisarulŭ de resbelŭ Franciscŭ Ortmayer. Alba-Julia, augustŭ 1784.

533. Tironŭ Dragoșŭ atestă, că Ortmayer ĭ-a declaratŭ, că dênsulŭ are ordinŭ de la consiliulŭ de resbelŭ să conscrie pe orĭ-cine, care ar voi a se face militarŭ. Alba-Julia 22 augustŭ 1784.

XIV. Din Archiva Universitățiĭ Săsescĭ in Sibiiŭ.

534. Prefectulŭ Rosenfeld scrie conteluĭ A. Jankovits, că în comitatulŭ Sibiiuluĭ revoluțiunea a pĕtrunsŭ numaĭ în comunele Cióra, Tărtăria și Vinerea Sibiiŭ 24 decembre 1784.

535. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatelorŭ că în timpulŭ turburărilorŭ actuale să nu permită Episcopilorŭ românĭ a ține sinóde fără concesiune prealabilă. Sibiiŭ 22 novembre 1784.

536. Lista prisonierilorŭ românĭ din comuna Cióra, carĭ aŭ fostŭ transferațĭ în închisorile de la Sebeșŭ. Sibiiŭ 12 ianuarie 1785.

537. Investigațiunea făcută cu privire la revoluțiunea din comuna Tărtăria. Tărtăria 30 decembre 1784.

538. Investigațiunea făcută asupra revoluțiuniĭ din comuna Cióra. Sebeșŭ 26 novembre 1784.

539. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Dumitru Voina din Cióra, cu privire la incendiarea edificielorŭ nobiluluĭ Petru Bartsai. Sebeșŭ 14 decembre 1784.

540. Interogatoriulŭ făcutŭ cu prisonieriĭ din Sebeșŭ despre începutulŭ, decursulŭ și căpitaniĭ revoluțiuniĭ din comuna Cióra. Sebeșŭ 19 novembre 1784.

541. Guvernulu transilvanŭ scrie comitatelorŭ că M. S Impĕratulŭ interḑice nobililorŭ orĭ ce adunare și ordónă a li se lua armele. Sibiiŭ 10 martie 1785.

542. Contele A. Jankovits scrie comitatelorŭ să aibă grijă, ca nobiliĭ să nu apuce armele, nicĭ să ţină adunărĭ. Alba-Julia 18 februarie 1785.

543. Primăria din Sebeşŭ relatéză că Popa George din Sebeşelŭ ar fi ḑisŭ: aŭ avutŭ norocŭ Transilvănenii că a căḑutŭ iarna de timpuriŭ şi a împedecatŭ venirea bucatelorŭ din România. Prot. Exh. Incl. Com. Cibin. 1785.

544. Contele A. Jankovits invită comitatele să desmintă faima, că amnestia va ţiné numaĭ pînă se vorŭ întórce ţĕraniĭ acasă şi apoĭ iĭ vorŭ tăia pe toţĭ cu paloşulŭ. Prot. Exh. Com. Cibin. 1785.

545. Guvernulŭ transilvanŭ scrie comitatelorŭ că uniĭ preoţĭ ortodoxĭ, arătândŭ patente mincinóse, aŭ aţîţatŭ poporulŭ şi aŭ ocupatŭ cu forţa bisericele uniţilorŭ. Sibiiŭ 11 iunie 1759.

546. Popa Ionŭ şi Popa Oprea, ambiĭ preoţĭ uniţĭ din comuna Secelŭ, se plângŭ la episcopulŭ, că unŭ preotŭ ortodoxŭ a aţîţatŭ poporulŭ şi le-a luatŭ biserica cu forţa, dar nicĭ judecătorulŭ nicĭ guvernulŭ nu iéŭ în considerare plângerea lor. F. d.

XV. Din Archiva bisericeĭ greco-orientale în Maeriĭ Sibiiuluĭ.

547. Actulŭ de cununiă alŭ luĭ Luca Nicola, alŭ doilea feciorŭ alŭ luĭ Horia. Sibiiŭ 14 maiŭ 1817.

548. Actulŭ de mórte alŭ luĭ Luca Nicola. Sibiiŭ 15/3 septembre 1839

XVI. Din Archiva Judecătorieĭ de plasă în Sibiiŭ.

549. Testamentulŭ luĭ Luca Nicola şi alŭ soţieĭ sale Paraschiva. Sibiiŭ 5 novembre 1838.

XVII. Din Biblioteca Museuluĭ naţionalŭ în Pesta.

550. Unŭ fragmentŭ din istoria revoluţiuniĭ luĭ Horia de Iosifŭ Benko, care începuse a se tipări la Poşonŭ în anulŭ 1785 sub titlulŭ.

Erdélyi oláh nemzet képe lefesté III könyvekbenn Benko Iozsef, Kozep-Ajtai Prédikátor Erdövidéki Esperes, és Hárlémi tudományos társaságbeli tag. Cartea I, din scrierea luĭ Benko conţinea o introducţiune generală despre numele, originea şi natura românilorŭ. Acésta se tipărise întrégă la Poşonŭ în 1785. Cartea II şi a III tracta conspiraţiunea şi revoluţiunea din 1784. Din aceste doue cărţĭ înse, după cum ne asigură contele Emericŭ Miko, se tipărise numaĭ o singură colă. (1)

Astăḑĭ «Chipulŭ naţiuniĭ românescĭ din Transilvania,» cum întitulase Benko lucrarea sa, a devenitŭ o scriere aşa de rară, în câtŭ nu se maĭ afla nicĭ în cele maĭ renumite bibliotecĭ ale Ungarieĭ. Istoriculŭ luĭ Horia, contele Dominicŭ

(1) Vedi *Górf Miko Imre:* Benko Iozsef élete és munkai. Pest 1867. p. 94 şi 156.

Teleki o cunoscea numaĭ după însemnările făcute de Alexandru Mike (1), iar Franciscŭ Szilágyi nu o menționéză de locŭ. De și scrierea luĭ Benko nu se găsesce trecută nicĭ în catalógele bibliotecеĭ naționale, totușĭ mi-a succesŭ să daŭ peste o părticică din ea, legată la olaltă cu ḑiarulŭ ungurescŭ *Magyar Hirmondo* din anulŭ 1785 și 1786. Fragmentulŭ aflatŭ de noĭ se raportă exclusivŭ la istoria luĭ Horia (cartea II și III), avêndŭ paginatura 9—16 în-8°.

551. Unŭ fragmentŭ dintr'o scriere necunoscută asupra revoluțiuniĭ luĭ Horia, tipărită în limba germană afară de Transilvania Inceputulŭ lipsesce. In catalogulŭ bibliotecеĭ fragmentulŭ este înregistratŭ sub titlulŭ: *Horja Insurection in Siebenbürgen*. Nr. 2600, 8⁰ pag. 17—34.

552. Alte două imprimate cu raportŭ la revoluțiunea din 1784, înse necunoscute pînă astăḑĭ în literatura horiană, se află menționate în catalogulŭ bibliotecеĭ Szécsenіane.

Una sub titlulŭ:

Beschreibung der Strafe so an dem dritten Hauptanfuhrer der Wallachischen missvergnügten Namens Georg Krisan den 15. Hornung 1785. zu Carlsburg vollzogen worden. 4⁰ fol. 2.

Alta este inscrisă:

Todesurtheil und wohlverdiente Strafe so an den zween Hauptrebellen Hora und Kloczka den 28 Hornung 1785 zu Karlsburg in Grossfürstentume Siebenburgen vollfuhrt worden. 4⁰ fol 2 cum Icon. 2. (2)

553. *Analecta ad Historiam Seditionis per Valachos Transilvaniae Duce HORA conflatae.* Ms. în limba germană din anulŭ 1797, care conține maĭ multe extrase din registrulŭ presidialŭ alŭ guvernatoruluĭ S. Bruckenthal și alte relațiunĭ private. Colecțiunea Ios. C. Eder. 4⁰ 45 pagine.

554. *Numisma Horaianum*, unŭ desemnŭ de pe medalia luĭ Horia. Colecțiunea: Hora veszedelem Erdélyben 1784.

555. *Patentales Horajani;* o patentă a luĭ Horia Mora de Flora în limba latină. Câmpenĭ 1 maiŭ 1784. Ibid.

556. *Descriptio Alte Fati Regis* Ibid.

557. Ḑiarulŭ revoluțiuniĭ și alŭ tîlharilorŭ luĭ Horia din 1784. Manuscrisŭ în limba unguréscă, care tractéză conspirațiunea urḑită la anulŭ 1782 sub episcopulŭ Grigorie Maiorŭ în Blajŭ și decursulŭ revoluțiuniĭ pînă la executarea principalilorŭ corifeĭ. Ibid.

558. Elegia despre exterminarea cu ferŭ și focŭ a națiuniĭ ungurescĭ și maĭ cu sémă a unorŭ vechĭ familie nobile, întîmplată din causa furieĭ luĭ Horia, și

(1) *Id. Gróf Teleki Domokos*: A Hora-Támadas, pag. 119.

(2) Biblioteca Szecenіană împărțindu-se, publicațiunile aceste — care probabilŭ conțineaŭ numaĭ sentințele celorŭ treĭ căpitanĭ — nu le-am maĭ putută găsi.

scrisă la anulŭ 1784 (1). Ms în limba ungurescă care conţine următórele poesiĭ:

a) Ţipetele de durere ale naţiuniĭ unguresci din Transilvania şi mai cu sémă ale unorŭ familiĭ nobile, carĭ sunt în stare să mişce şi inima de metalŭ. Clujŭ 23 decembre 1784, 755 versurĭ

b) Descrierea catastrofeĭ din Zarandŭ.

c) Versurĭ triste despre suferintele ungurilorŭ din Zarandŭ, Abrudŭ şi Roşia. Din tóte aceste noĭ am copiatŭ numaĭ poema primă, cele din urmă fiindŭ maĭ multŭ o repetare a aceloraşĭ fapte şi suspine. Ibid.

559. Memorandulŭ Tableĭ regescĭ, alŭ magnaţilorŭ şi alŭ nobililorŭ refugiaţĭ în Tîrgulŭ-Mureşuluĭ către guvernulŭ transilvanŭ pentru ca să'ĭ apere în contra revoluţiuniĭ şi să stîrpéscă pe rebelĭ. Tîrgulŭ-Mureşuluĭ 24 novembre 1784. Ibid

560. Petiţiunea Tableĭ regescĭ din Tîrgulŭ-Mureşuluĭ către Impĕratulŭ Iosifŭ prin care arată atitudinea necorectă a comandeĭ militare faţă de revoluţiunea română, şi cere permisiunea ca nobiliĭ să 'şĭ pótă procura arme. Tîrgulŭ-Mureşuluĭ 6 martie 1785. Ibid.

561. *Epistola Horae;* traducţiune în limba latină, de pe o scrisóre a luĭ Horia către primarulŭ din Ponorŭ. Bradŭ, octobre 1784. Ibid.

562. Memorandulŭ nobilimiĭ către contele A. Jankovits pentru sufocarea revoluţiuniĭ şi pedepsirea resculaţilorŭ, anume: corifeiĭ, primariĭ şi juraţiĭ comunelorŭ să se tragă în ţépă, iar ceĭ-lalţĭ locuitorĭ să fiă decimaţĭ. F. d. Ibid.

563. Turburările luĭ Horia şi Cloşca în Transilvania (2). O scrisóre cu privire la nobiliĭ căduţĭ în captivitatea românilorŭ etc. F. d. Ibid.

564. Memorandulŭ Magnaţilorŭ transilvanĭ către contele A. Jankovits, în care susţinŭ, că adevĕratele cause ale revoluţiuniĭ române derivă din schimbarea sistemuluĭ de administraţiune, ce l'a întrodusŭ guvernulŭ din Viena. F. d. Ibid.

565. *Horaianae seditionis Historia, Ex actis Commissionis Jankovichianae et fidedignis amicorum relationibus per Coaevum Antonium Szirmay de Szirma, Sacrmae Caesareo-Regiae Apostolicae Majestatis Consiliarium aulicum conscripta, ac Bibliothecae Nationali donata Anno 1811.*

Manuscrisulŭ în limba latină şi maghiară tractéză evenimentele revoluţiuniĭ române de la începutŭ şi pînă la executarea căpitanilorŭ. 4° 72 pagine.

566. Operaţiunile locotenentuluĭ-colonelŭ Kray în contra resculaţilorŭ, după manuscrisulŭ luĭ Christ. Genersich intitulatŭ: *Biographie des General-Feldzeugmeisters Baron Paul von Kray aus Original-Urkunden bearbeitet.* 4° 570 pagine.

567. Unŭ ordinŭ de ḑi alŭ generaluluĭ Fabris prin care exprimă mulţumirea

(1) A Magyar Nemzetnek kozonsegesen de nevezetessen néhány nemes Ősi Familiaknak HORÁNAK duhossége által tuzzel és vassal tortént kurtásokrol iratott *Iaj-szó* versekben 1784.

(2) Hóra és Gloszka Erdélyben tortént zenditéseik.

sa locotenentuluĭ-colonelŭ Kray și maiorului Pukler pentru dexteritatea arătată cu ocasiunea prinderiĭ luĭ Crișanŭ. 2 februarie 1785. Manuscrisulŭ Christ. Genersich.

568. Scrisórea generaluluĭ baronŭ Raal către loc. col. Kray, în care ĭ comunică, că soldațiĭ săĭ reîntorcêndu-se a casă aŭ trecutŭ prin Sibiŭ cu musică și cu drapelurile flâfăindŭ. Sibiŭ 4 februarie 1785. Ibid.

569. Scrisórea conteluĭ A. Jankovits către loc. col. Kray, prin care îșĭ arată bucuria pentru prinderea luĭ Crișanŭ, îĭ laudă zelulŭ documentatŭ și cu acéstă ocasiune, și'lŭ asigură că va raporta monarchuluĭ și de astă dată. Alba-Julia 4 februarie 1785. Ibid.

570. Decretulŭ imp. Iosifŭ II către toțĭ locotenențiĭ-coloneiĭ, căpitanĭ, locotenențĭ, sergențĭ și soldațĭ, prin care avêndŭ în vedere serviciele, ce le-a făcutŭ Kray caseĭ imperiale în decursŭ de maĭ mulțĭ anĭ, și în specialŭ în decursulu revoluțiuniĭ române, — 'lŭ promovéză la rangulŭ de colonelŭ și ordonă a fi recunoscutŭ în acéstă calitate. Viena 13 martie 1785. Ibid.

571. Scurta descriere a devastăriĭ orasuluĭ Abrudŭ, care s'a întîmplatŭ in 13 novembre 1784, scrisă de preotulŭ reformatŭ Paulŭ Szabo. F d. (1)

572. Petițiunea Tableĭ regescĭ și a Magnațilorŭ din Têrgulŭ-Mureșuluĭ către cancelaria aulică, ca să intervină la monarchulŭ pentru apărarea nobilimiĭ și stêrpirea resculațilorŭ. Têrgulŭ-Mureșuluĭ 1 decembre 1784. (2)

573. Devastarea luĭ Horia în Transilvania (3) Relatiunea luĭ Andreiŭ Kis și a luĭ Franciscŭ Domokos despre evenimentele petrecute în timpulŭ de la 1 pînă la 27 novembre 1784. F. l. 28 novembre 1784.

574. *Processus ordinarius per VI classes processuales quo Valachus Horia de Flora Daciae Tyranus procedit contra Siculos ad Repositionem Sui in Integrum juxta Normam novissimam ab Aug Imp. Josepho II praescriptam, elaboratus MDCCLXXXV & Bibliothecae Hungaricae Széchenyanae Regnicolari oblatus. per Michaelem Landerer de Fusküt. Incl Cottus de Temes Tabulae Judriae Assm. R p. nat. Typographum & Bibliop. 1804.* Ms. în limba latină cu o gravură și maĭ multe desemne. 4° 168 pagine. (Extrase)

XVIII Din Biblioteca Academieĭ de sciințe în Pesta.

575. Preotulŭ reformatŭ Stefanŭ Incze descrie intrarea resculaților în Abrudŭ și arată cum s'a întîmplatŭ trecerea catolicilorŭ și a reformaților la religiunea română. Deva 7 decembre 1784

(1) Abrud-Bánya várossa elpusztulásának tsekély leirása Mely tortent 1784-ik Die 13-a 9-bris.

(2) In manuscrisulŭ · Hora veszedelme Erdélyben

(3) Hóra pusztitása Erdélyben.

576. O scrisóre din Aiudŭ în care se amintesce de secretulŭ cu care se face instrucţiunea procesuluĭ luĭ Horia, şi totŭ odată conţine noutatea, că 800 voluntarĭ din ţéra românéscă încă plecase spre Transilvania, dar Domnulŭ ţěreĭ informatŭ despre acésta i-a opritŭ imediatŭ. Aiudŭ 14 ianuarie 1785.

577. Danielŭ István scrie cumnatuluĭ sěŭ Avramŭ Nánási din Sighetŭ, că în Baia-mare cetăţeniĭ aŭ începutŭ a se esercita în arme, ca sę pótă ţiné lupta cu resculaţiĭ şi că asemenea consternaţiune domnesce şi în Baia-spriă. Baia-spriă 12 decembre 1784.

578. Andreiŭ Zelinka judecătorŭ montanŭ în Slatna, comunică inspectoruluĭ din Baia-mare evenimentele ce aŭ avutŭ locŭ în Zarandŭ, în munţiĭ Abruduluĭ, în Valea Mureşuluĭ, în valea Haţeeguluĭ, şi adaogă, că baronulŭ D. Jósika, Ludovicŭ Bartsai şi Andreiŭ Zejk aŭ muritŭ în urma consternaţiuniĭ, că fiulŭ luĭ Horia (Uibarŭ Ursŭ) în revoluţiune luase de soţiă pe o contesă ungurescă, şi în fine, că Horia a subsemnatŭ ultimatulŭ sěŭ : *Horia Nicolaj Princeps Daciæ.*

579. Iosifŭ Miklosvári scrie uneĭ persóne necunoscute (Clarissime Dne [1]), că Horia dase ordinŭ, că la întîmplare daca ilŭ vorŭ prinde unguriĭ, atuncĭ maĭ bine să-lŭ împusce româniĭ de câtŭ să cadă în mânile lorŭ, că în adevěrŭ după ce l'aŭ prinsŭ soldaţiĭ, dênsulŭ destulŭ a strigatŭ românilorŭ să-lŭ împusce, dar nu iaŭ lăsatŭ locotenentulŭ Vajda. Clujŭ 6 ianuarie 1785.

580 Prefectulŭ Clujuluĭ contele Ionŭ Csáky comunică comitatuluĭ Satmarŭ informaţiunile ce le are dênsulŭ despre decursulŭ revoluţiuniĭ române, şi 'lŭ rógă, că în dată ce va observa, că comitatulŭ Clujuluĭ să află în pericolŭ, să le trămită unŭ ajutorŭ de celŭ puţinŭ 50 călăraşĭ. Gilăŭ 2 decembre 1784.

581. Antoniŭ Szentléleki raporteză comitatuluĭ Satmarŭ, că resculaţiĭ voescŭ să atace Galda, şi apoĭ să risipéscă din fundamentŭ Aiudulŭ, că în Alba-Julia Tabla comitatuluĭ omóră pe românĭ cu ţépă şi cu róta, — că Horia pórtă cu sine peste totŭ loculŭ patru ţepe ferecate, ca să pedepséscă pe ceĭ carĭ nu vorŭ asculta de dênsulŭ. Caroiu-mare 8 decembre 1784.

582. Unŭ manuscrisŭ în limba unguréscă intitulatŭ · *Circa ortum et progressum... tumultuationis;* care conţine o descriere a evenimentelorŭ din Zarandŭ şi din comitatulŭ Albeĭ-de-josŭ.

XIX. *Din Biblioteca universisăţiĭ regescĭ în Pesta.*

583. Resculaţiĭ prindŭ pe Andreiŭ Forrai vice comitele Araduluĭ în vila sa de la Soborşinŭ. Extrasŭ din manuscrisulŭ : *Epitome chronologica Rerum Hungaricarum, Transilvanicarum, et Illyricarum concinata a Stephano Katona Metropolitanae Colocensis Ecclesiae Canonico.*

XX. *Din Biblioteca museuluĭ transilvanŭ in Clujŭ.*

Colecţiunea conteluĭ Iosifŭ Kemény, Tom. I, II şi XVI.

584. Sentinţa Foruluĭ dominalŭ din Slatna, prin care maĭ mulţĭ locuitorĭ din comunele Câmpenĭ şi Rîu-mare (Nagy-aranyos) se osîndescŭ la câte 12 şi 25 bastóne, fiindŭ-că aŭ mersŭ a se plânge la guvernulŭ din Sibiiŭ (1). Slatna 11 augustŭ 1778.

585. Numĕrulŭ românilorŭ căḑuţĭ în revoluţiune, din comunele Binţintiŭ, Gelmarŭ, Cibŭ şi Jibotŭ.

586. Numĕrulŭ românilorŭ perіţĭ în revoluţiune din comunele : Abrudŭ, Câmpenĭ, Crângulŭ-Sohodoluluĭ, Riu-mare (Nagy-aranyos), Crângulŭ Albaculuĭ, Arada, Rîu-micŭ (Kis-aranyos), Ampoiţia, Ighielŭ, Ţelna, Ofenbaia, Lupşa şi Bedeleĭ.

587. Numĕrulŭ românilorŭ căḑuţĭ în revoluţiune din comunele: După-piétra, Stănija, Michălenĭ, Buceşŭ, Crăciunescĭ, Bucurescĭ, Bărescĭ, Ribicióra, Ribiţia, Bradŭ, Mestécănŭ, Berchinŭ, Pribodescĭ, Blăjeni, Pogănescĭ, Zamŭ, Furişóra, Bărescĭ, Dumescĭ, Tîrnava, Sulighetŭ, Fornadia, Brănisce şi Bozulŭ.

588. Numĕrulŭ românilorŭ căḑuţĭ în rovoluţiune din comunele : Topliţa, Fizescĭ, Nevoeşĭ, Capra, Boholdŭ, Hărăŭ, Bêrsăŭ, Banpotocŭ, Cărpenişŭ, Uroiŭ, Rapoltŭ, Bobâlna, Foltŭ, Boiŭ, Cigmĕŭ, Geoagiulŭ-de-josŭ, Homorodŭ, Rêngetluŭ, Poiana şi Almaşulŭ-mare.

589. Numĕrulŭ românilorŭ căḑuţĭ în revoluţiune din Protopopiatulŭ Hunedoreĭ, Hălmagiuluĭ şi alŭ Roşcanilorŭ.

590. Comerciantulŭ Pavelŭ Lazărŭ din Braşovŭ relateză cum s'a întêmplatŭ ocuparea Vinţuluĭ-de-josŭ, şi spune că, întâlnindu-se cu căpitanulŭ resculaţilorŭ, acesta i-a declaratŭ, că din comuna Vinţŭ se vorŭ duce la Galda, unde va fi presentŭ şi fratele Impĕratuluĭ Iosifŭ II, ca să le dea ordine nouĭ. 11 novembre 1784.

591. Comitatulŭ Hunedórcĭ, primindŭ ultimatulŭ luĭ Horia, cere de la maiorulŭ Stoianich să trămiţă pentru apărarea Deveĭ încă 12 tunurĭ. Deva 13 novembre 1784.

592. Interogatoriulŭ făcutŭ cu prisonierіĭ din Trăscăŭ Soldatulŭ licenţiatŭ Ionŭ Bercia arată poporuluĭ pasŭ-portulŭ săŭ ḑicêndŭ, că acela-ĭ porunca împĕrătescă. Faima sĕ lăţesce între ţĕranĭ, că va veni şi sora Impĕratuluĭ cu Impĕratulŭ rusescŭ. Alba-Julia 13 novembre 1784.

(1) Adevĕratele motive ale acesteĭ sentinţe le a arătatŭ comisarulŭ M. Bruckenthal în actele ce se raportă la investigarea plânsorilorŭ din munţiĭ Abruduluĭ. Veḑĭ maĭ susŭ archiva acancelarieĭ aulice ungaro-transilvane.

593 Guvernulŭ transilvanŭ raportéză monarchuluĭ despre cele întîmplate în adunarea de la Mestécănŭ. Fragmentŭ

594. Episcopulŭ Nichificĭ trămite pe Popovicĭ, vicarulŭ din Hondolŭ, la comisarulŭ M. Bruckenthal în Sebeşŭ, şi-ĭ scrie acestuia că Popovicĭ fiindu o persónă suspectă să nu-lŭ libereze de acolo pînă va înceta revoluţiunea Orăştia 1 decembre 1784.

595. O scrisóre a căpitanuluĭ G. Crişanŭ, probabilŭ către oculistulŭ Molnarŭ. Traducţiune în limba latină. Vaca 6 novembre 1784.

596. Unŭ planŭ pentru asigurarea linişteĭ pe viitorŭ. Intre mĕsurile propuse este şi acea : că locuitoriĭ din comunele revoltate să pórte semnulŭ furcilorŭ cusutŭ pe spate. F. d.

597. Primăria din Abrudŭ scrie comisaruluĭ M. Bruckenthal, că pentru siguranţa linişteĭ a constrînsŭ pe românĭ să depună unŭ jurămêntŭ de credinţă Principeluĭ şi oraşuluĭ. Abrudŭ 12 aprile 1785.

598. Jurămêntulŭ ce aŭ trebuitŭ să-lŭ depună românii din Abrudŭ.

599. Comitatulŭ Albeĭ-de-josŭ scrie comisaruluĭ M. Bruckental, că din 120 prisonieriĭ pe 26 i-a osînditŭ la mórte, alţiĭ aŭ muritŭ în închisoriĭ, iar 19 sunt încă nejudecaţĭ. Aiudŭ 18 aprilie 1785.

600. Comitatulŭ Hunedóreĭ hătărésce a face unŭ apelŭ către ţéra unguréscă, ca să ajute pe nobilimea transilvană, spre a'şĭ căpĕta satisfacţiune pentru pagubele suferite în revoluţiune. Deva 2 iunie 1790

601. Căpitanulŭ oraşuluĭ Turda scrie prefectuluĭ Ionŭ Sandor, că Salis a fostŭ cu resculaţiĭ în comuna Trăscăŭ. Turda 17 novembre 1784

Colecţiunea Alexandru Mike.

602. Unŭ raportŭ militarŭ, că româniĭ din comuna Pinticŭ, voindŭ a se revolta, corifeiĭ lorŭ aŭ fostŭ arestaţĭ şi anume preotulŭ, primarulŭ şi alţĭ doĭ ţĕranĭ. F. d.

603. O investigaţiune făcută în Clujŭ cu prisonieriĭ Mihaiŭ şi Sântionŭ Paven, din care resultă că Horia ducêndu-se în comuna Mărişelu, a însărcinatŭ pe treĭ inşĭ să revolte pe româniĭ de lîngă Someşŭ, îndată ce le va trămite o scrisóre. Clujŭ 5, 19 ianuarie 1785.

604. Interogatoriulŭ făcutŭ cu Ionŭ Baloşŭ din comuna Hodeşĭ, despre intenţiunile luĭ Horia de a ataca comunele Zamu şi Calata-Zamŭ de lîngă Huiedinŭ. Clujŭ 26 ianuarie 1785.

605 O scrisóre a luĭ Horia celŭ tinĕrŭ către magistrulŭ munţilorŭ din Slatna, cerêndŭ să 'ĭ restitue calulŭ, ce l'aŭ luatŭ treĭ metalurgĭ, în contra ar-

mistiţiuluĭ încheiatŭ la Galda, căcĭ altŭ cum pace nu va fi. Traducţiune în limba latină. 5 novembre 1784.

606. Comitatulŭ Hunedóreĭ scrie vice-cancelaruluĭ, că românii din Zarandŭ îndrăsnescŭ a numi pe Horia «Regele» lorŭ. Deva 3 decembre 1784.

607. Ḑiarulŭ ungurescŭ «Hon es Kulfold» din 1841, despre revoluţiunea luĭ Horia. Numĕrulŭ confiscatŭ 99.

608. Treĭ copie de pe medalia luĭ Horia, şi unŭ planŭ alŭ comuneĭ Albacŭ.

609. Comitatulŭ Treiscaunelorŭ (Háromszek) şi alŭ Braşovuluĭ, comunică guvernuluĭ transilvanŭ, că pentru siguranţa familielorŭ de acolo a invitatŭ nobilimea să întimpine pe românĭ, dacă s'ar apropia de teritoriulŭ sĕŭ, şi în urma acesteĭ invitărĭ nobilimea din Sepsi şĭ-a alesŭ de căpitanŭ supremŭ pe contele Ionŭ Nemesi. Chiheniĭ 20 decembre 1784.

610. Sentinţa de mórte a preotuluĭ Hagi Ionŭ Crişănuţŭ din Bistra. Alba-Julia 19 februarie 1785.

611. Sentinţa de mórte a luĭ Ionŭ Ispasŭ din comuna Lupşa. Alba-Julia 25 februarie 1785.

612. Sentinţa de mórte a luĭ Todorŭ Michaiă de pe Riulŭ-mare. Alba-Julia 25 februarie 1785.

613. Sentinţa de morte a luĭ Iacobŭ Zafŭ totŭ de acolo Alba-Julia 24 februarie 1785.

614. Sentinţa de mórte a luĭ Ispasŭ Găldăŭ totŭ de acolo. Alba-Julia 24 februarie 1785.

615. Sentinţa de mórte a preotuluĭ Constantinŭ Turciu din Crişţiorŭ. Alba-Julia 15 februarie 1785.

616. Sentinţa de morte a luĭ Iacobŭ Todea de pe Riulŭ-micŭ (Kis-aranyos). Alba-Julia 24 februarie 1785.

617. Sentinţa de mórte a luĭ Ilie Dăncuţŭ din comuna Ociŭ Alba-Julia 17 februarie 1785.

618. Sentinta de mórte a luĭ Ionelŭ Secărénulŭ din comuna Vulpĕrŭ. Alba-Julia 16 februarie 1785.

619. Sentinţa de mórte a luĭ Avramŭ Davidŭ de pe Rîulŭ-micŭ. Alba-Julia 22 februarie 1785.

620. Extrase din sentinţele de mórte a luĭ Toma Ghigorŭ de pe Rîulŭ-micŭ, Ilie Nuţŭ din Roşia, Ionŭ Járai din Sân-Georgiulŭ Trăscăuluĭ, Ionŭ Munténu din Vulperŭ, Drăgoiŭ Rotea din Córna, Todorŭ Vasilie din Ofenbaiă, Mateiŭ Patea din Lupşa, Stefanŭ Ispasŭ totŭ de acolo, Petru Goia de pe Rîulŭ-micŭ, Simionŭ Ferencz din Valea în comitatulŭ Clujuluĭ, Serafinŭ Gónţă din Vinţu-de-josŭ, Luca-

ciŭ Lupu din Sulighetŭ în comitatulŭ Hunedórei, Vasile Ghîrciu din Abrudŭ-satŭ, Michaiŭ Lupașŭ din Căienelŭ și Michaiŭ Lupașŭ din Vaideĭ. 5, 12, 16, 17, 23, 24, 25 și 26 februarie 1785.

621. Gâdele Grancia Rokoczi se plânge la primăria din Alba-Julia, că dînsulŭ și-a lăsatŭ câștigulŭ ce-lŭ avea la execuțiunile oficiale din Sebeșŭ și a venitŭ în Alba-Julia, unde a executatŭ pe ceĭ maĭ marĭ corifeĭ, și cu sodaliĭ săĭ le-a transportatŭ iérna cadavrele în patru părțĭ, dar totușĭ nu a primitŭ nicĭ o remunerațiune. Alba-Julia 24 iulie 1785.

622. Descrierea revoluțiuniĭ luĭ Horia de Iosifŭ Benko. Manuscrisulŭ tractéză revoluțiunea din comitatulŭ Hunedóreĭ, ocuparea Abruduluĭ și se încheiă cu mórtea vice-comiteluĭ Ionŭ Zejk.

623. Primăria din Alba-Julia scríe guvernatoruluĭ S. Bruckenthal, că gâdele de acolo a executatŭ în timpulŭ revoluțiuniĭ 14 rebelĭ, și a transportatŭ cadavrele luĭ Horia, Cloșca și Crișanŭ în treĭ comitate, pentru care muncă i se compete o sumă de 51 fl. renanĭ. Alba-Julia 26 augustŭ 1785.

624. Scrisórea atribuită luĭ Ribiczei către unŭ conte ungurescŭ despre cuvintele Impĕratuluĭ Iosifŭ către Horia. Ribița 8 aprilie 1830.

625. Contesa Cristina Gyulai scrie conteluĭ Sigismundŭ Kornis, că în Cluju a fostŭ prinsŭ unŭ spionŭ de alŭ resculațilorŭ, și că oficerulŭ reformatŭ Baranyaj încă ar fi cu dînșiĭ. Tăsnadŭ 28 novembre (1784).

626. Contesa Cristina Gyulai scrie conteluĭ Sig. Kornis, că funcționariĭ comitatuluĭ Aradŭ nu aŭ fostŭ mulțumițĭ cu dispositiunile conteluĭ A. Jankovits, și dênșiĭ aŭ arestatŭ de noŭ la ceealaltă pórtă pe captiviĭ liberațĭ de contele Jankovits. Clujŭ 20 ianuarie 1785.

627. O relațiune că românii transferațĭ în Banatŭ aŭ fostŭ colonisațĭ în ținutulŭ Pancĭoveĭ, și mulțĭ dintre eĭ aŭ fugitŭ primăvéra și véra iarășĭ în Transilvania, dar aŭ fostŭ prinșĭ, bătuțĭ și transferațĭ înapoĭ. F. d.

628. Scrisórea luĭ Stefanŭ Pálffi către o persónă necunoscută despre lupta armateĭ imperiale cu resculațiĭ la Ponorulŭ Remețilorŭ. F. d.

629. Stefanŭ Halmágyi trămite unuĭ cunoscutŭ portretulŭ luĭ Horia și Cloșca, apoĭ adauge, că Horia, întrebatŭ de generalulŭ Pfefferkorn pentru ce a începutŭ revoluțiunea, a rĕspunsŭ, că acésta o va descoperi acolo unde va fi loculŭ, și că sunt mulțĭ Horia maĭ marĭ de câtŭ dênsulŭ. Chiheni 19 ianuarie 1785.

630. Více-comitele din Zarandŭ Hollaki scrie unuĭ cunoscutŭ, că în ultima ḑi a luneĭ luĭ octobre, pe cândŭ dênsulŭ împreună cu frate-so Farkas și cu baronulŭ Josika îșĭ petrecea veselŭ în comuna Hălmăgelŭ, atuncĭ țĕraniĭ s'aŭ adunatŭ în numĕrŭ mare la Mestécănŭ unde Horia a trămisŭ pe Cloșca și Crișanŭ etc.

XXI Din Biblioteca Contelui Samuilŭ Teleki in Têrgulŭ-Mureşuluĭ.

631. Alexiŭ Intze spanŭ alŭ domeniuluĭ Slatna scrie Inspectoruluĭ, că «Ionŭ Nicula alŭ Horiĭ» dimpreună cu alţĭ soţĭ şi cu soţiele lorŭ aŭ fugitŭ în munţĭ. Slatna 3 februarie 1785.

632. Insemnarea făcută despre prinderea luĭ Ionŭ Nicula secretarulŭ, şi Ionŭ Nicula fiulŭ căpitanuluĭ Horia. Slatna 4 martie 1785.

633. O petiţiune a nobilimiĭ în care se afirmă, că Horia înainte de revoluţiune a fostŭ arestatŭ în închisorile de la Galda, şi că armele soldaţilorŭ trămişĭ pentru apărarea Aiuduluĭ s'aŭ aflatŭ împlute cu tărîţe. F. d.

634. Contele Jankovits scrie comitatelorŭ, că din plânsorile ţĕranilorŭ s'a informatŭ, că nobiliĭ prindŭ pe iobagĭ la grapa întogma ca pe vitele de jugŭ Alba-Julia 22 ianuarie 1785.

635. Comitatulŭ Clujuluĭ respunde guvernuluĭ transilvanŭ, că armata nobilitară a cumpĕratŭ victualele de la ţĕranĭ cu banĭ gata, iar porţiunile luate pentru caĭ le va plăti nobilimea în treĭ ḑile. Clujŭ 25 februarie 1785.

636 Petiţiunea maĭ multorŭ nobilĭ şi ale altorŭ persóne libere din comitatulŭ Zaranduluĭ, cari aŭ scăpatŭ cu viéţa de furia resculaţilorŭ, adresată Impĕratuluĭ Iosifŭ II. Conceptulŭ compusŭ de baronulŭ I Bornemisza, F. d.

XXII. Din Biblioteca Batthyáni în Alba Julia.

637. Grigorie Daniel din Elisabetopole scrie luĭ Emericŭ Daniel în Roma, că în curêndŭ i va trămite unŭ desemnŭ de pe medalia luĭ Horia. Elisabetopole 11 martie 1785.

638. Carlo B. Peren scrie unuĭ abate în Roma, că conducĕtorulŭ românilorŭ revoltaţĭ se chiamă Hora Flora Regele Dacieĭ. Pojonŭ 30 decembre 1784

639. Carlo B. Peren scrie abateluĭ din Roma, că Horia cere să fie condusŭ înaintea Impĕratuluĭ, ḑicêndŭ : dacă trebue ca eŭ să morŭ, atuncĭ cu mine vorŭ peri şi mulţĭ alţiĭ, carĭ mĕ aŭ încuragiatŭ. Pojonŭ 31 decembre 785.

640. I. Pochlin scrie luĭ Emericŭ Daniel în Roma, că Horia nu voesce să comunice nimicŭ de câtŭ numaĭ Impĕratuluĭ Viena 14 februarie 1785.

641. Ionŭ Pap scrie luĭ Emericŭ Daniel, că încă pe la mijloculŭ luneĭ luĭ decembre 1784 vĕḑuse pe câmpulŭ Deveĭ cadavrulŭ unuĭ rebelŭ ce luase parte la ataculŭ făcutŭ asupra Deveĭ (în 6 şi 7 novembre), şi că sasiĭ din Orăştiă de frica românilorŭ n'aŭ voitŭ să dé asilŭ nobililorŭ refugiaţĭ. Alba-Julia 18 decembre 1784.

642. Ionŭ Pap scrie luĭ Emericŭ Daniel în Roma, că George Crişanŭ, ca să

nu-lŭ pótă prinde, s'a îmbrăcatŭ în haine de cerşitorŭ, şi Horia, cândŭ a fostŭ dusŭ pînă la Deva, a plecatŭ voiosŭ sperândŭ că românii îlŭ vorŭ libera saŭ împuşca. Sibiiŭ 23 februarie 1785.

643. O persónă subsemnată cu iniţiala P. scrie luĭ Emericŭ Daniel că ţĕranii din comuna Adămuşĭ s'aŭ înţelesŭ, că într'o duminecă, cândŭ ungurii de acolo se vorŭ afla în biserică, să năvălescă asupra lorŭ şi să-ĭ omóre, înse conspiraţiunea s'a descoperitŭ. F. d.

644. Martinŭ Papai scrie luĭ Emericŭ Daniel în Roma, că Horia sĕ subsemnéză: Horia Floria Dux Daciae Princeps Tranniae. Elisabetopole 23 decembre 1784.

645. Jurămêntulŭ ţĕranilorŭ, carĭ s'aŭ revoltatŭ în domeniele contilorŭ Batyani la aniĭ 1765 şi 1766.

XXIII *Din Biblioteca Archidiecesană in Blaşiŭ.*

646. Extrase din.

«Historia Hori si a poporuluĭ Roman din Muntii apuseni» Manuscrisŭ autografŭ alŭ defunctuluĭ mitropolitŭ Alexandru Şuluţŭ, începutulŭ cu litere latine, restulŭ cu cirile 2⁰ 95 foĭ nepaginate Partea prima tractéză revoluţiunea luĭ Horia, iarŭ partea a doua conţine câte-va notiţe cu raportŭ la istoria anilorŭ 1848 şi 1849.

In câtŭ privesce revoluţiunea din 1784 autorulŭ a scrisŭ fără documente. Singurŭ numaĭ naraţiunile şi treĭ auctorĭ străinĭ, Schneller, Milot şi Kozma Pál forméză basa întreguluĭ manuscrisŭ. Din acéstă causă dênsulŭ a cădutŭ în o mulţime de necsactităţĭ. Pe lângă aceea, mitropolitulŭ Şuluţŭ nu cunósce de locŭ evenimentele desvoltate în comitatulŭ Zaranduluĭ, alŭ Clujuluĭ, alŭ Araduluĭ, în Valea Mureşuluĭ şi a Haţeguluĭ, ce constitue o parte fórte însemnată din istoria acesteĭ revoluţiunĭ. Maĭ adaugemŭ în fine, că părinţiĭ dênsuluĭ la a. 1784, fiindŭ persecutaţĭ de muntenii luĭ Horia, autorulŭ Şuluţŭ n'a pututŭ păstra peste totŭ loculŭ independinţa spirituluĭ, care se recere in judecarea unorŭ acte de o gravitate aşa mare.

XXIV. *Din Biblioteca Museuluĭ Bruckenthal in Sibiiŭ.*

647. *«Horiaische Unruhe»* din manuscrisulŭ întitulatŭ: Das alte und neue Kronstadt beschrieben von Georg Michael Gottlieb von Hermann konig. Rath im Jahr 1802. Tom. III. P. 1. pag. 47—133.

648. Sosirea Impĕratuluĭ Iosifŭ în Transilvania la a 1783 Ibid. p. 39—46.

649. Cantŭ funebru la mórtea Impĕrateseĭ Maria Teresia scrisŭ de preotulŭ luteranŭ Samuilŭ Knall în limba românéscă. Titlulŭ:

Sœle aLe pokVrarILor en arDIaLV LVnge SIkrIIV MaItsII thcresII.

650. Clerulŭ unitŭ din Transilvania cere de la Impĕrătésa Maria Teresia permisiunea maestatică, ca episcopulŭ Inocentiŭ Clainŭ să se pótă reîntórce din exilulŭ săŭ, ca națiunea română din Transilvania să se declare de a 4-a națiune politică, și episcopulŭ unitŭ să fie numitŭ consiliarŭ în guvernulŭ țĕriĭ. 1752.

651. *Epistola poetica Lucretia matrona ungara Csiszar caesis nupero tumultu marito et liberis in potestatem Valachorum redacta op m Junii viri militaris implorat.*

Aicĭ istoriculŭ transilvanŭ Iosifŭ Carolŭ Eder cânta în versurĭ latine suferințele tinereĭ neveste Caterina Csiszár, pe alŭ căriĭ bărbatŭ ilŭ omorîse resculațiĭ românĭ în Michălenĭ

XXV. Din Biblioteca gimnasiuluĭ luteranŭ în Brașovŭ.

652. Oficialulŭ Ahlfeld raportéză vice-comiteluĭ, că loc colonelŭ Schultz, cerêndŭ în adunarea de la Câmpenĭ extrădarea luĭ Horia și Cloșca, a scăpatŭ de mórte numaĭ cu fuga Făgărașŭ 28 novembre 1784.

653. Date cu privire la revoluțiunile românilorŭ din Transilvania la a. 1434, 1474, 1486, 1701, 1721, 1727 și 1730 Colecțiunea Iosifŭ Fr. Trausch.

654. *Extract des Anfanges der Unruhen.* Relațiune militară despre adunarea de la Mestécănŭ, întîlnirea luĭ Schultz cu Cloșca la Tibru, și fortificările făcute de Românĭ în munțiĭ Abruduluĭ. Slatna 8 decembre 1784.

655 Impĕrătésa Maria Teresia, informându-se despre emigrațiunea românilorŭ din comitatulŭ Dobâciĭ și alŭ Solnoculuĭ ordonă a se revisui urbarele din Transilvania și a se numi câte unŭ «Defensorŭ alŭ iobagilorŭ» care să înainteze plângerile lorŭ la instanțele competente. Viena 7 octobre 1765.

656. *Extract von der Siebenbürgischen Revolte 1784.* O relațiune despre conjurațiunea Românilorŭ de a extermina pe toțĭ Ungurіĭ și Sașiĭ, și de a împreuna Transilvania cu Téra-românéscă

657. Camera transilvană din 1744 nu admite a se citi întrégă petițiunea Episcopuluĭ Inocentiŭ Clainŭ, cu privire la drepturile naționale ale Românilorŭ din Transilvania. Extrasŭ din protocolulŭ Cameret transilvane, 11 și 13 februarie 1744.

658. Comandantulŭ Transilvanieĭ A. Bucow aduce la cunoscința Românilorŭ, că Impĕrătésa Maria Teresia a numitŭ o comisiune sub președința dînsuluĭ, care să cerceteze plângerile iobagilorŭ și turburările ivite între dînșiĭ de câtŭ-va timpŭ încóce, în consecință îĭ provocă a trămite deputațĭ la Sibiu pe ḑiua de 26 aprilie 1761. Sibiuŭ 9 aprilie 1761.

659. Scurtă dare de sémă despre venirea Impěratuluĭ Iosifŭ II la Brașovŭ în anulŭ 1783, prin comunele Zernescĭ, Tohanŭ și Branŭ.

XXVI. Din Bibliotece și Archive particulare.

660. O importantă scriere asupra revoluțiuniĭ luĭ Horia, a avutŭ bunătatea să ne-o pună la disposițiune distinsulŭ nostru istoricŭ și filologŭ d-lŭ *B. P. Hasdeŭ*.

Cartea comunicată de D-lŭ Hasdeŭ, necunoscută pînă astădĭ în literatura acesteĭ revoluțiunĭ, pórtă titlulŭ ·

Seconde Lettre d'un Defenseur du peuple à l'empereur Ioseph II sur son reglement concernant l'émigration et principalement sur la revolte de Valaques Dublin 1785. 8⁰ 98 pagine.

Intrégă acéstă scriere este o apěrare filosofică și juridică a revoluțiuniĭ române din 1784. Autorulŭ eĭ pînă astădĭ necunoscutŭ, se vede a fi fostŭ unŭ eruditŭ bărbatŭ din apusulŭ Europeĭ, unŭ partisanŭ infocatŭ alŭ filosofieĭ luĭ Locke și Rousseau

661. De la onorabilulŭ d-nŭ Ignațŭ Dobotzki amŭ primitŭ :

a) O scrisóre a conteluĭ Dominicŭ Teleki către D-lŭ Dobotzki cu privire la medalia luĭ Horia Gernyeszeg 6 octobre 1865.

b) O scrisóre a luĭ Gregorie Daniel prin care comunică luĭ Emericŭ Daniel în Roma cuvintele ce le-a rostitŭ Horia către generalulŭ Pfefferkorn și descrie medalia revoluțiuniĭ. Elisabetopole 5 ianuarie 1785

c) Altă scrisóre a conteluĭ Dominicŭ Teleki către d-lŭ Ign. Dobotzki despre numele luĭ Horia. F. d.

d) Scrisórea luĭ Adamŭ Bolenyi către unŭ cumnatŭ alŭ sěŭ din Pinkocz despre medalia luĭ Horia, și conjurațiunea Românilorŭ din comuna Pinticŭ F. d.

e) Scrisórea luĭ Sigismundŭ Kováts către fratele sěŭ Stefanŭ Kováts din Somja, despre încercarea unorŭ Românĭ să atace Sighișóra, și despre medalia luĭ Horia. Aiudŭ 6 ianuarie

f) Scrisórea luĭ Adamŭ Bolonyi către cumnatulŭ săŭ, despre insurecțiunea nobilimiĭ în contra Românilorŭ. Zălăŭ 15 ianuarie 1785 (1).

662. Stimabilulŭ Domnŭ Iosifŭ Koncz, profesorŭ la colegiulŭ reformatŭ din Tîrgulŭ-Muresuluĭ, care și în alte cestiunĭ ne-a servitŭ cu o mulțime de date interesante, a avutŭ amabilitatea să ne transmită cu raportŭ la revoluțiunea luĭ Horia, scrierile poetuluĭ ungurescŭ Ionŭ Gyongyosi. Anume amŭ primitŭ de la D-sa :

a) O poemă a luĭ Gyongyosi asupra armelorŭ saŭ emblemeĭ luĭ Horia, alŭ căreĭ titlu în traducere română este următorulŭ :

(1) Scrisorile treĭ din urmă aŭ fostŭ copiate de d-lŭ Dobotzki din archiva familieĭ Horváth de Palocz.

«Asupra armelorŭ luĭ Horia, saŭ cu altŭ nume maĭ adevĕratŭ, a luĭ Nicula Cristea, capulŭ revoluţiuniĭ române din 1784, carĭ saŭ elŭ şi le-a alesŭ, saŭ celŭ puţinŭ pe atuncia i s'aŭ atribuitŭ de comunŭ dînsuluĭ. Am scrisŭ (acéstă poemă) în anulŭ 1785 în luna luĭ ianuarie, pe cândŭ Horia era deţinutŭ în închisórea de la Alba-Julia.»

b) Alte două poesiĭ scrise totŭ de I. Gyöngyösi, sub portretele luĭ Horia şi Cloşca pe care le lucrase Sigismundŭ Köré. (1)

c) O poemă intitulată :

Aeneas christianus apud manes sive Hora et Kloska in infernis, scrisă în limba latină de contemporanulŭ Iosifŭ Mátyási şi publicată la Pojonŭ în anulŭ 1794. (2) Descrierea sémănă cu călĕtoria luĭ Enea în infernŭ, cum ne-o înfaţişéză Virgiliŭ în cartea a VI-a.

d) Totŭ de la stimabilulŭ domnŭ Josifŭ Koncz amŭ fostŭ fericiţĭ să priimimŭ o mulţime de date interesante cu raportŭ la istoria revoluţiuniĭ luĭ Horia, scrisă de Iosifŭ Benko sub titlulŭ : Erdelyi Oláh nemzet képe; pentru carĭ îĭ suntemŭ fórte recunoscĕtorĭ.

663. Domnulŭ advocatŭ Rubinŭ Patiţa din Alba-Julia, ne a înavuţitŭ colecţiunea nóstră cu o copiă vechiă de pe petiţiunea comunelorŭ Abrudŭ-satŭ, Bistra, Cărpenişŭ, Buciumŭ şi Vidra, înaintată Impĕratuluĭ Iosifŭ II la a. 1782, Viena 18 aprilie 1782.

664. Intre chârticle familieĭ Găldăŭ (Cloşca) din Cărpenişŭ, amŭ aflatŭ . O sentinţă a primărieĭ din Cărpenişŭ pronunţată la anulŭ 1771 în procesulŭ luĭ Vasile Găldăŭ cu Dumitru Tomuţă, pentru datoriă, în care se face menţiune şi de Giurgiŭ Marcŭ (G Crişanŭ).

665. Domnulŭ colonelŭ Pfeiffer ne face o comunicare despre actele horiane carĭ se afla în archiva militară a comandeĭ din Sibiiŭ. Sibiiŭ 8 novembre 1879

XXVII. *Facsimile şi desemne.*

666. Unŭ facsimile comunicatŭ de d-lŭ Mihaiŭ Andreica de pe diploma de manumisiune dată luĭ Matieşŭ Nuţu, pentru că a prinsŭ pe Horia şi Cloşca. Slatna, februarie 1785.

667. Unŭ desemnŭ de pe «cornulŭ de pulvere alŭ luĭ Horia», care se află astădĭ în posesiunea d-luĭ M. Andreica, împreună cu o relaţiune despre persóna de la care l'a primitŭ.

668. Unŭ desemnŭ de pe «casa luĭ Horia în Albacŭ.» Septembre 1879.

669. Unŭ desemnŭ de pe «casa luĭ Cloşca» în Cărpenişŭ. Septembre 1879.

(1) Vedĭ *Gyongyösi Iános* versei. Bécs. 1790 pag. 75—80.
(2) Vedĭ *Mátyási József* Semminél tobb valami. Pozsony 1794 pag. 42—45.

670. Unŭ desemnŭ de pe «casa luĭ G. Crişanŭ» totŭ acolo. Septembre 1879.

671. Unŭ desemnŭ de pe «hangerulŭ luĭ Cloşca», care se află în posesiunea museuluĭ din Clujŭ.

672. Medalia luĭ Horia, după desemnulŭ care se află în manuscrisele luĭ Jos. Weszelyi din biblioteca museuluĭ naţionalŭ. Comunicare făcută de d-lŭ Ign. Dobotzki.

673. Medalia luĭ Horia, după desemnulŭ ce l'a trămisŭ vice-comitele George Bessenyei Locotenenţeĭ din Buda, în 13 ianuarie 1785.

674. O fotografie colorată de pe unŭ portretŭ alŭ luĭ Horia în biblioteca museuluĭ naţionalŭ.

675. Medalia luĭ Horia după manuscrisulŭ : «Delineatio rariorum nummorum hungaricorum ex nummophylaceo Illustrissimi Domini comitis Leopoldi Andrasy De Csik-Szentkirály, et Kraszna Horka, Exceptorum Anno M. DCCCXX.» Manuscrisulŭ se află în cabinetulŭ de anticităţĭ a museuluĭ din Pesta.

676 Doŭĕ copiĭ în ghipsŭ (ipsosŭ) de pe medalia luĭ Horia, care se află astădĭ în posesiunea d-luĭ Ignaţŭ Dobotzki din Pesta, în doue exemplare.

Exemplarulŭ I :

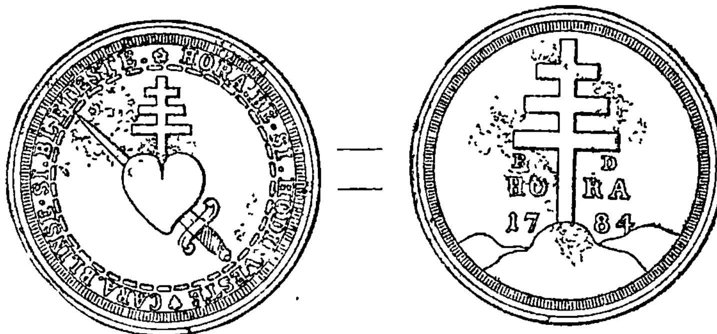
Av. In jurŭ legenda : HORA. BE. SI. HODINVESTE|CARA. BLINSE. SI BLETESTE. In mijlocŭ : o inimă străpunsă cu sabia de la drépta spre stânga în susŭ, din inimă se înalţă flacărĭ şi o cruce triplicată.

Rev. In mijlocŭ : o cruce triplicată aşedată între treĭ munţĭ. In stînga şi în drepta cruciĭ inscripţiunea R|D, HO RA, 17|84, în treĭ rîndurĭ.

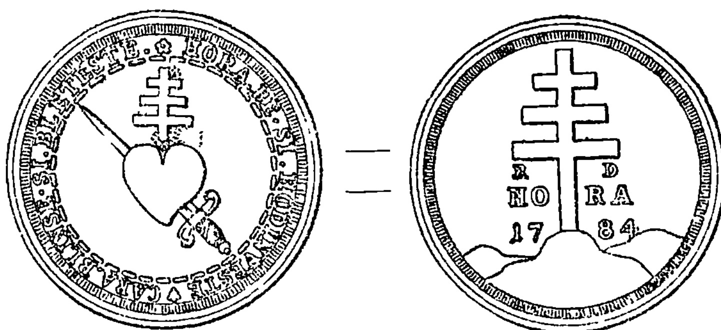
Exemplarulŭ II presintă atâtŭ în aversŭ câtŭ şi în reversŭ acceleaşĭ legende şi aceleaşĭ arme, cu singura escepţiune, că medalia fiindŭ la mijlocŭ oxidată, flacările de asupra inimeĭ nu se potŭ distinge.

Efigia acestorŭ medaliĭ este următória :

No. I.



No. II.



Tóte descrierile câte le aveamŭ pînă astădĭ despre medalia luĭ Horia sunt într'o oribilă contradicere una cu alta.

Contele Dominicŭ Teleki ne comunică după Jankovits Miklos, legenda medalieĭ astŭ-felŭ :

Pe o parte: Hóra becsi hogyinyestye.

Pe altă parte: Czára plindzse si pletyestye (1)

Câtă diferenţă există însĕ între comunicarea conteluĭ Teleki şi între adevĕrata legendă, orĭ cine póte vedé.

Insuşĭ istoriculŭ maĭ noŭ alŭ luĭ Horia, defunctulŭ Franciscŭ Szilagyi, descriindŭ medalia acéstă, în 9 cuvinte face 6 erorĭ, ca să nu maĭ amintimŭ, că dînsulŭ nu reproduce exactŭ caracterulŭ literelorŭ, că omite punctaţiunile şi substitue de la sine virgule şi accente, carĭ nu există de locŭ în originalŭ.

Iată cum reproduce Szilágyi inscripţiunea medalieĭ :

Av: Horia be, si hodinyeste, Czára plinse, si pleteste

Rev: R. D. Hor*i*a 1784

Şi reposatulŭ Szilágyi avuse înaintea ochilorŭ săĭ chiarŭ exemplarele d-luĭ Dobotzyi. (2)

Totŭ asemenea greşitŭ a reprodus'o şi Papiŭ Ilarianŭ in «Tesaurulŭ de monumente istorice» (Tom. III, Fasc. XI şi XII), unde dînsulŭ o copiase după desemnulŭ din broşura «Horja und Klotska Oberhaupt und Rathgeber der Aufrührer in Siebenburgen »

Legenda din «Tesaurŭ» este :

Av. HORIA. BE. SI HODINYESTE. CZÁRA. PLINSE. SIPLETE.

Rev. R. D. HOR*I*A. 1784. Iarăşĭ 6 erorĭ şi o silabă întrégă suprimată.

(1) *Id. Gróf Teleki Domokos* · A Hóra-Támadás, pag 44. nota.

(2) Doboczky ur, ki maga hórapénzét nekem megmutatni szives volt, etc. *Szilágyi Ferencz* A Hóra-Világ. Pest. 1871. pag. 239—240.

Observămŭ aicĭ, că autorulŭ broşureĭ «Horja und Klotska», şi după dînsulŭ Papiŭ Ilarianŭ, credeaŭ că inscripţiunea acésta ar fi de pe unŭ sigilŭ alŭ luĭ Horia. Unŭ astŭ-felŭ de sigilŭ înse, cu tóte scrutările făcute de la 1784 în cóce, a remasŭ pînă astădĭ necunoscutŭ. Din contră, tóte relaţiunile contimporane ne spunŭ, că legenda: Horia bea şi odihneşte etc., era scrisă pe medalia luĭ Horia.

In fine nicĭ unŭ autorŭ nu a descrisŭ cu exactitate armele luĭ Horia, carĭ le vedemŭ înfăţişate pe medalia acésta

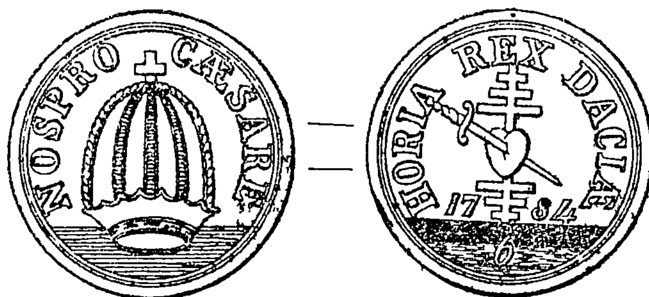
677. O copiă în staniolŭ de pe altă medaliă a luĭ Horia, care se află în museulŭ transilvanŭ din Clujŭ.

Av. In jurŭ: NOSPRO CÆSARE; în mijlocŭ: o corónă în forma conică cu crucea simplă în vêrfŭ.

Rev. In jurŭ: HORIA REX DACIÆ; în mijlocŭ: o inimă străpunsă cu sabia de la stânga spre drépta în josŭ, din inimă se prelungesce în susŭ şi în josŭ câte o cruce triplicată; sub inimă: 17|84; iar de desubtŭ: 6.

Efigia este următória:

No. III.



Teleki ne comunică legenda ast-felŭ:

Pe o parte: Nos pro Caesare

Pe altă parte. Hóra Rex Daciae

Szilágyi:

Av: Nos pro Caesare.

Rev: Horia Rex Daciae.

Atâtŭ Teleki câtŭ şi Szilágyi, din carĭ celŭ din urmă cunoscea exemplarulŭ din Clujŭ, nu spunŭ, că pe reversulŭ acestuĭ numŭ se maĭ află însemnatŭ anulŭ 17|84, şi din josulŭ cruceĭ triplicate cifra: 6.

XXVIII. Tradiţiunĭ.

678. Relatărĭ din viéţa luĭ Luca Nicola, alŭ duoilea feciorŭ alŭ luĭ Horia.

679. Numirea luĭ Horia de «Craiŭ» şi «Impĕratŭ».

680. Călĕtoria luĭ Horia la Viena şi vorbirea dînsuluĭ cu Impĕratulŭ Iosifŭ II.

681. Horia, Cloşca şi Crişanŭ, caracterulŭ, insuşirile şi persónele lorŭ.

682. Horia crescutŭ pe lîngă unŭ conte ungurescŭ

683. Horia ca cântăreţŭ

684. Numele «Ursŭ» la românii din munţii Abrudului.

685. Adunarea de la Mestécănŭ.

686. Loculŭ unde s'a retrasŭ Horia după încetarea revoluţiunii

687. Trădătorulŭ Mătiaşŭ Nuţu şi vêndarea de sânge.

688. Trădarea şi executarea lui Horia şi Cloşca

689. Capulŭ lui Horia e purtatŭ în ţépă prin satele de lîngă Deva şi Hunedóra.

690. Crişanŭ în adunarea de la Cărpenişŭ rădică în susŭ mânile încinse de flacări şi invită poporulŭ să mérgă asupra Abrudului

691. «Casa lui Horia» în Albacŭ.

692. «Casa lui Cloşca» în Cărpenişŭ.

693. «Casa lui Crişanŭ» în Cărpenişŭ.

694. Numele «Varga» şi «Cloşca».

695. Descendenţii şi colateralii căpitanului Cloşca.

696. Descendenţii lui George Crişanŭ.

697. Patronii revoluţiunii române din 1784.

698. «Fântâna Cloşcii» de pe teritoriulŭ comunei Cărpenişŭ.

699. Crucea triplicată la mormêntulŭ unui poteraşŭ de a lui Horia.

700. Tumultulŭ din Câmpeni saŭ «spargerea buţilorŭ» din a. 1782.

701. Loculŭ de la Câmpeni unde a avutŭ Horia întrevedere cu loc. col. Schultz.

702. Loculŭ de execuţiune alŭ lui Horia, Cloşca şi Crişanŭ la Alba-Julia

703. Loculŭ din Cărpenişŭ unde s'a expusŭ o parte din cadavrele lui Cloşca şi Crişanŭ.

704. Inchisórea lui Cloşca în Alba-Julia.

705. Inchisórea lui George Crişanŭ în Alba Julia.

706. Loculŭ adunării generale de la Mestécănŭ

707. Executarea prisonierilorŭ români la Deva.

708. Mormintele prisonierilorŭ decapitaţi la Deva în 8 şi 10 novembre 1784.

709. Prisonierii români din castelulŭ Hunedórei

710. Resculaţii ducŭ pe nobili în vêrfulŭ délului Uroiŭ şi de acolo îi arunca josŭ.

711. Adunarea ţĕranilorŭ de la Sânta-Maria-de-piétră

712. Persecuţiunile nobilimii asupra Româniloră din ţéra Haţegului în timpulŭ revoluţiunii.

713. Transferarea resculaţilorŭ maĭ însemnaţĭ în ţinutulŭ Pancĭoveĭ.

714. «Bastonulŭ» şi «cuţitulŭ» luĭ Horia, celŭ d'întâiŭ în posesiunea d-luĭ Jos. Spanyik din Deva, alŭ duoilea în museulŭ trans. din Clujŭ.

715. «Gorunulŭ luĭ Horia» din curtea bisericeĭ de la Ţebea.

716. Popa Danilă din Cristiorŭ, conumele şi familia sa.

717. Ultimele cuvinte a le luĭ Cloşca.

718. Albăcenii, caracterulŭ acestorŭ munteni.

719. O roşéţă pe cerŭ preḑice la a. 1783 vĕrsarea de sânge din 1784.

720. Figurile de céră a le luĭ Horia şi Cloşca în Viena, pe la a. 1820.

721. «Pocalulŭ luĭ Horia» în cabinetulŭ de anticităţĭ a museuluĭ Bruckenthal din Sibiiŭ, pe fundŭ cu inscripţiunea : POCULUM MANUALE INSIG : ILLIUS REBELLIS HORRA. 1784.

722. Causele pentru carĭ aŭ omorîtŭ resculaţiĭ pe popa Avramu Şuluţŭ din Cărpenişŭ.

XXIX. *Iconografia revoluţiuniĭ din 1784.*

Vomŭ descrie aicĭ portretele revoluţiuniĭ din 1784, câte le-am pututŭ găsi prin diferitele colecţiunĭ ale bibliotecelorŭ Vomŭ pune la o parte tóte ediţiunile nuoĭ şi ne vomŭ restrînge la cele vechĭ, carĭ aŭ eşitŭ la lumină atuncĭ cândŭ suvenirile revoluţiuniĭ şi faptele eroilorŭ săĭ eraŭ încă viĭ în memoria publiculuĭ De şi portretele acestea nu potŭ fi considerate ca autentice, ele sunt înse totŭ atâtea documente istorice, fiindŭ că represintă epoca, acţiunile şi caracterulŭ persónelorŭ ; şi în fine sunt totŭ atâtea probe despre sensaţiunea ce a causat'o în Europa revoluţiunea transilvană din 1784.

Pe multe din ele aflămŭ note explicative, carĭ întregescŭ pînă la unŭ punctŭ óre-care datele istorice.

Biblioteca museuluĭ naţionalŭ din Pesta

723. Bustulŭ luĭ Horia între stâncĭ, înfăţişândŭ retragerea sa în munţĭ.

Josŭ pe o stâncă inscripţiunea :

Nicol : Ursu oder
Hora Anfuhrer
der Rebellen. — 8⁰

724. Bustulŭ luĭ Cloşca, asemenea între stâncĭ.

Josŭ pe o stâncă :

Juan Wargoj
od Klosca Rebell.

In drépta pe altă stâncă :

Neuhaiser ad viv de
78. — 8⁰

725. Bustulŭ luĭ Crişanŭ totŭ între stâncĭ.
Josŭ pe stâncă :

Georg Krischan
einer der Rebellen
anführer

Dedesuptŭ : *Neuhauser 1785.* — 8°

Aceste treĭ portrete sunt anexate la manuscrisulŭ întitulatŭ : «Analecta ad historiam seditionis per Valachos Transilvaniae.»

726. Bustulŭ luĭ Horia în profilŭ şi coloratŭ, în capŭ căciula cu pielea în afară pe care se vĕdŭ cusute literele HOR. Din josŭ : în colţulŭ dreptŭ : *n. g. o. h. a. i. k. g.*

De desuptŭ :

HORYA ANFÜHRER
DER WALACHISCHEN REBELLEN. — 8°

727. Bustulŭ luĭ Horia în medalionŭ, ornatŭ de asupra cu catene.
Josŭ.

HORIA
Wallach · Rebelle. — 12°

728. Portretulŭ luĭ Horia pînă din josŭ de brêŭ şi coloratŭ. La gâtŭ lanţulŭ de aurŭ, de care atîrn decoraţiunea. La brêŭ pistolulŭ şi hangerulŭ, în mâna dréptă halebarda. Susŭ : *Horia.*

Inscripţiunea de josŭ se vede a fi taiată. Ordinea este în formă ovală şi representă în mijlocŭ o cruce duplicată la ambele capete şi străpunsă cu o sabiă, în stânga literele HO în drépta R. — 8°.

729. Horia, figură întrégă, cu pistólele şi sabia, în mâna dréptă bastonŭ, iar cu stânga gesticulândŭ.

Josŭ în colţulŭ dreptŭ literile : *L. W.*

De desuptŭ :

Wahre Abbildung des Horia Hauptanführer der
Rebellen; alt 48 Iahr. — 8°

730. Horia, figura completă în posiţiune marţială, cu pistóle, han gere, sabiă şi puşcă; în mâna dréptă o suliţă, iar cu stânga gesticulândŭ. La gâtŭ atîrnă ordinea, în care se vĕdŭ însemnele şi literele HO|RA.

Josŭ :

Horja
Anführer der valachischen Rebellen den 30 X-ber 1784
in der Radaker Waldung gefangen genomen worden. — 8°

731. Horia, figură completă în posițiune marțială, la brêŭ douĕ pistóle și unŭ hangerŭ, în mâna dréptă pușcă. Portretulŭ este coloratŭ.

Josŭ în colțulŭ dreptŭ : *I. Adam fe*

De desuptŭ : ORDEN DES HORA.

Hora Anführer der Walachi X-br. 1784, in der Radaker Wal

DESEMNULŬ ORDINEĬ

schen Rebellen welcher den 30-ten dung gefangen genomen worden.

Ordinea represintă la mijlócŭ o inimă străpunsă cu sabia de la drépta spre stânga în josŭ, din inimă se prelungesce în susŭ și în josŭ câte o cruce duplicată, în stânga inimeĭ literele HO în drépta RA. In exergă . Хора ке ши ходинеще цара пашнике ши. In giurulŭ ordineĭ : *Hora bibit & quiescit provincia luget & solvit.* —*8°*.

732. Cloșca bustŭ coloratŭ.

Josŭ în colțulŭ dreptŭ literele : *n. g. o. h a i k. g.*

De desuptŭ :

GLOSKA

EIN GEHÜLFE DES REBELLEN HORYA. — 8°.

733. Cloșca pînă din josŭ de brêŭ și coloratŭ, în mâna stângă o pușcă cu baionetă.

De asupra : *Gloska.* 8°.

734. Closca, bustŭ în medalionŭ, deasupra ornatŭ cu catene.

De desuptŭ :

GLOSKA

Wallach : Rebelle. — 12°.

735. Cloșca, figură completă, în costumŭ preoțescŭ și agîtândŭ, la sînŭ o carte, iar în mâna dréptă unŭ bastonŭ cârligatŭ. Portretulŭ cu colorĭ

Josŭ :

Gloska

ein Gehülfen des Rebelen Hora, welcher mit ihm gefangen worden. — 8°

736. Cloșca, figură întrégă în posițiune marțială, cu pistóle, hangerŭ, și sabiă; în mâna dréptă pușcă cu baionetă, iar la sinŭ o carte.

Josŭ :

Gloska

ein Gehulfe des Rebelen Horja welcher mit ihm gefangen worden.—8°.

737. Cloșca, figură întrégă, posițiune de căpitanŭ-haiducŭ cu pistóle și sabiă.
Josŭ în colțulŭ dreptŭ : *L. Wien f.*
De desuptŭ :

*Wahre Abbildung des Klosha Ivan Spicssge=
sselle des Horia alt 40 Jahr.*—8⁰.

738. Cloșca, figură completă cu pistóle, sabiă și pușcă, iar cu mâna dréptă gesticulândŭ.
Josŭ în colțulŭ dreptŭ : *I. Adam fe.*
De desuptŭ :

*Glosha
ein Gehülfe des Rebel'es Hora, welcher mit ihm gefangen worden.*—8⁰

739. Cloșca, totŭ portretulŭ precedentŭ, înse coloratŭ.

740. Crișanŭ, figura completă în contururi herculane, cu pistolŭ, hangerŭ, sabiă și pușcă, în mâna dreptă unŭ bărdișŭ, iar lîngă dînsulŭ unŭ cânc robustŭ cu sgarda la gâtŭ.
Josŭ :

GRISAN GIORG *mit Anführer der walachischen
Rebellen welcher den 10-ten febr : 1785 gefangen worden.*—8⁰

741. Horia, Cloșca și Crișanŭ în grupă. Horia cu lanțulŭ de aurŭ la gâtŭ, ține în mâna dréptă o halebardă, iar în stânga o chârtiă cu inscripțiunea :

*Hora
AO 17*
84 dem
30 Xb.

Josu :

Hora, und die übrigen Gehulfen—12⁰

742. Prinderea luĭ Horia și Cloșca, scena colorată. Horia cu cușma negră pe capŭ, stă lângă unŭ arbore găunosŭ, înaintea dênsuluĭ Cloșca cu căciula în mână. In depărtare se vede o colibă și unŭ focŭ; lângă focŭ șéde unŭ altŭ căpitanŭ fumândŭ dintr'o pipă lungă unguréscă. In partea stângă a colibeĭ, se ivescŭ treĭ țĕranĭ, înțelegêndu-se în secretŭ. Acestia represintă pe trădătorĭ.
Josŭ :

Hora, Nicolaus Urecz	*Kioszha aus Kerpenyet*
Oberster an Führer der	*Zweiter an Führer der rebell:*
Rebellischen Wallachen	*Wallachen in Siebenbürgen.*

Beide nach der Natur abgebildet. Carlsburg 1785.—8⁰

743. Busturile luĭ Horia și Cloșca.
Josŭ :

Horja *Glocska*

Horja der Hauptanführer und Uhrheber der im Iahr 1784 in dem Grossfürstenthum Siebenbürgen | angebrochenen Aufruhr der Walachen. Glocska sein vorzüglicher Anhänger, und zweites Haupt | der Rebellen. Gezeichnet nach dem Leben, als sie den 30 Dec 1784. gefänglich eingebracht wurden. — 4⁰

De desuptŭ, numele gravoruluĭ este tăiatŭ, în câtŭ numaĭ partea de asupra a unuĭ W se póte bine distinge

744. Unŭ chipŭ alegoricŭ ce represintă executarea luĭ Horia și Cloșca. In mijloculŭ sceneĭ se vĕdŭ duoĭ stâlpĭ de lemnŭ, pe unulŭ ţintuitŭ portretulŭ luĭ Horia, pe altulŭ alŭ luĭ Cloșca; din josŭ de portrete atîrnă de stîlpĭ catenele închisoriĭ.

De desuptŭ :

Kloschka *Hora*

zwey Anführer, der Siebenburg. Rebellen.—4⁰

745. Busturile luĭ Horia și Cloșca.

Josŭ cu litere gotice :

Wahre Abbildung
des
Kloszka Iuon — Horja oder Nicola Ursz
von Kerpenjesch — aus Nagy Aranyosch
aus Siebenburgen

Portretulŭ este anexatŭ la manuscrisulŭ: Processus Ordinarius quo Valachus Horja de Flora Daciae Tyranus procedit contra Siculos.

746 In broșura «Horja und Klotska Oberhaupt und Rathgeber der Aufruhrer in Siebenburgen» se află următórele gravurĭ.

a) Bustulŭ luĭ Crișanŭ, siluetă .

Josŭ în stânga :

Krischan Gyosg.

b) Busturile luĭ Horia și Cloșca in siluete.

Josŭ in stânga :

Horja
Oberhaupt der Rebellen
in Siebenbürgen.

In drepta

Klotska
Freund und
Rathgeber des Horja.

Susu d'asupra siluetelorŭ desemnulŭ sigiluluĭ, în realitate alŭ medalieĭ :

Av. NOSPRO CAESARE.

Rev. HORIA REX DACIAE. 1784

De desuptŭ altŭ sigilŭ :

Av. HORIA BE. SI. HODINYESTE. CZARA. PLINSE SIPLETE

Rev. R.D. HORIA. 1784

747. In broşura tipărită la Strassburg în 1785 sub titlulŭ: «Kurze Geschichte der Rebellion in Siebenburgen»' se află·

a) Pe faţa primă unŭ desemnŭ de pe ordulŭ luĭ Horia, în formă 'ovală, la mijlocŭ o inimă străpunsă cu sabia de la drépta spre stânga în josŭ, din inimă se prelungesce în susŭ şi în josŭ o cruce duplicată, în stânga inimeĭ HO în drépta RA; josŭ între braţele cruciĭ R. D.

b) Siluetele luĭ Horia şi Cloşca în medalionŭ :

Josŭ : HORIAH KLOCZKA.

Pe ultima pagină a acesteĭ scrierĭ cetimŭ următórea notiţă :

N. B. Die beygefugten Schattenrisse sind nach den in Wien gezeichneten Originalen abgestochen. Die Titelvignete stellt das Ordenskreutz vor, etc.

In Biblioteca Academieĭ de sciinţe în Pesta.

748. Busturile luĭ Horia şi Cloşca puse faţă în faţă. In giurulŭ portretelorŭ cadre de florĭ negre. Din partea de susŭ a cadreĭ atîrnă de o panglică medalia luĭ Horia, ce representă în *Av:* o inimă din care se înalţă flacărĭ şi o cruce triplicată în giurŭ cu inscripţiunea : HORA REX DAZIE. *Rev.* o corónă în forma conică aşeḑată pe unŭ munte, în giurŭ : NOSPRO CESARE.

Josŭ sub bustulŭ luĭ Horia :

Hora Duc Valaques Revoltes en Transilvani'ae 1784;

Şi cu litere gotice : Hora Furst von der Rebelton der Wallachen in Stehenburgen (sic).

Sub bustulŭ' luĭ Cloşca ;

Klocska Premier Capitain des Revoltes 1784.

Klotschka erster Hauptman des Rebeltrten (sic) 2⁰.

749. Unŭ chipŭ alegoricŭ ce representa executarea luĭ Horia şi Clo şca. Veḑĭ maĭ susŭ N-rulŭ. 744.

In Biblioteca museuluĭ transilvanŭ din Clujŭ.
(Colecţiunea Alexandru Mike).

750. Portretulŭ luĭ Horia pînă din josŭ de brêŭ şi coloratŭ. La gâtŭ lanţulŭ de aurŭ şi ordulŭ, în mâna dréptă unŭ bărdişŭ, la brêŭ pistolŭ şi cuţitŭ.

Susŭ : Horia.

Josŭ :

Der nach der Natur gezeichnete Haubt Rebeller welcher in dem grosz-Furstenthum Siebenburgen unerhorte Grausamkeiten verübet hat. die gefangennemung gescha. den 30 Dec. 1784. — 4⁰

751. Cloşca pendentŭ la portretulŭ de susŭ, avêndŭ în mâna stângă o puşcă cu baionetă.

Susŭ : Glocska.

Josŭ :

Ein gehülfe des Horo, und Haubt anführer
der Siebenbürgischen Rebellen die gefangennehmung gescha
den 30 dec. 1784. — 4⁰

752. O scenă colorată înfăţişândŭ prinderea luĭ Horia şi Cloşca.

Josŭ :

Die gefangen nehmung der beyden Haupt Rebellen in dem Grosz-Furstenthum Siebenbürgen, Horja und Gloscka.

Getj oboúch Hlawnich Rebellantŭw w sedmihradsky Zemy Horja, a Gloska. — 2⁰

753. O scenă representândŭ escortarea luĭ Horia şi tînguirea Popiĭ Crişănuţŭ.

Josŭ :

Als Horja und Gloska durch Zalathna gebracht wurde trat ein Walachischer Pope ein Anhanger der Rebellen | auf, und Sprach, nun ihr Edelleute und Ungarn, jetzt habt ihr ihn, unseren besten Horja; ihr könnt ihm | nach belieben brathen und auffressen, und die Wache nahm ihm auch mit ins Gefangnis. — 4⁰

754. O gravură colorată representândŭ executarea luĭ Horia şi Cloşca, scenă de totŭ fiorósă.

D'asupra :

Vorstellung der zwey Siebenburger Rebellen und Haubt anführer, wie selbe ihr Gerechtes Urtheil und wohl verdiente | Strafe 1785 empfiengen.

Josŭ :

Nachdeme Hora von untenhinauf, auf eine sehr langsame Art geraedert wurde der Korper geviertheilet 2 das Eingeweide herausgerissen | unter den Galgen begraben 3. Den Kopf auf Spise gestegt 4. die Theile in jene Ortschaften wo sie die Schandlichsten Aufruhren aus | übten Theilweis auf den Galgen aufgenagelt würde 5. wird Kloczka geraedert und mit ihm auf die nehmliche Art Verfahren. — 4⁰

755. Unŭ portretŭ alŭ luĭ Horia, ediţiune maĭ nouă după portretulŭ menţionatŭ sub Nr. 750.

Josŭ :

HORIA

nach dem einzig noch existirenden Originale. — 2⁰

756. Portretulŭ luĭ Cloşca, ediţiune maĭ nouă după exemplarulŭ menţionatŭ sub Nr. 751.

Josŭ :

GLOCSKA

nach dem einzig noch existirenden Originale. — 2⁰

In Biblioteca museuluĭ Brukenthal din Sibiŭ.

757. Bustulŭ luĭ Horia, tabloŭ începutŭ înse neterminatŭ.

Josŭ :

NIK : URSZ ALIAS HORA TUMULTUS
RUSTICANI VALACHORUM IN TRAN
SILVANIA Ao 1784 EXCITATI AUTHOR

758. Bustulŭ luĭ Cloşca, tabloŭ neterminatŭ.

Josŭ :

VARG : IUON ALIAS KLOSKA
IUON HORÆ PRIMARIUS
CAPITANEUS.

759. Bustulŭ luĭ Crişanŭ, tabloŭ începutŭ.

Josŭ :

KRISSAN DSURDS EX KERPENYES TU
MULTUS IN TRANSILVAN Aº 1784 EXCITATI CO
RIPHEUS TERTIUS (1)

In Biblioteca Academieĭ române din Bucurescĭ

Pentru a completa seria portretelorŭ luĭ Horia, Cloşca şi Crişanŭ, ce ne sunt cunoscute pînă astădĭ, vomŭ însemna aicĭ şi gravurile, carĭ se află în colecţiunea Academieĭ din Bucurescĭ.

D-lŭ *Dimitrie Sturdza*, ale căruĭ nepreţuite colecţiunĭ istorice vorŭ face o adevĕrată epocă în literatura română, a donatŭ Academieĭ în aniĭ trecuţĭ şi o frumósă colecţiune de portrete, între carĭ aflămŭ cu raportŭ la revoluţiunea din 1784, următórele stampe :

760. Bustulŭ luĭ Horia în medalionŭ privindŭ în drépta.

Susŭ ornatŭ cu catene.

Josŭ :

Horja Anführer der Walachischen
Rebellen welcher d. 30 Dec : 1784 in der
Radaker Waldung gefangen genomen wordē

De desuptŭ în partea dreptă :

F. M. Will exc : A. V—12º

761. Bustulŭ luĭ Cloşca în medalionŭ cu capulŭ descoperitŭ şi privindŭ în stânga.

Josŭ :

Glocska Horja Anführer der Walachischē
Rebellen welcher d. 30 Dec : 1784 in der Ra
daker waldung gefangen genomen uorden.

De desuptŭ în partea stângă :

F. M. Will exc : A. V. — 12º

(1) După cum suntemŭ informaţĭ, în museulŭ din Blajŭ încă se află câte-va portrete d'ale luĭ Horia şi Cloşca, regretămŭ înse multŭ, că pe timpulŭ aflăriĭ nóstre acolo, nu le-amŭ pututŭ vedé.

762. Bustulŭ luĭ Horia în medalionŭ, cu capulŭ spre drépta.
Susŭ ornatŭ cu catene.
Josŭ :

HORIA
Wallach : Rebelle.
Ediţiune diferită de cea precedentă. — 12

763. Bustulŭ luĭ Cloşca în medalionŭ privindŭ în stânga.
Susŭ ornatŭ cu catene.
Josŭ :

GLOSKA
Wallach : Rebelle.—12⁰

764. Bustulŭ luĭ Horia în medalionŭ privindŭ spre drépta,
Susŭ ornatŭ cu catene.
Josŭ :

HORIA
Wallach . Rebelle.

Reproducere de pe portretulŭ precedentŭ. — 12⁰

765. Cloșca bustŭ cu capulŭ spre stânga.
Josŭ : în colțulŭ dreptŭ literele gravoruluĭ sunt șterse și peste ele este însemnatŭ cu creionulŭ : *I. Adam fec.*
De desuptŭ :

GLOSKA
EIN GEHÙLFE DES REBELEN HORYA
welcher mit ihm gefangen worden.

766. Bustulŭ luĭ Cloșca totŭ portretulŭ de susŭ în care se vĕdŭ literele sculptoruluĭ ; *n. g o. h* — iar cele-l-alte sunt tăiate.

767. Bustulŭ luĭ Horia privindŭ spre drépta, cu căciula pe capŭ și pĕrulŭ pendentŭ pe umerĭ. Gravura fiindŭ tăiată în formă ovală, nu se póte sci inscripțiunea ce a avut'o.

768. Busturile luĭ Horia și Cloșca, siluete.
De asupra : desemnulŭ medalieĭ luĭ Horia cu inscripţiunea în aversŭ : NOS PRO CÆSARE, iar în reversŭ HORIA REX DACIÆ. 1784.
Josu sub bustulŭ luĭ Horia :
Horja | *Oberhaupt der Rebellen* | *in Siebenbürgen.* Sub bustulŭ luĭ Cloșca : *Klotska* | *Freund und* | *Rathgeber des Horja.*
De desuptu desemnulŭ alteĭ medalie a luĭ Horia cu inscripțiunea în aversŭ : HORIA. BE. SI. HODINYESTE. CZARA. PLINSE. SIPLETE. Reversŭ : R.D. | HO RIA | 1784.

769. Busturile luĭ Horia și Cloșca în siluete și încadrate.

Josŭ, sub bustulŭ luĭ Horia :

Hora | v.Nicola Ursz, gegen 50. J. alt.

sub bustulŭ luĭ Cloşca :

Kloczka | v. Gloska Iwan, etva 40 J. alt.

De desuptŭ :

Hora Chef der Rebellen u. Kloczka sein Hauptmañ wurden von 2 Walachen in der Radaker Wal | dung überrascht, gefangen, u. von dem Ob. Lieut, Kray vom 2-ten Szekler Regim. nach Karlsburg in | Verwahrung gebracht. Erster soll sich H. F. R. D. nenen, d. i. Hora Florens, Rex Daciæ. | Nach dem Original copirt, gestochen u. verlegt von Ioh. Mayr in Regensburg. Ienner 1785. — 8⁰

770. O scenă înfăţişândŭ pe ceĭ treĭ căpitanĭ în siluete. Horia, şede pe unŭ butucŭ cu spatele redămatŭ de unŭ arbore şi cu puşca pe genunchiŭ, ascultândŭ rapórtele luĭ Crişanŭ, care stă în picióre înaintea dênsuluĭ. La o parte Cloşca se jócă cu unŭ câne.

Josŭ :

Horja s. Nicola Ursz. Krischan Gyösg. Kloszka Ivan.

In Wien zu haben bey Antonius Aloysius Hæhnle, Kupferst. — 4⁰

771. Busturile luĭ Horia şi Cloşca.

Josŭ :

Hora, Gloska

Beide Anführer Wallachischen Rebellen

gezeichnet nach dem Leben den. 3 Ian: 1785. — 4⁰

772 Horia, figură întréga colorată, cu pistóle şi sabiă, în mâna dréptă unŭ bastonŭ, iar cu stânga gesticulândŭ.

Josŭ în colţulŭ dreptŭ : *L. W.*

De desuptŭ :

Wahre Abbildung des Hora Hauptanführer der

Rebellen, alt 48 Jahr.—8⁰

Totŭ portretulŭ de sub Nr. 729.

773. Crişanŭ, figură completă, cu puşcă, sabiă şi bărdişŭ, lîngă dînsulŭ unŭ câne.

Josŭ :

GRISAN GIORG

mit Anführer der walachischen

Rebellen welcher den 10-ten febr: 1785 gefangen worden. — 8⁰

Acelaşĭ portretŭ cu celŭ de sub Nr. 740.

774. Horia, figură întrégă, cu pistóle, puşcă şi ordulŭ atârnatŭ de gâtŭ. Desemnŭ executatŭ cu mâna de pe portretulŭ 731.

Josŭ .

Orden des Horia | Hora Anführer der Wallachischen Rebel | len wecher

den 30-ten X-ber 1784 in der Rada | ker Waldung gefangē genom̄en worden Konigsberg 6-ten May 1785 | Copirt durch | F. C. Rehe | stud. math: et Philos

In mijloculŭ inscripţiunii este desemnatŭ ordulŭ luĭ Horia — 8⁰

775. Cloşca, figură completă, în mâna stângă bastonŭ, iar cu drépta gesticulândŭ; desemnŭ de pe portretulŭ 735.

Josŭ:

Gloska. | Ein Gehülfe des Horia, welcher mit ihm gefangen worden. — Königsb. d. 12-a May. 1785. | gezeichnet durch. | F. C Rehe.

776. Busturile luĭ Horia şi Cloşca în siluete.

In drépta, sub bustulŭ luĭ Cloşca : *Gloska Ivan.*

In stânga, sub bustulŭ luĭ Horia : *Nicola Hora.*

Josŭ .

Nicola HORA *und Gloska* IVAN, *Oberhaupter der rebellischen Wallachen, wurden d 3-ten Iannar. | 1785. in der Radaker Waldung gefangen genommen, und von dem Obristlieut. von Kray, vom | 2-ten Szeckler Regiment nach Carlsburg gebracht*

De desuptŭ : *Moeglich fec. excud. Norimbg.* — 4⁰

777. Horia, figură întrégă, cu pistóle, sabiă şi în mâna dréptă halebarda. La gâtŭ este atârnatŭ ordulŭ sĕŭ. Pe căciulă se vĕdŭ literele . HOR

Josŭ în colţulŭ dreptŭ . *I Adam. fe.*

De desuptŭ :

ORDEN DES HORA.

Hora Anführer der Walachischen Rebellen welcher den 30-ten | X-ber 1784. in der Radaker-Waldung gefangen genomen worden

In mijloculŭ inscripţiunii este desemnatŭ ordulŭ luĭ Horia.

778 Cloşca, figură completă, cu puşcă, pistóle şi sabiă.

Josŭ în colţulŭ dreptŭ · *I. Adam fe.*

De desuptŭ :

Gloska | ein Gehülfe des Rebellen Hora, welcher mit ihm gefangen worden. — 8⁰

779. Unŭ tabloŭ împărţitŭ în două. *Partea de asupra:* In mijlocŭ o stea cu optŭ rade maĭ mari şi alte optŭ maĭ micĭ. In mijloculŭ steleĭ o inimă împunsă cu sabia, d'asupra inimeĭ literele H═F, de desuptŭ R═D. Din josulŭ steleĭ:

Die oberen 2 Buchstaben HF. bedeuten Horia floreat die 2 untern RD. Reso Dacio.

In stânga steleĭ bustulŭ luĭ Horia în medalionŭ, de desuptŭ HORIA Wallach: Rebelle In drépta steleĭ . bustulŭ luĭ Cloşca în medalionŭ.

De desuptŭ :

GLOSKA | Wallach: Rebelle.

Partea din josŭ a tabloului represintă ataculŭ resculaţilorŭ asupra unorŭ curţĭ nobilitare.

780. Bustulŭ luĭ Horia în medalionŭ privindŭ în stânga.

D'asupra · HORIA.

Josŭ : în stânga, o mască împunsă cu pumnalulŭ, din ochiulŭ dreptŭ alŭ masceĭ unŭ șérpe scóte capulŭ, în drépta o faclă ardêndŭ

De desuptŭ : unŭ bălaurŭ legatŭ cu lanțulŭ de piedestalulŭ, pe care este așeḍatŭ portretulŭ luĭ Horia, lîngă balaurŭ o bardă

Josŭ de totŭ · I. Berecz á Czezow fec. — 8⁰

Papiŭ Ilarianŭ în *Tesaurulŭ de monumente* (Tom. III. fasc. IX și X pag 302 bis), făcêndŭ mențiune de portretulŭ acesta, ḍice că elŭ represintă cruḍimile luĭ Horia. Comentarĭŭ greșitŭ! Hidra pusă în catene la piedestalulŭ luĭ Horia, și masca de omŭ străpunsă cu pumnalulŭ înfățișeză învingerea tiranieĭ și pedepsirea ipocrisieĭ; și nimicŭ altŭ ceva

781. Unŭ singurŭ portretŭ din cele cunoscute pînă astăḍĭ, se póte considera într'adevĕrŭ ca autenticŭ. Acésta este portretulŭ-medalionŭ alŭ luĭ Cloșca, pe care onorabilulŭ d-nŭ *D Sturdza* l'a donatŭ Academieĭ în a. 1877. Nu numaĭ, că chipulŭ luĭ Cloșca consună pe deplinŭ cu descrierile, ce le avemŭ despre fisionomia sa, dar arta și putemŭ ḍice luxulŭ, cu care este executatŭ portretŭlŭ acesta în ghipsŭ, ne arată evidentŭ, că elŭ a fostŭ lucratŭ pentru o persónă, care a avutŭ suvenirĭ legate de istoria acestorŭ nefericițĭ țĕranĭ, dar nu ca să fiă obiectŭ de speculă. Durere, că pendentulŭ acestuĭ portretŭ, Horia ne lipsesce. Cu ocasiunea cercetărilorŭ făcute în bibliotheca episcopieĭ de la Orade, Prea Sânția Sa d-lŭ canonicŭ Paulŭ Vela îmĭ comunicase, că portretulŭ luĭ Horia lucratŭ în ghipsŭ, totŭ în formă cum este medalionulŭ luĭ Cloșca, se aflase în posesiunea d-sale pînă la a. 1869, cândŭ, încredințându-lŭ unuĭ cunoscutŭ ca să'lŭ donéze Asociatiuniĭ transilvane, acéstă prețiósă relicuiă s'a pierdutŭ.

Portretulŭ oferitŭ de d-lŭ Sturdza, înfățișéză bustulŭ luĭ Cloșca în reliefŭ și pusŭ într'unŭ medalionŭ, în diametru de 62 milimetri. Cloșca pórtă o cămașă albă deschisă la pieptŭ, înfrumsețată la gâtŭ și din ainte cu o cusătură albastră (vênătă) Peste cămașă este aruncatŭ unŭ cojocelŭ prinsŭ dinainte cu o curelușă. La mijlocŭ, în stânga portretuluĭ cifrele 17, în drépta 84, colorate verde. In jurŭ inscripțiunea cu litere albastre :

VARGOY ON N· KLOSKA HORÆ ALTRER

782. In deosebĭ a atrasŭ atențiunea nóstră unŭ desemnŭ executatŭ cu mâna pe care onorabilulŭ d-nŭ D. Sturdza l'a oferitŭ în ḍilele aceste, Academieĭ.

Desemnulŭ se vede a fi din secululŭ trecutŭ, și represintă busturile luĭ Horia și Cloșca, așa cum nu le amŭ aflatŭ în nicĭ una din gravurile menționate pînă aicĭ. Ambiĭ căpitanĭ sunt înfățișațĭ ca simplĭ țĕranĭ, fără ornamente și fără idealisarea, cu care i-aŭ presentatŭ în lume gravoriĭ seculuíuĭ trecutŭ. In specialŭ Cloșca sémănă fórte multŭ cu portretulŭ reliefŭ din medalionulŭ pe care l'amŭ descrisŭ maĭ susŭ.

Imprejurarea acésta ne revócă în memoriă unŭ raportŭ alŭ contelui Jankovits către Impěratulŭ Iosifŭ în care se dice : «cu supunere alăturŭ aci și por- «tretele numițilorŭ tumultuanți executate cu condeiulŭ simplu» (1). Dacă portretele trămise de contele Iankovits la Viena, aŭ fostŭ copiate și de alții, vomŭ discuta atuncĭ, cândŭ ne va sucede a termina istoria acesteĭ mișcărĭ naționale.

Josŭ pe marginea busturilorŭ :

HORA | KLOSKA

783 Două tablourĭ din secululŭ trecutŭ, le-amŭ aflatŭ la unŭ anticarŭ din Pesta.

a) Unulŭ represintă treĭ țěranĭ din munțiĭ apusenĭ consultându-se la o masă înaintea uneĭ cârcĭme. Pe fața lorŭ și a persónelorŭ din jurŭ, se vede expresă gravitatea împrejurărilorŭ și meditarea asupra uneĭ acțiunĭ viitóre. Scena se pare a fi din revoluțiunea anului 1784, și probabilŭ ea represintă pe ceĭ treĭ căpitanĭ.

b) Tabloulŭ alŭ duoilea, pendentŭ la celŭ dintâiŭ, înfățișeză aceiașĭ grupă de țěranĭ; uniĭ jócă, iar alțiĭ retrașĭ la o parte se consultă între sine .

784. D-lŭ D. A. Sturdza, într'unŭ articolŭ publicatŭ în *Columna luĭ Traianŭ* din a. 1877 (pag 421—426) menționéză încă următórele stampe :

a) Portretulŭ luĭ Horia și Cloșca, unulŭ în fața altuia.

Josŭ :

Horja — Gloska — Horja der Hauptanführer und Urheber des im Jahr 1784 in dem Grossfurstenthum Siebenburgen ausgebrochenen Aufruhrs der Walachen. Gloska, sein vorzuglicher Anhanger und zweites Haupt der Rebellen. Gezeichnet nach dem Leben, als sie den 30 Dec 1784 in der Radaker Waldung gefänglich eingebracht wurden—Zu finden bey I. M. Will in Augsburg. (Vedĭ : Nr. 743).

b) Portretele luĭ Horia și Cloșca. In drépta : alŭ luĭ Horia cu sigilulŭ luĭ, în stânga alŭ luĭ Closca.

Susŭ : *Wahre Abbildung der zween wallachischen Rebellen, Horja und Glosz-ca, | samt der umständlichen Beschreibung und Gefangennehmung; der Tag ihrer Gefan|gennehmung aber war der 14te Decemb. 1784,— |*

Josŭ :

Hier oben befindliche zwey Kupferstiche sind die Original-Porträte der Siebenburger zween Hauptrebellen Ho|rja und Gloszka, welch letzterer ein griechischer Popp (Priester) ist; sechs andere Wallachen durch das | ausgesetzte Præmium angereizt, und mit einem Commendo Szekler-Hussaren unterstutzt, nahmen es auf sich be|sagte Rädelsführer aufzusuchen, und in die Hande der Justiz zu liefern Sie kamen in der Gegend des Waldes | an, wo nach den Anzeigen eines Revierjägers ermeldte Radelsfuhrer sich vermuthlich aufhalten würden : und als |

(1) Effigiem quoque praedictorum tumultuantium rudi calamo efformatam demisse advolvo. *Raportulŭ contelui Iankovits* din 5 ian. 1785.

sie den Horja bey einem angemachten Feuer sitzend erblickten, so murrten und schalten sie laut über ihre Herr|schaften, auf deren Befehl sie bey so rauher Winterzeit Jagdfrohnen verrichten mussten. Da sie nun demselben | näher kamen, so baten zween von ihnen den Horja, sich bey dem angemachten Feuer etwas wärmen zu dürfen. | Er gestattete es; und als sie ihren Vortheil versehen hatten, warfen sie ihn zu Boden, und banden ihn also|gleich mit Stricken, gaben sodann ihren übrigen Cameraden und dem Commando Szekler-Hussaren, welches | von Ferne postirt war, das abgeredete Zeichen, die hierauf alsobald herbeykamen; Gloszca aber schlief eben in | einem hohlen Baum unweit des angemachten Feuers, wo er an der Stelle handvest gemacht, und mit seinem | Spiessgesellen Horja nach Karlsburg geführt wurde. Jeder der beherzten sechs Wallachen erhielt 100 Dukaten | zur Belohnung, und für sich und ihre Nachkommenschaft die ganzliche Befreyung von allen landesfürstlichen Ab|gaben; dem Revierjager aber sind 500 fl angewiesen worden. |

Maĭ josŭ : *Die obern zween Seitenbuchstaben bey Horja, H. F., bedeuten Horja floreat, die Buchstaben, R D., Rex Daciæ.*

La vale :

Der zween Hauptrebellen verübte Mord und Uibelthaten, Verheerungen und Ver|schwörungen werden in 8⁰ ebenfalls bis den 12-ten Febr. zum Vorschein kommen.

De desubtŭ : *In Komiszion bey Johann Georg Bullmann.* Buchländler in der Fuggerey Nro. 45. fol. dublu.

785. A. Papiu Ilarianŭ în *Tesaurulŭ de monumente* (Tom. III, fasc. XI și XII) reproduce încă următórele portrete vechĭ :

a) Unŭ tabloŭ împărțitŭ în douĕ. In stînga : Horia în inchisóre, legatŭ cu fere de gâtŭ, de mânĭ și de picióre, și păḑitŭ de douĭ soldațĭ.

Josŭ :

Horja Anführer der siebenbürgischen Rebellen.

In drépta Cloșca : în închisóre, asemenea legatŭ cu fére de gâtŭ, de mânĭ și de picióre și păḑitŭ de douĭ soldațĭ. Josŭ : *Gloschka Siebenbürger Rebelle.* 4⁰

b) Horia și Cloșca în închisóre privindŭ pe feréstră.

Josŭ :

Horja und Gloscka Haupt anführer der Siebenbürgischen Rebellen | wie beyde in der Gefangeschaft sietzen | Horia a Glosca, Hlawnj wŭdczowe Sedmihradskych Rebellantŭw gak onj | oba we wiezenj sediegj.

Multe din portretele, carĭ se află în colecțiunile Academieĭ aŭ fostŭ reproduse de Voneberg în Bucurescĭ, la inițiativa eruditululuĭ archeologŭ *A I. Odobescu*, care prin scrierea sa «Moțiĭ și Curcaniĭ» ne-a arĕtatŭ, că și în acéstă materiă este totŭ atâtŭ de perspicace, precumŭ este în celebrele sale publicațiunĭ archeologice.

Edițiunĭ noue, s'aŭ maĭ făcutŭ de Dubraski și Parteni in Iașĭ, de Costande în Sibiŭ, și multe se află prin diferite monografiĭ, carĭ s'aŭ tipăritŭ de la 1800 încóce.

MANUSCRISE ȘI ALTE DOCUMENTE

I. In Biblioteca Museuluĭ naționalu din Pesta.

1. **Chronik, oder Geschichte der Walachey von Radul Gretschan von 1290 — bis zum Anfang der Regierung des Constantin Brankovan, so wie sie Filstich ins Deutsche aus dem Walachischen übersetzen liess.** Colecțiunea I C. Engel. Fóia primă lipsesce. 4° 68 pagine.

De desubtŭ :

Donavit Bibliothecae Musei Hungarici Emer. Pongrácz Ord. V. Comes in Liptonia.

2. **Historia Moldaviae auctore Costin Miron Cancellario Moldaviae**

Manuscrisulŭ conține :

A. O traducțiune în limba latină a cronicei «luĭ Mironŭ Costinŭ» de la capitululŭ 16—18. Dintr'o notiță pusă la începutulŭ manuscrisuluĭ aflămŭ, că traducțiunea s'a făcutŭ la cererea istoriculuĭ Engel, de pe exemplarulŭ din Orade și sub îngrijirea episcopuluĭ Vulcanŭ. 4° 82 pagine.

B. Altă traducțiune latină de la cap. 17—22, făcută la rugarea luĭ Engel, parte de învěțatulŭ Sam. Clainŭ, parte de alte persóne, înse sub îngrijirea dênsuluĭ. 4° 10 foĭ.

3. **Chronologisches Register der Fürsten von der Walachei aus Salzer'schen Papieren mitgetheilt von Hrn Carl Eder Abbé in Hermannstadt.**

Manuscrisulŭ cuprinde seria cronologică a Domnilorŭ țěreĭ-romănescĭ de la Radulŭ Negru pînă la Grigorie Ghica. La fie-care principe este însemnatŭ anulŭ, cândŭ s'a începutŭ și terminatŭ domnia. 5 foĭ.

4. **Conspectus Historiae Valachiae auxilio cum Divino ab anno reparatae salutis 1595.** Manuscrisulŭ acesta, este o traducțiune în limba latină a părțiĭ prime din cronica românéscă, care se află în biblioteca de la Orade sub titlulŭ : Inceperea istorieĭ româneseĭ cu ajutorulŭ luĭ D-ḑeŭ de la a. 1595. Colecțiunea I. Engel. 4° 3 foĭ nepaginate.

5. **Continuatio Historiae Valachiae ab anno 1595.** Traducțiune latină din cronica amintită maĭ susŭ. 4° 8 foĭ nepaginate.

6. **Fragmenta ex Chronico Balatschaniano.** Manuscrisulŭ începe cu domnia luĭ Mateiŭ Basarabŭ, și este o traducțiune latină din Cronica Bălăceană a lu Șincai. 4° 2 foĭ

7. **Constantin Brankovan des h. Röm. Reichs und der Wallachey Fürst oder Begebenheiten desselben in den neunzehn ersten Jahren seiner Regierung, aus der Handschrift seines Kanzlers Radul Gretschan erzehlt von Lucas Ioseph Marienburg Rector des ev. Gymn. zu Kronstadt in Siebenbürgen.** 8° 64 pagine

Manuscrisulŭ luĭ Greceanu, după cumŭ ne spune Marienburg, a fostŭ tradusŭ pe la 1727 în limba germană de I. Filstich directorulŭ gimnasiuluĭ luteranŭ din

Braşovŭ. Dar traducţiunea luĭ Filstich, era făcută din cuvêntŭ în cuvêntŭ şi presenta unŭ stilŭ prea difusŭ. Din acéstă causă dênsulŭ a prelucratŭ manuscrisulŭ luĭ Filstich în limba germană, lăsândŭ afară tóte ideile religióse, tóte suspinele şi citaţiunile din psalmiĭ proroculuĭ Davidŭ, precumŭ şi lucrurile ce nu posedaŭ caracterŭ istoricŭ. (Vedĭ : I. C. Engel, Geschichte der Moldau und Walachey. I, pag. 84).

8. **Namenverzeichniss der wallachischen Fürsten welche in den beigesetzten Jahren in der Wallachey regiert haben.** Conspectulŭ acesta, conţine seria cronologică a domnilorŭ ţĕreĭ românescĭ de la Radulŭ Negru pînă la Constantinŭ Ipsilante. Manuscrisulŭ este anexatŭ la cronica precedentă.

9. **Disertatio De Cumania vetere hodiernam Moldaviam, Valachiam, Podoliam et Bessarabiam in se continente a Carolo Wagner.** De asupra pe pagina primă: P. Caroli Wagner. Ms. Autographum. 2° 44 pagine.

Cele de întâiŭ 16 pagine conţinŭ disertaţiunea asupra Cumanieĭ şi a maĭ multorŭ fapte din istoria Moldoveĭ şi a Munteniei De la pagina 17 urméză: *Appendix Documentorum*, din carĭ însemnămŭ aicĭ următorele ·

a) Literæ Ludovici Regis ad universos Hungariæ comitatus, quibus eos contra Ladislaum Vajvodam Valachiae . . . . . arma capere jubet. (1) §

b) Donatio Ludovici Regis, qua bona Marmorosiensia Bokdano ablata, eo quod is in terram Moldovanam clanculariе recedens, eandem perfide detinere moliretur, aliis conferuntur. (2)

c) Donatio Sigismundi Regis Stephano Pohárnok facta, propter ejus servitia cum alibi, tum in Moldavia et Valachia impensa (3)

d) Donatio bonorum exstinctae familiae de Maroth, facta Stephano de Bathor propter ejus servitia militaria, cum alibi, tum in Moldavia et Valachia præstita.(4)

10. **De Valachis sive Rascianis Graeci Ritus non uniti in Regno Sclavoniae et Croatiae.** Manuscrisŭ anonimŭ în limba latină. Autorulŭ se ocupă cu naţionalitatea locuitorilorŭ din Slavonia şi Croaţia, carĭ în legile Ungarieĭ din sec XVII apărŭ sub numele de Românĭ (Valachi), 2° 8 pagine. In catalogulŭ bibliotecеĭ manuscrisulŭ se află în colecţiunea : Eder Ios. Caroli, Adversaria historica diversorum auctorum de Siculis et Valachis Cod. sec. XVIII.

11. **Dypticlon Archi-Episcopatus Graeci Ritus Albae Juliensis in Transylvania ab 1528 usque 1711. Athanasium I**

Josŭ : *Donavit a. 1806 Bibliothecæ Regni Moyses* (5) *Sinkay de Eadem.* 2° 40 foĭ din carĭ numaĭ 17 pagine scrise.

(1) Ex authographo in conventu Leleziensi asservato sed multis locis exeso.
(2) Ex copia autentica Tabularii Lelesziensis.
(3) Ex autographo familiæ Berzeviczianæ.
(4) Ex autographo resectis tamen minus necessariis.
(5) Erórе, în locŭ de Georgius Sinkay de Eadem. Vedĭ aniĭ Cronicеĭ 1660 şi 1680.

Pomelniculŭ acesta, legatŭ în table cu piele, este trecutŭ în catalógele bibliotecei naționale ca *manuscrisŭ din secolulŭ alŭ XVI-lea*, înse după indiciele paleografice elŭ aparține secululuĭ alŭ XVII-lea. La începutulŭ Dipticuluĭ se află o rugăciune pentru sufletele reposațilorŭ Prea Sânțițilorŭ Episcopĭ, pravoslavnicilorŭ Impĕrațĭ și Impĕrătese etc. La pagina 11 urméză pomelniculŭ Archiepiscopilorŭ din Alba-Julia în următorulŭ șirŭ :

ПОМѢНЕЩЕ	ДОЙМНѢ
’Архіепⷭкпа̀,	’Іан‘на̀.
’Архіе̓пⷭкпа̀,	Ѳеѡ́ктиста̀.
’Архї‘епⷭкпа̀,	Ге́на́діа̀.
’Архїе̓пⷭкпа̀,	Ѳеофи́ла.
’Архїе̓пⷭкпа	Сте́фана̀.
’Архїе̓пⷭкпа̀	Гіе́расима̀.
’Архїепⷭкпа	’Іѡ̓реⷭ҃тїа̀.
’Арх‘іепⷭкпа	Да́нїила́
’Арх‘їе̓пⷭкпа	Са́в‘вꙋ.
’Архіе̓пⷭкпъ̀	’Іѡ̓сифа
а̓рхіе̓пⷭкпа̀	’Іѡ̓сифа
’Арх‘пⷭкпа	Саввꙋ
а̓рхіе̓пⷭкпа̀	Ва́рлаама̀.
’Архїепⷭкпа̀	Ѳеѡ̓фи́ла.
’Архіепⷭкпа̀	‘АѲана́сїе

Altŭ pomelnicŭ interesantŭ este scrisŭ pe pagina a 12-a Elŭ ne arată sprijinulŭ și protecțiunea, de care s'a bucuratŭ Mitropolia Albeĭ-Julie la Domniĭ Munteniei din seculŭ alŭ XVII-lea. Acesta-ĭ următorulŭ .

	ПОМѢНЫ ГНДІНЕ	РАБЪ СВОИХЪ,	
’Ачѣ·ста ’а8 дат хрисов8л шн дои рѫн доурханневлд-чещи. шн 8н рѫн-дь попескь. шн дї аконескь.	Благочтсиваго цр̃а Михайла, Пѣтра,	нашего Москwвсок ’Алезїевича. ’Алезїевича.	
’Ачеста аv фак8т сфын̃та митрw-плїа Белград8лvи	Зд еже с8т блг̃ов·к Іwн Михайла,	р·нии Ктиторы : Воевод8 Земл·и.	
’Ачѣста аv фа-к8т w пъреѣа де нароукВице шн бе-дрьница+	Оугров·лахїис·кой Игоспожда Его Іwн Кwстант·инъ Игоспождоу Его,	И пр·wчым : Стан·ка Воевод8. Балаш8.	+кос8те к8серма шн ѫпл8те к8 маргаритар
’Ачеста аv фак8т хрисовь сф̃иѫтен митрwплїи	Іwн Ан·тонїа И сина Егw	Воевод8. Нагwѧ.	
’Ачестаv дат 8н рѫн дѫ де wдеждн вландичещн сфин-тен митрwплїи	Іwн Костантинъ Игос·пожд8 Егw	Басараб Воевод8. Марїю.	

Dipticulŭ descrisŭ aicĭ nu consună cu acela, pe care îlŭ vĕḍuse învĕțatulŭ Petru Maiorŭ la Blajŭ înainte de anulŭ 1813.

După Petru Maiorŭ dipticulŭ din Blajŭ numĕra 16 episcopĭ, pe cândŭ manuscrisulŭ originalŭ din Pesta are numaĭ 15. Chiarŭ și seria episcopilorŭ încă difere. In fine maĭ există o deosebire : Petru Maiorŭ ne spune expresŭ, că în

pomelniculŭ de la Blajŭ lipsia episcopulŭ Atanasie(1), pe cândŭ dipticulŭ de la Pesta îlŭ menţionéză şi pe acesta.

Se vede că manuscrisulŭ din Blajŭ s'a pierdutŭ, fiindŭ că d-lŭ Ciparu în *Acte şi Fragmente* (pag. XIII) crede, că dipticulŭ de care vorbesce Petru Maiorŭ, ar fi totŭ acela pe care îlŭ donase Şincai bibliotecei din Pesta la anulŭ 1806. Inse din cele expuse aicĭ se vede că aŭ existatŭ două diptice.

Urméză apoĭ pomelniculŭ altorŭ dăruitorĭ (pag. 13) şi pomelniculŭ luĭ Mateiŭ Parotă (pag. 14). Pe faţa d'întâiŭ şi din urmă se află două însemnărĭ autografe ale Mitropolituluĭ Atanasie. cu privire la nisce împrumuturĭ de banĭ făcute în a. 1698 şi 1699.

12. O declaraţiune în limba slavonă, cu maĭ multŭ de două sute subsemnăturĭ, prin carĭ Sĕrbiĭ, carĭ se aflaŭ în serviţiulŭ militarŭ alŭ luĭ Ionŭ Constantinŭ Şerbanŭ Voivodulŭ (Igitur nos Lefecsii Szerbi servi suæ Illustritatis Domini nostri Ion Constantin Serban Vojevodae: in trad. lat), recunoscŭ, că nu aŭ fostŭ cu credinţă către Măria Sa, promitŭ înse a fi de aci înainte cu deplină supunere şi lealitate, sub pedépsă de mórte asupra lorŭ, femeilorŭ şi copiilorŭ săĭ. Pe documentŭ sunt imprimate sigilele luĭ Fiota Ianos căpitanulŭ Sêrbilorŭ, Stoica Ciauşŭ şi Stoica Stegarŭ. 30 aug. 1640. (Colecţiunea: Cimelion autographarum scripturarum lingua slavonica, illyrica et valachica in Regno Hungariae exaratarum).

13. Georgii Ribay Recensio Librorum antiquorum Russicorum et Valachicorum Bibliothecae Episcopi Munkacsiensis.

Ribay relatéză, că în biblioteca Episcopieĭ de la Muncaciŭ se află o mulţime de cărţĭ vechĭ tipărite şi manuscrise, unele în limba slavă-literară. amestecată cu limba rusă-ucraină, polonă, croată şi dalmată, iar altele in limba română Dênsulŭ vorbesce apoĭ de tetravangelulŭ slavŭ tipăritŭ de Ханьшь Бкнерь wт Брашевь, în secolulŭ alŭ XVI-lea, în care se află anexate treĭ foĭ manuscrise, ce conţinŭ Evangeliele de la Dumineca Florilorŭ şi Invieriĭ, în limba română.

14. Caput XVI. Id ipsum ostenditur ex morum consuetudinumque Romanorum et Valachorum identitate, correlatione, atque similitudine. (Colecţiunea: Ios. Car. Eder, Adversaria historica Diversorum Auctorum de Siculis et Valachis) 2⁰ 7 foĭ nepaginate.

Pe faţa primă e însemnatŭ cu mâna luĭ Eder: *E Ms. Patris Klein.* Manuscrisulŭ se termină cu cuvintele: *Ex quibus evidentissimum est, illos ab antiquis Romanis cum sanguine, et mores et consuetudines contraxisse, proinde veros esse Romanos.*

15. Adversaria de Cumanis et Iazygibus 1794 per Franc. Subich concinata. 2⁰ 26 pagine. Cele d'întâiŭ 10 feţe conţinŭ anotărĭ despre faptele şi evenimentele, carĭ se rapórta la Cumanĭ. Urméză apoĭ:

(1) De óră ce nu se află într'însul Atănasie în ḑilele căruia se féce ḑisa unire. *Petru Maior:* Istoria bisericéscă a Românilor, Pesta 1813. pag. 159.

Acta quæ in Adversariis de Jazygibus et Cumanis provocantur quidem, sed enim in extractu dumtaxat reperta fuerint, et ideo Diplomatario chronologico inseri haud potuerint. sic describuntur.

Dupa acésta : De legibus Regni circa Jazyges seu Philisteos, et Cumanos existentibus.

Apoĭ : Extractus Privilegiorum Majoris Cumaniæ. In fine : Extractus Privilegiorum minoris Cumaniæ.

16. **Ioan. Baáb Graeci Ritus Catholici et GerasimiAdamovics Gr. R. non uniti Episcoporum in Transylvania Jura Walachorum declarans Instantia absque Scitu et Influxu Statuum Trium Nationum Principatus Transylvaniæ, Suæ Majestati Introporrecta, cum disfavorabili desuper emanata Cæs. Regia Resolutione. A. 1792;** 2° 30 pagine.

17. **Szora Noák Moses a Romaiak Dáciában, az az: az Oláhok az elhunyt régi Romaiaknak igaz unokájik.** 8° 80 pagine.

Autorulŭ care la finele manuscrisuluĭ se subsemnéză : *Szora Noák Moses mp. G. E. Nevendek Pap, Nagy Váradon*, tractéză în limba unguréscă descendența și continuitatea istorică a Românilorŭ din Dacia traiană.

«Scopulŭ meŭ principalŭ, ḑice dênsulŭ în prefața acesteĭ scrierĭ, este, să arătŭ patrioțilorŭ meĭ, carĭ se ocupă cu literele și sciințele, descendența poporuluĭ românŭ, care se extinde în maĭ multe țĕrĭ, și dacă se póte, să le curățŭ mintea cea întunecată de norĭ deșĭ și să o luminez̆ă cu splendórea adevĕrateĭ dreptățĭ.»

Fântânile, de carĭ se folosesce autorulŭ sunt : Suetoniu, Dio, Eutropiu, Iulianŭ (in Cesaribus), Vopiscŭ, Topeltinŭ, Ammianŭ, Tiberianŭ, Vossiu, Zamosiu, Luciu, Troster, Porfirogenitŭ, Thurocz, Cinammŭ Griselini, Engel, Dugonics, Fresne, Reichersdorf, Tomka, Benko, Fleuri și Pazmány Péter.

Peste totŭ opera luĭ Sora Noacŭ e scrisă într'unŭ stilŭ alesŭ și cu multă logică.

18. **Martini Bolla e Scholis Piis in Lyceo Regio Claudiopoliano Historiae universalis Professoris P. O. Dissertatio de Valachis qui Transilvaniam incolunt: scripta instar responsionis ad Libellum supplicem quem Aug. Imper. Leopoldo II Anno 1791 Natio Valachica porrexit.** 8° 135 pagine.

Autorulŭ, în cursulŭ scrieriĭ sale, se încércă a proba, că Româniĭ de origine nu sunt Romanĭ ci Bulgarĭ, și chiarŭ dacă s'arŭ concede că dênșiĭ se tragŭ din Romanĭ, totușĭ nu potŭ reclama nicĭ unŭ dreptŭ în Transilvania.

19. **Friedrich Schwanz von Springfels k. k. Oberst-leutnants Beschreibung der oesterreichischen VALACHEY im Jahr 1725.** 4° 122 pagine. (Colecțiunea, Iacobus de Miller).

Manuscrisulŭ conține istoria topografică a Olteniеĭ, cu următórele capitule :

§. I. Despre originea acesteĭ națiunĭ și de unde derivă numele Valach?

§. II. Despre situațiunea țĕreĭ.

§. III. Despre frontierele țĕreĭ.

§. IV. Despre comunicaţiunea acesteĭ provincie cu cele-l-alte ţĕrĭ.
§. V. Despre guvernulŭ ţĕreĭ.
§. VI. Despre oraşulŭ principalŭ alŭ ţĕreĭ.
§. VII. Despre împărţirea ţĕreĭ.
§. VIII. Despre armele ţĕreĭ.
§. IX. Despre serviţiulŭ divinŭ.
§. X. Despre nobilime (boeria).
§. XI. Despre ţĕranĭ.
§. XII. Despre meseriĭ, traiulŭ vieţeĭ şi comerciŭ.
§. XIII. Despre portulŭ şi îmbrăcămintea lorŭ.
§. XIV. Despre jalea şi joculŭ lorŭ.
§. XV. Despre locuinţele lorŭ.
§. XVI. Despre apele şi rîurile acesteĭ ţĕrĭ.
§. XVII. Despre bălţĭ.
§. XVIII. Despre pescuitŭ.
§. XIX. Despre munţĭ.
§. XX. Despre fertilitatea şi economia de vite a ţĕreĭ.
§. XXI. Despre minerale şi mine.

În biblioteca Museuluĭ naţionalŭ se maĭ află unŭ manuscrisŭ intitulatŭ: «Beschreibung der kaysl. Wallachey», alŭ căruĭ conţinutŭ, afară de câte-va micĭ diverginţe, este identicŭ cu manuscrisulŭ luĭ Miller (1).

Asemenea şi in biblioteca Academieĭ din Pesta încă se află unŭ exemplarŭ din Descrierea Olteniei de Springfels, sub titlulŭ:

«Kurze Erklarung und Bericht uber die disseits des Alt-Flusses gelegene funf Districte der kays. Wallachey sive Valachiae cisalutanae neue verfertigte Landkarte verfasst von Fridrich Schwantz des lobl. Graf. Heisterischen Rgmts haubtmann. Anno 1723.»

De desuptŭ: «Copieret aber von E. I. v. N. 1741.»

La manuscrisulŭ acesta sunt anexate:

O chartă a drumuluĭ deschisŭ în pasulŭ de la Turnulŭ-roşu. 1738. Două tablourĭ despre portulŭ preoţilorŭ, boerilorŭ şi alŭ ţĕranilorŭ. Unŭ planŭ alŭ fortăreţeĭ Vidinŭ, cumŭ era la anulŭ 1721.

20. **Adversaria de Blacis seu Vlacis conscripta a Stephano Horvát, Bibl. Szech. Regn. Custode.** Pestini 1823. 4° 31 pagine.

Manuscrisulŭ conţine însemnărĭ despre diferitele numirĭ, sub carĭ se presentă Românii şi ţĕrile române la scriitoriĭ vechĭ.

Aşa: Blaqui; Ungaro-Blachia; Moldo-Blachia seu Moldova; Kara Bogdanska; Kara Vlaska; Ulaki; Blockomanaland; Iflak; Blacena Terra in synodi sardicensis Actis; Olach-veredarius; Blanci, Valachia minor seu Podolia; Valachi quare

(1) Vedĭ: *Engel,* Geschichte der Moldau und Walachey, I. p. 43.

pro majore parte ad Mahometum defecerunt; Cum illis (Hunis) occurrerunt Blaci et Bulgari et Vandali, Vlachi 1027 in Italia cum Graecis pugnantes; Walachi scuto, hasta, galea sicut ungari utuntur; — Blachia nigra; Valachitae Turcae in Septemtrione, etc.

21. **Adversaria de Erdöelve, Ultransylvania, Pieria, Drimodis, Hilea seu Transilvania. Pestini 1823.** Notiţe din autorĭ vechĭ cu raportŭ la Transilvania, culese de Stefanŭ Horvat.

22. **Bessi, Bisabtae, Bisseni, Besseni, Bessermini, Pacinatae, Piceni, Picentes, Peucetii, Predenecentii,** etc. Insemnărĭ asupra Bisenilorŭ, Pacinaţiloru şi altorŭ popóre, de Stefanŭ Horvat.

23. **Nili Archiepiscopi Solunensis De Separatione Ecclesiæ orientalis ab occidentali Romana juxta veterem SS. Ecclesiae Patrum Doctrina, et non ex arbitrio suscepta.**

Iar titlulŭ românescŭ scrisŭ cu caractere latine este astŭ-felŭ:

De Despârcireâ Beserįçi Reserituluj, de câtrâ çeâ Romanâ a Apusuluj. — care nu fieste cum niçj din singurâ voja suâ, çe dupâ Invocetura ceâ vete a sfincilor Parénçj. sau facut.

Ambele aceste titlurĭ sunt scrise maĭ târḑiŭ de o mână străină. Manuscrisulŭ este în limba română cu caractere cirile. Sec. XVIII. 4⁰ 70 pagine.

24. **Unŭ vocabulară româno-serbo-latinŭ** pe 58 pagine, şi altulŭ *serbo-românŭ*, pe 54 pagine, ambele din secululŭ alŭ XVIII-lea, se află în manuscrisulŭ românescŭ care începe cu cuvintele: Пентрꙋ Леџѣ ашн Дꙋ̆мнезеꙋ.

In catalogulŭ bibliotecei manuscrisulŭ este înregistratŭ sub titlulŭ: Tractatus de lege divina quae in Decalogo continentur. 4⁰ 280 pagine. (Col Nic. Jankovich).

25. Altŭ **vocabulară româno-latino-serbo-germanŭ** scrisŭ de Stefanŭ Popovicĭ la a. 1743 pe 23 pagine, se află în manuscrisulŭ slavŭ ce pórtă titlulŭ: «Epitome Lyturgica De sacro Ecclesiarum Ornatu (vestitu)» 4⁰ 150 pagine.

26. **Georg Rakoczy des Anderen dieses Nahmens in der Walachey gehaltenen Krieges beschreibung Anno 1655.** 4⁰ 5 foĭ nepaginate. (Eder, Collectanea historica Transilvaniæ).

27. **Vestiarum nationum in Transilvania coloribus expressum in XXXIX Talis.** 8⁰ Sec. XVIII.

Manuscrisulŭ, afară de costumele unguresci şi săsesci, maĭ conţine 9 tabele desemnate cu mâna, carĭ represintă portulŭ românilorŭ din Transilvania în secululŭ trecutŭ. Anume:

Tab. XXVII. Unŭ călugărŭ românŭ.
» XXVIII. O călugăriţă română.
» XXIX. Unŭ românŭ transilvăneanŭ (cu cioci la urechĭ)
» XXX. O română transilvană (cu técă şi cuţitŭ la brêŭ).

Tab. XXXI. Unŭ mire românŭ (cu chicĭ la urechĭ și pintenĭ la opincĭ)
» XXXII. Unŭ însurățelŭ românŭ (cu chicĭ la urechĭ).
» XXXIII. O nevastă română (cu cisme roșiĭ).
» XXXIV. Unŭ păstorŭ românŭ (cu chicĭ la urechĭ).
» XXXV. Unŭ păzitorŭ de viĭ (cu chicĭ la urechĭ).

28. In pinacoteca museuluĭ naționalŭ se află unŭ tabloŭ lucratŭ în oleŭ din seculul alŭ XVII-lea, înse fără nicĭ o inscripțiune. După catalogele pinacoteceĭ, portretulŭ este lucratŭ de celebrulŭ pictorŭ Petru Brandel, și represintă pe *Aronŭ Vodă din Moldova*. Observămŭ înse, că Aronŭ Vodă a domnitŭ în Moldova pe la a 1591, iar pictorulŭ Brandel s'a născutŭ la a. 1668, adecă cu 77 anĭ maĭ târḑiŭ (1), din care causă portretulŭ luĭ Aronŭ Vodă nu póte fi consideratŭ ca autenticŭ.

29. In manuscrisulŭ întitulatŭ: **Walachische Notizen** se află anexată o gravură ce represintă **portretulŭ principeluĭ Nicolae Mavrogheni.**

Domnitorulŭ cu cucă, barbă mare și hangerŭ la brêŭ.

Josŭ:

MAVROIENY.

Dedesuptŭ scrisŭ cu mâna: *Turati delin. Bauernfeind sculpsit (2).*

II In Biblioteca Academieĭ din Pesta

30. Succinta Historia Politico-Juridica den alten Tractum Regni Daciæ oder heute zu Tage die segenannte Wallachey und Moldau betreffend. 2° 46 pagine.

Manuscrisulŭ este copiatŭ din archiva fosteĭ Camere aulice și formézà unŭ raportŭ oficialŭ, în care se discută posițiunea politică a Românieĭ și Moldoveĭ, pe basa datelorŭ istorice.

Autorulŭ expune la începutŭ starea țĕrilorŭ române pe timpulŭ Babilonenilorŭ și alŭ Troeĭ, arată că România a fostŭ ocupată de Romanĭ încă sub Pompeiŭ, și în fine, dênsulŭ vine la conclusiunea: că România și Moldova aŭ trebuitŭ să rĕmână independente îndată după divisiunea imperiuluĭ luĭ Carolŭ celŭ mare, și astăḑĭ ele nu maĭ potŭ fi încorporate de câtŭ la unŭ imperiŭ romanŭ, de óre-ce Ungaria și Polonia nu maĭ aŭ nicĭ unŭ dreptŭ asupra lorŭ.

31. Rövid Historia melyben iratik Szénán Bassának török Császár erejével Havasföldének és Erdély országának pusztitására valo Kijövetele, 1595 Esztendöben. Adecă. *Scurta istoriă în care se descrie irupțiunea luĭ Sinan-Pașa cu oștirile împĕratuluĭ turcescŭ la a. 1595, spre a devasta Țéra-românéscă și Transilvania.* 4° 34 pagine. Manuscrisŭ anonimŭ din seculul alŭ XVII-lea. (Colecțiunea D. Cornides.)

(1) Veḑĭ. Neues allgemeines Kunstler Lexicon, Munchen 1835. T. II pag. 108

(2) Veḑĭ: *D. A. Sturdza:* Memoriŭ asupra portretelorŭ Domnilorŭ Românĭ, în *Analele Societățiĭ Academice române* T. VII. p 155.

32. **Ad Celsissimum atque Piissimum Principem Nicolaum Mavro Cordatum D. D. Clementissimum.** Manuscrisŭ anonimŭ în limba latină din sec. XVIII. 8⁰ 150 pagine.

Autorulŭ, unŭ contimporanŭ alŭ principeluĭ Nic. Mavrocordatŭ, ne spune, în prefața acesteĭ scrierĭ, că dênsulŭ de origine este străinŭ (cum in his partibus advena sim). înse vĕḑêndŭ faptele imortale ale Principilorŭ și eroilorŭ carĭ aŭ fundatŭ și guvernatŭ Moldova, nu s'a pututŭ reține să nu scrie ceva despre ele.

În cartea primă (Liber I) anonimulŭ descrie virtuțile belice și civice ale domnilorŭ Moldoveĭ, începêndŭ de la Bogdanŭ pînă la Nic. Mavrocordatŭ. Cartea a doua (Liber II) conține biografia luĭ Nicolae Mavrocordatŭ și faptele întîmplate sub domnia acestuia (1).

III. In Biblioteca Universităţiĭ din Pesta.

33. **Podromus Historiae Walachiae et Moldaviae. Dissertatio Praevia.** 2⁰ 5 foĭ nepaginate.

Autorulŭ, ne spune la începutulŭ disertațiuniĭ sale, că multe împrejurărĭ și maĭ cu sémă gloria națiuniĭ române, care a strălucitŭ în artele resbeluluĭ și ale păciĭ, îlŭ îndemnă să scrie istoria acestorŭ țĕrĭ, arată, că autoriĭ de pînă acumŭ, aŭ scrisŭ analele Românieĭ și Moldoveĭ cu preocupațiune și puțină sinceritate (Authores minus sincere, et ferè per transennam et obvie tractarunt), apoĭ trece la fântânele istorieĭ române, pe carĭ le specifică în termenĭ generalĭ.

Cu privire la împărțirea opereĭ, autorulŭ e de părere a se începe istoria română cu a 1000; scriindŭ maĭ întâiŭ: «Istoria Ducilorŭ și Principilorŭ anonimĭ» de la a. 1000—1300, între carĭ dênsulŭ menționéză pe George Principele Cazarilorŭ la a. 1015, pe Aba la 1035. pe Kegenes la 1050, pe Rado Palatinŭ la 1086 și pe Kuppa la 1088.

Manuscrisulŭ se află în colecțiunea iesuituluĭ Stefanŭ Kaprinai, fostŭ profesorŭ de istoriă la liceulŭ din Casovia și decedatŭ la a. 1786. (Tom. B. XV).

34 **Manifestulŭ de unire alŭ Mitropolieĭ din Alba-Julia, d'impreună cu condițiunile uniriĭ.** Alba-Iulia 7 Oct. 1698. 2⁰ 4 foĭ. (Colecțiunea Hevenesi, Tomulŭ XXIV. F. 1).

Fața prima, conține declararea voințeĭ de unire, motivele și condițiunile uniriĭ, scrise în limba română cu caractere cirile și învestite cu sigilulŭ Mitropolieĭ.

Fața a doua, este o traducțiune latină a manifestuluĭ, înse cu totulŭ neesactă.

Pe cele-l-alte pagine urméză subsemnăturile a 38 protopopĭ, iar la fine Episcopulŭ Atanase, neavêndŭ confiență, după cumŭ se vede, în traducțiunea latină, repețesce cu mână propria incă o dată condițiunile uniriĭ și dă binecuvêntarea sa acestuĭ actŭ.

(1) Veḑĭ: *Engel* Geschichte der Moldau und Walachey I p 85.

Condiţiunile esenţiale ale unireĭ sunt : obiceiulŭ, ceremoniele, sĕrbătorile «tótă legea» şi slujba bisericeĭ rĕsărituluĭ, să rĕmână neatinse, şi în casŭ de vacanţă a scaunuluĭ episcopescŭ «soborulŭ» să alégă pe cine să fiă «vlădică.»

Sigilulŭ Mitropolieĭ represintă în mijlocŭ Sânta-Treime (sub forma celorŭ treĭ ângerĭ, carĭ aŭ visitatŭ pe Părintele Avramŭ) şi în jurŭ inscripţiunea ·

АЧЕСТА · ІАСТЕ · ПЕЧЕТЕ · МИТРОПОЛІЕ · БЕЛГРАДꙋЛ И

35. Jurămêntulŭ, care a trebuitŭ să'lŭ depună episcopulŭ Atanasie în Viena după acceptarea unirii. Textulŭ originalŭ românescŭ, 16 puncte. În punctulŭ alŭ 6-le se dice

Де астъзї ꙟколо мъ лѣпъд де тоатъ кꙋръцпꙋндѣціа, ши дътътꙋра, ꙟ ціюлцъ пин скрисоаре ши пріетншꙋгꙋл шишматичилор. а ерритічилор, ши а краюлꙋи. саꙋ водин църъи мꙋнтенещї, ниче о карте, Де аком ꙟ наинте кꙋ ачеа ръспꙋнсъ нꙋ воꙗ авѣ.(1) Ши нич Пре Бꙋкꙋрещіан, маи мꙋлть ал міеꙋ архієпіскоп, ши митрополит а фі нꙋл воꙗ кꙋноаціе, etc.

Jurămêntulŭ întregŭ este scrisŭ de mâna episcopuluĭ Atanasie şi subsemnatŭ de dênsulŭ : влд. ꙗѳѣнасє (L. S.)

36. Jurămêntulŭ episcopuluĭ Atanasie, textulŭ originalŭ latinŭ. Conţinutulŭ acelaşĭ. La fine : Viennae die 7 Mensis Aprilis Anno Domini 1701. влд. ꙗѳѣнасіє (L. S)

Sigilulŭ episcopuluĭ Atanasie represintă la mijlocŭ o pavăză în forma scuturilorŭ moldovene din seculului alŭ XVI-lea, în mijloculŭ scutuluĭ Sânta-Treime, de asupra o corónă de mitropolitŭ; sub scutŭ : în drépta cârja pastorală, în stânga crucea; în giurŭ: М . . . ЗꙖ Ꙗ. Ꙗ. М. Б.

37. Cancelaria din Vaticanŭ trămite cardinaluluĭ Collonits în Viena încă două puncte din jurămêntulŭ episcopuluĭ Atanasie. Roma, iuniŭ 1701.

38. Scrisórea Episcopuluĭ Teofilŭ către Cardinalulŭ Collonits, în limba latină, prin care 'ĭ trămite consensulŭ unorŭ protopopĭ la actulŭ unirii Alba-Iulia 1697 10 iuniŭ.

39. Protestulŭ soboruluĭ din Alba Iulia, în care declară că : «dintr'alţi mirénĭ saŭ streinĭ nime să naibă a se mesteca în lucrurile vlădiceşci fără ştirea soboruluĭ.» Alba Iulia, 6 ianuarie 1701.

40. Decretulŭ Imp. Leopoldŭ I către Tesaurariatulŭ transilvanŭ, pentru instalarea episcopuluĭ Atanasie. Viena 19 martie 1701.

41. Relaţiunea unuĭ iesuitŭ despre instalarea luĭ Atanasie ca episcopŭ unitŭ, care a avutŭ locŭ în Alba-Iulia la 25 iunie 1701.

42. Mitropolitulŭ din Bucurescĭ Teodosie, luândŭ titlulŭ de mitropolitŭ alŭ Transilvanieĭ, trămite luĭ Atănasie Episcopulŭ Albeĭ-Julie sentinţa de excomuni-

(1) In textulu latinŭ . nec ullas posthac cum ijsdem litteras communicabo.

care a patriarchuluĭ din Constantinopole, fiindŭ că a trecutŭ la unire; totŭ odată ilŭ rógă să respingă confirmaţiunea primită de la catolicĭ şi să rĕmână fiŭ alŭ bisericeĭ orientale. Bucurescĭ 25 maiŭ 7210

43. Calinicŭ Patriarchulŭ din Constantinopole, într'o pastorală adresată clericilorŭ, preoţilorŭ, boerilorŭ, neguţătorilorŭ şi celorŭ-l-alţĭ creştinĭ ortodoxĭ din Ardélŭ, afurisesce pe Atănasie pentru trecerea dînsuluĭ la unire, ilŭ lipsesce de darulŭ preoţescŭ şi ilŭ destitue din scaunulŭ archierescŭ. (Traductiune în limba română făcută la Mitropolia din Bucurescĭ).

44. Memoriele luĭ Gavrilŭ Nagyszegi în contra uniriĭ, scrise în închisórea sa din Sibiiŭ şi înaintate generaluluĭ Rabutinŭ La finele primuluĭ memoriŭ, Nagyszegi ḑice : «Scripsi autem haec in Curia Cibiniensi in captivitate ob religionem meam, et veluti haec sincere et fideliter scripsi ita me Deus adiuvet et ex hac mea captivitate me liberet. 5 şi 9 novembre 1701.

45. Petiţiunea Româniloru, Grecilorŭ şi a Sêrbilorŭ din Alba-Julia în contra uniriĭ, înaintată guvernuluĭ transilvanŭ. Copia f. a.

46. Protestulŭ luĭ Gavrilŭ Nagyszegi în contra uniriĭ. Alba-Julia 25 septembre 1701.

47. Extrasŭ din scrisórea iesuituluĭ Cristoforŭ Gebbard, în care dênsulŭ arată, că Atanasie este alŭ treilea episcopŭ transilvanŭ consecratŭ la Bucurescĭ, că mitropolitulŭ din Bucurescĭ n'a voitŭ să-lŭ sânţéscă din causă că era prea tênĕrŭ, înse calviniĭ Nicolae Bethlen, Nalaczi şi Keresztesi aŭ intervenitŭ pentru dênsulŭ la Domnulŭ Munteniei şi la Mitropolitulŭ din Bucurescĭ, fiindŭ că Atănasie dase unuia 300 şi altuia 200 galbenĭ.

48. Două declaraţiunĭ ale episcopuluĭ Atanasie în cestiunea uniriĭ, una din 26 septembre 1699, alta din 30 septembre 1699.

49. Comisarulŭ imperialŭ contele Ionŭ Honoriŭ comunică episcopuluĭ Atanasie lista requisiţiunilorŭ militare, în suma de 63,926 fl. 10 cr., care s'a adunatŭ de la Românĭ peste cuantulŭ ce eraŭ obligaţĭ.

50. Episcopulŭ Atanasie autoriséză pe Cardinalulŭ Collonits din Viena să scótă de la camera imperială suma de 63 926 fl. 10 cr., care să se întrebuinţeze pentru înfiinţarea unorŭ scolĭ romano-latine în Alba-Julia. Alba-Julia 3 aprilie 1703.

51. Diploma luĭ Georgiŭ Bánffi, guvernatorulŭ Transilvanieĭ, prin care confirmă pe Teofilŭ de episcopŭ peste tóte bisericele românescĭ, grecescĭ şi sêrbescĭ din Transilvania. Tîrgulŭ-Mureşuluĭ 18 decembre 1692.

52. Tractatulŭ de alianţă între Radulŭ Mihnea (Moldaviae, Walachiae Transalpinaeque Princeps) şi Gavrilŭ Bethlen principele Ardéluluĭ. Soroca 26 sept. 1617.

53. **Regula Legis voluntati Divinae accommodata, continens Jura canonica & Imperatoria Pro causis status Ecclesiastici & Secularis ad mandatum Impera-**

toris Ioannis Comneni, a Venerabili Magnae Dei Ecclesiae Diacono, et Legum conservatore Domino Alexio Aristino conscripta, Ex Graeco idiomate in Valachicum Industria, sumptuque Sanctissimi Domini Stephani Dei gratia Metropolitae Tergovistensis, & Exarchi Confiniorum Ungro-Valachiae translata. Nunc vero per quemdam ex officialibus Cameralibus Caesareae Valachiae latino sermone donata. Anno MDCCXXII. 2° 390 pagine.

Manuscrisulŭ este o traducțiune în limba latină a Pravileĭ marĭ, care s'a tipăritŭ la Têrgoviște în a. 1652 sub titlulŭ :

Ѫндрептарѣ леџїи кꙋ Дмнезеꙋ. каре аре тоатъ жꙋдеката Архїерѣскъ шѝ ѫпърѫтѣскъ де тоате винꙋле преѡцещи шѝ мїренещи. etc.

In câtŭ privesce persóna traducătoruluĭ, aflămŭ la călcâiulŭ manuscrisuluĭ următórea notiță, pe care o reproducemŭ aicĭ în limba română :

«Acesta (traducătorulŭ) era de origine transilvănénŭ , cu numele Petru Dobra, pe care onorabilulŭ d-nŭ Szendrey, tatălŭ acelui, care este astădĭ directorŭ la archiva Cameret din Pojonŭ, îlŭ primise între funcționarĭ camerală, pe timpulŭ cândŭ reocupasemŭ Valachia Dobra, dândŭ peste codicele românescĭ. din mandatulŭ luĭ Szendrey l'a tradusŭ în limba latină. Acestea le amŭ audĭtŭ de la onorabilulŭ domnŭ Benedictŭ Szendrey de Carlshulden, archivarulŭ, care posedă manuscrisulŭ autografŭ și mi-a datŭ voiă să-lŭ decopiezŭ. Pojonŭ 1773, dina 22 Maiŭ » Semnatŭ. Georg. Pray ms.

Unŭ altŭ exemplarŭ din manuscrisulŭ luĭ Dobra se află în biblioteca Battyanį din Alba-Julia. Aicĭ găsimŭ numele luĭ Dobra menționatŭ chiarŭ în titlu, dimpreună cu caracterulŭ săŭ, vameșŭ la Râmnicŭ (nunc vero per Petrum Dobra tricesimatorem Ribnicensem sermone latino donata).

Pe la anulŭ 1751 Petru Dobra era Directorŭ fiscalŭ în Transilvania, după cum constată manuscrisulŭ : «De utri puncta contra nationam saxonicam»—care se află în biblioteca luterană din Brașovŭ.

54. **Dictionarium valachico-latinum.** Ms. Anonimŭ. 8° 166 pagine + 9 foĭ cu diferite însemnărĭ din a. 1742.

Cuvintele românescĭ sunt scrise tóte cu litere latine. Autorulŭ întrebuințéză pentru sunetele derivate ale limbeĭ române următórele caractere : *ce*, *ci*=*cs*;— *ge*, *gi* = *gs*; — *ț* = *cz*, *c*; — *ș* = *sh*; — *ă*, *ĕ* = *é*; — *â*, *î* = *c*; — *ĭ* = *y*, *j*.

Ca specimenŭ ortograficŭ din dicționarulŭ de la 1742 reproducemŭ aicĭ următórele cuvinte :

Acicĕturé, acip (obdormio), afaré. aflĕturé. acsinesa, acsela (ille), agsér (agilis), agsun (ieiuno), agsutor, akécz, albacé, alinédz, al shasélé, alunish, amérésk, a moy pun (repono ut mollescat), apésát, appropiedz, Argish (oppidum in Valachia Transalpinâ), Banyé dé argsent, bélony (bos albus), brénkĕ, brĕu, broskony, czara bulgéraské, bushluicsk (conturbo), Bukureshty, czapé, czap, deshting (discingo), empak, empérat, empingĕtor, empuns, entemplare, enselészk (decipio),

gsanĕ, gsĕm, gsingsie, gsos, gsudĕkatĕ, iarba sventei Mériéj, kĕcsél, kĕshtig, limba boului, ungyé, etc.

55. **Grammatikæ nemczeászkæ szau Poveczuire, æn Iæintru la ænvæczætúra limbiĭ nemczésti szpre folószul skóalelor a Néamuluĭ rumænészk.** Ms. anonimŭ din a. 1786. 4° 469 pagine.

Gramatica este scrisă cu litere latine şi cu ortografia indicată în titlu. Anume, autorulŭ întrebuinţéză următorulŭ sistemŭ : *â, î = æ; — ă, ĕ = æ; — ĭ = ĭ; — ce, ci = ts; — ţ = cz; ş = s; — s = sz.*

Ca specimenŭ ortograficŭ reproducemŭ aicĭ începutulŭ Prefeţeĭ :

Ændreptáre ænnaínte, kare vojeaste a ænvæczà vro límbæ asà ka szæ stie, pentru tse træjészk ku kuvíntele jeĭ, asà si pentru tse szæ mutæ, si szæ tokmészk kuvíntele jeĭ asà, si nu almíntrilea, aĭ de lipszæ atselujea szæ stíe regulele limbiĭ atséjea, etc.

Pe faţa din afară a manuscrisuluĭ se vede însemnarea oficială : 1786. 66 Schol. Nation. N. 1. ad N. 10133, 1786.

56. **Katekizmul csel mare ku Æntræbæry si Ræszpunszury toknit Pæntru Ænvæcætura toturora Krestino-Katolicsilor æn Cærile Preā Ænnalczatej si Preā luminatej Æmpæræteszej Kræjeszi Aposztolicsesty.**

Urméză apoĭ optŭ rîndurĭ şterse cu condeiulŭ.

Pin un Pater a Rendului Szvæntutuj Franceskο si a Provinciej Bulgarii Preot ku Porunka si Blagoszlovenja cselor maj mary din Nemcyæ pe Rumænyæ æntorsz. La tipar dat si tipærit.

Josŭ :

Æn Buda ku szlovole kræjeszkuluj Universzitas. 8° 200 pagine.

După cum se vede din titlu, manuscrisulŭ este din timpulŭ Impĕrătescĭ Maria Teresia († 1780).

Sistemulŭ ortograficŭ alŭ autoruluĭ este următorulŭ : *à, ĕ, â, î =æ,—ĭ = y, j;—ce, ci = cs; — ge, gi, j = x; — ţ = c, cz; — ş = s; — s = sz.*

Maĭ originală este substituirea luĭ *ge, gi* şi *j* cu *x*, şa dênsulŭ scrie : *Xudecatæ, axutor, ne szluxim.* etc.

57. **Katekismul ku Æntræbæry, si Ræszpunszury toknit Pæntru ænvæcætura Tinerilor a Krestino-Katolicsilor Æn Cærile Preā Ænnælczatej si Preā luminatej Æmpæræteaszej Kræjeaszi Aposztolicsesty.** 8° 129 pagine.

Autorulŭ este totŭ călugărulŭ menţionatŭ maĭ susŭ

IV. In biblioteca Episcopieĭ românescĭ de la Orade.

58. **Historia, Prinçilor Tiarii-Romanesci Tom. XX.** Manuscrisŭ cu litere latine. Colecţiunea Şincai. 2° 95 pagine.

Cronica începe cu domnia luĭ Alexandru Vodă Iliéșŭ (1629), și merge pînă la alŭ cincilea anŭ alŭ domnieĭ luĭ Nicolae Mavrocordatŭ (1724).

La călcâiulŭ manuscrisuluĭ aflămŭ următórele notițe :

«*Si asia venind noĭ cu scrisul historii délá anii lui Christos 1629 pene la' a cinciléa' ánn a' domnii lui Nicolaĕ Voda a do'á, qua'rĕ este in annul 1724, facem gatátul promitind, que, cu temp si mai in colo om contihnua'. si se au scris acĕăsta historie mai in tei de totĕ de Samoil Klain in Viénna' Annul 1770. iár a'cum in aceasta forma de pre a cé de in tei se ău scris de Vasilie' Vlád. In Annul 1780. i Viĕnna'.*»

Iar Șincai scrie din josŭ :

N. B. Hanc Historiam describendam Samueli Klein concessarat foemina quaedam ex Illma familia Balacian, quae anno 1770, Viennae morabatur

59. **Constantis Miron Logothetae Principatus Moldaviae Chronica. Descallecatul a tierraei Moldovaei lá ce valleát delà zidhire sáu templat. Tom. XXV.** Colecțiunea Șincai. — 2⁰ 105 pagine

Manuscrisulŭ se începe cu capitolulŭ alŭ 16-lea (descalecatulŭ țĕreĭ Moldoveĭ) și merge pînă la capitolulŭ 48 saŭ Domnia luĭ Despotŭ Vodă (1561). Volumulŭ este copiatŭ pînă la pagina 70 de Georgiŭ Șincai cu litere latine, iar restulŭ e scrisŭ de o mână străină cu caractere cirile. Pe fața din urmă se află lipite douĕ fășiĭ de chărtiă, carĭ conținŭ extrase din capitolele 49, 50, 51, 52 și 54 ale cronicei.

La călcâiulŭ manuscrisuluĭ Sincai pune următórea notiță :

«*Quod reliquum est de vita Despotae descripsi ex aliis autoribus, quia ex Mirone describendi tempus Viennae non habui, illa etiam quae in applicatis illico schedulis continentur, ad sensum descripsi sed cetera de verbo ad verbum.*»

60 Исторїа ши хроника Цѫрїй Молдовей кѫлѣсе ши скрисе май ꙟитѫю де Костантинь Мїрон логофѫтѕль. Акѕм скрисѫ ꙗрѫшїй де Самоил Клаин ꙟн Вїенна Аѕстрїей Анѕл кржчѕнѕлѕй 1781. — 4⁰ 215 pagine.

Manuscrisulŭ întocmaĭ ca celŭ precendentŭ, se începe cu capitolulŭ 16 (Descălecatulŭ țĕreĭ Moldoveĭ la ce anŭ de la facerea lumiĭ s'aŭ întîmplatŭ) și merge pînă la capitolulŭ 48 (Domnia luĭ Despotŭ Vodă). Pînă la pagina 207 cronica este copiată de Sam. Clainŭ, iar restulŭ de o mână străină.

61. Лѣтопи́сецѕл цѫрии рѕмѫнещїй дин Дескѫлекатѕл де ѕнде аѕ веинт рѕмѫнии де саѕ ашезат ꙟ цара рѕмѫнеаскѫ. Manuscrisŭ din secolulŭ alŭ XVIII-lea. Colecțiunea Sam. Clainŭ. 4⁰ 112 foĭ, din carĭ 98 numerotate.

Cronica se începe cu descălecarea Românilorŭ și merge pînă la anulŭ 1714, cândŭ Turciĭ ducŭ pe Constantinŭ Brancoveanulŭ la Constantinopole.

62. Кап. 26 ꙟчепер'ѣ стрикачѕнии реформей. Manuscrisŭ din epoca luĭ Grigorie Ghica 1768—1777, fragmentŭ de la cap. 26—50, 4⁰ 56 foĭ numerotate cu litere cirile pînă la fóia 54.

Manuscrisulŭ începe cu Dómnia luĭ Michaiŭ Vodă Racoviță (1741) și conține între altele următórele materiĭ:

Cap. 27. Baniĭ ce se da haraciŭ la Maria împĕrătéscă pînă la anulŭ 1769.

Cap. 28. Tălmăcirea dăjdilorŭ celorŭ după reforme.

Cap 28. Veniturile domnii.

Cap. 32. Cum aŭ cârmuitŭ domniĭ de la reforme încóce.

Cap. 33. Boerile țĕriĭ româneștĭ, și fieș-care ce purtare de grijă are subt ocârmuiala boerii sale. Boeriĭ curțiĭ Domnuluĭ.

Cap. 34. Veniturile boerilorŭ cum era pînă la reformă

Cap. 35. Veniturile boerilorŭ de la reformă încóce pînă la anulŭ 1769.

Cap. 44. conține: Хрочологі'а Домнилор, începêndŭ de la Radulŭ Negru 1215 pînă la Grigorie vodă Ghica 1768, numĕrândŭ peste totŭ 86 Domnĭ.

63. Unŭ manuscrisŭ românescŭ cu cirile, titlulŭ ilegibilŭ, după conținutŭ este · Istoria Țĕriĭ românescĭ de cândŭ aŭ descălecatŭ Româniĭ 1290 – 1692 8⁰ 232 foĭ nepaginate, din carĭ cele din urmă 26 conținŭ diferite rugăciunĭ

Manuscrisulŭ se vede a fi din prima jumĕtate a seculuĭ trecutŭ și este ornatŭ pe maĭ multe fețe cu figurĭ de animale, colorate roșu și galbenŭ

64. **64 Domnia luĭ Petru Voda celui porcklitŭ Schiopul** cap. не. Fragmentŭ cu litere latine; 4⁰ 22 foĭ paginate 107—142 și 145—150

Manuscrisulŭ este autografŭ alŭ luĭ George Șincai și conține epoca de la 1574—1594. Pe fața din urmă Șincai scrie următórele:

«*Si sosind cu scrisul pana aiceu, quàt s'au á'uns áceste. izvóde: ıara de aici ináınte, a'nnii scrisi pana lá áceste vremı, dupa* оржидуала *isvódelor tot a lui* Мирон логофѣтул. *Sfîrsit si lui Dumnedieu lauda.*

Din însemnarea acésta vedemŭ că fragmentulŭ menționatŭ aicĭ face parte din Cronica «luĭ Mironŭ Costinŭ» descrisă sub punctulŭ 59. Astŭ-felŭ cronica Costinescilorŭ din Orade conține epoca de la a. 1366—1594.

Și maĭ interesantă, din punctulŭ de vedere alŭ analelorŭ nóstre, este notița copiată de Șincai la finele manuscrisuluĭ:

In annul = ҂зска = луна Іоан ке *pren ostenеálla smeritului* Ермонах Сава Молдованул, *den ci Monastire* Сакул *ce au fost la Metropolie. Si* еу *Protopopul Nicollái am legát ácest* лѣтописец.

Așa dar Cronica luĭ Mironŭ din biblioteca Orădii se vede a fi copiată de pe unŭ manuscrisŭ din a. 1713.

65. Анчепер ѣ історіи рꙋмѫнещй кꙋ ажꙋторіол луй Дꙋмнезеꙋ дела анꙋл Дмнꙋлуй нострꙋ Іс. Хс ҂афче.

Manuscrisulŭ începe cu alegerea luĭ Michaiŭ Vitézulŭ de principe alŭ Munteniеĭ și merge pînă la a doua domnia a luĭ Nicolae Mavrocordatŭ în 1719.

Pe fața primă se află următórea însemnare:

«Scrisam eŭ George Constantinoviciŭ din Caransebeș 779 Mza mai anul 20.»

66. Colecțiunea istorică a luĭ George Șincai în 27 tomurĭ

Tom. I, pórtă inscripțiunea :

Notata ex variis Authoribus per G. Gabrielem Sinkay Ordinis S. Basilii M. Transylvanum. Anno 1775. 4⁰ 33 pagine.

Așa dară la a. 1775 începu Șincai să adune primulŭ materialŭ pentru edificiulŭ Croniceĭ sale.

Tom. II, 4⁰ 82 pagine extrase din diferițĭ autorĭ.

Tom. IV, 4⁰ 56 pagine » »

Tom. V, 4⁰ 50 pagine » »

Tom. VI, are titlulŭ :

Inscriptiones Dacicae a Rdmo Dno Iacobo Aron Transmissae Romam Illmo æ Rdmo Dno Dnó Stephano Borgia, Sacrae Congr. de Prop. Fide Secretario. Anno 1776 Mense Julio. 4⁰ 40 pagine

Tom. VII, 4⁰ 100 pagine+2 foĭ, extrase din diferițĭ autorĭ.

Tom. VIII, 4⁰ 40 pagine » » »

Tom. X, 4⁰ 70 pagine » » »

Tom XI, 4⁰ 70 pagine » » »

Tom XII, 4⁰ 90 pagine » » »

Tom. XIII, 4⁰ 92 pagine » » »

Tom. XV, 2⁰ 59 pagine » » »

Tom. XVI, 2⁰ 84 pagine » » »

Tom. XVII, 2⁰ 100 pagine » » »

Tom. XVIII, 2⁰ 78 pagine » » »

Tom. XIX, 2⁰ 63 pagine » » »

Tom. XX, conține : «Historia Prințilorŭ Țěriĭ Romînescĭ» despre care am făcutŭ mențiune sub punctulŭ 58.

Tom. XXI, conține extrase din maĭ multe documente privitore la istoria Munteniei pînă la anulŭ 1705. și la istoria Moldoveĭ pînă la anulŭ 1775. 2⁰ 18 pagine.

Pe dosulŭ foiĭ prime se află următórea notiță :

N. B. Quae in hoc tomulo continentur, annotavi ex Codice Ms. secundum ordinem Alphabeticum Nunciaturae Viennensis, quem lustrandum acquisieram ab Excellentissimo, Jllmo ac Rdmo Dno Ioseplo Garampi Nuncio Apostolico apud Augustam Aulam Viennensem anno 1780.

Tom. XXII, 2⁰ 101 pagine extrase din maĭ mulțĭ autorĭ.

Tom. XXIII, 2⁰ 53 pagine » » »

Tom. XXIV, 2⁰ 61 pagine » » »

Tom. XXV, este cronica luĭ Constantin Mironŭ menționată sub punctulŭ 59.

Tom. XXVI, 2⁰ 59 pagine extrase din autoriĭ latinĭ.

Tom. XXVII, are inscripțiunea :

Duo Comitia Transylvanica celebrata sub Michaele Principe Transalpinae Va-

lachiae quae describenda accepi a Tit. Domino. . . . . . . (1) *concipista Trannic. Gubernali. Viennae 1780.* Volumulŭ conţine legile votate în camera Transilvaniei sub Michaiŭ Vitézulŭ, la anulŭ 1599 şi 1600.

Totŭ la colecţiunea acésta maĭ aparţinŭ încă treĭ tomurĭ fără numĕrŭ :

Unulŭ 4° 88 pagine.

Altulŭ 4° 104 pagine.

Alŭ treilea 4° 99 pagine.

67. **Rerum spectantium ad universam Gentem Daco-Romanam seu Valachicam summaria Collectio ex diversis authoribus facta a Georgio Gabriele Sinkay de Eadem secundum ordinem chronologicum.** Treĭ tomurĭ legate în table cu piele

Tom. I. Anulŭ 88—1329 2° 352 foĭ nepaginate.

Tom. II Anulŭ 1330—1551 şi 1684—1724. 2° 463 foĭ nepaginate.

Tom. III Anulŭ 1552—1683. 2° 358 foĭ nepaginate.

Manuscrisulŭ conţine .

a) Relatările diferiţilorŭ autorĭ în limba latină. italiană. germană şi română aşedate în ordine cronologică ;

b) Acte oficiale şi alte documente carĭ nu se află în colecţiunea precedentă.

68. **Хроніка Рꙋмѫнилор ши а маі мꙋлтор нѣмꙋрй** de George Şincai. Treĭ tomurĭ cu caractere cirile, din carĭ înse numaĭ celŭ din urmă este manuscrisŭ autografŭ alŭ autoruluĭ.

Tom. I, conţine epoca de la a. 86—1439. La fine se află unŭ indice autografŭ alŭ luĭ Şincai, de numele locurilorŭ şi persónelorŭ din acestŭ tomŭ 4° 762 pagine.

Tom. II, de la a. 1440—1613, 4° 655 pagine.

Tom. III, de la a. 1614—1739 4° 365 pagine.

Textulŭ este identicŭ cu celŭ care s'a publicatŭ în Cronica tipărită la Iaşĭ în a. 1853.

69. **Скара І саꙋ Арътаре нꙋмелѡр ши а лꙋкрꙋрилѡр, каре се афлъ ꙟ Хроника рѡмѫнилѡр, че ꙟчепе де ла анꙋл 86 ши мерџе пѫнъ ла анꙋл 1439. Нꙋмерꙋл дꙋпъ Нꙋме ши Лꙋкрꙋри пꙋс ꙟсемнѣзъ ла че ан се ле кавꙋци.** Ms. autografŭ alŭ luĭ Şincai. 8° 56 foĭ nepaginate.

70. **Index in Tomum I Chronici Daco-Romani seu Valachici. Nrus den. ann.** Ms. autografŭ alŭ luĭ Şincai, forméză indicele la tomulŭ primŭ din Cronica latină. 8° 80 foĭ nepaginate.

71. **Continuatio Chronici Daco-Romanorum.** Fragmentŭ din *Cronica latină* a luĭ Şincai conţine epoca de la 1440—1448. Manuscrisŭ autografŭ, 4° 29 pagine.

(1) Numele persóneĭ însemnate aicĭ este ştersŭ cu condeiulŭ, înse din anulŭ Cronicei 1599 se vede, că a fostŭ *Stefanŭ Costa* concipientŭ şi maĭ târḍiŭ consiliariŭ la guvernulŭ din Transilvania.

72. **Responsum ad Crisim Josephi Caroli Eder in supplicem libellum Valachorum Transilvaniae juxta Nros ab ipsi positos.** Aicĭ Șincai resfrânge critica ce o făcuse *J. C. Eder* la petițiunea Româniloră din a. 1791. Cu raportŭ la manuscrisulŭ acesta scrie Șincai la anulŭ Cronicei 1291 următórele:

«Tocmaĭ bine că, Eder colegul meŭ când și eŭ eram director peste scóle îmĭ veni aicĭ înainte; pentru că el este acela, care încă aŭ cutezat a scrie în Chrisul (critica) Instanțieĭ Românilor din Ardeal, că aceștia pururea aŭ fost numaĭ suferițĭ în numita țéră. *Eŭ în Antichrisul meŭ am fost respuns la tóte bărfelele luĭ*, ci daca nu s'aŭ putut tipări pentru teleaga, îl întreb acum din căruță, aŭ nu e primitŭ un neam în țéra aceea în care șéde și judecă dimpreună cu craiul sĕŭ» — Ms. autografŭ alŭ luĭ Șincai 2° 12 foĭ.

73. **Vocabularium pertinens ad tria Regna naturae.** 4° 31 pagine.

Manuscrisŭ autografŭ alŭ luĭ Șincai avêndŭ două părțĭ:

Partea prima: *unŭ vocabularĭŭ latino-româno-maghiaro-germanŭ* despre numirile planteloră, mineraleloră și animaleloră. Pag 1—17.

Partea a doua: *unŭ vocabularĭŭ româno-latino-maghiaro-germanŭ.*, totŭ despre aceleașĭ numirĭ. Pag. 17—31.

74. **Істóріа Натȣ́рей слȣ а Фи́реи.** Ms. autografŭ alŭ luĭ Șincai, 4° 93 pagine. Scrierea conține treĭ capitule.

Cap. I. «despre Plante». Pag. 7 — 24.

Cap. II. «despre Mineraruri» Pag. 24—45

Cap. III «despre Viețuitorĭ». Pag. 45—93

75. Scrisorile luĭ G. Șincai către guvernulŭ transilvanŭ și inspectorulŭ Martonfi în interesulŭ scóleloră românescĭ din Transilvania, dimpreună cu resoluțiunile guvernuluĭ. A. 1782—1793. 19 scrisorĭ.

Intr'o scrisóre din 15 octobre 1782 adresată luĭ Martonfi, Șincai se plânge, că abdicândŭ Episcopulŭ Grigorie Maiorŭ, funcționariĭ domeniuluĭ episcopescŭ nu voescŭ să maĭ dea cuartirŭ profesoriloră și nicĭ lemne pentru scólă

In altă scrisóre către guvernulŭ transilvanŭ din 27 novembre 1782, Șincai se plânge că dênsulŭ, ca directorŭ localŭ și Catechetŭ este obligatŭ să traducă cărțile scolastice în limba română precum a tradusŭ catechismulŭ celŭ mare, abecedarulŭ mare și partea prima a aritmeticeĭ, că pînă se vorŭ tipări, dênsulŭ are să călătorescă maĭ adese orĭ la Sibiŭ, și în fine trebue să visiteze scólele naționale românescĭ, inse mănăstirea afară de nutrimentŭ și îmbrăcăminte nu voesce să-ĭ dea nimicŭ.

76. O scrisóre a luĭ Șincai către Direcțiunea tipografieĭ Universitățiĭ din Pesta. Aicĭ Șincai se apĕră în contra acusăriloră ce i le făcuse directorulŭ scóleloră din Banatŭ Grigorie Obradovicĭ, că dênsulŭ nu arŭ traduce bine cărțile românescĭ. Conceptŭ. f. d.

77. Altă scrisóre a luĭ Șincai către Episcopulŭ Vulcanŭ prin care îlŭ infor-

méză că *tomulŭ primŭ* din Cronică este gata, cele-l-alte treĭ le va lucra, de va avé viéţă, la conţiĭ Vas; déca nu, să le continue Diecesa, la care vorŭ trece în conformitate cu testamentulŭ seŭ; totŭ odată mulţumesce episcopuluĭ Vulcanŭ pentru ajutorulŭ viagerŭ ce i'lŭ promite, şi-ĭ comunică că boerulŭ Stefanŭ Marcella din Moldova l'a asiguratŭ, că-ĭ va tipări Cronica cu spesele sale. Buda 3 iulie 1808.

78. Історіа ромѫнилѡр дин Дакиѧ. Manuscrisŭ autografŭ alŭ Părinteluĭ Sam. Clainŭ, în patru tomurĭ.

a). Tom. I are titlulŭ :

Історїѧ лѹкрѹриле ши ꙟтѫмплѫриле ромѫнилѡр, ꙗкѹм ꙟтрачест кип ашезатѫ ши дин мѹлцй векй ши ной скрїитори кѹлѣсѫ ши скрисѫ де П. Самѹил Клаин де Сад Іеромонахѹл дин Мѫнѫстирѣ ССС. Троицѫ дин Блажѫ. Томѹл І ꙟ Блажѫ 1801. 4° 130+291+182 pagine.

Josŭ : *Historia Valachorum, Tomus I.*

Autorulŭ descrie la începutŭ, întemeiarea poporuluĭ românŭ şi resbelele cu Daciĭ, trece apoĭ la istoria Transilvanieĭ şi a Românilorŭ din Dacia aureliană.

b). Tom. II :

Історїѧ Домнилѡр Царїй ромѫнещй дин мѹлцй векй ши ной скрїиторй кѹлѣсѫ, ши скрисѫ де П. Самоил Клаин де Сад Іеромонахѹл дин Мѫнѫстирѣ ССС. Троицѫ дин Блажѫ. Томѹл II. 4° 538 pagine.

Josŭ : *Samuel Klein, Historia Valachorum.*

Manuscrisulŭ conţine epoca de la «începutulŭ Domnieĭ ţĕreĭ românescĭ» pînă la a. 1724.

c). Tom. III :

Історїѧ Домнилѡр Цѫрїй Молдовей дин веки ши ной скрїиторй кѹлѣсѫ, ши скрисѫ де П. Самѹил Клаин де Сад Іеромонахѹл дин Мѫнѫстирѣ сфнтей Троицѫ дин Блажѫ. 4°. 481 pagine

Josŭ : *Samuel Klein, Histor. Valachor. Tom. III.*

Manuscrisulŭ se începe cu întemeiarea domnieĭ moldovenescĭ si merge pînă la a. 1795.

Opera acésta a Părinteluĭ Clainŭ, înţelegemŭ Tom. I, II şi III, a căpĕtatŭ la scriitoriĭ seculuĭ presentŭ diferite numirĭ. Aşa, Engel o numesce: Annales Principum Transalpinorum et Moldavicorum (1); Şincai: Historia Valachorum, Transilvanorum, Transalpinorum, et Moldavorum cum rebus gestis Principum (2); Laurianŭ: Historia Daco-Romanorum sive Valachorum. (3)

Aceste numirĭ divergente aŭ făcutŭ pe mulţĭ să crédă, că «Analele Principilorŭ

(1) Geschichte der Moldau und Walachey. I. pag. 91.
(2) Ladislai Nagy Orodias, pag. 189—221.
(3) Instrucţiunea publică din 1861, pag. 67.

Munteniei și ai Moldovei,» pe cari le amintesce Engel, arŭ fi o scriere cu totulŭ diferită de «Historia Valachorum» séŭ de manuscrisulŭ descrisŭ aici, pe cândŭ în realitate este numai una și aceeași lucrare.

d). Історіа бесерічѣскъ а Єпіскопіей ромѫнещій дин Ардѣл, Акꙋм ꙟтѫю кꙋлѣсъ ши скрисъ де П. Самꙋил Клаин дин Сад, Іеромонахꙋл дин мънъстирѣ сфн҃тей Троицъ дин Блажю. Томꙋл IV. 4° 253+158+286 pagine +6 foi.

Josŭ : *Samuel Klein*, *Historia Valachor. Tom IV.*

Autorulŭ tratéză aici «Începutulŭ creștinătății Românilorŭ,» apoi istoria Episcopiei românesci din Alba-Julia pînă la episcopulŭ Grigorie Maiorŭ (1782). Ultimele foi, cari se raportaŭ la Episcopulŭ Bobŭ, se vĕdŭ a fi tăiate de o mână profană și póte pentru totŭ-dé-una nimicite.

79. **Dictionarium Valachico-Latinum.** Manuscrisŭ autografŭ alŭ Părintelui Samuilŭ Clainŭ. 2° 590 pagine + 2 foi.

Cuvintele românesci sunt scrise cu litere latine. Pe unele locuri, sunt adauși de o mână străină și termini corespundĕtori din limba ungurésca și germană.

La finele manuscrisului, Clainŭ încheiă cu aceste cuvinte :

Finis et Deo Laus in aeternum In Monasterium SSS. Trinitatis 1801, 10 Martii Balasfalvae.

80. Unŭ volumŭ în table de cartonŭ, care conține :

a). Petițiunile Românilorŭ din Austria înaintate împĕratului Leopoldŭ II, principelui de corónă Franciscŭ, împĕratului Franciscŭ II, principelui Caunitz și *Informațiunile* date contelui Balassa, în epoca de la a. 1791 — 1806. 2° 243 foi nepaginate.

b). O scriere intitulată:

Wiederlegung der zu Klausenburg 1791 über die Vorstellung der walachischen Nation herausgekommenen Noten. 2° 22 foi nepaginate.

81. Unŭ manuscrisŭ în limba latină, care conține :

Petițiunile și scrisorile de apărare ale Episcopului românŭ Ionŭ Innocențiŭ baronŭ Clainŭ, în contra iesuiților și inimicilorŭ sĕi politici, cari cereaŭ resignarea dênsului la episcopia din Blajŭ, d'împreună cu actulŭ de abdicare înaintatŭ pontificelui romanŭ. A. 1747 — 1750. Manuscrisulŭ pórtă pe fața primă însemnarea: *Protocollum a Die nona Julij Anni 1747.* 2° 282 foi. La fine lipsescŭ câteva foi. (1)

(1) *Petru Maiorŭ* în «Istoria Bisericei Românilorŭ» (pag 103) ne spune, că Efremŭ Clainŭ, strănepotulŭ episcopului Inocente Clainŭ i împrumutase trei Protocóle scrise în Roma, anume: unulŭ din 2 Iulie 1746—1 Iulie 1747, altulŭ din 9 Iulie 1747—1 decembre 1749 și alŭ treilea din 12 septembre 1750—12 decembre 1767, totŭ odată dênsulŭ adauge, că protocólele aceste erŭ fi trebuitŭ să remână la Episcopia din Blajŭ, dar pentru stările împrejurŭ din Episcopia aceea, Efremŭ Clainu voesce să le doneze Archivei din Orade

Manuscrisulŭ din Orade se vede a fi așa dar alŭ doilea Protocolŭ de care vorbesce Petru

82. Їсто́рїе, кꙋм 'аꙋ лꙋа́т Тꙋрчїи Цели́градꙋл ши кꙋм 'аꙋ пикат ши саꙋ рѫсипи́т Гречїи дин ꙟпъръцїа лор, скрисъ ꙟнаинте де ачаста ла анꙋл дела мѫнтꙋи́рѣ лꙋмїи 1620 Іаръ акꙋм ꙟтоарсъ ꙟ лимба рꙋмѫнѣскъ. Manuscrisŭ anonimŭ din sec. XVIII 4° 52 pagine.

83. **Părintele Samuilŭ Clainŭ** rógă pe Episcopulŭ Ignatie Dărabantŭ din Orade, să fie alŭ doilea Moise, care să scótă poporulŭ din captivitate, spre a'lŭ conduce la libertate, totŭ odată 'ĭ comunică, că dênsulŭ va resfrânge critica luĭ Eder la Supplex Libellus Valachorum; scrierea acésta înse o va tipări la Viena, ca să evite censura guvernuluĭ transilvanŭ. Miercurea 30 octobre 1791.

84. **Părintele Samuilŭ Clainŭ** scrie luĭ Sam. Vulcanŭ în Orade, că a tradusŭ Biblia întregă după ceĭ 70 interpreţĭ, şi-lŭ întrébă, nu s'arŭ afla cine-va acolo, care să i-o cumpere, fiindŭ că tipărirea ĭĭ causéză multe spese; înşiră apoĭ operele sale, ce le-a scrisŭ pîna la anulŭ 1787. Blajŭ 9 novembre 1787 (1).

85. *O diplomă curiósă a prinţuluĭ Radu Cantacuzenŭ, din a 1735.* Colecţiunea Sam. Clainŭ.

Prinţulŭ Radulŭ Cantacuzenŭ, luândŭ titlulŭ: Descendentŭ legitimŭ din Constantinŭ celŭ mare şi alţĭ împĕraţĭ romanĭ aĭ Constantinopoleĭ, Duce alŭ Munteniei, alŭ Moldoveĭ şi Basarabieĭ, Despotŭ alŭ Peloponesuluĭ, Principe alŭ Tesalieĭ şi Macedonieĭ, Comite alŭ Epidauruluĭ şi Corintuluĭ, Marchisŭ de Ilfovŭ, Romanaţĭ, Teleormanŭ, Suceava, Galaţĭ, Ialomiţa, Prahova, Dâmboviţa, Dinastu şi Domnŭ alŭ Oltuluĭ şi Mehedinţilorŭ, Hospodarŭ alŭ Hotinuluĭ şi alŭ Giurgiuluĭ, Baronŭ de Telega şi alŭ ţĕrmurilorŭ Dunăreĭ, Domnŭ alŭ Transilvanieĭ şi Ucraineĭ, guvernorŭ alŭ Ordineĭ St. George (de «speranţă» numitŭ), înfiinţate de împĕratulŭ Ioanŭ V. Cantacuzenŭ, etc., numesce pe Episcopulŭ Ioanŭ Inocentiŭ Clainŭ prefectŭ alŭ Ordineĭ Sântuluĭ George peste tótă Transilvania. Viena 26 octobre 1735. Semnaţĭ: *Rodulphus; N C. Malaiesco; Ioannes Batta Tedeschy de Roca, Secr.*

Documentulŭ acesta datŭ de o persónă, care în faptă nu avea nicĭ o domniă din tóte cele înşirate aicĭ, se vede că a fostŭ făcutŭ numaĭ pentru a obţiné unŭ sprijinŭ de la Episcopulŭ transilvanŭ baronulŭ Inocentiŭ Clainŭ, elŭ ne arată în colorĭ destulŭ de viĭ peripeţiile, prin carĭ trecuse familia

Maiorŭ, de şi dênsulŭ din eróre, ḑice că merge numaĭ pînă la 1 Dec 1749. Unde aŭ ajunsŭ înse cele-l-alte dóuă protocóle. D-lŭ *Cipariŭ* (în Actele şi Fragmentele pag 142) ne spune, că d sa încă veḑuse unŭ protocolŭ alŭ Episcopuluĭ Clainŭ la fostulŭ canonicŭ Isidorŭ Alpini, iar după mórte-ĭ nu scie ce s'a făcutŭ. Titlulŭ acestuĭ Protocolŭ după d-lŭ Cipariŭ era astŭ-felŭ: *Protocolum a die 10 Sept. anni 1750 usque ad 1768 diem 22 Sept.*

(1) Afară de acésta, se maĭ află încă doue scrisorĭ de ale Păr. Sam. Clainŭ totŭ cu raportŭ la Biblia.

Cantacuzinescilorŭ după detronarea şi omorîrea principeluĭ Stefanŭ Cantacuzenŭ (1715 şi 1716) (1).

86. Patru scrisorĭ originale ale fabulistuluĭ Dimitrie Ţichindealŭ către Episcopulŭ Vulcanŭ din aniĭ 1813 şi 1814.

87. Douĕ-spre-ḑece scrisorĭ ale Episcopuluĭ Vulcanŭ către fabulistulŭ Dimitrie Ţichindealŭ, maĭ cu sĕmă cu privire la starea bisericéscă a Românilorŭ ortodoxĭ din Ungaria. A. 1812, 1813, 1814, 1815 şi 1816.

88. **A lui Ovidie Naso despre Iubire.** 2° 79 foĭ nepaginate.

Manuscrisŭ autografŭ cu litere latine alŭ poetuluĭ poporalŭ *Demetriŭ Meciŭ*, care a trăitŭ în Beiuşŭ pe la a. 1816.

Manuscrisulŭ conţine pe o parte textulŭ latinŭ, pe alta traducţiunea românéscă din căte-va cânturĭ de amorŭ ale luĭ Ovidŭ. Anume sunt traduse :

Din cartea I, Eleg. I—XIII şi XV.

» » II, » III. IV şi X.

» » III, » I. IV. XI.

Totŭ în biblioteca Oraḑiĭ se maĭ află unele fragmente manuscrise d'ale dînsuluĭ, atâtŭ poesiĭ originale, câtŭ şi traduse (2).

89. **Scisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa** Manuscrisŭ anonimŭ în limba română cu caractere cirile din seculul alŭ XVIII. 4° 12 foĭ nepaginate.

Ultima scenă se termină cu cuvintele : Denique clamatur vivat Maria Th. Ioseph. et Gregorius Major,—din cari se vede, că piesa a fostŭ lucrată în epoca de la 1777—1780

90. **Paucula quaedam Excerpta e Dictionario Valachico-Latino-Ungarico-Germanico Basilii Kolosy Parochi Graeco-Catholici Nagyágensis et V. Archidiaconi Bábolnensis 1805.** Fragmentŭ 4°. 8 foĭ nepaginate.

91. Unŭ manuscrisŭ în limba latină, care conţine următorele piese :

a). **Conspectus Orthographiae in describendo Dictionario Daco-Romano adhibendae, quoad illa, in quibus facta concertatione convenimus.** 2° 6 foĭ nepaginate.

Autorulŭ *Ionŭ Corneli* comunică aicĭ Episcopuluĭ Vulcanŭ sistemulŭ ortograficŭ, asupra căruia a fostŭ de acordŭ cu colegulŭ sĕŭ Petru Maiorŭ.

b) **Reflexiones circa illa orthographiae, in conscribendo Dictionario Daco-Romano adhibendae puncta, in quibus non convenimus, quaeque ideo altiori Illmi**

(1) Veḑĭ : *Demetriŭ Cantemirŭ*, Evenimentele Cantacuzenilorŭ şi Brancovenilorŭ. Bucurescĭ 1878 p. 30 31.

Engel, Geschichte der Moldau und Walachey I. p. 98—100 şi 379—380.

Şincai, Cronica a. 1716 pag. 246.

(2) La a. 1816 dênsulŭ scrise în onórea Episcopuluĭ Vulcanŭ *Poema munţilorŭ Beiuşuluĭ*, care s'a publicatŭ în «Ḑiorile Bihoruluĭ.» Orade 1854 pag. 163.

Dni Praesulis et V. Consistorii Judicio determinauda substernuntur. 2° 6 foĭ nepaginate.

Aicĭ Ionŭ Corneli expune părerile sale cu privire la unele cestiunĭ ortografice, asupra cărora nu s'a pututŭ înțelege cu Petru Maiorŭ.

Punctele de controversă între dênsulŭ și Petru Maiorŭ eraŭ :

Diftongulŭ ae, pentru adverbulŭ : prea, d. e. *praebunu*, *praeintiellegtu*, și pentru pluralulŭ substantivelorŭ feminine în *a*, d. e. *musca*, *muscae*.

j traversatŭ cu o linióră pentru cuvintele în carĭ sunetulŭ j se exprimă aprópe ca *z*, d. e. *jacŭ* (jaceo) (1).

u móle în imperfectulŭ și prefectulŭ verbelorŭ, d. e. : *mâncuam*, *taceuai*, *rupscui*, *sentiui;* apoĭ între *g* și *e* séŭ *i*, pentru a evita schimbarea sunetuluĭ, d. e *guidelescu*, *guelci*.

Conservarea literelorŭ *k*, *ph*, *y* și *x*, pentru cuvintele străine și duplicarea consonantelorŭ *l*, *n*, *p*, *s*, *r* și *t* pentru cuvintele de origine latină.

Acéste eraŭ principiele divergente ale filologuluĭ Corneli.

c). **Animadversiones in Orthographiam Latino-Valachicam Rmi D. Corneli.** 2° 2 foĭ nepaginate.

Aicĭ Petru Maiorŭ combate părerile canoniculuĭ Corneli cu privire la punctele menționate maĭ susŭ

92. Treĭ tomurĭ manuscrise, din carĭ celŭ de întâiŭ are titlulŭ :

(Pars prima) Dictionarii Trium Linguarum, Germano-Latina et D. Romana ab Aurelio Antonino Praedetis. . . .(2) i. u. L. emerito Caesario Regio Primario Locumtenenti Auditore in hunc ordinem compilata inchoata ab anno U.C. M.M.DXLVI cal. Martii et nunc primum in lucem eidta.

Tom. I, Lit. A—K 2° 986 pagine
Tom. II, » L—T 2° 778 »
Tom. III, » U—Z 2° 624 »

93. **Я лѹй МАРКѠ Антонїи филѡсѡфоулоуи Кѡмментарїи (саѹ кърцй де ꙟсемнаре) каре шїе ꙟнсоуш лѣоу скрис. де пре лимба лътинѣскъ пре лимба ромѫнѣскъ ꙟнторшин.** Manuscrisŭ din seculului alŭ XVIII-lea, ce conține 12 cărțĭ traduse.

Numele traducătoruluĭ necunoscutŭ. 4° 104 foĭ nepaginate.

94. **Anthologiam Romanam Auctorum Ethnicorum cum fragmentis minimis edidit, vitas scripsit, Editiones principes et optimas indicavit Ioannes Pechata in Districtu Literario Magno-Varadinensi Regius Scholarum Vernaculorum Provincialis Inspector.**

Tom. I, Prosaiștiĭ, 4° 645 pagine.

Tom. II, Poețiĭ, 4° 225 pagine + 45 foĭ nepaginate.

(1) Tipografia neavêndŭ pe j traversatŭ cu linióră, nu îlŭ putemŭ reproduce aicĭ.

(2) Cuvêntŭ ilegibilŭ.

95. **СТРАСНИКЪ** Адекъ сфинтелѡр кинѹри. а дмнѹлѹи нострѹ. Іс. Хс. саѹ скрис. ꙟ зилеле. прѣ лѹминатѹлѹи ши ꙟнѣлцатѹлѹи. КРАЮ имрѣкь : ши фїиндѹ. марїа са корнижа гѹвернатѡр. ши пре ѡсфнцитѹл. кѵр : ймрѣкъ.·. мѵтрополитѹл. белградѹлѹи. скрисаѹ многѡ грѣшнїй Іеродїакѡн григоріе. мало глова : скѹрник кѹрницькїй. ꙟ анѹль дела . . . . . мсца ѡктѡврїй : ка дню. Fragmentŭ 4° 103 foĭ nepaginate.

96. Corespondenţa guvernuluĭ românŭ cu episcopia din Orade pentru tipărirea manuscriselorŭ luĭ Şincai şi ale luĭ Samuilŭ Clainŭ. A. 1853—1865.

Maĭ remarcabile sunt următórele acte :

La anulŭ 1861 Ministerulŭ cultelorŭ şi instrucţiuniĭ publice prin directorulŭ Ionŭ Maiorescu, cere de la Episcopia Orădii să-ĭ transpună manuscrisele maĭ în semnate ale luĭ Şincai şi Clainŭ, pentru ca să le tipărescă pe spesele statuluĭ, declarândŭ totŭ odată, că guvernulŭ oferă gratuitŭ 200 exemplare spre a se împărţi între Româniĭ de peste Carpaţĭ. Incercarea acésta înse, rĕmase fără resultatŭ.

La anulŭ 1864 guvernulŭ românŭ prin d-nulŭ Nic. Creţulescu, ministrulŭ instrucţiuniĭ publice, reînoi cererea. In urma acesteĭ adrese, Episcopulŭ de atuncĭ Szilagyi numì o comisiune sub preşedinţa canoniculuĭ Vancia cu însărcinarea, să constate tóte manuscrisele, carĭ se află în biblioteca Orădii şi să preciseze condiţiunile, sub carĭ s'arŭ puté transpune manuscrisele. Totŭ odată, episcopulŭ pune în vederea comisiuniĭ, că óre, nu s'arŭ puté cere cu acéstă ocasiune, ca guvernulŭ românŭ să înfiinţeze o capelă greco-catolică în Bucurescĭ, avêndŭ episcopulŭ din Orade dreptulŭ să propună pe capelanŭ şi cantorŭ. Comisiunea compuse o listă de câte-va manuscrise, apoĭ sub preşedinţa canoniculuĭ Vancia încheie unŭ procesŭ verbalŭ, în care depuse următórea opiniune : «că opurile aceste după cum sunt întocmite, de presentŭ nicĭ de cum nu potŭ fi date la lumină, — cuprindêndŭ opurile respective materiĭ, în carĭ potŭ fi, maĭ debue să fiă atinse principiĭ atâtŭ politice, câtŭ şi bisericescĭ şi chiarŭ şi întrenaţionale, şi acelea nu potŭ fi petrecute cu vederea, fiindŭ că arŭ puté fi spre stricare; — revisiunea opurilorŭ dar, atâtŭ materială saŭ *limbistica*, câtŭ şi formală saŭ a *conţinutuluĭ laintranŭ* (1) este de trebuinţă neapărată;» de altmintrelea comisiunea se învoesce la transpunere, dacă episcopulŭ va afla-o cu cale.

La anulŭ 1865 episcopulŭ Szilagyi rĕspunde guvernuluĭ, că nu póte transpune manuscrisele cerute, ci dacă dênsulŭ are dorinţa să le publice, atuncĭ să le tipărescă la Orade; spre scopulŭ acesta înaintă Ministeruluĭ de culte o socotélă de peste 35,000 fl. v. a., şi aci se curmă apoĭ tótă corespondenţa

(1) Cuvêntŭ inventatŭ de comisiune, în locŭ de: *internŭ*.

V. In Biblioteca museului transilvanŭ din Clujŭ.

97. Историіле Цѫрзй Рꙋмѫнещи. Домніа Рáдꙋлꙋи Воd негрꙋлꙋ. Manuscrisŭ cu cirile din secolulŭ alŭ XVIII. 4° 193 foĭ paginate simplu, fóia a 4-a lipsesce.

Cronica începe cu Domnia luĭ Radulŭ Negru şi merge pînă la a doua domnie a luĭ Nicolae Mavrocordatŭ în a. 1724. Pe fóia dintre tablă şi faţa primă se află următórea însemnare :

Nos ducimus originem a Diis
Aeneas,
Ab Aenea Romani, a Romanis
Valachi.

Iarŭ pe foile 125, 126 şi 127 Ursache logofătulŭ Moldaveĭ scrie următórele:

Ачест лѣтопис: ам кꙋмпѫрат дела даскѫлꙋл: Іѡан..... сем фие: мие де четит каре мам искѫлит Ꙋрсаке: логофѫтꙋл: Молдовеи: 1777: сѫпт. л.

98. Cronica latină a luĭ Şincai cu titlulŭ :

Chronicon Daco-Romanorum sive Valachorum et Plurium aliarum Nationum in quantum eae ita commixta vixerunt, ut fata, et res gestae unius absque alterius fatis, et rebus gestis rite deduci et exarari nequeant, intra multorum annorum curricula magno cum labore et fatigio e pluribus Auctoribus editis, Diplomatibus, Manuscriptis, et Inscriptionibus collectum, et ad annos Aerae christianae digestum, per Georgium Sincay de Eadem AA. LL. Philosophiae et SS. Theologiae Doctorem, emeritum primumque per Magnum Transylvaniae Principatum Scholarum Nationalium Graeco-Catholicorum Directorem, emeritumque in Regia Universitatis Hungaricae Typographia Typi correctorem et interimalem Censorem valachicum. 4° 288 pagine

Manuscrisulŭ este autografŭ alŭ luĭ Şincai şi conţine epoca de la a. 86—1183.

Amŭ amintitŭ maĭ susŭ, că în biblioteca Episcopieĭ de la Orade încă se află unŭ fragmentŭ din cronica latină a luĭ Şincai, anume începutulŭ tomuluĭ alŭ II, de la a. 1440—1448 (1), din care înse totŭ o dată se vede, că Şincai cu traducerea nu mersese maĭ departe.

Ne lipsesce aşa dar manuscrisulŭ latinŭ asupra epoceĭ de la a. 1184—1439, care încă a trebuitŭ să fiă tradusă, fiindŭ că nu se póte crede, că Şincai să fi lăsatŭ tomulŭ primŭ neterminatŭ şi să fi începutŭ a traduce tomulŭ alŭ II-lea.

La finele manuscrisuluĭ din Clujŭ aflămŭ următórea resoluţiune :

Retento manuscripto et 4 impressis exemplaribus ad Typum admittitur. Sign. M. Varadini 6-a Maij 1812. Semnatŭ : *Antonius Szerdahelyi mp. Districtualis Librorum Revisor Regius.* L. S.

Din resoluţiunea acésta vedemŭ, că Şincai, pentru Ungaria obţinuse încă la

(1) Sub titlulŭ : *Continuatio Chronici Daco-Romanorum.*

a. 1812 permisiunea de a'șĭ tipări cronica latină, însă pentru Ardélŭ maĭ avea lipsă de concesiunea specială a censureĭ de acolo.

Din acéstă causă dênsulŭ la a. 1814 înaintă manuscrisulŭ censoruluĭ Martonfi din Clujŭ, dar aicĭ păți teribilulŭ naufragiŭ, declarându-se tótă labórea sa de la 1775 încóce, neapta de a vedé lumina ḑileĭ

99. O scrisóre a luĭ Martonfi, președintele Censureĭ din Clujŭ, prin care înaintéză guvernuluĭ Cronica latină a luĭ Șincai dimpreună cu recensiunea făcută asupra eĭ. Clujŭ 5 martie 1814. (Colecțiunea Alesandru Mike, tomulŭ «Az Oláhokról.»)

100. Reflexiones in Chronicon D-ni Georgii Sinkai. 2° 5 foĭ nepaginate. Manuscrisulŭ conține recensiunea luĭ Martonfi la cronica latină a luĭ Șincai (Ibid.)

Censorulŭ combate maĭ întâiŭ titlulŭ : *Chronicon Valachorum*, fiindŭ că în tótă Cronica, afară de câte-va conjecturĭ, nu vine nimicŭ despre Românĭ; maĭ bine s'arŭ puté numi : «*Chronicon Imperatorum Romanorum tam occidentalium quam orientaluim qui in Dacia aut pro Dacia bella gesserunt*», înse și sub raportulŭ acesta opera este superfluă existândŭ alte cronice maĭ bune; pentru ce începe Șincai Cronica sa de la împĕratulŭ Domițianŭ, care n'a vĕḑutŭ nicĭ odată Dacia saŭ pe Dacĭ, nu póte pricepe; este apoĭ o mare absurbitate, ḑice dênsulŭ, a susținé că Ionŭ Huniade și fiiulŭ sĕŭ Matia arŭ fi fostŭ românĭ, pentru că Elisabeta mama luĭ Huniadi, chiarŭ daca a fostŭ română, n'a fostŭ înse Corvină; autorulŭ, continuă Martonfi, susține că Românii arŭ fi fostŭ domniĭ Dacieĭ maĭ nainte de Ungurĭ, înse Radulŭ și Dragoșŭ de sigurŭ nu aŭ fostŭ Românĭ, chiarŭ și Gelu acela, pe care 'lŭ învinsese Tuhutŭ, saŭ nu a fostŭ românŭ, saŭ numaĭ unŭ nomadŭ, unŭ Harambașia de codrii (silvestrium Harumbassa); totŭ asemenea este ridiculă numirea de «Daco-românii», nume inventatŭ de Clainŭ și Șincai; — în tomulŭ alŭ doilea, Șincai se va încerca să arate că Tuhutŭ n'a supusŭ pe Românii din Transilvania, și prin urmare că Ungurii, Sașiĭ și toțĭ ceĭ lalțĭ sunt numaĭ usurpatorĭ aĭ statuluĭ românŭ, cu carĭ dênșiĭ se află în stare de resbelŭ, și nu le remâne altŭ ceva, de câtŭ unŭ căpitanŭ și resbunătorŭ óre care maĭ fericitŭ de câtŭ *Horia*.

Martonfi închiae astŭ-felŭ : «Se începemŭ cu agitările poporuluĭ, ḑicŭ învĕțațiĭ românilorŭ, să începemŭ cu omorurile, cu tâlhărule și incendiele. *Oare este ceva demnŭ pentru exilŭ saŭ închisóre!* Juvenalŭ și Șincai.»

101. Cronica românéscă a luĭ Șincai cu titlulŭ :

Хро́ника Рѡма̑нилѡр ши а май мꙋлтѡр Нѣ́мꙋри ... де Геѡ́ргіе Ши́нкаи дин Ши́нка, etc.

Treĭ tomurĭ manuscrise autografe, purtândŭ însemnarea oficială : Ad N. 4172, 1813.

Tom. I, a. 86—1439. 4° 596 pagine.

Tom. II, a. 1440—1613. 4° 443 pagine.

Tom. III, a. 1614—1739. 4° 394 pagine.

La finele tomuluĭ alŭ doilea se află anexatŭ și unŭ indice cu titlulŭ:

Скара II, че аратъ нѹмеле ши лѹкрѹриле каре се афлъ ꙟ Хрóника рѡмѫнилѡр де ла анѹл 1440 пѫнъ ла ȧнѹл 1613.

Despre deosebirea, ce există între manuscrisulŭ din Clujŭ și Cronica tipărită la Iașĭ, amŭ vorbitŭ în raportŭ.

102. Brevis Descriptio fatalis casus Principis Valachiae Constantini Barsarabae de Brankovan Anno 1714 die vero quarta mensis aprilis Bukurestini executa. Manuscrisŭ contemporanŭ. 2° 2 foĭ nepaginate

103. Historia Episcoporum Valachicorum in Sclavonia fine saeculi 1600—usque 1670. Colecțiunea conteluĭ Iosifŭ Kemenyi. 4° 28 pagine.

După cum ne asigură contele Kemény într'o notiță pusă la începutulŭ acestuĭ manuscrisŭ, autorulŭ acesteĭ monografiĭ ar fi fostŭ unŭ iesuitŭ din colegiulŭ de la Varasdinŭ, care a trăitŭ pe la a 1670.

104. Reflexiones circa Originem, Jura, conditiones, Religionemque in Transilvania Valachorum absolutaque in illos (praeter legibus Privilegiisque exceptos) summae Principis potestate. 2° 16 pagine.

Manuscrisulŭ, după conținutŭ. se vede a fi unŭ raportŭ oficialŭ înaintatŭ împěrăteseĭ Maria Teresia încă înainte de a. 1766, cu privire la originea, drepturile și starea politică a Românilorŭ din Transilvania

Raportulŭ constată, că Româniĭ din Transilvania sunt descendențiĭ coloniilorŭ lăsate de Imp. Aurelianŭ în Dacia, carĭ apoĭ, prin conubiu, s'aŭ amestecatŭ cu Daciĭ și Gețiĭ; arată că Voivodiĭ Munteniеĭ aŭ stăpânitŭ Țéra-Făgărașuluĭ, ca tributarĭ aĭ Regilorŭ Ungarieĭ pînă la catastrofa de la Mohaciŭ, la a. 1541, apoĭ, Stefanŭ Mailatŭ fiindŭ dusŭ în captivitate la Constantinopolŭ, Făgărașulŭ a trecutŭ la principele Ionŭ Sigismundŭ, care l'a restituitŭ în a. 1561 luĭ Gavrilŭ Mailatŭ, feciorulŭ luĭ Stefanŭ Mailatŭ, în fine la a. 1574 Făgărașulŭ, în urma uneĭ crime de infidelitate, a trecutŭ la fisculŭ ungurescŭ.

Comisiunea opinéză, că de o dată să nu se militariseze întrégă națiunea română, ci numaĭ locuitoriĭ de la Hațegŭ și ceĭ de sub munțiĭ meridionalĭ pînă la pasulŭ Buzĕuluĭ.

105. Batrachomyomachia luj Homerus, Batáje Brostylor ku Soretsi intorsze gyintij in versur unguresty de Domnu Csokonay si dupajel Kontz Josi in anulŭ 1816 luna luj Julie. 8° 46 pagine.

Manuscrisulŭ conține o travestiă a Batrachomiomachieĭ în 4 cânturĭ, saŭ patru pipe de dohanŭ (tutunŭ.) Cine a fostŭ *Kontz* Josi nu se scie. Familiĭ cu numele acesta există în Transilvania fórte multe, nu numaĭ între Ungurĭ dar și între Românĭ.

VI. In archiva familiară a conților Teleki din Têrgulŭ-Mureșuluĭ.

106. Nobilulŭ Bekus de Doba se plânge în a. 1370 la magistrulŭ comitatuluĭ Solnocŭ, că Petru feciorulŭ luĭ Vladŭ din comuna Nadișŭ în comitatulŭ Clujuluĭ, și *Vladŭ Voivodulŭ Românilorŭ*, venindŭ asupra dînsuluĭ cu forța, i-aŭ ucisŭ pe feciorulŭ sĕŭ Nicolae, iară pe femeile nobile le-aŭ deonestatŭ cu cuvinte injuriόse și le-aŭ bătutŭ cu piepturile cailorŭ. (Feria secunda proxima post dominicam oculi, MCCCLXX.)

107. Iacobŭ Toth la a. 1398, se presentă înaintea comitatuluĭ Solnocŭ ca advocatŭ alŭ *Voivoduluĭ Stefanŭ* din Moldova, cetindu-i-se chărtiile de legitimare, nobiliĭ declară, că acele nu constitue nicĭ o procură din partea Voivoduluĭ. (Deșiŭ, feria quarta proxima ante festum Penthecosten 1398.)

VII. In Biblioteca Batthyani din Alba-Julia.

108. Mitropolitulŭ *Sava* din Alba-Julia la cererea nobiluluĭ Petru Gaiva· din Șomfalăŭ ordonă preotuluĭ Petrea din comuna Baba, să ducă înapoĭ pe frațiĭ sĕĭ ca iobagĭ la numitulŭ nobilŭ. 20 augustŭ 1657. Semnatŭ: ВЛД. САВА L. S.

Sigilulŭ mitropolituluĭ Sava întipăritŭ pe chărtiă, represintă la mijlocŭ sânta Treime, iar în jurŭ inscripțiunea:

СЄИ ПЄЧАТ · САВА МИТРОПОЛИТ БЄЛГРАД ·
И · Б · &. АР· БЛЪ · А · Х · Н · З ·

VIII. In Biblioteca archidiecesană din Blajŭ.

Manuscrise de o valόre istorică saŭ literară,—afară de câte-va scrierĭ bisericescĭ ale Părinteluĭ Sam. Clainŭ și una a luĭ Petru Maiorŭ, — altele nu se află.

Chiarŭ și acele, carĭ le adunase în secululŭ trecutŭ călugĕriĭ basiliţĭ, parte aŭ trecutŭ în alte bibliotecĭ, cum aŭ trecutŭ la Orade manuscrisele luĭ Șincaj și multe de ale Părinteluĭ Clainŭ, parte aŭ peritŭ fără urmă, după cum adese orĭ se plânge onorabilulŭ Domnŭ *Cipariu* în scrierile sale. (1).

Unŭ manuscrisŭ destulŭ de interesantŭ ajunsese în secululŭ trecutŭ a fi proprietatea bibliotecеĭ Basiliţilorŭ(2). acesta era unŭ *Dicționarŭ românescŭ* lucratŭ după Dicționarulŭ latinŭ alŭ luĭ *Pariz Papai*, care se tipărise în prima edițiune la a 1708 în Leutșovia, și în a doua edițiune la a. 1768 în Sibiiŭ. (3).

(1) Acte și Fragmente, pag. VIII—IX. 137—148 și 224. — Archivŭ pentru filologiă și istoriă. 1868, pag. 227.

(2) Astădĭ împreunată cu biblioteca archidiecesană.

(3) *Franciscŭ Pariz Papai* doctorŭ în medicină s'a născutŭ la Dejŭ în a. 1649, și a fostŭ colegŭ la universitatea din Basilea cu poetulŭ românŭ *Michaiŭ Haliciu* din Caransebeșŭ. A se vedea: *Succinta Medicorum Hungariae et Transilvaniae Biographia*. Lipsiae 1774, pag. 124.

In prefaţa ediţiuneĭ a doua, Bodstetter ne relatéză următórele :

Acéstă utilă carte s'a tradusŭ în limba română de unŭ bărbatŭ óre-care poliglotŭ, şi póte chiarŭ pentru Principele Ţĕreĭ-Româneseĭ, însе uniculŭ exemplarŭ alŭ acesteĭ traducţiunĭ s'a cumpĕratŭ nu de multŭ, pe séma mănăstiriĭ Sânteĭ Treimĭ a Basiliţilorŭ din Blajŭ cu 300 florinĭ renanĭ. (1).

Acestea le scria Bodstetter pe la a. 1767. Cine a fostŭ însе acelŭ bărbatŭ poliglotŭ, şi unde a ajunsŭ manuscrisulŭ lucratŭ póte pentru Principele Ţĕriĭ românescĭ, pe lângă tóte cercetările făcute în biblioteca de aicĭ, nu am putută afla.

109. Cu acéstă ocasiune memorămŭ unŭ manuscrisŭ autografŭ alŭ învĕţatuluĭ Petru Maiorŭ, ce l'amŭ găsitŭ în biblioteca de aicĭ sub titlulŭ :

Прωтопападі́кїа адекъ Пꙋтѣ́рѣ, Дрéптꙋриле саꙋ Привилегїóанеле, Прωтопóпилωр чéлωр рωмѫнещй ꙟ Ардѣл арътате де Прωтопоп Пéтрꙋ Маїωр дела рéгин Ѩнѣл Дм҃нꙋлꙋй ѧѱче (1795). 4° 249 pagine. (2).

Cu raportŭ la manuscrisulŭ acesta onorabilulŭ D-nu *Ciparin* scria pe la a 1855, că l'a fostŭ pusŭ în biblioteca seminaruluĭ însе nu scie «unde se maĭ ţine» (3).

E de regretalŭ că scrierea unuĭ bărbatŭ aşa învĕţatŭ ca Petru Maiorŭ, care şi-a sacrificatŭ viéţa pentru a arăta drepturile istorice ale Românilorŭ, a rĕmasŭ pînă astăḑĭ nepublicată.

IX. In Biblioteca gimnasiuluĭ luteranŭ din Braşovŭ.

110. Anfang des Lebens und der Historie des Durchlauchtigsten all-Christlichen Herrn von dem wallachischen Lande Io Constantins Brancovan Bassarab Vayvod, seit Gott ihn mit dem Fürstenthum gekrönnt oder beehrt. Doue exemplare, unulŭ 4° 259 pagine, altulŭ 4° 313 pagine + 25 foĭ nepaginate.

Manuscrisulŭ conţine istoria Brancovenéscă a luĭ Radulŭ Greceanu, tradusă pe la a. 1727 în limba germană de fostulŭ directorŭ alŭ gimnasiuluĭ din Braşovŭ Ionŭ Filstich. (4).

Atâtŭ în *Magazinulŭ istoricŭ* (5), câtŭ şi în *Istoria Moldo-Romanieĭ* tipărită

(1) Translatus est utilis hic liber a viro quodam polygloto in *linguam valachicam,* forte in usum Principis Valachiae; cujus exemplar unicum in rationem Monasterii SS. Trinitatis Basilitarum Balasfalvensis, non pridem ter centum florenis rhenensibus est coemtum.

(2) «Despre Chorepiscopĭ amŭ scrisŭ pe largŭ în cartea, ce o amŭ numitŭ Protopapadichiă, întru carea se arată tóte cădinţele cele din nepomenită vreme ale protopopilorŭ din Ardélŭ» *Petru Maiorŭ* în Istoria Bisericeĭ românilorŭ pag. 278.

(3) *Acte şi Fragmente* pag. 189—190

(4) A se vedea şi ms. din biblioteca museuluĭ naţionalŭ menţionatŭ de noĭ sub titlulŭ ; *Constantin Brankovan des h. Röm. Reichs und der Wallachey Fürst,* (Nr. 7).

(5) Tom. II pag. 129,

de G. Ioanidŭ(1), s'a publicatŭ o parte din biografia luĭ Constantinŭ Brancoveanulŭ scrisă de Radulŭ Greceanu, anume epoca de la a. 1689—1700, saŭ peste totŭ 48 capitule. Manuscrisulŭ din Braşovŭ însă, conţine 80 capitole şi merge pînă la a. 1707, prin urmare este maĭ completŭ.

In unulŭ din cele doue exemplare ale manuscrisuluĭ din Braşovŭ, se află şi prefaţa luĭ Radulŭ Greceanu (tradusă totŭ în limba germană), în care autorulŭ dedică acéstă operă Domnuluĭ sĕŭ Constantinŭ Brancoveanulŭ.

111. Historie von der ersten Hereinkunft der Römer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten walachischen Reiche, welche Ao 1727 d. 5 September aus eines Anonymi Manuscripto walachico zur Nachricht von uns in die deutsche Sprache übersetzet angefangen worden. Două esemplare, unulŭ 4° 247 pagine, altulŭ 4° 344 pagine.

Manuscrisulŭ conţine cronica de la descălecatulŭ Româniloru pînă la a. 1696, tradusă în limba germană sub îngrijirea luĭ Ionŭ Filstich, 1720—1743. (2).

O parte din cronica despre descălecarea Româniloru s'a publicatŭ în *Magazinulŭ istoricŭ* (3) şi în *Istoria Moldo-Românieĭ* (4), înse manuscrisele românescĭ sunt cu 8 anĭ maĭ scurte, ele se finescŭ la a. 1688. (5).

112. Walachische Historie von der Hereinkunft als sich erhoben die rechtschafene Christen. Manuscrisulŭ conţine începutulŭ croniceĭ precedente, tradusŭ în limba germană. Sec. XVIII, 4° 8 foĭ nepaginate.

113. Historia Regum Valachorum Imperii Rudolphi Nigri Principis. Traducţiune în limba latină din cronicele românescĭ. Sec. XVIII. 4° 68 pagine

Manuscrisulŭ începe cu domnia luĭ Radu Negru (A. 6798 saŭ 1290) şi merge pînă la domnia luĭ Alexandru Vodă în a 1668. (Collectanea Ios. Fr. Trausch Nr. 95.)

114. Tentamen Historiae Vallachiae in Dei cuncta creantis et conservantis gloriam pro virium mensura et subsidiorum penuria a me elaborandae susceptum. Din josŭ: *Author hujus tentaminis Rector Gymnasii Coronensis Ioh. Filstich.*

Manuscrisŭ în limba latină din prima jumĕtate a seculuĭ alŭ XVIII-lea. 4°, 314 pagine+19 foĭ nepaginate (Colecţiunea Ios Fr. Trausch).

Autorulŭ descrie aicĭ statulŭ geograficŭ şi istoricŭ alŭ Munteniеĭ şi Moldoveĭ pînă în epoca luĭ Constantinŭ Brancoveanulŭ, iar foile din urmă se raporta la partea politică şi bisericéscă.

Manuscrisulŭ se vede a fi totŭ acela, pe care îlŭ menţionéză Seivert sub ti-

(1) Vol. II, pag. 166.
(2) A se vedea · *Engel*, Geschichte der Moldau und Walachey I, p. 58—62
(3) Tom. IV şi V.
(4) Vol II, pag. 1—165.
(5) A se vedea şi cele două manuscrise din Biblioteca Orădiĭ,: *Litopiseţulŭ ţĕriĭ românescĭ* din Descălecatulŭ de unde aŭ venitŭ româniĭ, şi *Istoria ţĕriĭ românescĭ.*

tlulŭ de *Historia Valachorum* (1), şi pe care îlŭ căutase Engel atâtŭ în biblioteca gimnasiuluĭ din Braşovŭ, câtŭ şi la unŭ consângénŭ de alŭ luĭ Filstich, înse fără nicĭ unŭ resultatŭ. (2)

115. *Iohannis Filstich Rectoris Gymnasii Coronensis* **Moldaviae Historia.** 4° 10 foĭ nepaginate (Coll. Ios. Fr. Trausch, 95.)

Seivert, in «Relatările» sale, despre învĕţaţiĭ transilvăneniĭ, ne spune că de la Filstich ar fi remasŭ şi o istorie a Moldoveĭ (*Historiola Moldaviae*). Engel o căutase pe la a. 1800, înse fără resultatŭ. Manuscrisulŭ din Braşovŭ se vedea fi aşa dar unŭ fragmentŭ din acéstă istorióră (3)

116. *Georgii Soterii Pastoris quondam Crucensis meritissimi, vigilantissimi,* **Commentariolus de Ducibus Valachiae.** Manuscrisŭ în limba latină, 4° 36 foĭ nepaginate

Autorulŭ Georgie Soterius a fostŭ preotŭ luteranŭ în comuna Crişŭ din Transilvania şi a reposatŭ la a. 1723. Dînsulŭ descrie aicĭ faptele Domnilorŭ ţĕriĭ românescĭ, incepêndŭ cu «Bassarad» celŭ d'întâiŭ Domnŭ alŭ Munteniеĭ (a. 1330), şi închiăe cu principele Nicolae Mavrocordatŭ. (4).

117. Dissertatio Historica-Genealogica de Dragoschio Vajvoda Marmorosiensi Moldaviae Fundatore, ad clarissimum Christianum Engl scripsit Innocentius Simonchicz e S. P. Gymnasii Regii Szigeth Marmorosiensis Director localis 1805. 4°, 6 foĭ. (Colecţiunea Jos. F. Trausch, Nr. 95.)

Manuscrisulŭ conţine genealogia istorică şi diplomatică a luĭ Dragoşŭ, d'impreună cu genealogia familieĭ Sasŭ.

118. *Oratio panegirica Celsissimo Principi ac Domino Domino Nicolao Maurocordato per Tractatum pacis e Germanorum Detentione liberato, in monumentum gratitudinis. Anno Liberationis humanae 1718.* Manuscrisŭ anonimŭ în limba latină 4°, 7 foĭ nepaginate.

119. *Unmassgebliche Gedanken,* wie von Seiten der sachsischen Nation diejenige Bittschrift beantwortet werden konnte, welche unter dem Nahmen der gesammten wallachischen Nation in Siebenburgen wegen Wiederaufnehmung in die Concivilitat der drey anderen Nationen Sr. k. k. Majestät eingereicht, und von Allerhochst deroselben mittelst Rescript vom 18-ten May 1791 den zu Klau-

(1) Ioh. Seivert: Nachrichten von siebenburgischen Gelehrten und ihren Schriften. Pressburg 1785.

(2) Geschichte der Moldau und Walachey. I. pag 58.

(3) De la Filstich există în biblioteca museuluĭ Brukenthal din Sibiŭ şi următórea scriere: *Historica Transilvaniae, Hungariae, Valachiae et Moldaviae Descriptio, auctore Iohanne Filstich Gymnasii Coronensis Rect* 2°, 9 foĭ nepaginate.

(4) *Engel* încă amintesce de manuscrisulŭ luĭ Soteriu, ḑicêndŭ că Seivert l'ar fi vĕḑutŭ. Unŭ altŭ exemplarŭ din *Comentariulŭ* luĭ Soteriu, se află în biblioteca museuluĭ Brukenthal din Sibiŭ sub titlulŭ. *Georgii Soterii de Ducibus Vallachiae.* 2°, 56 pagine.

senburg versammelten Landesständen mit dem ferneren Befehl zugeschickt worden, — die Bitte und Beschwerden dieses Volkes in genaue Ueberlegung zu nehmen. 2°, 13 foĭ nepaginate.

120. *Ausfuhrliche Widerlegung der im Namen der wallachischen Nation in Siebenbürgen unter dem Landtag 1791 Sr. k. k. Majestät unterlegten und sodann den 18 May 1791 den Landstanden herubergegebenen Klag und Bittschrift.* 2°, 121 pagine.

Manuscrisulŭ conține protestulŭ Sasilorŭ din Brașovŭ în contra petițiuniĭ, ce o înaintase Românıĭ din Transilvania la a. 1791, pentru ca să fie restabilițĭ în vechile lorŭ drepturĭ naționale.

121. *Bemerkungen des Mühlbächer Stadt-und Stuhls-Publicum sächsischer Nation* uiber die Frage · ob dem System derer drey Nationen die den Staat Siebenbürgen ausmachen gemass, *der gesammten wallachischen Volkerschaft, gleiche Rechte der Concivilitat* mit den drey Nationen zugestanden werden können? 2°, 19 foĭ nepaginate.

Documentulŭ conține protestulŭ Sasilorŭ din Sebeșŭ, totŭ cu privire la acțiunea politică a Românilorŭ din a. 1791.

122. *De utri Puncta contra Nationem saxonicam in obiecto querelarum per fiscalem Directorem Petrum Dobra nomine Valachorum in Fundo Regio habitantium,* rationum horum oppressionis, attentataeque eliminationis, coram SS. et OO. Regni diaetaliter congregatis, prolatarum peragendam, per eosdem SS. et OO. reformata, Rescripto regio vero dato 15 Dec. 1751 rejecta. 2°, 2 foĭ nepaginate.

123. **Diplomatarium Transilvanico-Valachicum ab anno 1234—1862,** addita mantissa aliquot Notationum et observationum de Valachis nec non *Transsumptum Conventus de Kolosmonostor ad preces Episcopi B. Klein* et pastorum graeci ritus unitorum in Transilvania super nonnullis horum Privilegiis expeditum. 4°, 280 foĭ nepaginate + 183 pagine

Volumulŭ conține o lungă serie de documente asupra stăriĭ politice și sociale a Românilorŭ din Transilvania pînă la a. 1862.

Colecțiunea este făcută de *Ios. Franciscŭ Trausch* († 1871), fostŭ președinte alŭ societățiĭ istorice transilvane și editorŭ alŭ Cronıceĭ Fucsio-Lupino-Oltardine.

X. In Bibliotece particulare.

124. La d-lŭ I. A. Navrea în Brașovŭ:

O cronică a Moldoveĭ de la «Facerea lumiĭ» pînă la isgonirea luĭ Aronŭ Vodă din scaunulŭ Domnieĭ (1595). Manuscrisŭ de la finele secoluluĭ trecutŭ cu caractere cirile. 4°, 147 foĭ.

125. La onorabilulŭ d-nŭ Iosifŭ Baracŭ protopopŭ în Brașovŭ, amŭ găsitŭ următórele *manuscrise ale poetuluĭ popularŭ Ionŭ Baracŭ.* Anume:

a) Rătăcirile luĭ Ulise, poemă în 7 «părţĭ» saŭ cânturĭ. 4°, 70 foĭ nepaginate.

b) «*Bunătatea şi înalta milostivire a Craiuluĭ Chir* şi jalnica mórte a craiuluĭ Abradatŭ şi a crăieseĭ sale Pantea». Poemă din a. 1837 scrisă cu cirile 8°, 21 pagine.

c) «*Atala* saŭ Dragostea celorŭ doĭ Indianĭ în pustiile Luiziane, o tragediă 3 persóne.» 8°, 66 pagine.

d) «*Vênătorulŭ de la Matra*, Cazimirŭ şi Leonora.» Poemă, 4°, 49 pagine.

e) «Patimele cele rarĭ şi minunate ale uneĭ Madamoizele cu numele *Cartigam*, care fusese fica unuĭ Paşă turcesc, anume Ibraim de la Anadol, şi ea căḑuse în robia creştinilor, când aŭ bătut pe Turcĭ şi ĭ-aŭ scos din ţara unguréscă, din Buda capitala ţĕreĭ, unde locuise Paşa turcesc mulţĭ anĭ, apoĭ fu botezată Christina în Paris şi făcută grofiţă, şi este în stichurĭ alcătuită de Ioan Barac magistratual translator din Braşov, în 26 octombre 1845.» 4°, 64 foĭ nepaginate.

f) «Vrednică de iubire Evropeană *Costantina*, într'o adevĕrată interesantă istorie de dragoste după vremea acésta, închinată lumiĭ ceĭ galante şi băgătóre de sémă spre desfătarea minţiĭ, în versurĭ alcătuită de Ioan Barac magistratual translator al Braşovuluĭ.» Poemă în 22 părţĭ. 8°, 482 pagine.

g) O poemă întitulată : *La mieḑulŭ nopţiĭ.*

h) Deucalionŭ şi Pirha, şi alte diferite traducţiunĭ din metamorfosele luĭ Ovidŭ. 8°, 47 foĭ.

Cu privire la viéţa şi manuscrisele poetuluĭ, onorabilulŭ d-nŭ Iosifŭ Baracŭ avu bunătatea să ne comunice încă următórele date:

«Iubitulŭ meŭ părinte, poetulŭ poporalŭ Ionŭ Baracŭ, a reposatŭ în Domnulŭ la 18 iulie 1848 în etate cam de 75—76 anĭ, fiindŭ născutŭ la anulŭ 1772—1773, prin urmare cândŭ şi-a datŭ în tiparŭ celŭ d'întâiŭ opŭ poeticŭ alŭ sĕŭ «*Arghirŭ şi Elena*», a fostŭ în etate de vre-o 27—28 anĭ. Prin opulŭ acesta, s'a făcutŭ maĭ de aprópe cunoscutŭ cu protopopulŭ şi directorulŭ de atuncĭ alŭ scólelorŭ greco-orientale Radu Tempea, de a pututŭ câştiga pe fiica acestuia de soţie, pe reposata mama mea! Acestea le sciŭ de la neuitaţiĭ meĭ părinţĭ. Totŭ odată am onóre a vĕ insciinţa, că fericitulŭ meŭ părinte dase câte-va manuscrise ale sale încă la anulŭ 1830, d-luĭ profesorŭ de preparandiă Alexandru Gavra din Aradŭ, carele ĭĭ promisese a le da în tiparŭ, şi câte-va manuscrise ale dînsuluĭ s'aŭ perdutŭ.» (Scrisórea din 8/20 octombrie 1880.)

Nic. Densusianu.

ANEXA C.

PROGRAMA

LUCRĂRILORŬ DE CARĬ ACADEMIA VA AVÉ A SE OCUPA ÎN ACÉSTĂ SESIUNE.

1. Raportulŭ Secretaruluĭ generalŭ asupra lucrărilorŭ executate în cursulŭ anuluĭ.

2. Raporturile Secretarilorŭ de secțiunĭ asupra mișcăreĭ literare și sciințifice în cursulŭ anuluĭ.

3. Raportulŭ Comisiuniĭ pentru bibliotecă.

4. Cetirea discursurilorŭ de recepțiune a d-lorŭ *Bacaloglu*, *Ion Ghica*, *Vasicĭ*, *Felix*, *Teclu* și *Brândză* cu rĕspunsurile lorŭ.

5. Raportulŭ Secțiuniĭ istorice asupra resultatelorŭ misiuniĭ domnuluĭ Densușianu.

6. Raportulŭ Secțiuniĭ istorice asupra cereriĭ d-luĭ G. Popescu de a i se da ajutorŭ pentru tipărirea unuĭ manualŭ de Geografie.

7. Raportulŭ Secțiuniĭ literare asupra cereriĭ d-luĭ S. Möckesch de a i se da ajutorŭ pentru publicarea unuĭ vocabularŭ germano-românŭ.

8. Raportulŭ Secțiuniĭ sciințifice asupra propuneriĭ d-luĭ *A. Treb. Laurianu* de a se cumpĕra maĭ multe instrumente pentru a se face observațiunĭ meteorologice și astronomice.

9. Raportulŭ Secțiuniĭ sciințifice asupra observațiunilorŭ meteorologice făcute la Brăila de d-lŭ St. Hepites.

10. Raportulŭ Comisiuniĭ financiare asupra operațiunilorŭ caseĭ în cursulŭ anuluĭ trecutŭ.

11. Raportulŭ Comisiuniĭ alese spre a cerceta lucrările executate de Delegațiune în cursulŭ anuluĭ trecutŭ.

12. Raportulŭ Secțiuniĭ literare asupra cereriĭ d-luĭ G. Popescu de a i se da unŭ ajutorŭ pentru publicațiunea sa bibliografică.

13. Completarea Comisiuniĭ pentru premiele anuale cu doĭ membriĭ din Secțiunea sciințifică și unulŭ din cea literară.

14. Decernerea premielorŭ anuale *Năsturelŭ-Herescu*, *Heliade* și *Lazăr*.

15. Raporturile asupra probelorŭ de traducţiunĭ din Herodotŭ, Plutarchŭ şi Pliniŭ celŭ tênĕrŭ, presentate la concursŭ.

16. Votarea budgetuluĭ pentru anulŭ următorŭ.

17. Alegerea noueĭ Delegaţiunĭ.

18. Constituirea Secţiuniĭ istorice.

19. Alegerea de membriĭ corespondenţĭ şi onorarĭ, uniĭ propuşĭ în sesiunea trecută.

20. Determinarea ortografieĭ ce este a se întrebuinţa în publicaţiunile Academieĭ.

21. Defigerea subiectuluĭ ce este a se pune la concursŭ pentru premiulŭ Lazărŭ pe anulŭ 1883.

22. Defigerea subiectuluĭ de pusŭ la concursŭ pentru premiulŭ Năsturelŭ seria *A* pe anulŭ 1883.

23. Alegerea comisiuniĭ pentru decernerea premielorŭ anuale în viitórea sesiune generală.

24. Alegerea comisiuniĭ pentru cercetarea manuscriselorŭ ce se vorŭ presenta la concursŭ pînă la 1 septembre 1880 asupra subiectuluĭ «sufixuluĭ liquidŭ (*l*, *r*) şi celŭ guturalŭ (*k*, *g*) în limba română.»

PROCESŬ-VERBALŬ No. 4.

ŞEDINŢA DIN 22 MARTIE.

Membriĭ presenţĭ:

Din Secţiunea literară d-niĭ: *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secţiunea istorică d-niĭ: *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopŭ.*, *Urechiă V. A.*

Din Secţiunea sciinţifică d-niĭ: *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasici P.*

Sub preşedinţa d-luĭ: *Ion Ghica.*

Şedinta se deschide la 1 oră.

Citindu-se şi aprobându-se procesulŭ verbalŭ alŭ şedinţeĭ trecute, se procede la următórele comunicaţiunĭ:

1. D-lŭ *Barițiu* ofere unŭ exemplarŭ din *Analele Asociațiunei Transilvane,* 1-a fascióră. Se primesce cu gratitudine.

2. Priimindu-se de la d-lŭ Cotovŭ din Hârșova manuscriptulŭ cu continuarea traducțiunii din Titu-Liviu, se transmite la Comisiunea ad-hoc.

3. D-lŭ Poni anunță despre imposibilitatea sa de a puté lua parte la lucrările acestei Sesiuni pînă peste doue săptămânĭ.

4. D-lŭ A. Spasicĭ, secretarulŭ legațiunii serbe de la Constantinopole, trămite în darŭ Academiei 22 opuscule în limba sêrbă, carĭ se primescŭ cu recunoscință.

După aceste comunicațiunĭ, anunțându-se că Vinerea viitóre va avé locŭ lectura discursuluĭ de recepțiune alŭ d-luĭ *Ion Ghica* și rĕspunsulŭ din partea d-luĭ *B. P. Hasdeŭ*, se rădică de către d-lŭ *A. T. Laurianŭ* o discuțiune, la care ieŭ parte d-niĭ *Babesiu*, *N. Ionescu*, *Sion*, *Stefănescu*, *Hodosiu*, *Alexandri* și *Hasdeŭ* și în urmă căria se lămuresce, în sensulŭ Regulamentuluĭ, că tóte discursurile de recepțiuue și rĕspunsurile vorŭ avé a trece într'unŭ modŭ prealabilŭ printr'o comisiune ad-hoc, chiămată a se pronunța numaĭ asupra punctuluĭ de convenință, iar la casŭ de neînțelegere între autorĭ și comisiune, raportându-se, se va decide în ultima instanță de către Academiă.

Procedêndu-se la alegerea uneĭ asemenĭ comisiunĭ se alegŭ : *P. S. S. episcopulŭ Melchisedecŭ*, d-niĭ *Bacaloglu* și *Alexandri*.

Constatându-se că d-niĭ *Sturdza*, *Fĕtu* și *Crețulescu*, nu potŭ lua parte la lucrările Comisiuniĭ de 9, care va avé a se pronunța asupra premielorŭ anuale ale Academieĭ, se alegŭ în loculŭ lorŭ *P. S. S. episcopulŭ Melchisedecŭ*, d-niĭ *Bacaloglu* și *Aurelianu*.

Ședința se rădică la 3 ore și jumătate p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 5.

ȘEDINȚA DIN 24 MARTIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ: *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sionŭ G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesuluĭ verbalŭ alŭ ședințeĭ trecute, se procede la următórele comunicațiunĭ.

1. Se primesce dela d-lŭ *Odobescu* din Paris, din partea Academieĭ de inscripțiunĭ, în schimbŭ pentru publicațiunile Academieĭ române : 15 vol. de *Comptes rendus*, 7 vol. de *Mémoires de l'Académie*, 11 vol. de *Mémoires présentés par divers savants* și 10 vol. *Historiens des croisades.* Priimindu-se cu plăcere, se transmitŭ la bibliotecă.

2. D-lŭ *Dr. Felix*, presintândŭ rĕspunsulŭ săŭ la discursulŭ de recepțiune alŭ d-luĭ *Dr. Vasicĭ*, se trămite la Comisiunea *ad-hoc.*

In urma acestorŭ comunicațiunĭ, avêndŭ a se procede la alegerea uneĭ noue comisiunĭ pentru revisiunea ortografieĭ române, se nasce o discuțiune prealabilă, dacă trebue să se alégă din corpulŭ totalŭ alŭ Academieĭ, saŭ numaĭ din Secțiunea literară. Se admite prima opiniune și se alegŭ cu majoritate d-niĭ *Baritiu*, *Hasdeŭ*, *Alexandri*, *Quintescu* și *Maiorescu.*

Ședința se rădică la 3 și jumătate, ore p. m. trecêndu-se în secțiunĭ.

p. Președinte : *G. Sion.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

POOCESŬ-VERBALŬ No. 6.

ȘEDINȚA DIN 26 MARTIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ.*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub-președința d-luĭ : *G. Sion.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citesce și se aprobă procesulŭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

Se comunică o telegramă din partea d-luĭ *A. Odobescu*, de la 25 curentŭ, prin care anunță că nu va puté pleca din Paris înainte de 8 ḑile.

D-lŭ *Alexandri* depune în darŭ 2 exemplare din drama sa *Despot-Vodă* și un exemplarŭ din opera rĕposatuluĭ D. Rallet : *Suvenirĭ și impresiĭ de călĕtorie în România, Bulgaria* etc.

Cu acéstă ocasiune, d-lŭ *Alexandri* atrage atențiunea Academieĭ asupra importanțeĭ opereĭ luĭ Rallet, care se și recomandă Secțiuniĭ istorice *ad referendum.*

D-lŭ *Maniu* declară că peste câte-va ḑile va avé gata raportulŭ săŭ de secretarŭ alŭ Secțiuniĭ istorice.

D-lŭ *Baritiu*, în numele Secțiuniĭ respective, cere 8 ḑile pentru

a se studia și a se referi asupra resultatelorŭ misiuniĭ d-luĭ Densușianu.

La 2 ore p. m. se trece în Secțiunĭ.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 7.

ȘEDINȚA DIN 27 MARTIE.

Membriĭ presențĭ:

Din Secțiunea literară d-niĭ: *Alexandri V., Caragiani I., Hasdeŭ B. P., Laurianŭ A. Treb., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ: *Babesiu V., Barițiu G., Hodosiu I., Maniu V., Melchisedecŭ P. S. S. episcopŭ, Papadopolŭ-Calimachŭ A., Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ: *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Stefănescu Gr., Teclu N., Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ: *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesuluĭ verbalŭ alŭ ședințeĭ trecute, anunțându-se că a doua ḑi urméză a se face înmormêntarea ilustruluĭ ostașŭ românŭ, generalŭ G. Magheru, Academia iea în unanimitate decisiunea, ca membriĭ eĭ să însoțéscă *in corpore* cortegiulŭ funebru alŭ mareluĭ reposatŭ și trece în Secțiunĭ la órele 2 p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ Nr. 8.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DIN 28 MARTIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ : *Alexandri V., Caragiani I., Chițu G., Hasdeŭ B. P., Laurianŭ A. Treb., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V., Baritiu G., Hodosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ, Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S., Bacaloglu E., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Stefănescu Gr., Teclu N., Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *George Sion.*

Ședința se deschide la 1 oră p. m.

După citirea și aprobarea procesuluĭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ, se procede la :

1. Lectura discursuluĭ de recepțiune alŭ d-luĭ *Ion Ghica* «despre Câmpinénu,» urmândŭ rĕspunsulŭ d-luĭ *Hasdeŭ.*
2. Lectura discursuluĭ de recepțiune alŭ d-luĭ *Dr. Vasicĭ* «despre vegetarianismŭ» urmândŭ rĕspunsulŭ d-luĭ *Dr. Felix.*

Ambele discursurĭ cu rĕspunsurile urméză a se publica în *Anale.*

D-lŭ Președinte anunță că Secțiunea sciințifică a depusŭ raportulŭ sĕŭ asupra relațiuniĭ d-luĭ Haretŭ despre observațiunile meteorologice ale d luĭ Hepites, cotulŭ d-luĭ Pisone și invențiunile d-luĭ Pușcariŭ, precum și asupra propuneriĭ d luĭ *A. Treb. Laurianŭ* despre cumpărarea maĭ multorŭ instrumente.

Ședința se rădică la 4 și jumĕtate ore p.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ Nr. 9.

ȘEDINȚA DIN 29 MARTIE

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescŭ Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesuluĭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ, d-lŭ *Maniu* ca secretarŭ alŭ Secțiuniĭ istorice, depune raportulŭ despre manuscriptulŭ de *Geografie* alŭ d-luĭ G. Popescu, prin care Secțiunea refusă de a se acorda autoruluĭ unŭ ajutorŭ, și opinéză a i se înapoia manuscriptulŭ. Raportulŭ se decide a se pune la ordinea ḑileĭ.

D-lŭ *Maniu*, rădicândŭ cestiunea, dacă discursurile de recepțiune ale membrilorŭ Academieĭ și rĕspunsurile se potŭ tipări în ḑiare saŭ în edițiunĭ particulare maĭ înainte de a fi apărutŭ în *Anale*, urméză o discuțiune, la care ieŭ parte d-niĭ *Alexandri*, *Babesiu*, *Baritiu*, *Hasdeŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ*, *Aurelianu*, *Ion Ghica*, *Stefănescu* și *Hodosiu*, și se votéză în unanimitate propunerea d-luĭ *Aurelianu*, ca memoriele citite în Academiă în genére să se publice totŭ-d'a-una immediatŭ în fascicule, făcêndŭ parte din *Anale*.

D-lŭ *Hasdeŭ* citesce raportulŭ Comisiuniĭ bibliotecеĭ, prin care se constată starea actuală și se prevĕdŭ mijlócele de îmbunătățire ultериóră. Se punŭ la votŭ și se primescŭ prin majoritate conclusiunile raportuluĭ, privitóre pe de o parte la suma de 3000 leĭ, câte

1000 de Secţiune, pentru cumpĕrare de cărţĭ, plus 1000 leĭ pentru legare,—iar pe de alta mutarea bibliotecei întregĭ într'unŭ singurŭ salonŭ, strămutându-se aiure depositulŭ de publicaţiunĭ. Câtŭ privesce previsiunile budgetare, raportulŭ se decide apoĭ a se comunica, spre sciinţă, Comisiuniĭ respective.

D-lŭ *Sion*, arĕtândŭ lipsa de scaune pentru publicŭ, se propune şi se votéză cu acestŭ scopŭ, unŭ creditŭ immediatŭ de 300 leĭ.

Citindu-se raportulŭ Secţiuniĭ sciinţifice asupra propuneriĭ d-luĭ *Laurianŭ* de a se cumpĕra maĭ multe instrumente şi asupra relaţiuniĭ d-luĭ Haretu, se primescŭ prin majoritate conclusiunile luĭ, după o discuţiune la care iéŭ parte d-niĭ *Laurianŭ*, *Stefănescu*, *Bacaloglu* şi *Babesiu*.

Şedinţa se rădică la 4 ore p. m.

Preşedinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

ANEXA D.

RAPORTULŬ SECŢIUNIĬ ISTORICE ASUPRA CERERIĬ D-LUĬ G. POPESCU.

Domnule Preşedinte,

Secţiunea istorică, în şedinţa sa de la 26 martie, a luatŭ în cercetare manuscrisulŭ de *Geografie* presentatŭ de d-lŭ G. Popescu, cu cererea de a i se da unŭ ajutorŭ spre a-lŭ publica.

Secţiunea, considerândŭ că acéstă lucrare aparţine ramuluĭ didacticŭ şi ca atare nu intră în competinţa Academieĭ, şi considerândŭ că Academia nu are nicĭ fondurĭ destinate pentrŭ lucrărĭ de acéstă natură;

Considerândŭ că acéstă lucrare a maĭ fostŭ presentată Academieĭ

în Sesiunea extraordinară a anuluĭ 1879 și s'a înapoiatŭ autoruluĭ pe aceleașĭ motive maĭ susŭ însemnate (*Analele Academieĭ*, seria II, t. I, 135);

Secțiunea a decisŭ ca manuscrisulŭ numitŭ să se înapoieze autoruluĭ prin organulŭ Delegațiuniĭ.

Președintele Secțiuniĭ: *G. Baritiu.*

Secretarulŭ Secțiuniĭ: *V. Maniu.*

ANEXA E.

RAPORTULŬ COMISIUNIĬ BIBLIOTECEĬ.

Domnilorŭ Colegĭ,

Ca membriĭ aĭ comisiuniĭ însărcinate, conformŭ art. 49 din Regulamentŭ, cu îngrijirea bibliotecei Academieĭ, credemŭ de a nóstră datorie a vĕ arĕta modulŭ cum s'a întrebuințatŭ suma ce ațĭ alocatŭ în budgetulŭ anuluĭ espiratŭ pentru îmbunătățirea și desvoltarea acesteĭ ramure, precum și dispoșițiunile ulterióre ce reclamă biblioteca.

1. Din suma de 2000 leĭ, ce în Sesiunea trecută s'a alocatŭ în budgetulŭ anualŭ, s'aŭ cumpĕratŭ parte de ocasiune cu prețurĭ fórte reduse, parte de la anticarĭ din străinătate și din țéră, 173 volume de cărțĭ cu suma de 1488 leĭ 86 banĭ; s'aŭ legatŭ 155 volume de cărțĭ cu prețulŭ de 366 leĭ și s'a plătitŭ cu suma de 141 leĭ legătura a 59 volume legate încă înainte de Sesiunea anuluĭ trecutŭ:

Cumpĕrarea a 173 volume	leĭ	1488,86
legarea a 214 volume	leĭ	497 —
		1985,86
		2000,00
Remașĭ necheltuițĭ	leĭ	14.14

Listele detaliate a cărțilorŭ cumpĕrate în cursulŭ anuluĭ, precum și a celorŭ cu carĭ biblioteca s'a îmmulțitŭ prin donațiunĭ, se alătură la acestŭ raportŭ spre a se publica în *Analele* Academieĭ.

2. Catalogarea sistematică s'a înaintatŭ multŭ de la Sesiunea trecută. Intrégă biblioteca este acum esactŭ biletată, așa că avemŭ unŭ catalogŭ alfabeticŭ completŭ pe bilete, deși încă numaĭ în întâia redacțiune.

După acésta se va procede le facerea catalógelorŭ în carĭ se vorŭ clasifica, după ordinea materielorŭ, tóte cărțile carĭ compunŭ biblioteca Academieĭ, avêndu-se de normă metóda întrebuințată de I. Ch. Brunet în *Manuel du libraire et de l'amateur des livres.*

3. Inainte de a se începe acéstă lucrare este necesarŭ a se așeḑa biblioteca de noŭ sub raportulŭ materialŭ altŭ-felŭ de cum este așeḑată astă-ḑĭ într'unŭ modŭ provisorŭ.

Aci înse Comisiunea a întîmpinatŭ piedecĭ pe carĭ Delegațiunea nu le-a pututŭ înlătura și pentru carĭ ne vedemŭ silițĭ a cere de la d-vóstră disposițiunĭ speciale.

Localulŭ destinatŭ acum pentru bibliotecă, pe lângă că este cu totulŭ nepotrivitŭ, fiind-că o mare parte de cărțĭ staŭ în întunerecŭ în dosulŭ armarielorŭ cu două fețe, de unde cu greŭ se potŭ căuta și scóte, este și cu totulŭ nesuficientŭ, maĭ cu sémă de cândŭ biblioteca s'a îmmulțitŭ cu prețiósa colecțiune rĕmasă de la regretatulŭ Papiŭ Ilarianŭ; mare parte din acéstă colecțiune este încă grămadă în unele armarie, neavêndŭ locŭ unde să se așeḑe.

Spre a scăpa de acestŭ inconvenientŭ vĕ rugămŭ, Domnilorŭ Colegĭ, să autorisațĭ Delegațiunea, alocându-ĭ în budgetŭ și suma trebuinciósă, de a muta publicațiunile Academieĭ în palalulŭ *Creditului foncĭarŭ ruralŭ*, a căruĭ direcțiune a și avutŭ amabilitatea a declara, deocamdată numaĭ verbalŭ, că ofere Academieĭ spre acestŭ scopŭ loculŭ trebuinciosŭ. După acésta într'una singură din cele două camere marĭ de carĭ dispunemŭ, adecă saŭ în salonulŭ unde se află acum depositulŭ publicațiunilorŭ, saŭ în salonulŭ de acum alŭ ședințelorŭ să se așeḑe biblioteca și archiva Academieĭ, rĕmânêndŭ cea-l-altă cameră exclusivamente pentru ședințe. Prin acésta și biblioteca se va puté așeḑa într'unŭ modŭ cuviinciosŭ, și camera pentru ședințe va deveni maĭ spațiósă, putêndŭ cuprinde unŭ publicŭ maĭ numerosŭ la ședințele publice.

4. Pentru desvoltarea ulterióră a bibliotecei și mai cu sémă pentru completarea unoră publicațiunĭ, din carĭ s'aŭ cumpĕratŭ numaĭ unele volume, iar cele apărute în urmă lipsescŭ, ve rugămŭ să alocaţĭ în budgetulŭ anuluĭ viitorŭ suma de 3000 leĭ, carĭ să se împarţă câte 1000 la fie-care din cele treĭ Secţiunĭ; iar pentru legarea cărţilorŭ vĕ rugămŭ a acorda suma de celŭ puţinŭ 1000 leĭ.

Aceste sunt, Domnilorŭ Colegĭ, lucrările ce s'aŭ făcutŭ, cu puţinele mijlóce de carĭ amŭ dispusŭ în cursulŭ anuluĭ expiratŭ, pentru îmbunătăţirea și crescerea bibliotecei Academieĭ; acestea sunt trebuinţele a cărorŭ satisfacere ea o reclamă de la d-vóstră spre a se îmbunătăţi și înmulţi, după cum se înmulţescŭ și trebuinţele Academieĭ, ce biblioteca e chiămată a satisface.

Comisiunea bibliotecei:

Secretarulŭ Secţiunii literare : *Hasdeŭ.*
» » istorice : *Maniu.*
» » sciinţifice : *Gr. Stefănescu.*

---

1. *Lista cărţilorŭ dăruite Academieĭ Române de la 1 iulie 1879 pînă la 15 martie 1880.*

	Vol	dăruitŭ de :
Alessi Dr. A. P. *si Massimu Popu*, Resbelulu Orientale illustratu; fascicluI—X.—Graz 1878.	1—8°	autoriĭ.
Association française pour l'avancement des sciences. Compte rendu de la 4-me session. Nantes 1875.—Paris 1876	1—8°	Dr. Brândză.
Bacaloglu E, Elemente de fisică.—Bucurescĭ 1871	1—8°	autorulŭ.
Baronzi G. — Batista Veleli, saŭ rĕsbunare popoiuluĭ. Legendă naţională.—Galaţĭ 1879	1—8°	autorulŭ.
Botta Carlo, Storia d'Italia continuata da quella del Guicciardini sino al 1789.—Parigi 1837.	10—8°	G. Adrianu.
» Storia d'Italia dal 1789 al 1814.—Parigi 1832	4—8°	»
Brandza le Docteur, La nouvelle école ou l'influence des travaux du prof. H. Baillon de Paris sur la Botanique contemporaine. — Iassy, 1874.	1—8°	autorulŭ.
» Trichina și Trichinosa. — Iassy 1874.	1—8°	»

		Vol dăruită de:
Brandza. Notă asupra origineĭ botanice și a afinităților terapeutice a nouluĭ medicamentŭ Iaborandi —Bucurescĭ 1875	1—8⁰	autorulŭ.
» Notă asupra unuĭ noŭ casŭ de Trichinosa.—Bucurescĭ 1875 .	1—8⁰	»
» Histoire botanique est thérapeutique des Gentianacées employées en medecine. — Paris 1869.	1—8⁰	»
» Prodromulŭ Floreĭ române, Partea I. — Bucurescĭ 1879. . .	1—8⁰	»
Brinckmeier Dr. Eduard, Volstandige Grammatik der spanischen Sprache.—Braunschweig 1844	1—8⁰	G. Sion.
Brosteanu P., Das Eisen- und Stahlwerk Reschitza.—Reschitza 1877.	1—8⁰	autorulŭ.
» Der Rumàne als Iager. — Aus dem «Memoriulu» des I. Sterka-Siulutiu übersetzt. — Reschitza 1879.	1—8⁰	»
(Bucovina) Calendariu pe anulŭ ordinariŭ 1874, 1875, 1877, 1878, 1879, 1880 Edatŭ de Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina.— Cernăuțĭ.	6—8⁰	Societatea pentru cultura română în Bucovina.
» *Fóia Societățiĭ* pentru literatura și cultura română în Bucovina. Anulŭ I (Nr. 4, 5, 8—12), II (Nr. 2, 5—12 (III 1—12), IV, (1—12)	4—8⁰	
» *Lăcrămiórele* învĕțăceilorŭ gimnasiastĭ din Cernăuțĭ la mormêntulŭ prea iubituluĭ lorŭ profesorŭ Arune Pumnulŭ repausatŭ între 12/24 Ianuariŭ 1866.—Cernăuțĭ 1866.	1—8⁰	»
» *Adaosŭ* la raportulŭ anualŭ despre scóla reală superióră greco-rĕsăritênă din Cernăuțĭ la finitulŭ anuluĭ scolarŭ 1864—1865.	1—8⁰	»
» *Sânta Scriptură* lămurindŭ singură îndestulŭ regularea referințelorŭ nóstre bisericescĭ din Bucovina. Cernăuțĭ 1867 .	1—8⁰	»
» *Statutele Societățiĭ* pentru cultura și literatura română în Bucovina. Ed. a doua.—Cernăuțĭ 1878	1—8⁰	»
» *Raportulŭ Comitetuluĭ* societățiĭ . . . despre trebile și lucrările sale în anulŭ 1876 și 1877, 1878 — Cernăuțĭ 1878—79 .	2—8⁰	»
» *Uriculŭ* fundăciuniĭ pumnulene.—Cernăuțĭ 1879.	1—8⁰	»
» *Prima Adunare* poporală în causa autonomieĭ bisericeĭ drept credinciόse din Bucovina ținută în Cernăuțĭ între 11/23 iunie 1870 —Cernăuțĭ 1870	1—8⁰	»
» *Adres'a către...* Domnulŭ Episcopŭ alŭ Bucovineĭ Eugeniu Hacman... în causa scóleĭ reale înființânde în Cernăuțĭ din fondulŭ religiuniĭ. —Cernăuțĭ 1862	1—8⁰	»
» *Rĕspunsŭ* la cele dintêiŭ patru întrebărĭ propuse de C. R. Ministerŭ și de episcopia Bucovineĭ. — Cernăuțĭ 1864. . .	1—8⁰	»
» Alphabetisch-statistisches Ortschafts-verzeichniss des Herzogthums Bucovina.	1—4⁰	»
Bullettino della commissione archeologica municipale, 1874 (Nr. IV) 1875, 1876.	3—8⁰	Odobescu.

	Vol	dăruită de:
Bullettino della commissione communale di Roma 1877, 1878. . .	2—8°	Odobescu.
Bullettino di archeologia cristiana 1870, 1871, 1872 (No II—IV), 1874 (No. 1)	5—8°	»
Caianu D F., Manualŭ pentru deprinderĭ în cugetare și composițiunĭ după I. R. Wurst. — Focșanĭ 1877	1—8°	autorulŭ.
» Regule pentru scrierea limbeĭ române — Focșanĭ 1876 . .	1—8°	»
Călinescu Al., Inființarea fabriceĭ de chârtie în România. — Galațĭ — 1879	1—8°	autorulŭ.
Cihac A. de, Dictionnaire d'étymologie daco-romane: elements slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais. — Frankfort s. M 1879	1—8°	autorulŭ.
Clintocu, I., Acrosticonu dedicatu . . I S. P. D. Michailu Pavelu Episc. gr. cat. alu Oradiei-Mari — Oradea Mare 1879	1—8°	autorulŭ.
Colecțiunea legiloiŭ din anulŭ 1868 publicată prin ministerulŭ Ung. Reg. de Justiție. — Pesta 1869.	1—8°	Al. Romanu.
Conachi Logof. C., Poesii, alcătuirĭ și tălmăcirĭ. — Iașĭ 1856. . .	1—8°	G. Sion.
Conta B., Incercărĭ de metafisică materialistă. Partea I, introducție istorică — Iașĭ 1879	1—8°	autorulŭ.
Convorbirĭ literare, Anulŭ II, IX (fără No. 4), X (fără No 11), XI (fără No. 11), XII (fără No. 1), XIII (No 1—6)	4—4°	Odobescu.
Der Deutsche Herold 1873—1878. — Berlin.	6—4°	D. Sturdza.
Dobótzky Ignácz, Bátori Zsigmond aprópénze	1—8°	autorulŭ.
Dosothei, Цримиле прѣсте Ӑн.—Iașĭ 1683	1—4°	Odobescu.
Duvergier de Hauranne, Histoire du gouvernement parlementaire en France 1814—1848. — Paris 1870.	10—8°	Bacaloglu.
Emmanuel D., Thèses presentées à la Faculté des sciences de Paris pour obtenir le grade de docteur es sciences mathématiques. Études des intégrales abéliennes de troisième espèce.— Paris 1879	1 — 4°	autorulŭ.
Fetu Anastasie, Relațiune despre starea ospitalelorŭ, ospicielorŭ și celorŭ alte stabilimente ale caseĭ St. Spiridonŭ.— Iașĭ 1877.	1—4°	autorulŭ.
Anastase Fetu, sa biographie, Extrait de l'Histoire générale biographique et généalogique — Genève	1 fol	Dr. Fetu.
Гласник српског ученог друштва, 1868 1878. У Београду 1868 - 1878	21—8°	Schimbŭ cu
» Протокол шабачког магистрата од 1808 до 1 12 године У Београду 1868	1—8°	Societatea literara
» Споменици о Штјепану Малом. Исписао из млетачког архива Проф. Спиа Љубитј У Београду, 1870	1—8°	Serbă
» Доматји извори за српску историју уредио Иван Павловитј Део први: Житиꙗ краль срьбьскыихь.—У Београду 1877.	1—8°	
» Крмчија морачка Опис рукописа Фотијеви предговори. -		

Vol dăruitŭ de:

» Градски закон, описао и издао архимандрит И Дучитј. — У Београду, 1877 . . . . 1—8° Schimbŭ cu Societatea literara Serbă.

» Приповетка о Александру Великом у старој српској књижевности. Критички текст и расправа од Стоіана Новаковитја.— У Београду 1877. . . . . 1—8°

» Споменици из Будимског и Пештаског архива — прикупио, исписао и приредио Проф. Гаврило Витковитј.— У Београду, 1873 - 1875.. . . . . 4—8° »

Geibel Emanuel, Gedichte. — Stuttgart 1860 . . . . 1—16° G. Sion.

Germain de Saint-Pièrre, Nouveau dictionnaire de Botanique. — Paris 1870 . . . . 1—8° Dr. Cuciurénu.

Ghica Ion, Convorbirĭ economice, edițiunea a treia.— Bucurescĭ 1879. 2—8° autorulŭ.

Guicciardini Francesco, Storia d'Italia, alla miglior lezione ridotta dal professor Giovani Rosini con Carto Botta.— Parigi 1832 6—8° G. Adrianu

Haretu Spiru C., Cercetărĭ asupra părțiĭ financiare a proiectuluĭ de rescumpărare a căilorŭ ferate.—Bucurescĭ 1880; . . . 1—8° autorulŭ.

Hasdeŭ B. P., Treĭ craĭ de la rĕsăritŭ, comedie în 2 acte. — Bucurescĭ 1879 . . . . 1—8° autorulŭ.

» Cuvente den Bĕtrânĭ,—Tomul I.—Bucurescĭ, 1878 . . . . 1—8° Ion Ghica

» » Tomulŭ II: Cărțile poporane ale Românilorŭ în secolul XVI. — Bucurescĭ 1879 . . . . 1—8° autorulŭ

Hauterive le comte de, La Moldavie en 1785 publiée par M. Ubicini.— Paris 1880 . . . . 1—8° Ubicini.

Herodotu. Istoria, tradusă și anotată de Alex. Gr Suțu; cartea IV.— Iașĭ 1879 . . . . 1—8° traducătorulŭ

Hennin, Manuel de numismatique ancienne, tome II.—Paris, 1830. 1—8° Ion Ghica.

Hirn G. A., Théorie mécanique de la chaleur. — Paris 1875 . . . 2—8° Bacaloglu

Hoefler Const. R, Abhandlungen aus dem Gebiete der slavischen Geschichte. — Wien 1879. . . . . 1—8° autorulŭ.

Humboldt, Kosmos. —Stuttgart 1845 . . . . 4—8° Bacaloglu

Ieremieviciu, Suciava, vechia capitală (2 foĭ). . . . . 1—4° Soc. din Bucov.

Ispirescu, Din povestile unchiașuluĭ sfătosŭ. — Bucurescĭ 1879 . . 1—8° autorulŭ

Istrati Dr. C. I, Considerațiunĭ asupra importanțeĭ și necesitățiĭ gimnasticeĭ din punctulŭ de vedere higienicŭ și socialŭ. — Bucurescĭ 1879.. 1—8° autorulŭ

Kanitz Augustus, Plantae Romaniae hucusque cognitae. Pars I. — Claudiopoli 1879. . . . . 1—8° Autorulŭ.

Kláin Sámuil, Acathist sáu carte cu múlte rugatsúni. —Sibiŭ 1801. . 1—8° L. Cercheșin.

Kuciuran George, Descrierea celor maĭ însemnate spitalurĭ din Ghermania, Englitera și Franța. — Iașĭ 1842 . . . . 1—4° Dr. Cuciurénu

Lacroix Paul, Vie militaire et religieuse au moyen age et à l'époque de la renaissance — Paris, Didot, 1873 . . . . . . 1—4° G. Adrianu.

	Vol· dăruitŭ de'
Lacroix, XVII siècle : Institutions, usages et costumes. France 1590—1700.—Paris 1880	1—4° G. Adrianu.
» XVIII-me siècle. Lettres, sciences et arts. France 1700-1789 — Paris 1878	1—4° »
» XVIII-me siècle : institutions, usages et arts, France 1700—1789. — Paris 1875 . . . . ,	1—4° »
» Les arts au moyen age et à l'époque de la renaissance. — Paris 1871	1—4° »
Lateșiŭ Ionŭ, Cartea residinței din Bucovina. — Cernăuțĭ 1862 .	1—16° Soc din Buc.
Marian S. Fl., Poesiĭ poporale române adunate și întocmite, tom. II. — Cernăuțĭ 1875	1—8° »
Matériaux pour l'histoire primitive et naturelle de l'homme, 1869, 1872, 1873, (livr. 1—9), 1875, 1876 (livr. 2 lips.) 1877 (livr. 1—11).	6—8° Odobescu.
Medicinischer und Chirurgischer Berlinischer Vöchentlicher Nachrichten I. Jahrgang 1738	1—4° Dr. Felix.
Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris. 2e série, Tom. I 3e et 4e fascicule	1—8° Odobescu.
Memoriŭ asupra încheeriĭ tractatuluĭ de comerciu cu Angliea.—Bucurescĭ 1880	1—4° Ministerulŭ financelorŭ.
Mihăilescu G., Globulŭ și Geografia Românieĭ. Dobrogea.-Galațĭ 1879.	1—8° autorulŭ
Minckwitz I., Illustrirtes Taschenworterbuch der Mythologie aller Volker. — Leipzig 1856	1—16° G. Sion.
Ministerulŭ financelorŭ, Direcțiunea comptabilitățiĭ generale, Expunerea situațiuniĭ financiare a tesauruluĭ publicŭ cu serviciele dependinte de Ministerulŭ de finance la 30 septembre 1879.—Bucurescĭ 1879.	1—4° Ministerulŭ financelorŭ
Mommsen Th., Römische Geschichte. —Berlin 1856.	4—8° Bacaloglu
Murray Grenville E. C., Les Russes chez les Russes. — Paris 1878.	1—8° Ion Ghica
Nestor V. A., Despre dobândirea fructelorŭ de către acelŭ care nu e proprietarŭ, în dreptulŭ romanŭ și dreptulŭ românŭ.— Bucurescĭ 1879	1—8° autorulŭ.
Nilles N. S, I., Kalendarium manuale utriusque ecclesiae orientalis et occidentalis.—Oeniponte 1879	1—8° autorulŭ.
Numismatische Zeitschrift 1872—1879.	1—8° D. Sturdza.
Nyelvtudományi kozlemények, 12 kötet, 1 fuzet.—Budapest 1875 . .	1—8° A. Romanu
Paicu P., II Prospectŭ de tóte schimbările așa numite flecționarie ale cuvintelorŭ române.	1 fóie Soc. din Bucov.
Pisone B., Noulŭ sistemŭ pentru mĕsurătórea capacitățiĭ vaselorŭ : butóie, buțĭ, etc. prin liquidometru inventatŭ de— —Bucurescĭ 1878	1—8° autorulŭ.
Popescu N. D., Istoria resbeluluĭ româno-ruso-turcŭ, 1875—1878 — Bucurescĭ, 1879.	2—8° autorulŭ
» Amasóna de la Rahova. — Bucurescĭ 1879.	1—8° »

	Vol	dăruită de;
Popescu N. D., Prisonierulŭ românŭ de la Plevna —Bucurescĭ 1879 .	1—8°	autorulŭ.
Popescu George, Şése anĭ din literatura română. —Bucurescĭ 1879 .	1—8°	autorulŭ
Popescu Nicolae, Tractatu istoricu asupra orig'nei, continuitatei si petrecerei Romaniloru în Dacia lui Traianu pene la anulu 1300 Blasiu 1879	1—8°	autorulŭ
Protocolulu congresului ordinaru nationalu bisericescu alu Mitropoliei Românilorŭ greco-orientali din Ungaria şi Transilvania convocatu la Sibiu pe 1/13 octombre 1878.—Sibiŭ 1879. .	1—8°	Mitropol. Mironu Romanulu.
Puiu A. T., Carte de citire pentru II şi III anŭ din învĕţămêntulŭ primarŭ.—Focşanĭ 1879.	2—8°	autorulŭ.
Pumnulŭ Ar., Grammatik der rumanischen Sprache für Mittelschulen.—Wien 1867	1—8°	G Sion.
Puscariŭ I. I., Stereometru, instrumentŭ pentru mĕsurarea corpurilorŭ (litograf.)	1—8°	autorulŭ
Puscariŭ Dr. Ilarion, Principiĭ de pedagogie generală. - Sibiŭ 1880.	1—8°	autorulŭ.
Reclus Elisée, Nouvelle géographie universelle. la terre et les hommes, —IV, l'Europe du Nord-ouest, V. L'Europe Scandinave et Russe.—Paris 1879, 1880	2—4°	G. Adrianŭ
Reinhardt, Beskrivelse af Hovedskallen af et Kaempedovendyr — Kjobenhavn 1879.	1—8°	autorulŭ.
Ressu C. Comentariŭ asupra legiĭ judecătorielorŭ comunale art. 1—42. Galaţĭ 1879.	1—8°	autorulŭ.
Revue celtique. Vol. II (Nr. 34), III	2—8°	Odobescu.
Revue critique d'histoire et de littérature, 1875.	2—8°	»
Romania, 1875—78, (Nr 13—23, 25—28)	4—8°	»
Russanescu Vasile, Predilă, un prins la Turcĭ. Poemă eroică în 4 cânturĭ.—Bucurescĭ 1879 . . . . ,	1—8°	autorulŭ.
Siaguna Andreiŭ, Promemorie despre dreptulŭ istoricŭ alŭ autonomieĭ bisericeştĭ naţionale a Românilorŭ de relegea răsăriténă în Austria.—Sibiŭ 1849	1—8°	Soc. din Bucov.
» Adaosŭ la promemorie despre dreptulŭ istoricŭ etc. — Sibiŭ, 1850.	1—8°	»
Săndulescu-Năvonénu, Explicaţiunea teoretică şi practică a codiceluĭ civile.—Bucurescĭ 1879	1—8°	autorulŭ.
Scheletti C. P., Dobrogea. — Tulcea 1879	1—8°	autorulŭ.
Siulutiu I. S., O lacrima ferbinte. — Brasiovu 1877.	1—8°	autorulŭ.
Société de Saint-Jean pour l'encouragement de l'art chrétien. Buletin Nr. 1—5, 7—8.	1—8°	Odobescu.
Statistica din România. mişcarea populaţiuniĭ pe anulŭ 1876.—Bucurescĭ 1879	1—4°	Oficiulŭ statisticŭ.
» Indicele Comunelorŭ din Dobrogea. — Bucurescĭ 1879 . .	1—4°	»
Statutele Societăţiĭ pentru încuragiarea junimiĭ române la învĕţătură în străinătate.—Iaşĭ 1875.	1—8°	Dr. Fetu.

Stefănescu B., Noţiunĭ de aritmetica practică pentru usulŭ claselorŭ I şi II primare de ambe sexe, ed. VI. — Bucurescĭ 1879. . —8₀ autorulŭ

» Noţiunĭ de aritmetică pentru usulŭ claselorŭ III şi IV primare de ambe-sexe, ed. VI.—Bucurescĭ 1879 . . . . 1—8° »

Sitzungsberichte der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-historische Classe LXXIX, LXXX, LXXXI (Heft. I-II). 3—8° Odobescu.

Strajanu M., Manualŭ de Stilistică.—Bucurescĭ 1880. . . . . . . 1—8° autorulŭ.

Supplex libellus Valachorum transilvanorum . . . —Claudiopoli 1791 . 1—4° St. Cacovianu.

Thomson Wyville, The Atlantic . . . —London 1877. . . . . 2—8° E. Bacaloglu.

Toppeltinus Laurentius, Origines et occasus Transylvanorum . . . — Viennae 1762. . . . . 1—8° P. Vela.

Tuducescu I., Introducere in economie, ed. III. — Aradu 1879 . . . 1—8° autorulŭ.

» Exerciţie intuitive.—Aradŭ 1878. . . . . 1—8° »

Vierteljahrsschrift fur Heraldik, Sphragistik und Genealogie, 1874—1879. 6—8° D. Sturdza.

Vito Pilutio, Dottrina cristiana.—Roma 1677 . . . . 1—8° E. Picot.

Vorobchieviciŭ, Manualŭ de armoniă musicală.—Cernăuţĭ 1869. . . . 1—8° Soc. din Bucov.

» Florĭ din Bucovina, optŭ cântece românescĭ cu acompaniare de piano.—Cernăuţĭ 1870 . . . . 1—4° »

Xenopolu A. D., Studiĭ economce.—Iaşĭ 1879. . . . . 1—8° autorulŭ.

Mihăilescu G., Charta judeţuluĭ Covurluiu. — Paris 18.. . . . . . autorulŭ.

(Manuscrisŭ grecescŭ, copie de pe istoria romană a luĭ Herodianŭ). 1—4° V. A. Urechiă.

(Copie fotografică de pe o chartă din evulŭ mediu a ţerilorŭ dunărene.) — »

(Fotografia arculuĭ de triumfŭ a lui Traianŭ dela Ancona). . . . — »

(Fotografia marmureĭ aşeḑate la 14 octobre 1879 în zidulŭ biseriсeĭ St. Ioanŭ a lui Stefanŭ celŭ mare dela Piatra de d-lŭ V. A. Urechia). — »

(Dóue stanpe represintândŭ facsimile litografice de pe iscăliturile mai multorŭ persóne insemnate române din întâia jumătate a seclului XIX) . . . . — Colonelŭ Pencovicĭ.

---

2. Lista cărţilorŭ cumpĕrate de la 1 iulie 1879 pînă la 1 martie 1880.

	Vol
D'Ancona, La poesia popolare italiana.	1—8°.
» e *Comparetti,* Canti e racconti del popolo italiano.	1—8°.
Approbata, Compillata Constitutiok. — Kolosvártt 1779	1—4°.
Archaeologische Zeitung, 1843—1875. — Berlin 1843—75.	30—4°.
Brunet, Mannuel du libraire. — Paris 1860.	6—8°.
Buciumulŭ şi *Trompeta Carpaţilorŭ,* colecţiune completă	14-fol.
Buletinulŭ şi *Monitorulŭ oficialŭ,* 1853—60	8-fol.

	Vol.
Campana, Compendio historico delle gverre vltimamente successe tra Christiani et Turchi et tra Turchi et Persiani.—Vinegia 1597	1—4º.
Cheap Iohn, The Chapman's Library: the Scottisch chap literature of last century classified. Comic and Humorous with life of Dongal Graham.	3—12º.
Darwin, La descendance de l'homme — Paris 1872.	2—8º.
» De l'origine des espèces. — Paris 1866.	1—8º.
Desjardins, Monuments épigraphiques du musée national hongrois.—Budapest, 1873.	1-fol.
Engel I. Chr., Geschichte der Moldau nnd Walachey — Halle 1804.	2—4º.
Φιλιππίδης, Ιστορία τῆς Ρουμουνίας.	2—8º.
Gegö Elek, A' moldvai magyar telepekrol. — Budán 1838.	1—8º
Gervais, Recherches sur l'ancienneté de l'homme. — Paris 1867	1—4º.
Giornale di filologia romanza, diretto da Ernesto Monaci —Roma 1878 (3 broşurĭ).	1—8º.
Grimm, Deutsche Rechtsalterthumer. — Gottingen 1854.	1—8º.
» Deutsche Mythologie. —Gottingen 1854.	1—8º
Grote, History of Greece. — London 1852— 1856.	12—8º.
Hoefer, Nouvelle biographie universelle — Paris 1855— 1866.	46—8º.
Kuszewicz, Narratio legationis zbaravianae. — Dantisci 1645.	1—16º.
Ker Porter, Travels in Georgia, Persia, Armenia, etc — London 1821—1822.	2—4º.
Langlès, Monuments anciens et modernes de l'Hindoustan. — Paris 1821 . . .	2-fol.
Lartet and *Christy*, Reliquiae Aquitanicae. — London.	1—4º.
Lobeck, Aglaophamus. — Regimontii Prussorum 1829	2—8º.
Méril Edelstand du, Histoire de la poésie scandinave. — Paris 1839.	1—8º.
» Mélanges archéologiques et littéraires. — Paris 1850.	1—8º.
» Histoire de la comédie ancienne. — Paris 1869.	2—8º.
Négóe Basarab W^r, Invĕțăturile către fiulŭ sĕŭ Theodosie. — Bucurescĭ 1843 .	1—8º.
Observatoriulu, diariu politicu, national-economicu si literariu. Anulu I, 1878 . .	1-fol.
Pavlinović, Narodna pjesmarica izdale Matica Dalmatinska.	1—8º.
Quatrefages et *Hamy*, Crania ethnica.—Paris 1873.	1—4º.
Recordon F., Lettres sur la Valachie.—Paris 1821.	1—8º.
Reicherstorf, Moldaviae, qvae olim Daciae pars, Chorographia.—Viennae 1541. .	1—4º.
Reinaud, Monuments arabes, persans et turques du cabinet de M. le Duc de Blacas.—Paris 1828.	2—8º.
Revue historique de l'ancienne langue française, 1877— 1878.	2—8º.
Rohrer Ioseph, Bemerkungen auf einer Reise von der Türkischen Granze uber die Bukovina durch Ost- und Westgalizien, Schlesien und Mahren nach Wien. - Wien 1804.	1—8º.
Rubieri, Storia della poesia popolare italiana	1—8º.
Sabatier, Description générale des monnaies Byzantines frappées sous les empereurs d'orient depuis Arcadius jusqu'à la prise de Constantinople.—Paris 1862.	2—8º.

	Vol.
Simeonibus Fr. Ant. de, De bello Transsylvanico et Pannonico libri sex. — Romae 1713	1—4°.
Taylor. Catalogue raisonnée of oriental manuscripts	3—8°.
Vogt, Leçons sur l'homme.—Paris 1865	1—8°.

ANEXA F.

RAPORTULŬ SECȚIUNIĬ SCIINȚIFICE.

Domnilorŭ Colegĭ,

Secțiunea sciințifică, în ședințele sale de la 19 și 21 ale curenteĭ, luândŭ în cercetare cestiunile ce i s'aŭ trămisŭ de către on. Academiă, pentru a opina asupra lorŭ, a ajunsŭ, în urma discuțiunilorŭ urmate, la conclusiunile următóre pe carĭ am onóre a le supune aprobăriĭ d-lorŭ vóstre.

Asupra primeĭ cestiunĭ :

Tablourile de observațiunĭ meteorologice făcute de d-lŭ Dr. Stefanŭ Hepites la Brăila pe lunile ianuariŭ și februariŭ anulŭ curentŭ, precum și o diagramă maĭ completă de observațiunile meteorologice pe anulŭ trecutŭ ;

Secțiunea este de părere că, de vreme ce Academia a decisŭ să se publice în *Analele* sale observațiunile meteorologice făcute de d-lŭ Hepites pe anulŭ 1879, să se publice și cele de pe anulŭ 1880. In câtŭ privesce diagrama cea nouă, ea să se conserve în archiva Academieĭ, pentru cuvêntulŭ că cea deja trămisă se află in lucrare tipografică.

Asupra celeĭ de a doua cestiune :

Raportulŭ d-luĭ membru corespondentŭ Spiru Haretŭ asupra :

a) stereometruluĭ d-luĭ Pușcariŭ,

b) cotuluĭ d-luĭ Pisone,

c) pîrghiilorŭ, pistonuluĭ circularŭ și echeruluĭ cu oglindă cilindrică a d-luĭ Penescu ;

Secțiunea sciințifică, nefiindŭ îndreptățită de Statute cu cercetarea operilorŭ și invențiunilorŭ venite la concursŭ, se declară ne-

competinte a se pronunța asupra acelorŭ lucrărĭ și este de părere a se înainta raportulŭ d-luĭ Haretŭ la Comisiunea instituită pentru decernerea premielorŭ.

Asupra celeĭ de a treia cestiune:

Propunerea d-luĭ colegŭ *Laurianŭ* formulată în modulŭ următorŭ:

«1. Să se cumpere imediatŭ pentru Academiă:

«*a*) unŭ orologiŭ cu pendulă,

«*b*) unŭ barometru,

«*c*) unŭ termometru,

«*d*) o busolă;

«2. Aceste instrumente să se așeḍe în sala Academieĭ; scriitoriĭ «Academieĭ, sub direcțiunea a treĭ membri din Secțiunea sciințelorŭ «esacte, să facă observațiunĭ pe fie-care ḍi de treĭ orĭ: diminéța, la «amiaḍĭ și séra, și să le însemneze.

«3. Să se însărcineze unulŭ saŭ duoĭ membri din Secțiunea sciin- «țelorŭ esacte, a face observațiunĭ astronomice pentru determinarea «meridianuluĭ, după care să se pótă așeḍa unŭ cadranŭ în grădina «botanică, din dărătulŭ statueĭ luĭ Mihaiŭ.

«Observațiunile se potŭ face de o cam dată cu teodolitulŭ care «se află în cabinetulŭ de fisică.

«4. Duoĭ saŭ treĭ membriĭ din Secțiunea sciințelorŭ esacte să se «însărcineze a merge la scóla militară, a intra în relațiune cu ma- «iorulŭ Căpitănénu, a lua cunoscință despre instrumentele meteo- «rologice și astronomice ce se află acolo și a raporta la Academiă.

«Dacă este acolo unŭ maĭ bunŭ teodolitŭ, să se céră de la d-lŭ «maiorŭ cu împrumutŭ, pentru observarea meridianuluĭ. Să se in- «formeze dacă este acolo unŭ bunŭ cercŭ meridianŭ, dacă e așe- «ḍatŭ și se potŭ face observațiunĭ cu dînsulŭ, și să raporteze la «Academiă despre acestea pînă la Vinerea viitóre, 15 februariŭ 1880.

«5. Aceĭ membriĭ din Secțiunea sciințelorŭ esacte să se informeze «dacă se află în Bucurescĭ de vênḍare vre-unŭ cadranŭ calculatŭ «pentru latitudinea geografică 44°,26,0.″ In casŭ când s'arŭ afla să «se cumpere, în casŭ contrariŭ să se comande la Paris saŭ la Viena.»

Secţiunea, discutândŭ, cu tótă atenţiunea cerută, acéstă propunere, a fostŭ de părere, ca punctele 1 şi 2 să se respingă, pe motivele, că nisce asemenea observaţiunĭ, ca să pótă avé vre o importanţă, trebuescŭ făcute afară, la aerŭ liberŭ şi într'unŭ locŭ apropriatŭ, iar nu în sala Academieĭ, şi apoĭ scriitoriĭ Academieĭ nu sunt în posiţiune a face aceste observaţiunĭ cu tótă esactitatea cerută, trebuindŭ pentru acésta óre-carĭ cunoscinţe speciale şi o obicĭnuinţă ad-hoc.

Afară de acésta ea găsesce, că arŭ fi unŭ adevĕratŭ luxŭ, să avemŭ în Bucurescĭ doue staţiunĭ meteorologice şi restulŭ ţĕriĭ să fie lipsitŭ de asemenea staţiunĭ, şi prin urmare Secţiunea este de părere ca on. Academiă să dea fondurile necesare pentru a se completa staţiunile deja existente în Bucurescĭ şi Iaşĭ, precum şi aceea a d-luĭ Hepites de la Brăila, cu aparatele necesare, conformŭ programeĭ birouluĭ internaţionalŭ de meteorologiă, pentru ca şi România să pótă intra în reţeaua meteorologică a Europeĭ, şi a se înfiinţa, pentru anulŭ acesta, celŭ puţinŭ o nouă staţiune meteorologică la cea-l-altă extremitate a ţĕriĭ, în Oltenia, fie in Turnu-Severinŭ, fie în Tîrgu-Jiuluĭ, fie în Craiova, pentru ca ast-felŭ, pînă la înfiinţarea de staţiunĭ meteorologice în diferitele regiunĭ ale ţĕriĭ, să putemŭ avé observaţiunĭ celŭ puţinŭ în totŭ lungulŭ ţĕriĭ.

Secţiunea a respinsŭ asemene şi punctulŭ 3 din propunerea d-luĭ *Laurianŭ*, ca neavêndŭ nicĭ uă utilitate. Determinarea meridianuluĭ are cuvêntulŭ sĕŭ de a fi numaĭ într'unŭ observatorŭ pentru a se puté instala cele-l-alte instrumente de observaţiune şi pentru ca să se pótă observa cândŭ ele s'arŭ deranja din posiţiunea lorŭ necesară şi prin urmare a se puté rectifica.

Punctele 4 şi 5 cadŭ de sine prin respingerea punctelorŭ 1, 2 şi 3.

Secretarulŭ Secţiuniĭ : *Gr. Stefănescu.*

PROCESŬ-VERBALŬ Nr. 10.

ȘEDINȚA DIN 31 MARTIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ: *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Maniu V.*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*, *Poni P.*, *Stefănescu Gr. Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Cetindu-se și aprobându-se procesulŭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ, d-lŭ *Quintescu* depune o declarațiune din partea d-luĭ Negrescu, cum că a cumpĕratŭ cu 400 leĭ Gramatica cea manuscriptă românéscă din 1757, despre care a se vedé procesulŭ verbalŭ din 29 iunie 1879, și că este gata orĭ și cândŭ a o cede Academieĭ cu acelașĭ prețŭ.

La orele 2 ¼ Academia trece în secțiunĭ.

Președinte . *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ Nr. 11.

ȘEDINȚA DIN 1 APRILIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ: *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Maniu V.*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Poni P.*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *G. Sion*

Ședința se deschide la 1 oră

Se citesce și se aprobă procesulŭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

Se citesce și se aprobă statulŭ de presința alŭ membrilorŭ pe 14 ḍile expirate.

D-lŭ *Barițiu* dă sémă de lucrările cele pendințĭ saŭ gata ale Secțiuniĭ istorice.

Se pune în discuțiune raportulŭ Secțiuniĭ istorice despre manualulŭ celŭ manuscriptŭ de geografie alŭ d-luĭ G. Popescu și se primescŭ conclusiunile aceluĭ raportŭ.

D-lŭ *Stefănescu* ofere din partea sa și a d-luĭ *Aurelianu* unŭ exemplarŭ din *Revista sciințifică* pe anulŭ X pentru biblioteca Acedemieĭ. Se primesce cu mulțumire.

D-lŭ *Baritiu* dă cetire raportuluĭ săŭ despre cartea reposatuluĭ D. Rallet : *Suvenirĭ și impresiĭ de călĕtorie*, analisândŭ-o capitolŭ cu capitolŭ și căutândŭ în ea o oglindă credinciósă a greleĭ epoce cândŭ s'a scrisŭ și a frumosuluĭ caracterŭ alŭ autoruluĭ.

Acéstă lectură, producêndŭ cea maĭ vie impresiune asupra Aca-

demieĭ, d-niĭ *Ion Ghica* și *Alexandri*, carĭ avuseseră ocasiunea de a fi în Constantinopole pe timpulŭ cândŭ veniseră acolo ceĭ doĭ marĭ Românĭ, Rallet și Costache Negri, pentru a stărui în privința secularisăriĭ averilorŭ mănăstirescĭ, completéză raportulŭ d-luĭ *Baritiu*, dândŭ amărunte asupra energieĭ și fineţeĭ cu care aŭ lucratŭ ambiĭ trămișĭ și insistândŭ asupra importanțeĭ memorielorŭ și actelorŭ de corespondență ce cată să fi rĕmasŭ după Negri maĭ cu sémă.

D-lŭ *Alexandri* adaogă că ilustrulŭ reposatŭ 'ĭ-a încredințatŭ d-sale cu limbă de mórte, maĭ multe lădĭ cu hârtiĭ pe carĭ înse, nefiindu-ĭ pînă acum remise, nu le-a cercetatŭ încă, dar speră că o va puté face peste puținŭ și că va găsi acolo multe tesaure pentru istoria epoceĭ.

D-lŭ *Babesiu* mulțumesce d-luĭ *Baritiu* de a fi provocatŭ o discuțiune atâtŭ de interesantă. D-sa constată că și Româniĭ de peste Carpațĭ aŭ avutŭ a trece prin lupte analóge cu acelea în carĭ, cu maĭ multŭ succesŭ, aŭ luatŭ o parte atâtŭ de strălucită Negri și Rallet, și că și acolo există saŭ aŭ existatŭ în acéstă privință memorie prețióse, unele nepublicate încă, altele perdute saŭ rătăcite. D-sa exprimă dorința ca amĕruntele date de d-niĭ *Alexandri* și *Ion Ghica* să se alăture în *Anale* ca apendice la raportulŭ d-luĭ *Baritiu*.

Ședința se rădică la 4 ore p. m.

p. Președinte : *G. Sion.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

ANEXA G.

RECENSIUNEA CĂRTIĬ

Suvenirĭ și impresiĭ de călĕtoriă în România, Bulgaria, Constantinopole de Dim. Rallet. — Paris 1858.

Dimitrie Rallet a fostŭ unulŭ din aceĭ nobilĭ fruntașĭ moldovenĭ, carĭ aŭ lucratŭ și luptatŭ în totŭ cursulŭ vieţeĭ lorŭ pentru sublimele scopurĭ patriotice și totŭ odată naționale. Dotatŭ de la natură cu calități eminente, trecutŭ prin studiĭ sistematice, cunoscĕtorŭ de

cele doue limbĭ clasice și de câte-va moderne; după ce-șĭ câștigase maĭ multe merite pentru patria sa, în iulie 1855 luase de la compatrioțiĭ sĕĭ misiunea de a merge la Constantinopole, împreună cu fericitulŭ și neuitatulŭ Const. Negri, spre a mijloci regularea definitivă a cestiuniĭ *monastirilorŭ închinate la sântele locurĭ*, cu alte cuvinte, a desrobi dar a șésa parte a locuitorilorŭ Românieĭ, ale căreĭ veniturĭ deveniseră prada străinilorŭ, mărŭ de cértă între diplomațĭ, periculŭ învederatŭ pentru existența patrieĭ. Sevastopole căḍuse, armistițiulŭ era încheiatŭ, representanțiĭ puterilorŭ, carĭ în conferințele de la Viena nu scóseră nimicŭ bunŭ la cale, se concertaŭ acumŭ în Paris. Era timpulŭ supremŭ, óra a unŭ-spre-ḍecea, ca bărbațiĭ de statŭ aĭ națiuniĭ românescĭ să dea informațiunile cele maĭ esacte și maĭ clare la tótă Europa, în tóte cestiunile relative la patria lorŭ. Apoĭ cestiunea monastirilorŭ închinate era într'adevĕrŭ și ea una din cele maĭ critice și maĭ arḍĕtóre, precum s'a pututŭ cunósce maĭ în urmă din mulțimea de documente publicate în acéstă materie, cum și din înprejurarea că cestiunea devenise unŭ nodŭ gordianŭ, care în cele din urmă nicĭ că se deslega altmintrea, decâtŭ prin sabia unuĭ *Alexandru*.

Fericitulŭ Rallet avuse și zelulŭ nobilŭ de a publica, pînă se afla în viéță, o parte considerabilă din reminiscințele aceleĭ misiunĭ. Cartea ce ne stă d'înainte, de formatŭ 8° mare, coprinde 160 de pagine. Scrierea sa bogată de ideĭ sănătóse, inspirată preste totŭ de amorulŭ patrieĭ, este pătrunsă în maĭ multe părțĭ ale eĭ de foculŭ sacru alŭ poesieĭ, iar pe alocurea seriosulŭ se preface în umoristŭ. Stilulŭ sĕŭ vedesce pe omulŭ dedatŭ a cugeta de micŭ în câte o limbă străină, ceea ce ni se întîmpla la fórte mulțĭ Românĭ cărturarĭ, iar provincialismiĭ moldovenescĭ îĭ aplică cu mare dilecțiune și pe icĭ pe colea în numĕrŭ așa de mare, în câtŭ lectoriĭ din alte provinciĭ simtŭ lipsa unuĭ glosarŭ de cuvinte străine și de cele obsolete saŭ și archaice. Inainte înse cu 24 de anĭ totŭ cam așa scriamŭ ceĭ maĭ mulțĭ din generațiunea bĕtrână; apoĭ dacă Rallet arŭ maĭ trăi astăḍĭ, elŭ arŭ fi trecutŭ bine preste 70 de anĭ.

Autorulŭ și-a înpărțitŭ opulŭ în 20 de capitule.

In cap. I se desparte cu multă duioșiă de patria sa și, după ce

face câte-va reflexiunĭ ingeniόse și umoristice despre absurditățile geografilorŭ carĭ aŭ descrisŭ capitala Iașĭ, iea în rîsŭ numele orășelului numitŭ Tîrgu-Frumosŭ, unde a masŭ în prima nόpte, iar ajungêndŭ la Siretŭ, se apucă să cânte cu mare duioșie :

Curge, curge rîŭ seninŭ !
Alŭ tĕŭ șopotŭ dulce, linŭ
Tinereța'mĭ veselia
Și simțirea'mĭ desvelia.
Cândŭ te vĕḑŭ nu pociŭ uita
Recόrea din lunca ta.
Câte-orĭ prin ea umblam
Și plăcerĭ multe aflam !
Câte orĭ prea fericitŭ
Prin cărărĭ am rătăcitŭ,
Negândindŭ la rĕutățĭ
Și l'a țĕreĭ reutățĭ;
C'altă lume nu sciam
De câtŭ lumea ce simțiam,
Nu visamŭ de suferințĭ,
Că'mĭ trăiaŭ buniĭ părințĭ. etc. etc.

Ajunșĭ la Romanŭ, călĕtoriĭ trămișĭ în numele patrieĭ fuseră ospătațĭ în stilulŭ anticŭ moldovenescŭ, de unde, trecêndŭ pe la Bacăŭ, deteră la unŭ locŭ preste faimosulŭ hoțŭ Condrea, acum înse ca cerșetorŭ înfrântŭ de amarulŭ captivitățiĭ de 10 anĭ în fundulŭ salinelorŭ și petrecutŭ de gardianĭ. Aci autorulŭ ese în unŭ alŭ doilea cântecŭ cunoscutŭ prea bine în Moldova :

Frunḑă verde de cereșĭ
Lungu'ĭ drumulŭ pîn' la Ieșĭ !
Lungu'ĭ drumulŭ și bătutŭ
Din Siretŭ și pîn'n Prutŭ.
Nu'ĭ bătutŭ de carŭ de boĭ,
Ci'ĭ bătutŭ totŭ de nevoĭ;
Arḑ-o foculŭ rezeșiă
Eŭ chiteamŭ că'ĭ boerie,
Și'ĭ numaĭ o sărăcie.

La o postă pe drumulŭ Focșanilorŭ călĕtoriĭ daŭ peste o pe-

trecere ţĕrănéscă. Aci Rallet se folosesce de ocasiune ca să descrie modulŭ de veselie la Românĭ şi caracterulŭ acestuĭ poporŭ. Descripţiunea sa, pe lângă că este adevĕrată, e şi umoristică. Ajunşĭ la Focşanĭ, iubitulŭ nostru scriitorŭ se miră de ce acelŭ oraşŭ se maĭ fiă consideratŭ ca hotarŭ între Românĭ şi Românĭ.

In capitolulŭ II, fórte scurtŭ, face 10 poste de la Focşanĭ la Bucurescĭ, între reflexiunĭ umoristice asupra postelorŭ din acea epocă şi însémnă câte-va momente istorice marĭ de la Focşanĭ şi Rîmnicŭ.

Cap. III este dedicatŭ aprópe numaĭ capitaleĭ Bucurescĭ şi locuitorilorŭ sĕĭ. Priimirea frăţéscă şi căldurósă ce avură aci C. Negri şi Rallet aŭ încântatŭ pe acesta, în câtŭ se întrébă, de ce vĕḑu dênsulŭ atâtŭ de târḑiŭ acéstă capitală. Unele din pasagele coprinse pe acele 10 pagine (12—22) despre Bucurescĭ, pare că le-arŭ fi scrisŭ numaĭ erĭ, iar despre scóla militară de atuncĭ vorbesce în spiritŭ profeticŭ.

In cap. IV autorulŭ descrie caracterulŭ Românilorŭ în comparaţiune cu alte popóre ale orientuluĭ, simpatiile şi antipatiile lorŭ; combate panslavismulŭ, demască politica ruséscă ca şi pe cea austriacă relativă la România; la unŭ locŭ citéză doina de odinióră, cândŭ Românulŭ

Avea lécurĭ de păgânĭ:
De Tatarĭ avea săgétă,
De Turcĭ o sabiă lată,
Şi de Leşĭ unŭ buzduganŭ,
Şi de Ungurĭ unŭ arcanŭ.

Totŭ în acestŭ capitolŭ maĭ adaogă şi cânteculŭ:

Prutule, rîŭ blestematŭ,
Facete-aĭ afundŭ şi latŭ,
Ca potopulŭ turburatŭ;
Malŭ cu malŭ nu se zăréscă,
Glasŭ cu glasŭ nu se lovescă!
Cândŭ locustele vorŭ trece,
La estŭ malŭ să mi se 'nece.
Colerele cândŭ vorŭ trece,
Pe la mijlocŭ să se 'nnece etc. (1)

(1) Pag. 31.

Despre publiciştiĭ străinĭ, carĭ aŭ scrisŭ câte-ceva despre Românĭ, Rallet judecă fórte justŭ, dicêndŭ, că eĭ facŭ cu popórele micĭ, cum facŭ bogaţiĭ cu săraciĭ, cărora nu le iértă nicĭ unŭ viţiŭ, căcĭ necunoscêndu-le trista posiţiune în care se află, nu cunoscŭ nicĭ causele viţiuluĭ.

In cap. V se descriŭ maĭ multe scene de la Rusciucŭ, starea de barbarie în care se afla Bulgaria; atinge şi aci câte-va momente istorice marĭ, cu care ajunge şi la Varna, iar administraţiunea turcéscă o indigitéză totŭ cu fericitulŭ sĕŭ umorŭ :

Mustafa de la Baba
Cu cealmaua câtŭ róta,
Cu capulŭ câtŭ baniţa
Şi cu ochiĭ câtŭ palma.

Cap. VI. De la Varna, înbarcându-se pe unŭ vaporŭ alŭ Lloyduluĭ austriacŭ, autorulŭ descrie câte-va scene şi suferinţe nedespărţite de călĕtoria pe mare, trage şi câte-va paralele între Francesĭ şi Anglii, între Turcĭ şi alte popóre occidentale.

De la cap. VII, de cum intră în Bosforŭ şi pînă la XVIII. pe 90 de pagine, Rallet, pe lîngă că descrie părţile principale ale capitaleĭ otomane cu impresiunile şi cu posiţiunea sa, care este unică în lume, face şi unŭ studiŭ comparativŭ asupra vieţeĭ popórelorŭ orientale, dintre carĭ pe cele maĭ multe, necum să le cunóscă alte popóre europene, dar nu sunt cunoscute nicĭ la partea cea maĭ mare a Românilorŭ. Să o scie înse cărturariĭ nostri, că fără unŭ studiŭ aprofundatŭ alŭ vieţeĭ orientale noĭ nicĭ o dată nu vomŭ înţelege, necum pe scriitoriĭ anticĭ profanĭ, dar nicĭ pe ceĭ bisericescĭ.

Totŭ în acéstă parte a cărţiĭ aflămŭ apreţiările cele maĭ instructive şi anume : de la pag. 56 înainte, despre corupţiunea criminală a bizantinilorŭ înainte de a cădé sub Turcĭ; de la pag. 65 pînă la 80, blestemăţiile hoţescĭ ale dragomanilorŭ; miile de existenţe catilinare maĭ alesŭ în Galata; indolenţa şi lenea proverbială a funcţionarilorŭ turcescĭ. La pag. 83-85 îşĭ aŭ şi femeile turcescĭ partea lorŭ. De la pag. 89 înainte se vorbesce despre Fa-

narŭ, cu călugăriĭ greci de acolo și cu simonia lorŭ în termenĭ aspri, reflectândŭ și la autonomia bisericeĭ românescĭ.

Rallet se ocupă și de Jidovĭ în câte-va locurĭ, iar la pag. 93 descrie scârnavulŭ lorŭ Ghetto din Constantinopole, unde adaoge și o împrejurare ce mi s'a părutŭ fórte caracteristică, démnă de a o releva și acilea, că adică învălue pe morțiĭ lorŭ și ĭ îngrópă pe *furișŭ*. Mie mi se pare că acéstă descoperire făcută de către Rallet în Constantinopole nu este tocmaĭ nouă și că ea merită ca să fie urmărită preste totŭ pe unde locuesce jidovime. Dacă sunt Jidovĭ carĭ ișĭ îngrópă pe morțiĭ lorŭ pe ascunsŭ, atuncĭ ce valóre ar maĭ avé registrele civile?

La pag. 97 Rallet află că politisarea saŭ, maĭ la înțelesŭ, disputele politice sunt o *epidemiă românéscă*. Noĭ înse cunóscemŭ unŭ altŭ poporŭ, aĭ căruĭ cărturarĭ nu potŭ nicĭ mânca și bea, dacă nu vorŭ face politică. Totŭ acilea autorulŭ reflectă la suferințele amare ale emigranțilorŭ românĭ și ĭĭ numesce, precum aŭ și fostŭ în realitate, apostolĭ aĭ Românieĭ, lipsițĭ de patriă și familiă, supușĭ la mulțime de privațiunĭ; sufletele lorŭ cercate prin atâtea nenorocirĭ, curățite de micele patimĭ și interese locale. Meditațiunea, ce face Rallet cu acea ocasiune la îngropăciunea renumituluĭ bărbatŭ polonŭ Mickievicĭ, este profundŭ simțită și mie îmĭ vine să o asémănŭ cu fabulosulŭ cântŭ alŭ lebedeĭ.

Sânta Sofia, Hipodromulŭ (astădĭ At-meidan), edicule și alte resturĭ antice daŭ o lectură de care nu ar trebui să se lipséscă nicĭ unŭ Românŭ; dar câțĭ ieŭ în mână măcarŭ scrierile luĭ Cantemirŭ și alte câte-va itinerare scrise românesce despre Orientŭ?

La pag. 120 se află decopiată inscripțiunea latină descoperită de către domnulŭ Ionŭ Ghica, pre cândŭ era denumitŭ principe de Samos, la casele ce fuseseră ale domnuluĭ Constantinŭ Brancovanu și ale fiilorŭ sĕĭ; copia coprinde câte-va erorĭ, carĭ înse potŭ fi corese ușorŭ.

Șépte lunĭ aŭ petrecutŭ Negri și Rallet cu acea ocasiune în Constantinopole, întru apărarea drepturilorŭ țĕreĭ în causa monastirilorŭ închinate, șépte lunĭ de o paciență impusă orĭ și cuĭ de

neaudita indolență turcéscă, pe care Rallet nu o póte caracterisa maĭ aprigŭ, de câtŭ citândŭ unele exemple, precum, că unŭ călugărŭ din Trapezunta ședea de optŭ anĭ, unŭ archimandritŭ sêrbescŭ de 15 anĭ, fără să védă cu ochiĭ sĕĭ resultatulŭ definitivŭ alŭ proceselorŭ ce purtaŭ, iar unŭ Românŭ venise de câte-va orĭ de la Smirna ca să-șĭ iea salariulŭ, pînă ce-lŭ cheltui întregŭ pe drumurĭ.

Capit. XIX coprinde numaĭ cestiunea monastirilorŭ închinate, încurcată de călugăriĭ din Fanarŭ, de dragomanĭ și de câțĭ-va diplomațĭ, asupra cărora Rallet, în amărăciunea sufletuluĭ sĕŭ, îșĭ ascuți pana cum se cade. După nenumĕrate memoriale, după perderĭ de dile multe prin întunerecŭ, in fine deputațiĭ românescĭ scósera cu mare greutate celŭ puținŭ atâta la cale, că în acea importantă cesiune să nu se iea nicĭ o mĕsură definitivă, căcĭ *nu* atuncĭ eraŭ momentele favorabile pentru o soluțiune ca aceea. Rallet se temea și de resultatele conferințelorŭ, nu aștéptă multŭ nicĭ de la Hat-i-humaiun alŭ Sultanuluĭ, publicatŭ in acele dile.

In fine deputațiĭ plécă abia acasă și debarcă la Galațĭ, pentru ca venindŭ la Iașĭ, să iea parte la lupta acea înverșunată, disperată însoțită și de unele fapte trădătóre ale unorŭ ómenĭ, despre carĭ Rallet dice, că se iviră ca ciupercile eșite din gunoiŭ și le aplică fabula despre *secure și pădure*, cum și cea despre motanĭ (cloțanĭ, gusganĭ), «carĭ se sgârie și îșĭ scotŭ ochiĭ între sine, cândŭ îĭ strînge «altulŭ de códă.»

Acésta este cartea : *Suvenirĭ și impresiĭ de călĕtoriă* a luĭ D. Rallet, care după ce o tipări, nu ajunse ca să o védă publicată și în limba francesă, precum îșĭ propusese, căcĭ preste puținŭ se mută din viéță.

G. Baritiu.

PROCESŬ-VERBALŬ No. 12.

ȘEDINȚA DIN 2 APRILIE.

Membri presințĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion.*, *Poni P.*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub-președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Citinduse și aprobându-se procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ trecute, d-lŭ *Papadopolŭ-Calimachŭ* depune din partea d-luĭ A. Gregoriadi Bonachi, din Fălticenĭ, opera profesoruluĭ W. Schmidt, *Suczawa's Denkwuerdigkeiten* și anunță că d. Bonachi va maĭ trămite Academieĭ și alte publicațiunĭ analóge. Se primesce cu gratitudine, și cartea se transmite la bibliotecă.

Constatându-se mulțimea lucrărilorŭ pendințĭ în comisiunĭ, la ora 1 și jumĕtate, Academia trece în secțiunĭ.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 13.

ȘEDINȚA DIN 3 APRILIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Poni P.*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citesce și se aprobă procesulŭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

D-niĭ *Babesiu*, *Quintescu și Baritiu* daŭ lămurirĭ în privința lucrărilorŭ diferitelorŭ comisiunĭ.

Se fixéză ordinea dileĭ pentru ședința publică de Vinerĭ și anume discursulŭ de recepțiune alŭ d-luĭ *Dr. Felix*, elaboratulŭ d-luĭ membru corespondentŭ S. Haretu și raportulŭ secretaruluĭ Secțiuniĭ istorice.

După o discuțiune, la care ieŭ parte d-niĭ *Ion Ghica*, *Laurianŭ*, *Maniu și Babesiu*, d-lŭ *Baritiu* — față cu dorința manifestată cu insistință din partea Academieĭ întregĭ — se decide a citi în ședință publică lucrarea d-sale despre Schoppenhauer.

Ședința se rădică la 3 ore p. m., trecêndu-se în secțiunĭ.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 14.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DIN 4 APRILIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ: *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ: *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopŭ*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ: *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Poni P.*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ: *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră p. m.

Se citesce și se aprobă procesulŭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

D-lŭ Președinte atrage atențiunea Academieĭ asupra necesităţiĭ de a se regula pentru anulŭ 1882 punerea la concursŭ, din partea Secțiuniĭ sciințifice, a uneĭ tese pentru premiulŭ *Lazărŭ*, în conformitate cu art. 95 din Regulamentŭ.

D sa propune totŭ odată în desbaterea Secțiuniĭ istorice, dacă n'ar fi bine ca să se publice în facsimile de mărime redusă în *Analele* Academieĭ, inscripțiunile latine aduse din Dobrogea de d-lŭ *V. A. Urechiă*, acele slavice de la Bistrița din Moldova culese de d-lŭ *Dim. Sturdza* și cele slavice și române copiate la Ferescĭ, la Negoescĭ, la monastirea Délulŭ și la Têrgoviște, de către d-lŭ Bianu.

D-lŭ Secretarŭ alŭ Secțiuniĭ respective citesce raportulŭ despre mișcarea istorică în cursulŭ anuluĭ expiratŭ, atâtŭ în România precum și în străinătate cu referința la Românĭ.

D-lŭ Haretŭ citesce unŭ memoriŭ despre accelerațiunea seculară a luneĭ.

D-lŭ *Baritiu* dă lectură disertațiuniĭ D-sale despre Schoppenhauer.

D-lŭ *Felix* citesce discursulŭ săŭ de recepţiune despre *Mişcarea populaţiunii.*

Ora fiindŭ înaintată şedinţa se rădică la 4 ore şi jumĕtate p. m

Preşedinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

ANEXA H.

RAPORTU

ASUPRA

MIŞCĂRIĬ LITERATUREĬ ISTORICE ÎN CURSULŬ ANULUĬ 1879 ÎN ROMÂNIA ŞI ÎN STRĂINĂTATE CU REFERINŢĂ LA ROMÂNĬ.

Domnilorŭ Colegĭ,

În şedinţa de la 13 iuliŭ expiratŭ, Delegaţiunea Academieĭ, în dorinţa de a vedé sporindu-se activitatea Instituţiuniĭ nóstre, întru înavuţirea literatureĭ naţionale cu raportŭ la tóte ramurile sciinţeĭ, a credutŭ că nu póte rĕspunde maĭ bine la legitimele aşteptărĭ şi chiarŭ la datoria ce-ĭ impune propria eĭ chemare, de câtŭ făcêndŭ ca să se adune încetulŭ cu încetulŭ materialulŭ necesarŭ pentru o lucrare enciclopedică, care să aibă a îmbrăţişa tóte subiectele de sciinţă referitóre la naţionalitatea şi patria nóstră română.

În acestŭ scopŭ, Delegaţiunea a pusŭ în sarcina Secretarilorŭ de Secţiunĭ, să presinte fie-care, la începutulŭ sesiuniĭ ordinare, câte unŭ raportŭ despre mişcarea literară de peste anŭ, în ramura cu care se ocupă Secţiunea respectivă.

Subsemnatulŭ, conformându-mĕ decisiuniĭ luate, îndeplinescŭ cu plăcere acéstă datorie, supunêndŭ D-lorŭ vóstre, prin raportulŭ de faţă, notiţele bibliografice despre mişcarea literară în ramura istorică, pre câtŭ mi-a fostŭ cu putinţă să le adunŭ în decursulŭ expiratuluĭ anŭ.

Sub formă de preambulŭ, fie-mĭ permisŭ, Domnilorŭ Colegĭ, să vĕ împărtăşescŭ în puţine cuvinte cugetările şi reflexiunile mele despre

activitatea literară pe terêmulŭ istoricŭ, cu referință la noĭ și ale nóstre, urmată în decursulŭ anuluĭ încetatŭ.

Ceca ce arŭ fi de ḑisŭ, după mine, asupra literatureĭ străine este, că ea deșteptă, maĭ alesŭ astă-ḑĭ, tótă atențiunea nóstră, de óre-ce ni se spune că istoriografia și limbistica română aŭ celŭ maĭ mare interesŭ pentru etnografia orientuluĭ.

Precumŭ în trecutŭ literatura străină, care, ocupându-se, cândŭ în interesŭ purŭ scientificŭ, cândŭ în scopŭ eminamente tendențiosŭ, pururea înse cu multŭ zelŭ de istoria și naționalitatea poporuluĭ românŭ, nu s'a mărginitŭ în subiectulŭ istoricŭ, — totŭ asemenea și astă-ḑĭ ea nu se póte desface de óre-carĭ preocupațiunĭ străine scienței, dar cu atâtŭ maĭ vătămătóre istorieĭ și naționalitățiĭ nóstre.

Este de însemnatŭ că la o mare parte din istoriografiĭ moderni de naționalitate *slavă*, *germană* și *maghiară*, caracterulŭ politicŭ pare a forma astă-ḑĭ ca și în trecutŭ meḑulŭ investigațiunilorŭ scientifice, fondulŭ studiuluĭ istoricŭ, cândŭ vine vorba despre vechimea origineĭ nóstre, despre latinitatea și în particularŭ despre continuitatea poporuluĭ românŭ pe străvechiulŭ pămêntŭ alŭ Dacieĭ Traiane.

Dacă pînă și în ḑilele nóstre maĭ aŭ trecere în literatura modernă, la uniĭ din eruditiĭ străinĭ, vechile prevențiunĭ, eresiele tradiționale; dacă condamnata sistemă de ipotese deșerte și conjecturĭ fără meḑŭ, dar cu atâtŭ maĭ tendențióse, continuă a cuceri buna credință într'o parte și a încuragia, á justifica doctrinele rătăcite în altă parte, — causa, după a nóstră individuală părere, reşede póte în nepăsarea și în puțina însuflețire care se resimte în întîmpinările fórte blânde și timide din partea învĕțațilorŭ nostri. Noĭ amŭ vĕḑutŭ cum scóla slavistă, îndrumată de câțĭ-va anĭ, pe căile marilorŭ dascălĭ *Schaffarik*, *Drinov*, *Dlugoss*, *Miklosich*, *Kopitar*, *Tomaschek* etc; cum scóla germană, trăindŭ în tradițiunile luĭ *Eder*, *Sulzer*, *Engel*, *Gooss*, *Neugebauer*, etc., cum, în cele din urmă, juna scólă maghiară, pornită pe acelașĭ priporŭ, — fie-care avêndu-șĭ punctulŭ propriŭ de plecare, se trudescŭ a ne face concurență pe terêmulŭ vechimiĭ, în sînulŭ țĕrilorŭ române; cum fie-care caută elemente sprijinitóre pentru problemele și conclusiunile

lorŭ, în moravurile, datinele, legendele, tradițiunile și maĭ multŭ încă în lexicografia poporuluĭ românŭ.

Din fericire și ca unŭ bunŭ augurŭ, cultulŭ sciințeĭ, cultulŭ pentru sanctitatea veritățiĭ istorice pare a se reculege, pare a voi să-șĭ revendice dominațiunea și să inspire pe învĕțațiĭ lumiĭ apusene din qilele nóstre, a cărorŭ descernementŭ și agerime nu va întârḑia și de astă-dată sa r verse din ce în ce maĭ multă lumină, spre a se termina pentru totŭ-dé una cu controversele factice și caduce; într'unŭ cuvêntŭ cu acele doctrine silite, abătute de la realitatea faptelorŭ și create nu pentru reserva de îndoință saŭ de sfiiciune, dar maĭ multŭ prin calculŭ și în scopŭ egoistŭ, politicŭ, silindu-se a întuneca originea, a denatura evenimentele, a confunda epoce, individualitatea politică cu cea bisericéscă și, ca consecință, a disputa poporuluĭ românŭ drepturĭ avitice, sânțite prin continuitatea numeluĭ, a limbeĭ și a petreceriĭ neîntrerupte în țĕrile străbune.

Recunoscŭ, Domnilorŭ Colegĭ, că nu potŭ intra în cadrulŭ unuĭ simplu raportŭ aprețiărĭ de asemenea natură, personale secretaruluĭ D-vóstre, dar ţineam să atingŭ aceste puncte spre a se învedera și maĭ bine starea de lângesime și lipsa de avêntŭ în mișcarea literară pe terêmulŭ istoricŭ naționalŭ, față cu neîntreruptele provocațiunĭ la adresa nóstră.

Să fie bine înțelesŭ că ceea ce ne preocupă, este proporțiunea fórte scăḑută în raportŭ cu importanța și utilitatea studiuluĭ istoricŭ. Puținulŭ câtŭ s'a pututŭ aduna din parte-ne și înregistra în raportulŭ de față se mărginesce în câte-va scrierĭ de minimă valóre, pe cândŭ vastulŭ câmpŭ alŭ istorieĭ nóstre naționale este exploatatŭ de către străinĭ fără pregetŭ, adesea in contra celuĭ maĭ vĕditŭ adevĕrŭ istoricŭ. Importanța eĭ atâtŭ de bine aprețiată în literatura străină, chiarŭ în timpiĭ noștri, deștéptă din ce în ce unŭ viŭ interesŭ la ceĭ maĭ meritoșĭ scriitorĭ, nu póte înse să împace douĕ interese opuse : alŭ sciințeĭ și alŭ vederilorŭ politice saŭ și alŭ cultuluĭ de ginte, — să împace unŭ egoismŭ înrădăcinatŭ avêndŭ de sorginte acelŭ cultŭ.

Indiferința la învĕțațiĭ nostri pentru cultulŭ istoricŭ nationalŭ de-

vine așa dar cu atâtŭ maĭ surprindĕtóre și chiarŭ durerósă, cu câtŭ astă-dĭ obiectulŭ speculațiunilorŭ și a luptelorŭ de erudițiune — la aparință — este însu-șĭ dreptulŭ nostru de vechime și în legătură cu *elŭ*, dreptulŭ virtualŭ alŭ poporuluĭ autochtonŭ pe vechiulŭ continentŭ străbunŭ. Pusŭ necontenitŭ în desbatere acestŭ dreptŭ, elŭ este tractatŭ astădĭ ca și altă-dată în diferite sensurĭ și intențiunĭ; motivŭ destulŭ de puternicŭ pentru a eși din pasivitatea sterilă și a continua pe străbuniĭ nostri pe tóte căile, afirmândŭ prin tóte producțiunile activitățiĭ nóstre, că acelŭ capitalŭ istoricŭ și moralŭ este o realitate în ființa Românilorŭ,

A cerceta causele amorțireĭ pe terêmulŭ istoricŭ, a le indica, arŭ fi operă dificilă și ne-arŭ conduce prea departe fără folosŭ practicŭ.

Ele potŭ fi multe și diferite, precum asemenea potŭ fi prea legitime scusele, prea justificabile ocupațiunile carĭ sustragŭ pe mulțĭ din învĕțațiĭ nostri de la investigațiunĭ istorice menite a lumina trecutulŭ și a-lŭ pune în strînsă legătură cu actualitatea, spre a se deștepta consciința națională, făcêndŭ să se întrevédă, în viéța nóstră dilnică, mărirea aceluĭ trecutŭ din care amŭ eșitŭ și prin care trăimŭ cu dreptulŭ de nascere, din generațiune în generațiune.

In speranța că acele cause multiple, înrădăcinate póte chiarŭ în starea actuală a societățiĭ nóstre, vorŭ dispare, se vorŭ întórce curêndŭ spre maĭ bine și cu ele vorŭ înceta efectele pe atâtŭ pe nefaste pe câtŭ sunt de umilitóre, — să ne mulțumimŭ astădată și cu puținulŭ ce ni s'a datŭ în semnŭ de tributŭ fiescŭ, maĭ multŭ încă, în semnŭ de viață, de afirmarea vitalitățiĭ.

Trecêndŭ la materialulŭ bibliograficŭ, începemŭ examinarea operelorŭ apărute în decursulŭ anuluĭ, cu cele douĕ memoriĭ pline de erudițiune ale d-lorŭ colegĭ A. Odobescu și A. Papadopolŭ-Calimachŭ, cunoscute D-vóstre din Sesiunea anuluĭ 1878, cândŭ aŭ fostŭ cetite în sînulŭ Academieĭ și în urmă publicate în *Analele* eĭ, anume în volumulŭ XI secț. II, din anulŭ 1879:

1. Studiulŭ d-luĭ A. I. Odobescu despre *Cununa mare din tesaurulŭ de*

la Novo-Cercask cu privire la unele ornamente scitice din museulŭ Ermitagiuluĭ de la St. Petersburgŭ.

2. Disertaţiunea d-luĭ colegŭ Papadopolŭ-Calimachŭ avea de subiectŭ *Botanica daco-getica din Pedaniu Dioscoride şi Luciu Apuleiu.*

Ambele memoriĭ stau în raporturĭ, unulŭ directŭ, altulŭ maĭ indirectŭ cu istoria popórelorŭ migratóre şi trăitóre în Dacia Traiană înainte de epoca romană; ca astŭ-felŭ ele presintŭ unŭ interesŭ de necontestată valóre istorică pentru istoria nóstră sub tóte raporturile.

3. Avemŭ de la distinsulŭ nostru scriitorŭ, membru corespondentŭ alŭ Academieĭ, d-lŭ Tocilescu, maĭ multe inscripţiunĭ romane descoperite în ţerile Dacieĭ Traiane, coordonate, comentate şi publicate în revista archeologică-epigrafică din Austria, «Archaeologisch-epigra-«phische Mittheilungen aus Oesterreich.»

Parte din aceste monumente sunt trecute în proprietatea museuluĭ nostru naţionalŭ, mare parte din ele împodobescŭ museulŭ erudituluĭ nostru colegŭ M. Cogălnicénu, unele sunt în posesiunea d-lorŭ Bolliac şi Papazoglu.

4. Disertaţiunea d-luĭ Dr. Gr. Silasi, profesorŭ la Universitatea din Clujŭ în Transilvania reprodusă în ḑiarulŭ transcarpatinŭ *Amiculŭ familieĭ* în anulŭ 1879, sub titlulŭ de *Discusiuni istorice şi filologice privitórie la Români*, şi ca rĕspunsŭ la critica academiculuĭ maghiarŭ P. Hunfalvy asupra Cronicceĭ Şincaiane; combate aserţiunile numituluĭ etnografŭ din Buda-Pesta, avêndŭ de subiectŭ vechimea şi originea Românilorŭ din Dacia Traiană, şi resfrânge cu deplinŭ succesŭ argumentaţiunea istorică şi linguistică pe care academiculŭ autorŭ, le a înprumutatŭ de la reposatulŭ Roesler, fără a le puté reproduce în a sa operă, *Istoriografia şi limbistica română*, cu aceeaşĭ putere şi eleganţă de dicţiune.

5. Cu raportŭ la aceeaşĭ subiectŭ istoricŭ şi la acelaşĭ autorŭ avemŭ de înregistratŭ unŭ resumatŭ succintu de la d-lŭ I. C. Tacit, din respunsulŭ învĕţatuluĭ germanŭ Kiepert, care apăruse în fóia germană *Globus* No. 14 din 1878 şi reprodusŭ în resumatŭ în *Albina Carpaţilorŭ* No. 3 anulŭ 1879, sub modestulŭ dar semnificativulŭ titlu . *Românĭĭ atacaţĭ şi apĕraţĭ de străinĭ.*

Câte-va cuvinte din critica recensentuluĭ germanŭ ne vorŭ da mĕsură déptă despre valórea opuluĭ la care se adresa acea critică... «Ro-«mâniĭ, cum se numescŭ eĭ pe sine, saŭ Vlahiĭ, cum îĭ numescŭ străiniĭ, «sunt, după a mea convingere — ḑice Kiepert — celŭ maĭ vechiŭ «poporŭ din câte popóre locuescŭ astă-ḑĭ în ţĕrile dunărene. D-lŭ Hun-«falvy, întemeiatŭ pe ipotesa luĭ Roesler, adoptată de D-sa în totŭ «coprinsulŭ eĭ şi reprodusă în etnografia sa din cuvêntŭ în cuvêntŭ, «susţine fără dreptate că Româniĭ aŭ venitŭ în Dacia Traiană către «finea evuluĭ mediŭ din sudulŭ Dacieĭ Traiane, în presupunere că «numaĭ ţĕrile de pe rîpa déptă a Dunăriĭ arŭ fi fostŭ romanisate «pe deplinŭ. Maĭ susţine că Româniĭ şi-aŭ împrumutatŭ numele din «provincia de pe atuncĭ ḑisă *Romania*, şi acéstă presupunere este cu «totulŭ gratuită; nu cum-va populaţiunea Sviţereĭ, a Lorenеĭ şi Spa-«nieĭ, carĭ se numescŭ : una *Suis e romande*, alta *Lorraine romande*, «şi cea alaltă *Romanaros*, aŭ trăitŭ la sudulŭ Dunăriĭ ca să ajungă a «se numi Romanĭ? Nu maĭ puţinŭ ilusoriĭ sunt argumentele *ex* «*silentio*, conclusiunile ce le trage din împrejurarea că cele maĭ multe «nume romane de locurĭ aŭ peritŭ, în fine deducţiunea întemeiată pe «lipsa de elemente gotice în limba română Cine nu scie, observă «criticulŭ recensentŭ, că Goţiĭ aŭ trăitŭ la sudulŭ Dunăriĭ maĭ bine «de 100 anĭ fără a lăsa urme limbistice în acele regiunĭ, de unde «se ḑice că sunt veniţĭ Româniĭ Dacieĭ Traiane. Incursiunile bar-«bare aŭ smulsŭ cele din urmă rădăcinĭ ale cultureĭ romane.»

Maĭ înainte de a termina cu d-lŭ Kiepert, fie-ne permisă o simplă reflexiune.

Referitorŭ la vandalismulŭ barbarilorŭ nu se póte contesta, că atâtŭ nomaḑiĭ călĕtorĭ, câtŭ şi ceĭ stabiliţĭ în sînulŭ ţĕrilorŭ străbune aŭ lucratŭ secolĭ întregĭ a distruge nu în atâtŭ cultura romană precâtŭ urmele romanităţiĭ.

Archaismele, numirile topografice de rîurĭ, munţĭ, regiunĭ, oraşe şi nume propriĭ, titlurĭ dignitare, vedescŭ contrariulŭ de ceea ce se susţine fie de Roesler, fie de Hunfalvy, fie şi de Kiepert.

In câtŭ despre cultura romană, ea nu numaĭ n'a fostŭ şi nu este smulsă din rădăcină, precumŭ se pretinde, dar s'a conservatŭ pînă

astă-ḑĭ în tótă întregimea eĭ, în tótă fiinţa poporuluĭ românŭ, şi trăesce ca prin minune, pînă la celŭ din urmă păstorŭ românŭ.

Neputincióśă, fără valóre este pentru d-lŭ Kiepert şi ipotesa basată pe relaţiunĭ bisericescĭ: Mărturisirea luĭ Hunfalvy, că la venirea Ungurilorŭ nu se vorbia în Dacia Traiană de câtŭ limba latină *(déak nyelv)* distruge tóte basele argumentaţiunilorŭ sale, de óre-ce cuvêntulŭ *Deak — Latini* (identicŭ cu slavulŭ *Giacu*) denotă unŭ poporŭ *latinŭ* adică *romanŭ* o *limba latină* adică *romană!!*

6. D-lŭ Fr. Miklosich, erudítulŭ membru alŭ Academieĭ imperiale din Viena, slavistulŭ distinsŭ, dela care avemŭ maĭ multe scrierĭ despre Românĭ şi limba romană, ne face de astădată o plăcută surprindere prin studiile sale asupra puteriĭ de expansiune a poporuluĭ românŭ din secolulŭ XIV—XVI.

Opulŭ sĕŭ de acum întitulatŭ «*Ueber die Wanderungen der Rumunen in den Dalmatinischen Alpen und den Karpaten*,» în traducţiune: *despre migraţiunea Românilorŭ în regiunile Alpilorŭ dalmatinĭ şi a Carpaţilorŭ*, revarsă multă lumină asupra vitalităţiĭ şi mişcăriĭ poporuluĭ românŭ din suta XIV—XVI, carĭ potŭ fi urmărite cu ajutorulŭ elementelorŭ istorice şi linguistice adunate în citatulŭ opŭ, şi după indicaţiunile autorilorŭ Fr. Miklosich şi Kaluzniacki, pînă în suta X—XIV.

Ḑiarulŭ *Telegrafulŭ românŭ* din Sibiiŭ a publicatŭ, în traducere românéscă, o mare parte din importantele cercetărĭ ale d-lorŭ Miklosich şi Kaluzniacki.

Noĭ, avêndŭ sub ochiĭ noştriĭ originalulŭ germanŭ, ni-amŭ pututŭ convinge despre esactitudinea traduceriĭ.

Ne vomŭ mărgini a pune în evidenţă punctele principale spre simpla informaţiune.

Lucrarea este împărţită în 3 capitole cardinale:

Intâiulŭ capitolŭ se ocupa de migraţiunea Românilorŭ în Alpiĭ dalmaticĭ;

alŭ doilea capitolŭ are în vedere extinderea Românilorŭ în regiunile Carpaţilorŭ;

alŭ treilea capitolŭ se refere la monumentele linguistice.

Subdivisunile primuluĭ capitolŭ sunt douĕ: *a.* urmaresce pe Românĭ în ținuturile Serbieĭ, *b.* pe teritorulŭ Croațieĭ (de aci trecu Româniĭ sub nume de Ilirienĭ — insularĭ — în suta XIV — XV pe teritoriulŭ Sirmieĭ), în peninsula *Veglia* (despre care amintesce neuitatulŭ I. Maiorescu) și pe litoralulŭ osticŭ alŭ Adriaticeĭ pînă adâncŭ în sînulŭ Istrieĭ continentale (Binnenland).

Secundulŭ capitolŭ este asemenea subdivisatŭ în treĭ puncte:

a. înfățișéză pe Românĭ în Rusia mică, *b.* în medulŭ Polonieĭ, *c.* în regiunile cehice (ale Boemieĭ).

Celŭ din urmă capitolŭ este împărțitŭ în alte treĭ temate:

subdivisiunea *a.* ne dă unŭ indice de cuvinte române în limba serbă;

subdivisiunea *b.* descopere urme de lexicografia română la populațiunile slave de pe insula Veglia;

subdivisiunea *c.* elemente topice, lexicalice și genetice române la Polonĭ și Cehĭ.

La pagina 40-41 se face amintire despre *Cnezii Bolohovi*, afirmându-se că aceĭ *Bolohovi* eraŭ Românĭ. Acéstă mărturisire are pentru noĭ o importanță. Numele de *Bolohovi* în formele variate *Bolochi*, *Bolohowtzi*, are mare asemănare cu vechiulŭ nume *Bolochi-Polowczi*, primulŭ identicŭ cu *Wolochi*, secundulŭ cu *Bolohowczi*, unulŭ atribuitŭ Românilorŭ, altulŭ Cumanilorŭ, Pacinațilorŭ dișĭ și *Peucini Piceni*, identicŭ cu *Biseni*. Maĭ însemnămŭ la acestŭ locŭ în parentese, că din analisa chronologică și biografică așa dicêndŭ, numele demnitarŭ *Chineziĭ*, trecutŭ sub acéstă formă la Slaviĭ din suta XV—XVI, pare a resulta formațiunea luĭ dela *Comisi*, *Comitii* din timpiĭ mareluĭ Constantinŭ. Ungurii ilŭ aŭ sub formă de *Comites* și *Comes*, identicŭ cu posteriorulŭ *Fö-is-pán* adică supremulŭ *banŭ*. La Românĭ elŭ se conservă pînă astă-dĭ, în Banatŭ, în formă, de *Cumeți*, desemnândŭ pe consilieriĭ primarieĭ (jurațiĭ) din comune rurale.

Transițiunea de la *comes-comites* (în Muntenia *comis*), *comiti* în *cumetŭ* este naturală, iar transformarea luĭ în *Chinezi*, *Cneazi*, nu presintă

dificultățĭ filologe, după noĭ, și corespunde legilorŭ fonetice, particulare numaĭ idiomuluĭ slavŭ.

7. În strînsă legătură cu susŭ citata scriere stă neapăratŭ disertațiunea saŭ conferința d-luĭ dr. Jirecek intitulată : *Die Wlachen und Maurowlachen in den Denkmälern von Ragusa*, Vlachiĭ și Mauro-vlachiĭ în monumentele de la Ragusa.

Acéstă conferință este publicată în memoriile Academieĭ din Viena, ianuariŭ 1879.

Prin coprinsulŭ, ca și prin însemnătatea documentelorŭ la carĭ se refere, erudita disertațiune are unŭ interesŭ necontestabile pentru istoria română.

Aci ni se explică variantele prin carĭ a trecutŭ succesivamente numele de *Vlahĭ;* ni se spune, cum acestŭ nume la începutŭ denota pentru toțĭ Slaviĭ pe omulŭ de provenință romană : «Das Wort *Wlach* «ist allen slavischen Völker bekannt, es bezeichnet uberall einen «Menschen romanischer Abstammung und zwar entweter einen Ita-«liener oder einen *Rumunen.*» — Maĭ târdiŭ fu conferitŭ păstorilorŭ românĭ, apoĭ în cele din urmă *ortodoxilorŭ-rĕsăritenĭ* (Românĭ și Slavĭ) ceea ce pare a dice implicitamente, că primiĭ *ortodoxĭ*, primiĭ creștinĭ eraŭ Românĭ. Numele *Maurovlachi*, *Morljaci* (slavŭ), dice Jirecek (p. 14-15) denota odinióră în regiunile Dalmațieĭ Venețiane, pe plugarulŭ și păstorulŭ slavŭ (?); în cursulŭ timpilorŭ elŭ a primitŭ străformațiunĭ filologice (ca și numele de *comes* et *comites* neapĕratŭ) și interpretațiunĭ etnografice; din Maurovlachĭ se formă *Morlacci* (Lassi), apoĭ *Morljaci*, *morjaci* (Maris acola), desemnândŭ pe locuitoriĭ litoralĭ.

Presbiterulŭ Diocleas (Popa Dukljanina létopis), narândŭ despre incursiunea Bulgarilorŭ de la Volga în peninsula Balcanică, dice: «Inde debellando ceperunt totam Macedoniam, post hac totam «provinciam *Latinorum* qui illo tempore *Romani vocabantur* modo «vero *Maurovlachi* hoc est *Nigri latini* vocantur ;» recunósce că prin Latiniĭ evuluĭ mediŭ eraŭ înțeleșĭ atâtŭ la Alpiĭ Dalmațieĭ câtŭ și în Panonia *Româniĭ*, ca urmașĭ, descendințĭ aĭ Romanilorŭ iară nicĭ-de-cum pe *Latiniĭ apusenĭ*.

În suta XIV jumătatea a doua, documentele bizantine înțelegŭ

prin *Maurovlachia* țéra *Moldoveĭ*, traducêndŭ ca și Turciĭ maĭ în urmă, cuvêntulŭ *mauro*, *moro-mor*, (mare), *mur* prin *negru* (turcesculŭ *kara*), împrumutatŭ după credința luĭ Jirecek de la Tatariĭ negriĭ (p. 15).

8. Interesanta monografiă a eruditulŭ academicŭ din Viena d-lŭ Constantinŭ de Hoefler întitulată : *Abhandlungen aus dem Gebiete der slavischen Geschichte*, publicată în analele Academieĭ Vienese în 1879, se rapórtă la întemeierea imperiuluĭ Asanidilorŭ prin Româniĭ Mesieĭ din 1186—1257. «Die Walachen als Begründer der zweiten «bulgarischen Reiches der Asaniden, 1186—1257.» Distinsulŭ autorŭ, trămițêndŭ Academieĭ nóstre unŭ exemplarŭ din a sa scriere însoțită de o măgulitóre și amabilă epistolă comitivă în limba francesă, afirmă, prin cuvinte bine simțite, că întemeierea vorbituluĭ imperiŭ din acea epocă gloriósă pentru Bulgarĭ, este faptulŭ, patrimoniulŭ Românilorŭ, și că acea renumită, celebră dinastie Asanidă, fundatórea imperiuluĭ disŭ Bulgarŭ, a fostŭ — după documentele cele maĭ autentice — română iară nicĭ-de-cum slavă. «Je crois d'avoir «suffisamment prouvé par les récits les plus autentiques, que la fon«dation de cette époque de gloire pour les Boulgares, (l'empire des «Boulgares au XIII siècle) appartient aux Roumains et que la dynastie «si célèbre des Asénides—fondateurs de l'empire Boulgare—était rou«maine et non pas slave.»

Aceste puține cuvinte ve póte spune, Domnĭ Colegĭ, câtŭ de însemnată pentru noĭ este scrierea d-luĭ Hoefler și carĭ sunt ideile desvoltate și întemeiate pe cele maĭ autentice citațiunĭ asupra adevĕratuluĭ caracterŭ a fundațiúniĭ disuluĭ imperiŭ din suta a XIII, câtŭ de intensivă era vitalitatea și cultura poporuluĭ românŭ, care încongiuratŭ de barbarĭ, lănțuitŭ de coreligionariĭ usurpatorĭ, despărțitŭ de frațiĭ apusenĭ, înființa imperiulŭ la Balcanĭ, republice, domniĭ în sînulŭ Davieĭ Traiane și transportaŭ graiulŭ românŭ, cultura română prin coloniĭ comerciale și industriale, pînă în medulŭ Poloniei, pe litoratulŭ Adriaticeĭ, la Alpiĭ Dalmațieĭ și Croațieĭ.

Constatămŭ cu satisfacțiune, domnilorŭ Colegĭ, pentru bunulŭ nume alŭ sciințeĭ și onórea erudițiuniĭ din acestŭ timpŭ alŭ luminelorŭ,

că din ultimele scrieri ale d-loră Miklosich, Kaluzniacki, Jirecek și Hoefler, se vede cum din ce în ce se părăsesce treptată direcțiunea rătăcită care a domnită la străinĭ aprópe exclusivă, în cele maĭ multe investigațiunĭ istorice de pînă acum, referitóre la istoria și limba Româniloră. Acea direcțiune conducea, precum sciută este, la conclusiunĭ și sinteze abătute de la ființa adevĕruluĭ istorică, țintindă a înfățișa genesa, limba, întréga ființă română ca ună felă de compromisă ală hibridismuluĭ eșită din deluviulă medievală.

Prețiósele resultate pe carĭ ni le dau nóuele și nepărtinitórele cercetărĭ, vedescă că departe de a fi fostă influințată poporulă română prin relațiunile cu semințiele vecine și străine, este elă prin eminență influințătorulă.

Ară fi fostă de dorită ca distinsulă nostru connațională, d-lă Cihac, imitândă celă puțină exemplulă mariloră scriitorĭ germanĭ și slavĭ, să revină câtă maĭ neîntârdiată asupra ultimeloră d-sale lucrărĭ și să recunóscă ceea ce admite pînă și ună Miklosich, Jirecek, Hoefler etc., că fórte multe din presupusele elemente slavice în lexicografia română sunt proprietățĭ române trecute în idiomele populațiuniloră slave.

9. D-lă W. St. Teutschlander, pastorulă eclesieĭ augustane-luterane din Bucurescĭ, a publicată în cursulă anuluĭ trecută frumósa sa scriere : *Michael der tapfere. — Ein Zeit- und Charakterbild aus der Geschichte Rumaniens*, *(Mihaiŭ vitézulă, o episodă din viéța istorică a Româniloru)*. Introducerea înfățișéză pe germanulă pastoră ca adeptă ală scóleĭ și teorieĭ roesleriane, împărtășindă aceleașĭ vederĭ despre vechimea și continuitatea Româniloră în Dacia Traiană.

In darea nóstră de sémă asupra scrieriĭ docenteluĭ Jung, *Romer und Romanen in den Donaulandern* (Romaniĭ și Româniĭ în țĕrile dunărene), cetită în sînulă Academieĭ in sesiunea anuluĭ 1877 și publicata în *Analele* nóstre tom. X. secț. II, am accentuată tendința și erorile istorice și linguistice, acumulate în cartea decedatuluĭ Roesler, canonisată de cuvioșia sa protestantă filo-românulă Teutschländer ! Recunóscemu ca epopea, care represintă publiculuĭ străină una din cele maĭ gloriόse epoce a vieţeĭ nóstre istorice, face onóre au-

toruluĭ atâtŭ sub reportulŭ subiectuluĭ câtŭ și alŭ elegantuluĭ stilŭ.

10. Inregistrămŭ totŭ la acestŭ locŭ. scrierea germană apărută la Würzburg 1879, sub titlu: *Die katholische Kirche in Romänien*, «insbesondere in der Walahei sowie in der Bulgarien von *Abt An-*«*tonius*. — Wurzburg 1879.»

Abatele istoricŭ bisericescŭ, ținêndŭ sémă de dificultățile cu carĭ avea să lupte biserica catolică, ne lasă să întrevedemŭ scopulŭ proselitismuluĭ bisericeĭ romane și pe de altă parte simțulŭ de toleranță exemplară la poporulŭ românŭ, relevatŭ și maĭ multŭ prin paralelismulŭ trasŭ între poporulŭ țěrilorŭ române și alŭ Bulgarieĭ.

11. Din prețiósa colecțiune de *Documente* referitóre la istoria Românilorŭ adunată de reposatulŭ Eudoxiu Hurmuzaki s'a publicatŭ pînă acum volumele VII și VI, iară din *Fragmentele* scrise în limba germană avemŭ volumulŭ primŭ atâtŭ în textŭ originalŭ câtŭ și în traducțiunea română.

Memorabilă și de mare valóre istorică ni se pare a fi petițiunea Bulgarilorŭ catolicĭ (paulicianĭ) de peste Dunăre, către Impěratulŭ Carolŭ VI, din anulŭ 1731 iulie, prin care noiĭ veniți (pro Populo Paulitiano ex Bulgaria neo-adveniente) cerŭ a li se incuviința să se așeḑe în Oltenia și să li se acórde privilegiĭ (a se vede docum. CCLXVI. p. 464. vol. VI.)

In acéstă suplică Bulgariĭ se ḑicŭ a fi descendințiĭ vechilorŭ Tribalĭ europenĭ: «Gratias itaque agimus Domino Deo nostro, quòd «sub auspicys ..... ex antiqua nobili in Europa gente *Triballorum descen-*«*dentes*... in fide romano-catholica Apostolica, nati et educati sumus.»

La punctulŭ 2, cerêndŭ acordare de privilegiĭ pe pămêntulŭ românescŭ, eĭ promitŭ imperatoruluĭ, că vorŭ face ca prin ajutorulŭ lorŭ domnia Austrieĭ să se perpětue și lățéscă pe pămêntulŭ Românilorŭ «....per quod Sacr-ma Majestas V-ra firmum semper in Valachia po-«terit tenere pedem, et necessariam inter Orsovam et Valachiam «communicationem, intermedium existentibus nobis, conservare.»

Acestŭ punctŭ se închee prin propunerea de a se răpi proprietățile de la Românĭ și a li se da lorŭ.

«Quodsi verò hoc et alia viciniora territoria pro nostra neces-

«sitate quae possent sufficere, legitima probatione ad alios par-
«ticulares Dominos spectare dignoscerentur: In tali casu quaesumus
«submissè, illa tanquam usui publico Sacr-mae Maj-tis V-rae necessaria,
«erga primum praetium, quo possessor emit, evinci jubere dignetur, at-
«que erga illud nobis clementissimè concedere.»

Acestŭ rĕspunsŭ s'a datŭ Românilorŭ pentru generósa îmbrățișare și ospitalitate conferită veneticilorŭ fugărițĭ și adăpostițĭ la sînulŭ țĕreĭ.

12. Studiile istorice carĭ însoțescŭ edițiunea *Catechismuluĭ calvinescŭ,* făcută de nefatigatulŭ și eruditulŭ nostru colegŭ d-lŭ Barițiu, sunt de celŭ maĭ mare prețŭ pentru istoria bisericeĭ române din țéra Ardealuluĭ. Ele, dândŭ la lumina peripețiele reformațiuniĭ în Transilvania, ne desfășóră mișcarea proselitismuluĭ și a rivalitățiĭ față cu pacificulŭ poporŭ românŭ. Biserica română îngenuchiată, spoliată de averile legitime, avu să sufere cea maĭ crudă înjosire, celŭ maĭ cumplitŭ supliciŭ.

Introducerea nóuelorŭ doctrine la poporulŭ românŭ avea de scopŭ divisiunea, maghiarisarea și prin ea desființarea ginteĭ române.

Scriitoriĭ maghiarĭ, cățĭ maĭ credŭ seriosŭ că se potŭ pune la îndoială atrocitățile și persecuțiunile sĕlbatice, câte le-a înduratŭ biserica și națiunea română din partea hidosuluĭ calvinismŭ arpadianŭ, n'aŭ de câtŭ să consulte maĭ cu luare aminte analele bisericeĭ române și în particularŭ studiele distinsuluĭ nostru colegŭ.

13. D-lŭ Nicolae Popea a publicatŭ, în cursulŭ anuluĭ 1879, biografia meritosuluĭ mitropolitŭ, românŭ din Transilvania și țĕrile adnexe, baronulŭ Andreiŭ Șaguna într'unŭ volumŭ bine alesŭ; biografia organisatoruluĭ mitropolitŭ, de eternă amintire, coprinde multe documente referitóre la istoria contimporană a Românilorŭ din imperiulŭ Austrieĭ și în particularŭ din Transilvania.

Ne abținemŭ de la verĭ-ce critică, mărginindu-ne purŭ și simplu a constata valórea și însemnătatea subiectuluĭ.

14. Totŭ de resortulŭ bisericescŭ s'a maĭ publicatŭ și la Iașĭ, o traducere romănéscă a scrieriĭ luĭ Golubinski întitulată: *Privire scurtă asupra istorieĭ bisericeĭ româno-ortodoxe*, traducĕtorulŭ este domnulŭ Iónŭ Caraciovanu.

15. De asemenea s'a publicatŭ totŭ la Iașĭ, în decursulŭ anuluĭ încetatŭ, o nóuă edițiune a vechiuluĭ documentŭ cunoscutŭ sub numele de *Chronica luĭ Hurulŭ,* despre care uniĭ ținŭ că arŭ fi unŭ apocrifŭ fără a ne da elemente irecusabile întru susținerea păreriĭ lorŭ.

In aniĭ 1856-7, acéstă cronică descoperită cam pe acelŭ timpŭ, făcea epocă; noĭ îlŭ avemŭ reprodusŭ în a nóstră *Disertațiune istorico-critică* despre originea Romanilorŭ din Dacia Traiană.

16. Stimatulŭ filo-romanŭ d-lŭ Emil Picot, fiulŭ gintei latine, membru corespondentŭ alŭ Academieĭ române, se ocupă cu publicarea croniceĭ luĭ Grigorie Urechi. Textulŭ românescŭ apărutŭ cu caractere cirilice este după edițiunea *Letopisițelorŭ,* însoțitŭ de o traducțiune franceză și de o mulțime de note istorice, tabele genealogice și glose.

Publicațiunea d-luĭ Picot, din care avemŭ pînă acum două făscióre de 240 pagine, face parte din «*Publications de l'école des langues orientales vivantes.*»

Edițiunea este întitulată: «Chronique de Moldavie depuis le milieu «du XIV-e siècle jusqu'à l'an 1594, par Grégoire Urechi. Texte rou«main avec traduction française, notes historiques, tableaux généalo«giques, glossaire et table.»

17. D-lŭ Emil Legrand, unŭ altŭ stimatŭ membru corespondentŭ alŭ Academieĭ nóstre, cunoscutŭ în lumea literatureĭ române prin colecțiunea de legende grecescĭ vulgare cu raportŭ la țéra nóstră, a publicatŭ cam pe la finele anuluĭ expiratŭ: Efemeridele dace, séŭ cronica resbeluluĭ de patru anĭ, «Δακικαὶ ἐφημέριδες.—*Éphémérides Daces ou «chronique de la guerre de quatre ans (1736–1739) par Constantin Da«pontès secrétaire du Prince Constantin Mavrocordato».*» Tecstulŭ grecescŭ este însoțitŭ de traducțiune francesă și de note.

Publicațiunea în traducere românéscă a uneĭ părțĭ din cronica luĭ C. Daponte, înfățișândŭ epoca Sultanuluĭ Mehmet și a mareluĭ sĕŭ vizir Kioprili-Mehmet-pașa; publicațiunea memorielorŭ sale asupra Românieĭ, apărute în *Columna luĭ Traianŭ* p. 441 și 481, anulŭ 1876, ne daŭ mĕsură despre valórea efemeridelorŭ.

Edițiunea d-luĭ Legrand face și ea parte din Publicațiunile scóleĭ de limbĭ orientale moderne.

18. Numismatica nóstră, de care este strînsŭ legatŭ veneratulŭ nume alŭ stimatuluĭ nostru colegŭ, d-lŭ D. Sturdza, a fostŭ și de astă-dată subiectulŭ cercetărilorŭ sale atâtŭ de asidue și erudite.

Nepreţuita colecţiune adunată cu marĭ sacrificiĭ bănescĭ, care face astădĭ mândria colecţiunilorŭ Academieĭ române, își primesce o însemnătate și maĭ mare prin studiile profunde asupra sciinţeĭ numismatice, puse în sistemă de către generosulŭ donatorŭ întru ajutorarea istorieĭ naţionale. Ca începutŭ și ca introducţiune la o descriere amĕnunţită a vechilorŭ monete române, cunoscute pînă acum, d-lŭ Sturdza a publicatŭ memoriulŭ sĕŭ cetitŭ în sesiunea anuluĭ 1878 și intitulatŭ : *Bibliografia numismaticeĭ române.* Literatura română primesce prin acestŭ memoriŭ, o acuisiţiune cu atâtŭ maĭ valorósă cu câtŭ elŭ reproduce în modŭ analiticŭ totŭ ce s'a scrisŭ pînă acum cu raportŭ la vechiĭ banĭ aĭ domnilorŭ românĭ.

19. Participarea juneĭ nóstre armate la resbelulŭ din 1877—78, a făcutŭ ca expunerea faptelorŭ indeplinite de valorósa nóstră oștire să ocupe în tóte descrierile asupra campanieĭ unŭ locŭ, cândŭ maĭ întinsŭ cândŭ maĭ restrînsŭ, în mĕsură cu simpatiile și antipatiile diferiţilorŭ cronicarĭ, faţă cu noĭ Româniĭ.

Din ceea ce ni s'a datŭ pînă acum prin mulţime de memoriĭ asupra resbeluluĭ turco-ruso-românŭ, avêndŭ de temeiŭ raporturile și notiţele adunate de la diferiţĭ turiștĭ și corespondenţĭ, carĭ însoţiaŭ oștirile beligerante, sunt fórte puţine de o valóre istorică. Unŭ începutŭ maĭ seriosŭ și de interesŭ istoricŭ avemŭ în publicaţiunile apărute în fascicule și menite a forma *istoria resbeluluĭ*, cu care s'a fostŭ însărcinatŭ redacţiunea ḑiaruluĭ *România liberă* din Bucurescĭ.

Maĭ avemŭ o încercare din partea a doĭ profesorĭ de la liceulŭ din Năsăudŭ în Transilvania care promitea fórte multŭ.

Din fatalitate ambele încercărĭ studióse, parŭ a fi căḑutŭ. Arŭ fi fostŭ de doritŭ ca continuarea și terminarea unorŭ scrierĭ atâtŭ de folositóre pentru istorie, să fie maĭ bine încuragiate.

20. Studiile d-luĭ Xenopolŭ de la Iașĭ publicate în *Convorbirĭ literare* subt titlu : *Resbóiele dintre Rușĭ și Turcĭ și înrîurirea lorŭ asupra*

țĕriloru nóstre, sunt fórte prețióse și de o necontestată valóre, maĭ alesŭ sub punctulŭ de vedere alŭ documentelorŭ adunate de neuitatulŭ Hurmuzaki.

Acéstă scurtă enumerațiune represintă, Domnilorŭ Colegĭ, în mare parte mișcarea literară pe tărêmulŭ istoricŭ în decursulŭ anuluĭ încetatŭ și referitorŭ la țĕrile nóstre și la națiunea română.

Dacă m'am ferităŭ a vĕ întreține și cu analisa cărților didactice, între carĭ neapăratŭ arŭ avé să ocupe primulŭ locŭ *Istoria Românilorŭ* pentru clasele primare de ambe sexe, scrisă de distinsulŭ profesorŭ dr. A. D. Xenopolŭ și cursulŭ elementarŭ de *Istoria universală*, lucrată de junele profesorŭ decedatulŭ George Svărlescu, cuvêntulŭ este că nu mi am putută permite să abusezŭ de bine-voitórea D-vóstră atențiune, ostenindu-vĕ cu înșirarea și cărților de scólă în genulŭ istoricŭ și geograficŭ, de óre-ce apretiările didactice nu puteaŭ intra în cadrulŭ acestuĭ raportŭ.

Secretarulŭ Secțiunii istorice : *V. Maniu.*

PROCESU-VERBALU No. 15.

ȘEDINȚA DIN 5 APRILIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Chițu G.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Poni P.*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citesce și se aprobă procesulŭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

Se comunică o declarațiune din partea d-luĭ doctorŭ *A. Fĕtu*, cum că pe anulŭ curentŭ, începêndŭ de la 23 aprilie, capitalulŭ donatŭ Academieĭ de către D-sa, se fructifică cu 8 la sută pe anŭ, după cum resultă din însășĭ declarațiunea alăturată pe lîngă acestŭ procesŭ verbalŭ.

După o discuțiune la care ieŭ parte d-niĭ *Babesiu*, *Sion*, *Maniu*, *Urechiă*, *Maiorescu*, *Laurianŭ* și *Barițiu*, se decide a se publica în *Anale :*

1. Discursulŭ d-luĭ *V. Maniu* despre mișcarea istorică în cursulŭ anuluĭ 1879.

2. Elaboratulŭ d-luĭ Haretŭ despre accelerațiunea seculară a mișcăriĭ medie a luneĭ, după ce se va complecta, în conformitate cu propria dorință a autoruluĭ.

Cât privesce disertațiunea d-luĭ *Baritiu* despre Schoppenhauer, ea rĕmâne retrasă de către autorŭ, pînă ce D-sa va crede de cuviință a o da în publicitate.

Se presintă de către d-lŭ *Laurianŭ*, și se primesce cu óre-carĭ modificărĭ, după o discuțiune la care ieŭ parte d-niĭ *Hodosiu*, *Alexandri*, *Maiorescu*, *Sion*, *Babesiu* și *Urechiă*, inscripțiunile ce urméză a se pune pe piedestalulŭ monumentuluĭ funerarŭ alŭ repausatuluĭ A. Papiu Ilarianŭ.

Ședința se rădică la 3 ore p. m., trecêndu-se în secțiunĭ.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ Nr. 16.

ȘEDINȚA DIN 7 APRILIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ: *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Poni P.*, *Stefănescŭ Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citesce și se aprobă procesulŭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

D-lŭ *Gr. Stefănescu* anunță că colegulŭ d-lŭ *Poni* a adusŭ și a comunicatŭ Secțiuniĭ sciințifice observațiunile meteorologice făcute de către D-sa la Iașĭ, pe anulŭ 1879. Se decide a se publica în *Anale.*

D-lŭ *Babesiu* anunță din partea d-luĭ At. Marienescu, membru corespondentŭ alŭ Academieĭ, cum că posedă gața vr'o 20 de volume inedite, relative la viéța poporană și archeologia Românilorŭ, dintre carĭ trămite ca specimene unŭ volumŭ întitulatŭ *Novăcesci,* fragmentŭ de epopee, cusută din balade poporane, și unŭ volumŭ despre *sĕrbătorile și datinele române vechĭ.* Dacă aceste specimene vorŭ fi aprobate, d-lŭ Marienescu pune întréga colecțiune la disposițiunea Academieĭ, fără nicĭ o altă rĕsplată de câtŭ unŭ numĕrŭ óre-care din exemplare, dintre cele ce se vorŭ tipări.

După o desbatere, volumulŭ despre *Novacesci*, se încredințéză spre examinare d-luĭ *Alexandri*, iar celŭ-l-altŭ volumŭ uneĭ comisiunĭ compusă din d-niĭ *Hasdeŭ*, *Alexandri* și *N. Ionescu*.

După inițiativa luată de d-lŭ Președinte, Academia decide a se publica în *Anale :*

1. Darea de sémă a d-luĭ *Papadopolŭ-Calimachu* despre activitatea istorică a luĭ Atanasie Comnenŭ Ipsilantŭ, din secolulŭ alŭ XVIII-lea.

2. Doue epistole ale d-luĭ *Ion Ghica* către d-lŭ *Alexandri*, relative la starea socială a Românieĭ în prima jumĕtate a secoluluĭ.

3. Disertațiunea antropologică a d-luĭ *Ion Ghica* întitulată *Semințiile soiurile saŭ rasele.*

4. Lucrarea d-luĭ Dr. *Brândză*, despre doue speciĭ botanice noue : *Peonia romanica* și *Galium Baillonii.*

5. Darea de sémă a d-luĭ *V. A. Urechiă* despre petrecerea luĭ Carolŭ alŭ XII-lea la Benderŭ după La Mottraye și alte fântâne contimporane.

6. Notița d-luĭ *V. A. Urechiă* despre chărțile geografice ale Românieĭ manuscripte și tipărite din evulŭ mediŭ.

7. Procesele verbale ale ședințelorŭ de peste anŭ.

Ședința se rădică la 3 ore p. m., trecêndu-se în secțiunĭ.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 17.

ȘEDINȚA DIN 8 APRILIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Chițu G.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Poni P.*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citesce și se aprobă procesulŭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

Comisiunea ortografică anunță, că îșĭ va depune raportulŭ în ședința de mercurĭ.

D-lŭ *Sion*, cerêndŭ ca să se aducă unŭ stenografŭ pentru a se reproduce întocmaĭ desbaterile ce vorŭ avé locŭ în privința ortografieĭ, propunerea se respinge.

Comisiunea pentru defigerea premiilorŭ anuale declară, că îșĭ are raportulŭ gata și se decide a se pune la ordinea ḑileĭ pentru ședința de mercurĭ.

D-lŭ *Caragiani* citesce raportulŭ Comisiuniĭ pentru traducerĭ din autoriĭ elenĭ. După o desbatere la care ieŭ parte d-niĭ *Laurianŭ*, *Babesiu*, *Sion*, *Hasdeŭ*, *Alexandri* și *Papadopolŭ-Calimachŭ*, se votéză prin bile și

se primescŭ cu 14 voturĭ albe din 16 votanțĭ, conclusiunile raportuluĭ, premiându-se :

1. traducerea din Herodotŭ sub litera *C;*

2. traducere din Plutarchŭ.

Ședința se rădică la $3^1/_2$, ore p. m. trecêndu-se în secțiunĭ.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

ANEXA I.

RAPORTULŬ COMISIUNIĬ ÎNSĂRCINATE CU CERCETAREA PROBELORŬ DE TRADUCȚIUNE DIN AUTORIĬ ELENĬ.

Domnilorŭ Membri,

Pentru traducerea autorilorŭ grecĭ, pușĭ la concursŭ, ne-aŭ venitŭ estŭ anŭ cincĭ probe de traducere, dintre carĭ patru pentru Herodotŭ și una pentru Plutarchŭ. Din cele patru d'întâiŭ una, cu motto Σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει, fiindŭ că s'a constatatŭ, că este și tipărită cu numele cunoscutŭ alŭ traducĕtoruluĭ, n'a putută fi luatŭ în considerațiune, așa că Comisiunea D-vóstră avu a cerceta treĭ probe din Herodotŭ și numaĭ una singură din Plutarchŭ.

Vorbindŭ maĭ înainte despre traducerea luĭ Plutarchŭ, cu motto *Usum esse loquendi jus et normam* (Hor. de arte poetica), Comisiunea D-vóstrĕ găsesce în singurulŭ concurentŭ care s'a presentatŭ unŭ interpretŭ ce întrunesce principalele calități ale unuĭ bunŭ traducĕtorŭ; elŭ este forte în limba elenă șĭ scie totŭ o dată a mânui bine limba română. Bine pĕtrunsŭ de stilulŭ caprițiosŭ alŭ autoruluĭ, care în multe locurĭ este împestrițatŭ cu texturĭ străine, reproduse adese orĭ fără a le individualisa în stilulŭ sĕŭ, de și se ține strictŭ de

textŭ, a sciutŭ cu dibăcie se eviteze pedantismulŭ traducerilorŭ literare, și acolo unde este să alégă între fidelitate și între frase influențate de textŭ și abătute de graiulŭ românescŭ, se silesce a desface sensulŭ fraselorŭ și a reproduce idea autoruluĭ maĭ multŭ de câtŭ cuvintele luĭ ad-literam; așa că la cetirea traduceriĭ. departe de a simți gena operelorŭ rĕŭ traduse, rĕmânemŭ cu impresiunea maĭ maĭ a uneĭ compunerĭ originale. Limba, lipsită de străinismurĭ, este elegantă fără pretențiunĭ de inovațiunĭ.

Aceste calităţĭ, carĭ se găsescŭ în tóte capitolele probeĭ venite la concursŭ, aŭ făcutŭ pe Comisiune să decidă ca să se premieze proba și să se însărcineze concurentulŭ la traducerea luĭ Plutarchŭ întregŭ, convinsă că, dacă traducĕtorulŭ va duce lucrarea sa conformŭ cu proba, vomŭ avé cea maĭ bună și maĭ elegantă traducere din Plutarchŭ. Totŭ odată înse ea este de părere a se indica traducĕtoruluĭ următórele :

1. A da terminațiunĭ românescĭ numelorŭ propriĭ grecescĭ, iar dacă voesce se mantină și în românesce terminările grecescĭ, atuncĭ să fie uniformŭ; decĭ să scrie *Pelapida*, *Epaminonda*, *Iphicrate*, *Androclide*, *Capaneŭ*, iar nu la unele *Pelopidas*, la altele *Aristotele* și la altele *Iphicrates*.

2. In locurile unde este silitŭ să facă parafrase, să fie ceva maĭ concisŭ și să nu schimbe posițiunea cuvintelorŭ în frase, ci să le lase la loculŭ lorŭ după textŭ.

3. Să fie maĭ abondantŭ în note, carĭ în traducerea de față lipsescŭ maĭ cu totulŭ. Spre acésta se póte servi de notele edițiunilorŭ făcute de străinĭ.

Alăturămŭ aci, luate la întîmplare, 3 capitole din traducerile în cestiune împreună cu textulŭ grecescŭ, anume capitolulŭ I, III și V :

Plutarchŭ, Vita Pelopidæ.—Textŭ.

Κάτων ὁ πρεσβύτερος, πρός τινας ἐπαινοῦντας ἄνθρωπον ἀλογίστως παράβολον καὶ τολμηρὸν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, διαφέρειν ἔφη τοῦ πολλοῦ τινα τὴν ἀρετὴν ἀξίαν τὸ μὴ πολλοῦ ἄξιον τὸ ζῆν νομίζειν· ὀρθῶς ἀποφαινόμενος. Ὅ γ' οὖν παρ' Ἀντιγόνῳ στρατευόμενος ἰταμὸς, φαῦλος δὲ τὴν ἕξιν καὶ τὸ σῶμα διεφθορὼς, ἐρομένου τοῦ βασιλέως τὴν αἰτίαν τῆς ὠχρότητος, ὡμολόγησε τινὰ νόσον τῶν ἀποῤῥήτων. Ἐπεὶ δὲ φιλοτιμη-

θεὶς ὁ βασιλεὺς προσέταξε τοῖς ἰατροῖς, ἐάν τις ᾖ βοήθεια, μηδὲν ἐλλιπεῖν τῆς ἄκρας ἐπιμελείας, οὕτω θεραπευθεὶς, ὁ γενναῖος ἐκεῖνος οὐκέτ' ἦν φιλοκίνδυνος, οὐδὲ ῥαγδαῖος ἐν τοῖς ἀγῶσιν· ὥστε καὶ τὸν Ἀντίγονον ἐγκαλεῖν καὶ θαυμάζειν τὴν μεταβολήν. Οὐ μὴν ὁ ἄνθρωπος ἀπεκρύψατο τὸ αἴτιον. ἀλλ' εἶπεν· Ὦ βασιλεῦ, σύ με πεποίηκας ἀτολμότερον, ἀπαλλάξας ἐκείνων τῶν κακῶν, δι' ἃ τοῦ ζῆν ὠλιγώρουν. Πρὸς τοῦτο δὲ φαίνεται καὶ Συβαρίτης ἀνὴρ εἰπεῖν περὶ τῶν Σπαρτιατῶν, ὡς οὐ μέγα ποιοῦσι θανατῶντες ἐν τοῖς πολέμοις, ὑπὲρ τοῦ τοσούτους πόνους καὶ τοιαύτην ἀποφυγεῖν δίαιταν. Ἀλλὰ Συβαρίταις μὲν, ἐκτετηκόσιν ὑπὸ τρυφῆς καὶ μαλακίας διὰ τὴν πρὸς τὸ καλὸν ὁρμὴν καὶ φιλοτιμίαν εἰκότως ἐφαίνοντο μισεῖν τὸν βίον οἱ μὴ φοβούμενοι τὸν θάνατον· Λακεδαιμονίοις δὲ καὶ ζῆν ἡδέως καὶ θνήσκειν, ἀμφότερα ἀρετὴ παρεῖχεν, ὡς δηλοῖ τὸ ἐπικήδειον

Οἵ θάνον, οὐ τὸ ζῆν θέμενοι καλὸν, οὐδὲ τὸ θνήσκειν,
ἀλλὰ τὸ ταῦτα καλῶς ἀμφότερ' ἐκτελέσαι.

Οὔτε γὰρ φυγὴ θανάτου μεμπτὸν, ἂν ὀρέγηταί τις τοῦ βίου μὴ αἰσχρῶς· οὔτε ὑπομονὴ καλὸν, εἰ μετ' ὀλιγωρίας γίνοιτο τοῦ ζῆν. Ὅθεν Ὅμηρος μὲν ἀεὶ τοὺς θαῤῥαλεωτάτους καὶ μαχιμωτάτους ἄνδρας εὖ καὶ καλῶς ὡπλισμένους ἐξάγει πρὸς τοὺς ἀγῶνας· οἱ δὲ τῶν Ἑλλήνων νομοθέται τὸν ῥίψασπιν κολάζουσιν, οὐ τὸν ξίφος, οὐδὲ λόγχην προέμενον διδάσκοντες, ὅτι τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς πρότερον, ἢ τοῦ ποιῆσαι τοὺς πολεμίους, ἑκάστῳ μέλειν προσήκει, μάλιστα δ' ἄρχοντι πόλεως ἢ στρατεύματος.

Traductiune.

I. Caton celŭ bĕtrânŭ, audindŭ pe uniĭ carĭ lăudaŭ pe unŭ omŭ cutezătorŭ și care se aruncă fără chibzuire în cele maĭ marĭ pericole ale resbeluluĭ, a disŭ: «este uă mare diferință între a da unŭ mare prețŭ virtuțiĭ și a desprețui viața,» și fórte justŭ a grăitŭ. Étă pentru ce: unŭ ostașŭ din armata luĭ Antigon, fórte curagiosŭ, dér șubredŭ de corpŭ și de uă constituțiune maladivă, întrebatŭ fiindŭ de către rege de causa gălbineliĭ (palóreĭ) sale, elŭ mărturisi că suferea de uă bólă ascunsă. Regele se interesă și ordonă medicilorŭ, că dacă este speranță de a 'ĭ se da vre unŭ ajutorŭ, să nu cruțe nimicŭ și să'șĭ depună tótă silința pentru tămăduirea luĭ.

După ce acestŭ bravŭ ostașŭ se vindecă prin ajutorulŭ ce 'ĭ se dete, elŭ nu se maĭ arătă nicĭ prea mare iubitorŭ de pericole, nicĭ așa violentŭ în lupte, încâtŭ și Antigona însușĭ îĭ cerŭ explicare, exprimându-'șĭ admirarea de acéstă schimbare. Osténulŭ nuĭ tăinui de felŭ causa, ci dise: «Împĕrate, tu m'aĭ făcutŭ maĭ necutezătorŭ, scăpându-mĕ de aceie suferințe carĭ mĕ făceaŭ să nesocotescŭ viața. Se maĭ vede asemenea și unŭ Sybaritŭ (1) care a disŭ despre Spartiați, că eĭ nu facŭ vre-unŭ lucru mare dacă preferă a muri în resbele spre a scăpa de atâte trude și de unŭ traiŭ așa de aspru. Înse pentru Sybarițĭ, desnervațĭ de desfătărĭ și de moleciune, și incapabilĭ de a simți uă aplecare pentru uă faptă de onóre și de virtute, cu dreptŭ cuvĕntŭ li se părea loru că aceĭ carĭ nu se temŭ de mórte, își urăscŭ viața.

Dér' din contra, la Lacedemonienĭ era uă egală virtute de a trăi cum și de a muri cu plăcere, precum arată și epitafulŭ urmĕtorŭ :

«Ceĭ ce zacŭ aicĭ murit-aŭ, traiulŭ mórtea socotindŭ,
«Nu ca bine, ci cu bine p'amêndouĕ împlinindŭ »

A fugi de mórte nu este unŭ lucru blamabilŭ, când cineva voesce să ducă uă viață onestă, precum iér' nicĭ laudabilŭ este a căuta mórtea când cine-va o face acésta din desgustŭ pentru viață De aceea Omer totŭ-de-a-una scóte în lupte pe ceĭ maĭ bravĭ și maĭ cutezătorĭ oștenĭ, bine și tare ármațĭ, iér, legislatoriĭ Ellenilorŭ pedepsescŭ pe oșténulŭ care 'șĭ lépădă pavăza, nu însă pe acela care renunță la spadă séŭ la lance, învĕțându-'ĭ că maĭ multŭ se cuvine fie-căruia,—maĭ cu deosebire unuĭ stăpênitorŭ de Statŭ seŭ comandantŭ de oștire,—d'a se apăra ăntêiŭ pe sine de cătŭ a face rêŭ inamiculuĭ.

(1) Locuitorŭ din Sybaris; omŭ trăindŭ în luxŭ și în moliciune.

Plutarchŭ, Vita Pelopidæ. — Textŭ

III. Πελοπίδᾳ τῷ Ἱππόκλου γένος μὲν ἦν εὐδόκιμον ἐν Θήβαις, ὥσπερ Ἐπαμινώνδᾳ· τραφεὶς δ' ἐν οὐσίᾳ μεγάλῃ, καὶ παραλαβὼν ἔτι νέος λαμπρὸν οἶκον, ὥρμησε τῶν δεομένων τοῖς ἀξίοις βοηθεῖν, ἵνα κύριος ἀληθῶς φαίνοιτο χρημάτων γεγονὼς, ἀλλὰ μὴ δοῦλος. Τῶν γὰρ πολλῶν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, οἱ μὲν οὐ χρῶνται τῷ πλούτῳ, διὰ μικρολογίαν, οἱ δὲ παραχρῶνται, δι' ἀσωτίαν· καὶ δουλεύοντες οὗτοι μὲν ἀεὶ ταῖς ἡδοναῖς, ἐκεῖνοι δὲ ταῖς ἀσχολίαις, διατελοῦσιν. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, τῷ Πελοπίδᾳ χάριν ἔχοντες, ἐχρῶντο τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐλευθεριότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ, μόνον δὲ τῶν φίλων τὸν Ἐπαμινώνδαν οὐκ ἔπειθε τοῦ πλούτου μεταλαμβάνειν· αὐτὸς μέντοι μετεῖχε τῆς ἐκείνου πενίας, ἐσθῆτος ἀφελείᾳ, καὶ τραπέζης λιτότητι, καὶ τῷ πρὸς τοὺς πόνους ἀόκνῳ, καὶ κατὰ τὰς στρατείας ἀδόλῳ καλλωπιζόμενος, ὥσπερ ὁ Εὐριπίδου Καπανεὺς, ᾧ βίος μὲν ἦν πολὺς, ἥκιστα δὲ δι' ὄλβον γαῦρος ἦν· αἰσχυνόμενος, εἰ φανεῖται πλείοσι χρώμενος εἰς τὸ σῶμα τοῦ τὰ ἐλάχιστα κεκτημένου Θηβαίων· Ἐπαμινώνδας μὲν οὖν συνήθη καὶ πατρῴαν οὖσαν αὐτῷ τὴν πενίαν ἔτι μᾶλλον εὔζωνον καὶ κοῦφον ἐποίησε φιλοσοφῶν, καὶ μονότροπον βίον ἀπ' ἀρχῆς ἑλόμενος· Πελοπίδᾳ δ' ἦν μεν γάμος λαμπρὸς, ἐγένοντο δὲ καὶ παῖδες, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἀμελῶν τοῦ χρηματίζεσθαι, καὶ σχολάζων τῇ πόλει τὸν ἅπαντα χρόνον, ἠλάττωσε τὴν οὐσίαν. Τῶν δὲ φίλων νουθετούντων, καὶ λεγόντων, ὡς ἀναγκαίου πράγματος ὀλιγωρεῖ, τοῦ χρήματα ἔχειν· Ἀναγκαίου, νὴ Δία, Νικοδήμῳ, ἔφη, τούτῳ, δείξας τινὰ χωλὸν καὶ τυφλόν.

Traducțiune.

III. Pelopidas, fiulŭ luĭ Hippoclu, se trăgea ca și Epaminondas, din una din cele maĭ considerate familiĭ în Teba; fiindŭ crescutŭ în avuțiĭ marĭ și moștenindŭ ăncă din tinerețe averea uneĭ case ilustre, prima luĭ grijă fu de a da ajutorŭ ómenilorŭ de meritŭ dér, scăpătațĭ, ca să arate că elŭ devenise într'adevêrŭ stă-

pênŭ iér' nu sclavŭ alŭ avuţieĭ séle. Căcĭ, după cum ḑice Aristotele, din cea maĭ mare parte de ómenĭ, uniĭ nu se servescŭ de avuţia lorŭ din causa uneĭ economiĭ meschine, alţiĭ iér' abuséză de dênsa din desfrânare. Aceştia îşĭ petrecŭ viaţa ca nişte sclavĭ aĭ desfătărilorŭ, ceĭ alţĭ ca servitorĭ aĭ afacerilorŭ. Astŭ-felŭ dérŭ ceĭ l'alţĭ cetăţenĭ din Teba, priiméŭ cu recunoşcinţă, generosităţile şi binefacerea luĭ Pelopidas către dênşiĭ; dér din toţĭ amiciĭ seĭ numaĭ pe singurŭ Epaminondas nu'lŭ putu îndupleca a se împărtăşi din ele Pelopidas însă se însoţi la sărăcia luĭ Epaminondas, avêndŭ de mândrie d'a se îmbrăca cu simplitate ca dênsulŭ, a ţinea uă masă frugală, a suporta fără pregetŭ travaliulŭ şi a fi sincerŭ în serviciulŭ ostăşescŭ, ca acelŭ Capaneŭ alŭ luĭ Euripide, care·

«trăindŭ în avuţie nicĭ cum nu se 'ngânfa
«ca să şĭ arate 'n lume felicitatea sa »

Pelopidas s'arŭ fi ruşinatŭ d'a se arăta în publicŭ că elŭ cheltueşce maĭ multŭ pentru persóna sa de câtŭ celŭ maĭ scăpătatŭ din Tebanĭ. Epaminondas fiindŭ dér' obicĭnuitŭ cu neaverea, ca moştenită de la părinţĭ, 'şi-o făcuse maĭ uşóra şi maĭ plăcută îmbrăţişândŭ de la începutŭ filosofia şi preferindŭ uă viaţă maĭ solitară. Pelopidas, făcu uă căsătorie strălucită şi avu şi copiĭ mulţĭ; cu tóte astea, nu avu maĭ multă grijă de a-şĭ înmulţi averea, ci ocupându-se neîncetatŭ de binele ţĕrreĭ îşĭ împuţină averea într'unŭ modŭ fórte simţibilŭ. Când amiciĭ luĭ îĭ aminliră uă-dată ḑicêndu-ĭ că elŭ nu îngrijéşce de lucrulŭ celŭ maĭ trebuinciosŭ, acela d'a avea banĭ, «Da, trebuinciosŭ în adevĕrŭ, pentru acestŭ Nicodem,» respunse elŭ, arătându-le unŭ omŭ schiopŭ şi orbŭ.

Plutarchŭ, Vita Pelopidæ — Textŭ.

V. Μετὰ δὲ ταῦτα, τῶν Σπαρτιατῶν λόγῳ μὲν ὡς φίλοις καὶ συμμάχοις προσφερομένων τοῖς Θηβαίοις, ἔργῳ δὲ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως καὶ τὴν δύναμιν ὑφορωμένων, καὶ μάλιστα τὴν Ἰσμηνίου καὶ Ἀνδροκλείδου μισούντων ἑταιρείαν, ἧς μετεῖχεν ὁ Πελοπίδας, φιλελεύθερον ἅμα καὶ δημοτικὴν εἶναι δοκοῦσαν· Ἀρχίας καὶ Λεοντίδας καὶ Φίλιππος, ἄνδρες ὀλιγαρχικοὶ καὶ πλούσιοι, καὶ μέτριον οὐδὲν φρονοῦντες, ἀναπείθουσι Φοιβίδαν, τὸν Λάκωνα, μετὰ στρατιᾶς διαπορευόμενον, ἐξαίφνης καταλαβεῖν τὴν Καδμείαν, καὶ τοὺς ὑπεναντιουμένους αὐτοῖς ἐκβαλόντα, πρὸς τὸ Λακεδαιμονίων ὑπήκοον ἁρμόσασθαι δι' ὀλίγων τὴν πολιτείαν. Πεισθέντος δ' ἐκείνου, καὶ μὴ προσδοκῶσι τοῖς Θηβαίοις ἐπιθεμένου, Θεσμοφορίων ὄντων, καὶ τῆς ἄκρας κυριεύσαντος, Ἰσμηνίας μὲν συναρπασθεὶς καὶ κομισθεὶς εἰς Λακεδαίμονα, μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀνῃρέθη· Πελοπίδας δὲ καὶ Φερένικος καὶ Ἀνδροκλείδας, μετὰ συχνῶν ἄλλων φεύγοντες ἐξεκηρύχθησαν· Ἐπαμινώνδας δὲ κατὰ χώραν ἔμεινε, τῷ καταφρονηθῆναι, διὰ μὲν φιλοσοφίαν, ὡς ἀπράγμων, διὰ δὲ πενίαν, ὡς ἀδύνατος.

Traductiune.

V. Dupĕ acestea, Sparliaţiĭ pe de uă parte se arătaŭ, în aparenţă, ca amicĭ şi aliaţĭ aĭ Tebanilorŭ, iér pe de alta, în realitate, eĭ începură a privi cu ne-

încredere măndrulŭ simţimêntŭ şi puterea cetăţénilorŭ, şi maĭ cu deosebire a urî legătura amicală a luĭ Ismenias şi Androclides la care lua parte şi Pelopidas, pentru că ea li se părea totŭ-de-uă-dată liberală şi populară. Decĭ Archias şi Leontidas şi Filip, toţĭ ómenĭ avuţĭ şi oligarhicĭ şi dominaţĭ de aspiraţiunĭ puţinŭ moderate, angajeră pe Lacedemonianulŭ Phebidas, -- care trecea pe la Teba cu uă parte de armată,—ca să ocupe, fără veste, Cadmeia (1), şi după ce va alunga pe oposanţĭ, s'o adauge între cele supuse Lacedemonianilorŭ, întocmindŭ acolo şi regimulŭ oligarhicŭ. Înduplecăndu-se Phebidas, cădu pe neaşteptate asupra Tebanilorŭ, în dilele căndŭ eĭ serbaŭ tesmoforiile(2), şi ocupă citadela. Ismenias fu atuncĭ răpitŭ şi dusŭ în Lacedemonia, unde puţinŭ după aceea fu şi omorîtŭ; iér, Pelopidas şi Ferenicus şi Androclidas, apucăndŭ să fugă cu alţiĭ împreună, fură publicamente condamnaţĭ la exilŭ; cătŭ pentru Epaminondas, elŭ fu lăsatŭ în cetate, ca nebăgatŭ în semă, atâtŭ pentru caracterulŭ luĭ de filosofŭ, căcĭ nu lua parte la afacerĭ şi nu inspira nicĭ uă temere, cum şi pentru sărăcie, căcĭ nu avea nicĭ o putere.

(1) Καδμεία — citadelă fondată de Cadmus.
(2) Una din cele maĭ marĭ serbătorĭ instituite la Greciĭ anticĭ, în onórea deeĭ Ceres

Trecêndŭ la probele de traducerea luĭ Herodotŭ, observămŭ, că una din ele pórtă moto: *Non, si male nunc, et olim sic erit.* Spre distingere o vomŭ nota cu litera *A*.

A doua pórtă deviza: Οὐ πάνυ γε ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἄν τις ἁμαρτίαν ἔχῃ· χαλεπὸν δὲ καὶ ἀναμαρτήτως τι ποιήσαντας μὴ ἀγνώμονι κριτῇ περιτυχεῖν. Ἐπίκτητος. O vomŭ înţelege sub litera *B*.

Iar a treia este cu moto: *Le vray estude de l'homme est l'homme.* Pe acésta o vomŭ distinge prin litera *C*.

Spre a se apreţia valórea comparativă a fie-căreia din aceste treĭ probe şi spre a se vedé motivele preferinţeĭ ce a datŭ Comisiunea D-vóstre uneia din ele, dămŭ maĭ întâiŭ textulŭ elinescŭ cătŭ şi traducerea fie-căruĭ concurentŭ din următórele 2 capitole: 51 şi 52 din cartea a IV-a, pusă la concursŭ:

TEXTULŬ LUI HERODOTŬ

CARTEA IV

51 Εἷς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσί ἐστι ὁ Ἴστρος, μετὰ δὲ τοῦτον Τύρης, ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὁρμᾶται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης ἣ οὐρίζει τήν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δέ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἳ Τυρῖται καλέονται.

Manuscrisulŭ A

LI. (Primul) (1) Celu d'antaiu deci din fluviurile de la Scyti (2) este Istrulu (3); iara dupo densulu Tyras (4), care 'si iea origina (5) (se urnesce) de la (din catra) media nópte (6), si incepe a curge (7) (a riura) din un mare lacu (8), care hotarăsce (9) ţera Scytica si Nevrida (10). Pe (lunga) gura acestuia locuiescu Hellini ce se chiama Tyriti (11).

(1) adica-primulu-alu d'ântâiu-unulu-
(2) Τοῖς Σκύθῃσι-dativu locativu.-
(3) Dunarea-Danubiulu.-
(4) Tyras-Dnistrulu.-
(5) ὁρμᾶται-(ορ-origo) si ieau originea, provine, pornesce, se urnesce.
(6) ἀνεμοβορέεω-vĕntulu Borealu.
(7) ῥέων-riurêndu (a riuru).
(8) asemenea și Hypanis (52) Ponticapes (55) Tanais (57) esu din unu *mare lacu*, credintia era respândita la Greci că fluviile esu tóte din munţi, iaru la Scyti, nefiind munţi, admitu altă teoriă fluviile riură din lacuri
(9) οὐρίζει-ὠρίζων-horizonte, limita, contermine, ορ=hot-n'ar fi óre *hotaru* vr'unu cuventu betrânu affine prin radacine cu ὅρος?
(10) Nevridi, intre Agathyrsi (la apusu) si Androphagi (la resaritu).
(11) A caroru urbe, colonia fundată de Milesiani, purta numele fluviului Tyras— Mai in vechime ophiussa.

Manuscrisulŭ B.

LI. Unulu der din riurile Scytiloru este Istrulu (1), apoi dupo elu Tyras (2) care purcede despre Nordŭ (3), și vine curgendu d'intr'ua balta sau lacu mare, care desparte pamentulu Scytiei de alu Neuriloru; ier la gurile lui locuiescu Elenii, cari se numescu Tyriti.

(1) Danubiulu, Dunărea.
(2) riulu Dniesteru
(3) testulu are. «despre ventulu Nordului» ἀπὸ βορέω ἀνέμου, și in vechi scrieri române se gasesce: sóre-resare si sóre-apune in locu de resaritu si apusu.

Manuscrisulŭ C.

51. Εἷς (383) μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσι ἐστι ὁ Ἴστρος· μετὰ δὲ τοῦτον Τύρης (384), ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὁρμᾶται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης (385) μεγά-

51. Istrul dar este primul din tóte rîurile Scitiei, după acesta vine (rîul) Tyras care se pornește din părţile despre miadă nópte, și începe a curge dintr'o

(383) Εἷς In sens de primul, este synonim cu πρῶτος.
(384) Τύρης Este Dniestrul de astădi
(385) ῥέων ἐ λίμνης Aci se inșélă autorul nostrŭ—Nu Dniestrul ese dintr'un lac dar un afluent al Dniestrului care se numesce Sered și care ese lĕngă Zloczow in Gallicia—Maĭ este

λης, ἣ οὐρίζει τήν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα (386) γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἵ Τυρῖται 387, καλέονται.

baltă mare care desparte Scitia de ţérra Nevrilor. Iar la gura acestuĭ rîŭ locuiesc Elleni, care se numesc Tyriţĭ.

încă un lac aprópe de isvorul Dniestruluĭ care se numesce Werezysca lôngă Lemberg, dar acest lac nu communică cu rıul Dniestru decăt maĭ jos de isvorul seŭ.

(386) Νευρίδα. Despre Nevriĭ s'a vorbit maĭ sus vedĭ nota IV. 130.

(387) Τυρῖται. Oraşul Tyra se numia şi Ophiusa şi se afla la gura Dniestruluĭ. Geţiĭ maĭ tardiŭ occupară aceste parţĭ şi aceĭ dintr'enşiĭ care se aşedară la gura Dniestruluĭ fură numiţĭ Tyrigetæ după numele oraşuluĭ Tyra.

Observaţiunĭ. — Comisiunea d-vóstră observă :

La proba A.

1. Că abundă în parentese inutile precum : primulŭ=celŭ întâiŭ, se urnesce=îşĭ iea originea, de la=din, de către; începe a curge= a rîura, lacŭ=apă, etc., nu numaĭ în acestŭ capitolŭ, dar şi în tóte aprópe, ceea ce denotă că traducĕtorulŭ, în ceea ce privesce lexicologia română, n'are încă opiniunĭ bine determinate.

2. *Fluviurile,* în locŭ de *fluviĭ*, saŭ maĭ bine *rîurile.*

3. Τοῖσι Σκύθῃσι traduce : *de la Scyţĭ.*

4. Ἣ οὐρίζει τήν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν traduce prin : *care hotărasce ţéra Scytică şi Nevrida.*

5. Κατοίκηνται traduce prin *locuescŭ.*

La proba B.

1. Ἀπὸ βορέω ἀνέμου ὁρμᾶται traduce prin *purcede despre nordŭ.*

2. Ἄρχεται ῥέων traduce prin *vine curgêndŭ.*

3. Κατοίκηνται traduce prin *locuescŭ.*

La proba C.

1. Κατοίκηνται prin *locuescŭ* în locŭ de *sunt aşedaţĭ*, căcĭ locuescŭ se dice οἰκοῦσι, οἰκέουσι.

TEXTULŬ LUI HERODOTŬ

52. Τρίτος δὲ Ὕπανις ποταμὸς ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης τὴν πέριξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί. καλέεται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς μήτηρ

Ὑπάνιος. ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὕπανις ποταμὸς ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔτι, ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον πικρὸς αἰνῶς. ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρή, οὕτω δή τι ἐοῦσα πικρή, ἣ μεγάθεϊ σμικρὴ ἐοῦσα κιρνᾷ τὸν Ὕπανιν ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὔροισι χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Ἀλαζώνων· οὔνομα δὲ τῇ κρήνῃ καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ Σκυθιστὶ μὲν Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἱραὶ ὁδοί. συνάγουσι δὲ τὰ τέρματα ὅ τε Τύρης καὶ ὁ Ὕπανις κατὰ Ἀλαζῶνας· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον.

Manuscrisulŭ A.

LII. Alu treilea fluviu, Hypanis (1), și ica originea dîn Scytia, si curge din unu mare lacu, impregiurulu căruia, se nutrescu (2) caii selbatici (3) albi (4). Se chiama astă apă (lacu) cu dreptu, mama lui Hypanis.

Din acésta deci essindu fluviulu Hypanis curge (riura) pe ua intindere ce se plutesce (5) in cinci dile (6), in scurtu timpu (7) si cu apa-i inca dulce; iera de aci, din spre (8) mare in susu, pe uă plutire (9) de patru ḑile, este tare (10) amară.

Căci dă intr'ensulu (11) ua fôntână amara, si așa este de amara, in câtu, deși de mărimea ei este mica (12), schimba (infiltră) gustulu lui Hypanis, unu fluviu mare (13) cum puçine altele mai suntu (14). Este acésta fantâna (in) la hotarele tierei Scyților arători si la ale Alazoniloru (15), iaru numele acestei fôn-

(1) Hypanis-Bug-ese d'in Podolia.

(2) νέμονται-nu aru avé óre asemenare cu *nému?* Ungurii nu l'au imprumutatu ci óre de la locuitorii Daciei? radecina ne suggera ua asemenea conjectura, coci si nému, ginte, (natiune, poporu); si νεμω, (νομος-numerus-nomen) conținu idea de *numeru* si *denominatiune;* limba litvana *namas* are insemnarea de casa, vedi *Curtius* 314. — Atunci am dice, dupo nou'a metoda de traductiune: *sunt némuri de cai albi*. . .

(3) αγρνος-agrestis-din ager-αγρος,-noi dela selba, selbatici

(4) Caii d'in Ukraina, si acumu.

(5) πλοος-plutire, ἐπι-πλόον=pe ua plutire.

(6) lungimea cursului e mesurata cu timpulu in care plutesce ua corabie.

(7) Curgerea sa fiind repede, undele-i care plutesce ua corabia se petrecu in timpu scurtu.

(8) Προς θαλάσσης=din partea mării, despre mare.

(9) pe uă intindere ce se pluteşce.

(10) αἰνῶς=att.: δεῖνως ($\sqrt{\text{di}}$-dirus) idee de terόre, δεῖνως fiind mai usitatu ca αἰνῶς s'ar traduce bine prin fórte, pré-αινῶς prin tare, este ua nuanță.

(11) Ex-διδοῖ-dă in elu.

(12) μεγάθει σμικρή=mica de mărime, cum ḑicem micu de statură.

(13) Εν ὀλίγοισι μεγας=mare printre puține altele, de acarui mărime, pucine altele mai sunt.— IX. 41 — Μαρδόνιος, ὅς εν ολιγοισι Περσέων ἀνὴρ δόκιμος παρα Ξερξῃ

(14) acésta amărăciune, bine ințelesu, nu provenea de cât din ridicarea mării și petrunderea valuriloru in apa fluviului, impinse de vêntul de média-ḑi

(15) c. 17.

tanǐ și alu ținutului (16) ense-'și de unde curge (riura), la Scyți este Exampaeos (17) iera dupo limba Helenilorư *Sântele drumui*. 'Si apropia (impreuna) țermurii (18) loru Tyras si cu Hypanis, catre (tiera) Alazoni: apoi din acestu locu intorcendu-se (19), unulu spre drépta, altulu spre stânga, fia care riură, lărgindu spaț ulu la mijlocu.

(16) χώρη=ţéra, χωρω=ţinutu (ten)

(17 Exampaeos-(vedi p. 81) intre Hypanis si Borysthenes Vedi Ethnographia Daciei P. II p. 120 a d-lui Tocilescu, Despre etymologia cuventului.

(18) Συνάγουσι 'si aducu impreuna, mai ca 'si reunescu țermurii, pe unde sunt mai suciți, incovaiați. la cotituri 'și apropiă cursurile.

(19) ἀποστρεψας din αποστρεφω √στρ- care se lèga cu √στραγγ care in latinesce da *stringo*, de aci, traducțiunea, *destringendu-'si cotiturile*, apoi cu rădăcina τρεπ latinesce ese *torqueo* și romănesce-intórce-de aci traducțiunea mai intelegibila: «intorcenduse unul spre drépta, altulu spre stânga. Vedi Chassang (Dicț.) pag 73 si 76 Curtius refera v. 1. stergo latinesce usitat. tergo la rădăcină care a datu stringo-atunci s'ar putea dice, déca nu ar fi cu totulu prea familiaru, «o ștergu unul intr'o parte, altulu intr'alta» pe românesce ar avea altu sensu.

Manuscrisulŭ B.

LII. Alu treilea rîŭ este Hypanis (4), care purcede din Scytia, esindŭ d'intr'unŭ lacŭ mare, in gĭurulŭ căruia *se nutrescŭ* caĭ albĭ sĕlbaticĭ. Acestŭ lacŭ séŭ baltă, se numesce curatŭ mama *luĭ* Hypanis D'intr'ènsa pornindŭ dér' acestŭ rîŭ Hypanis curge in timpŭ de uă plutire de cincĭ dile, micŭ și cu apa dulce, iér'de aci inainte, la uă plutire de patru dile spre Mare, devine amarŭ forte, căcĭ dă intr'ènsulŭ uă fôntână amară, si așa de amară in câtŭ cu tótă micimea eĭ (alteréza) *curcesce* (5) apa luĭ Hypanis, carele este unŭ rîŭ mare p'intre altele maĭ micĭ. Acésta fôntână se află la hotarĕle Scyțilorŭ plugarĭ si a Alazonilorŭ, iér' numele fôntâneĭ și alŭ loculuĭ de unde ea curge. în limba scytică este Exambea (6), care în cea ellenică *înțelege*: «căile-sacre.» Riurile Tyras și Hypanis îșĭ apropie marginile lorŭ spre partea Alazonilorŭ, iér' *apoi*, *abătĕndu-se* fie-care din. *eĭ* curge lăținduse spațiulŭ d'intre dênșii.

(4) Bugulu.

(5) textulu elenicu dice κιρνᾶ care ințelege a amesteca, a mixtiona; se dice și despre amestecarea vinului cu apă, am hazardatu dicerea *curcește* în locu de *strică*, precumu dicem românesce: «a strica vinulu cu apă»

(6) Ua edițiune vechia dice ἀμα ξάμπεος, amaxambeu.

Manuscrisulŭ C.

52. Τρίτος δὲ Ὕπανις (388) ποταμὸς ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, (389) τὴν πέριξ νέμονται ἵπ-

52. Al treilea este rîul Hypanis, el se pornește din (interiorul) Scitieĭ, și curge dintr'o baltă mare împrejurul

(388) Ὕπανις Astădĭ rîul Boug

(389) ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλη. Cât despre lacul acesta din care dice Erodot că ese rîul Hy-

ποι ἄγριοι λευκοί· ([390]) καλέεται δ'ἡ λίμνη αὕτη ὀρ'θῶς μήτηρ Ὑπάνιος. ([391]) ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὕπανις ποταμὸς ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον ([392]) βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔτι, ([393]) ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς αλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον πικρὸς αἰνῶς. ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρή, ([394]) οὕτω δή τι ἐοῦσα πικρή, ἣ μεγά ει σμικρὴ ([395]) ἐοῦσα κιρνᾷ τὸν Ὕπανιν, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. ([396]) ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὔροισι χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυ-

căria locuesc caĭ sĕlbaticĭ albĭ; iar acéstă baltă se numesce cu drept cuvĕnt Muma (rîuluĭ) Hypanis. (Rîul) Hypanis după ce ese din acéstă (baltă) curge (la o distanţă) de cincĭ ḑile de navigaţie mic şi tot dulce, dar de la acest (punct) pònĕ la mare, (o distanţă de) patru ḑile de navigaţie (devine) grozav de amar : căcĭ un isvor amar se revarsă într'ensul, acesta (deşi) este de o mărime ne însemnată strică tot rîul Hypanis (prin amestecul apelor sale), rîŭ care este conside-

panis nu se scie nimic astăḑĭ—Trebue să presuppunem in privinţa acésta precum şi in privinţa laculuĭ din care se ḑice maĭ susŭ că ese Dniestrul că autorul nostru nu avea cunoscinţe exacte despre acele localităţĭ. Este bine cunoscut că rîul Hypanis saŭ Bug, şi are isvorul in Podolia; adevĕrat că localităţile din acea vecinătate sunt băltóse, dar despre o baltă mare nu se scie nimic, şi acea baltă trebue să fie o simplă hypothesă a luĭ Erodot.

(390) ἵπποι ἄγριοι λευκοί Chiar in timpiĭ moderniĭ autoriĭ cariĭ aŭ scris despre acele regiunĭ aŭ observat mulţimea de caĭ selbaticĭ care pasc acolo. cum sunt de exemplu: Eschwald (Alte Geographie)—Dureau de la Malle (Mémoire de l'Académie des inscriptions) şi alţiĭ.

(391) μήτηρ Ὑπάνιος. Adică sorgintea mumă din care se formézǎ Hypanis — Eustathius (ad Dyonis. Perieg.) explică acésta fórte bine acest passagiŭ «ἰστέον δὲ ὅτι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον καὶ «Σκυθικὸς ποταμὸς τίς ἐστι λεγόμενος Ὕπανις, ἀνατέλλων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἥτις λέγεται μήτηρ Ὑπάνιος «καθὰ δηλαδὴ καὶ ἡ Μαιῶτις μήτηρ τοῦ Εὐξείνου»—Aeéstă expressiune de «pater,» «mater,» «parens» ne spune un philolog german Tzucke era commună in acest sens el ne spune iar «Maeotis autem Mater Ponti dicebatur»—Veḑĭ maĭ jos la cap. 86 unde acéstă expressiune de «μήτηρ» se applică laculuĭ Maeotis.

(392) πέντε ἡμερέων πλόον. Cea ce cu cele patru ḑile de navigaţie maĭ jos face peste tot 9 ḑile ca timpul necessar pentru navigarea rîuluĭ întreg.—Cursul acestuĭ rîŭ este de 350 de kilometri approximativ.

(393) ἔτι Căte va manuscrise aŭ ἐστι. Cuvĕntul acesta aci insemnésă că rîul îşĭ *conservă* dulcéţa primitivă.

(394) κρήνη πικρὴ Există o mulţime de supposiţiuni in privinţa localisării acestuĭ isvor amar. Reichard presuppune că Erodot vorbesce de un isvor de apă minerală lĕngă Ladyczin în Podolia. — Eichwald crede că póte e vorba de puţurile de păcură care sunt commune în acele vecinătăţĭ, insă este fórte greŭ să specificăm in mod absolut care este isvorul amar de care se vorbesce. Nu trebue să uităm că Erodot nu s'a depărtat mult de malul mărĭĭ şi că tot ce ḑice despre interiorul ţerreĭ Scite nu este decât resultatul unor relaţiunĭ maĭ mult saŭ maĭ puţin vage.

(395) μεγάθει σμικρὴ de mică dimensiune. — O asemenea expresiune se maĭ găsesce in Erodot Cartea I cap. 51 (μεγάθεϊ μεγάλους) — la Cartea II cap 74 (μεγάθει μικρούς)

(396) κιρνᾷ τὸν Ὕπανιν, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. Am fost nevoit pentru a da sensul adevĕrat al cuventuluĭ κιρνᾷ de a traduce acest passagiŭ în mod maĭ liber.

θέων καὶ Ἀλαζώνων·(397) οὔνομα δὲ τῇ κρήνῃ καὶ, ὅ' εν, ῥέει, τῷ χώρῳ Σκυ' ιστὶ μὲν Ἐξαμπαῖος, (398) κατὰ δὲ· τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἱραὶ ὁδοί· συνάγουσι (399) δὲ τὰ τέρματα ὅ τε Τύρης καὶ ὁ Ὕπανις κατὰ Ἀλάζωνας· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον. (400)

rabil între cele (de dimensiune) maĭ mică. Acest isvor se află la hotarele între țérra Sciților agricultorĭ și a Alazonilor. Numele acestuĭ isvor și a localitățiĭ de unde curge, (este) în limba Scitică «Exampæus» iar în limba Ellină «Căĭ sacre» Atît (rîul) Tyras cât și (rîul) Hypanis se apropie unul de altul spre Alazonĭ; de aci fie-care se separă lățind spaciul intermediar.

(397) ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Αλαζώνων. Vedĭ maĭ sus Cap. 17.

(398) Ἐξαμπαῖος «Drumurĭ sacre» derivă din cuvintele *exan* și *pais;* cel d'antâiŭ este identc cu cuventul sanscrit «*accha*», care după Grimm nu este altceva decât Ellinescul «ἁγία» și latinescul «*sacra*»; cel d'al doilea este identic cu sanscritul «patha» din care Ellenii aŭ făcut πάτος, Germanii «pfad» și Englesiĭ «path».—Ritter (Vorhalle, p. 345) traduce acest cuvent prin «hexenpfad» cea ce semnifică calea babelor vrăjitóre căcĭ vrăjitórele fiind considerate ca persóne sacre se póte că cuvĕntul german «hexe» să fie derivat din sanscritul «accha» sacru ast-fel in cât germanul «hexe» Englesul «hag» și spaniolul «hechizera» care tóte semnifică «babă» pot fi cuvinte alliate cu «accha» și cu latinul «sacer» și cu Elinescul ἱερὸς.

(399) συνάγουσι. Cunoscința acesteĭ apropierĭ a acestor două ape in partea superióră a cursuluĭ lor și a depărtăriĭ lor in partea inferióră probézā o cunoscință geografică fórte exactă din partea autoruluĭ.

(400) τὸ μέσον in oppunere cu «τὰ τέρματα» adică lăsĕnd un spaciŭ maĭ mare in mijloc.

Observațiunĭ. — Comisiunea D-vóstre observă :

La proba A.

1. Că traduce νέμονται prin *se nutrescu.*
2. Astă apă=lacŭ.
3. *Cu dreptŭ* în locŭ de *cu dreptŭ cuvêntŭ.*
4. *Mama luĭ Hypanis* în locŭ de *mama rîuluĭ Hypànis,* saŭ *a Hypaniseluĭ,* căcĭ la rîurĭ articolulŭ se pune la fine.
5. Traduce frasa : ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον prin *curge pe o întindere ce se plutesce în cincĭ dile.*
6. Βραχὺς, *in scurtŭ timpŭ* în locŭ de *micŭ.*
7. Πρὸς θαλάσσης, *din spre mare în susŭ* în locŭ de *spre mare.*
8. Τεσσέρων ἡμερέων πλόον, *pe o plutire de patru dile.*
9. Κιρνᾷ τὸν Ὕπανιν, *schimbă gustulŭ luĭ Hypanis (infiltră).*
10. Ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν, *unŭ fluviŭ mare cum puține altele sunt.*
11. Ἀροτήρων, *arătorĭ,* maĭ bine *plugarĭ.*

12. Οὔνομα δὲ τῇ κρήνῃ καὶ... τῷ χώρῳ, *numele acesteĭ fontânĭ și a ținutuluĭ însușĭ.*

13. Σκυθιστὶ ἐστι Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, *la Scyțĭ este Exampeos, iar după limba elenică.*

14. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον, *apoĭ din acestŭ locŭ întorcêndu-se unulŭ spre drépta, altulŭ spre stânga fie-care rîură lărgindŭ spațiulŭ la mijlocŭ.*

La proba B.

1. Ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, *purcede din Scytia eșindŭ dintr'unŭ lacŭ mare.*

2. Νέμονται ἵπποι, *se nutrescŭ caĭ.*

3. Μήτηρ Ὑπάνιος, *mama luĭ Hypanis.*

4. Ἡ λίμνη αὕτη, *acestŭ lacŭ saŭ baltă.*

5. Ῥέει ἐπὶ πέντε ἡμερέων πλόον, *curge în timpŭ de o plutire de cincĭ dile.*

6. Βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔτι, *micŭ și cu apă dulce,* ἔτι netradusŭ.

7. Τεσσέρων ἡμερέων πλόον, *la o plutire de patru dile.*

8. Κιρνᾷ τὸν Ὕπανιν, *curcește, alteréză apa luĭ Hypanis.*

9. Ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὔροισι χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Ἀλαζώνων, *acéstă fontână se află la hotarele Scytilorŭ plugarĭ și a Alazonilorŭ* în locŭ de *la hotarele între téra Scytilorŭ plugarĭ și a Alazonilorŭ.*

10. Οὔνομα τῇ κρήνῃ καὶ.. τῷ χώρῳ Σκυθιστὶ μὲν Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, *numele fontâneĭ și alŭ loculuĭ în limba Scytică este Exambea care în cea elină înțelege.*

11. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, *iar apoĭ.*

12. Ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον, *abătêndu-se fie-care din eĭ, curge lățindu-se spațiulŭ dintre dînșiĭ.*

La proba C.

1. Νέμονται, *locuescŭ* în locŭ de *pascŭ.*

2. πρός θαλάσσης, *pînă la mare;* arŭ fi maĭ bine ad litteram *spre mare.*

3. Ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον, *de aci fie-care se separă lăsândŭ spațiulŭ intermediarŭ.*

Se observă la proba *C*, că se află dese parentese, înse aicĭ com-

pletéză sensulŭ fraselorŭ nu ca la proba *A*, unde ele explică acelașĭ cuvêntŭ.

Amŭ puté să maĭ citămŭ alăturea cu textulŭ luĭ Herodotŭ și traducerea altorŭ capitole, dar s'a observatŭ că proporțiunea greșelelorŭ este aprópe aceeașĭ ca și în aceste dóue capitole; de aceea, lăsândŭ maĭ încolo citațiunile, ne mărginimŭ a face acuma câte-va observațiunĭ generale asupra fie-căriĭ probe.

După cetirea probelorŭ întregĭ s'a constatatŭ că proba *A*, cu tóte că, putemŭ dice, înțelege în genere pe autorŭ, nu-ĭ reproduce cu esactitate sensulŭ, saŭ, cândŭ reușesce la acéstă, strică prin parentesele dese, în carĭ pune câte dóue saŭ treĭ accepțiunĭ a cuvêntuluĭ grecescŭ, pe care îlŭ traduce în românesce, și apoĭ proba venită la concursŭ este plină de răsăturĭ și ștersăturĭ și de înlocuirĭ de sensurĭ prin a doua chibzuire, înse fórte repețite în tótă proba. Stilulŭ este greoiŭ și ostenitorŭ.

Proba *B*, cu tóte că are maĭ puține greșelĭ de câtŭ cea precedentă, și unŭ stilŭ maĭ curgĕtorŭ, cu tóte acestea pĕcătuesce în multe locurĭ prin alegerea de cuvinte cam prea comune și chiarŭ banale și multe cuvinte grecescĭ le traduce prin cuvinte românescĭ nepotrivite.

Celŭ cu proba *C* dovedesce, că și-a făcutŭ unŭ studiŭ de predilecțiune din Herodotŭ și din traducerea luĭ; elŭ îșĭ înțelege pe autorŭ cu multŭ maĭ bine de câtŭ ceĭ-lalțĭ și-lŭ reproduce esactŭ în românesce și este lipsitŭ de defectele celorŭ-lalțĭ concurențĭ; înse pe icĭ colea se găsescŭ și în elŭ nu tocmaĭ inesactităţĭ în traducere, ci întorsăturĭ de frase carĭ adeseorĭ se abatŭ de la graiulŭ românescŭ; apoĭ Comisiunea, față cu cele-lalte calitățĭ, arŭ dori de la elŭ colórea naivă a stiluluĭ luĭ Herodotŭ în traducerea română, în loculŭ căreia găsimŭ mulțĭ termenĭ prea abstracțĭ pentru traducerea cuvintelorŭ cu totulŭ concrete ale luĭ Herodotŭ.

Comisiunea D-vóstre a maĭ constatatŭ, în ceea ce privesce notele cu carĭ sunt însoțite probele, că celŭ cu proba *B* este cu totulŭ săracŭ și fórte laconicŭ, ceea ce arŭ puté să se iea în sensulŭ că traducĕtoruluĭ îĭ sunt necunoscute tóte lucrările făcute asupra

istoriei luĭ Herodotŭ; celŭ cu *A* are multe note, dar ele se mărginescŭ maĭ cu sémă în cestiunĭ cu totulŭ gramaticale și sintactice și multe pentru înțelegerea sensuluĭ, ceea ce arŭ puté figura maĭ bine într'unŭ textŭ Herodotianŭ fără traducere. Maĭ bogatŭ, maĭ completŭ în note este celŭ cu proba *C;* aicĭ notele sunt fórte variate și fórte importante : explicărĭ gramaticale, sintactice, filologice, critice asupra textuluĭ, geografice, istorice, archeologice, etc., din tóte se găsescŭ în elŭ și bine puse la loculŭ lorŭ, ceea ce probéză că concurentulŭ este în curentŭ cu tóte cercetările și cu tóte comentariile făcute asupra luĭ Herodotŭ.

Pe aceste considerente, Comisiunea D-vóstre găsesce bună de premiatŭ proba *C* și este de părere a se însărcina acestŭ concurentŭ cu traducerea luĭ Herodotŭ, înse cu condițiune ca traducĕtorulŭ să-șĭ revédă lucrarea, sub controlulŭ specialŭ alŭ unuĭ membru anume recomandatŭ, pentru ca traducerea să se presinte câtŭ se póte maĭ apropiată de stilulŭ și limba Herodotiană : naivă, simplă și lipsită de orĭ ce pretențiune de erudițiune, ceea ce Academia română, în repețite rîndurĭ, a recomandatŭ concurențilorŭ pentru traducere.

Raportorŭ : *I. Caragiani.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 18.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DIN 9 APRILIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Fontaninu G. M*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d niĭ : *Babesiu V.*, *Barit.u G.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Poni P.*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

După citirea și aprobarea procesuluĭ verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ, se dă lectură următórelorŭ lucrărĭ :

1. Rĕspunsulŭ d-luĭ *P. S. Aurelianu* la discursulŭ de recepțiune alŭ d-luĭ *Dr. Fe'ix.*

2. Discursulŭ de recepțiune alŭ d-luĭ *Teclu : Relațiunile între chimia organică și cea anorganică,* urmatŭ de rĕspunsulŭ d-luĭ *Babesiu.*

Ambele lucrărĭ urméză a se publica în *Anale.*

La 3 și jumĕtate ore p. m., rădicându-se ședința publică și trecêndu-se în ședință particulară, se decide a se tipări de urgență raportulŭ Comisiuniĭ ortografice, pentru a se pune apoĭ la ordinea ḑileĭ.

Urmândŭ cestiunea premielorŭ anuale, se dă citire raportuluĭ generalŭ alŭ Comisiuniĭ respective și raporturilorŭ speciale, dintre carĭ două maĭ rĕmânŭ a se citi în ședința de joĭ, cândŭ se va și lua o decisiune definitivă.

Ședința se rădică la 5 1/4 ore p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

ANEXA J.

COMISIUNEA PREMIELORŬ ANUALE NASTURELŬ, HELIADE ȘI LAZĂRŬ PENTRU ANULŬ 1880.

Ședința din 31 martie.

Membriĭ presențĭ d-niĭ : *Quintescu N., Baritiu G., Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Ghica Ion.*

Sub președința d-luĭ : *G. Baritiu.*

Ședința se deschide la 1 oră a. m.

Se decide a se împărți unŭ numĕrŭ de cărțĭ venite la concursŭ la fie-care membru.

Se citesce cererea d-luĭ Șoimescu prin care concură cu *Diurpaneŭ* pentru premiulŭ Năsturelŭ; a d luĭ Crețénu cu *Patria și libertate* pentru idem; a d-luĭ Densusianu cu *Negriada* pentru acelașĭ premiŭ; a d-luĭ Circa cu *Gramatica limbeĭ române* partea I, pentru premiulŭ Heliade-Rădulescu; a d-luĭ Mihăilescu cu scrierea *Globulŭ și Geografia Româniceĭ-Dobrogea;* a d-luĭ Conta cu *Incercărĭ de metafisică materialistă*, pentru premiulŭ Năsturelŭ saŭ Heliade; a d-luĭ V. Ionescu cu *Gramatica raționată pentru începĕtorĭ;* a d-luĭ Puiu pentru premiulŭ Năsturelŭ-Herĕscu cu scrierea *Carte de citire pentru învĕțămêntulŭ primarĭŭ,* — autorulŭ cere premiŭ saŭ unŭ ajutorŭ; a d-luĭ Istrati, *Considerațiunĭ asupra necesităţiĭ gimnasticeĭ;* a d-luĭ Brândza, *Prodromulŭ Floreĭ române;* a d-luĭ Xenopol cu scrierea *Studiĭ economice,* pentru premiulŭ Năsturelŭ; a d-luĭ Săndulescu Nănovénu cu scrierea *Explicațiunea teoretică și practică a codiceluĭ de procedură civilă;* a d-luĭ Hasdeŭ cu scrierea *Cărțile poporane ale Românilorŭ în secl. XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă (Cuvinte din Bĕtrânĭ),* cu suplementulŭ eĭ de la 3 martie, pentru premiulŭ Năsturelŭ și Heliade; a d-luĭ Rusănescu cu opera *Predilă* pentru premiulŭ Năsturelŭ și Heliade-Rădulescu; a d-luĭ Al. Macedonski cu traducțiunea *Parisina* din Lord Byron, pentru premiulŭ Herĕscu, care se esclude; traducerea d-luĭ Suțu (Cartea IV din Istoria luĭ Herodotŭ) nu se admite la concursulŭ de traducerĭ, ca nevenită sub formă de manuscriptŭ, asemenea nu se póte primi nicĭ în virtutea §-luĭ 6 din concursulŭ publicatŭ de Academiă; a d-luĭ Leonardescu cu scrierea *Cursŭ de filosofie* pentru premiulŭ Năsturelŭ-Herĕscu; a d-luĭ Pisone pentru premiulŭ Lazărŭ cu *Lichidometrulŭ* pentru mĕsurarea buțilorŭ și butóelorŭ; a d-luĭ Puscariu cu *Stereometrulŭ;* a d-luĭ Penescu, *Pîrghiĭ, Echerulŭ* și *Pistonulŭ circularŭ;* adresa d-lorŭ Alessi și Max. Popu cu *Resbelulŭ orientalŭ*, 10 fasc. (480 p.), venită la 8 februarie într'unŭ singurŭ exemplarŭ, care se respinge.

D-lŭ *Ghica* întroduce *Candidatŭ și deputatŭ* a d-luĭ Sion; d-niĭ *Baritiu, Ghica, Quintescu* și *Bacaloglu* întroducŭ din inițiativa D-lorŭ pe *Despotŭ-Vodă* alŭ d-luĭ Alexandri.

D-lŭ *Ghica* iea asupră-șĭ lectura scrierilorŭ d-lorŭ Xenopol, Sion,

și *Despotŭ-Vodă* alŭ d-luĭ Alexandri; d-lŭ *Baritiu*, a d-luĭ Hasdeŭ; d-lŭ *Quintescu*, ale d-lorŭ Crețénu, Densusianu; d-lŭ *Aurelianŭ* iea *Prodromulŭ Floreĭ Române*, *Geografia-Dobrogea*, *Pomologia;* d-lŭ *Chițu* iea cartea d-luĭ Nănovénu și *Piedilă* de Rusănescu; d-lŭ *Facaloglu* iea scrierile d-lorŭ Conta și Istrati; d-lŭ *Ionescu* scrierea d-luĭ Leonardescu și a d luĭ Circa, iar Gramatica d-luĭ Ionescu o iea *P. S. S. Melchisedecŭ episcopulŭ de Romanŭ.*

Președinte : *G. Baritiu.*

Secretarŭ : *Quintescu.*

Ședința din 8 aprilie.

Membri presenți d-niĭ : *Ion Ghica*, *G. Chițu, Bacaloglu*, *Aurelianu*, *P. S. S. Melchisedecŭ*, *Quintescu.*

Sub președința d-luĭ : *G. Baritiu*

Ședința se deschide la 9 ore a. m.

Se pune în discuțiune, dacă trebue să se admită principiulŭ pusŭ de testamentulŭ Nasturelŭ-Herescu și pentru premiele Heliade și Lazărŭ, adică ca ele să aibă dimensiunea de 400 paginĭ minimum, cândŭ operele venite la premiŭ nu sunt terminate. Se admite cu maioritate.

Se relevă dacă o scriere, publicată la timpŭ, înse nepresentată cu cerere, se póte pune între scrierile de premiatŭ. Se observă că membriĭ Comisiuniĭ aŭ dreptulŭ de inițiativă.

Puindu-se la votŭ *Candidatŭ și deputatŭ* a d-luĭ Sion, se admite cu maioritate de 6 din 7.

Se înlătură dar pentru astă dată premiarea scrieriĭ d-luĭ Dr. Brândză, conformŭ principiuluĭ admiteriĭ.

În privința opereĭ d-luĭ Hasdeŭ se admite cu unanimitate, că este premiabilă.

Scrierea d-luĭ Istrati despre *Gimnastică* se găsesce în unanimitate ca nemeritoriă.

Scrierea d-luĭ Conta nu se crede demnă de a fi admisă la concursŭ.

În privința *Geografiei* d-luĭ Mihăilescu, votulŭ se pronunță în contra admiteriĭ eĭ între cele premiabile.

Asemenea se respinge *Gramatica raționată* a d-luĭ Ionescu.

Explicațiunea teoretică și practică a codiceluĭ de procedură civile de Săndulescu-Nanovénu se admite de (5 din 7) maioritate între cele premiabile.

Gramatica d-luĭ Circa este respinsă cu unanimitate de la premiabilitate.

Scrierea *Convorbirĭ economice* a d-luĭ președinte alŭ Academieĭ, întroducêndu-se încă de la începutulŭ deliberărilorŭ Comisiuniĭ din inițiativa sa, se admite unanimŭ a fi premiabilă, înse d-lŭ Ion Ghica refusă. Remâne a decide plenulŭ.

Scrierea d-luĭ Leonardescu se înlătură.

Asemenea *Patrie și libertate* a d-luĭ Crețeanu nu este primită între cele premiabile.

Invențiunile d-lorŭ Pușcariŭ și Pisone se respingŭ.

Se pune la votŭ cu bile premiarea cărțiĭ d-luĭ Hasdeŭ; se găsescŭ în urnă șése bile albe și una négră;—admisă. Se pune asemenea la votŭ prin bile scrierea d-luĭ Nanovénu; se găsescŭ în urnă patru negre și treĭ albe; prin urmare este respinsă.

Candidatŭ și deputatŭ alŭ d-luĭ Sion se respinge cu cincĭ negre și doue albe.

Președinte : *G. Baritiu.*

Secretarŭ : *Quintescu.*

Studiu de hygiena publica si privata. — Mens sana in corpore sano. — Consideratiuni asupra importantei si necesitati gymnasticei din punctul du vedere hygienic si social in scoalele de ambe sexe, in armată, la diferite etăți ale vieței, și ca mijloc therapeutic in căutarea a diverse malatiĭ de dr. C. I. Istrati.—*Bucuresci 1880.— 1 vol. in 8° de 133 pagine.*

Acéstă carte represintă unŭ extractŭ scurtŭ, compilatŭ din multe scrierĭ, maĭ alesŭ francese, asupra igieneĭ și gimnasticeĭ.

Aparține la categoria cărțilorŭ *de orĭ-ce natură* pentru premiulŭ Nasturelŭ-Herescu seria B, leĭ 4000.

Nu coprinde absolutŭ nimica peste ceea ce este ordinarŭ și comunŭ. — Limb'a română este incorectă și defectuósă.

Prin urmare nu intră între *scrierile meritoriĭ*, ca să pótă fi premiată.

Raportorŭ : *Bacaloglu.*

Incercari de metafisica materialistă. — Partea I Introducere istorica de Vasile Conta. — *Iassi 1879. — 1 vol. in 8° de 201 pagine.*

Cartea este *numaĭ* o introducere istorică la materia despre care autorulŭ are să tracteze; acéstă introducere istorică însașĭ *nu este de câtŭ unŭ expusŭ* despre modulŭ presumptivŭ în care arŭ fi fostŭ formate cele d'întâĭ ideĭ religióse ale ómenilorŭ și de unde arŭ fi decursŭ ideile metafisice etc.

Cartea este incompletă, nefiindŭ de câtŭ unŭ începutŭ de carte, cu tóte că autorulŭ caută să o presinte ca unŭ totŭ. In orĭ-ce casŭ, acéstă carte, pentru că este neterminată, pentru că nu coprinde nimica noŭ, pentru că chiarŭ ceea ce coprinde nu presintă o mare profunditate de cugetare, nu póte fi socotită între *scrierile meritoriĭ*, ca să pótă fi premiată, după cum se cere pentru premiulŭ Nasturelŭ-Herescu seria B, de 4000 leĭ.

Intre alte particularitățĭ din acéstă *Introducțiune istorică*, merită atențiune unŭ pasagiŭ din pag. 9 : «Lătratulŭ câneluĭ la umbre etc., «fuga bouluĭ speriatŭ de unŭ pericolŭ etc., sunt cele d'întâĭ for-

«me ale cultuluĭ religiosŭ.» — Nimica nu mi se pare maĭ gratuitŭ, ca să mĕ servŭ de expresiunea cea maĭ dulce, de câtŭ acéstă asertiune. Fric'a *dă* cea d'întâiŭ impulsiune către sentimente religióse, iar *nu* constitue nicĭ de cum o formă a acelorŭ sentimente, încă maĭ puținŭ a cultuluĭ religiosŭ însușĭ.

Maĭ la vale, pag. 62, vorbindu-se despre apoteose se dice: «unŭ «eroŭ care a cuceritŭ și domnesce peste *milióne* de ómenĭ etc. este «cu timpŭ, după mórte, transformatŭ în Zeŭ.» In epoca în care se făceaŭ asemenea apoteose unŭ eroŭ nu domina de câtŭ peste o mână de ómenĭ, iar *nu* peste milióne. Lips'a de armonia și de coordinare în aceste ideĭ este evidentă.

Raportorŭ: *Bacaloglu.*

Cunoscințĭ geografice — Globulŭ și geografia Romanieĭ — Dobrogea, de **Gh. Mihailescu**—*Galați 1879.—1 vol. in 8° de IV-166 pagine.*

Cartea, de și mică, nu este rea; este scrisă cu multă stăruință și cu óre-care sistemă; aparține la categoria premiuluĭ Lazarŭ de 5000, saŭ Nasturelŭ-Herescu de 4000 leĭ; are înse și defecte.

Partea matematică și fisică este *peste mĕsura lungă* și disproporționată pentru unŭ tractatŭ de geografiă a Dobrogeĭ și arŭ fi *prea scurtă* pentru unŭ tractatŭ de geografiă a globuluĭ.

Ca geografiă a Românieĭ întregĭ coprinde multe lucrurĭ bune și utile, înse prea puține, ca să pótă pretinde a fi o geografiă a Românieĭ, și prea multe și disproporționate pentru o geografiă a Dobrogeĭ.

In fine cartea nu presintă una din acele lucrărĭ profunde și meritoriĭ pentru o resplată așa de mare, precum sunt premiile reclamate.

Raportorŭ: *Bacaloglu.*

---

imba românéscă. — Gramatica raţionată pentru incepĕtori de **Vasile Ionescu.** — *Cartea I. Analitică. — Iassy 1879. — 1 vol. in 8° de 162 pagine.*

Acéstă gramatică este destinată pentru începĕtorĭ, şi anume, precum se exprima autorulŭ, ca să desvăléscă în copiĭ nu numaĭ limba ci şi cugetarea, ca să-ĭ deprindă nu numaĭ a scrie corectŭ ci şi a vorbi dreptŭ. Autorulŭ a voitŭ óre-cum a popularisa studiulŭ gramaticeĭ, făcêndu-lŭ accesibilŭ pentru priceperea copiilorŭ. Pentru care elŭ a sacrificatŭ sistemele de pînă acum ale gramaticelorŭ usitate, a amestecatŭ părţile unele cu altele, a modificatŭ chiarŭ clasificaţia şi ordinea părţilorŭ cuvêntuluĭ, pînă şi terminologia gramaticală, obicĭnuite pînă acum, — negreşitŭ în dorinţa de a face maĭ lesniciósă pentru copiĭ învĕţarea gramaticeĭ. Totŭ din acestŭ scopŭ începe cu o întroducere în gramatică, care aşŭ putea-o numi teoria saŭ logica graiuluĭ omenescŭ, pentru care se vede, că a şi numitŭ gramatica sa *raţionată*. Introducerea acésta coprinde 42 pagine. Vorbesce despre simţurĭ, ca organe prin carĭ noĭ venimŭ în contactŭ cu obiectele. Acestea lasă chipurile lorŭ în mintea nóstră, carĭ chipurĭ apoĭ facŭ cunoscinţele nóstre. Chipurile acestea, exprimate prin cuvinte, forméză graiulŭ saŭ limba. Arată cum se forméză cugetarea, cum se forméză limba cu variaţiunile eĭ.

Aicĭ vorbesce despre propoziţiunĭ, subiectŭ, obiectŭ, predicatŭ, complinirĭ, atribute. Clasifică cuvintele în nouĕ *şiragurĭ*, pre carĭ le numesce : 1. *nume;* 2. *personale;* 3. *însuşitive;* 4. *verbe;* 5. *adverbe;* 6. *diriguitóre;* 7. *legătóre;* 8. *schimbătóre;* 9. *strigătóre.*

Pentru a da copiilorŭ o icónă maĭ aprópe de priceperea lorŭ despre limbă, o asémănă cu unŭ hambarŭ, precare îlŭ şi desémnă, împărţitŭ în maĭ multe cămărĭ, punêndŭ în fie care cămară câte o clasă de cuvinte după clasificarea de maĭ susŭ.

După introducere intră în partea I-a a gramaticeĭ : *Analitica saŭ cercetarea cuvintelorŭ.*

Aicĭ începe cu tratarea despre sunete, ca despre elementele din carĭ se compunŭ cuvintele; trece apoĭ la litere, ca la semnele sunetelorŭ, vorbesce de silabe, de diftongĭ, triftongĭ; vorbindŭ despre

diftongĭ și triftongĭ, iĭ desparte în *propriĭ* și *nepropriĭ*. Pe aceștĭ din urmă iĭ găsesce în cuvinte ca : *baciŭ*, *ochiŭ*, *scoicĭ, defaimĭ*. De aicĭ trece la semnele accentuăriĭ cuvintelorŭ, la semnele punctuațiuniĭ, despre carĭ gramaticele obicinuitŭ tractéză în partea numită orto-grafie.

Vorbindŭ despre formele cuvintelorŭ, începe cu interjecțiunile, saŭ cum le numesce elŭ, *strigătórele*, ca limbă primitivă a omu-luĭ, și cu care vorbescŭ și animalele. După acésta vine a tracta despre *nume*, cărora le face diferite clasificărĭ, între altele și acésta: nume *animale, vegetale* și *brute* (*minerale* orĭ *obiecte*). Urméză tractarea despre *însușitive*, la carĭ elŭ amestecă și pronumele, calificându-le de *însușitive demonstrative*. Tractândŭ a patra clasă de cuvinte, *persona-lele*, cum le numesce autorulŭ, vorbesce despre pronumele perso-nale, din care deduce și articoliĭ limbeĭ române, și aicĭ tractéză despre declinările numelorŭ. Urméză succesivŭ tractarea celorŭ-l-alte părțĭ ale cuvêntuluĭ, în ordinea cum le-am expusŭ maĭ susŭ.

In genere vorbindŭ, autorulŭ în opulŭ săŭ îșĭ dă multă ostenélă spre a face regulele limbeĭ înțelesibile nevrêsnicilorŭ săĭ ascultătorĭ. Întrebuințéză o limbă populară, explică termeniĭ gramaticalĭ, ca să-ĭ adapteze la priceperea copiilorŭ; aduce asemĕnărĭ de la lucrurile cu-noscute lorŭ, ca prin ele să pricépă eĭ pre cele necunoscute. Acésta este o tendință și ostenélă lăudabilă, în câtŭ pentru metódă. Întru câtŭ înse elŭ îșĭ va ajunge scopulŭ, acea practica o va dovedi.

Pentru vrêsta copiilorŭ începĕtorĭ cursulŭ acesta de gramatică se pare pré întinsŭ; maĭ alesŭ presupuindŭ, că cu partea sintactică, care are să urmeze, pe lângă aceste 161 pagine din partea anali-tică, se vorŭ maĭ adauge încă vre-o sută de alte pagine.

In desvoltarea materielorŭ ce tractéză autorulŭ se întêmpină multe neperfecțiunĭ. Așa sunt :

1. Definițiunĭ neesacte, d. e. pag. 1. «Omŭ învĕțatŭ este acelŭ ce «cunósce lucrurile cu carĭ se întâlnesce;»

«eŭ cunoscŭ blana cu ochiĭ închișĭ, pentru că sciŭ că e móle;» pag. 6.

«cu pielea noĭ nu facemŭ de câtŭ numaĭ pipăimŭ» pag. 8;

a cunósce după mirosŭ este «a pune tóte simţirile în nasŭ» p. 10;
a gusta este «a pune tóte simţirile în limbă» ibid.;
«cu mintea vomŭ vedé chipulŭ uneĭ fiinţe numaĭ atuncĭ, cândŭ «amŭ vĕḑut-o bine cu ochiĭ.» p. 13;
«celŭ ce observă fórte bine cu ochiĭ, aceluia nicĭ o dată nu-ĭ va «fi urîtŭ» ibid.;
«cânele este o fiinţă cu códă, cu pĕrŭ, cu capŭ, cu botŭ, cu pa-«tru picióre și labe» p. 14;
«vorba constă numaĭ din numele fiinţelorŭ» p 16;
«însușirea se ţine de fiinţă, ca albulŭ de pĕrete» p. 173;
«graiulŭ este partea gâtuluĭ, care dă cuvinte» p. 45.

Numele, carĭ la singuritŭ sunt de genulŭ masculinŭ iar la îmmulţitŭ de genulŭ femeninŭ, autorulŭ le numesce *eterogene*, și explică acéstă ḑicere prin : «de amêndouĕ genurile» (pag. 71).

2. Vrêndŭ a fi popularŭ în limbă, ceea ce este bine, maĭ alesŭ cândŭ ascultătoriĭ sunt copiĭ, autorulŭ une-orĭ uĭtă datoria gramaticeĭ, de a corege neregularitățile vorbiriĭ poporuluĭ. Așa d. e. în locŭ de a întrebuința formula literară a viitoruluĭ : *voiŭ vedé*, *voiŭ mai vedé*, *voiŭ cunósce*, *mĕ va stropi*, etc., autorulŭ scrie : *oĭ vedea*, *oĭ maĭ vedea*, *oĭ cunósce-o*, *m'o stropi*. Ḑicerea *popă*, care în limba literară se declină la singuritŭ ca numele femenine, saŭ cu articolulŭ bărbătescŭ pusŭ înainte, d. e. *a popeĭ*, *popeĭ*, *a luĭ popa*, *luĭ popa*, autorulŭ o declină dupe o formulă neregulată întrebuințată în limba ordinară în Moldova : *a popeluĭ*.

3. Terminologia gramaticală este arbitrară, d. e. verbulŭ ajutătorŭ *sunt* autorulŭ îlŭ numesce : *începĕtorŭ de vorbă* (p. 18). Totŭ asemenea trebue a se privi și alțĭ termenĭ inventațĭ de elŭ, ca : *strigătórele* (interjecţiunile), *insușitivele* (adjectivele), *diriguitórele* (prepoşiţiunile), *legătórele* (conjuncţiunile).

Afară de părțile cunoscute ale etimologieĭ, saŭ ale cuvêntuluĭ, autorulŭ maĭ găsesce o clasă de cuvinte, pre carĭ elŭ le ḑice *cuvinţele* și le numesce *schimbătórele* (p. 33). Prin acestea înţelege elŭ deosebitele finale, saŭ terminaţiunĭ carĭ schimbă înțelesulŭ cuvêntuluĭ primitivŭ, făcêndu-lŭ une-orĭ deminutivŭ, alte-orĭ mărindu-ĭ

forma, saŭ derivândŭ din elŭ alte cuvinte : substantive, adiective, verburĭ, participie.

Din aceste puţine observaţiunĭ asupra gramaticeĭ d-luĭ Vasile Ionescu, D-vóstră vĕ veţĭ puté convinge despre valórea eĭ şi veţĭ da verdictulŭ D-nielorŭ vóstre asupră-ĭ.

Raportorŭ : *Melchisedecŭ.*

Explicaţiunea teoretică şi practică a codiceluĭ de procedură civilă, conţinêndŭ comentariul complect al tutulor articolelor din cod, soluţiunea cestiunilor controversate şi indicaţiunea jurisprudenţeĭ celeĭ maĭ recente, a Curţilor de apel şi a Curţiĭ de casaţiune din Francia şi România.

A doua ediţiune, revĕḑută, corésă, considerabil adausă şi pusă în concordanţă cu :

1. Legea din 26 Aprilie 1877 privitóre la suspensiunea prescripţiunilor şi termenilor în materiă de procedură (legea moratoriă),

2. Legea din 25 octombre 1877 privitóre la restrîngerea atribuţiunilor ministerului public în materiĭ civile,

3. Legea din 6 martie 1879, pentru înfiinţarea judecătoriilorŭ comunale şi de ocóle

şi doué apendice conţinênd explicaţiunea proceduriĭ în camera şi consiliu (de chibzuire) de **I. G. Săndulescu-Nănoveanu.**

Bucuresci 1878. — 1 vol. gr. in 8° de XIV-1147-42-14-31 pagine.

Domnule Preşedinte,
Domnilorŭ Colegĭ,

Acésta este cartea cu cercetarea căreia aţĭ bine-voitŭ a mĕ onora şi despre care vinŭ cu onóre a vĕ împărtăşi în puţine cuvinte opiniunea ce mi-amŭ putută forma în urma unuĭ studiŭ răpede, ce amŭ putută face asupra-ĭ.

Precumŭ din titlulŭ şi chiarŭ din volumulŭ eĭ se póte vedé materia tractată de autorŭ este imensă; şi dacă dênsulŭ s'arŭ fi mărginitŭ numaĭ la o compilaţiune regulată şi detaliată a totŭ ce arŭ fi aflatŭ în jurisprudenţa străină şi română relativŭ la materia sa, încă arŭ fi avutŭ meritulŭ, rarŭ din nefericire la aĭ noştri, alŭ uneĭ laborĭ lungĭ şi perseverente, care cu câtŭ este maĭ rarŭ, cum ḑicŭ, cu atâtŭ este şi maĭ demnŭ de laudă; dar nu, autorulŭ nu s'a mărginitŭ aci,

și ceea ce rădică opera d-luĭ Săndulescu-Nănoveanu maĭ presusŭ de cualificarea uneĭ compilațiunĭ este :

1. Sistema rațională și sciințifică ce a adoptatŭ în tractarea materieĭ sale, și pe care a urmat'o cu fidelitate și consecință de la începutŭ și pînă la finitŭ.

In adevĕrŭ, Domnia-sa a fugitŭ, cu dreptŭ cuvêntŭ, de sistema simplu exegetică saŭ explicativă a articolilorŭ în parte și în ordinea lorŭ succesivă, care de și maĭ comodă și maĭ facile pentru autorŭ, are însĕ inconvenientulŭ gravŭ, recunoscutŭ de toțĭ, că mărginesce spiritulŭ numaĭ la textulŭ comentatŭ într'unŭ modŭ rutinarŭ și nu-ĭ dă pasŭ a se exercita și a se înălța la combinațiunea și la corelațiunea principielorŭ juridice, carĭ domină totŭ-d'auna întréga materiă, și care singură póte distinge pe adevĕratulŭ juriconsultŭ de primitivulŭ și mărginitulŭ practicantŭ saŭ rutinarŭ.

Autorulŭ a preferitŭ acesteĭ sisteme o sistemă *quasi sintetică*, împărțindŭ materia și tractând'o pe titlurĭ și capitole, dar totŭ conservândŭ la acéstă împărțire ordinea adoptată de legiuitorŭ și restrîngêndŭ saŭ concentrândŭ pre câtŭ s'a putut și ordinea articolilorŭ în carĭ sunt subîmpărțite diferitele capitole și paragrafe.

Sistema acésta pe care o numiĭ *quasi sintetică*, pentru că nu procede prin separațiunea materielorŭ după principiele teorieĭ pure și abstracte numaĭ, ci ține comptŭ și de împărțirea și distribuirea generală și principală a legiĭ positive, este cu tóte acestea considerată ca sciințifică și rațională, și avêndŭ în vedere scopulŭ ce-șĭ propune autorulŭ, este preferabilă celeĭ d'întâiŭ care corespunde maĭ multŭ scopuluĭ filosoficŭ saŭ curatŭ teoreticŭ.

2. Inarmatŭ și călăuditŭ de acéstă sistemă rațională și practică totŭ-de-odată, autorulŭ tractéză materiile ce șĭ-a alesŭ cu o îngrijire, cu o diligență și cu o metodă vrednică de admiratŭ.

Nicĭ o parte nu este neglésă, nicĭ o dificultate nu este cu intențiune evitată, și la orĭ-ce controversă relevată expune îndată opiniunile *pro* și *contra* și apoĭ se pronunță cu modestiă pentru una saŭ pentru alta, însĕ totŭ-dea-una inspiratŭ de regulele eterne ale *justuluĭ* și *echitățiĭ*, ferindu-se cu mare îngrijire de a cădé în pĕcatulŭ ridi-

culŭ în care cadŭ adese-orĭ aceia carĭ, voindŭ a fi originalĭ cu orĭ-ce prețŭ, devinŭ de multe orĭ excentricĭ și absurḍĭ.

Limba în care este scrisă opera d-luĭ Săndulescu, este clară, simplă și la inteligența tutulorŭ, și dacă vomŭ lua în observațiune că terminologia nóstră juridică este departe de a fi stabilită și fixată, apoĭ trebue să recunóscemŭ că autorulŭ a isbutitŭ fórte bine a înlătura o mare parte din neologismiĭ francesĭ, usitațĭ de uniĭ din advocațiĭ și din magistrațiĭ nostri, fără nicĭ o regulă și necesitate, ca *demandor*, *defandor*, etc., precum și o mare parte din străinismiĭ vechĭ carĭ nu-șĭ maĭ potŭ avé justificarea față cu reforma instituțiunilorŭ nóstre de dreptŭ și cu progresulŭ limbeĭ și literatureĭ.

Pe lângă aceste merite intrinsece, prin carĭ se distinge opera d-luĭ Săndulescu-Nănovénu, de vomŭ lua în considerațiune, Onor. Colegĭ, că ea este astă-ḍĭ, potŭ ḍice, prima și unica operă de specia acésta, de vomŭ lua în considerațiune asemenea de câtă necesitate și utilitate este ea pentru juniĭ magistrațĭ și advocațĭ în genere, iar maĭ alesŭ pentru aceia carĭ nu sunt familiarisațĭ în consultarea autorilorŭ străinĭ, sperŭ, Domnilorŭ Colegĭ, că și D-vóstră vețĭ împărtăși opiniunea subsemnatuluĭ d'a se decerne unulŭ din premiele Academieĭ juneluĭ autorŭ, care a înavuțitŭ așa de bine și frumosŭ, prin meritósa sa operă, literatura nóstră juridică atâtŭ de săracă pînă astă-ḍĭ.

Sunt sigurŭ că unŭ asemenea stimulŭ, o asemenea încurajare va da cele maĭ frumóse resultate pe câmpia abia deschisă a activitățiĭ nóstre literarie și sciințifice.

Credŭ, Domniĭ meĭ, că nu potŭ termina acéstă scurtă a mea relațiune fără a vĕ maĭ pune în vedere, că deja d-lŭ Săndulescu a obținutŭ postulŭ de profesorŭ suplinitorŭ la catedra de *procedură civile* a Facultățiĭ nóstre de dreptŭ din Bucurescĭ și că la a sa numire, actualulŭ ministru ad-interim alŭ instrucțiuniĭ publice, d-lŭ B. Boerescu, se exprime prin decretulŭ No. 1843, chiarŭ așa: «Avêndŭ asemenea în «vedere *importanța d-vóstre scriere asupra procedureĭ civile, cum și reco-* «*mandațiunea Decanatuluĭ facultățiĭ și a Consiliuluĭ permanentŭ de instruc-* «*țiune, vĕ însărcinéză pe d-vóstră chiarŭ de acumŭ cu facerea acestuĭ cursŭ etc.*»

Raportorŭ: *G. Chițu.*

Ar. Densusianu. — *Negriad'a epopeia nationala—(Partea antaia in siese canturi)*
Bucuresci 1879 — 1 vol. in 8° de 216 pagine.

Domnilorŭ Colegĭ,

Poema epică *Negriada*, una din operele intrate la concursŭ anulŭ acesta, cuprinde numaĭ partea întâia în șése cânturĭ. Autorulŭ eĭ, d-lŭ Aronŭ Densusianu, îșĭ propune, se vede, a da în partea a doua alte șése cânturĭ, după exemplulŭ celorŭ douĕ-spre-ḑece ale *Eneideĭ* luĭ Virgiliŭ.

Acéstă epopeă constă din maĭ bine de cincĭ miĭ versurĭ iambice de patru-spre-ḑece și treĭ-spre-ḑece silabe, rimândŭ întâiulŭ versŭ (de 14) cu alŭ treilea și alŭ doilea (de 13) cu alŭ patrulea.

Ce e dreptŭ, genulŭ epicŭ nu maĭ este alŭ timpurilorŭ nóstre. Florĭ în adevĕrŭ viguróse crescŭ numaĭ printre néua Alpilorŭ; de asemenea epopea presupune unŭ tĕrêmŭ primitivŭ, o stare socială în légănŭ a omeniriĭ. Imprejurările sociale dar, în carĭ ea se desvóltă în tótă strălucirea eĭ, sunt simplitate de obiceiurĭ, naivitate de simțiminte, pasiunĭ arḑĕtóre, credințe tarĭ și entusiasmŭ eroicŭ. Iată pentru ce Omerŭ a rĕmasŭ epiculŭ celŭ maĭ mare și maĭ adevĕratŭ alŭ tutulorŭ timpurilorŭ; iată pentru ce epiciĭ vécurilorŭ următóre la diferite națiunĭ aŭ reeșitŭ numaĭ în mĕsura în care era împlinite acele condițiunĭ favorisătóre epopeeĭ. Astŭ-felŭ împrejurarea, că propriĭ epicĭ ulteriorĭ aŭ imitatŭ maĭ multŭ saŭ maĭ puținŭ pe Omerŭ, nu se explică după noĭ, numaĭ prin dependența popórelorŭ cărorŭ aparțineaŭ eĭ, de cultura elenă, ci prin faptulŭ că operele atribuite poetuluĭ grecŭ eraŭ modele neîntrecute. Eĭ aŭ alergatŭ la isvorulŭ luĭ Omerŭ și pentru că simțiaŭ că substratulŭ epopeeĭ se supțiase prin înaintarea omeniriĭ în civilisațiune. Cu alte cuvinte, relațiunile lorŭ sociale nu le maĭ oferiaŭ alimentŭ epicŭ în destulă abundanță, și inspirațiunea — câtŭ le lipsia — trebuiaŭ să șĭ-o procure de aiurea. Inse acéstă inspirațiune, — întru câtŭ era împrumutată, iar nu scósă pe deplinŭ din isvorulŭ viŭ alŭ viețeĭ — a rĕmasŭ maĭ multŭ saŭ maĭ puținŭ rece.

Cine totuşĭ întreprinde acestŭ genŭ de scriere, trebue, spre a avé óre-care perspectivă de succesŭ, să alégă unŭ subiectŭ ale căruĭ evenimente, nefiindŭ precisate prin date sigure istorice, permitŭ fantasieĭ a le îmbrăca în mantia miturilorŭ şi a miraculosuluĭ. Acéstă condiţiune a împlinit'o poetulŭ nostru propunêndu-şĭ a cânta descălecarea luĭ *Negru-Vodă* :

«Cantu armele si domnulu ce 'mpinsu d'a sorteĭ mâna
Din Fagarasiu o-data scolandu-s'a plecatu
Si strabatendu Carpatii, la Dunarea betrana
A Dacici domnia de nou a 'ntemeiatu.
Dar' multe suferintie si lupte multe 'nvinse
Pan'elu domniei noue i puse fundamentu,
Caci nu-si uitase Dochĭa si mai cumplitu s'aprinse
Miscandu, scolandu asupra-i iadu, omeni, elementu »

după care invocaţiune, îşĭ iea de zînă inspirătóre pe *Cosinziana* :

Nemoritore dîna, stravechia olimpiana,
Tu ce-ai lasatu la Tibru cerescile-ti onori
Si pe 'nstelat'a cale numita si-adi traiana
Condus'ai l'aste plaiuri p'ai lumii 'nvingetori;
Tu, care di si nopte sub tempulu relei sorte
Ai statu neadormita veghiindu si priveghiindu,
Tu, ce-ai vediutu ajunsa la cumpena de morte
Ales'a ta mosĭa gemendu abia gemendu,
Maiestra' l'alu cui nume alerga si se 'nchina
Cu-adûnca religiune totu graiulu romănescu,
Si far' alu carei farmecu nici doin'a nu suspina,
Nici canteculu n'aprinde, nici mituri nu 'nflorescu :
O! dalba Cosinziana, descinde si-mi sioptesce,
Si versa 'n alu meu sufletu totu foculu teu divinu,
Si prin a'mele canturi mii flori tu-mi impletesce,
Ca toti uimiti s'asculte, si june si betranu.»

Opera d-luĭ Densusianu este scrisă cu frumosŭ avêntŭ poeticŭ, cu atâtŭ maĭ multŭ de apreţuitŭ, cu câtŭ elŭ nu lâncedesce de locŭ în totŭ decursulŭ poemeĭ, care întrece în extensiune ceea ce a resăritŭ pînă acum de acestŭ genŭ de scriere pe câmpulŭ literatureĭ române.

Poetulŭ *Negriadeĭ* dă la începutulŭ fiă-căruĭ cântŭ sumarulŭ materieĭ cuprinse în elŭ. Daţi-mĭ voe a vĕ ceti aceste sumare, spre a căpèta o idee generală despre întregulŭ cuprinsŭ alŭ epopeeĭ.

Cantulu I: Espunerea subiectului. Invocatiunea. Negru plecandu cu Românii intra in Carpati. Dochia, vechia dietate daca, misca tote pentru a impedecá trecerea lui Negru si intemeiarea statului romànu. Alerga la Gerila in pescerea de ghiacia, si d'aci la Ventose, chiamandu-le in ajutoriu. Ea vine dimpreuna cu Ventosele si se asiedia la panda pe stanci in giurulu poenei in care avea se ajunga ser'a Negru si se petreca peste nopte. Cosinziana protectorea Româniloru, alerga la Somnu, rogandu-lu se vina si se adorma pe Dochia si pe Ventose, care se asiediase pe stanci la panda. Somnulu vine si le adorme. Românii ajungu si se asiedia in poena. Pe cândn ei se ospeteza in giurulu focuriloru, lautarulu Sorinu canta atatu de doiosu incatu stancile incepu a se clatiná. Dochia si Ventosele se destepta si ridica o furtuna infioratore, ér' Gerila, sedusu de Dochia, ese din pescere si incepe a suflá. Românii se risipescu. Dochia cauta se prinda pe Negru, dar' Cosinziana invelindu-lu in nuoru fuge si trece cu elu pe terimulu celu-alaltu. Intrarea. Trecerea pe la port'a iadului si imperatî'a Uitarei. Cosinziana parasesce pe Negru O alta dîna intimpina pe Negru si-i arata calea ce conduce la cei nemoritori. Dîn'a dispare. Lui Negru se oferu arme divine. Negru trece peste unu riu latu in plaiulu celoru nemoritori. Accidentulu lui Negru la tiermu. Redesceptarea lui Negru. Negru pleca pe plaiu Se intelnesce cu Gelu, care lu'ndrepta la Traianu. Intelnirea cu Traianu la Fôntan'a-manei. Negru roga pe Traianu se-i nareze cuprinderea Daciei Traianu incongiuratu de nemoritori incepe a nará alu doilea resboiu cu Dacii

Cantulu II : Decebalu aduna capitanii la consiliu de resboiu in unu codru afundu. Elu desfasiura starea tierei. Decidu a se rescolá. Tramite soli la poporele vecine chiamandu-le in ajutoriu. Faim'a duce scirea la Roma. Augurii consulta dieii. Minunile favorabile resboiului. Resboiulu se declara. Traianu pleca cu legiunile Catalogulu poporeloru care pleca in ajutoriulu Daciloru. Crudîmile Daciloru asupra Romaniloru. Traianu ajunge la Dunare. Preotii imblandiescu cu sacrificie Danubiulu turburatu Rogaciunea lui Traianu catra Istru. Dieulu Istru, imblandîtu alina valurile, apare din unde si intinde lui Traianu, in semnu de legatura, o trestia care in man'a lui Traianu se preface in spada. Cu ajutoriulu dieului, Traianu face podu peste Dunare Lupt'a la podu. Duras ucide multîme de Romani. Soranu invinge si omora pe Duras. Dacii infransi se retragu in castre urmariti de Romani, dar' noptea intrerumpe lupt'a. Dacii decidu in consiliu a atacá noptea castrele romane. Romanii se prefacu a-si petrece in castre voiosi de invingere, pentru a seduce pe Daci, in fapta inse se pregatescu se atace castrele Daciloru. Romanii ataca castrele Daciloru. Decebalu si Sardonu facu minuni de eroismu. Lupt'a intre Decebalu si Adrianu. Zamolcse dieulu scote din lupta pe Decebalu invinsu si ranitu. Soranu antaiu fortieza valurile, inse Zamolcse amestecandu-se in lupta, cu o petra mare asterne pe Soranu la pamentu Romanii intra in castre. Zamolcse se duce in munti, deslega venturile si le tramite cu torenti de ploia asupra Romaniloru. Lupt'a se curma Dacii se retragu in munti. Romanii trei dîle immormenteza si sacrifica. Dacii retragendu-se nimicescu tote in urma loru. Romanii intra in munti, pe trei locuri. Luptele in munti. A diecea dî vulturii romani fâlfae depe culmile muntiloru Dacii aprindu tier'a, se ucidu unii pe altii, o parte parasescu tier'a, altii se tragu la Sarmiseghetusa. Romanii incungiura Sarmiseghetusa. Luptele sub murii Sarmiseghetusei. Betranulu erou dacu, Udaru, lupta dimpreună cu fiii si nepotii sei. Severu, Dentatu, Murena si Bolanu, ucidu multîme de Daci. Seianu ucide pe Sitalcu, Gaianu pe Bedaru. Lupt'a lui Herculanu cu Barsimu, Chunu,

Biarcu, Suta si Cervabu. Díeulu Sarmandu se intorce ranitu pe Goganu si roga pe Zamolcse se stinga diu'a. Zamolcse rechiama pe Azizu si se face nopte. Dieii daci tînu consiliu si decidu a cobori la lupt'a. Dacii ajutorati de diei ataca castrele Romaniloru. Lupt'a lui Traianu cu Sarmandu. Sant'a-Vineri se duce la Joe si cere ajutoriulu dieiloru pentru Romanii strimtorati. Joe i descopere cele vitore si lasa voia libera dieiloru. Lupt'a dieiloru daci cu cei romani Lupt'a lui Adrianu cu Decebalu. Dacii scapa pe Decebalu ranitu din mânile lui Adrianu. Lupt'a pe valuri. Romanii sue valurile, intra in cetate, aprindu si ucidu. Decebalu ce jacea ranitu in palatu, audîndu sgomotulu si vedîndu flacarele, se ridica si voesce se esa la lupta. Romanii impresura palatulu. Preotii si capitanii din giurulu lui Decebalu decidu se-se arunce in spadele loru. Se arunca. Mortea lui Decebalu. Perirea Daciloru. Risipirea Sarmiseghetusei.

Cantulu III : Traianu pleca cu Negru pe munte in susu. Negru nareza lui Traianu sortea Româniloru dela mortea lui (Traianu) pana la tempulu seu. Ajunsi pe culmea muntelui, Traianu esplica lui Negru originea arborelui si a balaurului de sub elu. Coboru apoi pe munte in josu, si Traianu esplica viuetulu ce se aude josu in campi'a ce se intinde la polele muntelui Coborindu in campia, Traianu desvelesce lui Negru vitorulu Româniloru, aratandu-i eroii vitori. Aratarea eroiloru si descrierea fapteloru celoru mai insemnate dela Dragosiu pana in celu mai d'aprope trecutu. Negru intorce pe pamentu.

Cantulu IV : Cosinziana, intorcendu-se pe pamentu, se duce si ià arculu lui Fetu-frumosu, pe candu elu dormea, se sue pe Surulu si incepe a sagetá asupra Ventoseloru. Ventosele fugu si se ascundu. Dochia, vedîndu Ventosele alungate si pe Negru intorcendu ér' pe pamentu, alerga si cere ajutoriu dela Mama-padurei. Acést'a chiama la consiliu monstri si uriasii codriloru. In infioratorulu consiliu se primesce sfatulu ce-lu dà Baba-Gaia. Dochia se intorce si se pune in Buceci la panda, se veda ce facu Românii. Rateciri1e lui Negru prin codri. Intelnirea cu uriasii Sfarma-petri si Stramba-lemne. Negru in pescere la Baba-Gaia. Uriasii, ajutati de maestriele Baba-Gaiei, despoia pe Negru de arme si le ducu in o pescere unde Mama-padurei pune unu balauru se le pazesca, ér' Ielele iau pe Negru, lu-ducu si-lu inchidu in palatulu loru — Pe candu se intempla tote acestea, eroii Riscogelu si Troianu aduna de prin codri Românii risipiti de Ventose. Nouele uneltiri ale Dochiei ca se intorca pe Români in dereptu. Confusiunea Româniloru. Cicala o maresce batendu-si jocu si bajocurindu intreprinderea lui Negru. Geniulu patriei apare. Pedepsirea lui Cicala. Coron'a, Preotulu Ilinu linisteste poporulu. Se tramitu soli se caute pe Negru, ér' Românii incepu a cobori in josu pe plaiuri.

Cantulu V : Starea României pe tempulu descalecarei lui Negru. Domnii de pe atunci in România Dochia alerga la domnulu Danu in Romula si-lu rescola asupra Negreniloru. Catalogulu ostei lui Danu. Solii tramisi dupa Negru consulta in pescere pe Baba-Murga. Solii la Fetu-Zefiru in Valea-primaverei. Plecarea de aici si ajungerea loru la Parintele codriloru. Codrulu si palatulu in care locuesce Parintele codriloru. Consiliele si ajutorele ce le dà acest'a soliloru, Plecarea. Solii ajungu la palatulu Ieleloru. Luptele soliloru cu monstri si aratarile Ieleloru. Intrarea soliloru in palatu. Interiorulu palatului Ieleloru. Aflarea si redesteptarea lui Negru Plecarea.

Cantulu VI : Negru cu solii ajunge la magur'a Codinu in Valea-sargentina. Aci, la fôntena Cresii, se intelnescu cu Filéna, care i conduce la tatalu-seu Musiatu, domnulu tienutului. Ei afla pe Musiatu siedîndu la sfatu cu betranii tierei. Musiatu recunosce pe Negru si pe solulu Mosiu-Albu. Ospetiulu in onorea lui Negru. Lautarulu Mosiu-Tatinu, canta tempurile trecute si laudele vechiloru eroi. Intr'aceea sosesce Nuorasiu, fiulu lui Musiatu, aducendu

vestmentulu si armele lui Negru ce i le luase uriasii, si nareza lupt'a lui cu balaurulu ce le pazea in pescere, si inchina armele lui Negru, fara se scie cà aiu fi ale lui. Musiatu tramite alergetori in tiera se chiame in arme junimea, din care o parte s'o dee lui Negru. Facendu-se diua, Musiatu conduce pe Negru la templulu lui Longinu. Aratarea in templu. Negru admira imaginele din templu. Candu se intorcu la palatu, junimea se adunase. La intrebarea lui Negru, Musiatu i descrie pe unii din junii eroi, atingendu originea lui Gelu si starea Româniloru dupa caderea lui. Petrecerea junimei in jocuri de arme si in hore. Cantecele lui Mosiu-Tatinu in tempulu petrecerei. Se tragu la sorti junii cari se plece cu Negru. Musiatu la plecare incredintieza lui Negru spad'a lui Traianu. Despartîrea lui Musiatu de Nuorasiu. Plecarea.

Din acéstă expunere generală resultă deja cu evidenţă că *Negriada* a fostŭ calcată, ca să ḑicŭ aşa, după *Eneida;* că poetulŭ nostru a imitatŭ, în maĭ multe concepţiunĭ ale opereĭ sale, pe epiculŭ celŭ maĭ mare alŭ Romanilorŭ. Relevândŭ acésta, nu voimŭ a reduce întru nimicŭ meritele d-luĭ Densusianu, de óre-ce din sorgintea D-sale s'aŭ adăpatŭ chiarŭ marĭ genie poetice. Este sciutŭ cum însuşĭ acela care constitue cea maĭ înaltă glorie a Italieĭ, cum *Dante,* a împrumutatŭ multe de la *maiestrulŭ* săŭ, cum ĭlŭ numesce în *Divina Commedia*, precum Virgiliŭ la rêndulŭ sĕŭ de la Omerŭ şi Eniŭ. Chiarŭ imitândŭ îşĭ póte conserva cineva valórea sea de poetŭ.

Situaţiunea *Negriadeĭ* faţă cu *Eneida* se póte determina cu esactitate numaĭ din lectura comparativă a amêndurora. Inse, ne avêndŭ în próspĕtă memorie amănunţimile celeĭ de a doua, timpulŭ de două treĭ ḑile, de care amŭ dispusŭ, ne-a fostŭ abia suficientŭ pentru a ceti cu óre-care atenţiune opera în cestiune. De aceea, reservândŭ adevĕratulŭ studiŭ comparativŭ pentru o lucrare desvoltată, vomŭ face de astă dată numaĭ câte-va observărĭ cu puţine detalie.

In primulŭ cântŭ *Dochia* împlinesce rolulŭ divinităţiĭ *Juno.* Dochia este duşmana neîmpăcată a luĭ Radu Negru şi a Românilorŭ precum Juno a luĭ *Aeneas* şi a Troianilorŭ. Juno voia să împiedice pe Troian a funda unŭ noŭ statŭ în Latiu; Dochia caută să facă cu neputinţă întemeiarea statuluĭ românŭ. *Cosinziana,* ḑina protectóre a luĭ Negru, represintă pe *Venus,* ḑea mamă a luĭ Aeneas şi intermediătórea luĭ la *Jupiter.* Dupe cum Juno causéză naufragiulŭ multorŭ vase ale Troianilorŭ şi aruncarea celorŭ scăpate pe cóstele Lidieĭ la Cartagena, astŭ-felŭ Dochia rădică o furtună cu ajutorulŭ *Vîntóselorŭ* şi îm-

praștie pe Românĭ; dar și Juno recursese la *Aeolus*, ca să dea drumulŭ vênturilorŭ. Venus învălesce la Virgiliŭ pe Aeneas într'unŭ nourŭ (I, v. 411—414); Cosinziana face acelașĭ lucru pentru Negru, spre a nu fi prinsŭ de Dochia.

In lumea de sub pămêntŭ înse Aeneas este condusŭ de *Sibila* de la *Cume*, pe cândŭ Negru totŭ de Cosinziana. Descrierea lumiĭ de sub pămêntŭ este asemenea făcută după exemplulŭ luĭ Dante și Virgiliŭ, care și elŭ a urmatŭ în acésta pe Omerŭ în Odisea sea. Precum regina *Dido* rógă pe Aeneas, ca să-ĭ povestéscă căderea Troieĭ, asemenea Negru pe *Traianŭ*, ca să-ĭ nareze învingerea Dacilorŭ și cucerirea țěriĭ lorŭ.

In cântulŭ II, lupta dintre *Adrianŭ* și *Decebalŭ* saŭ *Traianŭ* și *Sarmandŭ* aduce aminte de duelulŭ între Aeneas și Turnus, regele Rutulilorŭ, cu tóte că sunt și alte lupte parțiale între capiĭ ambelorŭ tabere. Ḑeiĭ participă la luptă pentru *Românĭ* și respective *Dacĭ*, ca și la Virgiliŭ și Omerŭ pentru popórele încăerate în războiŭ pe câmpiile Lațiuluĭ saŭ dinaintea Troieĭ. Venus se plânge la Jupiter de periculele la carĭ este espusŭ Aeneas cu aĭ săĭ; *Sânta Vinerĭ* totŭ la Jupiter de strîmtorarea Românilorŭ.

In cântulŭ III umbra luĭ Traianŭ preḑice luĭ Negru viitorulŭ statuluĭ românŭ și eroiĭ luĭ, precum *Anchises* profețesce la Virgiliŭ sórta viitóre a imperiuluĭ romanŭ.

In cântulŭ IV uneltirile ce face *Baba Dochia*, ca Româniĭ să se întórcă îndărătŭ, corespundŭ persecuțiunilorŭ și neajunsurilorŭ ulterióre causate de ḑea Juno, ca Aeneas să nu pótă pune piciorŭ în Lațiŭ, spre a se stabili acolo, și altele de acestŭ felŭ.

Aceste apropierĭ aŭ avutŭ de scopŭ a pune în reliefŭ imitațiunile de caracterŭ generalŭ, imitările de concepțiunĭ.

Câtŭ pentru imitațiunile de detaiŭ, citămŭ unŭ singurŭ casŭ. Astŭfelŭ versurile 174—176 din primulŭ cântŭ alŭ *Eneideĭ*:

> «Ac primum silici scintillam excudit Achates,
> Suscepitque ignem foliis, atque arida circum
> Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.»

și v. 211—215, ibidem :

«Tergora diripiunt costis, et viscera nudant:
Pars in frusta secant, verubusque tremenția figunt:
Littore ahena locant alii, flammasque ministrant.
Tum victu revocant vires; fusique per herbam
Implentur veteris Bacchi pinguisque ferinae.»

aŭ fostŭ imitate cu adaptărĭ potrivĭte și desvoltărĭ propriĭ poetuluĭ totŭ în cântulŭ I (p. 17, v. 3 de la fine pînă la v. 18 incl. alŭ pag. 18):

«Asia grai. Negrenii copaci unii derama,
Er' alti din petra seca schintei adimenescu,
Si 'n aurosa ésca prindîndu-le le 'nflama,
Er' alti apoi in frundie le punu si le 'nvelescu,
Le svêntura prin aeru, le-amesteca 'n surcele,
Le-arunc'apoi sub trunchii copaciloru betrani,
Si naltu vertegiu de flacari se 'naltia pan' la stele.
Românii 'ngiuru s'asiedia si-mi invertescu prin mâni,
La focuri fara numeru, frigari sfâraitore,
Si fragedele carnuri curendu se rumenescu
Versandu inguru mirosuri placutu mirositore,
Ce dorulu de gustare mai multu ilu ageréscu.
Er' rumenele carnuri pe erb'a rouorosa,
Le taia, si s'asiedia cu toti in giurulu loru.
Și toti pe rendu isi taia din carnea fumegósa
Asia cum fia-care se 'ndemna d'alu seu doru.
Er' cupele de paltinu cu vinu incoronate
Trecu renduri dup'olalta rotindu-se prin mâni
Si 'n suflete destepta mii doruri infocate
De dulci, doiose doine si canturi din betrani.»

Mărginindu-ne numaĭ la acestŭ exemplu, maĭ observămŭ în generalŭ totŭ în aceeașĭ cestiune, că poetulŭ nostru a profitatŭ pe alocurea și de Dante.

Dar imitațiunile atinse nu forméză partea cea maĭ mare a opereĭ d-luĭ Densusianu. In cele-l-alte desvoltărĭ ale subiectuluĭ săŭ, elŭ a intercalatŭ istorie daco-romană și română pînă la Tudorŭ Vladimirescu, în modulŭ în care póte face acésta unŭ poetŭ epicŭ, și a împletitŭ cu fericire mitologia nóstră populară, o întreprindere

care merită tótă lauda, miturile fiindŭ resortulŭ celŭ maĭ puternicŭ alŭ uneĭ epopee. Aci a desfășuratŭ poetulŭ credințe, datine naționale și sĕrbătorĭ populare, atingêndŭ chiarŭ jocurĭ copilărescĭ. *Vêntósele*, *Mama-Păduriĭ*, *Baba-Gaia*, *Strîmbă-Lemne*, *Ielele*, *Șoimanele*, *Fĕtŭ-Zorilă*, *Fĕtŭ-Frumosŭ*, *Gerilă*, *Smeiĭ*, *Sfarmă-Petriĭ*, sunt exemple de primele; iar *Călușariĭ*, lăutarulŭ *Sorinŭ* și *Moșŭ-Tatinŭ*, care cântă de *horă*, serbarea *Armindenuluĭ*, joculŭ *d'a Gaia*, potŭ servi ca exemple de cele-l-alte.

Dați-mĭ voe acum, Domnilorŭ Colegĭ, a vĕ maĭ reproduce ceva din poema d-luĭ Densusianu, spre a căpĕta o idee maĭ completă de modulŭ cum autorulŭ eĭ scie a cânta. Să citimŭ la c. 1, pag. 15, v. 11 :

«Colo 'n adûncu in codri prin care santulu sore
Infrantu de lung'a-i cale cobore 'ntre Carpatı,
Acolo 'n departare i-o vale 'ncantatore
De pomi acoperita si d'arbori minunatı.
Pe'ntınsele loru ramurı ridu flore langa flore
Si nascu fara de fructe popore marı de flori,
Prin fragedele frundıe dulci radie dela sore
Strabatu abia mijinde, si recorose bori
Sioptescu prin flori, prin frundie, prin erb'a viua, verde
Si mole ca matas'a, pe plaıulu celu divinu.
Er' riulu ce prin erba straluce si se perde
Murmur' atatu de dulce, sioptesce-atatu de linu,
Incatu pe nesimtîte si minte sı-ochi imbeta,
Le fura si le 'naltıa p'unu plaıu de paradisu.
Mii fluturi d'auru sbora prın valea mınunata
Si fia-care fluturu e celu maı dulce vısu
In asta vale Somnulu in antru locuesce.
Ghĭocei si viorele pe patu-i inflorescu,
Pe susu, pe josu in antru fonfiulu sıerpuesce,
Sulcina, tamaiora pe porta-i se 'mpletescu.»

și la pag. 19 (v. 5 de la fine) același cântŭ :

«Asia Sorinu le canta, cu-atata focu le canta,
Incatu copacii 'n codru se paru cà 'ntinerescu
Si verturile-si pleca petrunsı d'o *fiore* (1) santa,
Si frundiele 'ntre sine voiosu isi totu soptescu,

(1) O singură dată și-a permisŭ poetulŭ *fiore* în locŭ de *fiorĭ*.

S'oprescu stelele 'n ceruri, s'opresce lun'a-plina,..
Chiar' stancile se misca... amaru de voi Români!
Caci Dochia tresare si de mania plina,
Vedîndu ingiuru Românii, racni batendu in mâni,
Incatu d'o-data tote cumplitele Ventose
Resaru din somnu si tote din aripe batendu
Totu aerulu rescola si stelele-aurose
Le stingu, in intunerecu pamentulu invelindu.
Alu noptii intunerecu se 'ndesa, se 'ndoesce,
Si iadulu se reversa intre pamentu si ceru,
Si fulgera si tuna si urla si vuesce,
Se sgudue 'n adûncuri, si tote paru cà peru,
Si ventu cu ventu se lupta, si ventulu unde-ajunge
Copacii nalti i smulge, si 'n iadu de-aru cobori
Cu-a'sale radecine, si totu nu le-aru ajunge!
Chiar' piscurile nalte incepu a se clati:
Si cerulu si pamentulu se paru cà voru se-lu mêne.
Atuncea Mosiu-Gerila din pescere esîndu
Isi scutur' alb'a-i barba ce la genunchii vine
Si com'a-i ce se versa pe umeri fluturandu:
Eterulu se 'nfiora si codru 'ngalbinesce,
Si candu vuindu incepe din peptu-i a suflá,
Inghiacia nŭori 'n ceruri, pamentulu amortiesce,
Si grindin'a torente incepe-a se versá.
Cum sufla Media-nopte in dîlele de ierna
Colo prin Chei'a-Turdii cu spaima siuerandu,
Si pe pamentu se pare cà cerulu vrè se-lu cerna,
Si cerulu si pamentulu le-amesteca suflandu:
Asia sufla Gerila... parea cà totu se duca!
Prin pesceri, pe sub colturi, prin crepaturi de stanci,
S'adapostescu Românii, de totu ce potu s'apuca,
Ca se nu-i pota smulge si prin genuni adûnci
Ventosele se-i svêrle. Dochia 'nvapaiata
Alerga 'ncoce-'ncolo Ventoseloru strigandu
Pe Negru se-lu apuce, chiar' ea cu sete-lu cata,
Turbatu vertegiu prin codru, prin piscuri alergandu.»

Din aceste specimene, precum și din cele de maĭ susŭ resultă pentru celŭ care are ureche pentru ritmŭ și deprindere în citirea de

versurĭ scrise cu o ortografie grea (1), că versulŭ este bine cadențatŭ, iar rima plină și sonoră.

Una din figurile poetice, de carĭ se servesce cu predilecțiune autoruluĭ *Negriadeĭ* este *comparațiunea*, figura cea maĭ simplă și maĭ naturală. Așa a urmatŭ și Virgiliŭ, modelulŭ sĕŭ, precum și ceĭ-l-alțĭ epicĭ după exemplulŭ luĭ Omerŭ, celŭ maĭ neîntrecutŭ depingătorŭ alŭ natureĭ și maĭ mare imitatorŭ alŭ vorbiriĭ nemeșteșugite. *Negriada* coprinde frumóse și nenumĕrate probe de comparațiune; amŭ puté ḑice, că face óre-care abusŭ de ea. Pe aceeașĭ pagină citimŭ, nu rare orĭ, maĭ multe comparațiunĭ.

Astŭ-felŭ cântulŭ II, p. 52 :

«*Cum* canele s'arunca candu vede trecetorulu
Pazindu-se cu bàtiulu si 'n falcile lui tari
L'apuca si-lu smâncesce si-lu trage dupe sine,
In urma caletorulu din falci bàtiulu scotîndu
In crescetu ilu ochiesce si-lu tinde josu pe vine,
Si merge mai in colo de calea sa cautandu :
Asemenea si Duras s'arunca dupa grinda,
O prinde, trage, 'ntinde, crâsnindu in dinti turbatu.
Soranu rotesce spad'a si Duras vrendu s'o prinda,
Din crescetu pana 'n furca cumplitu l'a despicatu.
Precum candu susu din culme stejaru 'n vale cade
Ingiuru in tota valea cutremuru respandindu :
Asia se sguduira si-a' podului arcade
In pulbere candu Duras s'amestecà cadîndu.
Er' impregiuru-i Dacii ca lupii se 'nroteza,
Se-i mantuesca corpulu, Soranu inse prin ei
Lasandu-se cu spad'a, strapunge si reteza,
Incatu d'a loru cadere se 'naltia 'n urma-i clài.
Cum fuge-o stana 'ntrega de capre si miore
Candu vedu in departare si-unu singuru lupu venindu,
Si-ori cati pastori se strige, s'alerge, se 'ncungiore,
Pan' nu s'ascundu in staulu, nu contenescu fugindu :

(1) Nu voimŭ a lăsa nedestăinuitŭ simpaticuluĭ poetŭ, că acésta previne întru câtŭ-va pe uniĭ în contra poemeĭ sale.

Intogmai fugu si Dacii si nu stau pana 'n castre,
Ori catu conducetorii le striga si-i respingu,
Si toti ajungu de spaima cu fecie verdi-albastre,
Si tremurandu la porta se calca si se 'mpingu.»

Nu lipsescŭ în *Negriada* nicĭ armoniĭ imitative, precum se póte vedé din cântulŭ II, p. 64 :

«O porta nalta, negra, cumplita, fiorosa,
Din cardini se deschide sunandu, cutremurandu,
Pe porta mii de *venturi vuindu afar' s'aventa.*»

Icĭ și colea citimŭ și imaginĭ de tótă frumusețea, de carĭ să ne servéscă ca probă cea de la p. 20 (c. 1, v. 4 fine) :

«Cum sufla Media-nopte in dîlele de ierna
Colo prin Chei'a-Turdii cu spaima siuerandu,
Si pe pamentu se pare cà *cerulu vrè se-lu cerna* »

Poetulŭ are și nimerite formațiunĭ de cuvinte după analogia limbeĭ nóstre. Aceste derivate probéză, că autorulŭ *Negriadeĭ* este înzestratŭ și cu talentŭ limbisticŭ :

c. V, pag. 171, v. 8 :

«Din stanci de petra scumpa curgu unde *viorie*,
Si fete cosinzene cu dalbe mâni de crini,
Cu mânece sumese, cu fecie *rosarie*,
Mergeau-veniau voiose cu albe cofe 'n mâni.»

c. V, pag. 149, v. 3 :

«Acestu nume-i lasase cumplitele-i crudîi.»

p. 197, c. VI, v. 3 fine :

«Si-a sorelui lumina prin vaile *rouose,*»

orĭ p. 187, c. VI, v. 7 fine :

«Si cum apoi strabunii venindu din tieri *sorose*,»

împreună cu *florosa :*

«Si 'n o *florosa* lunca elu ajungendu se perde»

(p. 31, c. I, v. 3 fine); *fugosu* și alte cu aceeașĭ derivativă.

«De trei ori crunt'a-i ghioga prin aeru *vertegindu*»

(p. 51, C. II, v. 4 fine);

«Caci séu suntu ale tale, séu dîua câtu *dîlesce*
La nimeni altu 'n lume far' tîe se cuvinu,

(c. VI, p. 196, v. 4);

«Dar' éta se *'ndioresce* de dîle mai frumose»

(c. III, p. 112, v. 3 fine);

«*Intunececi'a* 'ncepe incetu se se resfirę»

În locŭ de *intunerececia*, formatŭ de la *intunerecŭ* prin eliminarea silabeĭ de la mijlocŭ *re* (ca și în *intunecosŭ* în locŭ de *intunerecosŭ*) după analogia s. e. a *frumusețeĭ*, orĭ *albețeĭ* de la *frumosŭ, albŭ*.

Injunitu de la *june* după *intineritu :*

. . . . «Si pletele-i carunte
Si dîlele-i mai stinse parea c'au *injunitu*»

(C. VI, p. 185, v. 2) (1);

«Ér' Dochĭa p'a loru urma s'aventa *vulturesce*
Si *fulgeresce* sbora» (c. I, p. 21 v. 9 fine).

Dar în structura versurilorŭ sale *Negriada* are și óre-carĭ defecte și imperfecțiunĭ.

Versulŭ 8 dela pag. 31 la fine :

«O Negre, tote-acestea pe *tin'* te au asteptatu!»

cuprinde în *tin'* o elisiune forțată. O vocală urmată de o consună nu trebue a fi supusă elisiuniĭ, pentru a căpĕta o silabă maĭ puținŭ. Altŭ-felŭ versulŭ devine rĕŭ sunătorŭ.

De aceeașĭ defectuositate, înse de o natură și maĭ gravă, dămŭ în versulŭ (c. VI, p. 200, v. 5) :

«Er' Decebalu sumetiulu supusu de grea dorere
Apare d'alta parte, și 'ntunecatu *ca-unu* nŭoru»

în care *ca unu*, spre a evita incorecteța ritmuluĭ, arŭ trebui pronunțatŭ *ca 'nu*, ceea ce pentru audŭ arŭ da *ca 'n*; și astŭ-felŭ *unu*, s'arŭ

(1) Maĭ puținŭ recomandabilă este formațiunea de la c. II, p 53 fine :
«Acum le *turnureza* si-apoi le sfarma 'n maluri»,
Turnureza de la *turnŭ* însémnă «a ridica în formă de turnŭ, câtŭ unŭ turnŭ.»

confunda cu *în*. Dar autorulŭ *Negriadeĭ* scie fórte bine, că suprimerea uneĭ vocale nu este iertatŭ a se face de câte orĭ se întâlnescè cu orĭ-care alta, și de aceea n'a apostrofatŭ pe *unu* în *'nu*. A înțelesŭ prin urmare ca *a* să formeze în pronunță unŭ diftongŭ cu *u* (caunu). Totuși și astŭ-felŭ cadența versuluĭ este silită și discordantă.

Poetulŭ îșĭ permite și incorectețe de gramatică :

«Dar' lumea tîne minte, nici adi nu *sci* cà-i stinsa.»

(c. V, p. 159, v. 10 fine);
saŭ c. V p. 202, v. 2 fine :

«Feciorulu celu mai mare ce *sci* mai bin'(1) se porte.»

unde *sci* ține loculŭ luĭ *scie* : licență în adevĕrŭ fórte cutezătóre și neiertată, formele tipice ale uneĭ limbĭ — óre cum trăsurile fețeĭ eĭ — urmândŭ să rĕmână neatinse.

Asemenea în c. I, p. 26, v. 9 :

«Er' cerulu si pamentulu in nopte s'au *cufunsu*»

poetulŭ a alergatŭ la formațiunea nejustificabilă *cufunsu* pentru *cufundatu*, în interesulŭ rimeĭ cerute de versulŭ precedentŭ :

«De rei inghititore, venindu le-au fostu ascunsu.»

In c. II. p. 61, v. 12 :

«Cu coifulu spartu, ér'scutulu asemen*u* unui ciuru»,

și c. VI, p. 193, v. 12 :

«Dar' raped*u* ca naluc'a cu murgulu eu lu 'nsielu,
Sarindu in alta parte,»

rapedu și *asemenu* s'aŭ întrebuințatŭ în locŭ de *rapede* și *asemenea* (2). Nevoea de a avé o silabă maĭ puținŭ a silitŭ pe poetŭ de a restitui și luĭ *asemenea* forma în *u*, care n'a avutŭ-o nicĭ o dată, și de a se servi de ea cu sensŭ adverbialŭ. «Asemen*u*» înse, neavêndŭ nicĭ unŭ razimŭ într'o formă adiectivală dispărută cu *u*, căreia să-ĭ fie luatŭ loculŭ cea adverbială cu *e*, ca *rapede* luĭ *ra-*

(1) *Bin'* ca și *tin'* de maĭ susŭ.
(2) Asemen*ea* în locŭ de asemen*e* prin deschiderea adică transformarea în diftongŭ **a** luĭ *e* în *ea*.

pedu, póte fi maĭ puţınŭ toleratŭ, celŭ puţinŭ limbistice vorbindŭ, de câtŭ adverbulŭ «raped*u*» (1).

Dămŭ în *Negriada* şi peste schimbare de genŭ :

«Si domnu si mare preotu, cum marmor*ii* vorbescu»

(ibid., p. 204, v. 5); iarăşĭ de necesitatea rimeĭ, căcĭ *marmura* reclamă după ea *vorbesce*, care nu rima cu *macrinescu* de maĭ susŭ.

Poetuluĭ *Negriadeĭ* îĭ scapă a vorbi şi cam pe latinesce. Astŭ-felŭ *ante* pentru *înainte* :

«Balaurulu o simte, dar *ante* ca s'apuce»

(c. VI, p. 192, v. 4), şi *maĭ voi* (maluit) în locŭ de *voĭ maĭ bine :*

. . . . «Ce *mai voi* se mora
De catu elu se-se 'nchine divinului Traıanu»

(c. I, p. 36, v. 6).

Dar ceea ce *Negriada* are cu totulŭ particularŭ este întrebuinţarea în câte-va locurĭ a preposiţiuniĭ *sub* cu forma de *su*, şi încă urmatŭ de vocală. Astŭ-felŭ la p. 50, c. II, v. 15 :

«Abia si-abia se misca *su*-alu fulgiloru noianu.»

Versurile următóre nu sunt destulŭ de inteligibile (c. I, p. 7, v. 3 fine) :

«Nici relele ce-asupra s'au reversatu, furtuna
Si tempuri fara numeru amaru i-au smacınatu,
Ce, n'au ajunsu se-i sfarme?»

Acéstă obscuritate arŭ fi încetatŭ, dacă poetulŭ isbutia să versifice repeţindŭ pe *nici* înainte de *furtuna* şi dacă nu se servia de inversiunea, care constă în a pune pe *ce* la începutulŭ versuluĭ alŭ treilea, pe cândŭ loculŭ luĭ cerutŭ de construcţiunea română era înainte de *amarŭ*. Dar unŭ asemenea casŭ de călcare a *clarităţiĭ* — principiulŭ celŭ maĭ preţiosŭ în scriere — se presintă numaĭ astă singură dată.

(1) Intre poeţiĭ românĭ — înţelegemŭ pe ceĭ bunĭ — a recursŭ la o asemenea licenţă şi Alexandrescu în poesıa «Anulŭ 1840» : «Binele adesŭ vine pe urmele mîhniriĭ», în locŭ de «bınele adesea.»

In contra uneĭ inversiunĭ de natura celeĭ din versulŭ 2, p. 85, c. II :

«In sboru-i Cocaionulu restorna-*lu* retezandu»

n'amŭ voi altŭ-felŭ a releva nimicŭ, căcĭ suntemŭ dispușĭ a acorda poesieĭ maĭ multe libertățĭ, dacă presentulŭ *restorna* cu pronumele scurtatŭ post-pusŭ în locŭ de ante-pusŭ, n'arŭ avé defectulŭ a se confunda cu imperativulŭ *restorna-lu*. Obiecțiunea că confusiune se nimicesce prin ceea ce urméză :

«Si dieulu impreuna cu regĭ'a-i lucitore
D'a dura pintre stance se duce detunandu,»

n'arŭ fi tocmaĭ valabilă, totulŭ trebuindŭ a fi clarŭ prin sine însușĭ. Poetulŭ putea scăpa de acestŭ micŭ neajunsŭ, lăsândŭ afară articululŭ numeluĭ de munte, — ceea ce permite usulŭ limbeĭ nóstre, — și puindŭ în locu'ĭ pronumele de după *restorna* astŭ-felŭ

«In sboru-i Cocaionu-lu restorna retezandu.»

In fine, spre a termina cu relevările nóstre, arŭ fi fostŭ de doritŭ ca autorulŭ poemeĭ nóstre, care cunósce și scie a mania limba română ca puținĭ poețĭ, să fiă evitatŭ expresiunĭ ca *regia*, întîlnită maĭ susŭ. Fără să maĭ vorbimŭ de întrebuințarea eĭ cu accentŭ greșitŭ pe ante-penultimă în locŭ de penultimă, conformŭ accentuăriĭ române; cu greŭ se póte crede, că o vomŭ admite cu înțelesŭ de palatŭ *(regia [domus])*, după ce o avemŭ odată cu acelŭ introdusŭ împreună cu monopolulŭ tutunurilorŭ (regia) (1).

Camŭ acestea arŭ fi de relevatŭ ca teoriă, cu ocasiunea defectuosităților de formă, carĭ se găsescŭ în *Negriada*. Dar aplicațiunea regulelorŭ teoretice, dar arta este maĭ grea, și imperfecțiunile de natura celorŭ citate se potŭ constata în mare parte la ceĭ maĭ mulțĭ poețĭ românĭ de valóre. Ne arŭ fi ușorŭ a proba acésta, dacă arŭ fi loculŭ aci. Pe lîngă acésta, greșurile *Negriadeĭ* sunt rare față cu întinderea eĭ.

(1) Este de presupusŭ, că versulŭ 8 de la p. 180, c. VI :
«S'aduna, joca, canta cu plete lungi in ventu».
In locŭ de... «cu plete...», cuprinde o greșélă de tiparŭ.

Dacă este adevĕratŭ că amŭ trecutŭ puținŭ numaĭ de pragulŭ literatureĭ nóstre; daca adevĕrata perfecțiuue pe acestŭ tĕrêmŭ — ca pe orĭ-carė altulŭ — póte veni numaĭ după o scurgere maĭ îndelungă de viéță intelectuală, apoĭ nicĭ societatea, nicĭ Academia română nu este încă în dreptŭ a o pretinde de la *Negriada;* Academia română, care prin premiele eĭ caută a înlesni o maĭ însemnată desvoltare literară și a contribui astŭ-felŭ la aparițiunea unorŭ opere din ce în ce maĭ meritorie. In asemenea condițiunĭ îĭ trece cine-va bucurosŭ poetuluĭ ceea ce icĭ și colea pare puținŭ turbure în undele epopeiĭ, și acésta în considerațiunea marilorŭ greutățĭ ce se întîmpină în scriere într'unŭ timpŭ, cândŭ nicĭ prosa nicĭ poesia română nu s'aŭ formatŭ și fixatŭ în de ajunsŭ, cândŭ limba nóstră n'a apucatŭ să fiă îndestulŭ de frămêntată și prin urmare în destulŭ de mlădiósă, spre a nu opune resistențe fórte greŭ de învinsŭ, maĭ vêrtosŭ în maniarea unuĭ versŭ lungŭ ca celŭ întrebuințatŭ; îĭ trece acésta cine-va voiosŭ cu vederea și pentru că *Negriada* e scrisă în spiritŭ adevĕratŭ poeticŭ și cu o energie demnă de genulŭ de scriere eroicŭ.

Ca să se vadă pe deplinŭ, că poema d-luĭ Densusianu cuprinde o comóră de frumusețĭ poetice, nu ne putemŭ abținea de a aduce, terminândŭ, o ultimă citațiune. Este legenda mergeriĭ în pețitŭ a Sóreluĭ, pe care o cântă Moșŭ-Tatinŭ în timpulŭ petreceriĭ junimiĭ în exercițíe de arme și în hore lîngă palatulŭ Domnuluĭ Mușatŭ, înaintea plecăriĭ luĭ Negru (c. VI, p. 208, v. 2 fine):

«Elu canta cum o-data pletosulu, mândrulu Sore,
In noue ani d'a rendulu âmblat'a la petitu
Si cerulu si pamentulu cu ânim'ardietore,
Miresa lui asemeni elu inse n'a diaritu
Ca sor'a-i Cosinziana cea dulce-ridietore,
Care 'n Cetatea-negra siedea si stralucea,
Frumosa ca o flore in érn'a fara sore,
Catu poti cautà la sore la dens'a inse ba
Si Sorele i dise: «Ileana, plete cretie
O! vin', a'nostre ânimi l'altaru se le 'nfratîmu,
La plete si la fecie si dalbe frumusetie
Noi amendoi in lume, noi singuri ne unimu.

Am plete stralucite, tu plete aurite,
Eu facia lucitore, tu chipu mangaitoru».
Er' Cosinziana-i dîce : «O frate stralucite!
Nici candu n'a luatu o sora p'unu frate sotioru!
Tu frate cauta-ti cerulu, ér' eu imi cautu pamentulu;
Asia a vrutu se fia prea-bunulu domnedieu!»
Si Sorele atuncea la facia cá mormentulu
Se 'ntunecà si 'n ceruri intinse sborulu seu.
Se sue susu la tatalu, se'nchina si-i cuventa :
«Parinte,-acuma tempulu si mie mi-a venitu
Se-mi ducu mires'a-acasa, dar'nime nu me 'ncanta,
Ca soru-mea Ileana eu alt'a n'am diaritu.
Atunci de mâna tatalu ilu ià, prin iadu ilu porta,
Ca dor' se lu inspaimente ce-acolo va vedea.
La raiu apoi ilu duce prin stralucita porta,
Ca dora se-lu incante ce-acolo-i v'aratá.
Si tatalu apoi dîce (si candu din graiu graesce
Si cerulu si pamentulu s'asiedia 'n temelii
Si-asculta cu placere, pamentu 'ntineresce,
Noianulu se 'nsenina, ridu naltele tarii) :
«O Sore luminate, curatu, fara pecate,
Ai petrecutu totu raiulu si iadulu l'ai âmblatu,
Mai cugeti si-acum inca la cele cugetate?»
Er' Sorele se 'nchina si dîce-adûncu miscatu :
«Mai bine mi-alegu iadulu, cumplita locuintia,
De catu fara Ileana se stralucescu in raiu.»
Elu dîce si cobore la dulcea lui dorintia,
La dalb'a Cosinziana p'alu lumei dulce plaiu.
De nunta si-o gatesce cu haina de regina,
La facia pare cerulu candu luce mai seninu,
Cu stele semenata, la peptu cu lun'a-plina,
Cu brêu muiatu in radie se 'ncinge pe sub sinu,
Cununa de luceaferi pe frunte-apoi isi pune,
Petela de miresa ca aburi fluturandu,
Si pleca 'n caru de auru l'altaru se-se cunune.
Dar', vai! altaru 'ndata se simte tremurandu,
Se stingu lumini, si santii si-ascundu ceresc'a facia,
Er' impregiuru preotii inspaimentati cadea.
Mires'a se 'nfiora de reci fiori de ghiacia,
Si-o mâna luminosa asupra-i se 'ntindea,

În aeru o ridica si 'n mare-apoi o'niepta,
Cadîndu, o mrena d'auru in valuri s'a facutu.
Er' Sorele se 'naltia, pe ceru in susu se 'ndrepta,
Si merge pan' ajunge l'alu umbreloru tînutu,
Si se cobore 'n mare la dalb'a lui regina.
Er' tatalu mân'a 'ntinde si mren'a ér' prindîndu
In ceruri o arunca si-o schimba 'n luna-plina.
Atuncea domnulu dîse din graiu asia graindu:
(Si domnulu candu cuventa noianulu se 'nspaimenta,
Se sgudue pamentulu si marile s'ascundu,
Intuneca-se cerulu, eterulu se framenta,
Cutremura-se muntii din verfuri pana 'n fundu).
«Ileana plete d'auru si Sore luminate! .
Eternu voi unulu p'altulu pe ceru se ve priviti,
Dar' ori-unde veti merge pe caile 'nstelate,
Eternu voi unulu d'altulu se mergeti despartîti,
Si-aprinsi si arsi la sufletu de flacara nestinsa
Eternu voi dî sî nopte âmblati si v'alungati,
Cutrierati tari'a cu-a sa campia 'ntinsa,
Si lumile voi tote âmblandu le luminati!»

Astŭ-felŭ părţile slabe ale *Negriadeĭ* disparŭ dinaintea calităţilorŭ eĭ. Acestea sunt presărate nu numaĭ în desvoltările proprie poetuluĭ, în carĭ, cântândŭ gloria străbună, a împletitŭ cununa tradiţiunilorŭ poporuluĭ românŭ, ci şi în cele împrumutate, din carĭ a sciutŭ să facă proprietatea sea, profitândŭ de ele şi adaptându-le cu iscusinţă.

Pe lângă acésta *Negriada* merită a insufla multŭ interesŭ, ca una ce este făcută a deştepta simţiminte patriotice şi consciinţa naţională.

Salutămŭ dar cu simpatie apariţiunea eĭ şi-ĭ recunóscemŭ meritulŭ de a fi cea maĭ bună producţiune *curatŭ literară* intrată la concursŭ.

De aceea v'o recomandŭ sufragielorŭ D-vóstre, pentru unulŭ din cele dóue premie literare.

Raportorŭ: *N. Quintescu.*

Studiĭ economice de **A. D. Xenopol,** *doctor in drept şi in filosofie. — Iaşi 1879. — 1 vol. in 8° de 152 pagine.*

Cartea doctoruluĭ în dreptŭ și filosofiă Xenopol, conținêndŭ 152 pagine, este întitulată *Studiĭ economice*, și a fostŭ publicată în cursulŭ anuluĭ expiratŭ.

Acéstă scriere are caracterulŭ uneĭ seriĭ de articole de diarŭ; s'a publicatŭ în mare parte în *Stéua Românieĭ*. Autorulŭ ne spune că în aceste studiĭ a susținutŭ programulŭ partiduluĭ liberalŭ moderatŭ în privința cestiuniĭ economice a țêreĭ nóstre. D-sa nu se dă de capulŭ aceluĭ partidŭ, dar se consideră ca unŭ modestŭ marinarŭ care, în timpŭ de furtună, iea loculŭ căpitanuluĭ, ca glasulŭ sêŭ să aibă unŭ răsunetŭ peste care valurile să se închidă.

Partidele la noĭ s'aŭ încâlcitŭ atâtŭ de multŭ, în câtŭ nu potŭ sci care este leaderulŭ partiduluĭ de care se vorbesce, nicĭ carĭ sunt personalitățile politice carĭ adoptă principiele economice ale autoruluĭ; căcĭ dacă în cartea d-luĭ Xenopol sunt multe ideĭ juste, adoptate de toțĭ economistiĭ fără escepțiune, dar sunt altele supuse controverseĭ și chiarŭ, potŭ dice, resolvate de ómeniĭ sciințeĭ în modŭ cu totulŭ opusŭ credințelorŭ și ideilorŭ sale.

D-lŭ Xenopol ne învață unŭ mare adevêrŭ, cândŭ dice că *nu prin legĭ făcute de ómenĭ se potŭ înfrânge saŭ împedeca legile fatale ale natureĭ şi că puterea politică urmézǎ în totŭ-d'a-una puteriĭ economice,* și, ca esemplu despre neputința legilorŭ artificiale, citéză legile restrictive prin carĭ amŭ credutŭ că putemŭ împedeca pe Ovreĭ de a cumpêra immobile, d'a vinde bĕuturĭ spirtóse și de a se aședa prin comune. De câtŭ a face asemenea legĭ, d-lŭ Xenopol ne sfătuesce, și bine face, să lucrămŭ seriosŭ la tredirea vieţeĭ economice a ţêreĭ, să desfășurămŭ puterile sale productive, să deschidemŭ isvóre nóue pentru îmbogățirea națiuniĭ; dreptŭ grăesce cândŭ ne dice că Ovreulŭ nu póte fi combătutŭ de câtŭ pe terenulŭ economicŭ, adică prin activitatea nóstră productivă.

Autorulŭ *Studielorŭ economice* ne arată cu exemple netăgăduite că

popórele cele maĭ bogate sunt cele maĭ înaintate în civilisațiune și vice-versa, ne citéză desvoltarea industrială și bogăția Anglieĭ și a Francieĭ, ne citéză și desvoltarea Italieĭ în arte în secolutŭ alŭ XV-lea și alŭ XVI-lea.

In capitolele III, IV, V, VI, VII, VIII și IX ne arată pericolele la carĭ sunt expuse țěrile exclusivŭ agricole și inferioritatea lorŭ comparativă, atâtŭ în privința materială câtŭ și în cea intelectuală, cu țěrile industriale, și chiamă atențiunea asupra inferiorităţiĭ agricultureĭ la noĭ.

Ajungêndŭ la cap. XIV, tractéză cestiunea economică cea mare, despre libertatea producțiuniĭ, explică cele dóue sisteme: pe acela prin care statulŭ, după ce a intervenitŭ la timpulŭ necesarŭ pentru a pune poporulŭ pe calea propășiriĭ materiale și i-a datŭ domnirea industrială asupra celorŭ-l-alte popóre, se pune de o parte, stă spectatorŭ, și propagă celorŭ-l-alțĭ principiulŭ ucigătorŭ alŭ libertățiĭ economice, precum facŭ astădĭ Englesiĭ, Francesiĭ și Germaniĭ cu popórele înapoiate ale Orientuluĭ și chiarŭ cu noĭ, ca nu cum-va să ajungemŭ a concura cu dînsele și pentru a le lăsa monopolulŭ vêndăriĭ povățuițĭ de unŭ interesŭ egoistŭ propagă idea de *laissez faire laissez passer* dĭsŭ *liberulŭ schimbŭ.*

Celŭ-l-altŭ sistemŭ este acela cândŭ statulŭ iea asupra-ĭ conducerea supremă a intereselorŭ economice a poporuluĭ, nu ca producĕtorŭ ci ca îndreptătorŭ și privighetorŭ, dĭsu *sistemulŭ protecționistŭ* și chiarŭ *prohibitivŭ.*

D-lŭ Xenopol susține că ideile de liberŭ schimbŭ datéză numaĭ de la anulŭ 1825, pe cândŭ sistemulŭ protecționistŭ datéză de sute de anĭ și dice că popórele carĭ s'aŭ îmbogățitŭ sunt acele carĭ s'aŭ desvoltatŭ atuncĭ, pe cândŭ predomnia la dênsele ingerința guvernamentală, și că acelea carĭ aŭ căutatŭ desvoltarea lorŭ materială în liberulŭ schimbŭ, aŭ rĕmasŭ cu totulŭ înapoĭ și sărace, precum ni s'a întêmplatŭ nóue Românilorŭ.

In cap. XV ne spune, cum s'a desvoltatŭ industria englesă sub Eduardŭ alŭ III-lea, atrăgêndŭ în țéra luĭ pe țesĕtoriĭ din Flandra, dându-le scutirĭ de taxe, dreptur̆ protecționiste și, ca primă, femeile

cele mai frumóse de soţiĭ; ne spune cum Cromwell a lovitŭ comerciulŭ olandesŭ prin actele de navigaţiune în favorulŭ producţiuniĭ industriale a Engliterei.

Ne arată pe Colbert în Francia, mergêndŭ pînă a pune să-ĭ fure meşterĭ oglindarĭ din Veneţia şi a-ĭ aduce în Francia, împrumutândŭ banĭ industriaşilorŭ şi urcândŭ tarifele vamale. Totŭ într'acelŭ timpŭ Germania şi maĭ cu deosebire Prusia a profitatŭ de revocarea edictuluĭ de Nantes, ca să atragă la dênsa mulţimea de neguţătorĭ şi industriaşĭ francesĭ, şi ne arată pe Fredericŭ celŭ mare imitândŭ pe Colbert.

Termină capitolulŭ acesta, spunêndu-ne că chiarŭ Englitera revine astă-ḍĭ la sistemulŭ protecţionistŭ, ca să pótă lupta cu America.

Capitolele XVI şi XVII tractéză despre industriă în ţéră la noĭ şi despre activitatea guvernuluĭ nostru asupra industrieĭ; ne spune cum s'a stinsŭ şi a dispărutŭ industria borangiculuĭ, a pânzeturilorŭ de cânepă şi multe altele; femeile române aŭ încetatŭ de a maĭ fi gospodine, de cândŭ nu maĭ sunt ocupate cu lucru în órele de nópte şi aŭ devenitŭ numaĭ o unéltă de muncă. Intr'atâtŭ este căḍută industria română în câtŭ chiarŭ untulŭ ne vine din Bucovina, şi Ovreulŭ a rĕmasŭ stăpânŭ pe târgulŭ nostru: produce rĕŭ, vinde scumpŭ şi cumpĕră eftinŭ. Ne arată cum industria românéscă cea mică a fostŭ puternicŭ combătută şi omorîtă de puternica şi marea industriă străină şi prin concurenţa neleală a Ovreilorŭ, şi regretă că guvernulŭ nu a făcutŭ şi nu face nimicŭ pentru încuragiarea exploatăriĭ pădurilorŭ, a lignituluĭ, a petroleuluĭ, a cereĭ osocherită etc., şi cum de nu împrumută banĭ industrieĭ naţionale.

In capitolulŭ XVIII face istoriculŭ nostru vamalŭ şi ne povestesce cum Principatele, din starea de independinţă, aŭ fostŭ treptatŭ absorbite în cerculŭ tarifelorŭ vamale ale Turcieĭ.

In capitolulŭ XIX tractéză despresistemulŭ nostru scolarŭ care nu póte da ţĕreĭ de câtŭ numaĭ biurocraţĭ; tractéză acéstă cestiune cu multă dreptate şi vervă.

Nicĭ o naţie nu muncesce maĭ greŭ şi nu produce maĭ prostŭ de

cătŭ Românii și cere ómeni noi la putere, căci cei vechi nu se pricepŭ la trébă.

In capit. XXVII arétă îndreptările și îmbunătățirile ce se potŭ aduce agriculturei nóstre, variândŭ cultura și înmulțindŭ ocupațiunile agricole, desvoltândŭ crescerea vitelorŭ, și recomandă fórte multŭ restringerea întinderii și perfecționarea culturei.

După ce a arĕtatŭ în capitolele precedente marile avantagie ale sistemului protecționistŭ, apoi la capit. XXIX ne spune, că protecțiunea, prin suirea tarifelorŭ vamale, nu va fi suferită la noi de Europa și mărginesce protecțiunea ce guvernulŭ póte da industriei române, în comanda de aprovisionări ale Statului și a privațilorŭ cu producte fabricate în țéră.

Trecêndŭ la lipsa de populațiune, recomandă colonisarea, înse numai cu Italieni din Lombardia.

În capitolulŭ XXXI, după ce mai combate încă odată sistemulŭ liberului schimbŭ, apoi recomandă trei mĕsuri :

1. Reformarea sistemului de învĕțătură;

2. Incuragiarea ocupațiunilorŭ industriale cu bani împrumutați de Statŭ;

3. Inlocuirea mezaturilorŭ prin dări de concesiuni la intreprenori români.

Scrierea d-lui Xenopol are meritulŭ de a fi bine scrisă, într'unŭ stilŭ simplu și lesne de înțelesŭ de toți acei cari sciŭ să citéscă, și merită lauda și încuragiarea nóstră, ori-cari arŭ fi divergințele de opiniuni ce potŭ exista în privința credințelorŭ economice ale d-lui Xenopol. Cărțile de asemenea natură sunt încă fórte rare la noi și arŭ fi de doritŭ ca publicistii nostri să facă mai puțină politică și mai multă economiă. Românii de tóte clasele nu arŭ avé de câtŭ să câștige printr'acésta. Să fiă ori-cine încredințatŭ, că unŭ poporŭ care muncesce, produce și păstréză, nu póte să nu prospereze, fiă elŭ supusŭ liberului schimbŭ, fiă elŭ supusŭ protecționismului.

Raportorŭ : *Ion Ghica.*

Pârghiĭ ce producŭ mişcare fiindŭ cu totulŭ cufundate într'unŭ acelaşĭ mediŭ.
Proiectŭ presintatŭ de Al. Penescu.

Aparatulŭ d-luĭ Penescu, în esenţa luĭ, se reduce la nisce lame subţirĭ de lemnŭ saŭ de metalŭ, *ab* (fig. 1) paralele între dênsele și putêndu-se învêrti în giurulŭ unorŭ articulaţiunĭ, *a*, fixate de unŭ grătarŭ care se proiectéză în AB. Acestŭ grătarŭ e fixatŭ la extremitatea códeĭ CD a pistonuluĭ P, căruia o mașină óre-care, spre exemplu o mașină cu vaporĭ, ĭĭ dă o mişcare alternativă de la drépta spre stânga saŭ de la stânga spre drépta. Cândŭ pistonulŭ merge de la drépta spre stânga în sensulŭ săgeţiĭ, pe care pentru înlesnire îlŭ vomŭ numi *sensulŭ directŭ*, lamele *ab* se aplică pe grătarŭ una lîngă alta, așa că forméză o suprafaţă plană continuă; cândŭ pistonulŭ merge în sensulŭ opusŭ săgeţiĭ, lamele *ab* se rădică și iéŭ o posiţiune perpendiculară pe planulŭ grătaruluĭ. — Astŭ-felŭ fiindŭ, dacă mașina motóre și pistonulŭ arŭ face corpŭ cu unŭ aparatŭ mobilŭ óre-care, spre exemplu cu unŭ batelŭ plutitorŭ pe apă saŭ cu unŭ balonŭ, este evidentŭ că, cândŭ pistonulŭ arŭ merge în sensulŭ săgeţiĭ, suprafaţa plană formată de lamele *ab* arŭ întîmpina o resistenţă din partea apeĭ saŭ a aeruluĭ, și prin urmare arŭ imprime aparatuluĭ o propulsiune în sensulŭ opusŭ săgeţiĭ.

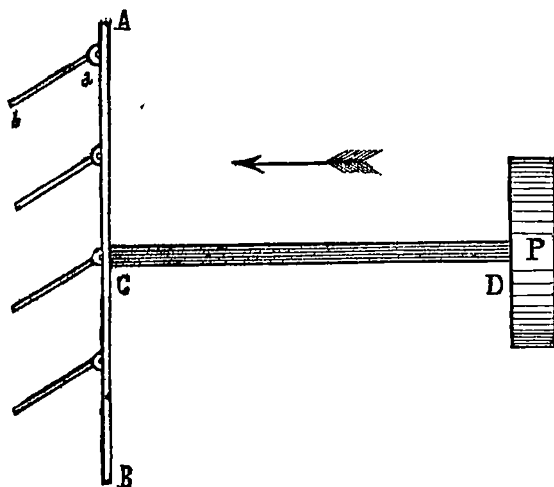


Fig. 1.

Acesta fiindŭ principiulŭ propulsoruluĭ d-luĭ Penescu, D-luĭ îlŭ aplică pentru a pune în mişcare unŭ batelŭ pe apă, unŭ balonŭ în aerŭ, pentru a învêrti o móră de vêntŭ, o turbină în apă, în fine la construcţia unuĭ mĕsurătorŭ destinatŭ a socoti cuantitatea de apă saŭ de gazŭ ce trece printr'unŭ tubŭ.

Vorbindŭ în generalŭ și fără a-lŭ judeca din altŭ punctŭ de vedere, aparatulŭ d-luĭ Penescu arŭ puté servi ca propulsorŭ într'unŭ mediŭ omogenŭ, dacă rădicarea și culcarea alternativă a lamelorŭ *ab* arŭ fi asigurată. Înșe proiectulŭ nu vorbesce nimicŭ despre acésta, și prin urmare lasă a se înțelege că acéstă sarcină este lăsată mediuluĭ însușĭ. Să examinămŭ în fie-care casŭ particularŭ punctulŭ acesta, care este esențialŭ.

* * *

Dacă e vorba de unŭ batelŭ de apă, mediulŭ în care este cufundatŭ aparatulŭ este destulŭ de desŭ pentru a învinge greutatea lamelorŭ, a le rădica și a trece printre dênsele, cândŭ pistonulŭ se mișcă de la stânga spre drépta, în sensulŭ retrogradŭ; și se póte chiarŭ crede că resistența apeĭ va fi destulŭ de mare pentru a produce rădicarea lamelorŭ chiarŭ la începutulŭ mișcăriĭ retrograde a pistonuluĭ, orĭ-câtŭ de repede s'arŭ face ea, așa că perderea de forță vie provenită din causa resistențeĭ lamelorŭ la mișcarea retrogradă a pistonuluĭ să fie destulŭ de mică. Cu tóte acestea nu mi se pare că aplicarea propulsoruluĭ d-luĭ Penescu la vapóre arŭ realisa unŭ progresŭ, — din contra.

În adevĕrŭ, să presupunemŭ că s'arŭ pune la unŭ vaporŭ unŭ motorŭ de acestia, în axulŭ luĭ. Unŭ inconvenientŭ va fi distribuțiunea presiunilorŭ pe fața propulsoruluĭ A (fig. 2), care se va face în modŭ fórte neregulatŭ, atâtŭ din causa mișcăriĭ apeĭ, câtŭ și a vasuluĭ; acésta va fi causa că vasulŭ va fi supusŭ la oscilațiunĭ neregulate de susŭ în josŭ și maĭ alesŭ în lăturĭ, de unŭ efectŭ fórte neplăcutŭ. Dar ceea ce este maĭ gravŭ, este că orĭ de câte orĭ pistonulŭ va începe a se mișca în sensulŭ directŭ, vasulŭ întregŭ va încerca o isbitură violentă din causa presiuniĭ apeĭ pe fața A, care se va produce instantaneŭ, iar nu în modŭ gradatŭ saŭ continuŭ. Repețirea continuă a acestorŭ isbiturĭ la fie-care nóuă

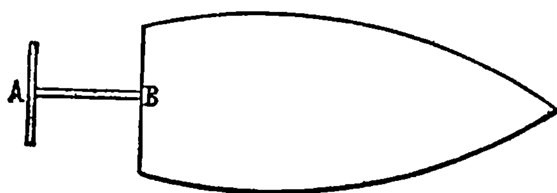


Fig. 2.

bătae a pistonuluĭ va compromite în curêndŭ soliditatea vasuluĭ, pe lângă că va fi nesuferită pentru călĕtorĭ.

S'arŭ puté remedia în parte rĕulŭ provenitŭ din distribuţiunea neregulată a presiunilorŭ pe faţa propulsoruluĭ, adaptândŭ vasuluĭ doĭ propulsorĭ în locŭ de unulŭ, aşeḑaţĭ simetricŭ unulŭ în faţa altuia, de ambele părţĭ ale planuluĭ medianŭ alŭ vasuluĭ (fig. 3); înse acéstă disposiţiune nu va înlătura cu totulŭ undulaţiunile în cestiune, şi nu va aduce nicĭ o pedică rĕuluĭ multŭ maĭ mare, alŭ scuturăturilorŭ periodice imprimate vasuluĭ.

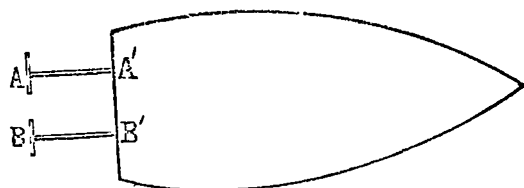


Fig. 3.

Încă o obiecţiune ce se póte face acesteĭ disposiţiunĭ şi celeĭ precedente, este că pentru ca axulŭ AB A'B' alŭ propulsoruluĭ să pótă resiste la presiunile enorme pe carĭ cată să le supórte, trebue ca aceste presiunĭ să fie totŭ-dé-una normale la faţa A a propulsoruluĭ, căcĭ atuncĭ ele tindŭ numaĭ a scurta axulŭ AB, şi resistenţa feruluĭ la compresiune este fórte mare. Îndată înse ce presiunea n'arŭ maĭ fi normală la propulsorŭ, ea arŭ tinde să îndoéscă axulŭ, ceea ce s'arŭ întîmpla de sigurŭ, de óre-ce resistenţa feruluĭ la flexiune este destulŭ de mică în comparaţiune cu forţele cu care avemŭ a face aci, maĭ alesŭ cândŭ ne gândimŭ că axulŭ trebue să aibă o lungime însemnată şi că forţa care va tinde să-lŭ îndoéscă va fi aplicată la capĕtulŭ luĭ, adică va avé efectulŭ sĕŭ maximum. Din acéstă causă toţĭ propulsoriĭ vaselorŭ plutitóre aŭ o mişcare nu rectilinie alternativă, ci rotativă, căcĭ atuncĭ se face usŭ de resistenţa la torsiune a feruluĭ, care este cu multŭ maĭ mare de câtŭ resistenţa luĭ la flexiune.

Mişcarea rotativă se póte da şi propulsoruluĭ d-luĭ Penescu, prin o disposiţiune analogă cu cea indicată în planurile 3 şi 4 ale proiectuluĭ D-sale; înse elŭ atuncĭ perde orĭ-ce originalitate. In adevĕrŭ, roţile cu *palete* mobile aŭ fostŭ întrebuinţate pentru mişcarea vapórelorŭ chiarŭ de către Fulton, inventatorulŭ lorŭ; înse elŭ a renunţatŭ curêndŭ la dênsele, şi de la dênsulŭ pînă astă-ḑĭ nu se maĭ facŭ de câtŭ roţĭ cu palete fixe, înse înclinate pe raḑă; practica a arĕ-

tatŭ că acéstă dispositiune e maĭ avantagiósă de câtŭ cea cu palete mobile; proiectulŭ d-luĭ Penescu dară nu realiséză unŭ progresŭ, ci din contra. Maĭ în urmă s'a găsitŭ că roţile cu palete fixe, carĭ trebue să stea jumătate afară din apă, presintă inconveniente, din causă că mişcarea valurilorŭ póte lăsa o rótă cu totulŭ în aerŭ, pe cândŭ cea-l-altă este cu totulŭ afundată în apă, şi acéstă împărţire neegală a resistenţeĭ asupra celorŭ dóue roţĭ este vătĕmătóre pentru soliditatea vasuluĭ; pe lângă acestea, în vasele de resbelŭ, expunerea motoruluĭ la lovitura projectilelorŭ inimiculuĭ póte avé consecinţe şi maĭ grave. De aceea inventatoriĭ începuseră să se gândéscă a perfecţiona prima idee a luĭ Fulton, care da unŭ motorŭ cu totulŭ cufundatŭ în apă, cândŭ Sauvage înventă helicea; îndată tóte cercetările încetară, şi astă-ḑĭ helicea ajunge la unŭ usŭ din ce în ce maĭ întinsŭ; ceea ce dovedesce că ea are maĭ puţine inconveniente de câtŭ roţile cu palete mobile, lucru opusŭ cu afirmaţiunea d-luĭ Penescu în memoriulŭ sĕŭ.

Cu unŭ cuvêntŭ, propulsorulŭ d-luĭ Penescu credŭ că nu realiséză nicĭ unŭ progresŭ în mecanica aplicată, în ceea ce privesce mişcarea batelelorŭ pe apă, cu atâtŭ maĭ multŭ că nu e noŭ.

* * *

Aplicaţiunea sistemuluĭ d-luĭ Penescu la direcţiunea balónelorŭ este impracticabilă, maĭ întâiŭ pentru că tóte cele ce amŭ ḑisŭ relativŭ la vapóre subsistă şi pentru balóne, şi apoĭ pentru că în casulŭ acesta se presintă o altă dificultate care acolo nu era, saŭ era într'o mĕsură maĭ mică; anume, densitatea aeruluĭ fiindŭ multŭ maĭ mică de câtŭ a apeĭ, şi prin urmare resistenţa luĭ la mişcarea unuĭ corpŭ fiindŭ fórte mică, acéstă resistenţă singură nu va fi de ajunsŭ pentru a rădica lamele propulsoruluĭ în timpulŭ mişcăriĭ retrograde a pistonuluĭ; de aceea arŭ trebui unŭ mecanismŭ care să producă rădicarea şi lăsarea alternativă a lamelorŭ în modŭ automaticŭ. Trebue apoĭ să ne gândimŭ că, în mişcarea unuĭ balonŭ, pistonulŭ va trebui să aibă o mişcare fórte repede, pentru ca să producă unŭ efectŭ apreţiabilŭ, şi că prin urmare lamele vorŭ trebui să se deschidă şi să se închidă de maĭ multe orĭ pe secundă, şi tóte acestea cu o

regularitate perfectă, fără care siguranța balonuluĭ arŭ fi compromisă; o asemeneà precisiune în mișcărĭ reclamă organe fórte complicate carĭ vorŭ contribui a mări multŭ greutatea balonuluĭ.

Dar în fine dificultatea problemeĭ navigațiuniĭ aeriane nu stă întru a se găsi forma de datŭ propulsoruluĭ; cestiunea este de a puté îmbarca pe balonŭ o forță motrice destulŭ de mare pentru a pune în mișcare propulsorulŭ, orĭ-care ar fi elŭ, fără a mări în modŭ prea considerabilŭ greutatea balonuluĭ; așa că cheia problemeĭ stă în perfecționarea mașinelorŭ cu vaporĭ saŭ a uneĭ alte mașine producătóre de forță. O dată ce se va face acésta, determinarea formeĭ paleteĭ care va bate aerulŭ va fi o cestiune secundară, a căriĭ soluțiune va atêrna în multe de soluțiunea ce se va fi datŭ cestiuniĭ principale.

* * *

D-lŭ Penescu propune propulsorulŭ sĕŭ și pentru construirea uneĭ giruete destinată a mĕsura cuantitatea de gazŭ saŭ de apă ce curge printr'unŭ tubŭ (pl. 5).

Cuantitatea de gazŭ saŭ de apă ce trece printr'unŭ tubŭ se mĕsură prin numĕrulŭ învêrtirilorŭ ce face în acelŭ timpŭ o giruetă pusă în curentŭ; pentru acésta se găsesce prin experiență și pentru fie-care casŭ în parte relațiunea

$$q = \mathrm{f}\,(r)$$

ce există între cuantitatea q de apă saŭ gazŭ și numĕrulŭ r de învêrtirĭ executate într'unŭ timpŭ datŭ, și apoĭ se admite că relațiunea acésta subsistă, orĭ-care arŭ fi r; atuncĭ se va cunósce q saŭ printr'unŭ calculŭ, saŭ maĭ bine prin o tablă construită anume. Așa dar aci nu e nevoe ca girueta să execute câtŭ maĭ multe rotațiunĭ pe secundă; totulŭ este numaĭ ca aceste rotațiunĭ să se facă regulatŭ; așa că orĭ de câte orĭ aparatulŭ va fi pusŭ în aceleașĭ condițiunĭ, elŭ să dea aceleașĭ indicațiunĭ. De aceea giruetele cu palete fixe, cum sunt cele întrebuințate pînă acum, sunt preferabile înaintea celeĭ propuse de d-lŭ Penescu, ale căreĭ palete mobile daŭ locŭ la frecăturĭ și la mișcărĭ perturbătóre, carĭ tóte sunt cause de erorĭ în indicațiunea aparatuluĭ.

* * *

In fine, dispunêndŭ patru propulsorĭ în giurulŭ unuĭ axŭ centralŭ, d-lŭ Penescu face o móră de vêntŭ (pl. 3), în care axulŭ motorŭ este verticalŭ, saŭ o turbină de apă (pl. 4) cu axulŭ orizontalŭ. Amêndóue aceste proiecte sunt realisabile; ba încă móra de vêntŭ, care nu are nevoe de a fi orientată după direcţiunea vêntuluĭ, ca cele întrebuinţate pînă acum, póte chiarŭ să fie avantagiósă, dacă cum-va principiulŭ propulsoruluĭ eĭ, care e aşa de simplu, nu a maĭ fostŭ deja întrebuinţatŭ; înse numaĭ practica va puté da cuvêntulŭ din urmă în acéstă privinţă. Câtŭ pentru turbină, nu credŭ că este maĭ presusŭ de cele deja existente, carĭ sunt de o construcţie maĭ simplă, maĭ solidă, şi carĭ presintă şi avantagiulŭ de a puté âmbla sub apă totŭ aşa de bine ca şi turbina d-luĭ Penescu.

Pistonŭ circularŭ transmiţêndŭ directŭ mişcarea de rotaţie unuĭ axŭ.
Proiectŭ presentatŭ de **Al. Penescu.**

In acestŭ sistemŭ (pl. 7) axulŭ motorŭ este golŭ înăutru; aburulŭ sosesce într'însulŭ pe la unŭ capĕtŭ A (fig. 4), şi ese într'o cutie

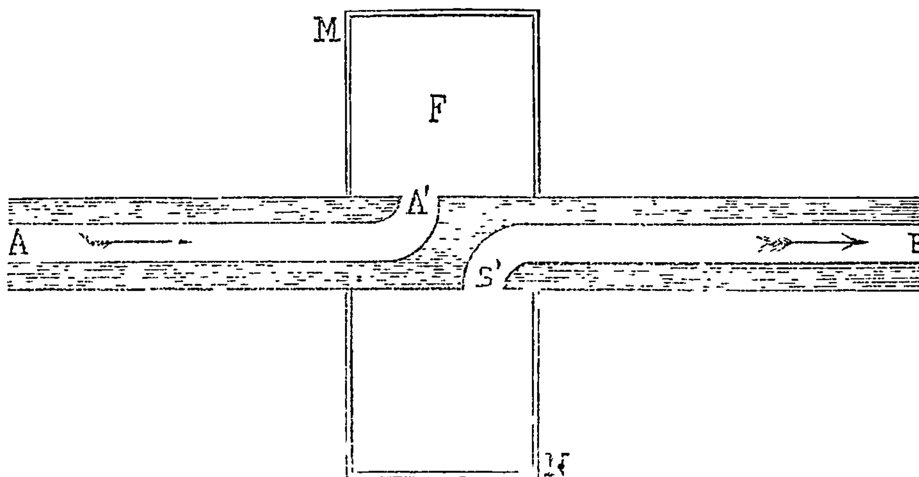


Fig 4.

cilindrică M N care incungiură axulŭ. Pe axŭ este fixată, în lungulŭ

uneĭ generatriţe, o tablă solidă, F, care lunecă în interiorulŭ cutieĭ MN şi jócă rolulŭ de pistonŭ. Cutia este, afară de acésta, despărţită prin patru capace puse doue câte dóue, C, C', în doue compartimente carĭ n'aŭ comunicaţie între dênsele de câtŭ cândŭ aceste capace se depărtéză unulŭ de altulŭ. In figura următóre (fig. 5) se vede o secţiune făcută normalŭ pe axŭ.

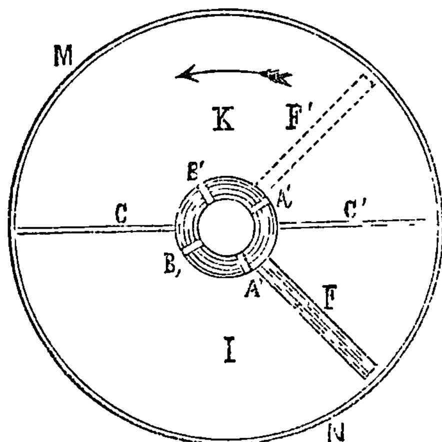


Fig. 5.

Cândŭ aburulŭ sosesce prin A' elŭ ese într'unŭ compartimentŭ I închisŭ de o parte de capacele C şi de cea-altă de pistonulŭ F; atuncĭ prin tensiunea luĭ, elŭ împinge pistonulŭ F care, învêrtindu-se, învêrtesce cu sine şi axulŭ A B. In mersulŭ sĕŭ pistonulŭ, printr'unŭ mecanismŭ particularŭ, dă în lăturĭ cele-l-alte dóue capace C' şi trece printre dênsele în alŭ doilea compartimentŭ K alŭ cutieĭ; atuncĭ elŭ ocupă posiţia F', iar gura de intrare a aburuluĭ este în A'' pe cândŭ gura de eşire a venitŭ în B'. Aburulŭ, continuăndŭ a veni, împinge pistolulŭ din F' în sensulŭ săgeţiĭ, căcĭ capacele C' s'aŭ închisŭ după trecerea pistonuluĭ; iar aburulŭ ce se află în compartimentulŭ I ese afară prin gura B''. Acéstă mişcare se continuă astŭ-felŭ pe câtŭ timpŭ vine aburulŭ prin A'.

Scopulŭ acesteĭ disposiţiunĭ este de a evita pârghiile de transmisiune a mişcăriĭ de la pistonŭ la axŭ, cum şi totŭ mecanismulŭ distribuţiuniĭ de vaporĭ; şi dacă autorulŭ tinde acolo, acésta o face de sigurŭ pentru a evita perderile de forţă vie ce se producŭ în maşinele ordinare prin diferitele transmisiunĭ de mişcărĭ. Inse sistemulŭ autoruluĭ dă locŭ la perderĭ necomparabilŭ maĭ marĭ, din causa sistemuluĭ defectuosŭ cum e dispusŭ joculŭ capacelorŭ C şi C', cari nu stabilescŭ între unŭ compartimentŭ şi altutŭ o despărţire perfectă prin care să nu pótă trece aburiĭ de locŭ. Acestŭ de-

fectŭ mi se pare așa de gravŭ, în câtŭ nicĭ nu sciŭ dacă o mașină construită după proiectulŭ actualŭ s'arŭ pune măcarŭ în mișcare.

Orĭ-cum înse proiectulŭ merită atențiune din causa originalitățiĭ luĭ; și dacă autorulŭ arŭ căuta altă disposițiune care să realiseze isolarea perfectă a celorŭ dóue compartimente ale cuticĭ și să evite perderile de aburŭ, succesulŭ arŭ fi probabilŭ.

Echerŭ cu oglindă cilindrică. Proiectŭ presentatŭ de Al. Penescu.

Acestŭ aparatŭ se compune din o alidadă L O (fig. 6) fixă, și din o oglindă cilindrică *ab* care se învêrtesce în giurulŭ generatriței ce se projectéză în O cu ajutorulŭ uneĭ a doua alidadă L′, fixată de oglindă. Alidada L′ lunecă pe unŭ cadranŭ gradatŭ circularŭ CD, alŭ căruĭ centru e în O. Oglinda e pătrunsă de o mică feréstră, prin care se póte vedé.

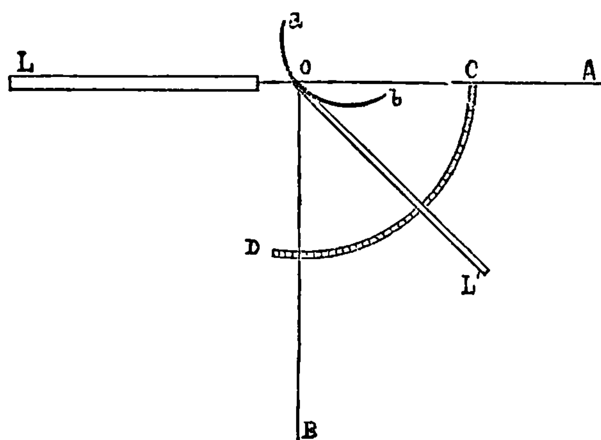


Fig 6.

Dacă cu acestŭ instrumentŭ voimŭ a duce o perpendiculară pe o dréptă, OA, punemŭ alidada L′ la 45°, ne așeḑămŭ cu instrumentulŭ în O și-lŭ întórcemŭ pînă cândŭ prin feréstră să se pótă vedé punctulŭ A; atuncĭ se trămite unŭ ajutorŭ care plantéză unŭ jalonŭ într'unŭ punctŭ B de unde observatorulŭ să-lŭ véḑă reflectatŭ în oglindă. In adevĕrŭ, dacă B O L este dreptŭ, anghiulŭ B O L′ $= \frac{90°}{2}$, și prin urmare și L′OA $= 45°$.

Totŭ asemenea, pentru a mĕsura unŭ unghiŭ BOA, ne punemŭ cu instrumentulŭ în O, ne uitămŭ prin feréstră la A și întórcemŭ alidada L′ pe cadranŭ pînă cândŭ să vedemŭ obiectulŭ B prin reflecțiune; atuncĭ ânghiulŭ BOA este egalŭ cu îndoitulŭ arcului L′C.

Din acestea se vede că principiulŭ instrumentuluĭ este tocmaĭ principiulŭ unuĭ instrumentŭ cunoscutŭ deja de multă vreme, a *sextantuluĭ;* chiarŭ disposiția sémănă, afară de câte-va detaliĭ. Inovațiunea adusă de d-lŭ Penescu este numaĭ că a înlocuitŭ oglinda plană prin una cilindrică, schimbare a căriĭ utilitate e contestabilă, de óre-ce reflecțiunea utila este numaĭ cea care se face pe elementulŭ projectatŭ în O; astŭ-felŭ fiindŭ, nu era nicĭ unŭ inconvenientŭ a păstra oglinda plană; ba încă oglinda cilindrică va deforma imaginea obiectelorŭ B așa de tare, în câtŭ întrebuințarea instrumentuluĭ va fi peste putință.

In resumatŭ, echerulŭ d-luĭ Penescu nu este de câtŭ sextantulŭ, cu o modificare care nu se póte admite ca bună.

Stereometrulŭ, instrumentŭ pentru mĕsurarea corpurilorŭ, presintatŭ de **I. I. Pușcaru.**

D-lŭ Pușcaru îșĭ propune, cu instrumentulŭ sĕŭ, să dea unŭ mijlocŭ de a se mĕsura volumele și suprafețele corpurilorŭ celorŭ maĭ obicĭnuite.

Instrumentulŭ se compune din dóue părțĭ cu totulŭ distincte, o panglică și unŭ discŭ de calculŭ.

Panglica e destinată pentru mĕsurarea lungimilorŭ rectiliniĭ și pentru aflarea diametruluĭ și suprafețeĭ unuĭ cercŭ a căruĭ circumferință e cunoscută.

Fie d diametrulŭ cerculuĭ, c lungimea circumferințeĭ luĭ, s suprafața luĭ; avemŭ :

$$(1)\ c = \pi\ d, \qquad (2)\ s = \frac{\pi\ d^2}{4} = \frac{4\ \pi^2\ d^2}{16\ \pi} = \frac{(2c)^2}{16\pi}$$

Panglica pórtă pe o față divisiunile metruluĭ, însemnate cu negru; acéstă față servă pentru mĕsura lungimilorŭ rectiliniĭ.

Fața cea-laltă pórtă dóue divisiunĭ : una albastră, alta roșie. Divisiunea albastră dă lungimea diametruluĭ uneĭ circumferințe de lungime cunoscută; spre exemplu, daca are cine-va unŭ corpŭ rotundŭ masivŭ și voesce a-ĭ sci diametrulŭ, îlŭ înconjóră de două orĭ cu

panglica, și la punctulŭ unde a ajunsŭ citescc pe divisia albastră, nu lungimea circumferinţeĭ îndoite, $2c$, ci valórea luĭ d, calculată, prin formula (1).

Totŭ asemenea, încongiurândŭ corpulŭ rotundŭ de dóue orĭ cu panglica, se citesce pe divisia roșie suprafaţa secţiuniĭ înconjurate, calculată prin formula (2).

Dacă are cine-va unŭ cercŭ căruia îĭ póte mĕsura diametrulŭ, iar nu circumferinţa, cum arŭ fi gura uneĭ putinĭ îngropată în pămêntŭ. mĕsóră pe d cu divisiunea négră; caută apoĭ pe divisiunea albastră acéstă valóre a luĭ d, și în faţă pe divisia roșie află suprafaţa căutată a cerculuĭ.

Cu unŭ cuvêntŭ, panglica permite a se afla una din alta cuantităţile d, c, s.

Iacă exemple de modulŭ cum se póte cine-va servi cu panglica.

1. Pentru a mĕsura volumulŭ unuĭ cilindru circularŭ dreptŭ, i se mĕsură înălţimea h cu divisiunea négră, și apoĭ se înfășură de dóue orĭ cu panglică, și pe roșu i se cetesce suprafaţa s a baseĭ; rĕmâne apoĭ a se îmmulţi h cu s.

2. Secţiunea unuĭ tubŭ cilindricŭ circularŭ se află mĕsurându-ĭ diametrulŭ și transportându-lŭ pe divisia albastră; în faţă, pe roșu, citimŭ suprafaţa căutată.

3. Suprafaţa interióră a uncĭ bolţĭ hemisferice se va afla mĕsurându-ĭ diametrulŭ, operândŭ ca la 2) și îmmulţindŭ resultatulŭ cu 2.

4. Capacitatea unuĭ cazanŭ hemisfericŭ, fiindŭ egală cu suprafaţa interióră a luĭ îmmulţită cu a treia parte a radeĭ saŭ cu a șésea parte a diametruluĭ, îĭ vomŭ găsi suprafaţa ca la 3) și o vomŭ îmmulţi cu a șésea parte a diametruluĭ, care a fostŭ mĕsuratŭ directŭ.

D-lŭ Pușcaru în broșura sa explicativă maĭ dă și alte exemple de asemenĭ aplicaţiunĭ.

E de observatŭ că, pentru mĕsura butóielorŭ, d-lŭ Pușcaru aplică formula englesă a luĭ Oughtred, care nu se întrebuinţéză la noĭ.

Câtŭ pentru disculŭ de calculŭ, elŭ nu este de câtŭ o riglă logaritmică de calculŭ obicĭnuită, în care ambele riglete s'aŭ îndoitŭ în formă de cercŭ, așa că una să lunece înlăuntrulŭ celeĭ-l-alte; elŭ nu presintă

altminterĭ nimicŭ deosebitŭ. Disculŭ de calculŭ e destinatŭ să execute fără condeiŭ îmmulțirile numerilorŭ dațĭ prin mĕsurile cu panglica.

In resumatŭ, instrumentulŭ d-luĭ Pușcaru nu represintă o invențiune: D-sa a construitŭ o panglică, care e unŭ felŭ de tablă cu o singură intrare, saŭ maĭ bine de *jauge*, destinată a da valórea unorŭ factorĭ carĭ se presintă maĭ desŭ în calcululŭ volumelorŭ și suprafețelorŭ corpurilorŭ rotunde obicĭnuite; asemenĭ *jauges* sunt de o construcție fórte simplă și în teorie și în practică, și întrebuințarea lorŭ este universală. Aceeașĭ panglică înse nu arŭ maĭ puté servi cândŭ arŭ fi vorba de mĕsura unorŭ corpurĭ unde s'arŭ introduce factorĭ de altă formă de câtŭ πd saŭ $\frac{\pi d^2}{4}$, spre exemplu cum arŭ fi mĕsura suprafețeĭ saŭ a capacitățiĭ uneĭ bolte eliptice. E adevĕratŭ că asemenĭ corpurĭ sunt maĭ rare de câtŭ cele pe carĭ le-a avutŭ în vedere d-lŭ Pușcaru; înse orĭ-cum, observația acésta e de ajunsŭ pentru a arĕta că instrumentulŭ în cestiune nu póte servi «pentru «mĕsurarea corpurilorŭ în tóte formele lorŭ stereometrice,» cum se exprimă autorulŭ luĭ.

Câtŭ pentru disculŭ de calculŭ, alŭ căruĭ scopŭ a fostŭ de a permite facerea mecanică a calculelorŭ, întrebuințarea luĭ este fórte limitată, căcĭ pe dînsulŭ numerele de patru țifre nu se potŭ deja ceti de câtŭ cu dificultate; așa că elŭ nu póte servi pentru îmmulțirĭ de dóue numere maĭ marĭ fie-care de câte dóue țifre.

Cotulŭ și tablele pentru mĕsura capacitățiĭ buțilorŭ,
presintate de **B. Pisone.**

In cercetarea metódeĭ d-luĭ Pisone, trebue să ne ocupămŭ în parte de principiulŭ eĭ, și în parte de modulŭ cum a căutatŭ D-sa să o facă practică.

D-lŭ Pisone afirmă că formula D-sale pentru aflarea capacitățiĭ buțiorŭ pline este de o esactitate rigurósă; voiŭ arĕta că ea este totŭ

empirică ca și cele-alte întrebuințate pînă astădĭ. Iacă cum a ajunsŭ D-sa la dînsa :

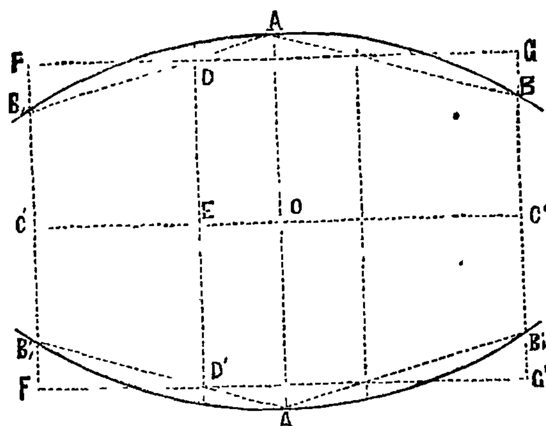


Fig. 7.

Fie v diametrulŭ A A′ (fig. 7) alŭ vraneĭ, f diametrulŭ BB′ alŭ funduluĭ, l lungimea buțiĭ, V volumulŭ eĭ. Este evidentŭ că V este maĭ mare de câtŭ suma V′ a volumelorŭ celorŭ dóue trunchiurĭ de conŭ AA′B′₁B₁ și AA′B′,B.; de altă parte, d-lŭ Pisone dice că V este totŭdé-una maĭ micŭ de câtŭ capacitatea V″ a unuĭ butoiŭ cu dóga circulară și de aceleașĭ dimensiunĭ. Maĭ multŭ de câtŭ atâtŭ, d-lŭ Pisone maĭ dice că V e maĭ mare de câtŭ media aritmetică $\frac{V'+V''}{2}$ între aceste din urmă doue capacitățĭ, și iea dreptŭ valóre esactă a luĭ V media aritmetică între V″ și media precedentă, așa că :

$$(1)\ V=\frac{V''+\frac{V'+V''}{2}}{2}=\frac{V+3V''}{4}$$

Avêndŭ pe v, f, l prin mĕsurătorĭ, se póte afla V′ și V″ prin formule cunoscute, și prin urmare și V.

Deja se vede că formula d-luĭ Pisone nu este de câtŭ o simplă formulă empirică, căcĭ nimicŭ nu nę autorisă a dice că V este anume egalŭ cu a doua medie aritmetică între V′ și V″ maĭ bine de câtŭ cu a treia saŭ a patra; și chiarŭ daca formula (1) arŭ fi esactă într'unŭ casŭ óre-care, nimicŭ nu probéză că ea este generală. Ba încă formula (1) are unŭ desavantagiŭ în comparație cu formulele empirice ce se întrebuințéză în Francia, Anglia și aiurea; căcĭ aceste din urmă aŭ fostŭ deduse din experiență și confirmate de dînsa, pe cândŭ despre acea a d-luĭ Pisone nu se póte dice acelașĭ lucru.

Așa dar, încă o dată, nu trebue să considerămŭ formula pe care d-lŭ Pisone basézǎ metoda sa de câtŭ ca o simplă formulă empirică, ca tóte cele-alte, iar nicĭ de cum ca rigurósă.

Odată valórea luĭ V aflată în funcție de v, f, l prin formula (1), d-lŭ Pisone a împărțitŭ pe V cu l, și câtulŭ împărțiriĭ l'a consideratŭ ca basa unuĭ cilindru circularŭ dreptŭ de înălțime l; volumulŭ acestuĭ cilindru este dar tocmaĭ capacitatea V a vasuluĭ. Făcêndŭ astfelŭ, d-lŭ Pisone a găsitŭ că acéstă basă a cilindruluĭ este unŭ cercŭ egalŭ cu secțiunea făcută în trunchiulŭ de conŭ AA'B'B la distanța $CE = 0{,}656 \times CO$ de la fundulŭ vasuluĭ; cu alte cuvinte, că volumulŭ vasuluĭ este egalŭ cu volumulŭ unuĭ cilindru circularŭ dreptŭ FGG'F' de aceașĭ înălțime, și a căruĭ basă e secțiunea făcută în butoiŭ la 0,328 din lungimea luĭ, socotită de la fundŭ. Astŭ-felŭ fiindŭ, avemŭ :

$$(2)\quad V = \frac{\pi l}{4}\,[f + 0{,}656\,(v - f)]$$

Acésta este formula cu care se servă d-lŭ Pisone; ea arŭ trebui să fie totŭ formula (1) pusă numaĭ sub o formă diferită.

Voiŭ arĕta înse că formula (2) nu este consecința formuleĭ (1); așa că chiarŭ dacă amŭ admite ca esacte considerațiunile carĭ aŭ condusŭ la (1), nu amŭ puté ḍice că formula (2) este esactă.

In adevĕrŭ, volumulŭ V'' alŭ unuĭ vasŭ cu dógă circulară este

$$V'' = \pi l\,\left[g^2 + \left(\frac{v}{2} + g\right)^2\right] - \frac{\pi l^3}{12} - \pi l g \sqrt{\left(\frac{v}{2} + g\right)^2 - \frac{l^2}{4}} - 2\pi g\left(\frac{v}{2} + g\right)^2 \arcsin\frac{l}{v+2g},$$

în care
$$g = \frac{f^2 + l^2 - v^2}{4\,(v-f)}\,;$$

apoĭ
$$V' = \frac{\pi l}{12}\,(v^2 + vf + f^2).$$

Substituindŭ aceste valorĭ în (1), vedemŭ că V va fi de formă

$$V = l\,F\,(l, v, f).$$

D-lŭ Pisone consideră pe F (l, v, f) ca suprafața cercului de basă a cilindruluĭ mediŭ; înse acéstă suprafață e funcție de l, și prin urmare posițiunea secțiuniĭ DD' variézǎ cu l, așa că la diferitele butóie coeficientulŭ 0,656 în locŭ de a fi constantŭ, cum este în (2), va trebui să fie o funcțiune de l. Așa dar formula (2) nu este consecința logică și rigurósă a formuleĭ (1).

D-lŭ Pisone nu a arĕtatŭ în broșura sa consideraţiunile carĭ l'aŭ condusŭ la stabilirea formuleĭ (2); eŭ le cunoscŭ. atâtŭ pentru că mi le-a comunicatŭ personalŭ, câtŭ și pentru că le-amŭ audiţŭ espuse de D-sa înaintea uneĭ comisiunĭ însărcinată a examina sistemulŭ D-sale.

Dar dacă facemŭ abstracţiune de acele consideraţiunĭ și luămŭ chiarŭ formula (2) ca punctŭ de plecare, cu atâtŭ maĭ multŭ trebue să considerămŭ metoda d-luĭ Pisone ca empirică, de óre-ce nicĭ o consideraţiune teoretică nu a servitŭ la stabilirea eĭ.

* * *

Acestŭ punctŭ fiindŭ stabilitŭ și empirismulŭ formuleĭ (2) fiindŭ recunoscutŭ, să dicemŭ unŭ cuvêntŭ asupra avantagiuluĭ de a se introduce acéstă formulă la noĭ în usulŭ curentŭ.

In Francia s'aŭ întrebuinţatŭ și se întrebuinţéză încă formule de acelașĭ tipŭ ca și (2) și anume:

$V = \pi l\,[f + 0{,}6\,(v-f)]^2$, $V = \pi l\,[f + 0{,}625\,(v-f)]^2$, $V = \pi l\,[f + 0{,}666\,(v-f)]^2$

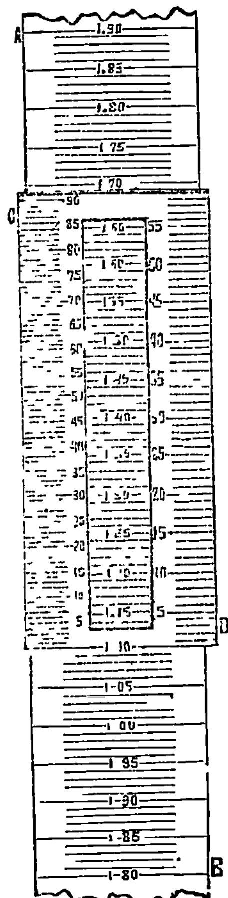
Aceste formule aŭ fostŭ adoptate după numeróse experienţe carĭ aŭ arĕtatŭ că coeficienţiĭ 0,6, 0,625 și 0,666 sunt ceĭ carĭ convinŭ maĭ bine în cutare saŭ cutare casurĭ pentru a da o valóre câtŭ maĭ esactă pentru V. Inse coeficientulŭ 0,656 alŭ d-luĭ Pisone, nefiindŭ basatŭ nicĭ pe experienţă, nicĭ pe consideraţiunĭ teoretice valide, are maĭ puţină probabilitate de câtŭ cele-l-alte de a da resultate esacte. De aceea, dacă este a se adopta și la noĭ o formulă generală, arŭ fi de preferitŭ să se adópte una din formulele carĭ aŭ dobânditŭ consacrarea experienţeĭ, afară numaĭ dacă cea propusă nu arŭ presinta ceva avantagie deosebite.

* * *

Să vedemŭ acumŭ cum a căutatŭ d-lŭ Pisone să facă metoda sa lesnicíósă pentru aplicarea de tóte dilele.

Maĭ întâiŭ D-sa prescriea să se facă mĕsura luĭ v, f, l, cu unŭ metru saŭ cu o panglică ordinară; apoĭ cerea să se calculeze directŭ cuantitatea $f + 0{,}656(v-f)$, pe care D-luĭ o numesce *diametrulŭ fun-*

dului mijlociŭ. Acéstă operațiune, fiindŭ prea dificile pentru ómenii, în genere puținŭ instruiți, carĭ sunt chemațĭ să o execute, d-lŭ Pisone a construitŭ maĭ în urmă unŭ cotŭ, care dă acestŭ diametru mediŭ prin o simplă lectură. Elŭ se compune dintr'unŭ bastonŭ împărțitŭ în centimetre, AB, (fig. 8) pe care lunecă o tăbliță, CD, de metalŭ, cu o feréstră în mijlocŭ, prin care se vědŭ gradațiile bastonuluĭ. Pe partea din drépta, D, a tăbliței sunt divisiunĭ în centimetre, plecândŭ de la marginea eĭ inferióre; pe cea din stânga, unitatea de divisiune este $0,656 \times 1^{cm}$.


Fig, 8.

Pentru a opera cu acestŭ instrumentŭ, se mĕsură cu bastonulŭ diametrulŭ funduluĭ vasuluĭ; se găsesce, spre exemplu, de $1^m,10$. Se aduce marginea inferióră a tăbliței de metalŭ la acéstă divisiune, $1^m,10$; apoĭ se introduce instrumentulŭ pe vrană și se mĕsură diametrulŭ vasuluĭ la vrană. Dacă mĕsura a ajunsŭ, spre exemplu, pînă la divisiunea 20 de pe drépta tăbliței, se caută acestŭ numĕrŭ 20 pe stînga aceleiași tăblițe, și în față, pe bastonŭ, se citesce numerulŭ 1^m23, care este diametrulŭ funduluĭ mijlociŭ. În adevĕrŭ, diferința $v\,f$ aci a fostŭ de 20^{cm} și acéstă diferință, redusă în proporția de 1 la 0,656, a fostŭ dată de marginea stângă a tăbliței.

O dată ce diametrulŭ mediŭ d este găsitŭ cu ajutorulŭ bastonuluĭ saŭ alŭ calcululuĭ directŭ, pentru a găsi pe V, d-lŭ Pisone construesce o tablă cu dóue intrărĭ, în care se intră cu d și cu l; la încrucișarea colónelorŭ luĭ d și l se găsesce produsulŭ $\frac{\pi l}{4} d^2$ saŭ $\frac{\pi l}{4}[f+0,656(v\text{-}f)]^2$, adecă V.

* * *

Cotulŭ d-luĭ Pisone este de o construcțiă simplă și de o întrebuințare comodă; însĕ principiulŭ luĭ nu este noŭ; asemenĭ instrumente de reducție, carĭ sunt nisce adevĕrate *jauges*, sunt de unŭ usŭ fórte respânditŭ, și chiarŭ în sistemulŭ de cotitŭ alŭ d-luĭ Colonelŭ St.

Fălcoianu se întrebuinţéză o tăbliţă de reducere analogă cu a d-luĭ Pisone, cu singura deosebire că nu face corpŭ cu bastonulŭ.

Idea de a face operaţiunile indicate în expresiunea $\frac{\pi l}{4}[f+0{,}656\,(v\text{-}f)]^2$ cu ajutorulŭ uneĭ table este iarăşĭ fórte bună în sine, de şi nicĭ ea nu este originală, de óre-ce totŭ-dé-una formulele carĭ sunt de unŭ usŭ prea desŭ, maĭ alesŭ acele ce aŭ să fie manipulate de ómenĭ puţinŭ deprinşĭ cu calculele, se reducŭ totŭ-dé-una în table. Formulele de tipulŭ (2) sunt cele maĭ propriĭ de a fi astŭ-felŭ reduse.

Ceea ce înse nu găsescŭ bine, este modulŭ cum d-lŭ Pisone a construitŭ aceste table. D-sa nu introduce într'ênsele lungimea vasuluĭ de câtŭ din 10 în 10 centimetre, şi pentru lungimile intermediare cere să se facă interpolaţiunĭ prin părţĭ proporţionale. Dacă odată se facŭ table, încaĭ trebue făcute astŭ-felŭ ca să înlăture cu totulŭ calcululŭ, iar nu să oblige ca în loculŭ unorŭ operaţiunĭ să se facă altele, dacă nu maĭ lungĭ, dar celŭ puţinŭ maĭ numeróse şi maĭ grele de ţinutŭ minte.

În fine s'arŭ fi putută dispune tablele în astŭ-felŭ de modŭ, în câtŭ să evite chiarŭ întrebuinţarea unuĭ cotŭ specialŭ.

Cu unŭ cuvêntŭ, formula pe care este basată metoda d-luĭ Pisone nu este maĭ esactă de câtŭ cele-l-alte cunoscute deja; este totŭ aşa de empirică ca şi acestea, şi nicĭ nu are, ca dênsele, sprijinulŭ consideraţiunilorŭ teoretice saŭ sancţiunea experienţeĭ. Intru câtŭ privesce aplicarea eĭ, idea cotuluĭ combinatŭ cu tablele este bună în sine, de şi nu are nimicŭ noŭ; construcţia tablelorŭ este defectuósă.

* * *

D-lŭ Pisone propune aplicarea metodeĭ sale şi la calcululŭ golurilorŭ, adecă a cuantităţiĭ de lichidŭ coprinse într'unŭ vasŭ care e plinŭ numaĭ pînă la unŭ planŭ óre-care paralelŭ cu axulŭ sĕŭ. Acéstă extensiune înse nu este admisibilă. Cuantitatea lichiduluĭ care împle unŭ vasŭ numaĭ în parte e multŭ maĭ anevoe de determinatŭ de câtŭ cândŭ vasulŭ e plinŭ; căcĭ acéstă din urmă problemă e numaĭ unŭ casŭ particularŭ alŭ celeĭ d'întâiŭ, şi orĭ-cine scie că, dacă casulŭ particularŭ alŭ uneĭ probleme admite tóte proprietăţile casuluĭ

generalŭ, din contra, casulŭ generalŭ nu admite tóte proprietățile casuluĭ particularŭ. Cândŭ vasulŭ e plinŭ, lichidulŭ forméză unŭ volumŭ de revoluțiune, care are proprietățĭ cu totulŭ diferite de ale volumuluĭ nesimetricŭ ce umple numaĭ în parte acelașĭ vasŭ. De aceea, chiarŭ dacă metoda d-luĭ Pisone arŭ fi riguroşŭ esactă pentru vasele pline, e peste putință să fie admisă, măcarŭ cu orĭ-ce restricțiune arŭ fi, pentru mĕsura golurilorŭ.

In genere, tóte metódele date pînă acum pentru mĕsura capacitățiĭ vaselorŭ sunt concepute numaĭ în hipotesa că vasulŭ este plinŭ de totŭ; astŭ-felŭ fiindŭ, aceste sisteme se preocupă numaĭ de capacitatea vasuluĭ, iar nu și de forma luĭ, care este unŭ factorŭ esențialŭ cândŭ e vorba a se determina capacitatea luĭ plină numaĭ în parte. De aceea nicĭ una din ele, orĭ-ce s'arŭ face, nu va da nicĭ odată o mĕsură a capacitățiĭ unuĭ vasŭ plinŭ numaĭ în parte, în care să se pótă compta pe óre-care siguranță.

Raportorŭ : *Bacaloglu.*

Dramatice de G. Sion : *Candidatu si deputatu, comedia intr'unu actu in versuri.— La Plevna ! drama intr'unu actu in versuri.—Bucuresci 1879. — 1 vol. in 8° de 129 pagine.*

Cu ocasiunea concursuluĭ din 1878 amŭ avutŭ a vĕ relata despre opulŭ colegululuĭ nostru Sion, intitulatŭ *La Plevna.* Acestașĭ autorŭ, scoțêndŭ în a dóua edițiune acea operă în anulŭ expiratŭ 1879, o însoțesce cu o nouă bucată, o comedie intitulată *Candidatŭ și deputatŭ*, care, jucată pe scena teatruluĭ naționalŭ din Bucurescĭ, chiarŭ înainte de a se tipări, a făcutŭ o însemnată sensațiune prin verva cu care este scrisă, prin limba și stilulŭ care o caracterisă.

Autorulŭ satiréză, într'unŭ modŭ plinŭ de spiritŭ glumețŭ și în versurĭ bine candențate, vanitatea și ambițiunea femeilorŭ, carĭ mergŭ pînă a face dintr'unŭ bietŭ bărbatŭ fără destulă putere de caracterŭ și ușurelŭ, unŭ omŭ ridiculŭ, biciuesce cu limbă de focŭ manoperele și corupțiunea electorală care se practică prea adesea în țĕrile

constituţionale. Comedia d-luĭ Sion este o scriere maĭ multŭ politică şi socială.

Subiectulŭ este fórte simplu şi personagele puţinŭ numĕróse.

Cocóna Zinca femeea d-luĭ Optimescu, doresce din sufletŭ să intre în lumea mare, şi maĭ alesŭ să fie învitată la Palatŭ, şi scara pe care caută să sue într'acelŭ regimŭ este deputăţia, să facă pe Optimescu deputatŭ şi maĭ multe nu; întrebuinţéză tóte mijlócele, sacrifică economiile de banĭ; şi instrumentulŭ de care voesce să se serve este primarulŭ Cimbru, omŭ priceputŭ, prea priceputŭ şi care primesce misiunea ce-ĭ dă cocóna Zinca şi punga cu galbenĭ, hotărîtŭ a le întrebuinţa pentru satisfacţiunea sa personală, înşelândŭ pe cocóna Zinca.

Iată o uşóră schiţă despre credinţele dibaciuluĭ Cimbru asupra sistemuluĭ electoralŭ:

Feliu de feliu de influenţe âmblă printre Delegaţi,
Fiindu că şi suntu mulţime amatori de deputaţi.
Aici este deschissu câmpulu pentru speculaţiune;
Specula e tolerată chiar de Constituţiune.
Moralistii potu se ḑică cumcă faptu-i imoralu;
Inse ce morală 'ncape într'unu târgu electoralu?
Şi-apoi scrupulu de morală care omu astăḑi mai are?
Popa? pruncul? sau muierea? Omul mic, sau omul mare?
Dar morala chiar ce este? Unu sforăitoriu cuvêntu!
Titirezu, sau giruetă, ce se 'nvêrte dupe vêntu!
In politică, pe urmă, ori ce fraudă-i scusată.
De ce dar se nu profite mintea bună şi 'ncercată?
In allegeri, mai cu sémă, toţi se 'ntrecu a s'amăgi:
Frauda, corupţiunea, sunt la ordinea de ḑi.
Chiar ministrii, cari jură legile se essecute,
In allegeri îşi batu capulu se le calce pe 'ntrecute:
Pe sub mână, ba cu bâte, violenţe şi terori,
Ba cu influinţi occulte, resucescŭ pe-alegători.
Totulu e se reuşéscă, se se ţină la putere.
Tocmai maxima acésta şi morala mea o cere.
Cându cei mari, fruntaşii ţerei, facu la ilegalităti,
Corumpêndu spiritulu publicu, călcându legi şi libertăti,

Și cu totu cinismulu încă se mândrescu cu allu loru nume,
Și nepedepsiți aspiră a domni mereu pe lume;
Apoi noi, plevușca ţerei, se fimu mai consciinţioși?
Aida, de! ori avemu spiritu, ori trăimu ca ticăloși.

o adevĕrată satiră vrednică de Boileau și de Cantemirŭ.

Cocóna Zinca, mișcată de o durere patriotică pentru ţéră, găsesce că are datorie să se lupte cu mijlócele de carĭ voesce să se serve ca să nu lase stéua Românieĭ în pericolŭ să se stingă și pune în mâna luĭ Cimbru punga sa cu galbenĭ:

Patria, nu e 'ndoélă, scie pe alleșii sei,
Dar se scie că 'ntre dênșii sunt și buni, sunt și mișei.
Acei buni cată se lupte ca pe cei mișei se 'nvingă;
Altu feliu stéoa României e 'n pericolu se se stingă.

Dar conversaţiunea tótă este o satiră de unŭ adevĕratŭ meritŭ și nu potŭ trece fără a cita aci câte-va pasage din convorbirea vanitóseĭ cocóna Zinca cu înșelătorutŭ Cimbru:

Publica opiniune, care-o credeţi dómnă mare,
E unu titirezu-sfĕrlézä ce se pune in mișcare,
Și in drépta si in stânga, fără de convincţiuni.
De vom sci se-i sucim fusulu, apoi facemu și minuni.
. . . .
Și collegiulu ţeranimei sciu de ce calibru este.
De vrei se faci cu ellu trébă, trebui sau se-lu tărnuesci,
Sau se-i dai de cheltuélă, sau cu vinu se-lu ameţesci.
. . . .
Și cându omulu intreprinde o idee așa mare,
Care póte se-i deschidă a măririloru cărare,
Merită să cheltuéscă. Sciţi cà domnii deputaţi
Totu-deauna in favóre, pururea consideraţi,
Potu se-și facă cariera; potu ministri chiar s'ajungă;
Ba, de au lipiciu la mână, potu se-și védă și de pungă.

In scena VI cocóna Zinca, fericită de perspectiva reușiteĭ planuluĭ sĕŭ, esaltată de ingeniósa sa combinaţiune, se revoltă în cugetările în contra nedreptăţiĭ făcute sexuluĭ:

Tirania asta óre multu are să prelungéscă?
Cându femeile cu mintea pe bărbaţii loru intrecu,
Pentru ce inferióre inaintea legii trecu?

Pénĕ cându se ni se dică · póle lungi și scurta minte?
Adecă, nu putemu face de câtu copii și plăcinte?
Adecă, nu ne-amu pricepe și noi ca se cârmuimu?
Apoi chiar ca deputate n'amu sci legi se plămădimu?
Ori că noi nu ne-am petrunde despre reu sau despre bine?
Ori că n'amu fi la nălțimea secolului de lumine?
Dați-ne și noĕ drepturi, domniloru legislatori,
Și 'ți vedea de ne pricepemu se ve leganămu pe flori.

și pe urmă se légănă în speranțele sale cândŭ Optimescu va fi deputatŭ:

Atunci se vedeți pe Zinca! O caretă 'nfricoșată...
Vizitiulu și lacheulu in livrea cu firu lucrată.
Toalete, nec plus mutra!.. Pălării de la Parisu
Garnisite totu cu pene și vrăbii de Paradisu.
Amu se punu se-mi facă pèrulu de colóre stacojiă
Se-mi punu albu, roșu și murse; s'arètu jună si hasliă.
Apoi amu se-mi tornu o rochĭa de cumplită catifea,
Cu o códă lungă, lungă, de optu-coți, pre legea mea!
Mobile, se ve iea ochii; patulu meu totu in dantele;
In totu loculu totu matassă; pe la póle, totu bruxele.

Nenorocitulŭ Optimescu, unŭ bĕtrânŭ slabŭ de minte, scie că nu e făcutŭ pentru luptele politice, că acea îlŭ apasă și că rolulŭ sĕŭ în cameră nu va fi alta de câtŭ de a dormita în fotoliŭ și că are să rîdă lumea de dênsulŭ, dar nu póte să scape de influența femeiĭ luĭ și este silitŭ să învețe pe dinafară, ca unŭ copilŭ, discursulŭ ce i l'a pregătitŭ soția sa pentru alegĕtorĭ mulțumindu-le de încredere:

«Domniloru alegători!
«Dumniavóstră sunteți astădi chiar ai țereĭ salvatori.
«Cu allegerea acésta ați făcutu unu mare bine.
«Universulu intregu astădi ve salută pentru mine.
«Eu nu amu altu a vĕ spune de câtu cà: sunt incântatu.
«Și mai potu sé ve asiguru: sunt prea bunu de deputatu.
«Eu sciu totu ce e sub sóre, și in stelle și in lună;
«Sciu și pescele cum dórme; sciu ce este și 'n alună.
«Se ve fiă dar de bine! și ve fórte mulțămescu
«De mandatulu care astădĭ amu onóre se primescu.»

Dar iată că intră Pessimescu, unŭ vechiŭ amicŭ, unŭ poetŭ, omŭ de bunŭ simțŭ și camŭ înăspritŭ în contra uĭtăriĭ la care sunt dațĭ adesea ómeniĭ ceĭ maĭ meritoșĭ. Acesta îșĭ arată fericirea ce o gustă trăindŭ unŭ pătrarŭ de secolŭ la țéră, cu ocupațiunĭ agricole. Cocóna Zinca se miră de pessimismulŭ sĕŭ și va să-lŭ convingă că e datorŭ să vie în lumea mare, dicêndu-í: «să te luptĭ și să puĭ umĕrŭ la a țĕreĭ îndreptare.» Pessimescu la aceste consiliĭ, se turbură și întrébă:

Ce 'nțellegi prin lumea mare? Voesci póte a vorbi
Despre ómenii ce 'nótă în politica de di?
Despre cei ce-ameţescu lumea strigându la fraternitate
Indemnați de interese, egoismu sau vanitate?
Despre cei ce impartu țéra in partidi și coterii,
Și se jócă cu-a ei sórtă ca c'o minge de copii?
Despre cei ce din cabale și-au facutu o messeriă
Și, in setea de putere, sunt coprinși de nebunia?

Arŭ dice cine-va că recunósce în Pessimescu pe autorŭ, cu caracterulŭ sĕŭ moderatŭ, pe care cocóna Zinca îlŭ iea chiarŭ camŭ în respărŭ cu cuvintele următóre:

Fórte reu imi parę,-amice de misantropia ta.
Te admir, dar ți-o spun sincer: complimente nu-ți voiu face.
Dupe câtu vĕdu eu, viața câmpenéscă care ți place,
Ți-a creatu in minte-o lume cu altufeliu de armonii,
Intocmită pentru ângeri iar nu pentru ómeni vii
Cum nu potu și eu ca tine se trăescu cu poesia!
Sufletulu meu este-o liră ce respiră armonia.
Apropos! amu o dorință: se vĕdu in Albumulu meu
Cate-va strofe de versuri scrisse de condeiulu teu.
Pintre spicele de grâne, de ovĕsu sau de secară,
Credu că încă cultivi flórea cea mai scumpă și mai rară,
Flórea mândră-a poesiei.

și conversațiunea urméză cu frumósele versurĭ:

Și sperați ca se convingeți cu programe publicate
Capete fora principii și materialisate!
Veniţĭ óre-acumu din lună, de nu sciți că pe pămêntu
Astădi nime nu mai crede nici allu deiloru cuvêntu?

O! ce tristă retăcire! dar cui ați vorbi voi óre
Despre nobile principii sau vırtuți mântuitóre?
Cându politica ajunge pârghiă de egoismu
Póte omulu se mai crédă intr'unu puru patriotismu?
Cei ce-a patriei iubire încă 'n inime păstréză
De simțirile loru astădi a vorbi nu mai cutéză.
Cei ce prin lucràri de geniu patria și-au ilustratu
Nu suntu predılecții dilei; alții loculu le-au luatu.
Șiarlatanı de messeriă, carı au pe frunte pete,
Pamfletari fără credințe...

ZINCA cotra Optimescu.

Vedi! ți-amu dissu se faci pamflete.
Daca m'ascultai, acuma figurai ın Monitoriu;
Nu mi-aı fi ședutu acasă ca nemernicu muritoriu.

Profesiunea de credınță este unŭ capŭ de operă.

Cocóna ambıțiósă ține cu incăpățînare la visulŭ sěŭ de aurŭ; căcĭ în deputăția bărbatuluĭ sěŭ, ea 'șĭ vede o carieră de fericire. În fine le spune în secretŭ, că a pusŭ la cale lucrurıle prin banĭ. Apoĭ crede că și profesia de credință ce a făcut'o va contrıbui la ceva. Acésta este o satıră mușcătóre pentru deputațiĭ servılĭ și fără de credințe, maĭ alesŭ pentru aceĭ ce pledéză interesele prıvate:

«Voiu propune-a vi se da
«Totu ce v'ar interessa.
«Drumuri mari și cărări late,
«Poduri și drumuri ferate,
«Scaune episcopescı,
«Clopote ınonastiresci,
«Mori de apă sfărămate,
«Rîuri totu canalisate,
«Și-altele ce nıci gândıți
«Numaı fericiți se fiți.
«Dați-mi dară votu la urnă
«Ca se potu lua dıurnă.»

Pessimescu susține că alegerea colegiuluĭ este o minciună, de care

n'arŭ trebui să se mândréscă și pe care n'arŭ trebui să o solicite. Face caracteristica delegaţilorŭ ce sunt trămișĭ la alegere :

Voi traiţi în capitală,
Nu sciţi ce e pe la ţérra practica electorală.
Unu primariu, ce e firesce alu Prefectului agentu,
Și iniţiatu se fiă in alegeri instrumentu,
Bate toba se s'adune într'o ḑi la Primăriă
Cetăţenii din comună, pentru-acéstă datoriă.
Cu greu mare se adună, aduși cam cu Vătășei.
Vreo ḑece cincispreḑece, amărîţi ca vai de ei.
«Mài, allegeţi Delegaţii cari trebui se pornéscă
Se allégă deputatulu pentru classa ţeranéscă.
— Vai de noi! respundu ţeranii. Nu puteţi se ne lassaţi
Se ne cautàmu de trébă când suntemu așa 'mpilaţi?
Ui-te! sfertulu e aprópe; sărăcia ne stă 'n casă;
Perceptorulu ne înhaţă; ne ié cu nepussu în massă.
Trebui se ne dàmu la muncă ca s'agonisimu ceva.
Timpulu este banulu nostru : ne rugàmu a ne-lu lăssa.
Sapa, plugulu, secerisiulu, asta e viaţa nóstră.
A politicei tocmélă este pentru dumniavóstră.
Apoi noi nu scimu nici carte, se scrimu votulu cum am vrea;
Mérgă altu, càci noi suntemu tot parliţi de-așa belea.
—Nu se póte. Delegaţii este ordinu se s'alégă
Ca se facă deputatulu care legile se drégă.
Ui-te, Stanu, Dănilă, Nécșu, Pele-lungă, Moșu Dărvariu,
Potu se mérgă chiar cu mine.—Bine, domnule Primariu!»
Iar la tactulu prefecturei, când allegerea se face,
Legea se essecutéză linistitu și 'n bună pace.
Adusi astufeliu, Delegaţii, scărpinându-se, se ducu
Și depunu bilete 'n urnă scrisse de cei ce-i conducu.
Alessu esse cellu ce are a brevetului putere,
Pre cându nimeni nu cunósce ale intrigei mistere.
Cu manopere de-aceste, daca creḑi cà poţi se fii
Deputatu legalu, amice, fă-te,-alege-te.

Pessimescu descrie modulŭ influenţeĭ guvernamentale în alegerĭ. Cimbru este alesŭ și se întórce de la alegerĭ veselŭ, dară cum să

spue Cocónei Zinchii festa ce i-a jucatŭ, și pregătesce hapulŭ celŭ amarŭ prin prologulŭ :

Erau ordine secrete, și chiar cu amenințare,
Delegații se nu aiba voiă a se întruni,
Nici se védă candidații ce ar vrea a le vorbi,
Ci la ora însemnată la Prefectu se se adune
Și se mérgă se voteze numele ce le va spune.

Acéstă carte este maĭ multŭ o satiră politică, de și intriga este condusă cu măestrie și de unŭ adevĕratŭ interesŭ teatralŭ.

Și dacă scrierile ce se presintă la concursŭ trebue să se distingă prin stilŭ și limbă, ast-felŭ ca să facă onóre literatureĭ, ea corespunde în modulŭ celŭ maĭ satisfăcĕtorŭ acesteĭ cerințe. In starea de transițiune în care ne aflămŭ, limba nóstră, ne avêndŭ încă formele și termeniĭ sĕĭ bine determinațĭ, se simte în totŭ minutulŭ în scrierile nóstre influența limbelorŭ străine; pe de o parte tendința de a latinisa saŭ a francisa, iar pe de alta aceea de a archaisa, face că fórte puținĭ scriitorĭ atingŭ gustulŭ acela care arŭ fi de doritŭ să vedemŭ în aticismulŭ limbeĭ nóstre.

D-lŭ Sion, căcĭ D-luĭ este autorulŭ opereĭ ce vĕ presintŭ, scie a se feri de unŭ purismŭ exageratŭ latinisatorŭ, lepădândŭ totŭ o dată barbarismiĭ lepădațĭ de filologĭ, adoptândŭ numaĭ pe acele neologisme carĭ aŭ prinsŭ rădăcină în limbă, și ast-felŭ ne presinta o limbă românéscă pe care o póte înțelege și gusta poporulŭ.

De vomŭ maĭ scruta apoĭ acéstă limbă din punctulŭ de vedere alŭ stafuluĭ, nu credŭ că exagerezŭ afirmândŭ că este de o corectitudine neîmputabilă, avemŭ înaintea nóstră o dialectică familiară, ușóră, promptă care adesea orĭ ne face să uitămŭ că ascultămŭ unŭ poetŭ; și în adevĕrŭ, a face versurĭ atâtŭ de energice, cu expresiunĭ atâtŭ de naturale, fără solecismĭ fără elisiunĭ licențióse, fără silă în fața rimeĭ, fără amplificațiunĭ de cuvinte inutile, fără a sacrifica regulele prosodieĭ, păstrândŭ totŭ-dé-una rima cea maĭ corectă, ritmulŭ celŭ maĭ armoniosŭ, — este o lucrare de adevărată muncă ce cu dreptŭ cuvêntŭ și cu adevĕratŭ curagiŭ póte veni într'unŭ concursŭ literarŭ. Asemenea calitățĭ rĕsarŭ maĭ în fie-care frasă, maĭ în fie-care rândŭ

saŭ strofă din acéstă carte; asemenea calităţĭ, unite cu originalitatea concepţiuniĭ, presintă publiculuĭ o operă care face onóre literatureĭ şi dramaturgieĭ române.

Raportorŭ : *Ion Ghica.*

Limba română vorbită între 1550—1600 — Cuvente den bătrâni. — Tomul II — Cărţile poporane ale Românilor în secolul XVI în legatura cu literatur'a poporana cea nescrisa — Texturĭ române cu paralelurĭ străine — Originea lor şi filiaţiunile interne şi externe — Insemnătatea lor istorică şi linguistică — Bogomilismulŭ în România — Cuculŭ şi turturica — Povestea Numerelor — Specimen de gramatica istorico-comparativă a limbeĭ române — Studiĭ de filologiă comparativă de **B. Petriceicu-Hasdeu.** — *Bucurescĭ 1879. — 1 vol. gr. in 8° de XLVI-766 pagine.*

Mi s'a făcutŭ onórea grea de primitŭ ca să cetescŭ cu atenţiune *studiulŭ de filologiă comparativă* alŭ d-luĭ colegŭ *B. Petriceicu-Hasdeŭ* titulatŭ : *Cuvente den bătrâni. — Cărţile poporane ale Românilor în secolul XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă, Tomulŭ II, Bucurescĭ 1879*, şi să-mĭ daŭ opiniunea despre valórea luĭ sciinţifică şi literară.

Din tóte numerósele lucrărĭ câte aŭ concursŭ pentru anulŭ acesta la cele treĭ premie, studiulŭ d-luĭ Hasdeŭ este celŭ maĭ vastŭ, mi se pare înse că şi celŭ maĭ anevoiosŭ de a fi cercetatŭ şi judecatŭ din ambele puncte de vedere atinse maĭ în susŭ. Pe câtŭ îmĭ permise timpulŭ şi bĕtrâneţele mele, am cetitŭ acelŭ studiŭ filologicŭ atâtŭ la mine acasă, după ce l'amŭ primitŭ prin onor. Delegaţiune academică, câtŭ şi de cândŭ mĕ aflu participândŭ la lucrările sesiuniĭ generale.

După matura deliberaţiune cu mine însumĭ, amŭ venitŭ la convincţiunea, că dacă în sesiunea anuluĭ 1878 avusemŭ temeiurĭ de ajunsŭ, pentru ca să pociŭ recomanda studiulŭ filologicŭ alŭ d-luĭ Hasdeŭ cuprinsŭ în tom. I, astădĭ să mĕ simţŭ şi maĭ multŭ îndemnatŭ a propune Corpuluĭ nostru academicŭ pentru premiare studiulŭ filologicŭ cuprinsŭ în tom. II, publicatŭ de către acelaşĭ autorŭ

Credŭ că v'așŭ răpi prea multŭ timpŭ, Domnilorŭ Colegĭ, dacă așŭ reproduce și împrospĕta în acestŭ raportŭ tóte argumentele cuprinse în raportulŭ meŭ din anulŭ 1878 în acéstă materie. De altmintrea acelŭ raportŭ se afla tipăritŭ în *Anale* tom. XI, din 1879, și la trebuință curêndŭ se póte intercala în acesta de acuma. Intr'aceea eŭ credŭ că e bine a releva una din obiecțiunile cele maĭ tarĭ la părere făcute studiuluĭ filologicŭ alŭ d-luĭ Hasdeŭ înainte cu doĭ anĭ; s'a ḑisŭ adecă : Ce a făcutŭ concurentele la premiŭ maĭ multŭ de câtŭ a publicatŭ nisce texturĭ vechĭ pe carĭ le-a însoțitŭ icĭ colea cu note și adnotațiunĭ pentru carĭ nu i se póte revindica nicĭ unŭ meritŭ de autorŭ, ci numaĭ de editorŭ ca toțĭ editoriĭ, apoĭ nu pentru editorĭ sunt destinate premiele academice.

Recunoscŭ și eŭ bucurosŭ, că nu editorilorŭ sunt destinate acestea premie; credŭ înse că anume în casulŭ de față nicĭ de cum nu póte fi vorba de publicarea documentelorŭ și manuscriptelorŭ antice, nicĭ numaĭ purŭ și simplu de retipărirea unorŭ incunabule saŭ altorŭ cărțĭ rarĭ din seculiĭ trecuțĭ, ci cu totulŭ de altŭ-ceva : de *aplicarea sciințeĭ exegetice și hermeneutice* la acelea producte ale literatureĭ vechĭ românescĭ, fie acelea scrise saŭ tipărite, saŭ și nescrise, ci conservate și propagate numaĭ prin graiulŭ viŭ preste tóte generațiunile pînă la noĭ. Óre înse cum ar fi în stare să-șĭ comunice unŭ filologŭ românŭ studiele sale filologice comparative cu bunŭ resultatŭ lectorilorŭ competințĭ în materie, dacă nu va premite și alătura, cu tótă grija și fidelitatea, textulŭ vechiŭ preste totŭ ?

Acestea ḑise în generalŭ, mĕ restrîngŭ numaĭ la tom. II din acelŭ studiŭ filologicŭ. Care este coprinsulŭ luĭ ?

Pe primele 46 de pagine semnate cu numerĭ romanĭ aflămŭ, după o scurtă precuvêntare, unŭ tractatŭ bibliograficŭ și etnograficŭ titulatŭ : *Ochire asupra cărților̆ poporane.* Acéstă singură disertațiune de $3^1/_2$ cóle, voindŭ să o analisămŭ maĭ de aprópe, ne arŭ lua o bună parte din o ședință. Ea este o introducțiune din care se cunósce care e scopulŭ acestorŭ studie. Vinŭ apoĭ, pe alte 48 de cóle cu cicero și garmond, texturile cu note și cu comentarie lungĭ. In partea I se vĕdŭ 9 texturĭ scóse din codicele

manuscriptŭ numitŭ *Codex Sturdzanus*, rĕmasŭ de la popa Grigorie din comuna Măhacĭu în Transilvania, parte mare din seculolŭ alŭ 16-lea și unŭ apendice. In partea II sunt patru texturĭ și dóue apendice. Tóte acelea texturĭ străine nu facŭ a patra parte din studiulŭ ce se întinde pînă la pag. 608, iară restulŭ este însușĭ studiulŭ.

În partea III, de la pag. 611 pînă la 687, aflămŭ unŭ tractatŭ independentŭ de orĭ-ce textŭ străinŭ, unŭ *studiŭ de sintaxa româno-albanesă*, despre *reduplicarea și triplicarea articluluĭ definitŭ.*

Orĭ-care altă Academie de sciințe arŭ fi pusŭ o cestiune ca acésta singură la concursŭ, cu scopŭ de a i se da o soluțiune bună. Chiarŭ fósta nóstră Societate academică a promisŭ de repețite orĭ premiŭ pentru resolvirea unorŭ cestiunĭ gramaticale singuratece, carĭ totușĭ, după așteptare de vre-o patru anĭ, cum amŭ dice cu banĭĭ în mână, nu sunt resolvite nici pînă astă-dĭ(1).

De la pag. 691 înainte, vinŭ vre-o optŭ așa numite postscripte, cum : specimene paleografice, variante slavice, italiane, catalane în balada *Cuculŭ și turturica*, maĭ încolo *Despre migrațiunea sufletuluĭ*, *Descânteculŭ sântuluĭ Josif*, *Visulŭ luĭ Tudor Vladimirescu*, *Incă unŭ catechismŭ românescŭ necunoscutŭ* etc.

Adunândŭ tóte texturile vechĭ, străine la unŭ locŭ, câte se coprindŭ în acestŭ tomŭ II, de 51 cóle tipărite, ele nu facŭ nicĭ a treia parte din acéstă publicațiune, căcĭ maĭ bine de treĭ din patru părțĭ dintr'ênsa este însușĭ studiulŭ eruditŭ, ca fructŭ alŭ ostenelelorŭ autoruluĭ. De cele dóue suplemente nicĭ nu maĭ vorbescŭ, pentru ca să nu mi se dică cum-va că probezŭ maĭ multŭ de câtŭ mi se cere.

Sciŭ bine că în cestiunĭ de sciință nu se pune temeiŭ pe volumulŭ uneĭ scrierĭ, câtŭ maĭ vîrtosŭ pe valórea intrinsecă, pe adevĕrurile scóse la lumină, pe modulŭ cu care ni se comunică acelea. Aci maĭ că așĭ cuteza să facŭ apelŭ la cunoscuta sentință a luĭ Horațiŭ : Odi profanum vulgus et arceo.

Texturile vechĭ publicate de d-lŭ Hasdeŭ sunt, în sensulŭ celŭ maĭ strînsŭ alŭ cuvêntuluĭ, poporane și totŭ-odată populare, înțe-

(1) Disertațiune asupra sufixelorŭ guturale (*k* și *g*) și labiale (*l* și *r*) în limba românéscă premiŭ Nasturelŭ, 5000 l. n (1877).

lese de imensele mase ale poporuluĭ; cândŭ, din contra, studiulŭ comparativŭ făcutŭ asupra lorŭ, póte să fiă înțelesŭ numaĭ de către pré miculŭ numĕrŭ alŭ ómenilorŭ trecuțĭ prin sciință și chiămațĭ a-șĭ cultiva și înavuți limba națională, atâtŭ adunândŭ materialŭ pentru dicționarŭ și fraseologiă, câtŭ și curățindu-o de elementele străine, neindigenate și netrebuinciόse. Modulŭ alesŭ de către d-lŭ Hasdeŭ ca să ajungemŭ la sublimulŭ acelŭ scopŭ, este celŭ adoptatŭ de către toțĭ filologiĭ moderni aĭ altorŭ națiunĭ.

La noĭ domină disensiune mare de opiniunĭ între așa numițiĭ puristĭ saŭ latinistĭ și între aceĭ cărturarĭ carĭ țină că trebue să ne folosimŭ și în literatura scrisă de limba poporuluĭ, așa precum o vorbesce elŭ, cu aceiașĭ termenĭ, aceleașĭ forme, aceeașĭ pronunță, aceleașĭ jargóne. Pre câtŭ timpŭ nu se vorŭ ocupa și la noĭ maĭ mulțĭ bărbațĭ literațĭ, anume profesorĭ de limbă și literatură, cu studiulŭ comparativŭ alŭ limbilorŭ, pacea între cele dóue scóle, aprigŭ separate una de alta, nu se va restaura. Numaĭ pe acéstă cale puristiĭ cu orĭ-ce prețŭ vorŭ veni la cunoscință, că mulțime de cuvinte carĭ lorŭ li se parŭ cu totulŭ străine și barbare, sunt vechĭ străvechĭ românescĭ, saŭ încaĭ românite și înrădăcinate atâta de afundŭ în limbă, în câtŭ nicĭ-o-dată nu vorŭ maĭ eși dintr'ênsa, iar amiciĭ limbeĭ poporane, vorŭ afla, că mulțime de cuvinte persecutate de eĭ ca neologismĭ latinescĭ, sunt totŭ așa de bune românescĭ usitate *aicĭ*, în Dacia, de moșĭ de strămoșiĭ noștriĭ.

Raportorŭ : *G. Baritiu.*

Prodromul Floreĭ române saŭ enumerațiunea plantelor până astă-zĭ cunoscute în Moldova și Valachia de **doctorul D. Brândză.**—*Partea I.—Bucurescĭ 1879— 1 vol. in 8° de LXX-128 pagine.*

Explorațiunile sciințifice în diferitele părțĭ ale globuluĭ, este una din operele cele maĭ strălucite și maĭ folositóre ale sciințeĭ moderne. Incercările celorŭ vechĭ în acéstă direcțiune, considerate după starea cunoscințelorŭ omeniriĭ de p'atuncĭ îșĭ aŭ interesulŭ lorŭ; comparate

înse cu lucrările analoge din timpulŭ de faţă, inferioritatea lorŭ este atâtŭ de mare, în câtŭ nicĭ că putemŭ încerca să stabilimŭ cea maĭ mică comparaţiune. Faptulŭ se explică : sciinţa în înţelesulŭ modernŭ alŭ cuvêntuluĭ, era în stare cu totulŭ embrionară la ceĭ vechĭ.

Sciinţa modernă, însuflată de sentimentele cele maĭ înalte, n'a cruţatŭ nicĭ unŭ sacrificiŭ pentru cunóscerea globuluĭ. Pămêntulŭ a fostŭ şi este cutreeratŭ în totŭ anulŭ de la unŭ polŭ la altulŭ. S'a adunatŭ în destulŭ materialŭ preţiosŭ în tóte ramurile sciinţeĭ pentru ca unŭ altŭ Humboldt să ne înfăţişeze unŭ tabloŭ despre starea fisică a globuluĭ cu multŭ maĭ completŭ de câtŭ neperitórea lucrare a ilustruluĭ învĕţatŭ germanŭ. Cu tóte acestea, sciinţa are încă multŭ de lucru în acéstă privinţă.

S'aŭ studiatŭ multe ţĕrĭ în tóte amĕnuntele; altele înse sunt cunoscute în modŭ cu totulŭ sumariŭ. Între aceste din urmă figuréză şi ţéra nóstră. Învĕţaţiĭ străinĭ, carĭ aŭ străbătutŭ în trécătŭ România, de abia ne-aŭ lăsatŭ schiţe. Nicĭ că puteaŭ face maĭ multŭ. Nu se póte studia pămêntulŭ uneĭ ţĕrĭ din punctulŭ de vedere meteorologicŭ, geologicŭ şi mineralogicŭ, în câte-va sĕptămânĭ; nu se póte determina flora şi fauna în câte-va preumblărĭ făcute în câmpiile şi codriĭ uneĭ localităţĭ; trebuescŭ anĭ îndelungaţĭ de cercetărĭ şi de studiŭ pentru a dobândi resultate complete în acéstă direcţiune. Lucrările de felulŭ acesta nu se potŭ efectua într'unŭ modŭ seriosŭ de câtŭ saŭ de către misiunĭ de învĕţaţĭ aduse anume pentru acestŭ sfîrşitŭ, saŭ de către ómeniĭ de sciinţă aĭ loculuĭ. Misiunĭ sciinţifice în înţelesulŭ acesta nu sciŭ să se fie adusŭ vre-odată în România; în câtŭ despre lucrările ómenilorŭ nostri de sciinţă, nu putemŭ avé nicĭ o pretenţiune fundată, de óre-ce cu toţiĭ cunóscemŭ că sciinţa de abia a începutŭ să fie cultivată între Românĭ de câte-va deceniĭ. De aceea încercările făcute pînă astă-dĭ de către bărbaţiĭ carĭ se ocupă cu sciinţele trebue să fie preţuite şi încuragiate de către Academiă. Mergŭ şi maĭ departe. Faţă cu starea de inferioritate în care ne aflămŭ cu privire la cunóscerea sciinţifică a ţĕreĭ nóstre, eŭ aşĭ crede că este de datoria Academieĭ să provóce prin tóte mijlócele de carĭ

dispune, cercetările de felulŭ acesta; se organiseze misiunĭ de explorare în marginile puterilorŭ sale. In acéstă ordine de ideĭ îmĭ permitŭ a atrage atențiunea particulară a D-lorŭ vóstre asupra lucrăriĭ înfățișată de colegulŭ nostru, d-lŭ doctorŭ Brândză, intitulată : *Prodromul floreĭ române, saŭ enumerațiunea plantelor până astă-ḑĭ cunoscute în Moldova și Valachia.*

Partea întâĭ a *Prodromuluĭ floreĭ române* este, ca să ḑicŭ așa, introducerea acesteĭ lucrărĭ importante. Folosindu-se de totŭ ce s'a publicatŭ cu privire la flora română, d-lŭ doctorŭ Brândză începe lucrarea sa printr'o întroducere pre câtŭ de substanțială pre atâtŭ de interesantă, din punctulŭ de vedere alŭ mersuluĭ cercetărilorŭ botanice în țéra nóstră. D-sa ne înfățișéză într'unŭ modŭ scurtŭ și coprinḑĕtorŭ analisa publicațiunilorŭ privitóre, directŭ saŭ indirectŭ, la flora română.

Celŭ d'întâiŭ dintre învĕțațiĭ străinĭ, care s'a ocupatŭ de flora Moldoveĭ, Balthazar Hacquet, a călĕtoritŭ în țéră pe la 1788-1795. Elŭ descrie starea vegetațiuniĭ în Moldova, menționândŭ și vre-o dóue-spre-ḑece speciĭ de plante observate de dênsulŭ, între carĭ citéză și o specie nouă de *Aconitum* (Omégu), numită de dênsulŭ *Aconitum Moldavicum*, nume pe care-lŭ păstréză pînă astă-ḑĭ în sciință.

Pe la 1835 botanistulŭ J. Edel, fostŭ grădinarŭ alŭ principeluĭ Moldoveĭ M. Sturdza, în urma invitațiuniĭ ce i s'a făcutŭ de către *Societatea de medicină și de sciințe naturale* din Iașĭ, întreprinde o călĕtorie cu scopŭ de a determina speciile vegetale carĭ crescŭ în țéra Moldoveĭ. Omŭ pasionatŭ pentru lucrărĭ de felulŭ acesta, J. Edel cutrieră Moldova de la unŭ capĕtŭ la altulŭ, urcă Céhlăulŭ de pe alŭ căruia vêrfŭ culege 102 speciĭ de plante alpine; visitéză colinele și șesulŭ, adunândŭ plante de peste totŭ loculŭ. Colegulŭ nostru a trecutŭ în introducerea *Prodromuluĭ floreĭ române* numirile plantelorŭ adunate de Edel.

Doctorulŭ J. Czihak, la douĭ anĭ după explorarea luĭ Edel, în urma uneĭ excursiunĭ făcute în Moldova, publică resultatulŭ observațiunilorŭ sale sub forma de enumerațiune a 1116 speciĭ de plante, lucrare meritorie din maĭ multe puncte de vedere.

In urma luĭ Edel și Czihak botanistulŭ Guébhard, omŭ devotatŭ sciințeĭ, cutrieră Moldova în timpŭ de șése anĭ.

D-lŭ doctorŭ Brândză recunósce superioritatea luĭ Guébhard asupra predecesorilorŭ sĕĭ. Lucrarea sa coprinde 1464 de speciĭ vegetale, dintre carĭ 1090 observate și adunate de elŭ însușĭ. Catalogulŭ plantelorŭ observate de acestŭ botanistŭ, dimpreună cu o *notiță geografică și botanică asupra Moldoveĭ*, s'aŭ trămisŭ de autorŭ învĕțatuluĭ botanistŭ d-lŭ A. de Candolle care s'a mărginitŭ a da la lumină unŭ micŭ estractŭ din acéstă notiță.

Cu tóte că colegulŭ nostru a inseratŭ în *Prodromulŭ* sĕŭ plantele observate de Guébhard, eŭ credŭ că Academia arŭ trebui să se intereseze de manuscriptele acestuĭ botanistŭ. Sunt convinsŭ, că d-lŭ doctorŭ Brândză va interveni celŭ d'intâiŭ pe lîngă d-lŭ de Candolle pentru obținerea acestorŭ manuscrise, atâtŭ de interesante pentru sciința română. Guébhard a exploratŭ maĭ cu sémă partea șésă a Moldoveĭ.

Unŭ altŭ botanistŭ care și-a petrecutŭ maĭ tótă viéța în Moldova, Iosifŭ Szabo, a visitatŭ cu predilecțiune partea muntósă. Doctorulŭ Szabo a începutŭ cercetările sale asupra floreĭ Moldoveĭ încă de pe la 1842. Elŭ a adunatŭ 2844 speciĭ de plante pe carĭ le-a dăruitŭ museuluĭ din Iașĭ. Colecțiunea acestuĭ pasionatŭ și modestŭ botanistŭ a servitŭ multŭ luĭ Guébhard.

Valachia n'a fostŭ atâtŭ de norocită ca Moldova cu privire la cercetările botanice. D-lŭ doctorŭ Brândză ne arată că afară de Leveillé, care a menționatŭ câte-va plante, în *călĕtoria luĭ Demidoff*, se datoresce luĭ Arthur Schott indicațiunea a 38 speciĭ observate de dînsulŭ pe la 1850.

Pe la 1862 unŭ botanistŭ pe care l'amŭ cunoscutŭ toțĭ, repausatulŭ Ulrich Hoffmann, a începutŭ să visiteze munțiĭ noștriĭ, culegêndŭ 430 speciĭ, ale cărorŭ numirĭ s'aŭ publicatŭ în *Monitorulŭ medicalŭ*.

D-lŭ doctorŭ Grecescu a publicatŭ asemenea resultatulŭ maĭ multorŭ erborisațiunĭ făcute d'impreună cu eleviĭ sĕĭ la Sinaia și în împrejurimile acesteĭ monastirĭ.

Orĭ câtŭ arŭ fi de interesante publicațiunile făcute pînă astădĭ asupra Floreĭ române, trebue să recunóscemŭ, că ne lipsia o lucrare

sistematică și completă asupra acesteĭ materiĭ. Scopulŭ ce-șĭ propuse *Prodromul floreĭ române* era de a îndeplini acéstă lipsă. Colegulŭ nostru a începutŭ de sunt anĭ explorarea țěreĭ pentru a determina speciile vegetale. Cu pasiunea și răbdarea ce însuflă amórea sciințeĭ, învěțatulŭ profesorŭ n'a lăsatŭ să trécă anŭ fără ca să visiteze o părticică din România. Resultatulŭ acestorŭ excursiunĭ este adunarea unuĭ materialŭ prețiosŭ pentru flora nóstră și publicațiunea părțiĭ întâiŭ a *Prodromuluĭ*. In acéstă parte d-lŭ doctorŭ Brândză a descrisŭ plantele din familiile următóre :

Ranunculaceele, Rosaceele, Papilionaceele, Eleagnaceele, Thymelaceele, Ceratofileele, Urticaceele, Rutaceele, Crasulaceele, Berberidaceele, Cruciferele.

Lucrarea e demnă de laudă din tóte punctele de privire. Aci nu maĭ avemŭ înaintea nóstră unŭ catalogŭ de plante, ci o floră în tótă regula, o descriere sistematică a fie-căreia speciĭ vegetale. Sciința și amórea cu totulŭ particulară ce are colegulŭ nostru pentru botanică, ne încredințéză maĭ din nainte că *Prodromul floreĭ române* va fi o lucrare dintre cele importante din câte aŭ apărutŭ pînă astădĭ în literatura sciințifică.

Intru câtŭ mě privesce, amŭ simțitŭ o mulțămire nespusă, pe care nu mě sfiescŭ a o împărtăși Academieĭ, cândŭ amŭ avutŭ în mână *Prodromul* doctoruluĭ Brândză. Citindu-lŭ m'amŭ încredințatŭ, că acum literatura nóstră sciințifică posedă o lucrare seriósă asupra uneĭ materiĭ atâtŭ de interesante, lucrare interesantă atâtŭ pentru țéră câtŭ și pentru străinătate.

Așĭ fi fórte mulțămitŭ, cândŭ părerea mea arŭ fi împărtășită de Academiă, fiindŭ că acésta arŭ fi cea maĭ justă și meritată încuragiare ce se póte acorda unuĭ june învěțatŭ.

Raportorŭ : *P. S. Aurelianu.*

Raportŭ generalŭ asupra publicațiunilorŭ date în concursŭ pentru premiele Eliade, Lazarŭ, și Nasturelŭ-Herescu în anulŭ 1880.

Comisiunea de nóue membriĭ, alésă în Sesiunea anuluĭ 1879 și compusă din câte treĭ membriĭ după cele treĭ Secțiunĭ ale Academieĭ, întregită la începutulŭ Sesiuniĭ prin alțĭ membriĭ în loculŭ celorŭ absențĭ, avêndŭ misiunea de a examina cărțile intrate în terminŭ, pînă în 31 decembre anulŭ trecutŭ, adică conformŭ Statutelorŭ și Regulamentuluĭ academicŭ, cu 3 lunĭ înaintea sesiuniĭ anuale, astădĭ are onóre a vĕ presinta, Domnilorŭ Colegĭ, resultatulŭ ostenelelorŭ sale prin subscrisulŭ, în următórele :

Indată după constituirea sa, care se întâmplase prin alegere de președinte în persóna subscrisuluĭ, de secretarŭ în persóna d-luĭ colegŭ Quintescu, membriĭ comisiuniĭ împărțiră publicațiunile intrate la concursŭ pentru cele treĭ premie marĭ, pre câtŭ s'a pututŭ, cu respectŭ la specialitatea fie-căruia. S'a observatŭ înse îndată de la începutŭ, că câte-va cărțĭ nu intraseră în condițiunile prevĕdute curatŭ și respicatŭ în concursele publicate la timpulŭ sĕŭ; iar uniĭ autorĭ, făcêndŭ abstracțiune de la cele treĭ premie destinate a se adjudeca pentru opurile cele maĭ bune, cerŭ cu totulŭ alte subvențiunĭ, saŭ în numerarŭ, saŭ ca coperire de spesele tiparuluĭ. Cercetarea petițiunilorŭ de acéstă natură nefiindŭ de competința acesteĭ comisiunĭ, se înțelege de sine că le-a delăturatŭ și întorsŭ la Delegațiunea academică. Așa comisiunea actuală făcu și ea experiența de maĭ înainte, prin care trecuse Secietatea academică, că ceĭ maĭ mulțĭ dintre concurențĭ la premie, la honorarie și subvențiunĭ, cu manuscripte date saŭ nedate în concursŭ, cu cărțĭ în sensulŭ genuinŭ alŭ cuvêntuluĭ saŭ numaĭ cu fasciculĭ, cu broșurele,—nu cunoscŭ nicĭ statutele și regulamentele acestuĭ Corpŭ academicŭ, nicĭ natura și destinațiunea fondurilorŭ eĭ, testamentară saŭ prevĕdută prin lege clară; în fine uniĭ nu citescŭ nicĭ chiarŭ condițiunile concurselorŭ carĭ se publică în fie-care anŭ, atâtŭ prin *Monitorulŭ oficialŭ*, câtŭ și prin maĭ multe diare politice și

literare, din carĭ dincóce și dincolo de Munțĭ. *Analele* academice le sunt asemenea o publicațiune cu totulŭ străină.

Amŭ credutŭ că este necesarŭ a notifica împrejurările acestea preste carĭ dete comisiunea D-vóstre, pentru ca să se afle din capulŭ loculuĭ causele pentru carĭ o parte din cele 22 publicațiunĭ intrate la concursŭ,[1] nu a fostŭ luată în revisiune după cuprinsulŭ și valórea lorŭ intrinsecă, ci li s'a aplicatŭ numaĭ condițiunile cerute de lege. In acestŭ punctŭ înse comisiunea D-vóstre a arĕtatŭ în anumite casurĭ destulă indulgență, căcĭ s'a supusŭ la ostenéla de a examina cu multă grijă și unele scrierĭ carĭ, de și nu intraseră în tóte condițiunile cerute de lege, promiteaŭ înse unŭ resultatŭ satisfăcĕtorŭ, precum se póte cunósce chiarŭ din cuprinsulŭ unorŭ raporturĭ speciale.

Opurile intrate la 31 decembre aŭ fostŭ transmise de către onor. Delegațiune academică în dată în ianuariŭ, în câte unŭ exemplarŭ, la membriĭ comisiuniĭ, pentru ca să aibă timpŭ de a le ceti și a se prepara. Impărțite fiindŭ aicĭ pe locŭ maĭ multŭ după specialitățĭ, membriĭ însărcinațĭ cu recensiunea și critica opurilorŭ îșĭ luară fie-care 10—12 dile timpŭ de studiatŭ. După acestea, întrunindu-se în ședințe, se dete lectură la tóte raporturile singuratice făcute în scrisŭ de către fie-care membru alŭ comisiuniĭ; îndată apoĭ se luâ în discuțiune meritoriă opiniunea fiă-căruĭ referentŭ în parte. După acestea se puse la votŭ pe față maĭ întâiŭ întrebarea : dacă cutare scriere întrunesce în sine tóte calitățile de a fi admisă la concursŭ.

Luându-se unulŭ câte unulŭ tóte opurile și respective raporturile, carĭ ne staŭ de înainte, și punêndu-se la votŭ, resultatulŭ acestuĭ scrutinŭ prealabilŭ fu, că parte cu maioritate, parte cu unanimitate de voturĭ, numaĭ patru opurĭ aŭ fostŭ judecate ca demne de a se admite la concursŭ.

D-lŭ Președinte Ion Ghica refusâ în terminĭ categoricĭ a-șĭ pune la concursŭ memorabilele sale studie naționalŭ-economice titulate *Convorbirĭ economice* în dóue volume ed. III, Bucurescĭ 1879.

 Așa, aŭ rĕmasŭ ca să fie admise treĭ opurĭ, și anume : 1. alŭ

d-luĭ B. P. Hasdeŭ, 2. alŭ d-luĭ G. Sion și 3. alŭ d-luĭ Săndulescu-Nănovénu.

Urmâ apoĭ scrutinulŭ meritoriŭ înse secretŭ, prin bile, asupra fiă-căriĭ cărțĭ în parte, pe temeiulŭ formuleĭ : celŭ care voesce să fie premiatŭ opulŭ 1 (2, 3) se puie bilă albă în urnă albă.

Resultatulŭ acestuĭ scrutinŭ se coprinde în alăturatulŭ procesŭ-verbalŭ din $^{8}/_{20}$ aprilie a. c., care coprinde acestea : (se citesce) (1).

De aci se vede că maioritatea preponderantă a comisiuniĭ recomandă onorabiluluĭ Corpŭ academicŭ numaĭ opulŭ de 51 cóle tipărite alŭ d-luĭ B. P. Hasdeŭ titulatŭ : *Cărțile poporane ale Românilor în secolul XVI, în legătură cu literatura poporană cea nescrisă. tom II, Bucurescĭ 1879.*

Scurțimea timpuluĭ de câte-va ore, ce mi se acordase pentru compunerea acestuĭ raportŭ generalŭ, nu-mĭ permise nicĭ-de-cum a contrage din tóte raporturile singuratece quintesența lorŭ și a le turna într'o singură formă; credŭ înse că în casulŭ de față, ca și în orĭ-carĭ alte casurĭ analóge, cu contracțiunĭ de acelea nu se face nicĭ unŭ serviciŭ bunŭ spre a vota cine-va cu consciința liniștită și cu o nobilă imparțialitate. Unŭ scopŭ frumosŭ ca acesta se ajunge saŭ citindŭ, cu régulamentulŭ în mână, totŭ ce va fi intratŭ la concursŭ, saŭ celŭ puținŭ luândŭ cunoscință de tóte raporturile singuratece. Eŭ în momentele de față amŭ onórea a recomanda mĕsura din urmă, a propune adică ca înainte de a păși la scrutinŭ să se dea lectură la tóte raporturile în numĕrŭ de 15.

Raportorŭ : *G. Baritiu.*

---

(1) Vedĭ maĭ susŭ la pag. 295—296.

PROCESŬ-VERBALŬ Nr. 19.

ȘEDINȚA DIN 10 APRILIE.

Membri presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ : *Alexandri V., Caragiani I., Fontaninu G. M., Hasdeŭ B. P., Laurianŭ A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V., Baritiu G., Ionescu N., Maniu V., Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ, Papadopolŭ-Calimachŭ A., Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S., Bacaloglu E., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Poni P., Stefănescu Gr., Teclu N., Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ : *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Se citesce și se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

Se dă lectură celbrŭ dóue raporturĭ speciale ale Comisiuniĭ premielorŭ anuale, carĭ nu s'aŭ pututŭ citi în ședința anterióră, și anume raportulŭ d-luĭ *Aurelianu* despre *Prodromul floreĭ române* de dr. Brândză și raportulŭ d-luĭ *Quintescu* despre *Negriada* de Ar. Densusianu.

Inainte de a se procede la votarea premielorŭ, d-lŭ *Gr. Stefănescu* rădică dóue puncturĭ prealabile : 1. dacă art. 58 din Regulamentŭ opresce premiarea cărțilorŭ presintate prin inițiativa propriă a membrilorŭ Academieĭ în urma luĭ 31 decembre a anuluĭ espiratŭ; 2. dacă clausula de 400 pagine prevědută în vechiulŭ regulamentŭ alŭ premiuluĭ Năsturelŭ-Herescu, în privința operelorŭ neterminate, este obligatóre sub regulamentulŭ actualŭ alŭ Academieĭ și se póte aplica în acelașĭ timpŭ la cele-l-alte premie anuale.

Asupra punctuluĭ 1, după o discuțiune, la care ieŭ parte d-niĭ *Alexandri* și *Babesiu,* se admite, prin votulŭ majorităţiĭ, că : membriĭ Academieĭ aŭ dreptulŭ de a indica opere de premiatŭ și după 31 de-

cembre, cu singura condiţiune, ca ele să fie fostŭ tipărite și date în publicitate înainte de acestŭ terminŭ.

Asupra punctuluĭ 2, după o discuțiune la care iéŭ parte d-niĭ *Barițiu*, *Episcopulŭ Melchisedecŭ*, *Stefănescu*, *Bacaloglu*, *Felix*, *Sion* și *Laurianŭ*, se admite prin votulŭ majorităţiĭ, că pentru opere de o mare valóre intrinsecă, chiarŭ dacă nu sunt terminate, numĕrulŭ restrînsŭ alŭ paginelorŭ nu póte fi o pedecă pentru premiarea lorŭ.

Se pune la votŭ prin bile, pentru premiulŭ Heliade, în conformitate cu conclusiunea raportuluĭ generalŭ alŭ comisiuniĭ, opera d-luĭ Hasdeŭ : *Cărţile poporane ale Românilor din secolul XVI în legătură cu literatura cea nescrisă.*

Resultatulŭ fiindŭ 20 bile albe și 2 negre din 22 votanţĭ, d-lŭ Președinte proclamă opera d-luĭ Hasdeŭ premiată.

Se pune la votŭ prin bile, pentru premiulŭ Năsturelŭ-Herescu, în conformitate cu raportulŭ specialŭ alŭ d-luĭ *Ion Ghica*, opera d-luĭ Sion : *Dramatice.* Resultatulŭ fiindŭ 17 bile albe și 5 negre, din 22 votanţĭ, d-lŭ Președinte proclamă opera d-luĭ Sion premiată.

Se pune la votŭ prin bile, pentru premiulŭ Lazărŭ, în conformitate cu raportulŭ specialŭ alŭ d-luĭ *Aurelianu*, opera d-luĭ dr. Brândză : *Prodromulŭ floreĭ române.* Resultatulŭ fiindŭ 14 bile albe și 8 negre, cartea rĕmâne a se supune unuĭ alŭ doilea scrutinŭ în ședința următóre, conformŭ art. 10 din statute.

D-lŭ *Quintescu* depune procesulŭ-verbalŭ alŭ Comisiuniĭ pentru traducerĭ din limba latină, prin care se constată, că nicĭ o probă nu s'a găsitŭ demnă de a fi premiată. Votarea acesteĭ conclusiunĭ se amână pentru o altă ședință.

Sedința se ridică la 4 ore și jumătate.

Președinte : *Ion Ghica.*

P. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

ANEXA K.

COMISIUNEA ÎNSĂRCINATĂ CU CERCETAREA PROBELORŬ DE TRADUCŢIUNE DIN AUTORIĬ LATINĬ.

Şedinţa din 22 Martiŭ.

Membri presenţĭ : *Hasdeŭ, Quintescu, Baritiu.*

Se procede la cetirea în paralelŭ a celorŭ patru manuscripte de traducere din *Plinius junior*, cartea VIII. După compararea unuĭ numĕrŭ de epistole şi óre care discuţiune asupra valoriĭ lorŭ, pînă la ora 11 a. m., se decide a se continua pe altă ḑi cercetarea lorŭ, comparativă.

Preşedinte : *G. Baritiu.*

Quintescu, *Hasdeŭ.*

Şedinţa din 27 Martiŭ.

La şedinţă asistă d-niĭ *Baritiu*, *Laurianŭ*, *Quintescŭ.* — S'a continuatŭ lectura şi a altorŭ epistole din cele patru manuscripte, remănêndŭ ca să se maĭ continue într'o altă şedinţă.

Preşedinte : *G. Baritiu.*

Secretarŭ : *Quintescu.*

Şedinţa din 2 Aprilie.

Presenţĭ : d-niĭ *Baritiu*, *Laurianŭ*, *Maiorescu*, *Hasdeŭ* şi *Quintescu.*

În acéstă şedinţă se admite, că nicĭ o lucrare nu merită a fi premiată. Se însărcinéză de ceĭ patru membri şi unŭ abţinutŭ, ca d-lŭ *Quintescu* să fiă însărcinatŭ cu raportulŭ, prin care să arate deosebirea între valórea manuscriptelorŭ.

Preşedinte : *G. Baritiu.*

Secretarŭ : *Quintescu.*

Ședința din 10 Aprilie.

Comisiunea însărcinată cu examinarea probelorŭ de traducțiune din Pliniŭ opinéză în unanimitate, că nicĭ unuluĭ din cele patru manuscripte nu merită a fi premiatŭ.

Președinte : *G. Barițiu.*

Laurianŭ, Quintescu, Hasdeŭ, T. Maiorescu.

RAPORTŬ ASUPRA PROBELORŬ DE TRADUCERE DIN PLINIUS JUNIOR, CARTEA VIII A EPISTOLELORŬ.

Domnilorŭ Colegĭ,

Comisiunea alésă de D-vóstră, încă din sesiunea extraordinară a anuluĭ încetatŭ, pentru cercetarea probelorŭ de traducere din cartea VIII a Epistolelorŭ luĭ Plinius junior, după câte-va ședințe, ținute sub președința venerabiluluĭ nostru colegŭ, d-lŭ G. Baritiu, în carĭ s'aŭ cetitŭ comparativŭ maĭ multe epistote din manuscriptele intrate, formându-șĭ convingerea deplină asupra valóreĭ probelorŭ, a bine-voitŭ a însărcina pe sub-semnatulŭ cu facerea raportuluĭ.

Ceea ce voiŭ avé onórea a ręleva în expunerea următóre, prin extragerĭ și citațiunĭ din manuscriptele intrate la concursŭ, acésta nu va tinde la altŭ-ceva de câtŭ la corroborarea și ilustrarea amănunțită a păreriĭ, ce membriĭ comisiuniĭ D-vóstre aŭ avutŭ ocasiune a șĭ-o forma, încă înaintea deschideriĭ sesiuniĭ actuale, din studiulŭ de aprópe alŭ manuscriptelorŭ, puse la dispozițiunea lorŭ de către onor. Secretariatŭ generalŭ. Astŭ-felŭ, Domnilorŭ Colegĭ și onor. Plenŭ alŭ Academieĭ, edificatŭ fiindŭ asupra conclusiunilorŭ raportuluĭ de față — expresiunea unanimitățiĭ comisiuniĭ,— va puté sa-șĭ dea verdictulŭ în deplină cunoscință de causă.

Manuscriptele ce comisiunea D-vóstră a avutŭ a examina sunt patru la numĕrŭ, dintre carĭ pe celŭ cu devisa : «Amat enim, qui se sic «amari putat, ut taedium non pertimescat (Plin. jun. Ep. 21, VIII),» îlŭ vomŭ însemna cu litera *A;*

pe celŭ cu inscripţiunea: «Age, si ventus fuerit! Non renuntiabo (Val. «Max. III, 8, 3),» îlŭ vomŭ nota cu litera *B;*

pe alŭ treilea manuscriptŭ cu motto: «Olim meminisse juvabit,» cu litera *C;*

în fine pe celŭ de alŭ patrulea cu devisa: «Plura laudabis, nonnulla «ridebis, quanquam tu vero, quae tua humanitas, nulla ridebis,» îlŭ vomŭ numi manuscriptulŭ *D.*

Relevămŭ din capulŭ loculuĭ, că în locŭ de XXIV epistole, carĭ formézǎ cuprinsulŭ cărţiĭ VIII a epistolelorŭ luĭ Pliniŭ celŭ tênĕrŭ, manuscriptele *A* şi *D* ne daŭ numaĭ XXI, iar *B* şi *C* ne oferŭ cu una maĭ puţinŭ, numaĭ XX.

Inainte de a ne da o judecată asupra acestorŭ patru manuscripte, este firescŭ ca să le lăsămŭ a şĭ arĕta ele singure faţa, a se desemna ele înseşĭ.

Aducêndu-ne aminte de dicătórea română: «puica se cunósce pe créstă,» şi acésta nu fără cuvêntŭ, căcĭ prin créstă se însémnă încă de la crescetŭ organismulŭ drăguţeĭ paserĭ de casă, — vomŭ începe cu epistola I, şi nu va lipsi, ca încă de la întâia lorŭ înfăţişare să vedemŭ cam ce potŭ şi ce promitŭ.

Epistola I.

C. Plinius Septicio Suo S. (1)

Iter commode explicui, excepto quod quidam ex meis adversam valetudinem ferventissimis aestibus contraxerunt. Encolpius quidem lector, ille seria nostra, ille deliciae, exasperatis faucibus pulvere sanguinem reiecit. quam triste hoc ipsi, quam acerbum mihi, si is cui omnis ex studiis gratia inhabilis studiis fuerit! quis deinde libellos meos sic leget, sic amabit? quem aures meae sic sequentur? sed di laetiora promittunt: stetit sanguis, resedit dolor. praeterea continens ipse, nos solliciti, medici diligentes. ad hoc salubritas coeli, secessus, quies tantum salutis quantum otii pollicentur. vale.

Manuscriptulŭ A.

C. Pliniu lui Septiciu (1) salutare.

Amu terminatu *cu* bine callatori'a mea, afara numai co unii din omenii mei au perdutu sanetatea din caus'a caldurilor celor ardietore. Insusi *citetiulu* (2) meu Encolpiu, acestu *confidentu* alu lucrarilor si partasiu alu distractiunilor mele,

(1) Textulŭ latinŭ reprodusŭ aci este după ediţiunea luĭ H. Keil (Lipsiae 1870), adnotată de T. Mommsen, care a fostŭ recomendată concurenţilorŭ prin *Analele* anuluĭ 1878.

a versatu sange din caus'a unei inflammatiuni la *gûttu*, *ce i a provocatu* mult'a pulbere. Câta nenorocire pentru dênsulu, câta durere pentru mine, daca elu a caruia tota *consideratiunea* proveniá numai de la studiu, ar deveni impropriu pentru studiu! Cine va citi, cine va ingriji ca dênsulu pe viitoru de lucrarile mele litterarii? Pe cine *urechiele* mele voru mai asculta ca pe dênsulu? — Dar deii mĭ dau semne bune: versarea de sange s'a opritu, durerea s'a *calmatu*. Afara de acestea elu se padiesce bine. eu lu ingrijescu din tota inim'a, medicii si dau tota silinti'a. Pre lûnga acestea clima cea sanetosa, trancillitatea localitatii, repausulu i promittu atatu sanetate catu si *liniste*. Fii sanetosu.

(1) Acestu Septiciu a indemnatu pe Pliniu se publice cele mai importante din scrisorile sale (1, I) Elu se numia *Septiciu Claru* si avea de frate Eruciu Claru iar de unchiu pe Sextu Eruciu. Tustrei tineau forte multu la Pliniu. Se crede co acestu Septiciu ar fi acel'a pe care Adrianu facù prefectu alu pretoriului, dar lu priva indata de acesta demnitate.

(2) Acestu cititiu (lector) era secretarulu. confidentulu, collaboratorulu, in fine sociulu nedespartitu alu lui Pliniu in timpulu d'occupatiune ca si in momentele de distractiune. *D'acea* numele lui de Encolpiu a datu nascere la multe commentarii. Gessneru (*sic*) dice co acestu nume, datu pote de Pliniu, e formatu din «ἐν κόλπῳ», cari insemna «in sinu», coci era nedespartitu de domnulu seu. In acestu casu in locu de «Cititiulu meu Encolpiu» s'ar puté traduce «Scumpulu meu cititiu.» Wagneru (*sic*) ânse probedia co se gasescu in vechime mai multe persone numite *Encolpiu*.

Manuscriptulŭ B.

C. Pliniu lui Septiciu al seŭ.

Pe drumŭ 'mi merse bine (1), afóra numai (2) *cŏ câțiva* din ai mei (3), și *stricará* sanĭtatea (4) din causa pre ferbintelorŭ arșițe. Encolpiu *éccĕ* (5), lectorele meu, ellu, *homulŭ* nostru de serióse lucrări, *homulu* de petreceri, *înăsprindu-i se* gûttulu (6) de pulbere, scuipà (7) sânge. Ce tristu pentru ellu ênsuși, ce amaru pentru mine, décŏ n'ar mai puté se fie, ellu, a carui *artĕ* 'și trage din studii totu prețiulu, *habile* (8) in studii! Cine óre de aci inainte va mai citi (9) ca ellu cârțile melle? Cine le va mai amá ca ellu? Pe cine o se mai ascultu eu ca pe ellu? Déra Ḑei 'mi promittu *sĕ me bucuru de mai bine* (10). a statu sangele, s'a *assediatu* (11) durerea. *Pe lûnga* acésta (12) ensusi se abține *de ori ce* (13) noi 'lu cautâmu cu grige (14), medicii cu staruință (15). Apoi ăncŏ, aerulu sănĭtosŭ locuința retrassa, liniștită au se'i procure atâtu sănĭtate (16) câttu si *pace* Salutare.

(1) Textulu ḑice. «'mi implinii (desfăcui, desfăsiurai?) drumulu cu commoditate, adicŏ fŏră nicĭ ua supărare

(2) Exceptându numai cŏ

(3) din hómeni (servi).

(4) *adversus* din *advertere*, a intórce cu facia spre, la... a scaimba (in reu), *tibi adversa fortuna*, 'ți s'a intorsu norocului — aici — 'ți s'a intorsu sanĭtatea, 'ți s'a scaimbatu in reu, in bóla — adico, 'ți s'a stricatu — este inutile a maĭ adauge *contractându unu morbu*... Cu

attâtu mai multu, cŏ asta locutiune este inusitata la noi — se mai póte ḑice «*se alessera cu stricarea sanĭtatii*,?.. e mai lungu, déru tóte verbele sunt tradusse.

(5) *Quidem*, explicativu din latinesce, se transfera fórte bine cu familiarulu *éccĕ* romanescu, ce are valóre explicativa.

(6) Gûtlegiu-lu.

(7) Versâ, este pré tare — aruncâ, mai delicatu.

(8) Décŏ ar deveni *inhabile in studiĭ*, adico, din causa slabiciunei, impropriu functiunei ce i se comitte de Pliniu.

(9) de preferitu este vorba — *lecta* aici — 1° fiind-co Encolpiu nu numai citesce cartile lui Pliniu, de placulu seu, dér âncŏ le *citeşce cu artĕ* si de aceea 'lu reserva Pliniu acestui officiŭ — este lectore, de professiune — 2°, fiind-cŏ, mai susu, am ḑissu *lectorele*, lui lectore, cata se fie analogia in expressiuni — cum dicea cei vechi.

(10) lucruri, stare mai *inveselitóre;* dér *veselu* este óre destulu de puru?

(11) maĭ bine, ca potolitŭ...

(12) *afóra de acésta*, der cu locutiunea asta nu se respectă etymologia — praeter — pe lunga, ea — astă —

(13) Continens ipse — se stăpânesce, se conţine, maĭ claru se abţine.

(14) grije — Slavu — de si dictionarulu Academiei 'lu deriva din dirigentia — noi suntemu cu sollicitudine.

(15) *diligentes :* adĭcŏ 'lu cauta cu zelu si exactitudine.

(16) me facu se speru attâtu sanĕtate câttu si pace.

Manuscriptulŭ C.

Caius Plinius lui Septicius al seu Salute.

In *tótă intinderea* drumului n'avui nicĭ ua supĕrare, afară numai că uniĭ din *servit* mei 'şi *stricară* sanĕtatea de înferbinţela arşiteloru. Encolpiu, cititorulŭ meu, bunŭ de lucru, bunŭ de petrecere, 'i s'a *inăspritu gattuleju* de pulbere şi a scuipatu sânge. Ce tristu ar fi pentru ellu ĕnsuşĭ, ce amarŭ pentru mine, dacă nu ar mai puté fi de *trebuinţă* in studiĭ, ellu care din studiĭ 'şi trage totŭ preţulŭ. Cine de aci înainte o sĕ mai citéscă *aşia* carţile melle? cine le va maĭ iubi *aşia?* Pe cine sĕ mai ascultu eu *aşia?* Darŭ Ḑeiĭ 'mi promittŭ ceva mai inveselitorŭ : a statŭ sângele, s'a potolitŭ durerea. Afară de acésta ellu ĕnsuşĭ se stăpîneste, noi suntemŭ îngrijitorĭ, mediciĭ sĕrguitorĭ. Pe lângă acésta aerulŭ mai sănĕtosŭ, retragerea, linistea 'i prevestescu attâtu sănĕtate câtu şi odihnă. Salutare.

Manuscriptulŭ D.

Către Septitiu (1)

Am făcutŭ drumulŭ fără nici unŭ accidentŭ, afară numai, că unii din *servitorĭ* mei *aŭ suferitŭ* din causa căldurei celei prè mari. Mai cu sémă Encolpiŭ (2) lectorulŭ meŭ, elŭ *adjutorulŭ* meŭ in ocupaţiunile cele serióse, ca şi in distracţiunile mele, a vărsatŭ sânge din causă că pulberea i a *ulceratŭ* gâtulŭ. Cât de tristŭ este acésta pentru dânsulŭ, cât de crudŭ pentru mine, décă dânsulŭ devine *inutile* in studiulŭ litterilorŭ, din care 'şi trăgeá tóte meritele séle. Cine va

mai citi ast-felŭ (ca dînsulŭ) d'aci inainte cărţile mele? Cine le va mai iubi *ast-felŭ*, pe cine vorŭ mai asculta *ast-felŭ urechile mele?* Insă Deiĭ 'mi dă speranţe bune. Sângele s'a opritŭ, durerea s'a potolitŭ. Afară de acestea elŭ é cumpătatŭ, eŭ suntŭ *atentivŭ* ('lŭ ingrijescŭ), mediciĭ suntŭ cu multă bună voinţă. Apoĭ, puritatea aerului, retragerea, liniştea, *atâtea condiţiuni* pentru sănătate şi *otiŭ* promitŭ *insănătoşirea sa. Remâi sănătosŭ.*

(1) Dupĕ îndemnulŭ acestuĭ Septiciu Pliniu a culesŭ şi a publicatŭ epistolele séle (Cartea I, 1)

(2) Interesulŭ şi bunetatea ce arétă Pliniu către ómeniĭ seĭ, denota generositatea caracterului seu. Elŭ adesea ḑiceá celorŭ ce ĭ imputa acéstă purtare : *Că liberţiĭ sei nu beau acelaşi vinŭ ca dânsulŭ; ci dânsulu bea acelaşŭ vinu ca ei.* Uniĭ credŭ, că Encolpiu lectorulŭ ar fi primitŭ acestŭ nume (Ἐν κόλπῳ in ânimă) chiar de la Pliniu, din causa afecţiuneĭ séle pentru dânsulŭ.

Referindu-ne maĭ întâiŭ la modulŭ cum cele patru manuscripte aŭ redatŭ în generalŭ, iar nu- numaĭ de astă-dată, pe «Salutem» (adecă «Salutem dat») de la începutulŭ şi pe «Vale» de la sfîrşitulŭ Epistolelorŭ, observamŭ, că manuscriptulŭ *B* se conforméză usuluĭ Romanilorŭ şi reduce ca Pliniu pe «Salutem» în «*S.*», o scurtare pe care maioritatea lectorilorŭ românĭ arŭ trebui să-şĭ bată capulŭ, spre a o ghici; *D* îlŭ lasă afară (1); iar *C* şi *A* îlŭ reproducŭ prin «Salute» şi «Salutare». — Pentru «Vale» *C* şi *B* aŭ pusŭ «Salutare», *D* «Rĕmăi sănătosŭ», pe cândŭ *A* «Fiĭ sanetosŭ.»

Dacă traducerea unuĭ autorŭ clasicŭ—abstracţiune făcêndŭ de cestiunea întru câtŭ Pliniŭ póte fi numĕratŭ între clasiciĭ adevĕraţĭ — dacă o asemenea traducere trebue să fiă înfăţişarea unuĭ spiritŭ anticŭ în *carne şi óse moderne*, atuncĭ preocuparea traducĕtorilorŭ în casulŭ de faţă constă în aflarea formulelorŭ în usulŭ limbeĭ nóstre, corespunḑĕtóre acelorŭ prin carĭ Romaniĭ începeaŭ şi terminaŭ scrisorile lorŭ.

Manuscriptulŭ *D,* nepunêndŭ nimicŭ pentru «Salutem», după cum s'a vĕḑutŭ, formula sa de adresare «Către Septitiu», care arŭ merge celŭ multŭ pe coperta uneĭ epistole, a lăsatŭ nesatisfăcută o cerinţă ce se impune de sine. În adevĕrŭ, nu trebue óre a pune pe Pliniŭ să vorbéscă românesce, precum amŭ face noĭ înşine în casulŭ sĕŭ, adică cu observarea conveninţelorŭ şi necesităţilorŭ prescrise de o-

(1) In precedenta întâia Epistolă şi manuscriptulŭ *B* a lăsatŭ pe «Salutem» netradusŭ.

biceiurĭ după natura relaţiunilorŭ? Se póte admite, este naturalŭ a se admite, că însuşĭ d-lŭ autorŭ alŭ manuscriptuluĭ *D*, corespundêndŭ cu unŭ amicŭ intimŭ—şi Epistolele luĭ Pliniŭ sunt tocmaĭ intime,—cu unŭ «Mircea» s. e., arŭ pune în capulŭ scrisoriĭ sale aceste recĭ cuvinte: «Către Mircea?» Nu, în tóte timpurile şĭ-aŭ adresatŭ ómeniĭ urărĭ în corespondenţele lorŭ, precum aŭ făcut'o şi o vorŭ face totŭ-dé-una întîlnindu-se şi despărţindu-se, şi aceste urărĭ sunt cuvintele de salutare. Prin urmare «Septicio suo (adică «amico) S.» trebuia redatŭ prin «Amiculuĭ sĕŭ Septiciu,» orĭ «Iubituluĭ sĕŭ Septiciu salutare», ca să nu ne servimŭ chiarŭ de persóna întâia. *D* a nimeritŭ bine numaĭ cândŭ, singurŭ dintre manuscripte, a lăsatŭ afară pe «Pliniu» căcĭ noĭ moderniĭ nu ne indicămŭ numele la începutŭ, şi la sfîrşitŭ era de prisosŭ a se arĕta, fiindŭ datŭ Pliniu din capulŭ colecţiuniĭ ca autorulŭ Epistolelorŭ.

Manuscriptulŭ *B*, puindŭ meşteşugitŭ pentru «Salutem» pe simplulŭ «*S.*» în tóte Epistolele afară de prima, ne dă dreptulŭ a presupune că sub acelŭ «*S.*» a înţelesŭ ca şi Pliniu pe «Salute», în care casŭ vorbirea sa, ca şi a manuscriptuluĭ *C*, care a scrisŭ pe «Salute» întregŭ, face impresiunea pedantuluĭ puristŭ Numa Consule din *Treĭ craĭ de la rĕsăritŭ* aĭ onorab. nostru colegŭ Hasdeŭ.

«Salutare» pentru «Vale» din manuscriptele *C* şi *B*, arŭ fi trebuitŭ înlocuitŭ celŭ puţinŭ prin «salutările mele», spre a avé óre-care deosebire între formula de urare de la începutulŭ şi cea de la sfîrşitulŭ uneĭ scrisorĭ. Expresiunea propriă înse arŭ fi fostŭ «adio», saŭ altŭ-ceva analogŭ. «Remâĭ sănĕtosŭ» alŭ luĭ *D*, iarăşĭ pentru «Vale», nu este potrivitŭ. Astŭ-felŭ se adreséză o persónă către alta, de care se desparte, de la care se duce.

Prin urmare manuscriptulŭ *A* a nimeritŭ maĭ bine terminiĭ potrivițĭ pentru «Salutem» şi «Vale» prin «Salutare» şi «Fiĭ sănĕtosŭ», acestŭ din urmă luatŭ din vorbirea populară.

De şi, precum resultă din observările de maĭ susŭ, nu tóte manuscriptele aŭ corespunsŭ teorieĭ în privinţa formulelorŭ de salutare, recunóscemŭ, că abaterile constatate constituescŭ nisce bagatelurĭ, pe carĭ suntemŭ dispuşĭ a nu le trece la pasivŭ traducerilorŭ. Fa-

cemŭ acésta cu atâtŭ maĭ multŭ, cu câtŭ nicĭ traducerĭ străine, altfelŭ bune, nu se ţinŭ strictŭ de acea teoriă. Să se arate ele în cuprinsulŭ esenţialŭ alŭ Epistolelorŭ la nivelulŭ cerinţelorŭ neapĕrate, chiarŭ în gradulŭ de astă-ḑĭ alŭ cultureĭ nóstre, şi nu ne vomŭ îngreuna a ne declara satisfăcuţĭ.

Urmândŭ maĭ departe cu analisa nóstră, vomŭ intra pentru astădată, cu privire la întâia Epistolă, în maĭ multe detaliurĭ asupra moduluĭ cum s'a reprodusŭ și înţelesŭ Pliniu de către fiă-care din cele patru manuscripte.

Epistola I. — Manuscriptulŭ D.

Pe «Iter commode explicui» *D* îlŭ românisézā prin «Am făcutŭ drumulŭ fără *nicĭ unŭ* accidentŭ (sans aucun accident)». Fiindŭ-că se explică immediatŭ, că totŭ s'a petrecutŭ pe drumŭ unŭ accidentŭ, prin cuvintele : «excepto quod quidam ex meis adversam valetudinem contraxerunt;» vorbirea arŭ fi fostŭ maĭ logică, dacă se redacta cu modificarea : «..fără nici unŭ *altŭ* accidentŭ, de câtŭ numaĭ că..;» dar era maĭ simplu și maĭ românesce a se reda «commode» prin «bine» saŭ «destulŭ de bine.» — Pentru «quidam ex meis (servis)» acelașĭ traducĕtorŭ pune «uniĭ din servitoriĭ meĭ.» Aci se amestecă dóue stărĭ de lucrurĭ diferite, se confundă «servi», carĭ eraŭ «sclavĭ,» cu «servitoriĭ» timpurilorŭ nóstre, carĭ sunt «liberĭ.» — Pe «aŭ suferitŭ» o trecemŭ cu vederea, de și «adversam valetudinem contraxerunt» însemnézā proprie« s'aŭ îmbolnăvitŭ.» — «Encolpius quidem lector, ille seria nostra, ille deliciae» sună la *D* : «Maĭ cu sémă Encolpiu lectorulŭ meŭ, elŭ *adjutorulŭ* meŭ în ocupaţiunile cele seriόse, ca și în distracţiunile mele.» «Ajutorŭ în distracţiunĭ» nu merge destulŭ de bine; vomŭ vedé cu ocasiunea altuĭ manuscriptŭ ce expresiune se potrivesce. — «Exasperatis faucibus pulvere» traduce prin «din causă că pulberea i a *ulceratŭ* gâtulŭ.» Dar pulberea nu «ulcerézā,» adică «rănesce», ci întărîtă organele gâtuluĭ, ceea ce póte avé efecte fórte grave, precum s'a întîmplatŭ luĭ Encolpiŭ. — «Cât de crudŭ pentru mine (quam acerbum mihi).» De ce nu zicea autorulŭ traducerii «câtŭ de amarŭ» saŭ «durerosŭ pentru

mine?» Dar să nu ţinemŭ sémă de acésta, căcĭ şi bune traducţiunĭ francese potŭ avé «cruel» pentru «acerbum.» — «Si is cui omnis ex studiis gratia inhabilis studiis fuerit.» Pentru acestŭ textŭ citimŭ maĭ întâiŭ «dacă devine inutile;» «dacă» cu presentulŭ trădéză iarăşĭ unŭ textŭ francesŭ «s'il devienne.» «Inutile» pentru «inhabilis» e pré liberŭ;» «inhabilis» este «impropriŭ, neaptŭ, incapabilŭ;» apoĭ pentru «studiis... ex studiis» arŭ fi fostŭ de doritŭ ceva maĭ precisŭ de câtŭ «în studiulŭ literelorŭ;» căcĭ ideea din întréga frasă latină, desbrăcată de abstracţiunea eĭ retorică, este acésta: «dacă acela, care prin cunoscinţele sale îşĭ procurase funcţiunea «de lectorŭ, arŭ deveni incapabilŭ pentru a o exercita.» Nu maĭ menţionămŭ, că locuţiunea «şi trăgeá tóte meritele séle» îşĭ are originea totŭ în francesa, pentru cuventulŭ că de unŭ timpŭ încóce mulţĭ cugetă în frase franţuzescĭ. — După dóue proposiţiunĭ în carĭ se repeţesce «astfelŭ,» vine în a treia proposiţiune consecutivă unŭ alŭ treilea «astfelŭ,» şi anume : «Pe cine vorŭ maĭ asculta *ast-felŭ* urechile mele?» De astă dată hotărîtorŭ, nicĭ urechile raportoruluĭ nu l'aŭ maĭ ascultatŭ cu plăcere. Dacă era vorba a păstra şi în Românesce «urechile,» apoĭ «ast-felŭ (sic)» trebuia celŭ puţinŭ în alŭ treilea locŭ reprodusŭ prin «cu aceeaşĭ plăcere ca pe dînsulŭ.» — Pentru «Deiĭ 'mi *dă*» ne aşteptamŭ la «Deiĭ 'mĭ daŭ,» conformŭ usuluĭ limbeĭ nóstre, care recurge la forma neregulată «daŭ» în persóna a treia plur. din pres. verbuluĭ «dare.» — Pe «nos sollicitì» îlŭ găsimŭ expresŭ prin «cŭ sîntŭ atentivŭ (je juis attentif)» cu adausulŭ parenteseĭ «'lŭ îngrijescŭ.» — Nu voimŭ a releva pe «mediciĭ suntŭ *cu multă bună-voinţă*» (medici diligentes), de óre-ce zelulŭ ce arătămŭ unuĭ omŭ, este efectulŭ bună-voinţeĭ nóstre către dînsulŭ. Asemenea libertăţĭ sunt iertate în traducerĭ. — Maĭ departe frasa «salubritas caeli, secessus, quies tantum salutis quantum otii pollicentur» o tălmăcesce *D* prin «puritatea aeruluĭ (la pureté de l'air), retragerea, linişţea, *atâtea con-* «*diţiunĭ* pentru sănătate şi *oţiŭ* promitŭ însănătoşirea sea;» dar «salubritas caeli» corespunde întocmaĭ luĭ «aerulŭ celŭ curatŭ ; «atâtea condiţiunĭ» este unŭ adausŭ de prisosŭ, născutŭ învederatŭ iarăşĭ din contagiune străină (tant de conditions); iar pentru «*sănătate* şi

oţiŭ promitŭ *însănătoşirea* sa» constitue o frasă destulŭ de cacofonică şi oţiósă, de óre-ce niminea, afară de cunoscĕtorĭ de latina — cărŏia traducţiunea este destinată a-ĭ ţinea loculŭ — n'arŭ pricepe ce este «oţiŭ.» In altă parte vomŭ vedé cum trebue redată în româna.

Epistola I. — Manuscriptulŭ C.

Acestŭ manuscriptŭ începe prin : «In tótă întinderea drumului n'avuĭ nicĭ uă supĕrare». «Nici uă supĕrare» ţine loculŭ luĭ «commode,» iar «in tótă întinderea drumului» sunt puse pentru «iter explicui». Textulŭ latinŭ a fostŭ aci întinsŭ pe rómânesce fără profitŭ realŭ. — «Unii din servii mei (quidam ex meis).» Pe câtŭ scimŭ noĭ, «servŭ» însemnéză astă-ḑĭ «servitorŭ;» astŭ-felŭ ceĭ carĭ îşĭ termină scrisorile lorŭ prin «rĕmânŭ alŭ d-tale supusŭ servŭ» nu înţelegŭ de locŭ «alŭ d-tale supusŭ sclavŭ.» — «Şi stricară sanitatea»; dar «a se înbolnăvì» (adversam valetudinem contrahere) nu este totŭ una cu «a-şĭ strica sănătatea?» — «De înfierbinţéla arşiţelorŭ:» este «arşiţă» şi «arşiţă;» una care ne arde maĭ multŭ şi alta maĭ puţinŭ; aci e vorba de cea mare, căcĭ cetimŭ «ferventissimis» nu «ferventibus,» prin urmare «înfierbinţéla cea fórte mare.» — «Encolpiu, bunŭ de lucru, bunŭ de «petrecere, i s'a inăspritŭ gattuleju;» traducĕtoruluĭ i-a scăpatŭ a ḑice «Encolpiu» în locŭ de «lui Encolpiu;» ceea ce se adauge după «Encolpiu» exprime destulŭ de esactŭ pe «ille seria nostra, ille deliciae (nostrae),» de şi óre-care desvoltare a concisiuniĭ textuluĭ latinŭ arŭ fi fostŭ de recomandatŭ. — «Inăspritŭ» pentru «exasperatis» e pré de totŭ ad litteram; nu ni s'a întîmplatŭ nicĭ-odată să auḑimŭ pe cine-va ḑicêndŭ «mi s'a inăspritŭ gûtulŭ,» sau chiarŭ gîtleju.» — Fraseĭ «dacă nu ar mai putè fi *de trebuinţă* in *studii*, ellu care din studii» i se aplică ceea ce amŭ relevatŭ la manuscriptulŭ *D* în acelaşŭ locŭ.— «Ci e «de aci inainte o sĕ mai citéscă *aşia* cărţile mele? cine le va mai «iubi *aşia?* Pe cine sĕ mai ascultŭ eŭ *aşia?*» De «urechile mele» din manuscriptulŭ *D* amŭ fostŭ scutiţĭ aci, şi cu dreptŭ cuvêntŭ, căcĭ ḑicêndŭ «ascultŭ,» se înţelege, că neapĕratŭ cu urechile nu cŭ altŭ-ceva; dar precum în *D* ni s'a oferitŭ «ast-felŭ» de treĭ orĭ în treĭ propoşiţiunĭ scurte, consecutive, asemenea şi aicĭ dămŭ peste

«așia» repețitŭ de treĭ orĭ de-arêndulŭ. Iacă așa! arŭ puté obiecta d-lŭ traducĕtorŭ *C*, dar în Pliniu nu se citescŭ totŭ treĭ «sic?» «Tout doucement» i-amŭ rĕspunde cu Francesulŭ, fiindŭ-că manuscriptele aŭ atâta aplecare pentru elŭ; precum «autres temps, autres moeurs», cum ḑice totŭ francesulŭ, asemenea altŭ poporŭ, saŭ chiarŭ numaĭ altă epocă la acelașĭ poporŭ, altŭ usŭ în modulŭ de a se exprìme, în procederile vorbiriĭ. Usulŭ limbeĭ luĭ Pliniu, alŭ căruĭ stilŭ, strînsŭ pré tare în chingĭ, după gustulŭ timpuluĭ autoruluĭ, care umblă după efectŭ prin concisiune, antitese, repetițiunĭ, precum și alte mijlóce retorice căutate cu lumînarea, acelŭ usŭ i-a permisŭ a se servi de «sic... sic... sic,» sub-înțelegêndŭ de fie-care dată câte ceva după aceste părticele; usulŭ limbeĭ nóstre înse ne silesce, spre a nu atinge neplăcutŭ urechea lectoruluĭ și spre a ne exprima naturalŭ, a adăogı după întâia «de bine («așa de bine»),» după a dóua «de multŭ («așa de multŭ»),» iar pe alŭ treilea «așa» a-lŭ substitui prin «cu aceeașĭ plăcere,» dar nu precesŭ de «pe cine sĕ mai ascultŭ,» ci de «pe cine voiŭ maĭ asculta.» — «Ḑeiĭ 'mi promittŭ *ceva* mai inveselitorŭ.» Manuscriptulŭ *D* a nimeritŭ locuțiunea română corespunḑĕtóre luĭ «laetiora (adică «laetioras res» promittunt).» — «Ellŭ se stăpînesce;» în ce se stăpînesce? nu se prea scie; acéstă expresiune pentru «continens» este pré vagă, prin urmare nu destulŭ de potrivită. — «Noi suntemŭ îngrijitorĭ» este equivalentulŭ luĭ «nos solliciti» după manuscriptulŭ *C*; maĭ bine era «îngrijescŭ de elŭ,» puindŭ și «eŭ» în locŭ de «noĭ,» pe care limba nóstră nu-lŭ sufere în stilulŭ familiarŭ. De altŭ-felŭ, voindŭ a fi și maĭ esacțĭ, fiindŭ-că «solliciti» are unŭ înțelesŭ maĭ pronunțatŭ de câtŭ alŭ expresiuniĭ întrebuințate de traducĕtorŭ, s'arŭ puté întări cu acestŭ adausŭ: «eŭ îĭ consacru tótă grija putinciósă.» — «Prevestescŭ» în locŭ de promitŭ (pollicentur) este o îndepărtare nejustificată de la textŭ.

Epistola I. — Manuscriptulŭ B.

«Afóră numaĭ *cĕ câți-va* din ai mei (excepto quod quidam ex meis);». «Cĕ câți-va» sună cam cacofonicŭ; se putea evita acésta prin «că uniĭ.» — «Encolpius quidem» este expresŭ prin «Encolpiu éccĕ.»

Autorulŭ acestuĭ manuscriptŭ găsesce că «éccĕ» pentru «quidem» este fórte potrivitŭ; iată cuvintele sale justificătóre din nota (5): «Quidem «explicativu din latinesce se transfere *fórte bine* cu familiarulu éccĕ «romanescu!» — «*H*omulu nostru de seriόse lucrari, *h*omulu de petreceri, inasprindu-'i-se gûttulu,» la care adauge în nota (6) «gûtlegiu-lŭ.» In privința «înăspririĭ gûtuluĭ» s'a făcutŭ observaţiune maĭ susŭ. «Omulŭ de petrecere» adică «bunŭ de petrecere» este conformŭ usuluĭ limbeĭ nóstre; celŭ-l-altŭ înse «de seriόse lucrari» este formatŭ după «omŭ de afacerĭ (homme d'affaires),» introdusŭ la noĭ prin aceeașĭ înrîurire, ca și «omŭ de bine (homme de bien),» orĭ «a merita de la patrie (meriter de la patrie).» Era bine, ca traducĕtorulŭ să se fiă feritŭ a adăugi și contingentulŭ sĕŭ de acestŭ felŭ, ceea ce putea cu atâtŭ maĭ ușorŭ, cu câtŭ nu avea a face cu unŭ autorŭ francesŭ, ci cu unulŭ latinŭ, care se exprime: «ille seria nostra, ille deliciae.»

La «scuipà sânge (sanguinem reiecit),» pentru care noĭ amŭ fi pusŭ «a scuipatŭ» (căcĭ perf. simplu se întrebuinţéză numaĭ când acţiunea verbuluĭ este fórte de curêndŭ trecută, s. e. : cine a spartŭ paharulŭ? «Petru îlŭ sparse adineorea,» înse «Petru l'a spartŭ aséră saŭ ierĭ»); traducĕtorulŭ explică astŭ-felŭ în notă (7), pentru ce s'a servitŭ de acestŭ cuvêntŭ pentru «reiecit» : «versâ este pré tare— aruncâ maĭ delicatŭ»! — «Déčŏ n'ar mai puté se fie ellu, a carui artĕ 'și trage din studiĭ totu preţiulu, *habile* in studii (si is cui omnis ex studiis gratia inhabilis studiis fuerit)»! «Habile», pusŭ la sfîrșitulŭ fraseĭ, intervertesce șirulŭ naturalŭ alŭ cuvintelorŭ; óre traducĕtorulŭ vorbesce astŭ-felŭ? Nu credemŭ; afară de acésta manuscriptulŭ *B* trebuia să fiă maĭ abilŭ și să nu se servéscă de «habile» cu unŭ înţelesŭ cum nu i-a trecutŭ nimenuĭ în minte pînă acum. Dar în ceea ce privesce «artĕ,» funcţiunea de «lectorŭ» póte fi numită astŭ-felŭ? — «Cine óre de aci inainte va mai citi (cu observatiunea în nota 9, că «aicĭ este de preferitŭ vorba «lecta») ca *ellu* cârtile melle? Cine le va mai amá ca *ellu?* Pe cine o sĕ mai ascultu eu ca pe *ellu?*» Iarășĭ ca în manuscriptele *C* și *D* repeţirea de treĭ orĭ a aceluiașĭ cuvêntŭ, înse aci a lui «ellu.» —

«Ḑci 'mi promittu sĕ me bucuru de mai bine (Di laetiora promittunt)», fórte neîndemânatecŭ. — «S'a assediatu durerea (resedit dolor);» se ḑice «omulŭ devine cu vîrstea maĭ așeḑatŭ,» dar despre durere nu se ḑice că «se așéḑă,» ci «se liniștesce, se alină, se potolesce.» — «Ensuși se abține de *ori-ce* (continens ipse).» Cum așa? ar fi pré multŭ, ca să se pretindă chiarŭ de la unŭ bolnavŭ, ca să se abțină de ori-ce. — «Apoi ânco (ad hoc),» greoiŭ de totŭ și neiscusitŭ. — «Au sĕ 'i procure (pollicentur)». Pliniu nu afirmă, că Encolpiu are să se însănătoșéscă cu siguranță ci numaĭ că condițiunile favorabile, în carĭ e pusŭ, îĭ «promitŭ» acésta. — «Attâtu sănĭtate câttu și pace (tantum salutis quantum otii)». «Otium» înse desemnă proprie timpulŭ disponibilŭ, pe care-lŭ petrece cine-va neocupatŭ cu afacerĭ și netruditŭ, și care-ĭ aduce «odihnă» adică desîncordarea saŭ întremarea puterilorŭ după maĭ multe sforțărĭ orĭ suferințe încercate.

Epistola I. — Manuscriptulŭ A.

«Amu terminatu *cu bine* calatoria;» dar de ce nu și cu *sănătate?* «bine» ajungea. — «Au perdutu sanetatea», e pré tare, căcĭ altŭfelŭ Pliniu n'arŭ spera maĭ josŭ, că Encolpiu are să se însănătoșeze. — «Din causa caldurilor celor ardietóre;» întrebuințarea calificativuluĭ «ardietóre» după «caldurĭ,» carĭ, fiindŭ calde, se înțelege că trebue să ardă, constitue unŭ pleonasmŭ cam vițiosŭ; acesta încetéză, dacă se zice «căldurĭ fórte marĭ.» — «*Citetiulu* (lector),» din limbagiulŭ bisericescŭ; în limba curentă acéstă expresiune se aplică astăzĭ la lucrurĭ, s. e. «scriere citéță,» adică *ușóră de cititŭ*, nu înse și la persóne; prin urmare «lectorŭ» orĭ «cititorŭ.» — «*Confidentu* alu lucrarilor și partasiu alu distracțiunilor mele.» Encolpiŭ era și omulŭ de încredere alŭ luĭ Pliniu «secretarulŭ sĕŭ intimŭ,» cum i-am ḑice astăzĭ; dar nu acésta voesce să releveze elŭ aci, de aceea noĭ amŭ fi ḑisŭ simplu «părtașulŭ lucrărilorŭ și distracțiunilorŭ mele.» — «Din causa unei inflammațiuni la gûttŭ;» «inflammațiune» e prea liberŭ. — «Pulvere» a fostŭ redatŭ prin parafrasa «ce i a provocatu multa pulbere.» — «Câta nenorocire (quam triste)!» Nu se în-

țelege pentru ce manuscriptulŭ *A* nu a rĕmasŭ la «tristŭ,» ca să alerge de bună voe și nesilitŭ de nimica în brațele «nenorocireĭ.» — «Daca elu a caruia tóta *consideratiunea* proveniá numai de la studiu ar devenì impropriu pentru studiu;» «consideratiune» e pré puținŭ; Pliniu voesce să releve, că dacă bietulŭ Encolpiu nu s'arŭ vindeca de bóla contractată, n'arŭ maĭ fi în stare să continue a fi lectorulŭ sĕŭ, o funcțiune pentru care elŭ îĭ acordă favórea sea, care constituia totŭ prețulŭ ce Pliniu punea pe dînsulŭ. — «Cine va ingriji ca densulu pe viitoru de lucrarile mele literarii (quis deinde libellos meos sic amabit)?» pentru ce nu ad litteram «de scrierile mele!» — In locŭ de «semne bune» era maĭ bine «speranțe bune,» ca în manuscriptulŭ *D*.— «Durerea s'a calmatu;» asupra unorŭ asemenĭ franțusisme s'aŭ făcutŭ deja observărĭ totŭ cu ocasiunea luĭ Pliniŭ. — «Clim'a cea sanetósa, *trancillitatea* localitații, repausulu i promitu... *liniște*;» «trancillitatea» adică «liniștea» promite «liniște!» apoĭ prin adaosulŭ «localitatii» manuscriptulŭ *A* a credutŭ să umple golulŭ luĭ «secessus» peste care a săritŭ. Noĭ amŭ fi reprodusŭ astŭ-felŭ «... localitatea cea retrasă și liniștită, îĭ promitŭ atîtŭ sănătate câtŭ și odihnă.»

Iată ce potŭ manuscriptele nóstre. Amŭ avutŭ pré multe de disŭ la primele treĭ pentru o epistolă de dece rîndurĭ de textŭ, ca să nu maĭ vorbimŭ, că *D* face impresiunea uneĭ traducerĭ din francesa (1). La *A* s'aŭ relevatŭ maĭ puține incorectețe, totușĭ se vĕdesce și elŭ ca unŭ manuscriptŭ destulŭ de greoiŭ și neiscusitŭ. De la tóte se aștepta maĭ multŭ, celŭ puținŭ la începutŭ, căcĭ profesorulŭ îșĭ pregătesce maĭ cu îngrijire lecțiunea de deschidere, iar sita cerne maĭ bine, cândŭ este de totŭ nóuă.

Totușĭ vomŭ maĭ continua cu compararea lorŭ, ca să nu se dică, că n'amŭ ținutŭ sémă de adevĕrulŭ proverbuluĭ germanŭ «einmal ist keinmal.» De aci încolo înse vomŭ releva numaĭ ceea ce este maĭ principalŭ, semnalândŭ totalulŭ inesactităților prin sublinierĭ în scrisorile de reprodusŭ.

(1) In Epistola XXI se trădéză chiarŭ prin titlulŭ eĭ: către Arrien, à Arrien

Epistola XIX

C. Plinius Maximo suo S.

Et gaudium mihi et solacium in litteris, nihilque tam laetum quod his laetius, nihil tam triste quod non per has minus triste. itaque et infirmitate uxoris et meorum periculo, quorundam vero etiam morte turbatus ad unicum doloris levamentum studia confugi, quae praestant ut adversa magis intellegam, sed patientius feram. est autem mihi moris quod sum daturus in manus hominum ante amicorum iudicio examinare, in primis tuo. proinde si quando, nunc intendo libro, quem cum hac epistula accipies, quia vereor ne ipse ut tristis parum intenderim. imperare enim dolori ut scriberem potui, ut vacuo animo laetoque non potui. porro ut ex studiis gaudium, sic studia hilaritate proveniunt vale.

Manuscriptulŭ C.

C. Plinius lui Maxim allŭ seu Salute.

Şi bucuria şi mangăierea, le găssescŭ in studie. Nimicŭ nu e attătŭ de plăcutŭ, ca sĕ fie mai multu de cătu ele; nimicŭ nu e attătŭ de tristŭ ca sĕ nu pótă deveni mai puçinŭ tristŭ prin elle. Astfeliu, deci turburatŭ, şi de uă indisposiţiune a femeiei melle, şi de primejdia (pericolulŭ) în care se aflu homenii mei, chiar de mortea unora, mĕ refugiu in studie singura uşurare a durerilorŭ melle; carĭ mĕ facŭ sĕ înţellegu mai bine necasurile, dar mĕ învaţă sĕ le suferŭ cu mai multă pacienţă. Amŭ obiceiu, de a supune criticei amicilorŭ mei, şi mai cu sémă ţie tóte operile ce am de datu în mana publicului. Prin urmare, dacă ai mai datu vre ua dată operilorŭ melle, daţĭ acum attenţia tótă la cartea ce vei primi cu acéstă scrisóre; fiindŭ că 'mi e témă că tristeţa sĕ nu fi slăbitŭ pe a mea. Am pututu stăpîni durerea ca sĕ scriu, dar nu attâtu pentru ca sĕ scriu cu inima liberă şi voióssă. Precum bucuria ne vine din studie, aşa şi studiele provinŭ din bucurie. Salutare.

Manuscriptulŭ B.

C. Pliniu lui Maximu alu seŭ S.

Si bucuria şi consolatiunea mi le aflu in studie şi nimicu nu e aşia de desfatatoru ca elle, nimicu attatu de tristu ca sĕ nu devină prin elle mai puçinu tristu. Aşia deci turburatu şi de ua indispositiune a socịei melle şi de periculu (homeniloru) mei, chiar de mórtea unora, mĕ refugiĭ în studie, unica liuşurare a durerilorŭ prin care sum în stare sĕ intellegu mai multu adversitaţile, déru sĕ le sufĕr mai cu patientia; mai am anco deprinderea co totu ce amu de datu sĕ trécă prin manele homeniloru sĕ fie mai antei examinatu, judecatu de amicĭĭ

mei şi mai alesu de tine. Prin urmare décă cumva ai fostu attentu, acum întindeţi attentiunea pentru cartea, ce vei recepe cu astă epistolă, fiindu că mĕ temu ca eu de tristeţe sĕ nu fi fostu pré puçinu attentŭ. Putui commanda durerei ca sĕ scriu, dér nu putui scrie cu inima liberă şi bucurósă. Prin urmare precumŭ din studiu provine mulţumirea, aşia din mulţumire studiulŭ (înfloritorŭ).

Manuscriptulŭ D.

Către Maximŭ.

Tótă mulţumirea si consolatiunea mea este in studiulŭ litterilorŭ, pentru că nimicŭ nu é veselu, care să nu fiă şi mai veselŭ prin acésta, nimicŭ aşia de tristŭ, care să nu deviă mai puçinŭ tristŭ prin acestŭ studiŭ. De acea turburatŭ de infirmitatea sociei mele, de pericolulŭ alorŭ mei şi chiar de mórtea unorŭ din ei, am alergatu in sânulŭ studiului, unica mângâere a durerei : elŭ (studiulŭ) mĕ face să intelegŭ mai bine aceste nenorociri şi să le suportŭ cu mai multă pacienţă. Insă am acestŭ obiceiu, ca mai antêiu să supunŭ la judecata amicilorŭ mei, şi mai cu sémă la judecata ta, cea ce am să dau în publicŭ. De acea, décă tu ai fostu cu atentiune altă dată, acum fiĭ cu o indoită atenţiune asupra acestei cărţi, pe care o vei primi cu epistola acesta; pentru că mĕ temŭ, că eŭ fiindŭ fórte tristŭ, cândŭ am scris'o, să nu fi fostŭ puçinŭ atentivŭ la dânsa. Căci am putută comanda dureriĭ mele, ca să scriu; insă n'am pututŭ comanda, ca să scriu cu sufletulŭ liberŭ şi veselŭ. Pentru că dupĕ cum veselia provine din studiu, asemenea şi studiulŭ provine din veseliă. Remâi sănătosŭ.

Manuscriptulŭ A.

C. Pliniu lui Maximu Salutare.

Bucuri'a şi mângâierea mea suntu litterile, şi nimicu altu nu pote fi aşia de veselu, in catu sĕ fia mai veselu de catu dinsele; nimicu asia de tristu, care sĕ nu deviia mai pucinu tristu prin ele. Astufelu in intristarea causata atatu prin sufferinti'a nevestei mele, catu si prin grav'a bola, ba chiar prin mortea unor'a din omenii mei, mi amu cautatu refugiulu in studii, unic'a allinare a durerei, cari me facu se simtiu mai viu nenorocirea, dar se o si supportu cu mai mare rabdare. Obiceiulu meu ânse este ca scrierea ce mi propuiu se dau publicului, s'o suppunu mai ântêiu la critic'a amicilor si mai allesu la a ta. Asia dar, precum alta data, da si d'asta data attentiune la cartea ce vei primi cu acesta epistola, pentru co, eu fiindu tristu, me temu ca nu cumva se fiu datu pucina attentiune. In adeveru, mi amu pututu domina durerea ca se scriu, dar n'am pututŭ-o face cu suffletu veselu si scutitu de griji. Si apoi precum bucuri'a provine din studiu, de assemené studiulu din veselia. Fii sanetosu.

De astă-dată manuscriptulŭ *A* a eșitŭ într'unŭ modŭ maĭ pronunțatŭ înaintea celorŭ-l-alte, dar numaĭ relativŭ.

Observămŭ maĭ întâiŭ o neînțelegere a textuluĭ originalŭ din partea autoruluĭ acesteĭ traducerĭ. Astŭ-felŭ frasa din urmă : «porro ut ex studiis gaudium, sic studia hilaritate proveniunt», a redatŭ-o prin : «Si apoi precum bucuri'*a* provine din studiu, de assemené studiulu *din* veselia.» Că n'a fostŭ în gândulŭ luĭ Pliniu a ḑice acésta, resultă din însușĭ faptulŭ enunciatŭ de dînsulŭ la începutulŭ Epistoleĭ, că a alergatŭ la studiŭ, ca să se mângâe de întristare; va să ḑică studiulŭ n'a resultatŭ din bucurie, de óre-ce Pliniu era tristŭ. Apoĭ «bucuri'*a*» (cu articolŭ) în locŭ de «bucuriă..», ar însemna, că «orĭ-ce bucuriă..», ceea ce arŭ constitui o reflexiune greșită, care nu se póte atribui luĭ Pliniu.

Neînțelegerea vine de acolo, că manuscriptuluĭ *A* i-a scăpatŭ din vedere, că «provenire» însemnéză una cu subiectulŭ «studium» și alta cu «studia.» In întâiulŭ locŭ e luatŭ metaforice, în celŭ-l-altŭ cu însemnare propriă. «Gaudium provenit» va să ḑică «se nasce bucuriă;» iar prin «studia proveniunt hilaritate» se înțelege «studiele înaintéză, facŭ progresŭ, prosperéză prin..,» căcĭ omulŭ, în dispoṣițiune veselă și nedistrasŭ de nimica, îșĭ concentréză tóte puterile spirituluĭ asupra lucruluĭ sĕŭ, și astŭ-felŭ este maĭ productivŭ și ceea ce produce este maĭ bunŭ. Dar și manuscriptele *D* și *C* comitŭ aceeașĭ eróre, numaĭ *B* ghicesce maĭ bine adevĕratulŭ înțelesŭ, dar face acésta cu timiditate și par'că n'arŭ fi sigurŭ de sine, căcĭ pune adausulŭ «înfloritorŭ» numaĭ în parentesă : «precumŭ din studiŭ provine mulțumire*a*, așia, din mulțumire studiulŭ (înfloritorŭ).»

A doua frasă a Epistoleĭ XIX cuprinde treĭ expresiunĭ, carĭ constituescŭ o gradațiune de la maĭ micŭ la maĭ mare : «infirmitate... periculo... morte.» Prima desemnă aci o bólă maĭ ușóră, o indispoṣițiune, a doua o bólă gravă care póte pune viéța în pericolŭ. Manuscriptulŭ *D*, găsindŭ naturalŭ a se servi de «infirmitate,» a datŭ peste o bancă de nisipŭ, la care nu se aștepta, căcĭ «infirmitate» are la noĭ și în francesa, de unde amŭ luatŭ-o, numaĭ înțelesulŭ de «racilă, metéhnă, slăbiciune» (s.e. infirmitate corporală, infirmi-

tăţĭ de ale bĕtrâneţiĭ), adică o deteriorare a unuĭ organŭ, resultată dintr'o bólă nevindecată, care i-a alteratŭ funcţionarea regulată, saŭ deteriorare a întreguluĭ organismŭ din causa scăderiĭ generale a puterilorŭ.

Lăsândŭ la o parte alte infirmităţĭ, carĭ s'aŭ indicatŭ prin subliniare, maĭ observămŭ, că manuscriptulŭ *D* alteréză sensulŭ, traducêndŭ cuvintele «nihilque tam laetum quod his laetius» prin «nimicŭ nu e veselŭ, care să nu fiă şi maĭ veselŭ prin acésta» în locŭ de «nimicŭ nu este atâtŭ de veselŭ, în câtŭ să fiă maĭ veselŭ de câtŭ acestea (studiele).» Asemenĭ erorĭ provinŭ numaĭ din cunóscerea cu totulŭ imperfectă a limbeĭ luĭ Pliniu; altŭ-felŭ s'arŭ fi sciutŭ, că «his» este ablativŭ de comparaţiune cu «quam» subînţelesŭ, şi că prin urmare nu trebue luatŭ cu acelaşĭ sensŭ ca subsequentulŭ «per has.»

Epistola IX.

C. Plinius Urso suo S.

Olim non librum in manus, non stilum sumpsi; olim nescio quid sit otium, quid quies, quid denique illud iners quidem, iucundum tamen nihil agere, nihil esse: adeo multa me negotia amicorum nec secedere nec studere patiuntur. nulla enim studia tanti sunt, ut amicitiae officium deseratur, quod religiosissime custodiendum studia ipsa praecipiunt. vale.

Manuscriptulŭ D.

Către Ursu.

De multŭ nu am luatŭ nici o carte în mână, nici unŭ *stilŭ* (1). De multŭ nu sciu ce este *otiulŭ*, ce este repausulŭ, ce este in fine acea stare de inerţie, care cu tóte acestea è plăcută, de a nu face nimicŭ (2), de a nu fi nimicŭ. Afacerile amicilorŭ mei suntŭ asia de multe, că nu 'mi permitu nici a mĕ repausa, nici a studia. Căci nu este nici unŭ studiŭ asia de importantŭ *pentru care* să se sacrifice datoriele amicitiei, pe cari chiar studiele ne invéţă, că trebue să le păzimŭ cu cea mai mare religiositate. Remâi sănătosŭ.

(1) *Stilu.* Instrumentŭ cu care se serviau cei vechi a scri, elŭ avea doĕ vîrfuri; unulŭ ascuţitŭ, cu care scria (sapa) şi cel altŭ in formă de lopată cu care se serviaŭ a şterge.

(2) *A nu fi nimicŭ.* Adică neavêndŭ nici o insărcinare, nici chiar datoriile amicitiei, ca visite, reunirĭ, etc.

Manuscriptulŭ C.

C. Plinius lui Ursu allŭ seu Salute.

De multŭ timpŭ nimicŭ n'am cititŭ, nimicŭ n'am scrissŭ. De multŭ timpŭ nu sciŭ ce e odihna, ce e liniştea, ce este acea stare de şi *amorţitŭ*, însă totuşĭ plăcută, de a nu face nimicŭ, de a nu fi nimicŭ: attâtŭ multele trebi alle amicilorŭ meĭ nu mĕ lassă nici *sĕ mĕ* odihnescŭ, nici *de a* studia. Caci nicĭ unŭ studiŭ nu este attâtŭ de *scumpŭ, ca* sĕ ne facă a pârăssi datoriele de amicitie, ce studiele ĕnsuşĭ ne invaţă *cŭ sunt legăturĭ sânte de păzitŭ.* Salutare.

Manuscriptulŭ A.

C. Pliniu lui Ursu (1) Salutare.

Este *lungu* timpu *co* n'amu mai pusu man'a pe carte nici pe condeiu; este *lungu* timpu *co* numai sciu ce este nici repausulu nici liniştea, in fine nici chiar acea stare de inactiune asia de placuta: d'a nu face nimicu, d'a nu fi nimicu (2), atatu de multu nenumeratele affaceri ale amicilor nu me ingadue nici se me repausediu nici se studiediu. Coci nici unu studiu nu este d'unu atatu de mare pretiu, in catu pentru dinsulu se desertamu datori'a (*) d'amicu, ce insusi studiulu ne commanda se padimu cu cea mai mare santienia. Fii sanetosu.

(1) Acestui Ursu este scrisa şi epistol'a 9, din cartea IV, unde se vorbesce despre procesulu lui Bassu apperatu de Pliniu.

(2) Adico a nu fi nici *pretoru*, nici *advocatu*, nici *ospete*. nici *salutatoru*, etc.

Manuscriptulŭ B.

C. Pliniu lui Ursŭ alu seu S.

De multŭ nu amŭ luatŭ carte în manâ, de multŭ nu amŭ luatŭ pénna-'mi. De multŭ nu sciu ce 'i *pace-a*, ce 'i repausulŭ, ce este în fine acea stare inertâ derâ desfătătórie, de a nu face nimicŭ, de a nu fi nimicŭ: într'attâtŭ affacerile amicilorŭ meĭ nu 'mi dau passŭ nici *de a mĕ retrage* nici de a studia. Coci nici unŭ studiu nu 'i de atâtu pretiu, *ca* sĕ te facâ a uita indetoririle *(officiósele obligatiuni)* de amiciţie, a cârorŭ *pie* religióse observaţiune este unu praeceptu împusu de studie ensâsi. Salutare.

In precedenta epistolă nicĭ unŭ manuscriptŭ n'a pĕcătuitŭ, proprie vorbindŭ, contra ideilorŭ autoruluĭ; totuşĭ deosebirea între *A* şi între celelalte treĭ este aci maĭ puţinŭ palpabilă în bine.

A începe cu locuţiunea francesă: «Este lungu timpu cŏ... (il y a

(*) Se ḑice «a desertâ *de la* postŭ,» prin urmare şi «se desertamu *de la* datoria.»

longtemps que...)» — Pe «illud iners» *C* îlŭ exprimă prin «acea stare de și amorțită;» «amorțitŭ» este impropriŭ și prea tare. — Pe «quod religiosissime custodiendum studia ipsa praecipiunt,» totŭ *C* îlŭ reproduce fórte neiscusitŭ prin «ce studiele însușĭ ne învață, că sunt legăturĭ sânte de pădițŭ.» *D* scrie «nu amŭ luatŭ... în mână nicĭ unŭ stilŭ (non stilum sumpsi);» ce e dreptŭ în note se explică ce este «stilŭ,» dar și cu notă Pliniu totŭ trebue să se exprime românesce; «stilŭ» arŭ fi nu numaĭ cu totulŭ pedanticŭ și neadaptatŭ timpuluĭ nostru, care nu cunósce acestŭ instrumentŭ de scrisŭ, dar arŭ avea și inconvenientulŭ de a fi acelașĭ terminŭ prin care noĭ moderniĭ înțelegemŭ forma și mișcarea sub care sunt expuse ideile, ceea ce arŭ produce confusiune. — «Nec secedere» pentru Romanĭ era clarŭ; eĭ citindu-lŭ se gândiaŭ îndată la «nec se ad otium conferre,» adiçă nicĭ la încetarea pentru câtŭ-va timpŭ a ocupațiuniĭ cu afacerile, spre a se bucura de óre-care repausŭ. — «Nicĭ de a mĕ retrage» alŭ manuscrisuluĭ *B* nu ne pune înainte cu lămurire aceeașĭ idee, ci ne lasă în vagŭ. Ca să nu îmmulțimŭ desvoltările, refacemŭ noĭ epistola în cestiune, respectândŭ, pe câtŭ se póte, modulŭ în care a fostŭ tradusă de manuscriptulŭ *A*:

De multŭ n'am luatŭ nicĭ carte, nicĭ pana în mână; de multŭ nu maĭ sciŭ ce este nicĭ repausulŭ, nicĭ liniștea, nicĭ în fine acea stare, trîndavă în adevĕrŭ, înse plăcută, de a nu face nimicŭ, de a nu fi nimicŭ: până într'atâta multele afacerĭ ale amicilorŭ meĭ nu mé lasă nicĭ să mĕ repausezŭ, nicĭ să studiezŭ. Căcĭ nicĭ unŭ studiŭ nu este de unŭ atâtŭ de mare prețŭ, în câtŭ pentru elŭ să desertămŭ de la datoriile către amicĭ, datoriĭ, ce însușĭ studiulŭ ne comandă să le păzimŭ cu cea maĭ mare sînțenie.

Epistola VII.

C. Plinius Tacito suo S.

Neque ut magistro magister neque ut discipulo discipulus (sic enim scribis), sed ut discipulo magister (nam tu magister, ego contra; atque adeo tu in scholam revocas, ego adhuc Saturnalia extendo) librum misisti. num potui longius hyperbaton facere atque hoc ipso probare eum esse me, qui non modo magister sed ne discipulus quidem debeam dici? sumam tamen personam magistri exeramque in librum tuum ius quod dedisti eo liberius, quod nihil ex meis interim missurus sum tibi, in quo te ulciscaris. vale.

Manuscriptulŭ D.

Către Tacitŭ (1)

Tu mi-ai trimisŭ o carte nici ca unŭ magistru la altŭ magistru, nici ca discipulŭ la discipulŭ (căci ast-felŭ scriĭ), ci ca magistru la discipulŭ (căci tu eşci magistru, eu din contră, şi pentru acesta mĕ chemi la scólă (la datorie), pe cândŭ eu prelungescŭ saturnalele) (2) Amŭ pututŭ óre să facŭ unŭ elogiu mai lungŭ şi să probeḑŭ prin acésta chiar, că eu suntŭ acela care nu póte fi numitŭ nu numai magistrulŭ tĕu, déră nici chiar discipululŭ tĕu. Voiu lua déră rolulŭ magistruluĭ; si voiu esercita asupra cărţiĭ tale dreptulŭ ce mi ai datŭ; cu atâta mai multŭ, că in timpulŭ acesta eu nu 'ţi voiu trimite nimicŭ dintr'ale mele, asupra cărora să poţi a ţi resbuna. Remâi sănătosŭ.

(1) *Tacitŭ.* Corneliu Tacitŭ, autorulŭ annaleIorŭ (54—130).

(2) *Saturnalia.* Serbătóre annuală in onórea lui Saturnŭ, ele se serbau in ḑilele de 16, 17, 18 Decembrie in memoria egalităţiĭ care a domnitŭ o dată intre ómeni in etatea de aurŭ, cândŭ Saturnŭ locuia Latium. In timpulŭ acestorŭ serbători domnia cea mai mare veselie si libertate; chiar sclaviĭ imbrăcaţi in hainele domnilorŭ lorŭ eraŭ serviţĭ de patroniĭ lorŭ.

Manuscriptulŭ C.

C. Plinius lui Tacitu allu seŭ Salute

Nicĭ ca unŭ professoru unui professoru, nicĭ ca unŭ scholaru unui scholaru (asia scriĭ tu), ci mi trimeţĭ cartea ca unŭ professorŭ unuĭ scholarŭ (căcĭ tu eştĭ professoru şi eu scholaru, şi de aceea mĕ rechiemĭ la schólă, eu care prelungescŭ vacanţiele Saturnalelorŭ). Nu putému sĕ 'ţi scriu mai întortochiatu şi sĕ 'ţi dovedescu chiar prin acésta, că eu nu potu sĕ mĕ ḑicŭ al teu professoru, ba nicĭ chiar al teu scholarŭ? Totuşĭ voi încerca sĕ fiu professorŭ şi voi întrebuinţa assupra cărţiĭ télle dreptulŭ ce mi ai datŭ; şi acésta cu attâtu mai multă plăcere cu câtu nu 'ţi voi trâmitte nimicŭ pe care sĕ te poţĭ resbuna. Salutare.

Manuscriptulŭ A.

C. Pliniu lui Tacitu (1) salutare.

Mi ai tramisu cartea ta nu ca professoru la professoru nici ca scolaru la scolaru (cum mi scrii), ci ca professoru la scolaru (coci tu esti professoru, iar eu scolaru; si d'acea tu me chiami la scola, pe cand eu continuu inco Saturnaliile) (2). Puteamu ore face ua parentese mai lunga si a proba prin insasi acést'a co nu numai nu trebue se me numeseu professorulu teu, ci nici insusi scolarulu teu? Cu tote acestea voiu face pe professorulu si voiu usa cotre cartea tea dreptulu ce mi ai datu cu atatu mai liberu cu catu n'amu de

gându se ti tramittu in acestu timpu nici ua scriere din ale mele *contra* căreia se te poti resbuna. Fii sanetosu.

(1) Toti cunnoscemu, celu pucinu din nume, «*Annalile*» si «*Istoriile*» scrise de Tacitu, dar cea ce se cunnosce mai pucinu este intimitatea lui cu Pliniu. Acest'a se pote vede din urmatorele scrisori adresate lui de autorulu nostru 6 și 20, I; 13, IV; 9, 16, 20, VI; 20, 33, VII; 7 VIII; 10 si 14, IX. — Din present'a epist. se vede co Tacitu tramisese vré ua carte ca s'o censuredie.

(2) *Saturnaliile* erau ua seria de serbatori cari durau de la 17 pêne la 24 Decembre, si se celebrau in onorea lui Saturnu si a etatii de auru, cand a domnitu acestu dieu (dupe traditiunile mytologice). Ele se celebrau cu mancari, beuturi, cu petreceri si jocuri de totu felulu. Caracterulu essentialu alu acestor serbatori se resuma in ua *veselia escessiva, egalitate perfecta, libertate absoluta;* d'acea servulu era ecualu domnului seu, scolarulu professorului, etc. Scolele, tribunalele si mai tote serviciile publice aveau vacantiune in timpulu acestor dile. Astufelu, cand unu scolaru dicea *Saturnalie* intiellegea *vacantii*, etc.

Manuscriptulŭ B.

C. Pliniu lui Tacitu al seu S.

Nici ca unŭ magistru (professore?) unui magistru, nici ca unŭ discipulŭ unui discipulŭ (dupe cum 'mi scriĭ tu), ci ca unŭ magistru unui discipulŭ (côci tu eşti magistrulŭ, iarŭ eu din contra, şi pentru acésta mĕ rechiami la schólă, iarŭ eŭ 'mi intindu anco vacanţiunea Saturnalelorŭ) (1) aşia, ḑicŭ, 'mi trimiseşĭ tu cartea ta. 'Mi fu óre cu putinţă a face unŭ mai lungŭ hyperbatŭ (2) (phrasă întortochiată) şi probá chiar prin acésta că nu sum demnu a fi numitŭ magistrulŭ, dara nici chiar discipulu teu? Totusi 'mi voi asume rolulŭ de magistru şi voi exerce assupra carţei télle dreptulŭ ce 'mi ai datŭ cu attâtŭ mai multă libertate, cu câtŭ nu 'ţi voi trimite nimicŭ in timpulŭ acesta pe ce sĕ ţi poţi resbuna. Salutare.

(1) Saturnale-le — vacantiune — carnavalulu Romanu (de la 17 Dec.)

(2) ὑπερ-βαίνω—ὑπερ-βατὴ λέξις (Aristt) Hyperbatu, inversiune – fig. de gram. (Chassang Dict. grec. Fr. p. 1039)

Epistola către Tacitŭ ne arată pe manuscriptulŭ *A* cu multŭ maĭ bunŭ, atâtŭ în privinţa stiluluĭ, câtŭ şi în ce se atinge de priceperea textuluĭ reprodusŭ.

Relativŭ la formă, noĭ amŭ fi schimbatŭ pe «contra careia se ti poti resbuna (in quo te ulciscaris)» în «pe care se ti poti resbuna,» căcĭ Românulŭ ḑice «mi am resbunatŭ *pe* elŭ». Asemenea, verbulŭ «usare,» construindu-se cu prepoşiţiunea «de», trebuia pusŭ «voiu usa.. *de* dreptulu» în locŭ de «voiu usa.. dreptulu.»

Autoriĭ celorŭ-l-alte manuscripte s'aŭ probatŭ de astă-dată ca nisce novicĭ. Astŭ-felŭ manuscriptulŭ *D* explică în parentesă pe «mĕ chemĭ

la scólă», prin «..la datorie (tu in scholam revocas)», uitândŭ, că tocmaĭ de «scólă» avea trebuință. — Pe «longius hyperbaton» îlŭ reproduce prin «unŭ elogiŭ maĭ lungŭ.» Dar óre printr' «unŭ elogiŭ maĭ lungŭ» se póte adeveri cine-va, că nu póte fi consideratŭ nici chiarŭ de scolarulŭ cuiva? «Hyperbaton» póte fi tradusŭ liberŭ și cu «elogiŭ» saŭ «complimentŭ», dar atuncĭ «elogiŭ» nu maĭ este în stare a justifica conclusiunea următóre, și de aceea trebuia înlocuitŭ prin altŭ-ceva, prin «maĭ neiscusitŭ» saŭ «maĭ neîndemânaticŭ». Pe lîngă acésta cine fuge de expresiunea «parentesă (hyperbaton)», nu trebue să-șĭ închidă cuvintele în parentesă, cum a făcutŭ *D.*

Manuscriptulŭ *B* traduce pe «Nec ut magistro magister, neque.. librum misisti» prin «nicĭ ca unŭ magistru (professore?) unuĭ magistru, nicĭ... așia dicŭ, 'mĭ trimiseșĭ tu cartea ta.» Dar ce maĭ căuta «așia dicŭ» după parentesă? — Să maĭ vorbimŭ de «iarŭ eŭ 'mĭ întindŭ anco vacanțiunea Saturnalelorŭ (ego adhuc Saturnalia extendo)»? — Manuscriptulŭ *C* află equivalentulŭ luĭ «Num potui longius hyperbaton facere»? în «*nu* putémŭ sĕ-țĭ scriŭ maĭ întortochiatŭ,» iar alŭ luĭ «eo liberius», care însemnéză, după tótă lumea cunoscĕtóre, «cu o libertate cu atâtŭ maĭ mare» îlŭ află în «cu atâtŭ maĭ multă plăcere.»

Lectorulŭ a pututŭ observa, cum epistolele reproduse pînă aci aŭ fostŭ fórte scurte. Voiamŭ a cruța cadrulŭ *Analelorŭ*, sciindŭ că ***bunulŭ*** resare și din *micŭ;* înse ostenéla nóstră a rĕmasŭ pînă aci nerespătită. Ne putemŭ aștepta la maĭ multŭ din epistole maĭ lungĭ, unde neapĕratŭ greutățile de învinsŭ sunt maĭ numeróse? Să ne convingemŭ iarășĭ *de visu.*

Ep. VIII.

C. Plinius Romano suo S.

Vidistine aliquando Clitumni fontem? si nondum (et puto nondum; alioqui narrasses mihi), vide, quem ego (poenitet tarditatis) proxime vidi. modicus collis adsurgit antiqua cupresso nemorosus et opacus: hunc subter exit fons et exprimitur pluribus venis, sed imparibus, eluctatusque quem facit gurgitem lato gremio patescit purus et vitreus, ut numerare iactas stipes et relucentis calculos possis. inde non loci devexitate, sed ipsa sui copia et quasi pondere impellitur. fons adhuc et iam amplissimum flumen atque etiam navium patiens, qua sobvias

quoque et contrario nisu in diversa tendentes transmittit et perfert, adeo validus, ut illa qua properat ipse, quamquam per solum planum, remis non adiuvetur. idem aegerrime remis contisque superetur adversus. iucundum utrumque per iocum ludumque fluitantibus, ut flexerint cursum, laborem otio, otium labore variare. ripae fraxino multa, multa populo vestiuntur, quas perspicuus amnis velut mersas viridi imagine adnumerat. rigor aquae certaverit nivibus, nec color cedit. adiacet templum priscum et religiosum : stat Clitumnus ipse amictus ornatusque praetexta : praesens numen atque etiam fatidicum indicant sortes. sparsa sunt circa sacella complura totidemque di. sua cuique veneratio, suum nomen, quibusdam vero etiam fontes. nam praeter illum quasi parentem ceterorum sunt minores capite discreti; sed flumini miscentur, quod ponte transmittitur. is terminus sacri profanique. in superiore parte navigare tantum, infra etiam natare concessum. balineum Hispellates, quibus illum locum divus Augustus dono dedit, publice praebent, praebent et hospitium. nec desunt villae, quae secutae fluminis amoenitatem margini insistunt. in summa nihil erit ex quo non capias voluptatem. nam studebis quoque; leges multa multorum omnibus columnis, omnibus parietibus inscripta, quibus fons ille deusque celebratur. plura laudabis, non nulla ridebis; quanquam tu vero, quae tua humanitas, nulla ridebis. vale.

Manuscriptulŭ D.

Catre Romanŭ.

Ai vĕḍutŭ vro-dată isvorulŭ Clitumnŭ ? (1) Décă nu l'ai vĕḍutŭ ĕncă (și credŭ că nu l'ai vĕḍutŭ, căci almintrelea mi ai fi vorbitŭ de dênsulŭ) vedi-lŭ, eu l'am vĕḍutŭ acum de curêndŭ și 'mi pare rĕu de acestă intârdiere. D'asupra lui se ridică o colină mică, plină de cupressĭ deși si bătrâni. De desubtulŭ acestei coline esse isvorulŭ si curge prin mai multe vine neegale; si dupĕ ce *si-a făcutŭ drumulŭ prin vârtejulŭ de apă, ce 'lu face singurŭ*, formeaḍă unŭ mare *sânŭ* limpede și cristalinŭ, ast-felŭ *că* poți numĕra bani aruncati si petricelele lucitóre din fundŭ. De aci curge nu prin inclinatiunea terrenului, ci prin abundanța si óre cum prin greutatea sa. Isvorulŭ acum este unŭ fluviu destulŭ de mare, care ar putea suporta chiar nave; cari dirigêndu-se in directiuni contrariĭ *potŭ să le lase* a descinde séu a urca, asia de rapide in câtu *in partea* in care scoboră, desi pe unŭ terrenŭ planŭ, nu are însă trebuință de adjutorulŭ lopețilorŭ; iarŭ în susŭ nu se pote urca de cât cu mare anevoință, cu lopeți si prăjini. Si una si alta ó plăcutŭ pentru cei cari plutescŭ de plăcere si *distractie*, pentru că potŭ varia *labórea* cu *otiu'u* si *otiulu* cu *labórea*, dupĕ cum plutescŭ *in cursulŭ apei* (in susulŭ séu in josulŭ apei). Țermurile suntŭ acoperite de o mulțime de frasini si pleopi; pe cari apa translucidă a rîului *lasă se pótă* numera sub imagina lorŭ verde si ca *resturnati cu vârfurile in josŭ*. Răcéla apei concură cu a zăpeḍiĭ si nu-i cedéḍă nici in colóre. Nu departe este unŭ tem-

plu vechiu și veneratŭ. Aci este si statua lui Clitumnŭ, imbrăcată si ornată cu toga pretexta. *Difcritele obiecte de oraculu* arétă unŭ Ďeŭ favorabilŭ și preďicĕtorŭ. Impreјuru suntu mai multe temple mici, fiecare avêndu-șĭ ďeulŭ sĕŭ; fiecare veneratiunea sa, fiecare *renumele* seu; unele chiar si isvorulŭ sĕu. Afară de *acele* care é ore-cum părintele celorŭ alte, mai suntŭ altele mai mici *despărțite* de celu mare, tóte ensă se unescŭ cu fluviulu si se trecu pe o punte. Acésta este limita intre celu sacru si intre celu profanŭ. In partea de susŭ é permisŭ numai a naviga, in partea de josŭ e permisŭ si a inota. Hispellati (2) cărora divulŭ Augustŭ a datŭ acestŭ locŭ in darŭ, oferă gratis aceste băi si chiar ospitalitate. Asemenea se află aci multe vile, cari *atrase* de frumusețile rîului, *i-au acoperitŭ* țermurile. Intr'unu cuvîntŭ nu este nimicŭ aci, in care să nu găsesci o plăcere. Aci vei putea să studieďi si să citesci pe tóte columnele si pe toți păreții multe inscriptiuni ale multora, prin cari se onoréďă Ďeulŭ si *fontâna*. Tu vei admira multe, vei avea să rîďi de unele; déră tu a căruia bunătatea este asia de mare, nu vei rîde de nici una. Remâi sănătosŭ.

(1) *Clitumnu*. Rîușorŭ in Umbria, a cărui apă dupĕ vorbele lui Virgiliu albia pĕrulŭ animalelorŭ cari bea din apa lui.

(2) *Hispellați*. Mica colonia in Umbria. Umbriĭ cari ținŭ de *Osci* Sabeliani se numescŭ de Plinu (III, 14) *gens antiquissima Italiae*. Originea acestui poporŭ a datŭ nascere la cercetări fórte interesante, astfelŭ că s'a probatŭ, că limba Umbrică a fostŭ unŭ idiomŭ Italicŭ, însă cestiunea ethnologică a remasŭ incă nehotărâtă. Umbriĭ (amra, nobili, viteji) ocupaŭ pămêntulŭ situatŭ la resĕritulŭ Etruriei si eraŭ insemnați prin amórea independenței locului lorŭ natalŭ și a rivalități dintre cetățile lorŭ Pliniu h. naturalis (III, 14) innumĕra incă pe timpulŭ sĕu in Umbria 47 de popóre deosebite; ast-felŭ a fostŭ pênă in secol. al XV starea normală a Romaniei și Picenului (marché d'Ancône) cu locuitoriĭ lorŭ cu totulŭ liberi și eu municipiĭ gelóse între dânsile.

Manuscriptulŭ C.

C. Plinius lui Romanus allu seu Salute.

Vĕďutai vre ua dată *fontâna Clitumnu?* dacă nu ăncă (și 'mi vine se credu că nu, altu-felu mi ai fi spussŭ) caută de veďi acea fontână, ce eu (și 'mi pare reŭ de întârďiere) veďui de curândŭ. Unŭ micŭ dealŭ se ridică acoperitŭ de ua *întunecóssă* pădurice de vechiĭ cupreși; de sub pólele lui cură unŭ isvorŭ ce se strecoră pin mai multe vine nu de aceașĭ mărime, și *luptându-se face ua vâltóre* alŭ cărui latŭ *sinŭ* pare așia de *sticlossŭ* și de purŭ, în câtŭ póte cineva numarà bănișoriĭ aruncațĭ și petricelele lucitóre. De aci e împinsă nu de prăvălirea locului, ci prin enseșĭ mărimea și greutatea sea; abia a isvorîtŭ și ua veďi deja fluviu mare, ce pórtă chiarŭ năvĭ, carĭ *cândŭ sĕ întêmpină, mergându în sussŭ și în jossŭ, trecŭ una pe langa alta.* Apa 'i asia de puternică *că pin strîmtorĭ unde 'i cursulŭ mai rĕpede,* de și loculŭ e șesŭ, lopețile suntŭ de prissossŭ *și totŭ pe acolo* este fórte greu a 'lu sui cu lopețile și cu

parĭĭ. *Cându te plimbĭ pe ellŭ, ca sĕ te jocĭ* și să petrecĭ, e plăcutŭ sĕ trecĭ dupĕ cum appucĭ cursulŭ, de la ostenélă la repausŭ și de la repausŭ la ostenélă. Rîpele suntŭ îmbrăcate de mulțĭ frassenĭ si de mulțĭ plopĭ, carĭ ca și cufundațĭ le numerĭ verdea *lorŭ umbră* în apa străvĕḑĕtóre. Recéla eĭ sĕ întrece cu acea a zepeḑei, și pentru colóre totŭ așia. Lângă dĕnsa este unŭ templu vechiu și *religiossŭ* : stă Clitumnŭ ensușĭ îmbrăcatŭ și ornatŭ de pretexta : este unŭ ḑeŭ ajutătorŭ și oracolele ne spunŭ, că preḑice viitorulŭ. Templu e înconjuratu de altare : fie-care 'și are Ḑeulŭ sĕu, inchinăciunea și numele sĕu; unii aŭ chiarŭ și *fontâncle* lorŭ. Căci afară de aceia ce este ca și mama cellorŭ alte sĕ mai vĕdŭ unele mai mici *din căpătaie deossebite*, daru carĭ sĕ amestecă cu rîulŭ, ce se trece pe unŭ podŭ. Acesta e unŭ hotarŭ între ce e sacru și profanŭ : căci în sussŭ de podŭ nu e voe de câtŭ a merge cu nava, în jossŭ însă șĭ a înota. Scăldătórele Hispelate cărora divulŭ Augustŭ le aŭ dăruitŭ acellŭ locŭ, presintă publicului bae fără plată și adăpostŭ. Suntŭ ville pe malurĭ, carĭ *urmărindŭ încantecu̇lŭ* fluviului *staŭ* pe margine. Din tote lucrurile ai *sĕ capețĭ* aci plăcere. Căci chiarŭ vei putea studia : vei citi multe scrisse ale multora pe tóte columnele și pe toțĭ părețiĭ, în carĭ sĕ serbésă acea *fontână* și acellŭ Ḑeŭ. Vei lauda mai multe, vei rîde de unele; seu mai bine, cum 'ți cunoscu bunătatea, nu vei rîḑe de nici una. Salutare.

Manuscriptulŭ A.

C. Plinu lui Romanu (1) Salutare.

Ai vediutu óre vre ua data isvorulu Clitumnu (2)? Daca nu l'ai vediutu inco (si o crediu co nu; altu-felu mi ai fi vorbitu despre elu), veḑi-lu. Eu l'amu vediutu numai de curêndu (si mi pare forte reu de acesta intardiare). Se face unu dealu nu pré mare, accoperitu d'unu dissisiu de cyparosi betrani si stufosi, unu isvoru ese de subtu acestu dealu si se strecora pe mai multe vine inegale, și care, indata ce se vede liberu, formedia unu *lacu* d'ua mare intindere, care este asia de puru si cristalinu *co* poti numera banutii aruncati si petricelele lucitore. D'aci curge mai departe nu prin inclinatiunea locului ci prin cantitatea si ore-cum greutatea apei sale. Pêne aci elu era unu simplu isvoru si acum este deja unu riu forte mare si chiar navigabilu, unde vasele plutitore se incrucisedia si trecu unele pre lunga altele, in diverse directiuni fora se s'attinga; este asia de puternicu, *co* la vale n'ai trebuintia de vêsle, de si *solulu* nu este inclinatu, dar iarasi en sus inaintedi cu mare anevointia cu tote veslele si prajinile (3). Navigatiunea en ambele sensuri ale riului este placuta pentru cei ce voescu se petreca si se faca exercitiu, coci ei potu varia *laborea* cu repausulu, repausulu cu *laborea*, dupe directiunea ce iau. Malurile suntu umbrite d'ua multime de frassini si plopi, pe cari transparentulu riu i reproduce intr'unu tablou verde asia de exactu *co ai putéa se credi co i vedi in fundulu riului (in reali-*

tate). Ap'a i rece ca zapad'a si nici culorea nu *differa*. In vecinatatea lui s'affla unu templu anticu si respectatu, unde s'affla Clitumnu insusi in piciore, imbracatu si impodobitu cu pretexta (4). Oraculele (5) *lu dau* ca p'ua divinitate prompta *a da* ajutoru si chiar predicĕtore. Prin pregiuru s'affla mai multe altare si totu atatia diei. Fia-care dieu si are cultulu, numele, ba unii chiar si isvorele lor. Coci, afara de isvorulu principalu care este ca ua mama a tuturor celor-lalte suntu inco si altele mai mici, cari isvorescu din differite locuri, dar se versa in riu, *peste care* este construitu unu podu, *care* formedia limitea dintre partea cea santa *de* cea profana (a riului Clitumnu). Din sus se permitte numai a naviga, din jos ânse si a innota (6). Ispellatii (7), carora divulu Augustu a datu in daru acelu locu, offera la tota lumea bai si intretinere (8). S'affla si ville, cari se insira pe tota marginea incantatorului riu. In scurtu, nu vei gasi nimicu care se nu ti faca placere. Coci poti chiar se studiedi aici; vei citi multe inscriptiuni scrise de differite persone pe toti stîlpii, pe toti paretii, prin cari se celebra isvorulu si dieulu lui. Vei lauda multe din ele, *ti* vei ride de unele; dar nu, tu nu vei ride de nici un'a, dupe catu cunnoscu blandeti'a ta naturala. Fii sanetosu.

(1) Nu se scie daca acestu *Romanu este Voconiu Romanu* (Ep. 5, I), sau *Firmu Romanu* (Ep. 19, I), sau chiar unu alu treilĕ.

(2) *Clitumnu*, unu riu alu Umbriei, da la orasiulu Mevania (adi Bevagna) in riulu Tinia (adi Topino) care la rôndulu seu se versa in Tibere. Adi Clitumnulu e unu pêrêu pe cand in vechime era unu indestulu de considerabilu si din cele mai deliciose, cum se pote vedé din differitele amintiri facute de Virgiliu, Propertiu, Suetone si mai allesu din present'a epistolă. — *Virgiliu* dice : «... albi, Clitumne, greges, et maxima taurus Victima, soepe tuo perfusi flumine sacro.» (Georg II, 146) (Albele oitie si taurulu, nobil'a victima, scaldati in undele tale, Clitumne.) — Propertiu d'asseminé : «Qua *formosa* suo Clitumnus flumina luco Integit, et niveos abluit unda boves.» (II, 19) (In divin'a padure care umbresce *frumosele* unde ale Clitumnului, unde se recorescŭ boii cei albi ca néu'a.) — Suetone dice co Caligul'a se ducea la Mevani'a ca se visitedie padurea si riulu Clitumnu (cap 43) — Se credea, co boii cari beau din ap'a acestui riu deveniau *albi*. Era dedicatu lui Joue (Jupiter Clitumnus) alu carui templu s'affla pe malulu despre padure. La serbatori i s'adducea spre sacrificiu : *vinu, oliu, placinta* si mici monete numite *stipes* ce se aruncau in isvorulu riului. Amu tradusu acesta moneta prin deminutivulu *banutiu*.

(3) Luntrasii se serva de duoe feluri de instrumente pentru mênarea vasului : *vêslele* si *prajinile* (sau perticile or parii). Prajinile servescu atatu la mênarea vasului catu si la incercarea apei.

(4) *Pretexta* (praetexta toga) era ua toga sau ua mant'a lunga, cum e acea a judecatorilor nostri, cand s'affla in exercitiulu functiunei lor, dar alba si cusuta pe margini cu purpura. Ea era purtata de baetii patricianilor pêne la etatea de 17 anni, de fete pêne la casatoria, de preoti si de magistrati in ceremoniile publice Clitumnu dar pote co era consideratu ca dieulu protectoru alu innocentiei.

(5) Oraculul propriu disu era, dupa credinti'a anticilor, respunsulu predicĕtoru ce dau dieii la intrebarile ce li se facea.—Oraculu se numia si loculu unde se dau aceste respunsuri, cum *temple, pesteri, paduri*, etc. Printre cele mai celebre oracule ale anticitatii fura oraculul lui

Joue de la *Dodona* (ın Epiru) si de la Olympı'a (ın Peloponesu), alu luĭ Apolline la Delfi, Sybıll'a de Cume (ın Italı'a) etc. Este ânse sı alta specıa de oracule, adico unu felu de dıvinatıune prin sortı (sortes), coci se dau pe table de sortı sau prın deschıderea la ıntemplare a unei carti, cum se face adı la noı cu deschıderea evangeliuluı la finele *Masluluі*. Cartıle cele mai ıntrebuintiate in vechime erau operıle luı *Omeru, Virgılıu*, etc.

(6) Or-ce attıngere cu corpulu desbracatu se considera ca ua profanare a apelor santite. (Vedı la Epıstola 20, VIII).

(7) «*Ispellu*,» numıtu sı «*coloni'a Julia*» (adı Spello) in Umbrı'a era ua colonıa romana de mare ımportantıa.

(8) Intretınerea cu totu necsssariulu pentru baı.

Manuscriptulŭ B.

C. Plinıu lui Romanŭ al sĕu S.

Vĕdiut'ai vre uă dată *fontâna* (isvorulŭ??) *Clitumnŭ?* (1) decŏ nu ancă (și credŭ că nu; côci altfeliu 'mi ai fi narratŭ) vedi astâ *fontânŭ* ce eu ('mi pare rĕu de întardiere!) maĭ dĕ una di vĕdui. Ua ınica collinŭ se înalţâ *longa dênsa, prin* anticĭ cupreşi, pădurósa şi *ıntunecósŭ*. Subt ea, éssŭ unŭ *capŭ de rîŭ*, ce sĕ scurge în vĕne mai multe darŭ inequalĭ şi *dupŏ uă luptâ*, sĕ aduncește într'unŭ crovŭ (2), allŭ cărui latŭ *sinŭ* pare *sticlosŭ* şi purŭ, aşia *cŏ* poţi numĕra bănişoriĭ aruncaţĭ şı petricelelle lucĭtóre. Apoi de aci, nu din causa prevălirei locului, ci pin ensâşi abundantia şi *ca sĕ dicu aşa pondulŭ* (greutatea) apelorŭ selle, este împinsŭ înainte. Abia 'i *fontâna*, şi deja devine pe deplinŭ unŭ fluviŭ, ce chiarŭ suffere (1) naıle, pe cari, *cândŭ sĕ întimpinâ şi cândŭ pin directiunĭ contrariĭ tindind în dıverse (oppuse) locurĭ*, trecŭ una lunga alta, *ellu le transmitte* şi *suppórtâ*. Attatŭ de putinte că *pin strimtorĭ unde e cursulŭ mai repede*, deşi *solulŭ* e planŭ (pe locŭ şessŭ) *râmıle* (lopeţile) *numai suntu de adjutorŭ* spre a mâna mai iute, şi, totŭ aşia, este fórte greŭ de învinsŭ cŭ râmi şi parĭ, căndŭ mergĭ în susulŭ apei. Este plăcutŭ, şi una şi alta, candŭ pluteşti *de jocŭ* şi *de petrecere*, dupo cum ai apucatŭ cursulu, a varia *labórea* cu repausulŭ (1), repausulŭ cu *labóre*. Rîpele suntŭ *invĕstmentale* de mulţi frasini, de mulţi plopĭ ce apa transparinte ca pe nisce verdi imaginĭ afundate le *numărâ*. Pentru recélâ, apele s'arŭ întrece cu néua şi pentru colóre nu 'i cedésâ. Alâturea este (zace) unŭ templu vechiu şi *religiosu*: stâ aci ĕnsuşi Deulŭ Clitumnu âmbrâcatŭ şi ornatŭ de pretexte: ni'lŭ indicâ oraculele ca dıvinitatea adjutatóre (favorabilă) (2) şi predicătorŭ de ursite; respândıte ımprejurui suntŭ mulţime de altare, fie-care cu al seŭ Deŭ. Fiecare 'şi are cultulŭ, numele sĕŭ şi câte va chiarŭ *fontâni*. Coci afarâ de asta *fontâna* ca şi ua mama a cellorŭ-alte, mai suntŭ altele mai ınicĭ cu (căpătaie) sorginţĭ dıfferite; dérŭ sĕ amestecâ cu fluviu, ce sĕ trece pe unŭ podŭ. Acesta 'i *unŭ termenŭ* (hotarŭ) între ce e sacru şi profanŭ. In partea cea mai de susŭ este concessŭ numai a naviga, în cea inferiórâ şi a înota. Bâile *Hispellates (1)*, *cărora* divulŭ Augustŭ le a datŭ în darŭ

acellŭ locŭ, offerŭ gratuită (1) scăldare publicului, offerŭ *hospitalŭ* adăpostŭ. Mai sunt ânco şi ville, *carĭ attrasse* de al rîului incantecŭ staŭ înşirate pe margine. In fine nimicŭ nu este din care sĕ nu poţi căpăta (2) plăcere *(voluptate)*, chiarŭ vei avé ceva de studiu : vei citi multe scrisse alle multora pe tóte columnele, pe toţĭ păreţiĭ, în carĭ sĕ celebră acea *fontâna*, acellŭ Ḑeŭ. Mai multe vei lauda, de unele vei rîde, cu tóte cŏ, *cu adevĕrŭ vorbindŭ*, te sciu asia de humanŭ *cŏ* de nicĭ una nu vei rîde.

(1) Clitumnu, 'si are sorgintea lunga Spoleto (statele bissericei), se unesce cu Tepino si se vérsa in Tibru in dep. de Perugia.

(2) crovŭ, fórte usitatu de ţerrani (Mehedinţi-Lupóia) in astu sensu—sapatura, aduncime, unde se strînge apa — crovŭ de cânepa, de ratie . etc., unde se mollie cânepa, se scalda raţele — lipsesce in Dict. si Glos Acad. — de ce ?

(1) n'are passu, nu 'i passa de năi, este mai tare ca elle le sustine.

(1) a scaimba labórea in repausu, repausulu in labóre...

(2) praesens, care este presinte, ascultatóre adjutatóre, cand i'se facu rugi.

(1) Hispellum, colonia Julia (in Umbria) asta-di Spello lunga Foligno.

(1) publice — adico in publicu, la toti, ori si cui, gratuitu.

(2) capată — capio — accipio.

Traducerea epistoleĭ din urmă adresată luĭ «Romanŭ», cum aŭ făcut'o manuscriptele *B*, *C* şi *D*, e greşită şi fórte slabă, în câtŭ nu póte suferi compararea cu a luĭ *A*. Dar şi la acesta sunt câte-va de rectificatŭ, cu tóte că nu în fondulŭ Epistoleĭ. Relevămŭ pe cele maĭ principale. — În locŭ de «accoperitu d'unu dessisiu (couvert d'un..)» construcţiunea română cerea «. . cu unu . .» –Nu «pe mai multe vine», ci «prin mai multe. .»–Pentru «unu lacu d'ua mare intindere (lato gremio patescit)» arŭ fi fostŭ maĭ esactŭ «o albiă» saŭ «unŭ basinŭ. .», lăsândŭ afară «care este» ce urmézā, ca de prisosŭ, şi spre a evita repeţirea luĭ «care», întrebuinţatŭ deja cu puţinŭ înainte.— Asemenea amŭ fi doritŭ «aşa de . . cristalinŭ, în câtŭ» iară nu «asia de . . co (si . . que)».–«Pe cari transparentulu riu i reproduce intr'unu tablou verde asia de exactu co (iarăşĭ în locŭ de «în câtŭ», ca şi în alte locurĭ) ai puteá se credi co i vedi in fundulu riului (in realitate)» este maĭ multŭ o explicare de câtŭ o reproducere a luĭ «quas perspicuus amnis velut mersas viridi imagine adnumerat;» se putea ḑice maĭ simplu şi maĭ ad litteram «pe carĭ transparentulŭ rîŭ îĭ reproduce întocmaĭ în fundulŭ seŭ cu aspectulŭ lorŭ celŭ verde,» saŭ ceva apropiatŭ de acésta.—«Ap'a i rece ca zapada si nici culó-

rea nu differa». Fiindŭ-că «certaverit» s'a redatŭ liberŭ prin «este», era logicŭ, ca să se urmeze în acelașĭ modŭ și cu următorulŭ «(nec color) cedit;» astŭ-felŭ amŭ fi avutŭ: «apa e rece și albă ca néua.» — «Nu differa» e prea liberŭ fără necesitate și nicĭ formalŭ destulŭ de esactŭ, căcĭ ţine loculŭ luĭ «nu diferă de colórea zăpeḑiĭ;» se impunea așa dar păstrarea maĭ strictă a textuluĭ, care pentru «rigor aquae certaverit nivibus, nec color cedit» ne arŭ da «apa luĭ se intrece cu néua în rĕcélă, și nici albéța eĭ nu rĕmâne maĭ pe josŭ». — «Oraculele lu *dau* ca p'ua divinitate prompta a *da* ajutoru si chiar predicetore (praésens numen atque etiam fatidicum indicant sortes». Maĭ clarŭ arŭ fi fostŭ «Oraculele lui;» apoi trebuia evitatŭ «a da..» după «lu dau», puindu-se în locu-ĭ «a venì în . .» — «Peste *care* este unu podu (quod ponte transmittitur)», după ce aŭ maĭ precesŭ doĭ «care;» celuĭ din urmă putea lua loculŭ «acesta», începêndŭ de la elŭ o nóuă proposiţiune. — «Limitea dintre partea cea santa *de* cea profana (terminus sacri profanique)» nu e bine, ci «dintre . . cea sântă si cea profană.» — «Dar nu, tu nu vei ride de nici un'a, dupe catu cunnoscu blandeti'a ta naturala (quamquam tu vero, quae tua humanitas, nulla ridebis).» Aci trebuia permutatŭ șirulŭ proposiţiunilorŭ și, lăsândŭ afară adausulŭ «naturala» ca banalŭ, căcĭ blândeța este neapăratŭ «naturala» ca și rĕutatea, să se ḑică: «dar nu, tu — pe câtŭ cunoscŭ blândeța ta — nu veĭ rîde de nicĭ una.»

Ep. XX

C. Plinius Gallo suo S.

Ad quae noscenda iter ingredi, trasmittere mare solemus, ea sub oculis posita neglegimus, seu quia ita natura comparatum, ut proximorum incuriosi longinqua sectemur, seu quod omnium rerum cupido languescit, cum facilis occasio, seu quod differimus tanquam saepe visuri quod datur videre, quotiens velis cernere. quacumque de causa, permulta in urbe nostra iuxtaque urbem non oculis modo sed ne auribus quidem novimus, quae si tulisset Achaia, Aegyptos, Asia aliave quaelibet miraculorum ferax commendatrixque terra, audita perlecta lustrata haberemus. ipse certe nuper quod nec audieram ante nec videram audivi pariter et vidi. exegerat prosocer meus ut Amerina praedia sua inspicerem. haec perambulanti mihi ostenditur subiacens lacus nomine Vadimonis : simul quaedam incredibilia narrantur. perveni ad ipsum. lacus est in similitudinem

iacentis rotae circumscriptus et undique aequalis: nullus sinus, obliquitas nulla, omnia dimensa, paria et quasi artificis manu cavata et excisa. color caerulo albidior, viridior et pressior, sulpuris odor saporque medicatus, vis qua fracta solidantur. spatium modicum, quod tamen sentiat ventos et fluctibus intumescat. nulla in hoc navis (sacer enim), sed innatant insulae, herbidae omnes harundine et iunco, quaeque alia fecundior palus ipsaque illa extremitas lacus effert. sua cuique figura ac modus : cunctis margo derasus, quia frequenter vel litori vel sibi inlisae terunt teruntarque. par omnibus altitudo, par levitas; quippe in speciem carinae humili radice descendunt : haec ab omni latere perspicitur eademque suspensa pariter et mersa. interdum iunctae copulataeque et continenti similes sunt, interdum discordantibus ventis digeruntur, non numquam destitutae tranquillitate singulae fluitant. saepe minores maioribus velut cumbulae onerariis adhaerescunt, saepe inter se maiores minoresque quasi cursum certamenque desumunt; rursus omnes in eundem locum adpulsae qua steterunt promovent terram et modo hac modo illa lacum reddunt auferuntque ac tum demum, cum medium tenuere, non contrahunt. constat pecora herbas secuta sin in insulas illas ut in extremam ripam procedere solere nec prius intellegere mobile solum, quam litori abrepta quasi inlata et imposita circumfusum undique lacum paveant; mox quo tulerit ventus egressa, non magis se descendisse sentire, quam senserint ascendisse. idem lacus in flumen egeritur, quod, ubi se paulisper oculis dedit, specu mergitur alteque conditum meat, ac si quid, antequam subduceretur, accepit, servat et profert. haec tibi scripsi, quia nec minus ignota quam mihi nec minus grata credebam. nam te quoque, ut me, nihil aeque ac naturae opera delectant. vale.

Manuscriptulŭ A.

C. Pliniu lui Gallu (1) salutare.

Noi avemu obiceiulu de a face callatorii departate, d'a trece marea ca se cunnoscemu lucruri ce negligemu cand s'affla sub ochii nostri, sau pentru co natur'a nóstra este astufelu ca nepassatori pentru cea ce este apprope de noi, se cautamu cele departate; sau pentru-co dorinti'a de or-ce lucru langedicsce, cand *occasiunea* este lesniciosa, sau co noi amênamu mereu a vedé togma cea ce se pote vedé de atatea ori de cate ori amu voi se privimu cu attentiune. Din or-ce causa, in orasiulu nostru si in vecinetatea lui s'affla forte multe lucruri pe cari nu numai co nu le cunnoscemu din vedere, ci nici chiar din audiu, despre cari amu fi auditu. amu fi cititu si rescititu, si pe cari chiar le amu fi visitatu, daca s'ar fi afflatu in Achaia (2), in Egyptu, in Asia sau in verce alta terra bogata in minuni si care se lauda cu den*sulu*. Celu pucinu eu amu afflatu numai de curêndu si totu d'ua data amu vediutu cea ce nici nu audisemu nici vediusemu mai nainte. — Buniculu nevestei (3) mele me invitase

se visitediu proprietatile sale Amerine (4) Preumblându-me prin ele mi s'areta in ua *adûncatura* unu lacu numitu Vadimone (5), totu d'ua data mi se spune despre elu lucruri de necrediutu. Ajunsei chiar la dinsulu. Elu este de tote partile rotundu si are form'a unei rote culcate: n'are nici unu coltiu, nici ua strâmbatura, tote partile suntu proportionate, ecuale, casi cum ar fi taiate si lucrate de man'a unui artistu. Culorea lui este mai *palla* (6) de catu azuriulu si bate in verde, d'acea este mai pucinu transparenta (de catu acea a apei pure); elu are mirosulu si gustulu *sulfului*, ap'a lui pote vindeca fracturile (7). Intinderea lui este micŭsiora, cu tote acestea este espusu actiunei ventului si radica valluri. Nici unu vasu nu plutesce pe elu (coci este *consacratu*) (8), dar plutescu insule, cu totulu accoperite de trestia, de papura verde si de totu ce se gasesce in baltile *stufose* si chiar pe marginile lacului. Fia-care insula are form'a si marimea sa propria, tóte au marginile rase, coci ele se rodu frecandu-se intre sine sau lovindu-se adesse de malu. Tote au ua profundime si ua usiurintia egale; coci radecin'a lor, in forma fundului unei nave, s'affunda pucinu in apa, in catu se vede fórte bine de tote partile, si s'affla totu p'atata in apa pe catu si d'asupra apei. Cate ua data se unescu si se impreuna astufelu, in catu formedia unu felu de continentu; alta-data venturile contrarii le imprastia in tote partile; uneori, fora se fia batute de ventu, plutescu in liniste un'a cate un'a. Adesse cele mai mici s'allipescu de cele mai mari, ca luntrile la corabiile de transportu; adessé mari si mici intreprindu unu felu de allergare si de concurrentia intre sinesi; apoi impinse din nou tote in unu singuru locu, prolungescu continentulu in partea unde s'au opritu, si prin acésta ele ascundu si areta lumnisiulu lacului, cand d'ua parte cand d'alt'a, si numai cand au occupatu midiloculu lacului, nu 'lu micŭsioredia. Se vedu adesse ori vite cari, luandu-se dupe érba, inaintedia in acele insule, crediêndu co inaintedia in cea mai de pe urma parte a ripei, si cari simtu co so'ulu se miçca numai dupe ce dispartite de malu se vedu cu spaima impressurate de tote partile de apa, cum ar fi transportate si duse pe unu vasu in midiloculu lacului, esindu apoi indata la malu, in partea unde ventulu le a purtatu, ele simtu totu asia de pucinu esirea pre catu de pucinu au simtitu intrarea Acestu lacu se scurge in unu riu, care, dupe ce s'a aretatu pucinu, *descinde* in ua pescera si se duce de se ascunde sub pamentu: si daca, inainte d'a se ascunde, *a primitu* ceva, 'lu pastredia si 'lu adduce din nou la aretare. Ti scrisei despre acestea, pentru co eramu incredintiatu co ti voru fi totu pre atatu de necunnoscute pre catu si de placute; coci tie, cum si mie, nimicu nu ti place mai multu de catu operele naturei. Fii sanetosu.

(1) Vedi Epistola 17, II.
(2) Adica *Greci'a* propriu disa;
(3) *Fabatu*, caruia este adressata scrisorea 10, VIII, etc.
(4) *Ameria* (adi Amelia) nu departe de Rom'a, *Cellariu* sustine co «praedia merina (pro-

prietatile Amerine)» se numia astufelu nu dupa orasiulu Ameria de la stang'a Tiberelui (la marginile Umbru), ci de la castellulu Amerinu la drept'a fluviului (in Etruria), intre riurile Nare si Falerii.

(5) Dupe Harduinu laculu Vadimone s'ar numi astadi *Lago* di Bessanello.

(6) Acestu locu a fostu commentatu in differite moduri — Culorea apei curate este azuriulu (ceruliulu) transparentu. Ap'a lacului Vadimone nefiindu pura nu putea fi d'unu albastru azuriu, ci d'unu albastru care batêndu in verde e mai pucinu transparentu

(7) Schaeferu observa co acesta vindecare se facea pote prin incrustatiune, cea ce se intempla mai adesse-ori.

(8) Amu vediutu mai sus (Ep. 8, VIII) co nu era permisu d'a innota cu corpulu in apele consacrate unei divinitati; aci vedemu co nu era permisu nici chiar de a naviga, de ore-ce Vadimone era consacratu unei divinitati, despre care Pliniu nu ne vorbesce nimicu.

Specimenele de Epistole ale manuscriptelorŭ *B*, *C* și *D* sunt cu totulŭ de condemnatŭ. Ele facŭ în unele locurĭ fiasco completŭ, după ce și în generalŭ autoriĭ lorŭ se arată lipsițĭ de cunoscințele necesare în așa gradŭ, în câtŭ se miră cine-va cum de n'aŭ căutatŭ a se pregăti maĭ bine, înainte de a se presenta ca concurențĭ. De aceea amŭ renunțatŭ a le maĭ reproduce alăturea cu *A* și a maĭ ține sémă de ele.

Manuscriptulŭ *A* se menține cu o mică eróre, incorecteţe de stilŭ și improprietățĭ de expresiunĭ. Să ne mulțumimŭ cu consemnarea expresă numaĭ a unora dintre ele.

«Cand occasiunea este lesniciosa» pentru «cum facilis occasio» nu este completŭ expresŭ în româna. Pliniu, ḑicêndŭ «occasio», după ce «omnium rerum (cupido languescit)» a precesŭ așa de aprópe, a sub-înțelesŭ pe «earum rerum», pe cândŭ în româna nu vine bine a sub-înțelege dupe «occasiunea» pe «de orĭ-ce lucru», ci «de a o (dorința) satisface» orĭ «implinì.»—«Si care se laudă cu den*sulu* (commendatrixque terra).» Confusiunea provocată de «cu densulu» dispare, dacă se pune «.. cu dens*ele*» adică cu acele «minuni (miraculorum),» maĭ susŭ menționate.—«Mi s'areta in ua adûncatura unu lacu (mihi ostenditur subiacens lacus).» «Adûncatura» pentru «subiacens» este nepotrivitŭ, prea tare; posițiunea de unde a vĕḑutŭ Pliniu laculŭ fiindŭ învederatŭ maĭ susŭ, precum dă a înțelege prin «ub» adausŭ la «iacens,» expresiunea «în vale» saŭ ceva corespunḑĕtorŭ se oferia maĭ de sine.— «Culorea lui este maĭ pal*la* (color albidior).»

De ce nu românesculŭ «. . albiă,» saŭ «albicióśă,» orĭ «maĭ deschisă,» în loculŭ franțuzesculuĭ «pâle» ? — Trecemŭ peste «(gustulu) sulfului (sulpuris odor)» pentru «. . sulfuruluĭ.» — «Vis qua fracta solidantur» se redă prin «Ap'a lui pote vindeca fracturile.» Înțelegemŭ traducțiunea liberă, cândŭ nu se póte altŭ-felŭ; aci înse nimicŭ maĭ simplu de câtŭ a se ḑice ad litteram «proprietate» saŭ «însușire prin care se vindecă . .» – «Consacratu» pentru «sacer» se potrivesce numaĭ cu adausulŭ «uneĭ divinitățĭ» saŭ «ḑeŭ»; altŭ felŭ «sacru».—Pentru ce «baltile stufose», cândŭ textulŭ are «*fecundior* palus»? Nu «prolungescu continentulu (promovent terram)», ci «prelungescu . .»— «Si cari simtu co solulu se misca numai dupe ce . . (nec prius intellegere mobile solum quam . .)». Nu se oferia de sine a se ḑice, maĭ alesŭ într'o scrisóre, în locŭ de «solulŭ» — termenŭ de sciință — «pământulŭ de sub picióre» ?—«Descinde in ua pescera (specu mergitur).» Cine voesce să se servéscă de «descindere» o póte face numaĭ cu o persónă, așa dar rîulŭ «intră» orĭ «dispare în . .» — «Si daca a primitu ceva (si quid accepit)». Românulŭ pune în asemenea casŭ presentulŭ în loculŭ trecutuluĭ; însușĭ traducĕtorulŭ, voindŭ a expune acéstă idee în vorbire, ar fi ḑisŭ de sigurŭ «dacă primesce. .» orĭ «se arunca ceva in elu.»

Ep. X.

C. Plinius Fabato Prosocero suo S.

Quo magis cupis ex nobis pronepotes videre, hoc tristior audies neptem tuam abortum fecisse, dum se praegnantem esse puellariter nescit ac per hoc quaedam custodienda praegnantibus omittit, facit omittenda. quem errorem magnis documentis expiavit in summum periculum adducta. igitur ut necesse est graviter accipias senectutem tuam quasi paratis posteris destitutam, sic debes agere dis gratias, quod ita tibi in praesentia pronepotes negaverunt, ut servarent neptem, illos reddituri, quorum nobis spem certiorem haec ipsa quamquam parum prospere explorata fecunditas facit. isdem nunc ego te quibus ipsum me hortor moneo confirmo. neque enim ardentius tu pronepotes, quam ego liberos cupio, quibus videor a meo tuoque latere pronum ad honores iter et audita latius nomina et non subitas imagines relicturus. nascantur modo et hunc nostrum dolorem gaudio mutent. vale.

Manuscriptulŭ A.

C. Pliniu cotra Fabatu (1), bunicolu nevestei sale.

Cu catu mai multu doresci se vedi stranepoti din noi, *cu atatu mai mare durere* vei affla co nepota-ta a lepĕdatu, pentru-co ea, ca ua copila ce e, nu scie co este grea si d'acea une-ori neglige cea ce trebue se faca femeile insarcinate, alte-ori face cea ce trebue se evite Ea a platitu acesta *errore* cu mari dureri (2), coci a fostu addusa in periculu de morte. Asia dar, dupe cum e naturalu ca betraneticle tale *s'o duca* forte cu greu, fiindu lipsite de urmasi intru catu-va siguri, de assemene trebue se multiamesci deilor, pentru co ei refusandu-ti de asta-data stranepoti, ti pastredia pe nepota ta ca se ti-i dea pe viitoru, *despre cari* ne assigura insasi acesta fecunditate *incercata, de si pucinu fericita*. Eu te incuragediu, te svatuescu, te *intarescu* cu aceleasi cuvinte ce mi dicu mie insumi. Coci nu doresci tu stranepoti cu mai mare ardore de catu doresc eu copii, caror'a asi avé se lassu atatu din partea—mea catu si a ta cale deschisa la onoruri, nume d'ua reputatiune indestulu de mare si numerose busturi (3) de strabuni. Nasca-se ei numai si scâmbe actual'a nostra durere in bucuria. Fii sanetosu.

(1) *Calpurniu Fabatu* era tatalu tatalui Calpurniei, nevést'a a duóa a lui Pliniu, adico acea despre care se vorbesce in acesta ep Piniu i adressedia mai multe scrisori.

(2) Acestu locu a datu ocasiune la multe discutiuni, pêne cand Cortiu a stabilitu actual'a lectiune (magnis documentis), despre care Schaeferu dice : «*Documenta* hic ne vertas : heilsame Lehren, sed, Leiden, die zur Warnung dienen». (Se nu traduci aci *documenta* prin lectiune salutaria, ci dureri, sufferintie, cari i servu d'invetiare de minte).

(3) «*Non subitae imagines*» insemna : *chipuri* (*icone, portrete, busturi*) antice ale familiei, adico familia nobila care numera unu lungu siru de strabuni Coci la Romanii singuri nobilii patricianii) aveau dreptu spre a'si face chipulu, care nu se facea in altu modu co *bustu*. Astufelu cu catu cineva avea mai multe busturi d'ale strabunilor. cu atatu era mai nobilu (homo multarum imaginum) Facute in cera, in marmura, in metallu, etc, aceste busturi se conservau cu mare religiositate si nu se vedeau de catu la serbatori solemnele; la pompe funebre erau duse in processiune pe strade Ele se conservau in *atrium* (vestibulu separatu).

Nicĭ acéstă Epistolă a manuscriptuluĭ *A*, cu care încheiămŭ extragerile, deja prea multiplicate, nu póte fi scutită de observărĭ.

In «*cu* atatu mai mare durere vei affla (hoc tristior audies)» preposițiunea *cu* ține loculŭ și alŭ unuĭ altŭ *cu* sub-înțelesŭ înainte de «durere», ceea ce nu póte fi corectŭ, «durere» nefiindŭ luatŭ ca regimŭ directŭ alŭ verbuluĭ «affla»; așa dar «*cu* o durere *cu* atatu mai mare vei affla, co . .» Nicĭ vorbirea, ca totŭ ce e organicŭ, nu trebue strînsă în chingĭ maĭ tare de câtŭ póte suferi.—«Pentru-co ea, ca

ua copila ce e, nu scie co este grea si d'acea neglige cea ce trebue se faca.. alte ori face cea ce trebue se evite (dum se praegnantem esse puellariter nescit ac.. custodienda omittit, facit omittenda)». Fiindŭ-că Pliniu povestesce cum urma nevastă-sa în timpulŭ posițiunil el interesante, prin urmare este vorba de o acțiune trecută, usulŭ limbel nóstre arŭ fi cerutŭ mal curêndŭ: «pentru co.. nu sciea.. si.. negligea ceea ce trebuiá.. alte ori faceá..».— «Ea a platitu acesta errore (quam errorem expiavit)». Faptulŭ, că o femee se înșélă în privința stăriĭ sale, din care causă face ceea ce nu trebue să facă, nu se desemnă în limba celorŭ carĭ vorbescŭ corectŭ, dar nelatinisatŭ, cu numele de «erróre» ci de «amăgire» orĭ «greșélă».— «Asia dar, dupe cum e naturalu, ca batranetiele tale *s'o duca forte cu greu*, fiindu lipsite (igitur ut necesse est graviter accipias senectutem tuam.. destitutam)». «S'o duca forte cu greu» nu este destulŭ de esactŭ ceea ce a voitŭ să exprime Pliniu. Acésta se refere la impresiunea durerósă ce avea să resimtă bĕtrânulŭ *Fabatŭ*, aflândŭ din epistola luĭ Pliniu, că nepótă-sa a abortatŭ, impresiune pe care Pliniu caută să i-o facă maĭ puținŭ adîncă. Prin urmare «graviter accipias» însemnéză proprie «să simtă mâhnire» saŭ «să fiă durerosŭ atinse.» — «Despre cari ne assigura insasi acesta fecunditate *incercata*, de si *pucinu fericita* (quorum nobis spem certiorem haec ipsa, quamquam parum prospere explorata, fecunditas facit).» «Despre cari ne assigura» cu lăsarea afară a luĭ «spem,» nu continuă bine frasa. Dacă nu s'a începutŭ aci o nouă propoziţiune: «Despre acestia,» celŭ puținŭ trebuia ḑisŭ «speranță despre care..» — «Acesta fecunditate incercata.» Omŭ «încercatŭ» însemnéză «pusŭ la încercare,» saŭ «trecutŭ prin multe, care a datŭ peste multe,» maĭ alesŭ greutățĭ, nevoĭ (s. e. «țéra nóstră a fostŭ fórte încercată»). Aci nu acesta este înțelesulŭ luĭ «explorata», ci «probată, dovedită.» — «De si pucinu fericita.» Eufemismulŭ urbanitățiĭ romane, «quamquam parum prospere», nu este în obiceiurile vorbiriĭ nóstre; trebuia dar adaptatŭ, s. e. «de și nu cu unŭ resultatŭ fericitŭ.» — «Eu te.. intarescu (ego te... confirmo)» nu e potrivitŭ. «Intărirea» inimeĭ cuiva, ca să nu

se lase a fi învinsŭ de o întristare, este «mîngăerea», prin urmare «te mîngăiŭ,» cum vorbimŭ cu toţiĭ în tóte ḑilele.

Câtŭ despre adnotările manuscriptelorŭ nóstre — dacă este să maĭ facemŭ vorbă cu acéstă ocasiune de C, D şi B, pe carĭ altŭ-felŭ le-amŭ înlăturatŭ cu totulŭ, — precum se póte vedé din specimenele date, luĭ C îĭ lipsescŭ cu totulŭ, ale luĭ D sunt nu egalŭ continuate, voimŭ a ḑice maĭ multŭ sporadice şi nu destulŭ de substanţiale, pe cândŭ B ne servesce sub formă de adnotaţiunĭ lucrurĭ unice în felulŭ lorŭ, ca să nu ḑicemŭ maĭ multŭ. Şi în astă privinţă dar numaĭ manuscriptulŭ A conţine ceea ce se póte numi proprie note. Acestea înse pĕcătuescŭ prin prea mare îngrămădire de materialŭ, une-orĭ cu adausurĭ pedantice fără propriă legătură cu textulŭ; ast-felŭ nota 6 de la Epistola II către *Calvisiu*, ocasionată de sentenţa : «ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ κακὸν ἠδὲ καὶ ἐσθλόν,» scósă de Pliniu din Omerŭ, acea notă se potrivesce maĭ multŭ într'o ediţiune a acestuĭ poetŭ de câtŭ în o traducere a luĭ Pliniu. Cu alte cuvinte, diligenţa de care a datŭ aci probe manuscriptulŭ A, n'a fostŭ ajutată de îndestulŭ discernămêntŭ pentru a pune mâna numaĭ pe ceea ce este la loculŭ sĕŭ şi póte contribui realŭ la o maĭ bună înţelegere a cuprinsuluĭ Epistolelorŭ.

Manuscriptele A şi B aŭ şi câte o întroducere literară. La B ea este unŭ amalgamŭ ciudatŭ de citaţiunĭ de scrierĭ şi notiţe literare-filologice, expuse fără şirŭ, şi carĭ numaĭ de Pliniu nu se ocupă. Din contra, A ne ofere o «Notitia asupra lui Pliniu celu Têneru,» altŭ-felŭ destulŭ de desvoltată, interesantă şi esactă în amănuntele ce cuprinde, dar scrisă într'unŭ stilŭ cu totulŭ incorectŭ. Invederatŭ, autorulŭ eĭ nu şi-a luatŭ destulŭ timpŭ, ca să învĕştĭmênteze pe curatŭ românesce ceea ce a culesŭ din scriitoriĭ germanĭ şi francesĭ. Ca probă, la pag. II : «Scrierile ce ne *remânu* de la dênsu (Pliniu)», este ad litteram din germana «Die Schriften welche uns von ihm uebrig bleiben,» în locŭ de «ce ne *au remasu* de la densu.» La pag. X s'a pusŭ verbulŭ la sfîrşitŭ, iarăşĭ ca în germana : «dupe cum interessulu justitiei si allu innocentiei *cerca* (wie es das Interesse der Gerechtigkeit und Unschuld *verlangte*).» Apoĭ, între altele : «dar si-

guru e co elu avea ua *fortuna* considerabila (pag. III),» sau «lu facé erede alu frumosei sale *fortune* (p. IV)» și «scrieri ale unui sofistu *d'*Atena (p. XII),» sunt urme cu totulŭ francese, ca să nu maĭ vorbimŭ, că întrebuințéză totŭ d'a-una «cŏ» și în locŭ de «de câtŭ,» precum, spre a cita numaĭ dóue casurĭ, la p. XIV: «Dintre nenumeratele scrieri ale lui Pliniu noi nu possedemu *co* (que) diece carti de Epistole si Panegyriculu lui Traianu,» și la p. XVII: «Nu se vorbia in tota lumea *co* despre panegyristu.» Cu unŭ cuvêntu întréga «Notitia» e stilisată *așa de neromânesce, în câtŭ arŭ trebui aprópe cu totulŭ refăcută și îndreptată.*

Conclusiunea, și în privința textuluĭ însușĭ alŭ acestuĭ manuscriptŭ, este ușorŭ de prevĕḑutŭ și se înfățișéză de sine, după cele arĕtate la loculŭ sĕŭ.

Manuscriptulŭ *A*, singurulŭ maĭ seriosŭ, de și l'amŭ vĕḑutŭ, în cele din urmă Epistole reproduse, mergêndŭ necontenitŭ spre maĭ bine, pe cândŭ pe cele-l-alte spre maĭ rĕŭ, ofere înse în întregulŭ cuprinsŭ alŭ Epistolelorŭ cărțiĭ VIII rectificărĭ de făcutŭ într'unŭ numĕrŭ maĭ mare de câtŭ este iertatŭ uneĭ traducerĭ spre a puté fi numită bună.

A usa de indulgență față cu manuscriptulŭ *A*, spre a vedé o dată publicatŭ și pe Pliniu, Comisiunea D-vóstre, Domnilorŭ Colegĭ, ar fi creḑutŭ a pune pe Academia Română în posițiunea unuĭ corectorŭ; dar acesta nu póte fi rolulŭ eĭ, chiarŭ în starea actuală a cultureĭ nóstre, și încuragiarea nu trebue să mérgă pînă acolo.

De aceea Comisiunea D-vóstre, Domnilorŭ Colegĭ, se vede cu părere de rĕŭ și de astă dată adusă în neplăcuta posițiune de a nu vĕ recomenda pentru nicĭ unŭ manuscriptŭ acordarea premiuluĭ destinatŭ traduceriĭ luĭ Pliniu celŭ Tênĕrŭ.

Nu încape îndoială, că nereeșirea traducerilorŭ intrate în ceĭ din urmă doĭ anĭ trebue atribuită numaĭ împrejurăriĭ, că concurențiĭ s'aŭ presentatŭ nu cu destulă competență și fără să fie studiatŭ pe deplinŭ pe autorulŭ lorŭ. Să sperămŭ că ceĭ viitorĭ vorŭ fi în condițiunĭ maĭ bune.

Raportorŭ: *N. Quintescu.*

PROCESŬ-VERBALŬ Nr. 20.

ŞEDINŢA DIN 11 APRILIE.

Membri presenţĭ :

Din Secţiunea literară d-niĭ : *Alexandri V., Caragiani I., Fontaninu G. M., Hasdeŭ B. P., Laurianŭ A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secţiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V., Baritiu G., Ionescu N., Maniu V., Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ, Papadopolŭ-Calimachŭ A., Urechiă V. A.*

Din Secţiunea sciinţifică d-niĭ : *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Poni P., Stefănescu Gr., Teclu N., Vasicĭ P.*

Sub preşedinţa d-luĭ : *Ion Ghica.*

Şedinţa se deschide la 1 oră.

Se citesce şi se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ şedinţeĭ precedinţĭ.

D-lŭ *Brândză* dă lectură discursuluĭ sĕŭ de recepţiune : *Vegetaţiunea Românieĭ şi exploratoriĭ eĭ,* la care rĕspunde d-lŭ *Gr. Stefănescu.*

D-lŭ *Maiorescu* citesce raportulŭ sĕŭ din partea Comisiuniĭ însărnate cu proiectulŭ uneĭ sisteme ortografice pentru publicaţiunile Academieĭ Române.

La 2 ore şi jumătate, rădicându-se şedinţa publică şi trecêndu-se în şedinţă privată, d-lŭ *Maiorescu* depune din partea d-luĭ L. Diefenbach, o adresă prin care trămite Academieĭ, în terminiĭ ceĭ maĭ simpaticĭ, unŭ exemplarŭ din *Völkerkunde Osteuropa's.* Totŭ-o-dată, d-lŭ *Maiorescu,* printr'o propunere subscrisă de D-sa şi d-niĭ *Hasdeŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ*, *Quintescu*, *Babesiu* şi *Fontaninu*, solicită alegerea d-luĭ Diefenbach ca membru onorarŭ alŭ Academieĭ.

De asemenea d-lŭ *Hasdeŭ* solicită a se alege ca membru ono-

rarŭ d-lŭ Fr. Miklosich, printr'o propunere subscrisă de D-sa și d-niĭ *Maiorescu*, *Papadopolŭ-Calimachŭ*, *episcopulŭ Melchisedecŭ* și *Quintescu*.

Ambele propunerĭ se punŭ la ordinea ḑileĭ.

Se pune totŭ-d'o-dată la ordinea ḑileĭ propunerea subscrisă de d-niĭ *Stefănescu*, *Brândză*, *Bacaloglu*, *Poni*, *Felix* și *Teclu*, de a se alege ca membru corespondentŭ pentru Secțiunea sciințifică d-lŭ St. Hepites.

Se deschide discuțiunea generală asupra raportuluĭ ortograficŭ.

D-lŭ *Babesiu* crede, că să se restrîngă discuțiunea asupra principiuluĭ fundamentalŭ noŭ, adică *fonetismulŭ temperatŭ prin necesităţĭ etimologice*, în locŭ de principiulŭ de pînă acum alŭ unuĭ *etimologismŭ temperatŭ prin concesiunĭ fonetice*. Principiulŭ de la 1869 n'a aflatŭ propagare; prin urmare trebue să încercămŭ cu altulŭ; dar întrebarea rĕmâne : în care mĕsură? pînă unde? Aci se teme că are să încapă fórte multă vorbă, și de aceea D-sa crede că, de cum-va n'arŭ fi posibilŭ adoptarea proiectuluĭ comisiuniĭ en bloc, arŭ fi maĭ oportunŭ să amânămŭ discuțiunea asupra acestuia pentru viitórea sesiune, lăsândŭ astŭ-felŭ și publiculuĭ literarŭ din afară posibilitatea de a se pronuncia asupră-ĭ.

D-lŭ *Sion* combate amânarea, arĕtândŭ că cestiunea este pendinte încă din sesiunea trecută și că ţéra aștéptă cu impacienţă o soluţiune din partea Academieĭ.

Punêndu-se la votŭ amânarea se respinge.

D-lŭ *Hasdeŭ* stabilesce, ca punctŭ esențialŭ, că decisiunea Academieĭ, orĭ-care arŭ fi, nu póte să aibă unŭ caracterŭ imperativŭ, externŭ, de vreme ce cestiunile sciințifice în genere nu se deslégă prin maioritate și minoritate, ci va avé numaĭ unŭ caracterŭ internŭ, așa ḑicêndŭ oficialŭ, anume pentru publicațiunile Academieĭ. Dupe cum aceste publicațiunĭ s'aŭ tipăritŭ pînă acumŭ cu o ortografiă decisă printr'o maioritate de altă-dată a Academieĭ, totŭ așa, ne maĭ fiindŭ astă-ḑĭ aceeașĭ maioritate, urméză ca ele să se publice pe viitorŭ cu o ortografie ce se va decide prin maioritatea actuală.

D-lŭ *Fontaninu* ḑice, că ortografia nu trebue considerată numaĭ din

punctulŭ de vedere teoreticŭ. Orĭ-ce ortografie este resultatulŭ uneĭ convenţiunĭ, şi convenţiunea trebue să aibă în vedere interesulŭ celŭ maĭ esenţialŭ alŭ tuturora. La noĭ interesulŭ celŭ maĭ esenţialŭ este naţionalitatea. Prin ortografiă etimologică ne apropiămŭ maĭ multŭ de naţiunile surorĭ din occidentŭ.

D-lŭ *Papadopolŭ-Calimachŭ* observă, că prin ortografiă fonetică Româniĭ nu renunţă la naţionalitatea lorŭ latină, căcĭ naţionalitatea se apreciéză după limbă iar nu după modulŭ de a scrie acea limbă. Apoĭ, admiţêndu-se o ortografie basată pe etimologia latină, ce vomŭ face cu cuvinte nelatine, întroduse de secolĭ în limba română, si pe carĭ nu le putemŭ alunga cu toptanulŭ, dupe cum nicĭ unŭ poporŭ n'a putută să alunge tóte străinismele din limba sa?

D-lŭ *Quintescu* arată, că ortografia etimologică a avutŭ la noĭ în trecutŭ raţiunea sa, în lupta politică între Românĭ şi veciniĭ nostri carĭ ne contestaŭ originea romanică. Astă-ḑĭ înse, ea nu se maĭ póte justifica prin nimicŭ, de óre-ce nimenĭ nu ne maĭ contestă latinismulŭ. La Francesĭ, Englesĭ, Germanĭ, ortografia este etimologică pînă acumŭ, căcĭ este tradiţională, petrificată óre-cumŭ prin vechimea literaturelorŭ respective, pe cândŭ la noĭ acestŭ mobilŭ nu esistă. Ba chiarŭ şi acolo se facŭ astă-ḑĭ încercărĭ fórte seriόse de a simplifica ortografia. Ortografia în genere este o cestiune de cultură, iar nu de naţionalitate. Cultura cere o ortografiă câtŭ se póte maĭ simplă, maĭ firéscă, prin care cunoscinţele să se pótă lăţi în poporŭ maĭ cu înlesnire.

D-lŭ *Alexandri* ḑice, că era fórte românŭ şi atuncĭ cândŭ scriea cu cirilica. Pe cândŭ Nesselrode contesta originea occidentală a naţiuniĭ române, era naturală din parte-ne o reacţiune în sensŭ latinŭ, chiarŭ pînă la exageraţiune, după cum a făcutŭ, între alţiĭ, reposatulŭ Heliade. Astă-ḑĭ înse, toţĭ ne credŭ că suntemŭ latinĭ. Orĭ cum amŭ scrie noĭ cuvêntulŭ *omŭ*, fie chiarŭ cu litere turcescĭ, elŭ totŭ va fi frate cu francesulŭ *homme* saŭ cu italianulŭ *uomo*, iar nu cu germanulŭ *mensch* saŭ cu greculŭ ἄνθρωπος. De aceea, cestiunea naţională fiindŭ cu totulŭ independinte de cestiunea ortografică, să nu căutămŭ în ortografiă altŭ-ceva de câtŭ numaĭ

simplicitate. Să vorbimŭ romănesce și să scriemŭ foneticesce. Să nu ajungă și Românii, din causa dificultăților ortografice, la bătaia de capŭ a Francesilorŭ, la carĭ pînă și unŭ Lamartine făcea erorĭ de ortografie. Națiunea română, în orĭ-ce casŭ, nu va peri din lipsa unuĭ *u* scurtŭ!

D-lŭ *Fontaninu* protestă contra nesocotiriĭ formeĭ, cândŭ este vorba de interesele uneĭ națiunĭ. Forma e fórte importantă. Să cultivămŭ la noĭ în tóte forma latină. Ortografia etimologică duréză în România de unŭ secolŭ, începêndŭ de la gramatica luĭ Klain și Șincai din 1780. Direcțiunea fonetică de astă-dĭ este o reacțiune contra direcțiunil tradiționale de pînă astă-dĭ. Ea este cu atâtŭ maĭ periculósă, cu câtŭ ne depărtéză nu numaĭ de Latiniĭ din Occidinte, dar și de frațiĭ nostri din Macedonia. Numaĭ ortografia etimologică póte fi astŭ-felŭ, în câtŭ să fie óre-cumŭ comună Românilorŭ din Dacia luĭ Traianŭ și din Dacia luĭ Aurelianŭ. Să nu ne închipuimŭ, că sórtea națiuniĭ române este deja pe deplinŭ asigurată. Pericolulŭ maĭ esistă și vomŭ maĭ avé trebuință de ajutorulŭ frațilorŭ nostri din Occidinte.

D-lŭ *Laurianŭ* dice, că principiulŭ economicŭ: «muncesce puținŭ «și câștigă multŭ» nu se prea aplică la realitatea lucrurilorŭ. In aplicare la sciință, D-sa mărturisesce că a studiatŭ fórte multŭ și scie fórte puținŭ. Totŭ așa să nu sperămŭ că vomŭ puté dobândi o ortografiă seriósă, și care totușĭ să nu céră nicĭ o muncă, nicĭ o cugetare din partea celora ce o vorŭ întrebuința. D-sa preferă o ortografiă care să ne dea óre-care muncă, să ne facă a cugeta, dupe cum ne și face a cugeta sistema ortografică etimologică. Sistema fonetică se aplică bine la limbe selbatice saŭ de totŭ neculte, pe cândŭ limba nóstră are unŭ trecutŭ. Să nu ni se citeze în favórea acesteĭ sisteme autoritatea cutare saŭ cutare, căcĭ în sciință nicĭ o autoritate nu esistă, nimicŭ nefalibilŭ, ci totulŭ trebue supusŭ controluluĭ.

D-lŭ *Babesiu* cere închiderea discuțiuniĭ generale și luarea în considerațiune a proiectuluĭ comisiuniĭ, dar voesce a atinge maĭ întâiŭ în puține cuvinte cele spuse de d-niĭ *Fontaninu* și *Laurianŭ* în sprijinulŭ sistemeĭ ortografice etimologice. D-lŭ *Fontaninu* face din orto-

grafia etimologică o cestiune de onóre națională, care trebue să se reguleze printr'o transacțiune între noĭ toțĭ, iar d-lŭ *Laurianŭ* o declară de singura seriósă, negândŭ adversarilorŭ sĕĭ sciință și chiarŭ cugetare. O ortografiă este cu atâtŭ maĭ bună cu câtŭ póte să se rĕspândéscă maĭ lesne în poporŭ, rĕspândindu-se prin mijloculŭ eĭ cultura. O ortografiă grea saŭ muncită arŭ fi logică numaĭ dóră atuncĭ cândŭ o națiune n'arŭ avé altŭ-ceva să facă de câtŭ a se ocupa cu ortografia. Ortografia este unŭ instrumentŭ, iar nu scopŭ. Scopulŭ este lățirea cultureĭ. Prin lățirea cultureĭ, nu prin ortografiă vomŭ înlătura noĭ pericolele cu carĭ ne amenința d-lŭ *Fontaninu*, iar singura ortografiă prin care vomŭ reuși cu grabă a lăți cultura, așa se vede că este cea fonetică, fiindŭ cea maĭ simplă, cea maĭ accesibilă pentru poporŭ. Poporulŭ nu póte să scie latinesce. Insușĭ D-sa, ca redactorŭ alŭ *Albineĭ*, a fostŭ etimologistŭ extremŭ, dar a pățit'o, căcĭ lectoriĭ sĕĭ protestaŭ mereŭ, că nu potŭ să citéscă. Din tóte aceste considerațiunĭ, d-lŭ *Babesiu* îmbrățișéză proiectulŭ comisiuniĭ și-lŭ salută cu atâtŭ maĭ multŭ, cu câtŭ constată în elŭ tendința de a concilia tóte spiritele.

Discuțiunea se închide și proiectulŭ comisiuniĭ se iea în considerațiune prin 20 voturĭ din 22 votanțĭ.

Ședința se rădică la 5 și jumătate ore p. m.

Președinte : *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *Hasdeŭ.*

ANEXA L.

COMISIUNEA ORTOGRAFICĂ.

Ședința din 25 Martie 1880.

Membriĭ presențĭ d-niĭ : *Alexandri V.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Baritiu G.*

Sub președința d-luĭ *G. Baritiu.*

Ședința se deschide la 12 ore.

D-lŭ *Alexandri* cere ca comisiunea să se înțelégă asupra principiuluĭ. D-sa opinéză ca ortografia să fie câtŭ se póte de lesnicĭósă, și de simplă. Exemplulŭ altorŭ popóre, dice D-sa, arŭ trebui să ne servéscă de învĕțămêntŭ.

D-lŭ *Quintescu* propune, ca punctŭ de plecare, reproducerea sunetelorŭ obscure ъ și ѫ.

D-lŭ *Hasdeŭ* susține, că nu esistŭ dóue vocale obscure, ci numaĭ ъ, ѫ neesistândŭ prin sine însușĭ cĭ numaĭ prin influența sunetelorŭ invecinate. Aceste dóue semne aveaŭ pînă la 1750 numaĭ o valóre caligrafică : ѫ se punea maĭ alesŭ la fine, pe cândŭ la mijlocŭ se înlocuia prin ъ. Deosebirea între ele este ca ѫ, aflându-se înaintea luĭ *n* saŭ *r* și accentându-se, se pronunță maĭ durŭ.

Ințelege ca ѫ să se deosebéscă în perfectŭ *strică* de *strică* presentŭ, dar nu și altŭ-felŭ. Acésta numaĭ ca principiŭ; totușĭ nu este contra semnelorŭ multiple pentru vocala obscură. Cere dar ca la reproducerea lorŭ, să ne conducemŭ de etimologia română, împărtășită de toțĭ membriĭ.

D-lŭ *Quintescu* susține, că actualŭ sunt dóue sunete distincte în limbă, abstracțiune făcêndŭ de șovăirea lorŭ de maĭ înainte; cere dar dóue caractere deosebite. Opinéză pentru etimologiă exclusivŭ în sfera limbeĭ române.

D-lŭ *Maiorescu* nu este de părere ca să se distingă grafice ъ de ѫ, ѫ nefiindŭ o vocală căreia se cuvine însemnare deosebită.

D-lŭ *Baritiu* este de părere a se admite unŭ singurŭ semnŭ pentru aceste dóue sunete nasale, cu excepțiunea începutuluĭ (silabeĭ inițiale) cândŭ pentru ꙟ să se pună *i (indata, inceputu).*

Se admite de maioritate *a* cu semnulŭ scurtăriĭ (ă) pentru amêndóue sunetele afară de perf. simplu pers. 3, asupra căruia se pune accentulŭ circumflexŭ (*â* : cântâ).

D-lŭ *Quintescu* propune ca să se adopeze dóue semne, şi anume *ă* pentru ъ şi *i* cu circumflexŭ (î) pentru ѫ. Cândŭ înse vocalele obscure se audŭ numaĭ icĭ şi colea în corpulŭ unuĭ cuvêntŭ, pentru uniformitatea scrieriĭ, să se înlocuéscă cu vocalele etimologieĭ române : vĕdŭ, vĕḑuĭ, fiindŭ-că vedere, etc.; mormîntŭ, morminte; lăudăndŭ, culegĕndŭ, ţinĕndŭ, fiindŭ-că lăudare, culegere, ţinere; vîndutŭ fiindŭ-că vindere; vînetŭ, fiindŭ-că invineţire.

U şi *I scurtŭ.*

D-lŭ *Alexandri* pune *u* scurtŭ numai la pluralulŭ verbelorŭ în presentŭ (mergŭ).

D-lŭ *Hasdeŭ* este pentru scóterea luĭ *u* cu desăvêrşire.

D-lŭ *Maiorescu* confirmă aceeaşĭ părere. D-luĭ crede că ortografia nu este menită a evita confusiunile dintre cuvinte.

D-lŭ *Quintescu* susţine păstrarea luĭ *u* scurtŭ în interesulŭ regulelorŭ gramaticeĭ, în privinţa desinenţelorŭ verbale şi vocaleĭ flexionare la cuvintele de decl. II în singularŭ şi pluralŭ.

D-lŭ *Baritiu* este de aceeaşĭ părere.

Se admite de maioritate eliminarea luĭ *u* scurtŭ în tóte casurile unde nu se aude.

Şedinţa din 30 Martie.

Membriĭ presenţĭ: d-niĭ *Alexandri*, *Baritiu*, *Hasdeŭ* şi *Quintescu.*

D-lŭ *Quintescu* atrage atenţiunea comisiuniĭ asupra aplicăriĭ maĭ multorŭ excepţiunĭ ce complică scrierea, la carĭ va fi silită a recurge maioritatea, în urma admiteriĭ principiuluĭ de a se scrie şi sunetulŭ ѫ cu vocala *ă*, precum *văntŭ*, *vănturare*, *svăntărĭ*, *sbărnăire*, *gătŭ*, etc.

U şi *I scurtŭ (semisonŭ).*

D.-lŭ *Alexandri* ḑice: s'a spusŭ că *i* finalŭ este egalŭ cu unŭ *i* scurtŭ; dar ce deosebire arŭ fi s. e. între fug*i* (pres.) şi fug*i* (inf.) Punerea accentuluĭ, pentru a arĕtă ca *i* e plinŭ, D-sa nu o admite; acésta ar îmmulţi de prisosŭ accentele şi arŭ îngreuna scrierea.

D-lŭ *Quintescu* este de părere a se însemna scurtarea luĭ *i* (*ĭ*) și a luĭ *u* proprie scurtŭ (*ŭ*): *boŭ*, *caĭ*, butoi*ŭ*, etc., așa în câtŭ se póte da regulă, că unde se scrie ast-felŭ se pronunță amêndóue ca semisone. Nu este maĭ multă greutate nicĭ în scrisŭ în întrebuințarea luĭ *ĭ* de câtŭ a luĭ simplu *i* cu unŭ punctŭ.

D-lŭ *Hasdeŭ* cu d-lŭ *Baritiu* susținŭ ca finalele *u* și *i* (semisone) să nu se însemne cu nimica d'asupra, explicându-se numaĭ în regulă, că ele se pronunță întregĭ cândŭ precede unŭ *r* plus o altă consonantă (so*cru*, mîn*dru*, mîn*dri* etc.), iar cândŭ *u* și *i* sunt accentate se pune accentŭ gravŭ (fugì, durmì); d-lŭ *Alexandri* este în contra acestuĭ accentŭ.

Duplicarea saŭ neduplicarea consonantelorŭ.

D-niĭ *Hasdeŭ*, *Alexandri* și *Quintescu* sunt pentru duplicarea consónelorŭ cândŭ se aude, s. e. *innotare*, *innecare*, *innăscutŭ*, înse nu *immigrațiune* ci *imigrațiune*. Esceptiunea de la acésta se face la neologisme ca: *accentŭ*, *acceptare*, unde se aude.

D-lŭ *Baritiu* voesce duplicarea și la omonime, precum *cassa*, *massa*, *rassa (race)*, spre deosebire de *rasă (rasŭ)*, *casa*, *masa*. Asemenea *rassa* (haină) spre deosebire de *rasă* de la *radere*. Acésta se admite și de toțĭ ceĭ-l-alțĭ. Cândŭ după prep. *in* urméză *m*, se lasă de maioritate latitudine de a se scrie cu *n* saŭ *m*: *inmulțire* și *immulțire* etc.; înse înaintea celorŭ-lalte labiale *in* se preface în *m*: *impreună*, *impreunare*.

In privința luĭ *x* se admite neschimbatŭ în neologisme: *excesŭ*, *excepțiune*, *extractŭ*, *Xerxe*, *Xenocratŭ*, *xilografie*, lăsându-se de maioritate latitudine, pentru cuvintele nesciințifice, de a se dice și *es* în locŭ de *ex*: *esceptiune*, *estractŭ*, *escursiune*, *espedițiune*.

In privința luĭ *s* între dóue vocale resultă dar, că nu se duplică, căcĭ după natura limbeĭ *s* între dóue vocale nu se pronunță ca *z*: *frumosulŭ*, *nasulŭ*, *rusaliĭ*, *casă*. In cuvintele nóue din francesa, pr. *cas*, *extase*, nu se pune *z*, după cum se pronunță în francesa, ci *casŭ*, *emfasŭ*, *sintesă*.

Președinte: *G. Baritiu*

Secretarŭ: *Quintescu.*

Ședința de la 2 Aprile.

Presenți d-nii *Baritiu*, *Maiorescu*, *Hasdeŭ*, și *Quintescu*.

D-lŭ *Maiorescu* se unesce cu opiniunea d-lorŭ *Baritiu* și *Hasdeŭ* în privința luĭ *u* și *i* semisonŭ.

Z și *Ḑ*.

D-lŭ *Quintescu* este de părere a se scrie cu *z* în cuvintele sciințifice pr. *zoologie* și în cuvintele române unde *d* s'a prefăcutŭ totŭ-dé-una în *z*, s. e. *frunză*, *frunze*, *barză*, *berze;* înse *grinḑĭ*, *tinḑĭ*, *căḑĭ*, *creḑĭ*, fiindŭ-că *grindă*, *tindere*, *cadă*, *credere*, în care casŭ *z* se scrie cu *d* cu cedilă: *ḑ*. Acéstă părere se admite de unanimitate. După părerea maiorităţiĭ se va scrie cu *ḑ* și *varḑă*, *vărḑarŭ*, ca stândŭ în legătură etimologică româna cu *verde*, *verdéţă*.

Ţ, *T*. Se va scrie pretutindenĭ unde *t* s'a prefăcutŭ în vechiulŭ *tz*: *ţine*, *ţinţarŭ*, *ţipetŭ*, *ţuică*, *ţépănŭ*, *înţercare*, *ţiparŭ*, etc.

Şt (шт, щ) se scrie *sc*, pr. *pesce*, fiindŭ-că *pescuire*, *pescarŭ*, *pescărie*; *cunoscĭ*, fiindŭ-că *cunoscŭ*, etc., adică, din causa etimologieĭ române, înse *Ştefanŭ*, *aşternŭ*, *deşteptŭ*, *ştergarŭ*.

Y, *ph* și *th* nu se reproducŭ, ci se punŭ în loculŭ lorŭ *i*, *f*, și *t*.

Președinte: *G. Baritiu*.

Secretarŭ: *Quintescu*.

Ședința din 5 Aprilie

Sub președința d-luĭ *Baritiu*.

Ședința se deschide la 2 ore p. m.

S, cândŭ se pronunţă ca ш, se scrie cu cedila francesă *ş*.

Se admite de patru membri diftongiĭ *oa* și *ea*. Maioritatea admite să se scrie acestĭ diftongĭ întregĭ iar nu cu accentŭ (*é*, *ó*).

C și *g*, cândŭ se pronunţă tare înainte de *e* și *i*, se scriŭ cu unŭ *h*: *ghemŭ*, *ghimpe*, *ghicire*, *ghebŭ*, *ghebosŭ*, *ghiaţă*.

' Apostrofulŭ nu se pune înaintea articoluluĭ femininŭ *a*, prin urmare: *casa*, *masa*, etc.

C. *putinciosŭ*, *credinciosŭ*, derivate de la *credinţă*, *putinţă*, unde *ţ*

s'a prefăcutŭ în *c*, se scrie cum se pronunţă, deórece *ţ* a devenitŭ o altă consonă.

S'a admisŭ de unanimitate a se numi raportorŭ alŭ comisiuniĭ ortografice d-lŭ *T. Maiorescu.*

Preşedinte : *G. Barițiu.*

Secretarŭ : *Quintescu.*

RAPORTŬ ASUPRA NOULUĬ PROIECTŬ DE ORTOGRAFIA ROMÂNĂ

Domnilorŭ Membri,

Academia Română, în şedinţa eĭ din 4 Iunie anulŭ trucutŭ 1879, după o propunere a d-lorŭ Hasdeŭ, Barițiu, Odobescu, Caragiani şi a subscrisuluĭ, a hotărîtŭ «a se pune la ordinea dileĭ ortografia, «cu care să se publice de acumŭ înainte tóte publicaţiunile Academieĭ «Române» (*Anale*, seria II, t. I, pag. 25-26).

S'a numitŭ o Comisiune pentru desbaterea unuĭ proiectŭ ortograficŭ, înse lucrarea nu s'a putută termina în acea sesiune extraordinară, maĭ alesŭ din causa desbateriĭ nóueloră Statute, carĭ aŭ trebuitŭ să fie prima ocupare a înaltuluĭ Institutŭ Naţionalŭ sancţionatŭ din noŭ prin legea promulgată la 29 Martie 1879.

In sesiunea ordinară a anuluĭ curentŭ 1880 înse, şi anume în şedinţa din 24 Martie, s'a alesŭ o nóuă Comisiune pentru proiectulŭ ortograficŭ, compusă din d-niĭ Alecsandri, Barițiu, Hasdeŭ, Quintescu şi Maiorescu, care, constituindu-se sub preşedinţa d-luĭ G. Barițiu şi secretariatulŭ d-luĭ N. Quintescu, a desbătutŭ în maĭ multe şedinţe cestiunea ortografieĭ, şi, înţelegêndu-se asupra proiectuluĭ de propusŭ pentru scrierea Analelorŭ Academieĭ, a însărcinatŭ pe subscrisulŭ cu presentarea acestuĭ proiectŭ, aşa precumŭ a resultatŭ din desbaterile urmate.

Domnilorŭ Membri,

Ortografia cu care aŭ fostŭ scrise pînă acumŭ publicările Academieĭ Române, se întemeiéză pe o decisiune luată de Societatea

Academică în anulŭ 1869 și formulată în așa numitulŭ «Modŭ «de scriere pentru publicarea Analelorŭ și altorŭ lucrări ale So-«cietății Academice Române» din 13 Septembre 1869, alŭ căruĭ alineatŭ finalŭ ḍice însușĭ : «Acestŭ modŭ de scriere este provi-«soriŭ și numaĭ pentru Societate pînă la definitiva stabilire a or-«tografieĭ limbeĭ române.»

Modulŭ de scriere, chiarŭ așa provisoriŭ precumŭ era, a fostŭ resultatulŭ a multe și înfocate desbaterĭ încinse în sînulŭ Academieĭ în aniĭ 1867, 1868 și 1869.

Orĭ-care va fi modulŭ definitivŭ ce-lŭ vorŭ primi literațiĭ românĭ pentru scrierea limbeĭ nóstre materne, eĭ vorŭ trebui să-șĭ aducă aminte cu recunoscință de acele prime încercărĭ făcute în Societatea Academică, încercărĭ, carĭ dovedescŭ din partea autorilorŭ lorŭ adese-orĭ multă erudițiune și totŭ-dé-una celŭ maĭ mare zelŭ pentru îndeplinirea importanteĭ misiunĭ ce aveaŭ.

Așa întâlnimŭ, între lucrările academice în acéstă privință, maĭ întâiŭ «Operatulŭ» reposatuluĭ d-nŭ G. Munteanu «asupra ortografieĭ», publicatŭ în vol. 1 alŭ *Analelorŭ*, pag. 37 și urm.; vedemŭ apoĭ «Reportulu Commissiunei ortografice» scrisŭ de d-lŭ I. C. Massimŭ și însoțitŭ de unŭ întregŭ proiectŭ studiatŭ în tóte amĕnuntele luĭ (*Anale*, vol. I pag. 66 și urm.); vedemŭ contra-proiectulŭ d-luĭ I. Sbiera (vol. I, pag. 79 și urm.); vedemŭ pe d-lŭ I. Heliade-Rădulescu, celŭ d'întâiŭ președinte alŭ Societățiĭ nóstre, care, după ce avusese o mare și salutară influință asupra scrieriĭ române în timpulŭ transițiuniĭ eĭ de la alfabetulŭ cirilicŭ spre celŭ latinŭ, găsesce de trebuință, în ultimiĭ anĭ aĭ vieţeĭ sale, a-șĭ susţine prin publicarea unorŭ «principie de orthographia română» (*Anale*, vol. I, pag. 189 și urm.), punctulŭ de vedere camŭ isolatŭ ce-lŭ ocupa acumŭ în acéstă mișcare literară; vedemŭ în fine, și dacă citămŭ acéstă lucrare ca cea din urmă în ordinea înșirăriĭ, trebue să o relevămŭ ca cea d'întâiŭ în valórea eĭ, pe însușĭ Timoteŭ Cipariu înavuțindŭ Analele nóstre cu «sistema ortografica» (vol. I, pag. 88 și urm.), unŭ elaboratŭ plinŭ de

vastă erudițiune și de cercetări consciințióse, cunoscutele calitățĭ ce distingŭ tóte lucrările venerabiluluĭ nostru colegŭ.

Dacă ne uitămŭ cu luare aminte la calea, prin care a trecutŭ cestiunea ortografică de la aceste prime proiecte pînă la formularea citatuluĭ «modu de scriere» provisoriŭ din 1869, și iarășĭ de la acéstă epocă pînă astă-ḑĭ, putemŭ constata îndată o diferență în punctulŭ de vedere, din care diferițiĭ membri aĭ Academieĭ priviaŭ tótă mișcarea: uniĭ se arĕtaŭ maĭ multŭ ca teoreticĭ intransigențĭ, alțiĭ se vedeaŭ maĭ dispușĭ a ținé sémă de împrejurările factice, în carĭ se află literatura română, și a primi orĭ-ce modŭ de scriere rationalŭ, care să împace numaĭ cerințele mareĭ majorităţĭ dacă nu a unanimitățiĭ scriitorilorŭ românĭ.

Reposatulŭ și regretatulŭ nostru colegŭ Massimŭ, unulŭ din ceĭ maĭ zelоșĭ, dar și ceĭ maĭ intransigențĭ teoreticĭ, în raportulŭ sĕŭ d'întâiŭ asupra acesteĭ cestiunĭ, se exprimă astŭ-felŭ: «Comisiunea a credutŭ, «și nu se îndoesce că acestea sunt și vederile Societățiĭ întregĭ, că e «chemată a da unŭ proiectŭ de ortografie, nu provisoriŭ și de tran«sițiune, ci maĭ multŭ saŭ maĭ puținŭ o adevĕrată teorie ortografică, «ale căreia principie bine stabilite să se pótă desvolta cu rigóre în «cărțĭ scolastice de datŭ în mânele junimiĭ studióse. Provisoriulŭ nicĭ «nu arŭ fi demnŭ de decisiunile acesteĭ societățĭ, nicĭ nu ne-arŭ scóte «din încurcăturile în carĭ ne sbatemŭ. Din acestŭ punctŭ de vedere «privindŭ lucrulŭ, Comisiunea a credutŭ că semnele trebuescŭ înlă«turate din unŭ planŭ de teoriă de ortografiă română.» (*Anale*, Seria I, Tom. 1, pag. 69).

Inse deja în ultima ședință a aceleiașĭ prime sesiunĭ a Academieĭ, d-lŭ Massimŭ se vede silitŭ a constata, că «preste asceptarea mareĭ «maiorităţĭ a societățiĭ, lucrulŭ n'a pututŭ merge așa de netedŭ și de «răpede», că s'aŭ găsitŭ «vocĭ protestătóre» carĭ «aŭ aflatŭ resunetŭ «în sînulŭ societățiĭ» și că prin urmare Societatea a trebuitŭ să lase «câmpŭ liberŭ desbaterilorŭ.... asupra principiuluĭ care arŭ trebui să «dirégă ortografia română.» (vol. I, pag. 135 și 124).

Unŭ modŭ maĭ împăciuitorŭ de a vedé lucrurile transpiră de acumŭ înainte în tóte desbaterile și, dupe ce în alŭ treilea anŭ alŭ

Societății Academice, se stabilesce unŭ modŭ de scriere, acesta se numesce însuși provisoriŭ și d-lŭ A. Treb. Laurianŭ, în discursulŭ D-sale de închiderea sesiuniĭ din 1869, dice cu prudență: «Cestiunea «ortografieĭ s'a desbătutŭ seriosŭ într'unŭ mare numĕrŭ de ședințe, și «ne putemŭ felicita, că prin lămurirea ideilorŭ amŭ ajunsŭ la unŭ «resultatŭ mulțămitorŭ, așa în câtŭ, fără a prejudeca viitórea des-«voltare a limbeĭ, are să se țină etimologia cuvintelorŭ și printr'ênsa «să se conserve legătura de familie cu limba latină și cu limbele «suroriĭ, cariĭ staŭ în fruntea civilisațiuneĭ moderne, și să nu păti-«méscă nicĭ fonetica limbeĭ nóstre, unde pronunția este secură.»

De atuncĭ încóce, necesitatea uneĭ transacțiunĭ în sensulŭ fonetismuluĭ s'a accentuatŭ totŭ maĭ multŭ. Ortografia provisoriă, stabilită de Societatea Academică, nu s'a lățitŭ în literatura română; nu există astă-dĭ în întrégă România liberă nicĭ unŭ singurŭ diarŭ, nicĭ o singură revistă, care să o fi primitŭ. Chiarŭ dincolo de Carpațĭ, ea nu câștigă, ci pare a pierde din terenulŭ ocupatŭ. Probă pentru acésta, între altele, este însemnata discuțiune publicată în *Telegraful român*, No. 133—152 din 1879, în urma «concesiunilorŭ unuĭ ciparianŭ.»

Chiarŭ maioritatea membrilorŭ actualĭ aĭ Academieĭ române urméză în scrierile lorŭ o altă ortografiă de câtŭ cea obicĭnuită pînă acum în Analele Academieĭ.

Acéstă stare de lucrurĭ anormală a trebuitŭ să ocupe cu dreptŭ cuvêntŭ pe întréga Academiă. Căcĭ, dacă în cestiunĭ de pură sciință abstractă singura normă a nóstră trebue să fie cercetarea necondiționată a adevĕruluĭ, indiferentŭ dacă acestŭ adevĕrŭ este împărtășitŭ de mulțĭ saŭ de puținĭ ómenĭ, în cestiunĭ de o desvoltare organică generală și óre-cum instinctivă, precum este limba și împreună cu dênsa și scrierea, elementulŭ *usuluĭ*, adoptatŭ de mulțimea celorŭ ce vorbescŭ și ce scriŭ, este tot-dé-una unŭ elementŭ de cea maĭ mare însemnătate, pe care nu ne este iertatŭ a-lŭ ignora.

Sub impresiunea acestorŭ împrejurărĭ a începutŭ comisiunea D-vóstre ortografică lucrarea sa, și mulțumită spirituluĭ de conciliare, de care aŭ fostŭ condușĭ toțĭ membriĭ și de care a datŭ probă în deosebĭ stimatulŭ nostru președinte, d-lŭ Barițiu (singurulŭ dintre noĭ, care luase

parte și la tóte desbaterile ortografice din aniĭ 1867, 1868 și 1869), comisiunea D-vóstre a pututŭ ajunge la unŭ resultatŭ în privința cestiunilorŭ parțiale, de care a avutŭ timpulŭ de a se ocupa. O parte din aceste cestiunĭ s'a pututŭ hotărî cu unanimitatea membrilorŭ, o altă parte s'a hotărîtŭ numaĭ după maioritatea părerilorŭ, totŭ-dé-una înse discuțiunea s'a urmatŭ cu dorința invederată a tutulorŭ de a ajunge la unŭ resultatŭ practicŭ — o dovadă maĭ multŭ pentru adevĕrulŭ, că timpulŭ și experiența îmblânḑescŭ adeseorĭ contrastele și permitŭ a găsi unŭ terenŭ comunŭ de înțelegere acolo, unde maĭ înainte nu se vedeaŭ de câtŭ câmpurĭ separate și inimice.

Trecêndŭ acum, Domnilorŭ Membri, la însășĭ arĕtarea principiuluĭ saŭ maĭ bine principielorŭ carĭ aŭ predomnitŭ în stabilirea proiectuluĭ ortograficŭ ce avemŭ onóre a-lŭ supune aprobăriĭ D-vóstre, întîmpinŭ óre-care greutate în caracterisarea luĭ prin o singură frasă.

Antagonismulŭ obicĭnuitŭ la noĭ în materie ortografică între ceea ce se numesce etimologismŭ și ceea ce se numesce fonetismŭ, nu-mĭ pare a corespunde cu esența punctuluĭ în discuțiune. Precum fórte bine a ḑisŭ d-lŭ Hasdeŭ în una din ședințele nóstre (*Anale*, seria II, vol. 1, pag. 30) «ceea ce este etimologicŭ astă-ḑĭ, era foneticŭ atuncĭ, cândŭ «s'a aplicatŭ unŭ modŭ de scriere la o limbă óre-care. La începutŭ «chiarŭ ortografia francesă și cea englesă, atâtŭ de etimologice astă-ḑĭ «în aparență, eraŭ fonetice, se scriea cum se vorbia. Cu tóte acestea, «în starea lucrurilorŭ de astă-ḑĭ nu e posibilŭ în ortografiă unŭ «fonetismŭ purŭ — căcĭ fie-care individŭ arŭ avé atuncĭ dreptulŭ de «a aplica pe hărtie idiosincrasiele sale personale de pronunțare — «nicĭ etimologismŭ purŭ, de vreme ce derivațiunea cuvintelorŭ în «orĭ-ce limbă este în cea maĭ mare parte necunoscută saŭ contro«versabilă. Posibilă și practică este numaĭ o ortografiă eclectică, «relativă, unŭ terminŭ mediŭ între fonetismŭ și etimologismŭ.»

Că asemenea ideĭ drepte s'aŭ pututŭ lățı și la noĭ și încă într'unŭ timpŭ așa de scurtŭ, este unulŭ din folósele ce ni le-a adusŭ și nóue studiulŭ comparativŭ alŭ limbelorŭ în genere. In proporțiunea în care s'a afirmatŭ și s'a întinsŭ limbistica generală, s'a redusŭ valórea unuĭ etimologismŭ mărginitŭ la unŭ anume poporŭ și la o anume

epocă. S'a înțelesŭ, că ceea ce părea o formă consolidată, era în e-sență o formă fluidă, și că dintr'unŭ *etymon* maĭ primitivŭ fie-care poporŭ și, înlăuntrulŭ fie-căruĭ poporŭ, fie-care șirŭ de generațiunĭ ișĭ face *cuvêntarea sa proprie* prin modulările fonetice ce i le impune și prin care 'lŭ variéză. Departe de a puté admite cu d-lŭ Cipariŭ (Elemente de limba română pag. 83), că «tóte sunetele derivate se «potŭ înfățișa ca spurie și corupțiunĭ în câtŭ se abatŭ de la cele pri-«mitive» și că «aŭ dar a se reduce la sunetulŭ primitivŭ», vomŭ înțelege din contra, că tocmaĭ în acéstă variare fonetică se arată viéța proprie a uneĭ limbĭ și că legea eufonică este unulŭ din semnele fundamentale și caracteristice ale geniuluĭ limbisticŭ într'unŭ poporŭ.

Pentru ceĭ ce sunt înse deprinșĭ cu antagonismulŭ dintre etimologismŭ și fonetismŭ și ne-arŭ cere numaĭ de câtŭ o caracterisare a proiectuluĭ nostru ortograficŭ dupe acea despărțire óre-cum scolastică, putemŭ ḑice în scurte cuvinte: pe cândŭ ortografia de pînă a-cum a Academieĭ Române era întemeiată pe unŭ etimologismŭ temperatŭ prin concesiunĭ fonetice, ortografia propusă în proiectulŭ de față este întemeiată pe unŭ fonetismŭ temperatŭ prin necesitățĭ etimologice.

Punctulŭ nostru de plecare este dar acesta: fie-care cuvêntŭ se scrie cum se pronunță saŭ, precumŭ a ḑis-o din vechime Quintilianŭ *(Instit. orat. I. 7, 38)*: *Ego sic scribendum quidque iudico quomodo sonat. Hic enim usus est literarum, ut custodiant voces.*

Acest principiŭ va da limbeĭ române o scriere simplă, ușóră, conformă atâtŭ cu ideile limbistice moderne câtŭ și cu cerințele pedagogice în scólă,

Aplicândŭ înse astăḑĭ acelŭ principiŭ foneticŭ la alfabetulŭ latinŭ, cu care suntemŭ datorĭ a scrie limba nóstră, fiind-că este propriulŭ nostru alfabetŭ strămoșescŭ, constatămŭ, că pe de o parte alfabetulŭ latinŭ are unele litere cărora nu le maĭ corespunde în limba română nicĭ un sunetŭ deosebitŭ și care ne sunt prin urmare de prisosŭ, și că pe de altă parte limba română are câteva sunete nóue, carĭ trebuescŭ însemnate în scrisŭ, dar pentru carĭ alfabetulŭ latinŭ nu are litere deosebite.

Acestŭ faptŭ din urmă ne impune întroducerea unorŭ semne nóue și, în limitele strimte ale acesteĭ nóue întroducerĭ, trebue să ţinemŭ seamă de considerărĭ etimologice mărginite la însușĭ limba română. Dealtmintrelea rĕmâne principiulŭ: *Acele sunete române pentru carĭ avemŭ litera latină corespundĕtóre, se scriŭ totdéuna cu acéstă literă.*

Iacă cele dóue regule generale, de carĭ a fostŭ condusă comisiunea D-vóstre în stabilirea ortografieĭ. Viŭ acumŭ a vĕ arĕta aplicarea lorŭ la casurile speciale, de carĭ ne-amŭ ocupatŭ și în privinţa cărora amŭ pututŭ fixa modulŭ de scriere.

I. Litere şi deprinderĭ ortografice latine, carĭ nu se maĭ potrivescŭ cu limba română şi trebuescŭ dar eliminate din scrierea nóstră.

1. Literele latine *y*, *ph*, *th*, *qu* și *k*, ne maĭ avêndŭ în limba nóstră de astă-dĭ sonurile lorŭ corespundĕtóre (vedĭ *Critice* de T. Maiorescu, pag. 87 și urm.), nu se vorŭ întrebuinţa în scrierea română. Esceptiune, pentru unele nume propriĭ: *Quintilianŭ*, *Ypsilantŭ* etc.

2. Duplicarea consonantelorŭ se admite numaĭ acolo, unde provine din alipirea a dóue cuvinte române, din carĭ unulŭ se termină și altulŭ începe cu aceeașĭ consonantă saŭ cu o consonantă de acelașĭ organŭ, înse numaĭ în lăuntrulŭ limbeĭ române, unde se și aude. Vomŭ scrie dar: *innotare, innăscutŭ, innoire,* etc. Vomŭ scrie înse *aprobare* (cu unŭ singurŭ *p*), *afirmare, colaborare, duplicare, comoditate*, etc.

Se lasă latitudine a se scrie *înmulţire* saŭ *immulţire*, *înmormêntare* saŭ *immormêntare*. Vomŭ scrie înse totdéuna *împreună*, *împilare*, *împăcare*, etc.

3. Se admite duplicarea luĭ *s* în puţinele cuvinte, în carĭ póte servi pentru evitarea confusiuniĭ între dóue înţelesurĭ diferite: *massă (la masse)* și *masă (la table)*, *rassă (la race)* și *rasă (rasée)*, *cassă (la caisse)* și *casă (la maison)*.

4. Deosebirea nuanţeĭ de pronunţarea a luĭ *s* ca *z*, în mijloculŭ și la terminarea cuvintelorŭ, nu se însemnéză, aflându-se numaĭ în câte-va cuvinte noŭ primite și prin urmare nicĭ *s* nu se duplică în mijloculŭ cuvintelorŭ acolo, unde remâne *s* după natura luĭ. Vomŭ scrie dar: *rosă*, *francesa*, *sintesa*, *nasalŭ*, *nasulŭ*, *frumosulŭ*, etc.

5. Consonanta dublă *x*, păstrată în alfabetulŭ latinŭ din vechiulŭ alfabetŭ campanŭ, o putemŭ primi și noi ca o înlesnire grafică pentru împreunarea luĭ *c* și *s* în neologisme și în nume propriĭ: *xilografie*, *lexiconŭ*, *Xenocratŭ*, *Alexandru*.

Se lasă înse latitudine a se scrie *expedițiune* și *cspedițiune*, *escmplu* și *exemplu*, după cum vrea să pronunțe scriitorulŭ.

II. Sunete și cerințe ortografice ale limbeĭ române, pentru carĭ nu se află litere în alfabetulŭ latinŭ.

1. Sonulŭ ж se va scrie totdéuna cu *j*.

2. Sonurile ч și џ se vorŭ scrie cu *c* și *g* înainte de *e* și *i* și cu *ci* și *gi* înaintea celorŭ-l-alte vocale. Cândŭ înse literele *c* și *g* aŭ să sune к și г înaintea vocalelorŭ *e* și *i*, se vorŭ scrie cu *ch* și *gh*.

Vomŭ scrie dar: *cine*, *ginere*, *ceapă*, *geană*, *ciaslovŭ*, *ciocârlie*, *ciută*, *giamŭ*, *Giurgiu*, *cheie*, *unchiŭ*, *ghemŭ*, *ghindă*, etc.

3. Sonurile ш și ц se vorŭ scrie totdéuna cu *ș* și *ț*, adecă *s* și *t* însemnate cu sedila francesă.

Pentru sonulŭ з se admitŭ dóue scrierĭ. Acolo unde flecțiunea română îl arată ca provenindŭ dintr'unŭ *d* se va scrie *ḑ*; asemenea acolo unde se arétă *d*, fie și din cuvintele primite în limba română ca neologsime; în cele-l-alte casurĭ se va scrie cu *z*.

De exemplu: *creḑĭ (credŭ)*, *verḑĭ (verde)*, *ḑeŭ (divinŭ)*, *ḑiua (diurnă)*, înse *zimbescŭ*, *zălogŭ*, *lucrezŭ*, *botezatŭ*.

NB. Subscrisulŭ s'a unitŭ aicĭ cu părerea maiorităţiĭ comisiuniĭ numaĭ pentru a nu face desbinare asupra unuĭ punctŭ de o importanță maĭ mică, deși crede că este o abatere de la regula generală primită pentru scriere.

4. щ se scrie cu *sc* unde vre-o formă flecționară română arată, unŭ *sc*, din care a provenitŭ: *cunoscĭ (cunoscŭ)*, *pesce (pescuitŭ)*, *româneseĭ (românescŭ)*; asemenea și în cuvêntulŭ a *sci* cu derivatele luĭ, *sciință*, *consciință* etc. Se scrie înse *Ștefanŭ*, *ștergarŭ*, *aștepŭ*.

Subscrisulŭ se unesce și cu acéstă mică inconsecință, numaĭ pentru a nu face desbinare.

5. з și ж se vorŭ însemna cu semnulŭ ◡ pusŭ d'asupra vocaleĭ, din care în lăuntrulŭ formelorŭ flecționare ale limbeĭ române și chiarŭ

ale neologismelorŭ întroduse, se vede că aŭ provenitŭ. Numaĭ în persóna a 3-a singularŭ a perfectuluĭ simplu de conjugarea I se va înșemna *â* (cu circumflexŭ). Acolo unde nu se constată proveninţa luĭ ъ și ѫ în lăuntrulŭ limbeĭ române, se vorŭ însemna cu *ă*, afară de ꙟ la începutulŭ cuvintelorŭ în *in*, care se va însemna cu *i*.

Vomŭ scrie dar: *păscutŭ*, *păstorŭ (pasce)*, *vĕdŭ*, *vĕḑĕndŭ (vedere)*, *lăudăndŭ*, *culegĕndŭ*, *măna (manualŭ)*, *lăudâ umblâ*, *pănă*, *cănd*, *făntănă*, *in*, *indată*, *inceputŭ*, etc.

D-niĭ Alexandri și Quintescu aŭ rĕmasŭ de părere a se întroduce unŭ semnŭ deosebitŭ pentru ѫ, și anume *i* cu circumflexŭ *(î)*.

Ceea ce a condusŭ pe maioritate a fostŭ, pe lângă sfiala de a întroduce prea multe semne nóue, maĭ alesŭ convingerea, că ѫ este numaĭ o nuanţă de pronunţare a luĭ ъ, că în unele dialecte române nicĭ nu se aude, și că din manuscriptele vechĭ (pînă pe la 1750) se vede o completă amestecare între ъ și ѫ, care (afară de ꙟ începĕtorŭ) se deosebiaŭ numaĭ caligraficesce, așa în câtŭ ъ finalŭ se însemna maĭ totdéuna cu semnulŭ luĭ ѫ și ѫ mijlociŭ maĭ totdéuna cu semnulŭ luĭ ъ.

La obiectiunea, că ѫ este o particularitate esenţială a pronunţăriĭ române, se póte rĕspunde, că scrierea nu este chiemată a exprima tóte nuanţele pronunţăriĭ, ci numaĭ sonurile radicale și de valóre flecţionară. Și nasalulŭ este o particularitate a limbeĭ francese, și ъ în locŭ de *e* în *Mutter*, *Vater* etc. este o particularitate a limbeĭ germane: toţĭ le pronunţă, dar nimenĭ nu le scrie.

Și aicĭ se cuvine a cita și a traduce următórele cuvinte din celebrulŭ tractatŭ de *orthographia romana sive latino-valachica* compusŭ de Petru Maiorŭ și publicatŭ în fruntea Lexiconuluĭ de la Buda din 1825:

«Maĭ este de observatŭ, că Româniĭ din Dacia luĭ Aurelianŭ nu «întrebuinţéză nicĭ o dată sonulŭ ѫ ci numaĭ ъ: eĭ nu ḑicŭ *mâni* ca Ro«mâniĭ din Dacia vechie, ci *măni* (мъни); și ușorŭ s'arŭ puté desvĕţa și «Româniĭ din Dacia vechie de acestŭ son (ѫ) (?). Atâtŭ celŭ puţinŭ este «sigurŭ, că mulţĭ, deși îlŭ pronunţă, nu-lŭ scriŭ nicĭ o dată, ci în«trebuinţéză totŭ-dé-una litera ъ și pentru ѫ. In manuscriptele vechĭ «nu se vede nicăirĭ ѫ ci numaĭ ъ. Imĭ aducŭ chiarŭ aminte, că amŭ

«audițĭŭ în copilăria mea vorbindŭ ómenĭ bĕtrânĭ, din a cărorŭ gură «nu se audia nicĭ o-dată ≈».

6. *ŭ* scurtŭ finalŭ se va elimina în tóte casurile unde nu se aude. Vomŭ scrie dar: *Om*, *bun*, *vedeam*, *lucram*, etc. Acésta este părerea maiorităţiĭ comisiuniĭ.

D-niĭ Baritiu și Quintescu stăruescŭ înse a menţiné pe *u* scurtŭ, pentru raţiunĭ gramaticale. După D-lorŭ, fără *u* scurtŭ se pierde regula pentru deosebirea genuluĭ masculinŭ de femininŭ, se pierde regula unorŭ forme de declinare, regula articoluluĭ și deosebirea între singularŭ și pluralŭ la conjugare.

Maioritatea nu s'a putută abate prin aceste obiecţiunĭ de la regula generală primită pentru scriere, adecă de a se scrie cum se vorbesce. Dacă pronunţarea română a ștersŭ pe *u* finalŭ în cele maĭ multe casurĭ, nu póte scrierea să întroducă o vocală gramaticală, pe care a lepădat'o odată vorbirea, căcĭ nu póte există o gramatică a scrieriĭ în contra gramaticeĭ vorbiriĭ.

Adăogămŭ aicĭ că asupra acestuĭ punctŭ începŭ și uniĭ Cipariianĭ de peste Carpaţĭ a fi transigenţĭ și sunt dispușĭ a face concesiune, precum resultă din importanta controversă ortografică publicată în *Telegraful român* din Sibiiŭ, (No. 134 din 15 Novembre 1879).

7. *i* scurtŭ se va însemna cu *i* simplu fără semnulŭ scurtăriĭ. Regula pentru cetire este: *i* finalŭ simplu se pronunţă totdéuna scurtŭ, afară numaĭ unde este cu neputinţă. In casurile unde este lungŭ (în unele forme de conjugare) se arată lungimea prin accentulŭ gravŭ.

Vomŭ scrie dar: *ómeni*, *copii*, *arbitri*, *a audì*, elŭ *audì*, tu *audi*.

Așa semnulŭ scurtăriĭ va rĕmâné în scrierea română numaĭ pentru însemnarea umbririĭ vocalelorŭ în ă și ≈, simplificare fórte importantă pentru învĕţarea cetiriĭ și scrieriĭ în scóle.

8. Articolulŭ nedefinitŭ, pronumele și numeralulŭ *o*, d. e. *o casă* *o-dată*, amŭ *dat-o*, se va scrie cu *o* și nicĭ o-dată cu *uă*.

9. Apostrofulŭ nu se pune înaintea articoluluĭ femeninŭ *a*, prin urmare se va scrie : *casa*, *masa*, etc.

10. Neexistândŭ nicĭ o causă paleografică pentru scrierea accen-

telorŭ, rĕmâne numaĭ trebuinţa logică dreptŭ singura causă pentru primirea lorŭ. Trebuinţa logică înse în limba română, câtŭ pentru accentare, se mărginesce la conjugaţiunĭ. Acolo deosebirea tonuluĭ aduce deosebirea înţelesuluĭ, tonulŭ trebue dar neapĕratŭ exprimatŭ prin accentŭ, şi anume prin accentulŭ ` primitŭ şi cunoscutŭ pentru asemenea casurĭ. Vomŭ scrie dar *vede*, înse *a vedè*, *laudă* înse *lăudà fac* înse *facù*.

11. Accentulŭ ´ întrebuinţatŭ pînă acum peste *e* şi *o* pentru a exprima diftongiĭ *ea* şi *oa*, este atâtŭ în contra reguleĭ scrieriĭ românescĭ: că acele sonurĭ române, pentru carĭ se scie litera latină corespundĕtóre, se scriŭ cu acéstă literă, câtŭ şi în contra natureĭ semnelorŭ, nefiindŭ chematŭ accentulŭ în nicĭ unŭ alfabetŭ a exprima pe *a*.

Dar accentulŭ ´ este chematŭ a exprima vocala întonată, dicŭ apĕrătoriĭ acesteĭ scrierĭ, şi fiindŭ-că diftongiĭ *ea* şi *oa* provinŭ totdéuna din *e* şi *o* întonatŭ, trebue scrişĭ *é* şi *ó*, aşa cere principiulŭ etimologieĭ române. La acésta se póte rĕspunde : orĭ de unde arŭ proveni *ea* şi *oa*, din momentulŭ în care vocalele *e* şi *o* aŭ primitŭ o schimbare fonetică, pentru a căreĭ scriere se află o literă în alfabetŭ, nu potŭ fi lipsite de acéstă scriere pentru a li se descoperi una nóuă. Dacă dar *e* şi *o*, din causa întonăriĭ, şĭ-aŭ însoţitŭ unŭ sonŭ, pentru care există litera latină corespundĕtóre, adecă *a*, nu potŭ fi scrise altfelŭ de câtŭ prin *ea* şi *oa*. Altmintrelea pierdemŭ consecinţa şi intrămŭ în deplinŭ etimologismŭ. Iar obiecţia, că nu se vede dacă *ea* şi *oa* trebuescŭ citite ca diftongĭ *ea* şi *oa* şi nu *e-a* şi *o-a*, nu ne pare întemeiată. Căcĭ scrierea nu este silită a arĕta absolutŭ tóte nuanţele vorbiriĭ, şi aşa nu este nicĭ chiemată a arĕta diftongarea. Dacă arŭ fi altfelŭ, de ce atuncĭ s'arŭ mărgini exprimarea diftongilorŭ la *ea* şi *oa* şi nu s'arŭ întinde la toţi diftongiĭ d. e. *iubescŭ*, *voiosŭ*, *iepure*, *aluatŭ*, *căutatŭ?*

Dar afară de acésta, nu este esactŭ, că orĭ-ce *e* şi *o* întonatŭ se preface în *ea* şi *oa*. Regula esactă ne-o dă Pumnul : *e* intonatŭ, dacă în silaba următóre se află *a*, ъ şi maĭ rarŭ *e*, se preface în *ea;* în cele l-alte casurĭ rĕmâne *e*, de şi este întonatŭ; d. e. *vorbescŭ*, *vorbescĭ*, *vorbească*, *obştesculŭ*, *obşteaşca; şeapte*, *şearpe* alăturea cu *şepte*, *şerpe*

O întonatŭ, dacă este urmatŭ de *a*, ă și *e*, se preface în *oa*, dar înainte de *i* și *u* rĕmâne *o*, de ex. *portŭ*, *porţĭ*, *poartă*, *moarte*, *moartă*, *mortulŭ*, *morţiĭ*.

Așa dar semnulŭ accentuluĭ de întonare pusŭ deasupra luĭ *e* și *o* arŭ puté să aibă numaĭ atuncĭ înţelesulŭ diftonguluĭ *ea* și *oa*, cândŭ în adevĕrŭ orĭ-ce *e* și *o* întonatŭ s'arŭ și preface în *ea* și *oa*. Dar fiindŭ-că, precum am vĕḑutŭ, nu este așa, ci din contră *e* și *o*, de și întonate, în jumătatea casurilorŭ nu se prefacŭ în *ea* și *oa*, însemnarea lorŭ cu accentulŭ întonăriĭ, pentru a le arĕta diftongarea este lipsită de logică.

Unŭ altŭ argumentŭ în contra numituluĭ accentŭ ne pare a fi următorulŭ : acelŭ *a* ce și-lŭ însoţescŭ une-orĭ vocalele *e* și *o*, cândŭ sunt întonate, nu este o simplă neglıgenţă a limbeĭ, óre-cum unŭ obiceiŭ foneticŭ, care arŭ puté totŭ așa de bine să dispară din pronunţare și căruia dar îĭ este de ajunsŭ de a fi numaĭ arĕtatŭ în trécĕtŭ prin semnulŭ întonăriĭ; acelŭ *a* din contra a ajunsŭ a fi în limba nóstră totŭ așa de importantŭ ca și sonulŭ radicalŭ din care provine, fiindŭ-că une-orĭ îlŭ consumă chiarŭ pe acesta și rĕmâne singurŭ.

De ex. din *veară*, *peană*, *peară*, *veargă*, *vearză*, *measă*, *afoară* etc., Românulŭ a făcutŭ *vară*, *pană*, *pară*, *vargă*, *varză*, *masă*, *afară* etc., și adese acolo unde a păstratŭ diftongulŭ *ea*, l a prefăcutŭ în *ia* de ex. *piatră*, *iapă* etc. (Legea fonetică este, că *ea* și *oa* tindŭ a se preface în *a* maĭ alesŭ după labiale și *r*, une-orĭ și după sibilante). Acéstă pierdere a luĭ *e* din diftongulŭ *ea* și prefacerea luĭ în simplulŭ *a* este așa de înrădăcinată în limbă, în câtŭ unele cuvinte cu unŭ *e* primitivŭ sunt apoĭ variate în declinare ca și cândŭ arŭ fi avutŭ unŭ *a* primitivŭ. Pe cândŭ de ex. în pluralulŭ din *pană*, *pară*, *vargă* se reînfăţișéză *e* și se ḑice *pene*, *pere*, *vergĭ*, în alte cuvinte analoge nu se maĭ înfăţișéză nicĭ atuncĭ, ci *a* se schimbă în ă ca unŭ *a* primitivŭ : *ţară*, *ţărĭ*, *pradă*, *prăḑĭ* etc.

Caracteristicŭ este și exemplulŭ unuĭ *oa* provenitŭ nu din *o* ci din *a* primitivŭ : *foame* din lat. *fames*. Este dar cu neputinţă de a ascunde subt accentŭ sonulŭ *a* provenitŭ din întonarea luĭ *e* și *o*.

Acéstă argumentare nu este înse împărtășită de întréga comisiune;

uniĭ membri susţinŭ a se păstra scrierea *é* şi *ó*, între aceştia e d-lŭ Baritiu, care a fostŭ totdéuna de părere, că în genere trebue luată de principiŭ ortograficŭ etimologia mărginită la formele actuale ale limbeĭ române. Rĕmâne, ca în urma uneĭ discuţiunĭ generale a D-vóstre tuturorŭ, să decidă maioritatea voturilorŭ şi asupra acesteĭ controverse.

Trebue să amintescŭ înse că şi aicĭ uniĭ Cipariani sunt dispuşĭ a face concesiune, şi mĕ referŭ iarăşĭ la citatulŭ studiŭ ortograficŭ alŭ *Telegrafuluĭ român* din Sibiiŭ. Causa, pentru care aceştĭ Ciparianĭ nu se împotrivescŭ la scrierea *ea* şi *oa*, este, că vĕdŭ sunetele radicale *e* şi *o* păstrate şi în acéstă scriere şi că, odată sunetulŭ radicalŭ păstratŭ, le este etimologicŭ indiferentŭ, dacă glăsuirea *ea oa* se arată prin accentŭ saŭ prin insuşĭ litera noŭ întrodusă. Se citéză şi exemple din alte limbĭ neolatine, relative totŭ la diftongarea luĭ *o* latinŭ: span. *bueno* (bonus), *luego* (locus), franc. *neuf* (novus), *feu* (focus), dar maĭ alesŭ ital. d.e. conjugarea luĭ *morire: muoro*, *muori*, *muore*, *moriamo*, *morite*, *muorono* etc.

Se înţelege, că cercetarea nóstră de maĭ susŭ s'a raportatŭ numaĭ la casurile, cândŭ *ea* şi *oa* proveniaŭ în adevĕrŭ din lungimea luĭ *e* şi *o* prin accentŭ. Căcĭ în cele-l-alte casurĭ, unde *a* este din capulŭ loculuĭ o vocală de sine stătătóre cu unŭ înţelesŭ propriŭ gramaticalŭ, chiarŭ ceĭ ce de almintrelea scriu *é* cu accentŭ, trebue să însemneze pe *a* deosebitŭ. De ex. *face făceà*, *duce duceà*. Aicĭ *a* este vocală flecţionară a imperfectuluĭ şi a scrie *făcé*, *ducé* arŭ fi în orĭce casŭ o greşală de ortografie. — Asemenea trebue să se scrie *stea* şi nu *sté*.

Domnilorŭ Membri,

Acesta este resultatulŭ desbaterilorŭ urmate în sînulŭ comisiuniĭ, ce aţĭ bine voitŭ a o alege pentru lucrarea proiectuluĭ de ortografie.

Spre a vĕ da unŭ exemplu practicŭ pentru înfăţişarea, ce arŭ avé scrierea română după acéstă ortografie, amŭ onóre a vĕ alătura o transcriere conformă cu regulele aicĭ stabilite. Este *Cântecul gintei latine* ce l'amŭ transcrisŭ, cântatŭ de acelŭ poetŭ şi colegŭ alŭ no-

stru, căruia natura pare a-ĭ fi datŭ menirea de a înfăţişa generaţiunilorŭ contimporane tótă frumuseţa eufonică a limbeĭ nóstre materne.

Fără îndoială lucrarea nóstră, aşa cum vi se presintă, nu deslégă şi nicĭ nu atinge tóte întrebările ce ni le pune ortografia română. Noĭ amŭ credutŭ, că deocamdată a fostŭ bine a se însemna prin câte-va lineamente marĭ forma generală a scrieriĭ nóstre, lăsândŭ anilorŭ viitorĭ sarcina de a fixa tóte amănuntele ortografice, unele în parte atărnândŭ de la o lucrare definitivă asupra gramaticeĭ şi asupra vocabularuluĭ limbeĭ române.

Orĭ care va fi decisiunea D-vóstre pentru astă-dĭ, credŭ că toţĭ vomŭ fi inspiraţĭ de dorinţa de a publica Analele Academieĭ sub o formă a scrieriĭ lorŭ, care să nu ne desbine de mişcarea generală a literatureĭ nóstre în acéstă privinţă, ci să puie Academia Română în lăuntrulŭ şi în fruntea acesteĭ mişcărĭ.

Bucurescĭ 8 Aprilie 1880.

Raportorŭ: *T. Maiorescu.*

Căntecul Gintei Latine

Latina gintă e regină
Intr'ale lumei ginte mari.
Ea poartă 'n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot inainte
Măreţ indreaptă paşii sei :
Ea merge 'n capul altor ginte,
Vĕrsănd lmmina 'n urma ei.

Latina gintă-i o virgină
Cu farmec dulce răpitor;
Străinu 'n cale i se 'nchină
Şi pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zimbitoare
Sub cer senin, in aer cald,
Ea se oglindă 'n splendid soare,
Se scaldă 'n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De-ale pămĕntului comori
Şi mult voios ea le imparte
Cu cele lalte-a ei surori.
Dar e teribilă 'n mănie,
Cănd braţul sen liberator
Lovesce 'n cruda tiranie
Şi luptă pentru-al seu onor.

In dioa cea de judecată,
Cănd faţă 'n cer cu Domnul sfănt
Latina gint' a fi 'ntrebată:
Ce ai făcut pe-acest pămĕnt?
Ea va respnnde sus şi tare :
O Doamne, 'n lume căt am stat,
In ochii sei plini de-admirare
Pe *Tine* te-am representat.

(Alecsandri)

PROCESŬ-VERBALŬ Nr. 21.

ȘEDINȚA DIN 12 APRILIE

Membri presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Fontaninu G. M.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Urechiă V. A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Poni P.*, *Stefănescu Gr.*, *Teclu N.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința d-luĭ *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 ora.

Se citesce și se aprobă procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ precedințĭ.

Se pune la votŭ prin alŭ treilea scrutinŭ premiarea cu premiulŭ Lazărŭ a opereĭ d-luĭ dr. Brândză : *Prodromulŭ floreĭ române.* Resultatulŭ fiindŭ 15 bile albe și 7 negre din 22 votanțĭ, d-lŭ Președinte proclamă opera premiată.

La ordinea ḑileĭ fiindŭ desbaterea pe articole a proiectuluĭ ortograficŭ, se dă citire paragrafuluĭ 1 din capitululŭ I, relativŭ la literele latine *y*, *ph*, *th*, *qu* și *k*.

D-lŭ *Papadopolŭ-Calimachŭ* susține menținerea literelorŭ *th*, *ph* și *y* în cuvintele technice luate din limba elenă, de ex. : *theologia*, *philosophia*, *physica* etc. Dacă nu conservămŭ ortografia originală în terminĭ de acéstă natură, atuncĭ să n'o admitemŭ nicĭ în privința numelorŭ propriĭ.

Episcopulŭ Melchisedecŭ arŭ dori conservarea tutulorŭ acestorŭ litere în transcrierea texturilorŭ religióse, unde le manținea la noĭ și grafica cirilică.

D-lŭ *Alexandri* întrébă dacă scriindu-se *theologiă*, are să se pronunțe altŭ-felŭ de câtŭ *teologiă*, saŭ dacă scriindu-se *kyr* nu se va

citi *chir*. Unŭ *th* saŭ unŭ *y*, neschimbândŭ întru nimicŭ pronunciaţiunea, sunt dar nisce litere de luxŭ; şi tocmaĭ de aceea nicĭ nu le-aŭ admisŭ fraţiĭ noştri Italienĭ, chiarŭ în cuvinte technice.

D-lŭ *Hasdeŭ* observă că menţinerea acestorŭ litere în nume propriĭ în proiectulŭ comisiuniĭ ortografice provine din natura numelorŭ propriĭ, carĭ, fiindŭ proprietatea acelora ce le pórtă saŭ le-aŭ purtatŭ, nu este permisŭ nimenuĭ a le modifica, chiarŭ dacă modulŭ lorŭ de scriere ni s'arŭ păré extravagantŭ saŭ capriciosŭ.

D-lŭ *Quintescu* admite supresiunea luĭ *y* chiarŭ în numele propriĭ, dar nu înţelege nicĭ într'unŭ felŭ respingerea luĭ *qu*, de vreme ce există cuvinte în carĭ nu-lŭ putemŭ înlocui prin altŭ-ceva, precum *aquarium aquarella* etc.

D-lŭ *Maiorescu* arată, maĭ alesŭ prin citărĭ din Quintilianŭ, că *y* nu se citea latinesce ca *i* alŭ nostru de astă-ḑĭ, *ph* nu se pronunţa *f*, *th* nu se pronunţa *t*, şi că *qu* şi *k* eraŭ în transiţiunea de a fi lepădate şi înlocuite cu *c* şi de către Latinĭ. Dacă Latiniĭ arŭ fi avutŭ şi arŭ fi pronunţatŭ *tipografia*, cum pronunţămŭ noĭ astă-ḑĭ, arŭ fi scrisŭ *tipografia*. A admite dar în scrierea nóstră acele litere astă-ḑĭ, arŭ fi o eróre în contra chiarŭ alfabetuluĭ latinŭ.

D-lŭ *Sion* primesce înlăturarea literelorŭ *ph* şi *th*, dar se unesce cu d-lŭ *Quintescu* în privinţa luĭ *qu*, fiindŭ-că nu scie cum se scrie vorbe ca *quintescenţa* şi altele. D-sa combate înse pe d-lŭ *Quintescu* subt raportulŭ supresiuniĭ radicale a luĭ *y*. Dacă nu vomŭ admite pe *y*, atuncĭ cum óre vomŭ deosebi *lyra* poetuluĭ de *lira* neguţătoruluĭ.

D-lŭ *Poni* atrage atenţiunea Academieĭ asupra inconvenientuluĭ de a se suprime literele *th*, *ph*, *y* şi *k* în cuvinte technice, de óre-ce în chimie aceste litere aŭ intratŭ în formule ca prescurtărĭ a termenilorŭ întregĭ, de ex: : *ph* pentru *phosphorŭ*, în câtŭ prescurtarea n'arŭ maĭ corespunde cuvêntuluĭ pe care-lŭ represintă, dacă amŭ scrie *fosforŭ* iar nu *phosphorŭ*.

D-lŭ *Babesiu* regretă că discuţiunea s'a alunecatŭ pe tărâmulŭ unorŭ escepţiunĭ din sfere speciale ale literatureĭ. Orĭ-ce specialistŭ are latitudinea de a întrebuinţa în cerculŭ sĕŭ propriŭ cuvinte străine,

pe carĭ să le scrie în modulŭ consacratŭ în acea specialitate, fără ca să se modifice prin acésta ortografia generală.

D-lŭ *Laurianŭ* susţine argumentulŭ d-luĭ *Poni*.

D-lŭ *Stefănescu* constată, că formulele chimice sunt cu totulŭ convenţionale, carĭ rĕmânŭ şi vorŭ rĕmâné, orĭ-carĭ arŭ fi în ortografia curentă modulŭ de a scrie cuvintele represintate prin acele formule. Italieniĭ scriŭ *fosforo* cu *f*, şi *idrogene* cu *i*, de şi aŭ şi eĭ formulele chimice *Ph* şi *H*. Francesiĭ ḑicŭ *mercure*, de şi îlŭ formuléză în chimie prin *Hg* saŭ formuléză *potassium* prin *K*. D-sa susţine dar în acéstă privinţă opiniunea comisiuniĭ ortografice.

D-lŭ *Hasdeŭ* observă, că în orĭ-ce literatură se întrebuinţéză unele cuvinte străine neasimilate, une orĭ chiarŭ cu flexiunea străină, de esemplu, nemţesce *das Nomen* saŭ *die Verba*, saŭ în tótă Europa, vorbele englese *gentleman*, *fashionable*, etc. Aceste cuvinte, neavêndŭ a face cu limba literară comună, n'aŭ pututŭ intra în preocupaţiunile comisiuniĭ ortografice, care înse recunósce că ele, întru câtŭ nu încetéză de a fi străine, trebue să se scrie cu ortografia lorŭ originală.

Inchiḑêndu-se discuţiunea, se pune la votŭ amendamentulŭ subscrisŭ de d-niĭ *Fontaninu*, *episcopulŭ Melchisedecŭ* şi *Papadopolŭ-Calimachŭ*: «literele *y*, *ph*, *th*, *qu*, *k*, se vorŭ păstra în nume propriĭ, «vorbe străine şi vorbe technice»; se respinge prin maioritate.

Se pune la votŭ amendamentulŭ subscrisŭ de d-niĭ *Hasdeŭ*, *Quintescu*, *Poni*, *Bacaloglu* şi *Babesiu* de a se adăoga la finea paragrafuluĭ 1: «Nu intră în acéstă regulă scrierea cuvintelorŭ străine «neasimilate, de exemplu: *aquarium*, *kalium*». Se primesce prin maioritate.

Se pune la votŭ şi se primesce prin maioritate, paragrafulŭ 1 întregŭ împreună cu adaosulŭ finalŭ.

Se trece la paragrafulŭ 2, relativŭ la duplicarea literelorŭ îngenere.

D-lŭ *Fontaninu* susţine necesitatea duplicăriĭ celŭ puţinŭ în 3 casurĭ: 1, în *callu*, *acellu*, etc., unde numaĭ din duplulŭ *l* s'a pututŭ forma plura, lulŭ muiatŭ: *cai*, *acei*, etc.; 2, în formele verbale ca *dussei*, *pussei*,etc.

unde duplulŭ *s* resultă din asimilaţiunea luĭ *s* cu consona dispărută *c*, *n*, etc.; 3, în unirea unuĭ cuvêntŭ începĕtorŭ printr'o consonă cu o preposiţiune care în limba latină se termină printr'o consonă: *approbare*, *adducere*, etc.

D-lŭ *Ionescu* observă, că duplicarea consónelorŭ nu există în limba română și nu sunt urme să fi existatŭ vre-o dată, în câtŭ D-sa nu vede vre-o raţiune, fie usuală, fie măcarŭ istorică, de a o întroduce în limbă.

D-lŭ *Hasdeŭ* adaogă, că precumŭ graiulŭ nu exprimă nicĭ o-dată cugetarea întrégă, totŭ așa scrierea nu póte să exprime graiulŭ întregŭ. Forma este totdéuna maĭ puţinŭ de câtŭ fondulŭ. Arŭ fi maĭ logicŭ dar, în tesă generală, de a nu reduplica în scriere chiarŭ cândŭ s'arŭ audi reduplicarea în graiŭ, de câtŭ de a reduplica în scriere atuncĭ cândŭ în graiŭ nu se aude nicĭ o reduplicare. Limba română reduplică numaĭ nasala, atuncĭ cândŭ unŭ cuvêntŭ începĕtorŭ prin nasală se unesce cu preposiţiunea *in*.

D-lŭ *Laurianŭ* nu înţelege, pentru ce preposiţiunea *in* să producă o reduplicare, iar nu și preposiţiunile *ad*, *ab*, *con* etc. D-sa cere a se scrie *commoditate*, *affirmare*, *approbare* și altele.

D-lŭ *Hasdeŭ* obiectéză, că limba română n'a conservatŭ consóna finală din *ad*, *ab*, *con*. Fiindŭ întreruptŭ de d-lŭ *Fontaninu* prin exemplulŭ *adunŭ*, d-lŭ *Hasdeŭ* constată, că acesta a trecutŭ la noĭ compusŭ deja din limba latină, iar nu s'a compusŭ de către Românĭ. Nu există nicĭ unŭ exemplu de *ad*, *ab* saŭ *con*, într'o composiţiune specifică românéscă, ci numaĭ *a* și *cu*

D-lŭ *Papadopolŭ-Calimachŭ* contestă existenţa reduplicăriĭ la Românĭ chiarŭ în casurile ca *innoire* saŭ *immulţire*, cerêndŭ a se scrie numaĭ *înoire* saŭ *îmulţire*.

D-lŭ *Sion* susţine redacţiunea din proiectulŭ comisiuniĭ, de vreme ce reduplicerea nasaleĭ este o realitate fonetică în limba română. D-sa arŭ maĭ cere reduplicarea luĭ *s* în cuvintele *essenţa*, *possibilŭ*, etc., unde crede că ea se aude.

Inchiḑêndu-se discuţiunea, se pune la votŭ amendamentulŭ propusŭ de d-lŭ *Fontaninu*: «Duplicarea consónelorŭ se admite în

«casurile, în carĭ ea îșĭ are rațiunea chiarŭ în regulele gramaticeĭ ro-«mâne», și se respinge.

De asemenea se respinge amendamentulŭ propusŭ de d-lŭ *Papadopolŭ-Calimachŭ:* «Duplicarea consónelorŭ nu se admite. Astŭ-felŭ «vomŭ scrie *înoire* și nu *înnoire*, *înmulțire* și nu *înmmulțire*.»

De asemenea se respinge amendamentutŭ d-luĭ *Sion*: «Să se re-«duplice pretutindenĭ unde se aude, precumŭ *essență*, *possibilŭ*, *dussŭ*, «*scossŭ* etc.»

Se pune la votŭ articolulŭ 2 din proiectulŭ comisiuniĭ și se primesce.

Ședința se rădică la 5 ore. p. m.

Președinte: *Ion Ghica.*

p. Secretarŭ generalŭ: *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ Nr. 22.

ȘEDINȚA DIN 13 APRILIE.

Membri presențĭ:

Din Secțiunea literară d-niĭ: *Alexandri V., Caragiani I., Fontaninu G. M., Hasdeŭ B. P., Laurianŭ A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ: *Babesiu V., Baritiu G., Ionescu N., Maniu V., Melchisedecŭ P. S. S. episcopulŭ, Papadopolŭ-Calimachŭ A.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ: *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Felix I., Ghica Ion, Poni P., Stefănescu Gr., Teclu N., Vasicĭ P.*

Sub președința **A. S. R. Domnitoruluĭ.**

Ședința se deschide la 1 oră.

După cetirea apeluluĭ nominalŭ, d-lŭ *Hasdeŭ*, ca loco-țiitorŭ de se-

cretarŭ generalŭ, citesce procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ de Vinerĭ 11 Aprilie, care se aprobă.

D-lŭ *Baritiu,* ca raportorŭ, citesce darea de sémă generală a comisiuniĭ de premie, alăturată pe lângâ procesulŭ-verbalŭ de față (1).

D-lŭ *Hasdeŭ* citesce procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ de joĭ, 10 Aprilie, completatŭ întru câtŭ privesce decernerea premielorŭ.

A. S. R. Domnitorulŭ bine-voesce a proclama premiate :

1. Cu premiulŭ Heliade-Rădulescu de 5,000 leĭ, cartea d-luĭ Hasdeŭ: *Cuvente den bătrâni;*

2. Cu premiulŭ Năsturelŭ-Herĕscu de 4,000 leĭ, cartea d-luĭ G. Sion: *Dramatice.*

3. Cu premiulŭ Lazărŭ de 5,000 leĭ cartea d-luĭ dr. Brândză : *Prodromul floreĭ române.*

D-lŭ *Caragiani*, ca raportorŭ, citesce darea de sémă a comisiuniĭ pentru probele de traducerĭ din autoriĭ clasicĭ, conchiḑêndŭ la premiarea traducĕtoruluĭ sub litera *C* din Herodotŭ, și a traducĕtoruluĭ din Plutarchŭ.

Desigilându-se plicurile indicate, **A. S. R. Domnitorulŭ** bine-voesce a proclama premiațĭ :

1. Pe d-lŭ Dim. I. Ghica, pentru traducerea cărțiĭ a IV-a din Herodotŭ.

2. Pe d-lŭ P. M. Georgescu, pentru traducerea vieţeĭ luĭ Pelopida din Plutarchŭ.

După grațiósa dorință a **A. S. R. Domnitoruluĭ**, se urméză discuțiunea, întreruptă în ședința precedentă, asupra proiectuluĭ de ortografiă.

Se citesce §-ulŭ 4 din capitululŭ I, relativŭ la reduplicarea luĭ *s* în omonime : *massă* (la masse) și *masă* (la table), *cassă* (la caisse) și *casă* (la maison) etc.

D-lŭ *Quintescu*, ca membru alŭ comisiuniĭ ortografice, declară că nu ține la acestŭ §, fiindŭ gata a admite nereduplicarea generală a luĭ *s*.

D-lŭ *Sion*, consecinte cu cele ḑise în ședința precedentă, ḑice că

(1) Veḑĭ maĭ susŭ pag. 359-361.

duplicarea luĭ *s*, se vede nevoitŭ a o susţiné tocmaĭ în interesulŭ fonetismuluĭ. Să ne aducemŭ aminte că maĭ toţĭ scimŭ câte-o limbă străină, şi maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ fără de voe, ne vedemŭ influenţaţĭ în exerciţiulŭ pronunţăriĭ. De aceea, vĕḑêndu-ne deprinşĭ a pronunţa pe *s* ca *z*, cândŭ vine între dóue vocale, (pr. *posiţiune, casŭ, plausibile*, scl.) trebue să facemŭ o distincţiune cândŭ vomŭ scrie *possibilŭ*, *passŭ* şi altele.

D-lŭ *Alexandri* susţine redacţiunea proiectuluĭ care ne permite a ne feri de calambururĭ.

Punêndu-se la votŭ §-ulŭ 3 se primesce.

Se citesce §-ulŭ 4 privitorŭ la conservarea luĭ *s* în *rosă*, *nasalŭ*, etc., unde pronunţarea cu *z* este unŭ galicismŭ.

D-niĭ *Papadopolŭ-Calimachŭ*, *Alexandri* şi *Caragiani* combatŭ acestŭ §, ca o neconsecinţă contra sistemeĭ fonetice a proiectuluĭ întregŭ.

D-lŭ *Fontaninu* arată, că una din moştenirile cele maĭ frumóse, carĭ aŭ rĕmasŭ de la Romanĭ numaĭ Românilorŭ şi Spaniolilorŭ, este conservarea pură a luĭ *s* între vocale, devenitŭ *z* la ceĭ-l-alţĭ neo-latinĭ. După cumŭ noĭ ḑicemŭ *casă* saŭ *nasulŭ*, totŭ aşa suntemŭ datorĭ a pronunţa *rosă*, *nasalŭ* etc., iar nu *rozŭ* saŭ *nazalŭ*.

După ce d-lŭ *Ionescu* combate redacţiunea proiectuluĭ şi d-lŭ *Babesiu* o susţine, închiḑêndu-se discuţiunea, se pune la votŭ amendamentulŭ propusŭ de d-niĭ *Alexandri*, *Papadopolŭ-Calimachŭ* şi *Caragiani:* «In cuvintele unde se pronunţă *s* să se scrie cu *s*, unde *z* să se «scrie cu *z*», — şi se respinge,

Se pune la votŭ şi se primesce §-ulŭ 4.

Se citesce §-ulŭ 5, privitorŭ la litera *x*.

D-lŭ *Laurianŭ* nu înţelege pentru ce proiectulŭ ortograficŭ menţionéză luarea litereĭ *x* din vechiulŭ alfabetŭ campanŭ. Trecêndŭ la fondŭ, D-sa observă că, din cele dóue alineaturĭ ale §-uluĭ, alineatulŭ alŭ doilea, lăsândŭ facultativă scrierea cu *x* saŭ scrierea cu *s*, este de prisosŭ şi chiarŭ contradictoriŭ alineatuluĭ întâiŭ, unde se prescrie ca obligatóre scrierea cu *x*.

D-lŭ *Babesiu* rĕspunde la acéstă, că primulŭ alineatŭ se referă la

cuvinte de totŭ străine, iar alineatulŭ alŭ doilea are în vedere pe cele deja vulgarisate la noĭ.

D-lŭ *Maiorescu*, pe basa opereĭ luĭ Corssen, demonstră originea campană iar nu grécă a latinuluĭ *x*, adăogândŭ totŭ-d'o-dată, că acestŭ punctŭ putea fi lăsatŭ afară din discuţiune, de vreme ce se votéză ortografia iar nu istoria ortografieĭ.

D-lŭ *Hasdeŭ* arată, că din cele dóue alineaturĭ ale §-uluí, primulŭ prevede numaĭ pe *x* din cuvintele grece, care s'a conservatŭ totdéuna la Românĭ ca *x* şi nu este nicĭ o raţiune de a-lŭ preface în *s*; iar în alineatulŭ alŭ doilea se prevědŭ numaĭ cuvinte de origine latină. In vorbele moştenite de la Romanĭ, noĭ prefacemŭ regulatŭ pe *x* în *s;* în neologisme înse, luate de curândŭ din limbile surorĭ saŭ din latinitatea clasică, *x* póte să se conserve, de óre-çe asemenĭ cuvinte rěmânŭ pentru noĭ străine, de şi romanice, saŭ póte să trécă în *s* prin analogie cu cuvintele latine cele moştenite; de unde resultă că în acestŭ casŭ este bine de a lăsa o latitudine facultativă.

Inchiḑêndu-se discuţiunea, se pune la votŭ şi se primesce §-ulŭ 5.

Se citesce §-ulŭ 1 din capitolulŭ II, privitorŭ la litera *j*.

D-lŭ *Laurianŭ* desaprobă procedarea comisiuniĭ de a exprima valórea fonică a luĭ *j* prin litera cirilică ж care e urîtă, avêndŭ forma raculuĭ. D-sa insistă apoĭ asupra insuficienţeĭ §-uluĭ care, aşa cumŭ este redactatŭ, nu prevede casurile cândŭ trebue să se întrebuinţeze *j*. In unele localităţĭ Româniĭ pronunţă *gĭur* în locŭ de *jur*, în altele *jinere* în locŭ de *ginere;* cum dar va trebui să scriemŭ noĭ aceste cuvinte?

D-lŭ *Ionescu* rěspunde, că desbaterea urméză asupra moduluĭ de a scrie, iar nu asupra moduluĭ de a pronunţa.

Punêndu-se la votŭ se primesce §-ulŭ 1.

Şedinţa se rădică la 5 ore p. m.

Preşedinte : **Carol.**

p. Secretarŭ generalŭ : *Hasdeŭ.*

PROCESŬ-VERBALŬ No. 23.

ȘEDINȚA DIN 14 APRILIE.

Membri presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ : *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Fontaninu G. M.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianŭ A. Treb.*, *Maiorescu T.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ : *Babesiu V.*, *Barițiu G.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ : *Aurelianu P. S.*, *Bacaloglu Em.*, *Brândză D.*, *Falcoianu S.*, *Felix I.*, *Ghica Ion*, *Stefănescu Gr.*, *Vasicĭ P.*

Sub președința **A. S. R. Domnitoruluĭ.**

Ședința se deschide la 1 oră.

D-lŭ *Hasdeŭ*, ca loco-țiitorŭ de secretarŭ generalŭ, arată că redactarea proceselorŭ-verbale relative la desbaterea proiectuluĭ ortograficŭ este fórte grea, maĭ cu sémă din causa dorințeĭ vorbitorilorŭ de a vedé expusă pe largŭ argumentațiunea fie-căruia, ceea ce s'arŭ puté face numaĭ dóră prin stenografie; de acea D-sa i-a rugatŭ pe toțĭ și-ĭ maĭ rógă de a depune la secretariatŭ note desvoltate despre fie-care discursŭ; iar întru câtŭ acestea nu se vorŭ depune de către toțĭ, va fi silitŭ a presinta într'unŭ modŭ sumarŭ, numaĭ resultatele discuțiuniĭ, de óre-ce arŭ fi o disproporțiune de a da unele cuvêntărĭ pe largŭ și altele pe scurtŭ.

Din temerea ca numĕrulŭ membrilorŭ să nu se descompleteze, se procede la regularea de urgență a cestiunilorŭ budgetare și anume:

D-lŭ *Stefănescu* dă lectură raportuluĭ Comisiuniĭ financiare, prin care, pe de o parte se aprobă modulŭ cum a procesŭ Delegațiunea pentru a îndrepta erórea comisă în budgetulŭ anuluĭ expiratŭ, iar pe de alta se arată mulțumire pentru regularitatea compturilorŭ și corectitudinea în manipularea fondurilorŭ.

Se punŭ la votŭ și se primescŭ conclusiunile raportuluĭ.

D-lŭ *Babesiu* dă lectură budgetuluĭ, care se pune apoĭ la votŭ pe articole, primindu-se cu următórele dóue modificărĭ :

1. Se suprimă ajutorulŭ temporalŭ de 100 leĭ pe lună, care se acorda fostuluĭ casierŭ-comptabilŭ d-lŭ Adamescu;

2. Se adaogă 100 leĭ pe lună la apuntamentele archivistuluĭ-bibliotecarŭ d-lŭ Bianu.

Se trece la desbaterea proiectuluĭ ortograficŭ.

După o discuțiune, la care ieaŭ parte d-niĭ *Maiorescu*, *Babesiu*, *Quintescu*, *Laurianŭ*, *Hasdeŭ* și *Barițiu*, vorbindŭ toțĭ într'unŭ modŭ explicativŭ, se primescŭ fără nicĭ o modificare §-iĭ 2, 3 și 4 din capitolulŭ II, relativĭ la sunetele palatale *ce* și *ge*, la *ș*, *ț*, *ḑ*, *z* și la grupulŭ *sc* și *șt*. Se observă că votulŭ a avutŭ în vedere numaĭ principiele, iar nu și exemplele aduse care arŭ puté prejudeca în unele puncte asupra articolelorŭ nedesbătute încă.

Se citesce §-ulŭ 5, privitorŭ la modulŭ de a se exprima vocala obscură.

După o discuțiune, la care ieaŭ parte d-niĭ *Hasdeŭ* și *Maiorescu*, pe de o parte, pentru a susține că limba română, luată în totalitatea eĭ, nu posedă sunetulŭ expresŭ prin semnulŭ cirilicŭ ѫ, ci numaĭ pe celŭ corespundĕtorŭ luĭ ъ, pe care singurŭ îlŭ cunósce macedo-româna, istriano-româna și în parte chiarŭ Româniĭ din Dacia luĭ Traianŭ; iar pe de altă parte d-niĭ *Quintescu*, *Ionescu*, *Sion*, *Alexandri*, *Laurianŭ* și *Babesiu*, pentru a susține existența în limba română a maĭ multorŭ nuanțe ale vocaleĭ obscure, dintre carĭ celŭ puținŭ dóue, ъ și ѫ, trebue să fie distinse în grafică, se închide desbaterea și se depunŭ următórele amendamente :

1. amendamentulŭ subscrisŭ de d-niĭ *Alexandri*, *N. Ionescu* și *Ion Ghica:* «se va însemna cu accentulŭ circumflexŭ atâtŭ *i*, *e*, câtŭ și «*a* totŭ-dé-una cândŭ aceste vocale sunt și alterate și accentuate, «precumŭ *lăudândŭ*, *mormîntŭ*, *vĕḑêndŭ;*»

2. sub-amendamentulŭ subscrisŭ de d-lŭ *Maiorescu:* «se lasă la-

«titudinea ca să se însemneze fie cu semnulŭ scurtăriĭ fie cu cir-«cumflexŭ;»

3. amendamentulŭ subscrisŭ de d-niĭ *Laurianŭ*, *Sion* și *Barițiu:* «să «se conserve tóte accentele introduse în limbele europene: ˘ — ´ ` ˆ «carĭ facilită înțelesulŭ: *mută*, *mut'a*, *mutá*, *mutà*, *mutândŭ*, *carte*, *parte*, «*càrti*, *pàrti*, *mutámŭ*, *mutàmŭ*, *vedu*, *vedi*, *vede*, *vedemu*, *vedeti*, *vedendŭ*.»

Se pune la votŭ și se primesce amendamentulŭ de sub No. 3, cădêndŭ ast-felŭ cele-alalte dóue.

Se pune la votŭ și se respinge §-ulŭ 5 din redacțiunea Comisiuniĭ.

Se citesce §-ulŭ 6, privitorŭ la finalulŭ *ŭ*.

După o discuțiune, în care d-niĭ *Alexandri* și *Maiorescu* cerŭ suprimarea finaluluĭ *u*, de óre-ce nu se aude, iar d-niĭ *Quintescu*, *Barițiu*, *Laurianŭ* și *Ionescu* cerŭ mănținerea luĭ din considerațiunĭ istorice și gramaticale, închidêndu-se discuțiunea, se pune la votŭ și se primesce următorulŭ amendamentŭ propusŭ de d-niĭ *Laurianŭ*, *Fontaninu* și *Quintescu:* «în vorbele flexibile să se conserve *u* finalŭ: *omu*, *bunu*, «*socru*, *acru*, *macru*, *cultulu*, *lucrulu*, *plecu*, *dregŭ*, *facŭ*,» cădêndŭ ast-felŭ §-ulŭ corespundĕtorŭ din redacțiunea Comisiuniĭ.

Ședința se rădică la 5 ore p. m.

Președinte: **Carol.**

p. Secretarŭ generalŭ: *Hasdeŭ*

ANEXA M.

RAPORTULŬ COMISIUNIĬ FINANCIARE

Comisiunea financiară, ocupându-se maĭ întâiŭ cu constatarea eroriĭ intrevenite în budgetulŭ anuluĭ expiratŭ și examinândŭ natura eĭ, s'a convinsŭ cum că în adevĕrŭ acea eróre a provenitŭ din combinațiunĭ neesacte atâtŭ în partea venituluĭ câtŭ și a speselorŭ.

In realitate veniturile eraŭ de 55,455 leĭ, banĭ 7, iar spesele

adevĕrate de 65,435 leĭ 31 banĭ, prin urmare nu era unŭ excedentŭ în plus de 11,414 leĭ 81 banĭ, precum se notase, ci unŭ deficitŭ de 9980 leĭ, banĭ 34.

Este deci evidentŭ că, descoperită o dată acéstă gravă eróre, Delegaţiunea se afla în faţă cu necesitatea şi datorinţa sa de a lua mĕsurĭ potrivite spre a constata natura lucruluĭ şi a face să dispară deficitulŭ.

Delegaţiunea a pusŭ cestiunea, într'una din şedinţele ordinare ale Academieĭ, în desbaterea colegilorŭ nostri aflătorĭ în Bucurescĭ, carĭ aŭ numitŭ o comisiune care, constatândŭ lucrulŭ, a opinatŭ asupra moduluĭ de îndreptare prin posibilele reducerĭ la unele din spese. Ast-felŭ în locŭ de deficitulŭ, ce ne ameninţa, budgetulŭ ne presintă la 29 februarie curentŭ unŭ excedentŭ în plus de 9362 leĭ banĭ 25.

Pentru acéstă procedare în respectiva economiă nu avemŭ de câtŭ să fimŭ recunoscĕtorĭ onor. Delegaţiunĭ.

Simpla acéstă constatare, comisiunea crede că ajunge pentru ca corectatele cifre să serve de basă comptabilităţiĭ nóstre şi să fie introduse în registre.

Ea a visitatŭ casele din localitatea Academieĭ şi cea de la Casa de depunerĭ şi consemnaţiunĭ şi s'aŭ subscrisŭ procesele-verbale despre cuprinsulŭ acestora.

A examinatŭ cărţile, compturile şi documentele comptabilităţiĭ.

S'a constatatŭ manipulaţiunea esactă a fondurilorŭ pînă la ḑiua examinăriĭ, patru-spre ḑece curentŭ.

Comisiunea, examinândŭ asemenea budgetulŭ pe exerciţiulŭ 1880-1881, presintatŭ de Delegaţiune şi după observaţiunile făcute, are onóre a vi-lŭ presinta spre confirmare în cifrele următóre : *nouĕ-ḑecĭ şi dóue de miĭ dóue sute treĭ-ḑecĭ şi patru de leĭ banĭ 43*, (Nr. 92,234 leĭ, banĭ 43), ca veniturĭ şi leĭ *optŭ-ḑecĭ şi patru de miĭ nóue sute optŭ-ḑecĭ şi şése, banĭ 13*, (Nr. 84,986 leĭ, banĭ 13) ca cheltuelĭ, prin urmare remănêndŭ unŭ excedentŭ de leĭ şépte miĭ dóue sute patru-ḑecĭ şi optŭ, banĭ 43 (Nr. 7248 leĭ, banĭ 43).

Gr. Stefănescu, Bacaloglu, V. Babesiu.

PROCESU-VERBALŬ No. 24.

ȘEDINȚA DIN 15 APRILIE.

Membriĭ presențĭ :

Din Secțiunea literară d-niĭ: *Alexandri V., Caragiani I., Fontaninu G. M., Hasdeŭ B. P., Laurianŭ A. Treb., Maiorescu T., Quintescu N., Sion G.*

Din Secțiunea istorică d-niĭ: *Babesiu V., Baritiu G., Ionescu N.*

Din Secțiunea sciințifică d-niĭ: *Aurelianu P. S., Bacaloglu Em., Brândză D., Fălcoianu S., Felix I., Ghica Ion, Stefănescu Gr., Vassicĭ P.*

Sub președința d-luĭ *Ion Ghica.*

Ședința se deschide la 1 oră.

Procesulŭ-verbalŭ alŭ ședințeĭ precedente se citesce și se aprobă.

D-lŭ *Gr. Stefănescu*, secretarŭ alŭ Secțiuniĭ sciințifice, citesce următorulŭ raportŭ :

«Secțiunea sciințifică, discutândŭ, în ședința de astădĭ 14 aprilie «1880, în privința teseĭ de pusŭ la concursŭ pentru anulŭ 1883, «pentru premiulŭ Lazărŭ, a decisŭ a se propune următórea ce«stiune :

«*Studiĭ asupra agricultureĭ, industrieĭ și comerciuluĭ în România.*»

«Lucrarea va tracta despre starea actuală a acestorŭ treĭ ramurĭ «de producțiune și despre mijlócele de a le ameliora.

«O ochire asupra istorieĭ economice a Românieĭ în secolulŭ alŭ «XVII-lea, alŭ XVIII-lea, alŭ XIX-lea, va precede acestŭ studiŭ.

«Studiulŭ va fi făcutŭ din punctulŭ de vedere economicŭ și «technicŭ.

«Manuscriptulŭ trebue să cuprindă materiĭ celŭ puținŭ pentru «300-400 pagine de tiparŭ 8° cu litere garmond (corpŭ 12).

«Dacă și D-vóstră aprobațĭ acéstă decisiune, vețĭ bine-voi a-ĭ da «sancțiunea prin votulŭ D-vóstre.

«Acestŭ premiŭ se va decerne în anulŭ 1883, conformŭ art. 95 «alŭ Regulamentuluĭ, alineatulŭ alŭ patrulea; pentru anulŭ 1882 fi-«indŭ pusă la concursŭ o cestiune pe., ru premiulŭ Heliade Ră-«dulescu.»

Conclusiunea raportuluĭ se pune la votŭ și se primesce.

D-lŭ *B. P. Hasdeŭ*, secretarŭ alŭ Secțiuniĭ literare, presintă decisiunile luate în Secțiunea sa, și carĭ sunt cele următóre :

«1. Traducĕtoriĭ ceĭ premiațĭ pentru Plutarchŭ și Herodotŭ vorŭ «fi însărcinațĭ a traduce fie-care începuturile din acestĭ duoĭ au-«torĭ și anume din Plutarchŭ : *Viețele paralele*, iarŭ din Herodotŭ «cărțile inițiale ale Istorieĭ.

«2. Pentru clasiciĭ latinĭ se admite a se pune la concursŭ car-«tea VII din epistolele luĭ Pliniŭ celŭ june.

«3. Pentru premiulŭ Năsturelŭ seria A pe anulŭ 1882 se pro-«pune ca tesă de pusŭ la concursŭ : *Istoria tipografieĭ la Românĭ.* «Condițiunile materiale vorŭ fi conformŭ cu ale cestiuniĭ abrogate.

«4. Pentru traducerea din Cicerone rĕmâne însărcinatŭ totŭ d-lŭ «D. Laurianŭ.»

Academia, fiindŭ chiemată a da votulŭ sĕŭ asupra acestorŭ 4 propunerĭ, le aprobă.

D-lŭ *Quintescu*, ca raportorŭ alŭ comisiuniĭ pentru cercetarea probelorŭ de traducțiune din Pliniŭ venite la concursŭ pe anulŭ 1880, dă lectură raportuluĭ sĕŭ, care se decide a fi publicatŭ în *Anale;* iar Academia, prin votŭ, primesce conclusiunile acestuĭ raportŭ, prin carĭ se respingŭ tóte ca nesuficiente.

D-lŭ *Laurianŭ* aduce proiectulŭ de inscripțiunea ce este a se pune pe mormĕntulŭ luĭ Papiŭ Ilarianŭ, înălțatŭ în Sibiiŭ de Academia Română.

După órecarĭ modificațiunĭ, inscripțiunea se admite sub forma următóre :

In faţă :
ALESSANDRU . PAPIU . ILARIANU .
NASCUTU . IN . BUDÎIU . TRANSILV . 27 SEPT . 1827 .
DOCTOR . IN . LEGI . PROFESOR . IURISCONSULTU .
MINIST . IUST . PROC . GEN . MEMBRU . SOC . ACAD . ROM .
MORTU . IN . SIBIIU . 11/23 OCT . 1877 .
In dosŭ :
PENTRU . MERITELE . LITERARE .
ACADEMIA . ROMANA . I . A . PUSU .
ACESTU . MONUMENTU .

D-lŭ *Sion* cere a se considera ca dimisionatŭ din comisiunea lexicografică, pentru cuvêntŭ că se vede pusŭ în imposibilitate de a lucra ceva, şi maĭ alesŭ că anulŭ acesta nicĭ s'a trecutŭ vre-o sumă pentru lucrărĭ lexicografice.

Se procede la alegerea de 9 membri pentru cercetarea cărţilorŭ ce se vorŭ presinta la concursurile premielorŭ Năsturelŭ, Heliade-Rădulescu şi Lazărŭ şi se alegŭ d-niĭ: *T. Maiorescu*, *G. Chiţu*, *N. Quintescu; P. S. S. Melchisedecŭ*, *N. Ionescu*, *G. Baritiu; Ion Ghica*, *E. Bacaloglu* şi *Dr. I. Felix.*

D-lŭ *Babesiu* citesce raportulŭ comisiuniĭ însărcinate cu cercetarea lucrărilorŭ Delegaţiuniĭ în cursulŭ anuluĭ trecutŭ :

«Domnilorŭ Colegĭ,

«Comisiunea D-vóstre, pe care din şedinţa de la 21 martie aţĭ «bine-voitŭ a o însărcina cu examinarea raportuluĭ secretaruluĭ ge-«neralŭ alŭ Academieĭ, vine prin mine, raportorulŭ sĕŭ, a ve face «asupra aceluia-şĭ raportŭ, după punctele sale, următórele apreciărĭ «şi a vĕ cere luarea în consideraţiune a acestora.

«Cu părere de rĕŭ amŭ observatŭ şi noĭ absenţa d-luĭ colegŭ «alŭ nostru secretarŭ generalŭ *Odobescu*, absenţă care dorimŭ din «sufletŭ să fiă câtŭ maĭ scurtă. Pe lîngă acésta înse suntemŭ prea «recunoscĕtorĭ d-luĭ colegŭ alŭ nostru *Hasdeŭ* căcĭ, conformându-se «Regulamentuluĭ nostru, s'a supusŭ greleĭ sarcine de a suplini pe

«absentele nostru secretarŭ generalŭ, chiarŭ și în durata celeĭ maĭ «fatigióse activitățĭ a oficiuluĭ, și-lŭ încredințămŭ, că ne este bine-«venitŭ cu raportulŭ sĕŭ.

«Dacă lucrările executate de Academiă în intervalulŭ de la se-«siunea extraordinară din anulŭ trecutŭ aŭ fostŭ puține, ne sim-«țimŭ satisfăcuțĭ cândŭ ni se spune că acelea aŭ fostŭ însemnate, «și suntemŭ convinșĭ că Academia va aprețui greutățile nesepara-«bile de orĭ-ce periodŭ de transformațiune, și, după resultatele ce «ni s'aŭ presintatŭ în decursulŭ presenteĭ adunărĭ generale, așa «credemŭ că va fi de acordŭ cu noĭ, cum că bine a fostŭ fă-«cutŭ începutulŭ.

«Ne bucurămŭ de succesele de carĭ a fostŭ încoronată misiu-«nea d-luĭ Densusianu; iar în câtŭ pentru cercetarea și aprețuirea «specială a vastuluĭ materialŭ adunatŭ, atâtŭ pentru istoriă câtŭ «și pentru literatură, remâne Secțiunilorŭ concernințĭ a se ocupa «la rândulŭ lorŭ de acelŭ materialŭ și a face Academieĭ propune-«rile ce vorŭ găsi de utilitate practică.

«Comisiunea D-vóstre crede, că Academia trebue să iea cu mul-«țumire actŭ despre realisarea resoluțiuniĭ sale relativă la înavu-«țirea colecțiuniĭ numismatice și să voteze recunoscință acelorŭ bine-«făcĕtorĭ privațĭ carĭ aŭ contribuitŭ în modŭ atâtŭ de generosŭ «întru a ușura fondurilorŭ nóstre, fórte insuficiențĭ, purtarea spe-«selorŭ necesare. Specialmente credemŭ că merită recunoscința nó-«stră d-niĭ Ipsilantŭ și Ormos, carĭ donară colecțiuniĭ nóstre exem-«plare însemnate.

«O achisițiune prețiósă pentru istoria și literatura nóstră este «*Dipticulŭ* de la monastirea Bistrițeĭ din Moldova, grațiă M. S. Re-«gale și grațiă și onor. nostru domnŭ colegŭ *D. Sturdza,* precum «și d-luĭ directorŭ alŭ Archivelorŭ Statuluĭ, pentru că avu zelulŭ «de a lua asupră-șĭ îngrijirea pentru tragerea uneĭ copiĭ pe séma «Academieĭ nóstre. Acéstă copiă sperămŭ că, dacă nu s'a presin-«tatŭ pînă acuma, curêndŭ va fi la loculŭ ce i se cuvine în co-«lecțiunea nóstră de manuscrise. Remâne de doritŭ că apoĭ sec-«țiunile competințĭ să atragă în cercetările lorŭ acéstă achisițiune

«preţiósă şi să ne vină cu raporturi speciale spre apreţuirea acestuĭ vechiŭ documentŭ, pentru ca ast-felŭ dintr'ênsulŭ să se pótă «înavuţi fondulŭ cunoscinţelorŭ istorieĭ naţionale.

«Cu plăcere amŭ luatŭ actŭ de terminata executare a monu«mentuluĭ funerarŭ pentru neuitabilulŭ nostru colegŭ A. Papiŭ Ila«rianŭ. Inscripţiunea ce maĭ lipsia credemŭ, că, în consecinţa de«cisiuniĭ de curêndŭ luate de către Academiă, va fi şi ea curêndŭ «completată, pentru ca ast-felŭ aşedarea definitivă a acestuĭ mo«numentŭ pe mormêntulŭ reposatuluĭ să nu maĭ sufere întârdiere.

«Suntemŭ prea fericiţĭ a pricepe din raportulŭ secretaruluĭ no«stru generalŭ că particulariĭ începŭ a simţi interesulŭ înavuţiriĭ «fonduluĭ de bibliotecă alŭ Academieĭ nóstre, fondŭ destinatŭ a fa«cilita studiele seriόse în diversele ramurĭ ale activităţiĭ acestuĭ In«stitutŭ pentru literatură şi sciinţă; dar şi maĭ multŭ de câtŭ «atâta — dacă se póte — Academia credemŭ că trebue să fie recu«noscĕtóre pentru relaţiunile din ce în ce totŭ maĭ viue şi active, «ce se légă între dênsa şi cu societăţile învĕţate ale altorŭ po«póre. Este acésta totŭ de o dată unŭ modŭ şi unŭ stimulŭ de a «îmmulţi şi propaga şi noĭ totŭ maĭ multŭ publicaţiunile nóstre prin «lumea cultă.

«Ne umple de bucuriă punctulŭ din raportŭ care ne spune că «numeróse sunt cărţile tipărite ce astă-dată s'aŭ presintatŭ Acade«mieĭ nóstre pentru premiele publicate. Vedemŭ în astă apariţiune «unŭ bunŭ augurŭ, unŭ începutŭ de maĭ viuă interesare a litera«ţilorŭ nostri pentru literatura şi cultura naţională, şi nu ne rĕ«mâne de doritŭ de câtŭ că acéstă mulţime de cărţĭ în asemenea «mĕsură să corespundă în valórea lorŭ intrinsecă postulatelorŭ de «sciinţă şi progresŭ.

«Comisiunea consimte pe deplinŭ cu raportulŭ secretaruluĭ nostru «generalŭ, că causa pentru care la premiulŭ Năsturelŭ, *Despre epoca «literară a luĭ Mateiŭ Basarabŭ şi Vasilie Lupu*, nicĭ pînă la prelun«gitulŭ periodŭ 1 septembre 1879 n'a intratŭ la concursŭ vre unŭ «memoriŭ, se póte explica pînă la unŭ punctŭ prin natura grea «a materieĭ; dar orĭ-cum arŭ fi, constată necesitatea de a se re-

«publica concursulŭ, conformŭ votuluĭ ce va da secţiunea competinte.

«Asŭpra traducerilorŭ din limbele clasice, comisiunile însărcinate «cu examinarea lorŭ şi-aŭ supusŭ deja voturile lorŭ adunăriĭ nó-«stre plenare, carea, precum scimŭ, a şi luatŭ decisiunĭ asupra acelora.

«Publicarea tomuluĭ XI secţ. II, iar sub decursulŭ presenteĭ adu-«nărĭ generale şi a tomuluĭ I din a II serie a *Analelorŭ* Aca-«demieĭ, ne place a o constata; dar ne pare rĕŭ că secţ. II din «tomulŭ X, cu memoriulŭ premiatŭ alŭ d-luĭ Tocilescu despre Dacia, «nicĭ pînă astă-ḑĭ nu s'a pututŭ da în mânile publiculuĭ; apoĭ «deşi apreţuimŭ causele acesteĭ întârḑierĭ, totuşĭ nu putemŭ a nu «dori ca acéstă publicaţiune să urmeze câtŭ maĭ curêndŭ, maĭ vêr-«tosŭ că ni se spune cum că 17 cóle arŭ fi deja tipărite şi multe «stampe pentru acestŭ tomŭ s'arŭ fi litografiatŭ la Paris, iar difi-«cultăţile tipografice, de care amintesce raportulŭ, aşa credemŭ cà, «în casŭ de trebuinţă, s'arŭ puté înlătura prin angajarea uneĭ alte «tipografiĭ.

«Pentru publicarea din partea comisiuniĭ lexicografice a catechis-«muluĭ de la 1656, ne pare fórte bine şi ne simţimŭ datorĭ a «exprime recunoscinţa nóstră executoruluĭ aceleia, d-luĭ colegŭ alŭ «nostru *G. Baritiu,* maĭ vêrtosŭ că i-a adausŭ, pe lîngă unŭ studiŭ «alŭ sĕŭ asupra reformaţiuniĭ în Transilvania, încă şi unŭ glosarŭ.

«Intârḑierea reproduceriĭ *Psaltiriĭ luĭ Coresi* ni se spune că a pro-«venitŭ din maĭ multe cause pe carĭ d-lŭ *Hasdeŭ* şi-a reservatŭ «a ni le descoperi; iar întârḑierea reproduceriĭ manuscriptuluĭ *Var-«laamŭ şi Ioasafŭ* de Udrişte Năsturelŭ, precum şi a publicăriĭ glosa-«ruluĭ prin care are să se încheiă reproducerea *Pravileĭ* de la Go-«vora, motivându-se prin lipsa din ţéră a d-luĭ Odobescu şi prin «dificultăţĭ tipografice, nu ne rĕmâne de câtŭ să ne repeţimŭ do-«rinţa ce exprimarămŭ la începutŭ, ca absenţa onor. nostru domnŭ «colegŭ şi secretarulŭ generalŭ *Odobescu* să fie câtŭ maĭ scurtă; «iar în câtŭ pentru neajunsurile tipografice, a acelora delăturare, «în casŭ de necesitate, să fie încercată prin refugiulŭ la o altă ti-«pografiă. In ceea ce privesce publicaţiunile Cantemiriane, acéstă «comisiune este informată, cum că onor. Secţiune istorică, ca maĭ

»de aprópe competinte în materiă, a luatŭ conclusiunile reclamate de «împrejurărĭ.

«Din punctulŭ 10 alŭ raportuluĭ generalŭ, comisiunea D-vóstre, în«țelegêndŭ, că în conformitate cu art. 25 din Statute, maĭ mulțĭ «dintre ceĭ maĭ nuoĭ membri aĭ Academieĭ nóstre și-aŭ presintatŭ «pentru acéstă sesiune discursurile lorŭ de recepțiune și că s'aŭ «însărcinatŭ membriĭ din mijloculŭ nostru cu facerea rĕspunsuri«lorŭ la tóte, încă pentru acéstă sesiune,— a trebuitŭ să simtă o «viuă satisfacțiune; iar apoĭ în decursulŭ sesiuniĭ, avêndŭ ferici«rea de a fi marturĭ bunelorŭ impresiunĭ ce seceră acele discur«surĭ și respunsurĭ, — în ședințele nóstre publice în carĭ ele eraŭ «puse la ordinea ḍileĭ. Comisiunea D-vóstre se crede îndreptățită a «constata, la acéstă ocasiune, acestŭ bunŭ succesŭ, carele încă este «unŭ factorŭ ce probéză seriositatea cu care membriĭ Academieĭ tindŭ «a-șĭ cuprinde misiunea și a-șĭ împlini loculŭ ce legea și statutele «și opiniunea publică le-a avisatŭ în sînulŭ națiuniĭ.

«Despre cele multe și importante cestiunĭ ce s'aŭ desbătutŭ și «de asemenea cele multe memoriĭ și notițe ce s'aŭ cititŭ în ședin«țele ordinare septemânale ale Academieĭ nóstre, deja într'una din «ședințele precedențĭ ale acesteĭ adunărĭ generale s'a luatŭ cuno«scință și s'a dispusŭ publicarea atinselorŭ memoriĭ și notițe.

«In câtŭ pentru necesitatea ce ni se expune prin alŭ 12 punctŭ «alŭ raportuluĭ, necesitate în care s'a vĕḍutŭ pusă Delegațiunea nó«stră de a intenta procese : 1. d-luĭ Constantinŭ Zappa pentru a-lŭ «constrînge să se conformeze pe deplinŭ dispositiunilorŭ testamen«tare ale fericituluĭ nostru donatorŭ Evanghelie Zappa, relativŭ la «Academiă; 2. contra Epitropieĭ Biserica S-ta Venerĭ pentru veni«tulŭ moșieĭ Satulŭ-Noŭ; și în fine 3. contra d-luĭ Constantinescu «pentru donațiunea reposatuluĭ Mateescu : Comisiunea cu multă pă«rere de rĕŭ trebue să constate de prea adevĕrată acea necesitate «și se adaugă recunóscerea din partea sa, că onor. nóstră Dele«gațiune n'a făcutŭ de câtŭ a-șĭ împlini datorința. Este o tristă «necesitate acésta pentru orĭ-care instituțiune de chemare emina«mente morală și culturală; dar trebue să ne consolămŭ cu ex-

«periența că de ast-felŭ de neplăcerĭ nu este scutită nicĭ o corporațiune «în Statŭ carea dispune de o avere și stă în relațiunĭ de avere «cu particularĭ saŭ cu alte corporațiunĭ. De doritŭ ne rĕmâne atâta, «că acele procese să fie terminate cu succesŭ și cu o ḑi maĭ nainte.

«Nu putemŭ să ne ascundemŭ bucuria, cândŭ aflămŭ din ra-«portulŭ generalŭ, sub punctu 13, că Ministerulŭ Instrucțiuniĭ pu-«blice continuă a consulta Academia nóstră în cestiunile de competința «acesteia, și anume că a consultat-o și asupra căliĭ celeĭ maĭ proprie «pentru strîngerea și conservarea anticităților carĭ s'aŭ descoperitŭ «și se vorŭ maĭ descoperi în Dobrogea. De altă parte trebue să «ne umple de părere de rĕŭ, cândŭ recunóscemŭ, la acéstă ocasiune, «că lipsa de mijlóce nu a permisŭ Academieĭ nóstre a lua prin o «misiune specială parte directă la studiulŭ archeologicŭ, etnogra-«ficŭ și topograficŭ alŭ aceleĭ regiunĭ atâtŭ de interesantă.

«Da, Domnilorŭ Colegĭ, suntemŭ de acordŭ, că nu numaĭ Dobro-«gea ci România întrégă ascunde încă multe tesaure pentru istoricŭ, «naturalistŭ și limbistŭ, și tocmaĭ de aceea suntemŭ pătrunșĭ de «recunoscință către Delegațiunea nóstră pentru că, spre scopulŭ de a «înlesni măcarŭ în partea membrilorŭ Academieĭ mijlócele de es-«cursiunĭ, de cercetărĭ la fața loculuĭ, pentru descrierĭ și adunărĭ «a acelorŭ interesante anticitățĭ, a solicitatŭ pe séma lorŭ câte unŭ «biletŭ permanentŭ de circulațiune pe căile ferate ale țēreĭ; înse «nu maĭ puținŭ trebue să fimŭ pătrunșĭ de durere, căcĭ acéstă le-«gitimă dorință a rĕmasŭ nesatisfăcută. Nu credemŭ totușĭ, că arŭ «trebui să renunțămŭ și pentru viitorŭ la orĭ-ce speranță în acé-«stă privință, tocmaĭ pentru că scopulŭ este de mare importanță «și utilitate atâtŭ de evidentă și dorința atâtŭ de legitimă; și de «aceea comisiunea D-vóstre îșĭ permite a vĕ propune să rugămŭ «pe Delegațiunea nóstră ca la timpŭ oportunŭ să-șĭ repetéscă soli-«citarea în acea direcțiune.

«Cestiunea comptabilitățiĭ caseĭ Academieĭ, aparținêndŭ întrégă la «competința comisiuniĭ financiare, așa credemŭ că trebue să o lă-«sămŭ întrégă raportuluĭ aceleĭ comisiunĭ.

«Terminêndŭ cu atâta, Domnilorŭ Colegĭ, sub-semnatulŭ raportorŭ,

«chiarŭ pe basa celorŭ maĭ susŭ expuse, cutéză a-şĭ manifesta credinţa «că Academia nóstră, devenită Institutŭ Naţionalŭ şi pusă sub patro-«nagiulŭ directŭ alŭ Augustuluĭ Suveranŭ, deşi într'unŭ modŭ fórte «modestŭ, dar totuşĭ necontestabilmente s'a pusŭ pe calea cea maĭ «bună d'a justifica din ce în ce totŭ maĭ multŭ încrederea şi de a «satisface aşteptările naţiuniĭ.»

Conclusiunile acestuĭ raportŭ se primescŭ prin votŭ de Academiă.

După propunerea maĭ multorŭ membri se procede, conformŭ art. 32 din Statute la alegerĭ de membri, şi se alegŭ ca membri onorarĭ d-niĭ Fr. Miklosich şi L. Diefenbach, iar ca membru corespondentŭ pentru Secţiunea sciinţifică d-lŭ Stefanŭ Hepites.

Asupra proiectuluĭ de ortografiă de întrebuinţatŭ în tipăririle Academieĭ, care n'a putută în acéstă sesiune să fie desbătutŭ şi determinatŭ în întregulŭ sĕŭ, se face propunere din partea d-lorŭ *Hasdeŭ, Bacaloglu*, şi *Brândză* ca proiectulŭ ortograficŭ să se considere votatŭ definitivŭ numaĭ pînă la §-ulŭ 5 exclusivŭ relativŭ la vocala obscură, restulŭ avêndŭ a se desbate în sesiunea viitóre.

Acéstă propunere este respinsă şi se admite din contra, că se vorŭ pune de îndată în practică în tipăririle Academieĭ tóte decisiunile fără excepţiune câte s'aŭ luatŭ pînă în ḑiua de astă-ḑĭ; câtŭ despre urmarea discuţiuniĭ asupra proiectuluĭ de ortografiă, ea se reguléză prin admiterea următóreĭ propunerĭ făcută de d-niĭ *Stefănescu* şi *Ionescu*: «Propunemŭ ca discuţiunea asupra ortografieĭ, «cu începere de la punctulŭ 7, să se amâne pînă la sesiunea «viitóre.»

Conformŭ art. 15 din statute, se procede la reînoirea membrilorŭ Delegaţiuniĭ şi se alegŭ cu maioritatea cerută:

ca Preşedinte d-lŭ *Ion Ghica*.
ca Asesorŭ din Secţiunea literară d-lŭ *T. Maiorescu*
» » » istorică » *D. Sturdza*
» » » sciinţifică » *P. S. Aurelianu*.

Din causa lipseĭ de timpŭ, d-lŭ secretarŭ alŭ Secţiuniĭ literare,

purtândŭ acum sarcina de secretarŭ generalŭ, n'a pututŭ face raportulŭ în care se resumă tóte operațiunile sesiuniĭ, conformŭ alin. 2 din art. 12 alŭ Regulamentuluĭ.

Pentru acéstă lipsă Academia va bine-voi a da unŭ bilŭ de indemnitate.

D-lŭ Președinte declară sesiunea generală a anuluĭ 1880 închisă și ședința se rădică la orele 5.

Președinte: *Ion Ghica.*

Secretarŭ generalŭ: *Hasdeŭ.*

SECȚIUNEA ISTORICA

Ședința din 19 Martie

Membriĭ presințĭ d-niĭ: *Baritiu G.*, *Melchisedecŭ, P. S. S. Episcopulŭ*, *Ionescu N.*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Babesiu V.*, *Urechiă V. A.*, *Hodosiu I.*, *Maniu V.*

D-lŭ *Baritiu*, luândŭ cuvêntulŭ, arată că la încheiarea sesiuniĭ ordinare din anulŭ trecutŭ Secțiunea istorică, neputêndu-se completa în numĕrulŭ recerutŭ, nu s'a făcutŭ alegerea oficiuluĭ Secțiuniĭ, conformŭ cu noulŭ Regulamentŭ; că prin urmare atâtŭ funcțiunile de Președinte câtŭ și cea de Secretarŭ aŭ rĕmasŭ încredințate în modŭ provisoriŭ d-lorŭ *Baritiu* ca Președinte și *Maniu* ca Secretarŭ; ast-felŭ fiindŭ, propune a se procede la constituirea definitivă a oficiuluĭ Secțiuniĭ.

Membriĭ Secțiuniĭ, primindŭ în unanimitate propunerea d-luĭ *Baritiu*, se procede la constituirea oficiuluĭ prin votare.

Resultatulŭ votuluĭ:

D-lŭ *Baritiu* întrunesce 6 din 8 voturĭ exprimate, pentru președenție.

D-lŭ *Urechiă* întrunesce 7 din 8 voturĭ, pentru vice-președenție.

D-lŭ *Maniu*, 7 din 8 voturĭ pentru secretariatŭ pe timpulŭ prevĕḑutŭ prin noulŭ Regulamentŭ.

După proclamarea votuluĭ și constituirea oficiuluĭ se procede la ordinea lucrărilorŭ sub președenția d-luĭ *Baritiu*.

D-lŭ *Maniu*, secretarulŭ Secțiuniĭ, supune la cunoscința Secțiuniĭ decisiunea luată de către Delegațiune în ședința sa dela 13 iulie expiratŭ, prin care se pune în sarcina Secretarilorŭ de Secțiunĭ, a face în fie-care anŭ unŭ raportŭ despre mișcarea de peste anŭ cu referință la activitatea literară în ramurele de care se ocupă respectivele secțiunĭ; aceste raporturĭ vorŭ avé menirea să înlesnéscă uneĭ enciclopedie, precum se ḑice în citata decisiune.

D-lŭ *Maniu* cere voie a da lectură raportuluĭ sĕŭ.

Secțiunea încuviințândŭ, se dă lectură raportuluĭ, după care se rădică maĭ multe observațiunĭ din partea d-lorŭ *Urechiă*, *Hodosiu*. *Ionescu*, *Papadopolŭ-Calimachŭ*.

D-lŭ *Urechiă* crede că arŭ fi bine, ca în una din ședințele viitóre să se pună în desbatere unele din operele înregistrate în raportŭ, spre a se da ocasiune fie-căruĭ membru a-șĭ expune apreciările sale.

D-lŭ *Hodosiu* este de părere, că raportulŭ arŭ fi pré ḑifusŭ în casulŭ cândŭ elŭ arŭ urma să se mărginéscă la activitatea literară în sînulŭ națiuniĭ și pré restrînsŭ, décă elŭ arŭ avé să ésă din acestŭ cercŭ; observă că nu póte fi de competința Secțiuniĭ să adopte saŭ șă modifice apreciările expuse în raportŭ; arŭ fi de părere să se înainteze raportulŭ, ast-felŭ cum se presintă Delegațiuniĭ.

D-lŭ *Ionescu* recunósce că Secretarulŭ Secțiuniĭ, conformându-se decisiuniĭ luate, șĭ-a îndeplinitŭ sarcina ce i s'a pusŭ și supune lucrarea sa Secțiuniĭ. D-sa estiméză acéstă lucrare ca o folositóre notiță bibliografică ; nu se preocupă de apreciărĭ carĭ sunt cu totulŭ personale secretaruluĭ ; ele îșĭ aŭ utilitatea lorŭ ; este de părere că unŭ asemenea raportŭ trebue să cuprındă apreciărĭ generale asupra mișcăriĭ nóstre, maĭ alesŭ astăḑĭ cândŭ indiferința nu ne póte fi iertată față cu pretențiunea de erudıțiune, care se rădică și care tinde a pune la îndoială pînă și dreptulŭ nostru străvechiŭ asupra

țěriloră nóstre. Datoria nóstră este, dice D-sa, să deșteptămŭ simțulŭ națiunii, să-ĭ denunțămŭ tendențiosulŭ scopŭ cu care se facŭ aceste contestațiunĭ premeditate, să căutămŭ a proba în modŭ sciințificŭ, că avemŭ posesiunea teritoruluĭ românŭ și că este necontestabilă. Din acestŭ punctŭ de vedere D-sa apreciéză utilitatea observațiunilorŭ din raportŭ și crede că s'a făcutŭ bine a se releva indiferința învěțațilorŭ românĭ, atâtŭ de vătămătóre sciințeĭ și drepturilorŭ nóstre. Neavêndŭ înse opiniune formată despre ce arŭ trebui să se facă cu acestŭ raportŭ, nu scie dacă arŭ fi bine să se înainteze Delegațiuniĭ saŭ să se pună prealabilŭ în desbatere diferitele puncte atinse în raportŭ, prin urmare a se reserva decisiunea pentru ședința viitóre.

D-lŭ *Papadopolŭ-Calimachŭ* propune a se trămite Delegațiuniĭ raportulŭ ast-felŭ cum este spre a fi publicatŭ în *Analele* Academieĭ ca note bibliografice de incontestabilă utilitate.

D-lŭ *Maniu*, rěspundêndŭ la observațiunile d-lorŭ *Urechiă*, *Hodosiu* și *Ionescu*, declară, că prin acéstă lucrare impusă secretarilorŭ de Secțiunĭ, n'a înțelesŭ să presinte Secțiuniĭ o recensiune critică și, dacă enumerarea bibliografică este însoțită de câte-va apreciărĭ fugitive, nu crede să impună Secțiuniĭ vederĭ cu totulŭ personale secretaruluĭ, prin simplulŭ faptŭ că raportulŭ relevă óre-carĭ particularitățĭ proprie — după a sa părere — cutăreĭ saŭ cutăreĭ scrierĭ. Lucrarea mărginindu-se a presinta o simplă notiță bibliografică, fără cea maĭ mică pretențiune, nu póte să dea locŭ la discuțiunĭ și cu atâtŭ maĭ puținŭ la divergințe, întru câtŭ ea nu pune în desbatere unŭ subiectŭ óre-care ca emanațiune a raportuluĭ. Dacă mărginitulŭ timpŭ și mulțimea lucrărilorŭ vorŭ permite Secțiuniĭ să se ocupe cu examinarea uneĭ lucrărĭ de recensiune, D-sa va fi fericitŭ a supune la criteriulŭ Secțiuniĭ și de astă dată vederile sale într'unŭ noŭ studiŭ asupra istoriografieĭ și limbisticeĭ române apreciate de literațiĭ străinĭ; cu acea ocasiune va primi cu tótă satisfacțiunea a se pune la disposițiunea onorațilorŭ sěĭ colegĭ.

D-lŭ *Barițiu*, consultândŭ Secțiunea, declară că discuțiunea ulteri-

óră rĕmâne amânată pentru viitórea ședință, de óre-ce s'a deschisŭ ședința plenară.

Președintele Secțiuniĭ : *G. Baritiu.*

Secretarŭ : *Maniu.*

Ședința din 21 Martie.

Membriĭ presențĭ d-niĭ: *Baritiu G., Melchisedecŭ P. S. S. Episcopŭ, Ionescu N., Urechiă V. A., Babesiu V., Hodosiu I., Maniu V.*

Ședința se deschide la 11 $^1/_2$ óre sub președenția d-luĭ *Baritiu.*

Se dă lectură procesuluĭ verbalŭ din ḑiua de 19 martie și se aprobă.

Se decide a se comunica plenuluĭ că în ședința din 19 curentŭ s'a constituitŭ oficiulŭ Secțiuniĭ, conformŭ nouluĭ Regulamentŭ, alegêndŭ-se d-lŭ *Baritiu* ca Președinte, d-lŭ *Urechiă* Vice-președinte, d-lŭ *Maniu* Secretarŭ.

D-lŭ *Baritiu* pune în vederea Secțiuniĭ diferitele lucrărĭ ce-ĭ sunt deferite spre studiŭ din partea Delegațiuniĭ, observândŭ, că din tóte a cele lucrărĭ în numĕrŭ de șépte, numaĭ dóue sunt înaintea Secțiuniĭ și anume :

1. Raportulŭ d-luĭ Densusianu însoțitŭ de maĭ multe documente;
2. petițiunea d-luĭ Popescu, prin care cere a i se încuviința unŭ ajutorŭ pentru tipărirea Geografieĭ sale ;

iar tóte cele alte, precum sunt :

3. notițele d-luĭ *Papadopolŭ-Calimachŭ,*
4. chartele geografice donate de d-lŭ Sturdza,
5. chronica luĭ Huru,
6. scrierea d-luĭ Picot,
7. scrierea d-luĭ Höffler despre epoca Asaniḑilorŭ, — sunt netrămise Secțiuniĭ.

Se invită oficiulŭ a interveni pe lângă oficiulŭ Academieĭ spre a se înainta câtŭ maĭ neîntârḑiatŭ Secțiuniĭ tóte aceste lucrărĭ.

D-lŭ *Baritiu* anunţă disertaţiunea sa biografică asupra luĭ Schoppenhauer.

D-lŭ *Urechiă* arată, că după o decisiune a Delegaţiuniĭ, Secţiunea are să se pronunţe asupra documentelorŭ şi excerptelorŭ D-sale culese în Spania şi Italia.

Se decide a se pune la ordinea ḑileĭ atâtŭ propunerea d-luĭ *Urechiă*, câtŭ şi conferinţa d-luĭ *Baritiu*,

La ora 1, deschiḑêndu-se şedinţa plenară, se rădică şedinţa Secţiuniĭ.

Preşedintele Secţiuniĭ: *G. Baritiu.*

Secretarŭ : *Maniu.*

Şedinţa din 24 Martie.

Membriĭ presenţĭ d-niĭ: *Babesiu V., Baritiu G., Hodosiu I., Ionescu N., Maniu V., Melchisedecŭ P. S. S. Episcopŭ.*

Sub preşedinţia d-luĭ *G. Baritiu.*

Şedinţa se deschide la 12 ore.

Se citesce raportulŭ generalŭ şi alte dóue rapórte speciale din 16 martie 1880 asupra misiuniĭ d-luĭ Densusianu şi a manuscriptelorŭ aflate de D-sa în bibliotecele din Ungaria şi Transilvania.

D-lŭ *Baritiu* propune ca tóte manuscriptele înaintate Academieĭ să se încredinţeze la douĭ membriĭ din sînulŭ Secţiuniĭ spre a le studia şi a refere Secţiuniĭ, atâtŭ despre importanţa lorŭ, câtŭ şi despre resultatele misiuniĭ cu care a fostŭ însărcinatŭ d-lŭ Densusianu, pentru ca plenulŭ Secţiuniĭ, întemeiatŭ pe unŭ asemenea raportŭ, să fie pusŭ în posiţiune a lua o decisiune definitivă.

După maĭ multe desbaterĭ, se admite propunerea d-luĭ *Baritiu.*

D-niĭ *Hodosiu* şi *Baritiu* sunt însărcinaţĭ a lua în studiŭ documentele în cestiune şi a presinta Secţiuniĭ raportulŭ D-lorŭ.

Şedinţa plenuluĭ deschiḑêndu-se la 1 oră, se rădică şedinţa Secţiuniĭ.

Preşedintele Secţiuniĭ : *G. Baritiu.*

Secretarŭ : *Maniu.*

Ședința din 26 Martie.

Membriĭ presențĭ d-niĭ: *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Ionescu N.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. Episcopŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Urechiă V. A.*

Sub preşedința d-luĭ *G. Baritiu.*

Ședința se deschide la 11 $^1/_2$ ore.

Se dă lectură procesuluĭ-verbalŭ dela 24 martie și se aprobă.

Se procede la examinarea manuscriptuluĭ de Geografie a d-luĭ G. Popescu.

D-lŭ *Babesiu*, ca cestiune de principiŭ, D-sa admite cu atâtŭ maĭ multŭ cererĭ de ajutorŭ pentru tipărirea de opere, cu câtŭ avemŭ unŭ precedentŭ cu casulŭ d-luĭ Densusianu; observă că în atribuțiunile Academieĭ intră o asemenea îndatorire. D-sa va avé să supună Secțiuniĭ o cerere analógă din partea d-luĭ Marienescu, care solicită dela Academie tipărirea operelorŭ sale, între care și una întitulată *Mitologia daco-română;* venindŭ la casulŭ cunoscutŭ alŭ d-luĭ G. Popescu, reflectă că lucrarea nu este completă și nu presintă unŭ interesŭ pentru Academie spre a se puté încuviința ajutorulŭ cerutŭ.

D-lŭ *Urechiă* este de părere, că Academia caută să mulțuméscă d-luĭ G. Popescu, că i-a cerutŭ opiniunea; în cătŭ pentru meritulŭ lucrăriĭ, D-sa crede că acéstă lucrare, nefiindŭ de câtŭ o compilare de informațiunĭ și date deja cunoscute, nu póte ocupa Academia; chiarŭ dacă arŭ dispune de fondurĭ, precum nu dispune, Academia nu arŭ puté să ajute tipărirĭ de opere carĭ nu aducŭ vreo informațiune nóuă saŭ și o nóuă direcțiune sciințifică. Geografia d-luĭ G. Popescu are de sigurŭ calitate ca operă didactică aplicabilă la cutare ramură de învĕțămêntŭ, dar nu Academia este chemată să aprecieze meritulŭ eĭ didacticŭ; autorulŭ va face multŭ maĭ bine să se adreseze pentru ajutorarea solicitată la Ministerulŭ Instrucțiuniĭ publice, care a publicatŭ și concursurĭ de cărțĭ didactice. In câtŭ pentru manuscriptulŭ d-luĭ Marienescu, anunțatŭ de d-lŭ *Babesiu*, crede că Academia nu va refusa a se ocupa și de astă dată de tóte lucrările im-

portante, verĭ de la cine arŭ proveni ele, pe câtŭ timpŭ vorŭ presinta unŭ interesŭ eminamente istoricŭ și literarŭ în sensŭ maĭ generalŭ, neapăratŭ însĕ pe câtŭ îĭ vorŭ permite fondurile.

După maĭ multă discuțiune, la care aŭ luatŭ parte d-niĭ *Papadopolŭ-Calimachŭ, P. S. S. Episcopulŭ Melchisedecŭ* și *Maniu*, se pune la votŭ părerea d-luĭ *Urechiă* și se primesce în unanimitate, invitându-se oficiulŭ Secțiuniĭ a remite Delegațiuniĭ manuscriptulŭ d-luĭ G. Popescu spre a i se înapoia.

Se punŭ la ordinea ḍileĭ pentru Vinerĭ inscripțiunile dela Constanța și chartografia română a d-luĭ *Urechiă*

Ședința se rădică la ora 1.

Președintele Secțiuniĭ : *G. Baritiu.*

Secretarŭ: *V. Maniu.*

Ședința din 29 Martie.

Membriĭ presențĭ d-niĭ: *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. Episcopŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*

Sub președința d-luĭ *G. Baritiu.*

Ședința se deschide la 11 $^1/_2$ ore.

Se citesce procesulŭ-verbalŭ din 26 martie și se aprobă.

D-lŭ *Maniu* propune ca, în lipsa d-luĭ *V. A. Urechiă*, să se pună la ordinea ḍileĭ desbaterea asupra biografieĭ luĭ Schoppenhauer scrisă de d-lŭ *Baritiu.*

D-lŭ *Hodosiu* observă, că de óre-ce nu se póte lua astădată o conclusiune asupra tipăririĭ operelorŭ Cantemiriane, raportulŭ nefiindŭ înaintatŭ secțiuniĭ, se unesce cu propunerea făcută de d-lŭ *Maniu.*

D-lŭ *Baritiu* crede, că în cestiunea tipăririĭ operilorŭ Cantemiriane nu póte fi vorba de conclusiunĭ în sensulŭ de a se continua tipărirea, urmândŭ maĭ înainte de tóte a se ține sémă de mijlócele financiare carĭ sunt fórte restrînse.

D-lŭ *Babesiu* este de părere să se amâne cestiunea tipăririĭ pînă

va veni raportulŭ; de astă-dată să se invite d-lŭ *Baritiu* a da lectură scrieriĭ D-sale.

Propunerea primindu-se, se dă lectură scrieriĭ d-luĭ *Baritiu.*

După terminare Secţiunea îşĭ reservă dreptulŭ de a se pronunţa în conformitate cu art. 61 cap. IV, secţ. II din Statute.

Şedinţa se rădică la ora 1.

Preşedintele Secţiuniĭ: *G. Baritiu.*

Secretarŭ: *Maniu.*

Şedinţa din 2 Aprilie.

Membriĭ presenţĭ d-niĭ: *Babesiu V.*, *Baritiu G.*, *Hodosiu I.*, *Maniu V.*, *Melchisedecŭ P. S. S. Episcopŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ A.*, *Urechiă V. A.*

Sub preşedinţa d-luĭ *G. Baritiu.*

Şedinţa se deschide la 12 $^1/_2$ ore.

După citirea şi aprobarea procesuluĭ-verbalŭ din şedinţa precedintă (29 martie) se depune raportulŭ Secretaruluĭ de Secţiune despre mişcarea literară din anulŭ încetatŭ.

Se decide a se depune raportulŭ pe biuroulŭ Delegaţiuniĭ spre lectură în şedinţă plenară şi ulterióră disposiţiune.

D-lŭ *Hodosiu* propune ca Secţiunea să-şĭ spună părerea asupra scrieriĭ d-luĭ *Baritiu* referitóre la biografia luĭ Schoppenhauer, şi a se lua o decisiune.

D-lŭ *Babesiu* este de părere a se transpune Delegaţiuniĭ spre lectură.

D-lŭ *Baritiu* declară că insistă în hotărîrea D-sale.

După o discuţiune urmată asupra propuneriĭ d-lorŭ *Hodosiu* şi *Babesiu*, la care ieaŭ parte d-niĭ *Papadopolŭ-Calimachŭ*, *Babesiu*, *Maniu*, se decide a se trămite Delegaţiuniĭ scrierea în cestiune şi a se ruga d-lŭ *Baritiu* de a reveni asupra decisiuniĭ sale.

Şedinţa se rădică la ora 1.

Préşedintele Secţiuniĭ: *G. Baritiu.*

Secretarŭ: *Maniu.*

Ședința din 6 Aprilie.

Membriĭ presențĭ d-niĭ: *Babesiu V., Baritiu G., Maniu V., Melchisedecŭ P. S. S. Episcopŭ, Papadopolŭ-Calimachŭ A., Urechiă V. A.*

Sub președința d-luĭ *G. Baritiu.*

Ședința se deschide la 11 $^1/_2$ ore.

Procesulŭ-verbalŭ din precedenta ședință se va supune aprobăriĭ în ședință proximă.

D-lŭ *Baritiu* comunică Secțiuniĭ, că d-lŭ *Hodosiu* era însărcinatŭ cu facerea raportuluĭ asupra colecțiuniĭ de documente a d-luĭ Densusianu, dar acelŭ raportŭ nu s'a depusŭ din causa repedeĭ și neașteptateĭ reînturnărĭ a d-luĭ *Hodosiu* în Transilvania, provocată de decesulŭ socruluĭ D-sale Balintŭ. D-lŭ *Baritiu* expune în resumatŭ opiniunile emise de membriĭ Secțiuniĭ în ședința precedentă asupra vorbiteĭ colecțiunĭ și propune, în lipsă de raportŭ, a se trece resumatulŭ acelorŭ opiniunĭ în procesulŭ-verbalŭ.

D-lŭ *Papadopolŭ-Calimachŭ* întrébă, dacă în fie-care fascióră se indică localitatea de unde sunt adunate acele documente.

D-lŭ *Baritiu* rĕspunde afirmativŭ.

D-lŭ *Papadopolŭ-Calimachŭ* este de părere să se publice din documente totŭ ce este maĭ de importanță istorică.

D-lŭ *Babesiu* propune ca conclusiune:

a. a se păstra documentele în archiva Academieĭ;

b. a se invita d-lŭ Densusianu să revédă și să coordone materialulŭ adunatŭ de D-sa;

c. a se ține la disposițiunea Academieĭ și a d-luĭ Densusianu întrégă colecțiunea;

d. a se reserva cestiunea tipăririĭ pînă după revisiunea și regularea documentelorŭ.

După discuțiunile urmate la carĭ aŭ luatŭ parte d-niĭ *Baritiu*, *P. S. S. Episcopulŭ Melchisedecŭ*, *Papadopolŭ-Calimachŭ* și *Maniu*, Secțiunea admite conclusiunile d-luĭ *Babesiu* și decide a supune plenuluĭ, prin organulŭ Președinteluĭ eĭ, că Secțiunea istorică consideră ca proprietate a

Academieĭ ver-ce colecțiune de documente făcută prin însărcinațĭ și cu spesele eĭ.

In privința scrierilorŭ Cantemiriane, oficiulŭ Secțiuniĭ este învitatŭ a ruga pe d-lŭ *Odobescu* să termine publicațiunea glosaruluĭ și a tractatuluĭ despre viéța luĭ C. Cantemirŭ și a Colecțiuniĭ orientale, cu care este însărcinatŭ.

D-lŭ *Babesiu* exprimă dorința, ca Secțiunea istorică să propună plenuluĭ numirea d-luĭ N. Densusianu de membru corespondentŭ.

D-lŭ *Maniu* exprimă de asemenea rugămintea sa pentru propunerea d-luĭ L. Diefenbach de membru onorarŭ.

Secțiunea consultată le admite.

Ședința se rădică la 1 $^1/_4$ oră p. m.

Președintele Secțiuniĭ : *G. Baritiu.*

Secretarŭ : *Maniu.*

Ședința din 10 Aprilie.

Membriĭ presențĭ d-niĭ : *Babesiu V., Melchisedecŭ P. S. S. Episcopŭ, Urechiă V. A.*

Ședința se deschide sub președința d-luĭ *G. Baritiu.*

D-lŭ *V. A. Urechiă* dă lectură lucrăriĭ sale «Chartografia română,» oferindŭ Academieĭ numeróse charte și facsimile de charte, copiĭ etc.

Secțiunea a luatŭ cunoscință de acéstă lucrare și a decisŭ să se céră publicarea eĭ în *Analele* Academieĭ. Totŭ odată se decide ca să se recomande Delegațiuniĭ grabnica legătură a chartelorŭ spre buna conservare.

Secțiunea a luatŭ de asemenea cunoscință de inscripțiunile culese de d-lŭ *Urechiă* în Dobrogea, la Pétra și alte părțĭ și a decisŭ să se publice, în reducere, în *Anale.*

Totŭ asemenea se decide și pentru copiile de inscripțiunĭ dela monastirea Bistrița depuse de d-lŭ *D. Sturdza.*

Președinte Secțiuniĭ : *G. Baritiu.*

SECŢIUNEA LITERARA

Şedinţa din 7 Aprilie.

Membriĭ presenţĭ d-niĭ: *Alexandri V.*, *Caragiani I.*, *Hasdeŭ B. P.*, *Laurianu A. Treb.*, *Quintescu N.*, *Sion G.*

Sub preşedinţa d-luĭ *V. Alexandri.*
Şedinţa se deschide la 3 ore p. m.

D-lŭ Secretarŭ alŭ secţiuniĭ arată că la ordinea ḑileĭ sunt cererile d-luĭ G. Popescu şi M. S. Möckesch.

D-lŭ G. Popescu, cerêndŭ unŭ ajutorŭ pentru lucrarea sa bibliografică, printr'o petiţiune alăturată la acestŭ procesŭ-verbalŭ, Secţiunea decide a i se acorda acéstă una dată suma de 150 leĭ.

D-lŭ Möckesch, prin petiţiunea aci anexată, declară că are gata unŭ dicţionarŭ etimologicŭ germano-românŭ, în care se constată maĭ multŭ de 12,000 cuvinte comune Românilorŭ şi Germanilorŭ, cerêndŭ o subvenţiune lunară din partea Academieĭ pentru continuarea studielorŭ sale linguistice. Examinându-se specimenulŭ presintatŭ de d-lŭ Möckesch, se constată extrema neseriositate a lucrăriĭ şi se respinge cererea.

Punêndu-se în desbatere cestiunea traduceriĭ din Titu-Liviŭ, cu care s'a însărcinatŭ d-lŭ Cotovŭ şi din care a şi trămisŭ o continuare, se decide prin maioritate, că acéstă continuare nu se póte aproba pînă ce nu se va examina maĭ întâiŭ de către d-lŭ *Laurianŭ*, căruia i s'a încredinţatŭ revisiunea totală a traduceriĭ din Titu-Liviŭ. D-lŭ *Sion*, în minoritate, susţine a se da d-luĭ Cotovŭ retribuţiunea cuvenită pentru cólele din noŭ trămise, chiarŭ înainte de a fi ele examinate de către d-lŭ *Laurianŭ*, fiindŭ de ajunsŭ ca să trécă d'o cam dată prin controlulŭ colectivŭ alŭ Secţiuniĭ.

Şedinţa se rădică la 4 $1/2$ ore p. m.
Preşedinte: *V. Alexandri.*

Secretarŭ: *Hasdeŭ.*

ANEXE.

I.

CONCURSURILE

PROPUSE DE

ACADEMIA ROMANA

CONFORMŬ DECISIUNILORŬ LUATE IN SESIUNILE DE PÎNĂ LA ANULŬ 1880.

I. Premie pentru opere publicate.

A.—Premiulŭ Statuluĭ «Heliade-Rădulescu», de 5000 leĭ, se va decerne în cursulŭ sesiuniĭ generale din Martie—Aprilie 1881, cărţiĭ literare în limba românéscă, care se va judeca maĭ meritoriă printre cele tipărite de la 1 Ianuarie pînă la 31 Decembre 1880.

B.—Premiulŭ Statuluĭ «Lazărŭ», de 5000 leĭ, se va decerne în cursulŭ sesiuniĭ generale din Martie—Aprilie 1881, cărţiĭ sciinţifice în limba românéscă, care se va judeca maĭ meritoriă printre cele tipărite de la 1 Ianuarie pînă la 31 Decembre 1880.

NB. La acestŭ concursŭ se potŭ presinta şi invenţiunile sciinţifice făcute de Românĭ.

C.—Marele Premiŭ Năsturelŭ de 12,000 leĭ, se va decerne în cursulŭ sesiuniĭ din primă véra anuluĭ 1881, cărţiĭ scrise în limba românéscă, cu conţinutŭ de orĭ-ce natură, care se va judeca maĭ meritoriă printre cele tipărite de la 16 Augustŭ 1876 pînă la 31 Decembre 1880.

NB. 1. Concurenţiĭ de la treĭ premie sus-menţionate vorŭ bine-voi a trămite la cancelaria Academieĭ Române, în Bucurescĭ, palatulŭ Universităţiĭ, operele lorŭ carĭ vorŭ fi în condiţiunile de timpŭ maĭ sus menţionate, în câte 12 exemplare.

NB. 2. In privinţa premielorŭ *«Năsturelŭ-Herescu»*. de sub Nriĭ 3 şi 4, se punŭ în cunoscinţa publiculuĭ următórele disposiţiunĭ din codicilele reposatuluĭ întru fericire C. Năsturelŭ-Herescu :

«*B. Premie pentru opere publicate.*

«In totŭ anulŭ Societatea Academică Română va avé a premia, din venitu-«rile fondului *Năsturelŭ*, o carte tipărită originală, în limba română, care se «va socoti de către Societate ca cea maĭ bună publicaţiune apărută în cursulŭ «anuluĭ.

«Aceste premie vorŭ fi de dóue specie:

«1. In treĭ anĭ consecutivĭ, d'a rândulŭ, se va decerne câte unŭ premiŭ de «patru miĭ leĭ, No. 4000 L. *minimum*, la cea maĭ bună carte apărută în cursulŭ «anuluĭ espiratŭ;

«2. Iară în alŭ patrulea anŭ, se va decerne unŭ premiŭ fixŭ de leĭ 12,000, «carele se va numi «*Marele premiŭ Năsturelŭ*», opereĭ care va fi judecată ca «publicaţiunea de căpetenie ce va fi apărutŭ în cursulŭ celorŭ patru anĭ pre-«cedenţĭ. Acestŭ premiŭ nu se va puté decerne uneĭ lucrărĭ care va fi obţinutŭ «deja unulŭ dintre premiele anuale, de câtŭ defalcândŭ dintr'însulŭ valórea «premiuluĭ precedentŭ.

«Operele ce se vorŭ recompensa cu acéstă a doua serie de premie, vorŭ «tracta cu preferenţă despre materiele următóre:

«*a)* Scrierĭ seriόse de Istoria şi sciinţele accesoriĭ ale istorieĭ, preferindu-se «cele atingĕtóre de istoria ţĕrilorŭ române;

«*b)* Scrierĭ de Religiunea ortodoxă, de Morală practică şi de Filosofiă;

«*c)* Scrierĭ de Sciinţe politice şi de Economia socială;

«*d)* Tractate originalĭ despre Sciinţe esacte;

«*e)* Scrierĭ enciclopedice, precum Dicţionare de istoria şi geografia Românieĭ; «Dicţionare generale saŭ parţiale de sciinţe esacte, de arţĭ şi meseriĭ, de admi-«nistraţiune şi jurisprudenţă, şi alte asemenĭ lucrărĭ utile şi bine întocmite;

«*f)* Cărţĭ didactice de o valóre însemnată ca metodŭ şi ca cuprinsŭ;

«*g)* Dicţionare limbistice în limba românéscă, maĭ alesŭ pentru limbele antice «şi orientale, adică limba latină, elenă, sanscrită, ebraică, arabă, turcă, slavonă «vechie şi altele;

«*h)* Publicaţiunĭ şi lucrărĭ artistice de o valóre seriósă, adică relative la arţile «plastice, Architectura, Pictura, Gravura şi chiarŭ opere musicale seriόse, pe «carĭ aceste tóte Societatea Academică Română le va puté apreţia atuncĭ cândŭ «îşĭ va întinde activitatea eĭ şi asupra tutulorŭ materielorŭ de Bele-Arţĭ;

«*i)* Scrierĭ de pură literatură română, în prosă şi în versurĭ, precumŭ poeme, «drame şi comediĭ seriόse, — maĭ alesŭ subiecte naţionale, — şi orĭ-ce alte opere «de înaltă literatură. Acestora maĭ cu sémă aşŭ dori să se acorde «*Marele* «*Premiŭ Năsturelŭ*», cândŭ vorŭ fi judecate ca avêndŭ unŭ meritŭ cu totulŭ «superiorŭ, spre a se da astŭ-felŭ o încuragiare maĭ puternică desvoltăriĭ lite-«ratureĭ naţionale.»

La acestea se maĭ adaugŭ următórele disposiţiunĭ luate de Societatea Academică :

1. La concursurile acestorŭ Premie se potŭ presenta şi opurĭ preînoite în nóue ediţiunĭ, care se vorŭ fi retipăritŭ în cursulŭ anuluĭ de autorĭ în viéţă.

2. După coprinderea chiarŭ a testamentuluĭ, traducţiunile din limbĭ străine sunt escluse de la concursŭ; se va face însĕ esceptiune pentru acele traducţiunĭ de pe opurĭ străine clasice, carĭ :

a) saŭ prin dificultăţile învinse ale uneĭ perfecte reproducerĭ în versurĭ românescĭ, vorŭ constitui adevĕrate opurĭ literare ale limbeĭ române ;

b) saŭ prin anexarea de elucidărĭ şi de note sciinţifice, cu totulŭ propriĭ traducĕtoruluĭ, îşĭ vorŭ fi însuşitŭ meritele unorŭ lucrărĭ originale în limba română.

3. Cărţile premiate de Academia Română din alte fondurĭ ale sale saŭ cele tipărite din iniţiativa şi cu spesele eĭ, nu potŭ intra la concursŭ pentru premiele Năsturelŭ din seria B.

4. Premiele Năsturelŭ din seria B se potŭ acorda nu numaĭ unorŭ opurĭ complete, ci şi părţiĭ unuĭ opŭ tipăritŭ în cursulŭ anuluĭ, cu condiţiune înse ca acéstă parte să fie de valórea şi de întinderea unuĭ volumŭ şi nu de ale uneĭ simple făscióre, (minimum 400 pag. formatŭ în 8⁰, garmond).

5. Premiarea uneĭ părţĭ a unuĭ opŭ la unŭ concursŭ anualŭ nu împedecă premiarea uneĭ alte părţĭ a acĕluiaşĭ opŭ la unŭ concursŭ posteriorŭ.

6. Opurile anonime şi pseudonime vorŭ puté fi admise la concursulŭ cărţilorŭ tipărite, iar autoriĭ lorŭ, spre a primi premiele acordate, vorŭ trebui să justifice proprietatea lorŭ.

D.—Premiulŭ Asociaţiuniĭ Craiovene pentru desvoltarea învĕţămêntuluĭ publicŭ, în sumă de leĭ 1500, se va decerne în sesiunea generală din primăvéra anuluĭ 1883, celeĭ maĭ bune cărţĭ didactice în limba română, din câte se vorŭ fi tipăritŭ cu începere de la 1 Iulie 1879 pînă la 31 Decembrie 1882. Acéstă dată este şi termenulŭ extremŭ alŭ depuneriĭ la cancelaria Academieĭ, în 12 exemplare, a cărţilorŭ propuse pentru concursŭ.

II. Premie propuse de Academia Română

a) *Privitóre la Filologiă şi Literatură.*

A. Premiulŭ «Zappa»

(pentru traducerĭ de autorĭ clasicĭ, elenĭ şi latinĭ).

Conformŭ decisiuniĭ luate in sesiunea anuluĭ 1880, se publică concursŭ pentru cea maĭ bună traducţiune din :

Plinius Cæcilius Secundus (junior). Epistol. liber VII 1—25.
cu condiţiunile următóre :

1. Traducţiunea va fi într'o limbă românéscă, câtŭ se póte de curată şi de elegantă. căutândŭ a se reproduce în traducere calităţile autoruluĭ tradusŭ.

Traducĕtoriĭ suntŭ datorĭ a da note critice asupra diferitelorŭ lecţiunĭ ale locurilorŭ obscure din textŭ, cum şi note esplicative asupra terminilorŭ tecnicĭ şi numelorŭ propriĭ carĭ vinŭ în textulŭ autoruluĭ.

2. Manuscriptele venite maĭ târḑiŭ de 1 Septembrie 1880 nu se vorŭ lua în consideraţiune.

3. Manuscriptele vorŭ fi scrise câtŭ se póte de corectŭ şi legibile, însĕ nu de mâna traducĕtoruluĭ, ci de alta străină, bine cusute într'unŭ fasciculŭ şi paginate. In fruntea manuscriptuluĭ se va scrie o devisă in orĭ-ce limbă şi totŭ cu mână străină. Pe lângă manuscriptŭ se vá alătura şi o scrisóre închisă cu sigiliŭ fără iniţialele autoruluĭ, adresată Secretaruluĭ generalŭ alŭ Academieĭ şi purtândŭ în afară devisa manuscriptuluĭ, scrisă totŭ cu mână străină, iar în lăîntru numele autoruluĭ traducţiuniĭ.

4. Manuscriptele se vorŭ censura şi judeca de Secţiunea Literară, care va propune premiulŭ destinatŭ pentru aceste lucrărĭ.

5. Manuscriptele nepremiate se vorŭ păstra în archivulŭ Academieĭ pînă se vorŭ reclama de autoriĭ lorŭ, ale cărorŭ nume rĕmânŭ necunoscute, fiindŭ că plicurile ce le vorŭ cuprinde nu se vorŭ deschide.

6. Premiulŭ pentru cea maĭ bună traducere de 20 pagine (după ediţiunile stereotipe ale luĭ *Tauchnitz* din Lipsca) va fi de leĭ 120.

7. Celŭ ce va obţine premiulŭ, ca celŭ maĭ escelente traducĕtorŭ alŭ celorŭ 20 de pagine de care e vorba în articoliĭ precedenţĭ, va fi însărcinatŭ de Academiă a face traducţiunea autoruluĭ întregŭ, cu premiulŭ fixatŭ de leĭ 120, pentru fie-care 20 pagine (calculate după ediţiunile maĭ susŭ citate) fără ca

pentru acésta să se escludă consultarea altorŭ edițiunĭ, în lucrarea traducțiunilorŭ. (1)

8. Traducĕtorulŭ ast-felŭ însărcinatŭ de Academie va fi datorŭ a urma cu aceiașĭ diligență, esactitate, eleganță și puritate de limbă cu care a făcutŭ și proba premiată. Elŭ va fi datorŭ a da pe fie-care anŭ câte 200 pagine de traducere din edițiunea luată de normă.

9. Traducțiunea se va examina de Secțiunea Literară a Academieĭ și aflându-se conformă condițiunilorŭ de maĭ susŭ, se va da la tiparŭ, éră traducĕtoruluĭ se va rĕspunde remunerațiunea cuvenită. La casŭ înse cândŭ traducțiunea n'ar corespunde condițiunilorŭ stabilite, ea se va trămite autoruluĭ cu observațiunile făcute de Secțiunea Literară și cu invitațiune de a o amenda.

10. Cândŭ traducĕtorulŭ, din orĭ ce causă, n'ar maĭ continua lucrarea, atuncĭ se va publica din noŭ concursŭ de probă, în condițiunile de maĭ susŭ.

11. Autorulŭ clasicŭ, care trece peste 500 pagine, se va împărți între maĭ mulțĭ concurențĭ ce vorŭ escela la concursŭ.

12. Tipărirea autoruluĭ tradusŭ se va face de Academiă în 1000 exemplare, formatŭ în octavŭ ordinarŭ, cu litere *garmond* și pe hârtie albă curată, după unŭ modelŭ alesŭ de Academiă. Formatulŭ adoptatŭ, literele și hârtia aprobată vorŭ servi pentru toțĭ autoriĭ tradușĭ și tipărițĭ cu spesele Academieĭ. Prețulŭ unuĭ exemplarŭ scosŭ la vêndare se va defige în raportŭ cu spesele făcute cu traducerea și tipărirea luĭ, așa că din vêndarea primeĭ edițiunĭ să iasă și să se încaseze cu procentele lorŭ toțĭ baniĭ vĕrsațĭ cu acéstă edițiune.

13. Traducĕtoriĭ operelorŭ premiate de Academiă sunt liberĭ a scóte o a dóua edițiune din traducțiunea făcută de dênșiĭ: înse numaĭ după trecerea întâieĭ edițiunĭ făcută de Academiă eĭ rĕmânŭ proprietarĭ pe traducțiunile lorŭ.

14. Cândŭ Academia va afla de cuviință a face o nouă traducțiune din unŭ autorŭ deja tradusŭ și publicatŭ cu spesele eĭ, ea va fi liberă a procede la acésta, fără ca întâiulŭ traductorŭ să aibă dreptulŭ de a se opune.

B si C. Premie «Nasturelŭ»

(din Seria A, pentru subiecte puse la concursŭ, *d)* referențĭ la Limbistică și Istoria filologică saŭ literară a limbeĭ române.)

B.—Conformŭ decisiuniĭ luată în sesiunea anuluĭ 1877, se publică concursŭ pentru cea maĭ bună lucrare asupra subiectuluĭ:

(1) Pentru traducerea luĭ *Pliniu Junior* se recomandă în specialŭ edițiunea d-luĭ *Keil* cu notele d-luĭ *Th. Mommsen*

«Sufixulŭ licuidŭ *(l, r)* și sufixulŭ guturalŭ *(k, g)* în limba română.

I. *Programa* :

Disertațiunea completă va coprinde :

1. O scurtă introducere asupra sufixelorŭ licuide și guturale în limbele *ario-europene* în genere.

2. Unŭ studiu generalŭ asupra acestorŭ sufixe în limba *latină*, în limbele *vechĭ italice* și în cele *romanice occidentale*.

3. Unŭ studiŭ specialŭ asupra lorŭ în limba *română*, de pe cele treĭ dialecte: *daco-românŭ*, *macedono-românŭ* și *istrianŭ*, arĕtândŭ între altele :

a. diferențiarea sufixuluĭ licuidŭ *l* și *r*, precum și a celuĭ guturalŭ *k* și *g*;

b. trecerea lorŭ ulterióră în sufixurĭ palatalĭ, nasalĭ saŭ altele ;

c. rolulŭ tuturorŭ acestora în nume și în verbĭ;

d. proveninţa lorŭ la românĭ din latină, din ante-romană saŭ din alte limbĭ.

II. *Condițiunĭ :*

1. Disertațiunea va fi scrisă românesce, într'uă limbă corectă și clară.

2. Mărimea operatuluĭ va fi minimumŭ de 20 cóle de tiparŭ, formatŭ octavŭ ordinarŭ cu litere *cicero*.

3. Termenulŭ concursuluĭ, cândŭ manuscriptele aŭ să vină în cancelaria Academieĭ, este 1 Septembre 1880.

Cele venite maĭ târdiŭ nu se vorŭ lua în considerațiune.

4. Manuscriptele se cerŭ se fiă scrise curatŭ, legibile și de mână străină, bine legate în fascicule și paginate.

5. In fruntea manuscriptuluĭ va fi scrisă o devisă saŭ *motto* în orĭ-ce limbă și totŭ de mână străină.

6. Pe lângă manuscriptŭ se va alătura și o scrisóre închisă cu sigiliŭ fără inițialele autoruluĭ, adresată către Academia. Pliculŭ va purta pre dênsulŭ devisa manuscriptuluĭ, scrisă érășĭ de mână străină, éră în întru numele autoruluĭ.

7. Manuscriptele se vorŭ censura prin Secțiunea Literară, care va propune Academieĭ, în ședință plenară, premiarea aceluia dintre operatele venite, care va merita premiulŭ destinatŭ pentru acéstă lucrare.

8. Manuscriptele nepremiate se vorŭ păstra în archivulŭ Academieĭ pînă ce se vorŭ reclama de autoriĭ lorŭ, ale cărorŭ nume rĕmânŭ necunoscute, fiindŭ că plicurile ce le vorŭ coprinde nu se vorŭ deschide.

9. Premiulŭ defiptŭ pentru acéstă lucrare este de leĭ 5,000 fără de a putê fi împărțitŭ.

10. Academia îșĭ reservă dreptulŭ de a tipări în publicațiunile sale disertațiunea ce se va premia.

C.—Conformŭ decisiunilorŭ luate în sesiunea auuluĭ 1880, se publică concursŭ pentru cea maĭ bună lucrare asupra următoruluĭ subiectŭ:

«Istoria tipografieĭ la Românĭ».

Condiţiunile concursuluĭ vorŭ fi:

1. Disertaţiunea va fi scrisă în limba română, cu stilŭ clarŭ şi corectŭ.

2. Mărimea lucrăriĭ va fi de 15 –20 cóle de tiparŭ, formatŭ în 4⁰ micŭ saŭ în 8⁰ ordinarŭ, litere *cicero*.

3. Terminulŭ presintăriĭ manuscriptelorŭ la concursŭ va fi 1 Septembrie 1882.

4. Manuscriptele se vorŭ presenta anonime, purtândŭ o devisă, care va fi reprodusă pe unŭ plicŭ sigilatŭ, conţinêndŭ numele concurenteluĭ.

5. Premiulŭ ce se va acorda opuluĭ celuĭ maĭ bunŭ, va fi de leĭ 5000, fără a puté fi împărţitŭ.

6. Academia îşĭ reservă dreptulŭ de a tipări în publicaţiunile sale disertaţiunea ce se va premia.

D. Premiulŭ Statuluĭ «Heliade-Rădulescu.»

Conformŭ decisiuniĭ luată în sesiunea anuluĭ 1879, se publică concursulŭ pentru cea maĭ bună lucrare asupra următoruluĭ subiectŭ:

«Studiŭ asupra activităţiĭ literare şi pedagogice a luĭ Iónŭ Heliade Rădulescu, «în raportŭ cu epoca anterióră (finele seculuĭ XVIII, cu eruditiĭ din Blaşiu şi «Văcărescĭ) şi cu cea posterióră pînă la 1848, dândŭ totŭ o-dată o schiţă «biografică a luĭ Heliade-Rădulescu».

Condiţiunile concursuluĭ vorŭ fi:

1. Disertaţiunea va fi scrisă în limba română, cu stilŭ clarŭ şi corectŭ.

3. Mărimea lucrăriĭ va fi ca de 20 cóle de tiparŭ, formatŭ în 4⁰ micŭ saŭ în 8⁰ ordinarŭ, cu litere *cicero*.

3. Terminulŭ presintăriĭ manuscriptelorŭ la concursŭ va fi 1 Septembre 1881.

4. Manuscriptele se vorŭ presenta anonime, purtândŭ o devisă, care va fi reprodusă pe unŭ plicŭ sigilatŭ, conţinêndŭ numele concurentuluĭ.

5. Premiulŭ ce se va acorda celeĭ maĭ bune lucrărĭ, va fi de 5000 leĭ, fără a puté fi împărţitŭ.

6. Academia îşĭ reservă dreptulŭ de a tipări în publicaţiunile séle disertaţiunea premiată.

E. Premiulŭ Statuluĭ «Lazărŭ»

Conformŭ decisiuniĭ luate în sesiunea anuluĭ 1880, se publică concursŭ pentru cea maĭ bună lucrare asupra următoruluĭ subiectŭ:

«Studiŭ asupra agricultureĭ, industrieĭ și comerciuluĭ în România.»

Disertațiunea va cuprinde:

1. O expunere despre starea actuală a acestorŭ treĭ ramure de producțiune și despre mijlócele de a le ameliora.

2. O ochire asupra istorieĭ economice a Românieĭ în seculiĭ XVII, XVIII și XIX, care să precédă studiulŭ.

3. Intrégă lucrare va fi tractată din punctŭ de vedere economicŭ și technicŭ.

Condițiunile concursuluĭ sunt:

1. Lucrarea să fiă scrisă în limba românéscă într'unŭ stilŭ curatŭ și corectŭ.

2. Mărimea lucrăriĭ va fi de o întindere de celŭ puținŭ 300—400 pagine de tiparŭ formatŭ 8⁰ ordinarŭ cu litere *garmondŭ.*

3. Terminulŭ presintăriĭ manuscriselorŭ la cancelaria Academieĭ este 1 Septembre 1882.

4. Manuscriptele se vorŭ presinta anonime, purtândŭ o devisă care va fi reprodusă pe unŭ plicŭ sigilatŭ, conținêndŭ numele concurenteluĭ.

5. Premiulŭ ce se va acorda opuluĭ celuĭ maĭ bunŭ, va fi de 5000 leĭ.

6. Academia își reserva dreptulŭ de a tipări în publicațiunile sale disertațiunea ce se va premia.

---

b) Privitóre la Istoria și Sciințele politice și morale.

F. Premiulŭ «Alexandru Iónŭ Cuza»

Secțiunea Istorică a Societățiĭ Academice a propusŭ și Societatea a aprobatŭ, în sesiunea generală din véra anuluĭ 1877 prelungirea concursuluĭ asupra teseĭ:

«Istoria Românilorŭ în Dacia Traianŭ, de la Aurelianŭ pînă la fundarea «principatelorŭ Moldova și țéra Românéscă».

Condițiunile concursuluĭ sunt:

1. Operatulŭ va fi scrisŭ românesce, cu stilŭ clarŭ și corectŭ.

2. Mărimea lucrăriĭ va fi ca de 20 cóle de tiparŭ, formatŭ quarto micŭ saŭ octavŭ ordinarŭ, cu litere *cicero.*

3. Termenulŭ presentăriĭ manuscriptelorŭ la concursŭ este 1 Septembre 1882.

4. Manuscriptele se vorŭ presenta anonime, purtândŭ o devisă care va fi reprodusă pe unŭ plicŭ sigilatŭ, conţinêndŭ numele concurentuluĭ.

5. Premiulŭ ce se va acorda opuluĭ celuĭ maĭ bunŭ, va fi de 4000 leĭ.

6. Academia îşĭ reservă dreptulŭ de a tipări în publicaţiunile sale disertaţiunea ce se va premia.

G. Premiulŭ «Năsturelŭ».

(din seria A, cu fondulŭ reservatŭ din anulŭ 1878: Premie pentru subiecte puse la concursŭ, *b)* referenţĭ la Sciinţele morale şi politice, Jurisprudenţă şi Economia socială, maĭ alesŭ ale ţĕrilorŭ române.

Conformŭ decisiuniĭ luată în sesiunea anuluĭ 1878, se publică din noŭ concursŭ asupra teseĭ următóre:

«*Ţĕranulŭ Românŭ.* Disertaţiune asupra stăriĭ sale morale, sociale, economice «şi politice, în trecutŭ şi în presentŭ, în principatulŭ Românieĭ».

Condiţiunile sunt:

1. Disertaţiunea va fi scrisă în limba română, cu stilŭ clarŭ şi corectŭ.

2. Mărimea lucrăriĭ va fi ca de 20 cóle de tiparŭ, formatŭ în 4⁰ micŭ saŭ în 8⁰ ordinarŭ, litere *cicero.*

3. Terminulŭ presintăriĭ manuscriptelorŭ la concursŭ va fi 1 Septembrie 1881.

4. Manuscriptele se vorŭ presinta anonime, purtândŭ o devisă care va fi reprodusă pe unŭ plicŭ sigilatŭ, conţinêndŭ numele concurentuluĭ.

5. Premiulŭ ce se va acorda opuluĭ celuĭ maĭ bunŭ, va fi de leĭ 5000, fără a putĕ fi împărţitŭ.

6. Academia îşĭ reservă dreptulŭ de a tipări în publicaţiunile sale disertaţiunea ce se va premia.

---

c). Privitóre la Sciinţele naturale.

G. Premiulŭ «Năsturelŭ.»

(din seria A: Premiĭ propuse la concursŭ, *c)* referinte la Sciinţele fisice şi naturale, maĭ alesŭ întru câtŭ se atinge de natura fisică a ţĕrilorŭ române).

Conformŭ decisiuniĭ luată în sesiunea anuluĭ 1878, se publică concursŭ asupra teseĭ următóre:

«Descripţiunea completă, sub raportulŭ fisicŭ şi economicŭ, a unuĭ judeţŭ alŭ «Românieĭ, (după alegerea fie-căruĭ concurentŭ în parte)». (1)

Cu programa acésta :

1. Geografia cu ramificaţiunile eĭ (orografia, idrografia, topografia);

2. Ochire asupra istorieĭ naturale (têrêmurile, flora, fauna);

3. Starea economică, atâtŭ agricolă câtŭ şi industrială;

4. Statistica populaţiuniĭ, (starea civilă, statistica religiósă, juridică, medicală, militară, scolastică, naţionalităţile etc.);

5. Etnografia (adică descrierea usurilorŭ, credinţelorŭ populare, porturilorŭ locale etc.).

Condiţiunile suntŭ :

1. Disertaţiunea va fi scrisă în limba română, cu stilŭ clarŭ şi corectŭ.

2. Mărimea lucrăriĭ va fi ca de 25 cóle de tiparŭ, formatŭ în 4⁰ micŭ saŭ în 8⁰ ordinarŭ, cu litere *cicero*.

3. Terminulŭ presintăriĭ manuscriptelorŭ la concursŭ este 1 Septembre 1881.

4. Manuscriptele se vorŭ presinta anonime, purtândŭ o devisă care va fi reprodusă pe unŭ plicŭ sigilatŭ, conţinêndŭ numele concurentuluĭ.

5. Premiulŭ ce se va acorda opuluĭ celuĭ maĭ bunŭ va fi de 5000, fără a puté fi împărţitŭ.

6. Academia îşĭ reservă dreptulŭ de a tipări în publicaţiunile sale disertaţiunea ce se va premia.

G. *Premiulŭ «Fêtu.»*

Conformŭ decisiuniĭ luată în sesiunea anuluĭ 1879, se publică concursŭ asupra următoruluĭ subiectŭ :

«Confecţionarea charteĭ geologice a douĕ judeţe ale Românieĭ, din carĭ unulŭ «de dincóce şi altulŭ de dincolo de Milcovŭ».

Pentru studiulŭ geologicŭ alŭ unuĭ judeţŭ, concurentulŭ este datorŭ :

1. Să facă descripţiunea orografică a judeţuluĭ;

2. Să arate ce têrêmurĭ şi ce strate se găsescŭ în acelŭ judeţŭ, indicândŭ natura locurilorŭ fie-căruĭ stratŭ şi fosilele pe carĭ se baséză pentru determinarea lorŭ,

3. Să se facă o secţiune longitudinală şi alta transversală a judeţuluĭ, precum şi secţiunĭ de diferiţĭ accidenţĭ ale crusteĭ globuluĭ, ce se potŭ afla în acelŭ judeţŭ;

(1) Se escludŭ dintre judeţele ţĕriĭ acelea carĭ se află descrise pe deplinŭ în *Analele Statistice* de Marţianŭ şi în monografiele agricole ale d-luĭ Ionŭ Ionescu.

4. Să se facă charta geologică a judeţuluĭ;

5. Să aducă o colecţiune de rocele caracteristice.

Condiţiunile concursuluĭ sunt:

1. Terminulŭ presintăriĭ manuscripteĭorŭ şi materialuluĭ recerutŭ va fi 1 Septembrie 1882.

2. Premiulŭ ce se va acorda celeĭ maĭ bune lucrărĭ va fi de 4800 leĭ.

Dacă s'ar presinta vre-unŭ concurentŭ meritoriŭ numaĭ pentru unŭ singurŭ judeţŭ, din suma de 4800 i se va acorda numaĭ jumĕtate; iar dacă duoĭ diferiţĭ concurenţĭ vorŭ merita fie-care premiulŭ pentru unulŭ din judeţele descrise, acea sumă se va împărţi între dênşiĭ.

II.

PERSONALULŬ
ACADEMIEI ROMANE
DUPĂ CONSTITUIREA EĬ IN ANULŬ
MDCCCLXXX.

MEMBRII ACADEMIEI

I. Sectiunea Literara.

1. D.	**Romanŭ** *Alexandru*,	numitŭ	la	anulŭ	1866.
2. »	**Ciparĭŭ** *Timoteŭ*,	»	»	»	»
3. »	**Caragiani** *Iónŭ*,	»	»	»	»
4. »	**Sbiera** *Iónŭ*,	»	»	»	»
5. »	**Alecsandri** *Vasile*,	»	»	»	»
6. »	**Laurianŭ** *August Treb.*,	»	»	»	»
7. »	**Maiorescu** *Titu*,	»	»	»	1867.
8. »	**Sion** *George*,	alesŭ	la	anulŭ	1868.
9. »	**Fontaninŭ** *George M.*,	»	»	»	1870.
10. »	**Hasdeŭ** *Bogdanŭ P.*,	»	»	»	1877.
11. »	**Quintescu** *Nicolae*,	»	»	»	»
12. »	**Chițu** *George*,	»	»	»	1879.

II. Sectiunea Istorica.

1. D.	**Hodosiu** *Iosifŭ*,	numitŭ	la	anulŭ	1866.
2. »	**Baritiu** *George*,	»	»	»	»
3. »	**Mocioni** *Andreĭ*,	»	»	»	»

4. D.	**Babesiu** *Vincenţiŭ*,	numitŭ	la	anulŭ	1866.
5. »	**Urechiă** *Vasile A.*,	»	»	»	»
6. »	**Ionescu** *Nicolae*,	»	»	»	1867.
7. »	**Kogălnicénu** *Mihailŭ*,	alesŭ	la	anulŭ	1869.
8. »	**Melchisedecŭ** *P. Ş. S. Episcopŭ*,	»		»	1870.
9. »	**Odobescu** *Alexandru*,	alesŭ	la	anulŭ	»
10. »	**Sturdza** *Dimitrie A.*,	»	»	»	1871.
11. »	**Maniu** *Vasile*,	»	»	»	1876.
12. »	**Papadopolŭ-Calimachŭ** *Alex.*,		»	»	»

III. Secţiunea Sciintifica.

1. D.	**Creţulescu** *Nicolae*,	alesŭ	la	anulŭ	1871.
2. »	**Fĕtu** *Anastasie*,	»	»	»	»
3. »	**Aurelianu** *Petre S.*,	»	»	»	»
4. »	**Ghica** *Ion*,	»	»	»	1874.
5. »	**Stefănescu** *Grigorie*,	»	»	»	1876.
6. »	**Fălcoianu** *Stefanŭ S.*,	»	»	»	»
7. »	**Bacaloglu** *Emanoilŭ*,	»	»	»	1879.
8. »	**Brândză** *Dimitrie*,	»	»	»	»
9. »	**Poni** *Petre*,	»	»	»	»
10. »	**Felix** *Iacobŭ*,	»	»	»	»
11. »	**Teclu** *Nicolae*,	»	»	»	»
12. »	**Vassicĭ** *Paulŭ*,	»	»	»	»

MEMBRII ONORARI

1. **M. S. R. CAROLŬ I**, *Domnulŭ Românilorŭ*

Protectorŭ alŭ Academiei Române

Preşedinte Onorarŭ.

2. D. **Creţulescu** *Constantin* (Bucurescĭ).
3. » **Andrianŭ** *Generalŭ George* (Paris)
4. » **Iónide** *George* (Bucurescĭ)
5. » **Polyzŭ** *doctorŭ G.* (Bucurescĭ)
6. » **Bozianu** *Constantinŭ* (Bucurescĭ)
7. » **Grădisténu** *Grigorie* (Versalia).
8. » **Popea** *Archimandritŭ Nicolae* (Sibiiŭ).
9. » **Puscariu** *Cavalerŭ Iónŭ* (Pesta).
10. » **Silaşi** *Dr. Grigorie* (Clujŭ).
11. » **Mureşanu** *Iacobŭ* (Braşovŭ).
12. » **Gonata** *Stefanŭ* (Basarabia).
13. » **Câmpénu** *Petre* (Iaşĭ).
14. » **Cihacŭ** *Iacobŭ* (Elveţia).
15. » **Cihacŭ** *A.* (Maienţa).
16. » **Vegezzi-Ruscalla** (Turinŭ).
17. » **Capellini** *Caval. Giovane* (Bolonia).
18. » **Riondelli** *Caval. E.* (Milanŭ).
19. » **Ascoli** *Graz. Isaia* (Milanŭ).
20. » **Egger** *Emile* (Paris).
21. » **Longperrier** *Adrien de* (Paris).
22. » **Desjardins** *Ernest* (Paris).
23. » **Frœhner** *Wilhelm* (Paris).
24. » **Bataillard** *Paul* (Paris).
25. » **Linas** *Charles de* (Arras).
26. » **Ubicini** *A.* (Paris).
27. » **Avril** *Bar. Adolphe d'* (Santiago de Chili).
28. » **Stanley of Alderley** *Lord Henry* (Londra).
29. D. **Grant-Duff** (Londra).
30. » **Müller** *Max* (Oxford).
31. » **Steenstrup** *I. S.* (Copenhaga).

32. D. **Lepsius** *Richard* (Berlinŭ).
33. » **Tobler** *Adolf* (Berlinŭ)
34. » **Schuchardt** *Hugo* (Gratz).
35. » **Bock** *dr. Franz* (Aquisgrane).
36. » **Uvaroff** *Comite Alexi* (Moscua).
37. » **Picot** *Emile* (Paris).
38. » **Mommsen** *Teodorŭ* (Berlinŭ).
39. » **Miklosich** *Franciscŭ* (Viena).
40. » **Diefenbach** *Laurentiu* (Darmstadt)

MEMBRII CORESPONDENŢI.

pentru Secţiunea Literară.

1. D. **Laurianŭ** *Dem.* (Bucurescĭ).
2. » **Boiu** *Zaharia* (Sibiiŭ).
3. » **Popescu** *Iónŭ* (Sibiiŭ).
4. » **Romanŭ** *Visarionŭ* (Sibiiŭ).
5. » **Densusianu** *Aronŭ* (Braşovŭ).
6. » **Marienescu** *Atanasiu* (Oraviţa).
7. » **de Rosny** (Paris).
8. » **Iarnik** *Iónŭ Urbanŭ* (Viena).

pentru Secţiunea Istorică.

9. D. **Tocilescu** *G. Grigorie* (Paris)
10. » **Moldovanu** *Iónŭ* (Blaşŭ).
11. » **Popŭ** *Gavrilŭ* (Lugojŭ).
12. » **Legrand** *Emile* (Paris).
13. » **Jung** *dr. Iulius* (Praga).

pentru Secţiunea Sciinţifică.

14. D. **Cuciurénu** *Dr.* (Iaşĭ)
15. » **Ionescu** *Ionŭ* (Bradŭ).
16. » **Obedenaru** *Dr. M. G.* (Roma).
17. » **Robescu** *C. F.* (Bucurescĭ).
18. » **Haretu** *Spiru* (Bucurescĭ).
19. » **Hepites** *Stefanŭ* (Brăila).

III.

OFICIELE ACADEMIEĬ PE ANULŬ 1880-1881.

A. PERSONALULŬ DELEGAŢIUNIĬ.

Preşedinte alŭ Academieĭ Române . . . . D-lŭ **Ghica** *Ion.*
Asesoriĭ (Vice-Preşedinţĭ), din *Secţiunea Literară.* . . » **Maiorescu** *Titu.*
din *Secţiunea Istorică* . . » **Sturdza** *Dimitrie A.*
din *Secţiunea Sciinţifică* . » **Aurelianu** *Petre S.*
Secretarŭ Generalŭ (pe 7 anĭ, 1879—1886) . . . . » **Odobescu** *Alexandru.*

B. PERSONALULŬ SECŢIUNILORŬ.

I. Secţiunea Literară.

Preşedinte . . . . D-lŭ **Alexandri** *Vasile* (Mircescĭ)
Vice-preşedinte . . . . » **Laurianŭ** *Augustŭ Treb.* (Bucurescĭ)
Secretarŭ (pe 7 anĭ, 1879—1886). . » **Hasdeŭ** *B. P.* (Bucurescĭ)

Membriĭ: D-niĭ **Caragiani** *Iónŭ* (Iaşĭ), **Chiţu** *George* (Craiova), **Cipariu** *Timoteu* (Blajŭ), **Fontaninŭ** *Marinŭ A.* (Craiova), **Maiorescu** *Titu* (Bucurescĭ), **Quintescu** *Nicolae* (Iaşĭ), **Romanŭ** *Alexandru* (Pesta), **Sbiera** *Iónŭ* (Cernăuţĭ), **Sionŭ** *George* (Bucurescĭ).

II. Secţiunea Istorică

Preşedinte . . . . D-lŭ **Baritiu** *George* (Sibiiŭ)
Vice-preşedinte (provisoriŭ) . . . . » **Urechiă** *Vasile A.* (Bucurescĭ)
Secretarŭ pe 7 anĭ, 1880-1887. . » **Maniu** *Vasile* (Bucurescĭ)

Membriĭ: D-niĭ **Babesiu** *Vincentiu* (Pesta), **Hodosiu** *Iosifŭ* (Sibiiŭ), **Ionescu** *Nicolae* (Iaşĭ), **Kogălnicénu** *Mihailŭ* (Bucurescĭ), **Melchisedecŭ** *P. S. S. Ep.* (Romanŭ), **Mocioni** *Andreĭ* (Foén), **Odobescu** *Alexandru* (Bucurescĭ), **Papadopolŭ-Calimachŭ** *Al.* (Tecuciŭ), **Sturdza** *Dimitrie A.* (Bucurescĭ).

Secțiunea Sciințifică

Președinte. . . . . D-lŭ **Crețulescu** *Nicolae* (Bucurescĭ)
Vice-președinte . . . . » **Bacaloglu** *Emanoilŭ* (Bucurescĭ)
Secretarŭ (pe 7 anĭ, 1879—1886) . » **Ștefănescu** *Grigorie* (Bucurescĭ)

Membriĭ : D-niĭ **Aurelianu**, *Petre S.* (Bucurescĭ), **Brândză**, *Dimitrie* (Bucurescĭ), **Falcoianu** *Stefanŭ* (Bucurescĭ), **Felix** *Iacobŭ* (Bucurescĭ), **Fetu** *Anastasie* (Iașĭ), **Ghica**, *Iónŭ* (Bucurescĭ), **Poni**, *Petre* (Iașĭ), **Teclu**, *Nicolae* (Viena). **Vassici** *Paulŭ* (Temișióra).

C. PERSONALULŬ COMISIUNILORŬ.

I. Comisiunea permanentă a Bibliotecei:
Membri: D-lŭ **Hasdeŭ** *B. P.*, Secretarŭ alŭ Secțiuniĭ Literare.
» **Maniu** *Vasile*, Secretarŭ alŭ Secțiuniĭ Istorice.
» **Ștefănescu** *Grigorie*, Secretarŭ alŭ Secțiuniĭ Sciințifice.

II. Membru Conservatorŭ alŭ Colecțiuniĭ Numismatice: d-lŭ **Sturdza** *Dimitrie A.*

III. Comisiunea pentru cercetarea probelorŭ de traducțiunĭ din autoriĭ latinĭ (*Pliniŭ jun.* Epistolar. lib. VII, 1—25).
Membriĭ: D-niĭ **Baritiu** *George*, **Hasdeŭ** *B. P.*, **Maiorescu** *Titu*, **Quintescu** *Nicolae.*

IV. Comisiunea pentru cercetarea cărțilorŭ tipărite intrate la concursurile pentru:

Premiulŭ statuluĭ «*Heliade-Rădulescu*,» de 5000 leĭ, pentru o carte cu conținutŭ literarŭ	tipărite dela 1 Ianuarie pînă la 31 Decembrie 1880.
» » «*Lazărŭ*,» de 5000 leĭ, pentru o carte cu conținutŭ sciințificŭ.	

Marele premiŭ «*Năsturelŭ*», de 2000 leĭ, pentru o carte cu conținutŭ de orĭ-ce natură, tipărită dela 16 Augustŭ 1876, pînă la 31 Decembrie 1880.
Membriĭ:
din Secțiunea Literară: D-niĭ **Chițu** *G.*, **Quintescu** *N.*, **Maiorescu** *Titu.*
din Secțiunea Istorică: » **Melchisedecŭ** *P. S. S.*, **Baritiu** *G.*, **Ionescu** *Nicolae*
din Secțiunea Sciințifică: » **Bacaloglo** *Em.*, **Felix** *dr. I.*, **Ghica** *Ion.*

SUMARIULŬ

TOMULUI II SECTIUNEA I DIN SERIA II A ANALELORU ACADEMIEI ROMÂNE.

PARTEA I. — ȘEDINȚELE ORDINARE DIN ANULU 1879—80.

Anexe:

E R A T A

Pagina	*rêndulŭ*	*în locŭ de*	*a se ceti*
104	2	1874	1784
106	11	1874	1714
118	14 (et passim)	Bruckenthal	Brukenthal
»	31	hungarıco-transılvana	hungarıco-transilvanica
121	9	vıce conteluĭ	vıce-comıteluĭ
126	36	Macodŭ	Mocodŭ
147	21	Helarŭ	Helerŭ
151	29	secuestrarŭ	secuestratŭ
155	14	Geoagıu-de-josŭ	Geoagıu-de-susŭ
156	24	«Berkes»	Berghışıu (Berkes)
160	27	*relatıonıburs*	relatıonıbus
162	11	Valea-Haţeeguluĭ	valea-Haţeguluĭ
163	8	Cıbŭ	Grıdŭ
168	21	Kozma Pál-	Kozma Pál.
170	10	*de Valaques*	*des Valaques*
173	19	Dobotzyı	Dobotzkı
196	7	(boerıa)	(boıerĭ)
200	24	trămıte cardınaluluĭ Collo-nıts încă dóue puncte	retrămıte cardinaluluĭ Col-lonıtz dóue puncte
205	18	poreklıtŭ	poreklıt
207	1	Trannıc	Trannıæ
219	1, 6	Bodstetter	Bod Peter
305	24	ci	şi
306	15	după care invocaţiune,	după care, în invocaţiune,
314	4	autoruluĭ	autorulŭ
319 (notă)	2	plete	plete*le*
372	34	pentru «*sănătate*»	«*pentru sănătate*»
373	27	Cı e	Cıne
396	34	«ub»	«sub»
